

שבוע פרשת צו

(17 – 23 March 19)

י' – ט"ז אדר ב' תשע"ט

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַוְוָה בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזכור בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:

וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי כָל־עַמּוּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ, וְצִאֲצֵאֵי כָל־עַמּוּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלֹמְדֵי תוֹרָתְךָ לְשִׁמּוּחַ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נֹתֵן הַתּוֹרָה:

וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֱלֹמֶשֶׁה לְאָמְרוֹ: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:

יִבְרַכְךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרְךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַדְךָ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם:

וְשִׁמּוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הנק. **בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלייד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכוֹתָיָהּ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבָתָה אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, כָּכָל לְבָבְךָ וּכְכָל נַפְשְׁךָ וּכְכָל מַאֲדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ

הַיּוֹם, עַל לְבָבְךָ. וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלֻכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטַפֹּת בֵּין עֵינֶיךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שְׁמִעֵנוּ אֵל מִצְוֹתֵי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה

אֲתָכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֶיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, כָּכָל לְבָבְכֶם וּכְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מָטָר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דֶגְנְךָ וְתִירֶשְׁךָ וַיְצַהֲרֶךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשַׂדְּךָ לְבִהְמֶתְךָ, וְאִכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבָבְכֶם,

וּסְרַתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְהָיָה אִם יִבְרַח אֶת יְהוָה וְעֵצָר אֶת הַשְּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יי

נָתַן לָכֶם. וְשִׁמַּתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבָבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרַתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטַפֹּת בֵּין עֵינֵיכֶם. וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלֻכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמִי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר

נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לְחַת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשְּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ. וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לְאָמְרוֹ. דַּבֵּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ

אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כְּנָפֵי בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכְּנָף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרֵאיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא

תִּתְּנוּ אַחֲרֵי לְבָבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהָיִיתֶם קֹדְשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתָכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי

אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לְאָמְרוֹ. דַּבֵּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ

אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כְּנָפֵי בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכְּנָף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרֵאיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא

תִּתְּנוּ אַחֲרֵי לְבָבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהָיִיתֶם קֹדְשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתָכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי

אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הֲרִינִי מִקַּבֵּל עָלֵי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָתָה לְרַעַךְ כְּמוֹךָ

מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק לימי החודש.

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ כְּתוֹרָתְךָ.

אֵךְ צִדִּיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

כדאי לשלכ יד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מתורו או שקבל כפרס ... שבחן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתית "לה'") בציווה ששם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחרדו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וברומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קיו.

מוזמור משני פסוקים רמז על ימות המשיח וישראל בתפארתם ולכן הללויה כולם כי אז כולם יקראו בשם ה':

א הָלְלוּ אֶת־יְהוָה כָּל־גּוֹיִם שִׁבְחוּהוּ כָּל־הָאֲמִיּוֹת: ב כִּי גָבַר עָלֵינוּ | חֲסֹדוֹ וְאַמֶּת־יְהוָה לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

קיח.

בו יסופר גודל הבטחון שהיה לדוד והרבה תהלות להשי" שקיים לנו מזה שהבטיח אותנו:

א הוֹדוּ לַיהוָה בִּיטוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסֹדוֹ: ב וְאִמְרוּנָא יִשְׂרָאֵל כִּי לְעוֹלָם חֲסֹדוֹ: ג וְאִמְרוּנָא בֵּית־אֱהֲרֹן
כִּי לְעוֹלָם חֲסֹדוֹ: ד וְאִמְרוּנָא יִרְאִי יְהוָה כִּי לְעוֹלָם חֲסֹדוֹ: ה מִן־הַמִּצֵּר קָרָאתִי יְהוָה עֲנֵנִי בְמִרְחֹב יְהוָה:
ו יְהוָה לִי לֹא אִירָא מִה־יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם: ז יְהוָה לִי בַּעֲזָרִי וְאֲנִי אֲרָאָה בְּשֵׁנָאִי: ח טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה
מִבְּטָח בְּאָדָם: ט טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּטָח בַּגִּדִּיקִים: י כָּל־גּוֹיִם סִבְבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: יא סִבְבוּנִי
גַּם־סִבְבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: יב סִבְבוּנִי כַּדְבָרִים דַּעְכוּ כְּאִשׁ קוֹצִים בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: יג דַּחַח
דְּחִיתִנִי לְנֶפֶל וַיהוָה עֲזָרְנִי: יד עָזִי וְזִמְרַת יְהוָה וַיהִי־לִי לִישׁוּעָה: טו קוֹל | רָנָה וַיִּשְׁוּעָה בְּאֶהְלִי צִדִּיקִים
יִמִּין יְהוָה עָשָׂה חֵיל: טז יִמִּין יְהוָה רֹמְמָה יִמִּין יְהוָה עָשָׂה חֵיל: יז לֹא־אֲמֹת בִּירֶאֱחִיָּה וְאִסְפָּר מַעֲשֵׂי
יְהוָה: יח יִסֹּר יִסְרֵנִי יְהוָה לֹא נִלְפָּת לֹא נִתַּנְנִי: יט פִּתְחוּ־לִי שַׁעֲרֵי־צֶדֶק אֲבֹא־בָם אֲדַרְשֶׁה יְהוָה: כ זֶה־הַשַּׁעַר לַיהוָה
צִדִּיקִים יָבֹאוּ בּוֹ: כא אֲדַרְשֶׁה כִּי עֲנִיתִנִי וַתְּהִי־לִי לִישׁוּעָה: כב אֲכֹן מֵאִסוּ הַבּוֹנִים הֵיחָה לְרֹאשׁ פָּנָה:
כג מֵאֵת יְהוָה הֵיחָה וְאֵת הָיָא נִפְלְאָת בְּעֵינֵינוּ: כד זֶה־הַיּוֹם עָשָׂה יְהוָה נִגִּילָה וְנִשְׂמַחָה בּוֹ: כה אֲנָא
יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָא אֲנָא יְהוָה הַצְלִיחָה נָא: כו בְּרוּךְ הָבָא בְּשֵׁם יְהוָה בְּרַכְנוּכֶם מִבֵּית יְהוָה: כז אֵל |
יְהוָה וַיֵּאָר לָנוּ אֶסְרוּ־חַג בַּעֲבַתִּים עַד־קִרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: כח אֵלֵי אֲתָה וְאֲדַרְשֶׁה אֱלֹהֵי אֲרֹמְמֶךָ: כט הוֹדוּ
לַיהוָה בִּיטוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסֹדוֹ:

קיט.

זה המזמור נכבד מאוד וחברו דוד על שמונה א"ב וכל אות ח' פסוקים ובכל פסוק יש בו דרך או תורה עדות פקודים מצוה אמירה דבור משפט צדק חקים, כל המזמור הוא מוסר ובקשות גדולות שמן הראוי כל אדם לאמרו בכל יום והוא חכמה גדולה לעבודת הקדוש ברוך הוא (פר"ץ ב"ן דמ"ה סימן שבהם מלת עדותך בוי"ו חולם):

א א אֲשֶׁר־י תְּמִימֵי־דֶרֶךְ תְּהִלָּתֶךָ בַּתּוֹרַת יְהוָה: ב אֲשֶׁר־י נִצְרִי עֲדָתִי בְּכָל־לֵב יִדְרְשׁוּהוּ: ג אָף לֹא־פָעִלוּ
עוֹלָה בְּדִרְכֵּי הַלְכוּ: ד אֲתָה צוֹיִתָּה פִּקְדֵיךָ לְשֹׁמֵר מֵאֹד: ה אֲחֲלִי יִכְנֹו דְרָכֵי לְשֹׁמֵר חֲקִיד: ו אֲז לֹא־אֲבֹשׁ

המשך בעמוד קטו

ב"ה. נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א

לשלוח לאנ"ש שי' בכל מרחבי תבל

לקראת ימי הפורים, ה'תשכ"ה

פורים שמח והתוועדויות פעילות.

מפתח כללי

א) סדר הנחת תפילין	ב	כא) עין יעקב מסכת מגילה	ריג
ב) מזמורי תהלים קיז, קיח, קיט	ג	כב) מסכת חולין עם ביאורים	
ג) מאמר ד"ה בלילה ההוא נדדה שנת המלך		מדף קי עד דף קטז	ריד
ה) פורים (מאמר א) היתשכ"ה	ה	מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	
ד) מאמר ד"ה מגילה נקראת		כג) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים	
ה) פורים (מאמר ב) היתשכ"ה	יז	אדמו"ר הזקן	רמב
ה) שיחת חג הפורים, ה'תשכ"ה	כג	כד) שולחן ערוך הלכות ציצית/תפילין	
ו) שיחת שבת פרשת צו, ט"ז אדר-שני ה'תשכ"ה	סה	לפי לוח רב יומי אדמו"ר הזקן	רמג
ז) משיחת שבת פרשת צו, שבת הגדול,		כה) לקוטי תורה ד"ה להביו ענין משמח חתן וכלה	
ח' ניסן ה'תשנ"א	עה	אדמו"ר הזקן	רמו
ח) לקוטי-שיחות פרשת צו כרך יז	פו	כו) שערי תשובה	
ט) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל		אדמו"ר האמצעי	רנג
ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל	צא	כז) מאמרי הצ"צ – דרך מצותיך	
י) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת צו	צג	אדמו"ר ה"צמח צדק"	רנד
יא) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת צו	צד	כח) תורת שמואל תרל"ב	
יב) שיעורי תהלים לשבוע פרשת צו	קיה	אדמו"ר מוהר"ש	רנו
יג) שיעורים בספר התניא (מוגה)		כט) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב	
לשבוע פרשת צו	קית	אדמו"ר מוהרש"ב	רנו
יד) לוח "היום יום" לשבוע פרשת צו	קכה	ל) ספר המאמרים – ה'ש"ת	
טו) הלכה יומית לעיון ברמב"ם	קכח	אדמו"ר מוהר"י"צ	רנט
שיעורי רמב"ם		לא) ספר השיחות ה'תש"ב-תש"ג בלה"ק	
טז) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת צו	קלא	אדמו"ר מוהר"י"צ	רסד
יז) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת צו	קעז	לב) אגרות קודש	
יח) – ספר המצוות לשבוע פרשת צו	רב	אדמו"ר מוהר"י"צ	רסח
יט) נביאים וכתובים		לג) חומש לקריאה בציבור	ער
ירמיה פרק י"א, קהלת פרק א	רג	לד) קריאה התורה למנחת שבת-קודש	רעז
כ) משניות – מסכת בבא בתרא		לה) לוח זמנים לשבוע פרשת צו	רעח
ביאור קהתי	רה	לו) סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש	רעט

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

39 **שִׁנְיָה**, כאשר המעמד והמצב הרוחני של בני ישראל מוגדר כ'שִׁנְיָה' נַעֲשֶׂה
40 בעקבות ה'שִׁנְיָה' של בני ישראל **שִׁנְיָה כְּכִיכּוֹל בְּ"מִלְכּוֹ שֶׁל**
41 **עוֹלָם**. וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב⁵ בְּשִׁיר הַשִּׁירִים אֲנִי כִנְסַת יִשְׂרָאֵל וְשִׁנְיָה,
42 וְאֵיתָא מוֹבָא בְּזֵהרָה⁶ בְּגִלּוּתָא דְעֶלְ-יְדֵי הַשִּׁנְיָה דִּישְׂרָאֵל
43 במוֹבָן הַרוּחָנִי בְּזִמְנָן הַגְּלוּת⁷, הֵם
44 גוֹרְמִים **שִׁנְיָה כְּכִיכּוֹל**
45 **לְמַעְלָה⁷**, כפי שיתבאר להלן.

46 וְזֶהוּ הַטַּעַם הַפְּנִימִי לִכְךָ שֶׁ"בְּלִילָה
47 הַהוּא נִדְּדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ" הוּא
48 עֵיקְרוֹ שֶׁל גִּס, לִילָה שֶׁהוּא זְמַן
49 שֶׁל חוֹשֶׁךְ, מִסְמַל אֵת זְמַן הַגְּלוּת⁸,
50 שֶׁהוּא זְמַן שֶׁל **שִׁנְיָה**
51 **(לְמַעְלָה)** כִּי כִשֶּׁם שֶׁבִּלְיָה אִיר
52 הַיּוֹם לֹא נִרְאָה, כִּךְ, כְּכִיכּוֹל, בּוֹמֵן
53 הַגְּלוּת אֵין גִּלְיוֹן אֱלוּקוֹת בְּעוֹלָם וְשׁוֹרֵר
54 הָעֵלָם וְהַסֵּתֵר, וְזֶה הַטַּעַם לִכְךָ
55 שֶׁ"בְּלִילָה הַהוּא (גְּלוּת)
56 נִדְּדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ, מִלְכּוֹ שֶׁל
57 **עוֹלָם**" הוּא עֵיקְרוֹ שֶׁל גִּס כִּי
58 הַחֹל מ'הִלִּילָה הַהוּא' לֹא הִיָּה הֵייתָה
59 עוֹד 'שִׁנְיָה' לְמַעְלָה, וְהַמַּצֵּב הַשְּׁתֵנָה
60 מֵהָעֵלָם וְהַסֵּתֵר לְאוֹר וְגִלְיוֹן.
61 וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאֵר דִּיוֹק
62 לְשׁוֹן הַכְּתוּב "בְּלִילָה הַהוּא"
63 וּלְבָאֵר אֵת הַטַּעַם שֶׁלֹּא נִאֲמַר בְּכַתּוּב
64 "בִּלְיָה" סֵתֵם, "הוּא" לְשׁוֹן
65 גּוֹף-שְׁלִישִׁי, בְּשׁוּנָה מִלְשׁוֹן
66 נוֹכַח, 'אֵתֵר', גּוֹף-רִאשׁוֹן, מוֹרָה עַל
67 הָעֵלָם (שְׁנֵי פְעָמִים הִסְתָּר,
68 "לִילָה" וְ"הוּא" כְּלוּמֵר, הַסֵּתֵר
69 כְּפֹל, כִּי שְׁנֵי הַלְשׁוֹנוֹת, "לִילָה"
70 וְ"הוּא" מִסְמָלִים הָעֵלָם וְהַסֵּתֵר),
71 שְׁנוּסָף עַל הַהֶעָלָם וְהַהִסְתָּר
72 דְּגִלּוּת (לִילָה) בְּכֻלּוֹ, כֹּאשֶׁר בְּנֵי
73 יִשְׂרָאֵל נִמְצְאִים בְּמַצֵּב רִחוּנִי יִירוֹד
74 וְכַתּוּבָא מוֹזֵה יֵשׁ גַּם הָעֵלָם וְהַסֵּתֵר
75 לְמַעְלָה, כְּכִיכּוֹל, הִנֵּה אֲזַ, בְּשַׁעָה
76 שְׁבָה עוֹסֵק סִיפּוֹר הַמִּגִּילָה, בִּימֵי

1 נִאֲמַר בְּמִגִּילַת אֶסְתֵּר, לְאַחַר הַסִּיפּוֹר אִוְדוֹת גִּזְרֵת הַמֶּן עַל הַיְּהוּדִים:
2 בְּלִילָה הַהוּא נִדְּדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ¹, וְצִרִיף לְהַבִּין, אִוְמָרוּ מְדוּעַ
3 נִאֲמַר בְּמִגִּילָה "בְּלִילָה הַהוּא", דְּלִכְאוּרָה, גַּם כְּשֶׁהִיָּה אִוְמָר
4 הַכְּתוּב "בְּלִילָה" סֵתֵם מִבְּלִי לְהוֹסִיף וּלְפַרֵשׁ שֶׁמְדוּבָר "בִּלְיָה הַהוּא",
5 הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁקָּאִי הַשְׁכוּנָה הִיא
6 עַל הַלִּילָה שְׁבָה הָיוּ
7 הַמְּאֻרְעוֹת הַכְּתוּבִים
8 בְּפִסְקִים שֶׁלְּפָנָיו בְּסוּף הַפָּרָק
9 הַקּוֹדֵם וּלְפָנָיו?
10 וְיֵשׁ לְבָאֵר זֶה עַל-פִּי מָה
11 שֶׁמֵּבִיא כְּבוֹד קְדוּשַׁת מוֹרֵי-
12 וְחִמִּי אֲדָמוֹר רַבִּי הַרְיֵי"צ
13 בְּמֵאֲמָרוֹ דְּבוּרֵי-הַמִּתְחִיל הַפּוֹתַח
14 בְּפִסְקוֹ זֶה, "בִּלְיָה הַהוּא נִדְּדָה שְׁנַת
15 הַמֶּלֶךְ" זֶה², דְּאֵיתָא מוֹבָא
16 בְּמִנְהֲגֵי מַהְרִי"ל³ רַבִּי יַעֲקֹב הַלֵּוִי
17 מוֹלִיץ-סֵגֶל, מְגִדְלֵי חֲכָמִי אֲשַׁכְנֹו,
18 דְּמ'בְּלִילָה הַהוּא" הַחֹל מִפְּסוֹק
19 זֶה צִרִיף הַקּוֹרֵא אֵת מִגִּילַת אֶסְתֵּר
20 בְּפוּרִים לְהַגְבִּיָּה אֵת קוּלּוֹ
21 בְּקִרְיָתוֹ לְפִי שְׁזֵהוּ עֵיקֶר
22 הַגִּס שֶׁל הַצֵּלָה הַיְּהוּדִים מִגִּזְרֵת הַמֶּן,
23 כְּפִי שֶׁמּוֹבָן מִפְּשׁוּטוֹת הַכְּתוּבִים שֶׁבִּגְלָל
24 נִדּוּדֵי הַשְּׁנָה שֶׁהָיוּ לְאַחֲשׁוּרוֹשׁ קִרְאוּ
25 לְפָנָיו בְּסִפּוֹר הַזִּיכְרוֹנוֹת עַל הַצֵּלָה
26 מִבְּגִתָּן וְתִרְשָׁעוֹת עַל יְדֵי מְרַדְכֵי הַיְּהוּדִי זֶה
27 הוֹבִיל בְּסוּפוֹ שֶׁל דְּבַר לֵסֵךְ הַהַצֵּלָה
28 מִגִּזְרֵת הַמֶּן. וּמִבְּאֵר הַרְבֵּי הַרְיֵי"צ
29 בְּמֵאֲמָרוֹ אֵת הַמִּשְׁמַעוֹת הַפְּנִימִיִּים שֶׁל
30 עֵינָיו זֶה שֶׁ"בִּלְיָה הַהוּא נִדְּדָה שְׁנַת
31 הַמֶּלֶךְ" הוּא עֵיקֶר הַגִּס עַל-פִּי מָה
32 שֶׁכְּתוּב בְּ"יִלְקוּט"⁴ מְדַרְשׁ יִלְקוּט
33 שְׁמַעוֹנִי דְּ"נִדְּדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ"
34 זֶה "מִלְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם" כְּלוּמֵר,
35 בִּלְיָה הַהוּא הִיָּה מַצֵּב שֶׁל 'נִדּוּדֵי
36 שִׁנְיָה' לְמַעְלָה, אֲצֵל הַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא
37 כְּכִיכּוֹל, כְּפִי שֶׁמִּשְׁמִיךְ וּמִבְּאֵר.
38 דְּכִשְׁיִשְׂרָאֵל הֵם בְּמַצֵּב שֶׁל

בס"ד. פורים (מאמר א), ה'תשכ"ה*

1 **בְּלִילָה** הַהוּא נִדְּדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ¹, וְצִרִיף
2 לְהַבִּין, אִוְמָרוּ "בְּלִילָה הַהוּא",
3 דְּלִכְאוּרָה, גַּם כְּשֶׁהִיָּה אִוְמָר "בְּלִילָה" סֵתֵם הָיוּ
4 יוֹדְעִים שֶׁקָּאִי עַל הַלִּילָה שְׁבָה הָיוּ הַמְּאֻרְעוֹת
5 הַכְּתוּבִים בְּפִסְקִים שֶׁלְּפָנָיו. וְיֵשׁ לְבָאֵר זֶה
6 עַל-פִּי מָה שֶׁמֵּבִיא כְּבוֹד קְדוּשַׁת מוֹרֵי-וְחִמִּי
7 אֲדָמוֹר בְּמֵאֲמָרוֹ דְּבוּרֵי-הַמִּתְחִיל זֶה², דְּאֵיתָא
8 בְּמִנְהֲגֵי מַהְרִי"ל³ דְּמ'בְּלִילָה הַהוּא" צִרִיף
9 לְהַגְבִּיָּה אֵת קוּלּוֹ בְּקִרְיָתוֹ לְפִי שְׁזֵהוּ עֵיקֶר הַגִּס.
10 וּמִבְּאֵר בְּמֵאֲמָרוֹ עַל-פִּי מָה שֶׁכְּתוּב בְּ"יִלְקוּט"⁴
11 דְּ"נִדְּדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ" זֶה "מִלְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם".
12 דְּכִשְׁיִשְׂרָאֵל הֵם בְּמַצֵּב שֶׁל שִׁנְיָה, נַעֲשֶׂה שִׁנְיָה
13 כְּכִיכּוֹל בְּ"מִלְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם". וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב⁵ אֲנִי
14 יִשְׂנָה, וְאֵיתָא בְּזֵהרָה⁶ בְּגִלּוּתָא, דְּעֶלְ-יְדֵי הַשִּׁנְיָה
15 דִּישְׂרָאֵל בְּזִמְנָן הַגְּלוּת⁷, הֵם גוֹרְמִים שִׁנְיָה
16 כְּכִיכּוֹל לְמַעְלָה⁷. וְזֶהוּ שֶׁ"בְּלִילָה הַהוּא נִדְּדָה
17 שְׁנַת הַמֶּלֶךְ" הוּא עֵיקְרוֹ שֶׁל גִּס, לִילָה הוּא זְמַן
18 הַגְּלוּת⁸, שֶׁהוּא זְמַן שֶׁל שִׁנְיָה (לְמַעְלָה), וְזֶה
19 שֶׁ"בְּלִילָה הַהוּא (גְּלוּת) נִדְּדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ, מִלְכּוֹ
20 שֶׁל עוֹלָם" הוּא עֵיקְרוֹ שֶׁל גִּס.

21 **וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאֵר דִּיוֹק הַכְּתוּב "בְּלִילָה**
22 **הַהוּא"**, "הוּא" לְשׁוֹן נִסְתָּר מוֹרָה
23 עַל הָעֵלָם (שְׁנֵי פְעָמִים הִסְתָּר, "לִילָה" וְ"הוּא"),
24 שְׁנוּסָף עַל הַהֶעָלָם וְהַהִסְתָּר דְּגִלּוּת (לִילָה)
25 בְּכֻלּוֹ, הִנֵּה אֲזַ, בִּימֵי אַחֲשׁוּרוֹשׁ, הִיָּה הַהֶעָלָם

(* המאמר הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ויצא לאור בקונטרס פורים - תש"ג. 1) אסתר ו, א. 2) דשנת ה'ש"ת (נדפס בסה"מ ה'ש"ת ע' 5 ואילך). והוא המאמר הראשון שאמרו בבואו לארה"ב בפעם השני. 3) הובא בד"מ או"ח סתר"צ ובמג"א שם סק"ז. 4) שמעוני עה"פ ו, א - רמז תתנז קרוב לסופו. ושם בתחילתו: נדדה שנת מלכו של עולם). וראה גם תרגום עה"פ. 5) שה"ש ה, ב. 6) ח"ג צה, א (הובא בהמאמר דשנת ה'ש"ת ס"ד - סה"מ שם ע' 8). 7) להעיר, דב"אני ישנה" שני פירושים. דלפי פשוטו קאי זה על ישראל [וכמובא גם במאמר הנ"ל שם שזהו מאמר כנס"י להקב"ה], ויש"אני ישנה" קאי על שכינתא בגלותא (תקו"ז תס"ט - קה, א. 8) זח"ג סז, ריש ע"ב. וראה גם בהנסמן בד"ה זה ה'תשד"מ הערה 16 (תורת מנחם - ספר המאמרים אדר ריש ע' פא). ובהמאמר דאדמו"ר האמצעי שבהערה 24 "ידוע שהגלות נק' לילה".

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 אַחֲשֵׁרוֹשׁ, הִיָּה הַהֶעֱלָם וְהַהֶסְתֵּר עוֹד יוֹתֵר, הֶסְתֵּר כְּפֹול.
- 2 וְכִדְאִיתָא כְּמוֹבא בְּגִמְרָא⁹ אֶסְתֵּר מִן הַתּוֹרָה מִנִּין, הִיכֵן מוֹפִיעָה
- 3 אֶסְתֵּר בַּתּוֹרָה וְהַגְמָרָא עוֹנָה שְׁהִיא רְמוּזָה בַּפְסוּק וְאֶנְכִי¹⁰ הֶסְתֵּר אֶסְתִּיר
- 4 וּמִכֵּן שְׂבָאוּתָה שְׁעָה, בִּימֵי אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה, הִיָּה הַסְתֵּר כְּפֹול, "הַסְתֵּר אֶסְתִּיר".
- 5 וְעַל-פִּי תוֹרַת ה'בְּעַל-שֵׁם-
- 6 טוֹב¹¹ דְּפִירוּשׁ "הַסְתֵּר
- 7 אֶסְתִּיר" (שְׁתִּי פְעָמִים)
- 8 שְׁהַהֶסְתֵּר הוּא מוֹסְתֵּר כְּלוּמֵר,
- 9 אִין הַכוּנָה רַק לַהֶסְתֵּר כְּפֹול בְּמוֹכֵן שֶׁל
- 10 הַסְתֵּר גְּדוֹל רַעְבָּה' יוֹתֵר, אֵלָא
- 11 שְׁהַהֶסְתֵּר עֲצֻמוֹ נֶעֱלַם וְנִסְתֵּר (וּכְאֲשֶׁר
- 12 הַהֶסְתֵּר עֲצֻמוֹ לֹא נִרְאָה וְנִיכֵר זֶהוּ
- 13 הַעֲלָם וְהַסְתֵּר גְּדוֹל בְּמִיּוּחַד, כְּאֲשֶׁר
- 14 אִפִּילוֹ לֹא מְכִירִים בְּעוֹבְדָה שֶׁהַמַּצֵּב לֹא
- 15 רִצִּין) יֵשׁ לוֹמֵר, שְׁכֵן הוּא גַם
- 16 הַפִּירוּשׁ דְּ"בִלְיָלָה הַהוּא",
- 17 שֶׁנֶּם הַמְלָה 'הַהוּא' (לְאַחֵר הַמְלָה
- 18 'בִּלְיָלָה'), מוֹרָה עַל הַסְתֵּר כְּפֹול,
- 19 שְׁהַלְיָלָה הַהֶעֱלָם וְהַהֶסְתֵּר דְּגָלוּת
- 20 עֲצֻמוֹ הוּא בְּאוֹפֵן דְּ"הוּא" -
- 21 הֶסְתֵּר, הִינֵי שְׁהַהֶעֱלָם וְהַהֶסְתֵּר
- 22 גְּדוֹל וְחִמּוּר כָּל כֵּךְ שְׁאִין
- 23 מְרַגִּישִׁים שְׁהַגָּלוּת הוּא לִילָה
- 24 וְחֲשֵׁף, כְּלִשׁוֹן הַנְּבִיא יִשְׁעִיהוּ
- 25 שְׁמִים¹² חֲשֵׁף לְאוֹר טוֹעִים
- 26 לְחֹשֶׁב שֶׁהַחֹשֶׁךְ הוּא אוֹר.
- 27 וְהַכְּתוּב מְדִיק "בִּלְיָלָה הַהוּא
- 28 נִדְּדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ", לְהַדְגִּישׁ
- 29 יוֹתֵר גּוֹדֵל וְתוֹקֶף¹³ הַנֶּס
- 30 וְכִלְשׁוֹן מִנְהַגֵּי מַהֲרִ"ל שְׁהוּבָא לַעֲלִי
- 31 שֶׁמִּכְבָּן מִתַּחַל תּוֹקֶפוֹ שֶׁל נֶס, כִּי כָּל
- 32 שֶׁהַהֶעֱלָם וְהַהֶסְתֵּר שֶׁל ה'שִׁנָּה' הִיָּה
- 33 גְּדוֹל יוֹתֵר, כֵּךְ כְּאֲשֶׁר ה'שִׁנָּה' נִדְּדָה
- 34 הִיָּה זֶה חִידוּשׁ וְעִלּוּי יוֹתֵר גְּדוֹל וְיוֹתֵר
- 35 מִיּוּחַד. דְּהַגֵּם שְׁהַשִּׁנָּה
- 36 דִּישְׁרָאֵל אַז בִּימֵי אַחֲשֵׁרוֹשׁ הִתְהַוְּתָה שְׁנִיָּה בְּתַכְלִית שִׁנָּה עֲמוּקָה
- 37 בִּיּוֹתֵר, הִינֵנו מַצֵּב רֹחַנִי יוֹרֵד וְנַחֲתָה מֵאֵד
- 38 אַחֲרֵי¹⁴ בַּחֲסִידוֹת הַחִילּוֹק הַהִבְדֵּל בֵּין שִׁנָּה לְתַרְדֵּמָה,
- 39 שְׁהַיִּשְׁנִים וּבִשְׁנֵתָם הֵם חוֹלְמִים חִלּוֹם יוֹדְעִים שְׁהַחֲלוּם אֵינּוּ אֵלָא

- 40 חֲלוּם וְלֹא מְצִיאוֹת אֲמִיתִית, וּבִיּוֹם יוֹדְעִים שְׁהוּא הַחֲלוּם שְׁקֵר,
- 41 מֵה-שְׁאִין-כֵּן הַנֶּרְדָּמִים הַיִּשְׁנִים שִׁנָּה עֲמוּקָה יוֹתֵר מִשִּׁנָּה רִגִּילָה טוֹעִים
- 42 עַד כִּדִּי כֵךְ שֶׁהֵם חוֹשְׁבִים אֶת הַשְּׁקֵר לְאַמְתָּ], שְׁנָה גּוֹרֵם שִׁנָּה
- 43 כְּזוֹ כְּכִיכּוֹל גַּם לְמַעְלָה, הַשִּׁנָּה הַרוּחָנִית הַעֲמוּקָה בָּהּ הִיָּה נִתְּנִים בְּנֵי
- 44 יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתָה שְׁעָה גְּרָמָה שֶׁנֶּם
- 45 לְמַעְלָה, כְּכִיכּוֹל, הַשִּׁנָּה (הִינֵנו הַהֶעֱלָם
- 46 וְהַהֶסְתֵּר), הִתְהַוְּתָה 'שִׁנָּה' עֲמוּקָה בִּיּוֹתֵר,
- 47 מְכַל-מְקוֹם "נִדְּדָה שְׁנַת
- 48 הַמֶּלֶךְ - מְלָכּוֹ שֶׁל עוֹלָם",
- 49 אִפִּילוֹ שִׁנָּה סֵתָם, "נִדְּדָה"
- 50 לֹא זֶה בְּלִבְדֵּי שֶׁלֹא נִמְשָׁךְ מִצֵּב הַשִּׁנָּה
- 51 הַעֲמוּקָה שֶׁל הַהֶסְתֵּר הַכְּפֹול, אֵלָא
- 52 נִפְסָק גַּם הַמַּצֵּב שֶׁל שִׁנָּה רִגִּילָה. וְשִׁנָּה
- 53 הַמֶּלֶךְ, מְלָכּוֹ שֶׁל עוֹלָם, 'נִדְּדָה'.
- 54 (ב) וּמִמְשִׁיף בְּמֵאֲמָר¹⁵ הַרְבִּי הַרְיִי"צ
- 55 בְּמֵאֲמָר¹⁵ הַנּוֹכַח, דְּזָה
- 56 שְׁ"בִלְיָלָה הַהוּא נִדְּדָה שְׁנַת
- 57 הַמֶּלֶךְ - מְלָכּוֹ שֶׁל עוֹלָם"
- 58 (עֵינֵי הַנֶּס דְּפוּרִים) נַעֲשֶׂה
- 59 פְּעוּלָה זֶה שֶׁל הַפְּסֻקָה הַהֶעֱלָם וְהַסְתֵּר
- 60 וְהַתַּחַלֵּת הָאוֹר וְהַגִּילּוּי בִּימֵי אַחֲשֵׁרוֹשׁ
- 61 נִפְעָלָה עַל-יְדֵי ה'מְסִירוֹת-נֶפֶשׁ'
- 62 דִּישְׁרָאֵל בְּמִשְׁךְ כָּל הַשָּׁנָה¹⁶
- 63 מֵאֵד שֶׁנִּגְזְרָה גְּזִירַת הַמֶּן וְעַד שֶׁהַגְּזִירָה
- 64 הַתְּבַטְּלָה חֲלָפָה שָׁנָה וּבְמִשְׁךְ כָּל הַשָּׁנָה
- 65 עֲמָדוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ עַל
- 66 הָאֲמוּנָה ב'ה' שְׁהִי הַגְּזִירָה הִתְהַוְּתָה רַק
- 67 עַל הַיְּהוּדִים וְאֵם הִיָּה מְמִירִים אֶת דָּתָם
- 68 (ח"ו) הִיָּה יִכְוָלִים לְהִנְצֵל, אֲבָל כָּל
- 69 הַשָּׁנָה לֹא עֲלָתָה עַל לִיבָם מִחֻשְׁבַּת חוּץ
- 70 חֲסִידוֹתָם (כְּמִבּוֹרָא ב'תּוֹרָה אוֹר'
- 71 לְרַבְּנוֹ הַזִּקֵּן).
- 72 וְצִרִיף לְהַבִּין, לְפִי בִיאוֹר זֶה
- 73 שִׁנָּה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ בְּגִלְל הַמְּסִירוֹת
- 74 נֶפֶשׁ שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הִיָּה בְּזִמְנֵי
- 75 שִׁישְׁרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם, אַזִּי (מִצַּד סֵדֵר
- 76 הַהֶשְׁתַּלְשָׁלוֹת הַסֵּדֵר הַרְגִּיל שֶׁל יִידוֹת וְהַמְּשַׁכְּת הָאוֹר הָאֱלוּקִי מִלְּמַעְלָה
- 77 לְמַטָּה, כְּלוּמֵר, כִּפִּי שֶׁהַקּוֹדֶשׁ-בְּרִיךְ-הוּא מִנְּהִיג אֶת הָעוֹלָם בְּדֶרֶךְ כָּלל) לֹא¹⁷
- 78 יָנוּם וְלֹא יִישָׁן¹⁸, כְּאֲשֶׁר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִגְוִהִים כְּשׁוֹרָה וְעוֹשִׂים אֶת רְצוֹנוֹ

(9) חולין קלט, ב. 10) וילך לא, יח. 11) הובאה בתולדות יעקב יוסף ר"פ בראשית. כתר שם טוב (הוצאת קה"ת תשנ"ט) בהוספות סי' מב. 12) לשון הכתוב - ישעי' ה, כ. 13) ראה מגילה (יט, א) דמבילה ההוא הוא התחלת תוקפו של נס. וברד"ה חייב אינש תרפ"א (ה'תש"ח - סה"מ תרפ"א ס"ע קעט ואילך. ה'תש"ח ע' 107) מקשר זה עם מ"ש במנהגי מהרי"ל שזהו עיקר הנס. 14) סה"מ ה'תש"ב ע' 7. 15) דשנת ה'ש"ת סעיף ה' (סה"מ שם ע' 9). 16) ראה ד"ה זה ה'תשרי"מ ס"ו (תורת מנחם - ספר המאמרים אדר ע' פה). וש"נ. 17) תהלים קכא, ד. 18) יל"ש שבהערה 4.

ביאור בדרך אפשר

19) בנוגע לכללות הנס, יש לומר, דמזה שגם לאחר הנס דפורים היו בגלות [”אכתי עבדי אחרורש אנן” (מגילה יד, א)], מוכח, שגם לאחר שעמדו במס”נ היו עדיין במצב של שינה. אבל כיון שהשינה שהיתה אצלם כשעמדו במס”נ היתה שינה סתם ולא שינה בתכלית, הנס דנדרה שנת המלך אינו פלא כ”כ, ולמה נק’ תוקפו של נס* (20) ראה פירש”י עה”פ (מגילה טו, ב) ”שם את לבו על שזימנה אסתר את המן גו” (21) ראה תניא רפ”ג. (22) נוסף לזה שזהו לכאורה היפך המבואר בהמאמר דלילה ההוא גורם (ע”פ סדר ההשתלשלות) שינה כביכול למעלה. (23) ד”ה ותוסף אסתר (צד, ד). (24) ד”ה והנה להבין ענין מ”ש ותוסף אסתר, פורים תקפ”ו (מאמרי אדהאמ”צ - נ”ך ס”ע תטו וילך). (25) כמארז”ל ”מראה באצבעו ואומר זה” - שמו”ר ספכ”ג. תענית בסופה ובפירש”י שם. וראה גם פירש”י עה”פ בשלח טו, ב.

(*) גם א"מ הדיוק דבלילה ההוא.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

ומה שבא בגילוי הוא רק התפשטות והארה מהעצם ולא העצם עצמו, ולכן
נאמר על ההתגלות הזו שתהיה לעתיד-לבוא "יום ההוא" להורות
שמדובר על התגלות בחינה כזו שמצד עצמה היא בעולם, למעלה מגילוי.
(ד) ועל-דִּרְךָ-זֶה הוא פְּנוּגֵעַ לְלִילָה, שבמובן הנעלה שלו אינו
מסמל חושך והעלם במובן השלילי
אלא את בְּחִינַת הַחֹשֶׁךְ
שֶׁלִּמְעַלָּה מֵאוֹר' העלם שלמעלה
מגילוי (והוא 'חושך' לא רק למעלה
מאור סתם, אלא לְמַעַלָּה גַם
מֵעֵצֶם הָאוֹר שגם הוא לא מתגלה,
כמבואר לעיל, אלא שבכל זאת עניינו
הוא עצם האור, ואילו 'לילה' שלמעלה
מאור וגילוי, נעלה גם מֵעֵצֶם הָאוֹר),
דִּהְיָשָׁךְ עֲצָמוֹ לִפְנֵי שְׁנִמְשָׁךְ
בְּגִילּוֹי למטה שאז הוא מחשיך
ומעלים (ומפְּלִי-שָׁכֵן כְּמוֹ שֶׁהוּא
בְּשִׁרְשׁוֹ שאז בוודאי אינו מתגלה
בתור לילה וחושך) נִקְרָא "לִילָה
ההוא", לשון העלם כי מציאותו לא
גלויה ולא ניכרת, וְכֹאשֶׁר נִמְשָׁךְ
לְמַטָּה ובא בגילוי כ'לילה' והעלם
נִקְרָא "לִילָה הַזֶּה" לשון גילוי
כי כעת לאחר שנמשך וירד והתגלה
למטה מציאותו כ'לילה' ברורה וניכרת.
אֵלָּא שֶׁבְּפִנּוּגֵעַ לְלִילָה, "לִילָה
ההוא" לאחר שה'לילה' ירד והתגלה
בתור מציאות של חושך והעלם הוא
לְמַטָּה במדרגה מִ"לִילָה הַזֶּה"
ו'לילה ההוא' מסתיר ומעלים יותר
מ'לילה הזה', כפי שממשיך ומבאר.
דְּכִינּוֹן שֶׁהַחֹשֶׁךְ דְּלִילָה
שֶׁלִּמְעַלָּה מֵאוֹר, הוא
הַשֶּׁרֶשׁ וְהַסִּפָּה שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה
נַעֲשֶׂה חֹשֶׁךְ כְּפִשּׁוּטוֹ, כלומר,
אמנם 'לילה' בתוך העלם הוא למעלה
מ'אור' כי אין הכוונה להעלם של
הסתר וחושך אלא להעלם שלמעלה
מגילוי שאין העניינים יכולים לקולטו
(בחינה שיותר מדי נעלית בשביל לדרת
ולהתגלות על-דרך המבט בשמש שלמרות שהוא אור אך אין העניינים
מסוגלות להביט בו) אבל עם זאת ההעלם הנעלה הזה הוא הושרש והמקור
והסיבה לכך שלאחר ירידת והשתלשלות בחינה זו מדרגות רבות יהיה חושך
כפשוטו, במובן השלילי של העלם והסתר, לִכְן הֵעֱלֵם וְהַסְתִּיר

הנוכרים), דִּהְחִילּוֹק ההבדל בֵּין יוֹם וְלִילָה הוא לכל לראש בָּהֶם
עֲצָמָם, דְּיוֹם הוא אור, וְלִילָה הוא חֹשֶׁךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב²⁶
במעשה הבריאה וְיִקְרָא אֱלֹקִים לְאוֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לִילָה
ואכן מצד עצמם היום הוא אור וגילוי, והלילה הוא חושך והעלם, וְעוֹד
חִילּוֹק בְּאוֹפֶן הַיּוֹם וְהַלִּילָה,
בצורה שבה הם פועלים את פעולתם
אִם הֵם פּוֹעֵלִים וְבֵאִים לִידֵי בִיטוּי
בְּאוֹפֶן שֶׁל גִּילּוֹי ("זֶה") או
שֶׁהֵם פּוֹעֵלִים וְבֵאִים לִידֵי בִיטוּי
בְּאוֹפֶן שֶׁל הָעֵלֶם ("הוא").
דְּלִשׁוֹן "זֶה" פְּנוּגֵעַ לְיוֹם
וְלִילָה, "היום הזה" ו"הלילה הזה"
מורה על היום והלילה כְּמוֹ
שְׁנִמְשָׁכּוֹ לְמַטָּה בְּגִילּוֹי ועניינם
ופעולתם נראים וניכרים בגלוי,
וְלִשׁוֹן "הוא" מורה על היום
וְהַלִּילָה כְּמוֹ שֶׁהֵם בְּעֵצֶם מִצַּד
עצם מהותם (לִפְנֵי שְׁנִמְשָׁכּוֹ וירדו
והתגלו למטה בְּגִילּוֹי), וְלִמְעַלָּה
יֹתֵר - כְּמוֹ שֶׁהֵם הַמוֹשְׁגִים "יום"
ו"לילה" בְּשִׁרְשָׁם לִפְנֵי שִׁירְדו
ונבראו כמציאות מוגדרת.
וְזֶה הַטַּעַם הַפְּנִימִי לִכְךָ שֶׁבְּגִילּוֹהָ
דִּיִּצְיַאת מִצְרַיִם כְּתִיב²⁷ כְּתוּב
בתורה בְּעֵצֶם הַיּוֹם הַזֶּה יֵצְאוּ
כָּל צְבָאוֹת הָיוֹי מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם, וכאן הכתוב מדייק ואומר
28 "היום הזה", היינו אור גלוי, וְכֵן
בתורה וּמִצְוֹת (כְּמוֹ שֶׁהֵם
עֲכָשׁוֹ²⁸ בזמן הגלות) כְּתִיב²⁹
הַיּוֹם הַזֶּה ה' אֱלֹקֶיךָ מִצְוֶךָ
גו', וגם כאן הכתוב מדייק ואומר
33 "ביום הזה", היינו אור גלוי,
וּבְגִילּוֹהָ הַעֲתִידָה כְּתִיב³⁰
בנבואת ישעיהו וְאָמַר בְּיוֹם הַהוּא
גו' וכאן הכתוב מדייק ואומר שלעית
37 לבוא תהיה התגלות של "ביום ההוא",
כִּי הַגִּילּוֹי שֶׁהִיָּה בְּגִילּוֹהָ
דִּיִּצְיַאת מִצְרַיִם וכן עניינם של
40 התורה והמצוות כפי שהוא בזמן הגלות הוא הַגִּילּוֹי דִּהְאוֹר כְּמוֹ
שְׁנִמְשָׁךְ וירד ומתגלה לְמַטָּה וניכר בגלוי, ולכן נאמר בו "יום הַזֶּה"
42 לשון אור וגילוי, וּבְגִילּוֹהָ הַעֲתִידָה יְהִיָּה גִילּוֹי עֵצֶם הָאוֹר כְּמוֹ
43 שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מִהַמְשָׁכָה וְגִילּוֹי ובדרך כלל העצם בלתי מתגלה

(26) בראשית א, ה. (27) בא יב, מא. (28) שהתורה דעכשיו היא הכל לגבי תורתו של משיח (קה"ר פי"א, ח. ועיין ג"כ שם פ"ב, א). ועד"ז במצוות, שהשלימות דקיום המצוות "כמצוות רצונך" יהי' לע"ל (המשך וככה תרל"ז פי"ז ואילך. ובכ"מ). (29) תבוא כו, טז. (30) ישעי' כה, ט.

- 1 (חֲשֹׁךְ כְּפִשׁוּטוֹ) שְ�נַעֲשָׂה עַל־יְדֵי הַמִּשְׁכָּת עֶצֶם הַחֲשֹׁךְ
2 (שְׁלֹמֹעֲלָה) שְׁכָמוֹר לַעִיל נִקְרָא, "לִילָה הַהוּא", חוֹשֶׁךְ שֶׁנִּפְעַל
3 כְּתוּצָה מִהַמִּשְׁכָּה וְהִירִידָה לַמָּטָה שֶׁל עֶצֶם הַחוֹשֶׁךְ שֶׁלִּמְעַל הוּא חֲשֹׁךְ
4 גְּדוֹל יוֹתֵר מִהַחֲשֹׁךְ וְהַחֲסֵתָר שְׁנַעֲשָׂה עַל־יְדֵי הַמִּשְׁכָּת הַחֲשֹׁךְ
5 לֹא כִפִּי שֶׁהוּא בְּעֵצֶם אֵלָּא כְּמוֹ
6 שְׂבָא בְּהַמִּשְׁכָּה, הַחוֹשֶׁךְ הַנִּקְרָא
7 "לִילָה הַהוּא". וְהַטֵּעַם לִכֵּן
8 הַשְׁחוֹשֶׁךְ הַנִּמְשָׁךְ מִלִּילָה הַזֶּה, הַלִּילָה
9 כִּפִּי שֶׁהוּא יוֹרֵד וּמִתְגַּלָּה לַמָּטָה, אֵינוֹ
10 מִסְתִּיר בְּמִידָה רַבָּה כְּמוֹ הַחוֹשֶׁךְ
11 וְהַחֲסֵתָר שֶׁמִּשְׁתַּלְשֵׁל וְיוֹרֵד מִ'הַלִּילָה
12 הַהוּא', הוּא כִּיּוֹן דְּ"לִילָה הַהוּא"
13 הוּא שְׁהַלִּילָה הוּא בְּאוֹפֶן
14 דְּ"זֶה", מִצִּיאוֹת גְּלוּיָהּ וּנִיכָתָה,
15 שְׁנִרְגָּשׁ בְּגִילּוּי [וְעַד לְגִילּוּי
16 שְׂאִפְשֵׁר לְהִרְאוֹת בְּאֶצְבַּע
17 לְזוֹמֵר "זֶה"³¹] שְׁהוּא לִילָה,
18 וְ"לִילָה הַהוּא" הוּא שְׁהַלִּילָה
19 הוּא בְּאוֹפֶן דְּהַחֲסֵתָר ("הוּא"),
20 שְׂאִין נִרְגָּשׁ שְׁהוּא לִילָה
21 וְכַאֲשֶׁר מִצִּיאוֹת הַלִּילָה לֹא נִרְגַּשְׁתָּ
22 וְאִפִּילוֹ אֲפֹסֶר לַטֵּעוֹת וְלַחֲשׁוֹב שֶׁהוּא
23 יוֹם, הִירָזָה, לֹא־מִיתָיו שֶׁל דָּבָר, חוֹשֶׁךְ
24 גְּדוֹל בְּיוֹתֵר, כִּפִּי שְׁמוּבָא לַעִיל מִתּוֹרָת
25 הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב שֶׁהֵעֵלֶם וְהַחֲסֵתָר כְּפֹל
26 הוּא כַּאֲשֶׁר אִפִּילוֹ לֹא מְכִירִים בִּכְךָ שִׁישׁ
27 הַחֲסֵתָר, וְשִׁמֵּם חוֹשֶׁךְ לְאוֹר.
28 [וְלַהֲעִיר, דְּבִדְרוּשִׁים הַנִּי"ל
29 שֶׁל אֲדוֹמִ"ר חֹזֵק וְאֲדוֹמִ"ר הַאֲמִצְעִי
30 מְבַאֵר הָעֵנָן דְּ"לִילָה הַהוּא"
31 וְ"לִילָה הַהוּא" וְהַחֲבֵדֶל בִּנְיָהִם
32 בְּמִשְׁמַעוֹת הָרוּחָנִית בְּאוֹפֶן אַחֵר.
33 וְכֵן מְבֹאֵר בְּמֵאמְרֵים הַנּוֹכְרִים, דְּעֵנָן
34 "יוֹם" שְׁעִינִי אֹר וְגִילּוּי הוּא
35 שִׁישְׁנָה לְאֶרֶץ וּבְעוֹלָם רְאִיָּה
36 בְּאַלְקוֹת הַבְּנֵה וְקִלְיָה טוֹבָה
37 וּבִדְרוּהָ כְּמוֹ רְאִיָּה מוֹחֲשִׁית אוֹ עַל־כָּל־פְּנִים לְכָל הַפְּחוֹת הַשְּׂגָה הַבְּנֵה
38 שְׁכִלִית בְּאַלְקוֹת³², מֵה־שְׂאִין־כֵּן כְּשִׁישְׁנָה רַק אֲמוֹנָה שְׁהִיא
39 כּוֹחַ יוֹתֵר "מִקֵּץ" שֶׁנִּשְׁאָר יוֹתֵר לַמַּעֲלָה וְלֹא חוֹרֵד בְּפִנְיָמִיּוֹת נֶפֶשׁ הָאָדָם כְּמוֹ
40 הָרְאִיָּה הַמוֹחֲשִׁית וְהַבְּנֵה הַשְּׁכִלִית נִקְרָא בְּשֵׁם "לִילָה" שְׁעִינִי הָעֵלֶם.
- וְעֵנָן "לִילָה הַהוּא" הוּא
הָאֲמוֹנָה וּמִוִּרָה שְׁהָאֲמוֹנָה הִיא בְּתוֹקֶף גְּדוֹל יוֹתֵר מִהַחֲשֹׁךְ שְׁנַעֲשָׂה
עַל־יְדֵי הַמִּשְׁכָּת הַחֲשֹׁךְ כְּמוֹ שְׂבָא בְּהַמִּשְׁכָּה, הוּא שְׁהַלִּילָה הוּא
בְּאוֹפֶן דְּ"זֶה", שְׂנִרְגָּשׁ בְּגִילּוּי [וְעַד לְגִילּוּי
שְׂאִפְשֵׁר לְהִרְאוֹת בְּאֶצְבַּע לְזוֹמֵר "זֶה"³¹] שְׁהוּא
לִילָה, וְ"לִילָה הַהוּא" הוּא שְׁהַלִּילָה הוּא בְּאוֹפֶן
דְּהַחֲסֵתָר ("הוּא"), שְׂאִין נִרְגָּשׁ שְׁהוּא לִילָה.
[וְלַהֲעִיר, דְּבִדְרוּשִׁים הַנִּי"ל מְבַאֵר הָעֵנָן
דְּ"לִילָה הַהוּא" וְ"לִילָה הַהוּא"
בְּאוֹפֶן אַחֵר. דְּעֵנָן "יוֹם" הוּא שְׁשִׁישְׁנָה רַק אֲמוֹנָה נִקְרָא בְּשֵׁם
שְׁהָאֲמוֹנָה שְׁלֵהֶם אֲזִי הִתָּה בְּנוֹדָאוֹת גְּמוּרָה,
כְּהוֹדָאִי דְּרְאִיָּה. [וּמְבַאֵר שֵׁם, דְּזֶה שְׁהַגִּיעִי
לְבַחֲנִית "לִילָה הַהוּא" הוּא עַל־יְדֵי עֲבוּדָתָם
בְּמִצְרַיִם בְּחוֹמֵר וּבְלִבְנִים. וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה הוּא
עֲכָשׁוֹ, שְׂבִכְדִּי שְׁיִהְיָה "לִילָה הַהוּא", שְׂגָם בְּזִמָּן
הַגָּלוּת יִהְיָה בַּחֲנִית "זֶה", הוּא עַל־יְדֵי הָעֵמֶל
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּאוֹתוֹ הַלִּילָה
עַל־יְדֵי הַהִקְדָּמָה וְהַהֲכָנָה שֶׁל עֲבוּדָתָם בְּמִצְרַיִם בְּחוֹמֵר וּבְלִבְנִים
עֲבוּדָה שֶׁפְּעֵלָה בָּהֶם זִיכּוֹר וְהַתְּעוּלָּה. וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה הוּא עֲכָשׁוֹ בּוֹמֵן
הַזֶּה, שְׂבִכְדִּי שְׁיִהְיָה "לִילָה הַהוּא", שְׂגָם בְּזִמָּן הַגָּלוּת הַנִּמְשָׁל

(31) נִסְמָן לַעִיל הָעֵרָה (25. 32) דְּזֶהוּ שְׁזִמָּן הַבִּית נִק' בְּשֵׁם יוֹם, וְזִמָּן הַגָּלוּת בְּשֵׁם לִילָה, כִּי בְּזִמָּן הַבִּית הָיוּ בְּעֵלֵי הַשְּׂגָה גְּדוֹלָה, וּבְעֵלִיתָם לְרַגֵּל הִיתָה אֲצֵלֶם גַּם הָרָא" בְּאַלְקוֹת, וּבְזִמָּן הַגָּלוּת לֹא יִשְׁנָה הָרָא" בְּאַלְקוֹת, וְגַם הַשְּׂגָה הִיא בְּדוּגְמַת כַּח הַמְדָּמָה שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם (תו"א וְיֵשֶׁב כֵּט, ג), כְּמִבּוּאֵר בְּאִרוּכָה תוֹרַת מִנְחָם - הַתּוֹעֲדוּיּוֹת חֲמ"ג ס"ע 186 וְאִילָךְ. תּוֹרַת מִנְחָם - סֵפֶר הַמֵּאמְרִים נִיֶּסֶן ס"ע קֶסֶט וְאִילָךְ. וְש"נ. 33) בֵּא יב, מִב. - הוּבָא בְּתו"א וּבִמְאֹמֶר אֲדוֹמִ"ר הַאֲמִצְעִי שֵׁם. 34) וּבִפְרָט שְׁלֹשׁוֹן "לִילָה הַזֶּה" כְּתִיב גַּם גְּבִי אֲכִילַת הַק"פ (בֵּא שֵׁם, ח) שְׁהִי קוֹדֵם חֲצוֹת, כְּשֶׁהִיוּ עֲדִיין בְּגָלוּת מִמֶּשׁ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ל'לילה' כיוון שהוא זמן שאין בו גילוי אלוקות **יְהִי בַחֲנִינָה זֶה**
2 המורה על גילוי ותוקף וגם בזמן הזה תהיה אמונה בתוקף ובוודאות כמו
3 התוקף והוודאות של הראייה, **הוא על-ידי העמל והיגיעה בעסק**
4 **התורה**, כפי שמוכח בוזהר שהיגיעה בלימוד התורה מרומזת בלשון הכתוב
5 על עבודת הפרך שבני ישראל עבדו
6 במצרים **"בְּחֹמֶר" - דָּא זֶה**
7 **קל-וחומר** אחת מ"ג המידות
8 שהתורה נדרשת בהם, **"ובלבנים"**
9 **- דָּא לְבוֹן הַלֶּכְתָּא**³⁵ זה ליבון
10 ההלכה והיגיעה הזו בתורה מזככת את
11 האדם ומביאה אותו למצב של "לילה"
12 הוזה" כמבואר לעיל, **וְעַל-דִּרְךָ זֶה**
13 **על-ידי העמל והיגיעה**
14 **בְּטָרְדוֹת הַפְּרָנְסָה** ככתוב בתורה
15 שלאחר חטא עץ הדעת גזר הקדוש-
16 ברוך-הוא על אדם הראשון ועל כל בני
17 האדם בדורות הבאים **בְּזַעַת אֶפֶיךָ**
18 **תֹּאכַל לָחֶם**³⁶ וכדי להתפרנס צריך
19 להתאמץ ולהגיע, וגם עמל ויגיעה זו
20 מזככת את האדם ועושים אותו כלי
21 יותר ראוי להתקרב לאלוקות ולהגיע
22 לאמונה בה' בתוקף ובוודאות בזמן
23 הגלות, **וּכְמוֹ "לֵילָה הַזֶּה"**
24 **דִּיּוּצִיּאָת מַצְרִים** שכמבואר לעיל
25 משמעותו שהגיעו לבחינת "זה"
26 בעולם במצב של "לילה" **שֶׁהִגִּיעוּ**
27 **לָזֶה על-ידי עֲבוֹדָתָם בְּחֹמֶר**
28 **וּבִלְבָּנִים**, חומר ולבנים
29 **כְּפִשּׁוּטָם** כך פועלים גם על-ידי
30 היגיעה ב'חומר' ובלבנים' בלימוד
31 התורה וכן בטירות הפרנסה. וזהו
32 **שְׁאֲמָרוּ**³⁷ חכמיו ו"ל **כָּל**
33 **הַמִּקְבֵּל עָלָיו עוֹל תּוֹרָה**
34 **מַעֲבִירִין מִמֶּנּוּ עוֹל דֶּרֶךְ**
35 **אֶרֶץ**³⁸ מסלקים ממנו את טרדות
36 הפרנסה וענייני העולם הזה ו**כָּל**
37 **הַפּוֹרֵק מִמֶּנּוּ מַעֲצָמוּ עוֹל תּוֹרָה**
38 **נוֹתֵנִין עָלָיו עוֹל דֶּרֶךְ אֶרֶץ. כִּי**
39 **גַּם על-ידי עוֹל דֶּרֶךְ אֶרֶץ** על טרדות הפרנסה, כמבואר לעיל,
40 **מַגִּיעִים לְבַחֲנִינָה "לֵילָה הַזֶּה"]**
41 **וְעַל-פִּי פִּירוּשׁ זֶה (שֶׁבְּדִרוּשִׁים הַנּוֹכְרִים לַעִיל) בְּ"לֵילָה הַזֶּה",**
42 שניקרו הוא שגם בזמן ובמצב של 'לילה' והעלם על אלוקות יש לבני ישראל
- אמונה חזקה ודאית בה', הוזה', צריך לומר, **דְּ"לֵילָה הַהוּא" הוא**
מצב רוחני כזה **שֶׁחֶסֶד גַּם בְּוִדְאוֹת הָאֱמוּנָה** כי בנוסף לכך שהמצב
הוא 'לילה' והעלם, גם האמונה היא לא בחזק ובתוקף אלא במצב של 'הוא'
שגם המלה 'הוא' הרי"ה ביטוי של העלם (בדומה למבואר לעיל לענין
'הסתר אסתיר, הסתר כפול').
וְיֵשׁ לוֹמַר עוֹד פִּירוּשׁ מֵלִכּוּד
הפירושים הקודמים **בְּ"לֵילָה**
הַזֶּה" וְ"לֵילָה הַהוּא"
ומשמעות ההבדל ביניהם, **שֶׁהִלְשׁוֹן**
"זֶה" וְ"הוּא" קָאִי עַל
הַלֵּילָה עצמו. **אִם הַלֵּילָה הוּא**
בְּגִילּוֹי ("זֶה") שְׁנִגְשׁ וְיִכָּר
בצורה ברורה וגלויה **שֶׁהוּא**
לֵילָה, או שֶׁהִלְשׁוֹן הוּא
בְּהֶסְתֵּר ("הוּא") שְׁאֵין נִגְשׁ
שֶׁהוּא לֵילָה ואפשר לטעות
ולחשוב שאין זה לילה והעלם].
(ה) וְיִוָּבֵן זֶה הפירוש האחרון הנוכח
לעיל ש"לילה הוזה" הוא לילה שניכר
ונרגש שהוא לילה, ו"לילה ההוא" הוא
לילה שלא ניכר ונרגש שהוא לילה
על-פי המבאר בַּכְּמָה
מְקוֹמוֹת³⁹ בחסידות **בְּפִירוּשׁ**
הַמְּאֲמָר⁴⁰ שמקורו בוזהר **אור-**
אֵין-סוֹף לְמַעַל מַעַל מְעַלֵּם
ומתעלה **עַד אֵין קֶץ** אין גבול עד
היכן הוא מתעלה ומתעלה **וְלִמְטָה**
מְטָה וכן האור האלוני האניסופי
נמשך ויורד למטה ומתגלה **עַד אֵין**
תְּכֵלִית ואין סוף וגבול עד היכן הוא
יורד ונמשך ומתגלה, **דְּלִמְטָה מְטָה**
כו' הוא עֲנִין הַהִתְפַּשְּׁטוֹת
וְהַגִּילּוֹי דְּאִין-סוֹף שנמשך
ויורד ומאיר, **שֶׁהוּא מְתַפַּשֵּׁט**
וּמִתְגַּלֶּה עַד לְמְטָה מְטָה,
וְלִמְעַל מַעַל כו' הוא עֲנִין
הַהִתְעַלְמוֹת וְהַעֲלִיָּה שְׁבָאוּר-
אֵין-סוֹף, שֶׁהוּא מְתַעַלָּה
וּמִתְעַלֵּם ומעלים ומסתיר את עצמו בְּהַעֲלֵם אַחֵר הָעֵלֶם לאחר
שמתעלם, חוזר ומתעלם שוב **וּבְעִילּוֹי אַחֵר עִילּוֹי, לְמַעַל מַעַלָּה**
עד אין סוף וללא גבול.
וְהִנֵּה גַם הָעֲנִין דְּלִמְטָה מְטָה כו' כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּאוּר-אֵין-

(35) זהר ח"א כז, א. ח"ג קנג, א. תו"א ר"פ שמות. ובכ"מ. (36) בראשית ג, יט. (37) אבות פ"ג מ"ה. (38) באבות שם "עול מלכות ועול דרך ארץ". ובדרושים הנ"ל הובא רק "עול דרך ארץ". (39) המשך באתי לגני ה'ש"ת פ"ג ואילך (סה"מ ה'ש"ת ע' 133 ואילך). וראה עד"ז המשך תרס"ו ס"ע קפח ואילך. (40) ראה תקו"ז סוף תיקון נז (וראה שם תיקון יט - מ, ב). ז"ח יתרו לר, סע"ג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 סוף הוא בחינת העלם כלומר, עצם ההארה וההתגלות של האור
2 האלוקי האינוסופי היא בעצם תוצאה של העלם וצמצום של האור האינוסופי
3 והבלי גבול. שְהָרִי כָלָלוֹת באופן כללי האור שְלִפְנֵי הַצְמָצוֹם
4 (המאפשר את ההתפשטות וההארה שלו, כי את האור עצמו כפי שהוא לפני
5 הצמצום, העולמות לא יכולים לקבל)
6 והוא אור הפלול בַּעֲצָמוֹתוֹ⁴¹
7 האור כפי שהוא כלול במהותו
8 ועצמותו של הקדוש-ברוך-הוא בעצמו
9 ואין לו שום מציאות ו'ציר' והגדרה
10 בפני עצמו, ואור הפלול בַּמְאֹר
11 מקור האור הוא לַמְעָלָה
12 מְגִילוֹ⁴². וְזֶה שֶׁהוּא האור
13 שכפי שהוא במקורו אינו שייך לגילוי
14 מִתְפַּשֵּׁט וּמִתְגַּלֶּה ויורד ונמשך
15 עַד לַמָּטָה מָטָה, הָרִי הַגִּילוי
16 שֶׁנִּמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ לְאַחֲרֵי
17 הַצְמָצוֹם (אור הָקֵן כמבואר
18 בקבלה וחסידות שלאחר הצמצום
19 הראשון בו אור האין-סוף 'הסתלק'
20 ונמנע מעצמו להאיר בלי גבול, חזר
21 הקדוש-ברוך-הוא והאיר מהאין-סוף
22 אור מצומצם הנמשל לקו דק והוא אור
23 הקו שאמנם הוא הארה מאור אין-סוף
24 שלפני הצמצום אבל מדובר בהארה
25 מצומצמת, וְאֶפִּילוֹ אור הַסּוֹכֵב
26 אור הנקרא 'סוכב כל עלמין' על שם
27 שמאיר בכל העולמות בשווה כי הוא
28 אור בלי גבול ולא אור מצומצם לפי
29 ערך העולמות) הוא רַק הָאָרֶה
30 מועטת ומצומצמת מִהָאֹר שְלִפְנֵי
31 הַצְמָצוֹם ולא האור האין-סוף עצמו
32 ונמצא שלמעשה גם עניין ההמשכה
33 של אור האין-סוף "למטה מטה עד אין קץ" הוא העלם על אור האין-סוף
34 הבלי-גבול. אָבֵל מִפְּלִמְקוֹם, למרות שזהו אכן העלם פִּינוֹן דָּוָה
35 שְׁאֹר־אֵין־סוֹף הוא נמשך ויורד ומאיר לַמָּטָה מָטָה כו' הוא
36 התגלות ופעולה של כֹּחַ הַהִתְפַּשְּׁטוֹת וְהַגִּילוי דְאֹר־אֵין־סוֹף,
37 הָרִי גַם כִּמּוֹ שֶׁהוּא בְּשִׁרְשׁוֹ, כפי שכוח זה הוא במקורו ושרשו
38 העליון, ולא רק כפי שבא בפועל הוא עֲנִין הַגִּילוי וכתוצאה מזו גם
39 פעולתו למטה היא פעולה של גילוי (למרות שכאמור התגלות אור מצומצם
40 מאור אין-סוף הבלי-גבול אכן נחשבת 'העלם'). וְכִמְבָּאֵר בְּהִמְשָׁךְ
41 מאמרי בעל הַהִלּוּלָא⁴³, המאמרים שהרבי הרייז"צ מסר לפרסום לקראת
42 י"ד שבט תש"י היום שבו נסתלק (שם מופיע ביאור נרחב בעניין "אור אין
43 סוף למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית") שְׁבַעֲצָמוֹתוֹ
- גופא הוא בכחינת גילוי שם מבואר שבעצמותו ומהותו של
הקדוש-ברוך-הוא בעצמו קיים גם כוח ההתפשטות וגם כוח העלם וכוח
ההתפשטות הוא עניין הגילוי כפי שהוא בעצמותו גופא (ומזה נובע ונמשך
עניין הארת והתגלות אור אין-סוף למטה מטה עד אין תכלית). מִה־שְׁאֵין־
כֵּן זֶה שְׁאֹר־אֵין־סוֹף הוא
לַמְעָלָה מְעָלָה כו' עד אין קץ
הוא עניין כזה שְׁגַם בַּעֲצָמוֹתוֹ
אֵינוֹ בְּגֵדֵר גִּילוי ומזה נובעת
ונמשכת פעולת כוח זה להתעלות
ולהתעלם.
וַיֵּשׁ לוֹמֵר, שֶׁהִשְׁרֵשׁ דְּשִׁנִּי
הַעֲנִינִים ד'יּוֹם', שהם, כמבואר
לעיל, "יּוֹם הַהוּא" התגלות
מבחינת 'יום' שמצד עצמה היא
למעלה מגילוי ולכן נקראת 'הוא',
לשון נסתר והעלם ו"יּוֹם הַזֶּה"
גילוי בחינת יום שענינה הוא אור
וגילוי ולכן נקראת 'זה' לשון גילוי,
הוא בַּעֲנִין דְּלַמָּטָה מָטָה כו'
שתי הבחינות של 'יום' מורששות
בבחינה זו באין-סוף שעליה נאמר
"למטה מטה עד אין תכלית" היינו כוח
ההתפשטות וההתגלות. שֶׁהַגִּילוי
של האור האלוקי בפועל (לְאַחֲרֵי
הַצְמָצוֹם הארת 'אור הקר', כמבואר
לעיל) הוא הִשְׁרֵשׁ דְּיּוֹם
הַזֶּה" ומההתגלות וההארה בפועל
(אף שהיא מצומצמת) בא ונמשך "יום
הזה", אור וגילוי, וְכֹחַ הַגִּילוי
דְאֹר־אֵין־סוֹף (לִפְנֵי
הַצְמָצוֹם שאמנם אינו מאיר
בעולמות כי הוא למעלה מגילוי אבל
מדובר על כוח הגילוי וההתפשטות) הוא הִשְׁרֵשׁ דְּיּוֹם הַהוּא" ממנו
בא ונמשך האור שמצד עצמו הוא למעלה מגילוי. וְהִשְׁרֵשׁ דְּלִילָה
התגלות מבחינה שלמעלה מגילוי לגמרי (שְׁלִמְעָלָה גַם מ'יּוֹם
הַהוּא" בחינת כוח הגילוי כפי שהיא לפני הצמצום ונעלית מלבוא בגילוי
בפועל לנבראים) הוא בַּעֲנִין דְּלַמָּעָלָה מְעָלָה כו' הכוח האלוקי
להתעלות ולהתעלם ללא גבול, עד אין קץ.
(ו) וְהִנֵּה יָדוּעַ דְּבַעֲצָמוֹם האור האלוקי האין-סוף שמצד עצמו הוא
למעלה מלהיות נמשך ומתגלה לעולמות ונבראים שְׁנֵי עֲנִינִים. עניין אחר
בצמצום הוא זֶה שֶׁהַצְמָצוֹם הוא בְּשִׁבִּיל הַגִּילוי כלומר, אמנם
פעולת הצמצום היא מיעוט האור והעלם הגילוי הבלי מוגבל להארה מועטת
ומצומצמת אבל הכוונה והמטרה של הצמצום היא בשביל הגילוי, כדי

(41) המשך תרס"ו ע' קפ. ובכ"מ. (42) דכל הכלול בהעצם הוא כמו העצם. וכיון שהעצם אינו בגדר גילוי, גם האור הכלול בו הוא למעלה מגילוי (סה"מ תרע"ח ע' ק. קונטרסים ח"ב רח, א). (43) פט"ז (סה"מ שם ע' 151).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שיומשך ויאיר גילוי כזה שהעולמות והנבראים יכולים לקבל [ובזה גופא
2 בענין זה עצמו שהצמצום נועד בשביל הגילוי שיתאפשר בעקבות הצמצום
3 שְׁנֵי עֲנָנִים. ענין אחד זֶה שְׁעַל-יְדֵי הַצְּמָצוּם דְּוָקָא שעל ידו
4 מתאפשרת התגלות והארת אור מהאין-סוף בעולמות יְהִיָּה לַעֲתִיד-לָבֹא
5 בימות המשיח הַגִּילוי דְּאֹר-אֵין-סוֹף
6 סוֹף עצמו כפי שהוא לפני הצמצום
7 גַּם בְּעוֹלָמוֹת כי הארת האור
8 המצומצם שמקורו באור-אין-סוף
9 שלפני הצמצום היא הכנה והכשרה של
10 העולמות לכך שלעתיד לבוא תהיה
11 בהם התגלות מהאין-סוף עצמו,
12 [הענין השני בכך שהצמצום נועד
13 בשביל הגילוי הוא זֶה שְׁעַל-יְדֵי
14 הַצְּמָצוּם יְהִיָּה בסופו של דבר
15 הַגִּילוי דְּפִנְיָמִיּוֹת וְעֲצָמוֹת
16 אֹר-אֵין-סוֹף שְׁלֹמַעְלָה גַּם
17 מִהָאֹר שֶׁהָאֵיר לִפְנֵי הַצְּמָצוּם
18 כי לאחר שיש בעולמות הארה אלוקית,
19 אף כי מצומצמת, בסופו של דבר
20 העולמות יודככו עד כדי כך שיאיר
21 בהם לא רק האור שלפני הצמצום אלא
22 גם אור העצמות]⁴⁴, [הענין השני
23 שנפעל על ידי הצמצום הוא זֶה
24 שְׁבַעֲמָצוּם עֲצָמוֹ לא באור
25 שמתגלה על ידי הצמצום אלא בענין
26 הצמצום, ההעלם וההגבלה עצמו
27 מתגלה השְׁלֵמוֹת דְּאֹר-אֵין-סוֹף
28 סוֹף שְׁאִינוֹ מוֹגְבֵּל חֲסִי-וְשְׁלוֹם
29 בְּעֵנֶן הַגִּילוי שהרי אם אור אין-
30 סוף יכול רק להתגלות ואינו יכול
31 להגביל את עצמו, נמצא שאינו 'אין'
32 סוף' אמיתי וכיוון שמדובר בבלי גבול
33 אמיתי לא ייתכן שאינו שלם בתכלית
34 בכל הכוחות וְאֵלָּא יֵשׁ לוֹ גַּם כַּחַ
35 הַהֶעְלָם ונמצא שהצמצום מבטא את
36 השלימות של האין-סוף.
37 וְיֵשׁ לוֹמֵר, זֶה שְׁבַעֲמָצוּם
38 יֵשְׁנָם שְׁנֵי עֲנָנִים האחד שהצמצום נועד בשביל הגילוי והשני שהצמצום
39 מבטא ומגלה את השלימות של האין-סוף - הוא, כִּי בְכַח הַהֶעְלָם
40 דְּאֹר-אֵין-סוֹף, הכוח של האין-סוף להעלים את עצמו ("למעלה מעלה
41 עד אין קץ") שהוא שְׁרֵשׁ ומקור פעולת הַצְּמָצוּם, שְׁתֵּי מִדְּרָגוֹת.
42 דרגה אחת היא כַּחַ הַהֶעְלָם כְּמוֹ שֶׁשִּׁיף לַעֲנֵן הַגִּילוי [שְׁגָם
43 דְּרָגָא זֶה כְּכַח הַהֶעְלָם דְּאֹר-אֵין-סוֹף הדרגה שבה אור אין-סוף
44 אכן לא מתגלה (לעולמות ונבראים) אבל שייך לגילוי, היא לְמַעְלָה מִכַּחַ
- הַגִּילוי, נעלית יותר מהכוח שממנו נובע ונמשך הגילוי בפועל ודרגה זו
אכן לא מתגלית אֲבָל מִפְּלִמְקוֹם היא שִׁיכָת לְגִילוּי,
דְּהַצְּמָצוּם שְׁנִמְשָׁךְ מִדְּרָגָא זֶה כוח ההעלם כפי ששייך לגילוי הוא
בְּשִׁבְלֵי הַגִּילוי. [הדרגה השנייה בכוח ההעלם, הנעלית יותר היא עֲצָם
כַּח הַהֶעְלָם (שְׁלֹמַעְלָה
מִגִּילוּי לגמרי ולא רק שאינו מתגלה
בפועל אלא גם אינו שייך לגילוי),
דְּהַצְּמָצוּם שְׁנִמְשָׁךְ מִדְּרָגָא
נעלית זו הוא (לא) הענין הראשון
בצמצום, זה שהצמצום הוא בְּשִׁבְלֵי
(הַגִּילוי, אֵלָּא) הענין השני
בצמצום זֶה שְׁבַעֲמָצוּם עֲצָמוֹ
מִתְגַּלָּה כַּח הַהֶעְלָם ועל ידי זה
באה לידי ביטוי שלימות האין-סוף,
כמבואר לעיל.
וְעַל-פִּי-זֶה לפי המבואר לעיל
אודות המשמעות הפנימית של
המושגים "לילה ההוא" ו"לילה הזה"
וההבדל ביניהם יֵשׁ לְהוֹסִיף בְּאֹר
בְּזֶה שְׁנֵי עֲנָנִים דְּלִילָה'
("לִילָה הַהוּא" ו"לִילָה
הַזֶּה") כְּמוֹ שֶׁהֵם לְמַטָּה כפי
שהם מתייחסים להתגלות האלוהית
בעולמות ונבראים ש"לילה הזה" הוא
העלם והסתר שניכר ונגרש ו"לילה
ההוא" הוא העלם והסתר גדול וחמור
יותר עד כדי כך שלא מכירים
ומרגישים שהוא העלם והסתר, הֵם
בְּאֹפֶן הַפּוֹךְ מְכֻמוֹ שְׁשֵׁנִי
מושגים אלה ב'לילה' הֵם בְּשִׁרְשָׁם
ומקורם למעלה באלוקות, דְּלִמְעַלָּה
"לִילָה הַהוּא" בחינת העלם
שלמעלה מגילוי הוא לְמַעְלָה
נעלה יותר מ"לִילָה הַזֶּה" בחינת
העלם שכן שייך לגילוי ומתגלה,
וְכֻמוֹ שֶׁהֵם נִמְשָׁכִים לְמַטָּה,
הַהֶסְתֵּר (לְגִירְעוּתָא כחיסרון,
במובן השלילי) דְּ"לִילָה הַהוּא" הוא הַהֶסְתֵּר גָּדוֹל יוֹתֵר וחמור
יותר מִהַהֶסְתֵּר דְּ"לִילָה הַזֶּה", כמבואר לעיל, ולכאורה יש להתפלא
על כך שלמעלה 'הלילה ההוא' נעלה מ'הלילה הזה', ולמטה הרי זה להיפך
רהלילה הזה' נעלה מ'הלילה ההוא' אלא הביאור בזה הוא כִּי שְׁנֵי
הַעֲנָנִים דְּלִילָה' שְׁלֹמַעְלָה, יֵשׁ לוֹמֵר, שֶׁהֵם שְׁתֵּי דְּרָגוֹת
הַגִּילוי בְּכַח הַהֶעְלָם דְּאֹר-אֵין-סוֹף, "לִילָה הַזֶּה" הוא כַּחַ
הַהֶעְלָם ("לִילָה") שֶׁשִּׁיף לְגִילוּי ("הַזֶּה"), שאמנם בסדר

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 המדריגות בחינת 'לילה ההוא' שלמעלה מגילוי נעלית מבחינת 'הלילה הזה'
 - 2 אבל מצד מהותה בחינת 'הלילה הזה' שייכת לגילוי וכיון שהצמצום
 - 3 שנמשך מדרגא זו הוא בשביל הגילוי, לכן ה"לילה"
 - 4 (ההעלם וההסתר שלמטה) הוא באופן ד"זה", שנגרש
 - 5 בגילוי שהוא לילה. כי זה
 - 6 שההעלם מביא בסופו של דבר
 - 7 לגילוי למרות שלכאורה העלם הוא
 - 8 היפך הגילוי, הוא דוקא כשנגרש
 - 9 ההעלם ונעל-דרך הצמאון
 - 10 לאלקות שבזמן הגלות
 - 11 (לילה) שהוא יותר מבזמן
 - 12 הבית⁴⁵ כאשר היה גילוי אלוקות,
 - 13 שהוא הצמאון עצמו והגילוי שבא
 - 14 בעקבותיו וכתוצאה ממנו הגילוי
 - 15 הפך על-ידי ההעלם, שזהו
 - 16 דוקא על-ידי שנגרש ההעלם
 - 17 וההסתר דהגלות] ולכן 'לילה
 - 18 הזה' למעלה, כוח ההעלם ששיך
 - 19 לגילוי, מביא את בחינת 'לילה הזה'
 - 20 למטה, העלם מוגרש. ו"לילה
 - 21 ההוא" הוא עצם כח ההעלם
 - 22 שלמעלה משיכות לגילוי,
 - 23 דהצמצום שנמשך מדרגא זו
 - 24 הוא (לא בשביל הגילוי,
 - 25 אלא) שבו מתגלה כח
 - 26 ההעלם, ולכן ה"לילה"
 - 27 שלמטה הנמשך מענין זה
 - 28 דהצמצום, הצמצום שלא נועד
 - 29 בשביל הגילוי והוא התגלות כוח
 - 30 ההעלם, למרות שבסדר המדריגות הוא
 - 31 עניין נעלה יותר מעניין הצמצום
 - 32 שבשביל הגילוי, אך כיוון שבמהותו
 - 33 הוא למעלה מגילוי, ה"לילה" הנמשך
 - 34 ממנו הוא באופן ד"הוא",
 - 35 שאין נגרש שהוא העלם
 - 36 והסתר ולמעשה הרי זה העלם גדול
 - 37 יותר מההעלם של 'לילה הזה'.
 - 38 והחילוק שבין שני ענינים
 - 39 אלה בצמצום (האחד שהצמצום הוא
 - 40 בשביל הגילוי והשני שהצמצום מגלה
 - 41 את כוח האין-סוף שהם השורש
 - 42 ללילה הזה' ולילה ההוא') כפי שהוא בא לידי ביטוי בעבודת האדם -
 - 43 הוא, שהעבודה שהיהודי עובד את ה' בלילה בזמן של העלם והסתר
- על אלוקות (חשך הגלות, ונעל-דרך זה החשך דכללות עולם
- הזה שבתור עולם גשמי הוא מעלים ומסתיר על האלוקות הרוחנית) מצד
- הצמצום שבשביל הגילוי היא התשוקה והצמאון לצאת
- מחשך הלילה כי הצמצום שנועד בשביל הגילוי מעורר את היהודי
- העובר ה' להשתוקק לצאת מהחושך
- והצמצום ולבוא לגילוי. והעבודה
- בלילה עבודת ה' במעמד ומצב של
- העלם והסתר מצד זה שבצמצום
- מתגלה כח ההעלם, היא
- ההתבוננות וכו' בשרש ומקור
- דחשך הלילה עצמו כפי שהוא
- למעלה באלוקות, ששרשו הוא
- בהעלם העצמי שלמעלה מגילוי
- לגמרי, והיא עבודה נעלית יותר
- מהשאיפה לגילוי כי בה האדם מתחבר
- ומתקשר, על-ידי התבוננות, עם בחינה
- עצמית אצל הקדוש-ברוך-הוא בעצמו.
- ז) וזהו התוכן הפנימי של הפסוק בו
- פותח המאמר "בלילה ההוא
- נדדה שנת המלך - זה מלכו
- של עולם", ד"לילה ההוא"
- הבחינה האלוקית הנעלית הנקראת
- "לילה ההוא" (שכפי שהדברים הם
- למטה הרי זה לשון של הסתר כפול,
- לילה וחושך לגריעותא, אבל בשורש
- הדברים למעלה מדובר על בחינת
- העלם שלמעלה מגילוי עד שאינו שייך
- לגילוי, כמבואר לעיל באריכות) הוא
- שגורם להיות "נדדה שנת
- המלך" שלא תהיה 'שינה' למעלה
- כביכול, כי השרש ד"לילה
- ההוא" שלמטה כפי שהוא
- מעלים ומסתיר מאור, כפי שהיה מצבם
- של בני ישראל בימי אחשוורוש, הוא
- מבחינת "לילה ההוא"
- דלמעלה, שמורה על העלם והסתר
- במובן הנעלה ביותר שלמעלה
- מההעלם ד"יום ההוא",
- ואפילו מההעלם ד"לילה
- הזה" כמבואר לעיל באריכות.
- ועל-ידי שישפאל עמדו אז
- למרות המעמד ומצב הנחות 'לילה ההוא' במובן השלילי במסירות נפש
- במשך כל השנה, שה'מסירות נפש' שלהם היתה מצד

(45) מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"א ע' קה (וש"נ). סה"מ עטר"ת ע' שיב. קונטרסים ח"א לו, א ואילך. שם נג, א ואילך.
סה"מ ה'ש"ת ע' 11. ועוד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הַהֶסְתֵּר⁴⁶ וההסתר עצמו עורר אותם למסירות נפש וְעַל־דֶּרֶךְ
- 2 הַמִּבְאָר בְּמָקוֹם אַחֵר⁴⁷ שְׁבִזְמָן הַגָּלוּת דוּקָא כִּאֲשֶׁר אֵין גִּילוי
- 3 אִלּוּקוֹת וגם ההבנה וההשגה באלוקות איננה בדרגות גבוהות כל כך גִּילוי
- 4 כֹּחַ ה'מִסִּירוֹת נִפְשׁ' הוּא יוֹתֵר מִבִּזְמָן הַבֵּית כִּאֲשֶׁר כּוֹלֵם רֹאוּ
- 5 אִלּוּקוֹת בְּגִלּוֹי, כִּי דוּקָא בִּזְמַן שֶׁבּוֹ
- 6 כּוּחוֹת הַשְּׂכָל וְהַרְגֵּשׁ הֵם חֲלָשִׁים
- 7 יַחֲסִית, מִתְעוּרֹר כּוֹחַ ה'מִסִּירוֹת נִפְשׁ'
- 8 בִּיתֵר תּוֹקֵף, וְעַל יְדֵי ה'מִסִּירוֹת נִפְשׁ'
- 9 נִמְשָׁךְ (בְּגִילּוֹי) בְּחִינַת "לִילָה
- 10 הַהוּא" דְּלִמְעַלָּה הַהֶעֱלֵם הָעֲצָמִי
- 11 שֶׁל הָאֵין־סוֹף בְּ"לִילָה הַהוּא"
- 12 דְּלִמְטָה בְּתוֹךְ הַהֶעֱלֵם וְהַהֶסְתֵּר.
- 13 וְזֶהוּ הַקָּשֶׁר דְּשִׁנִּי הַפִּירוּשִׁים
- 14 בְּ"לִילָה הַהוּא נִדְּרָה שְׁנַת
- 15 הַמָּלְךְ", פִּירוּשׁ אַחֵר שֶׁ"לִילָה
- 16 הַהוּא" הֶעֱלֵם וְהַהֶסְתֵּר כְּפֹל וְגִדּוּל
- 17 גּוֹרֵם עֲנִיָּן הַשִּׁנָּה לִמְעַלָּה,
- 18 כְּבִיכּוֹל (וּמָה שְׂכָתוֹב בְּ"לִילָה
- 19 הַהוּא נִדְּרָה שְׁנַת הַמָּלְךְ" הוּא
- 20 לְהַדְגִּישׁ הַגֵּס, דְּהַגֵּם שְׁהִיָּה
- 21 בְּ"לִילָה הַהוּא" וְאֵם כֵּן הֵייתָה
- 22 צְרִיכָה לְהִיטֵּת "שִׁנָּה" לִמְעַלָּה, מִכָּל־
- 23 מָקוֹם נִדְּרָה שְׁנַת הַמָּלְךְ)
- 24 וְהַפִּירוּשׁ הַשֵּׁנִי וְשֶׁ"לִילָה הַהוּא"
- 25 גֵּרָם לְהִיטֵּת "נִדְּרָה שְׁנַת
- 26 הַמָּלְךְ" שֶׁלִּכְאוּרָה שְׁנֵי הַפִּירוּשִׁים
- 27 הֵם הַפְּכִיכִים, אֲבָל עַל פִּי תוֹכֵן הַמֵּאמֶר
- 28 הֵם קְשׁוּרִים זֶה בְּזֶה כִּי זֶה
- 29 שֶׁ"לִילָה הַהוּא" גּוֹרֵם עֲנִיָּן
- 30 הַשִּׁנָּה הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא
- 31 ה'לִילָה' וְהַהֶעֱלֵם שֶׁלִּמְטָה מִצַּד
- 32 עֲצָמוֹ שֶׁהוּא אֲכָן הֶעֱלֵם וְהַהֶסְתֵּר,
- 33 אֲבָל עַל־יְדֵי שְׁנִמְשָׁךְ בּוֹ
- 34 שְׁרָשׁוֹ, בְּחִינַת "לִילָה הַהוּא"
- 35 דְּלִמְעַלָּה, הִרִי אֲדִרְבָּה, הוּא
- 36 'לִילָה הוּא' הַעֲלִינָן גּוֹרֵם לְהִיטֵּת
- 37 "נִדְּרָה שְׁנַת הַמָּלְךְ", הִיפֵךְ עֲנִיָּן
- 38 הַשִּׁנָּה.
- 39 (ח) וְיֵשׁ לְהוֹסִיף, דְּ"נִדְּרָה
- שְׁנַת הַמָּלְךְ" הוּא לְמַעַלָּה יוֹתֵר גַּם מִ"לִילָה הַהוּא"
- שְׁלִמְעַלָּה וְ"לִילָה הַהוּא" הוּא רַק גּוֹרֵם
- לְהַמְשִׁכָּה "נִדְּרָה שְׁנַת הַמָּלְךְ" וְהַעֲנִיָּן הוּא,
- דְּ"יוֹם וְ"לִילָה", כֹּחַ הַהֶעֱלֵם וְכֹחַ הַגִּילּוֹי שְׁבִאֲוֹר־
- אֵין־סוֹף, הֵם שְׁנֵי עֲנִיָּנִים. וְלִכְּנָן, גַּם לְאַחֲרֵי
- הַמְשִׁכָּה בְּחִינַת "לִילָה הַהוּא" דְּלִמְעַלָּה בְּ"לִילָה
- הַהוּא" דְּלִמְטָה, הוּא נִשְׁאָר לִילָה וְעוֹד יוֹתֵר,
- בְּ"לִילָה הַהוּא", כִּי זֶה שְׁנִמְשָׁךְ בּוֹ הוּא כֹּחַ
- הַהֶעֱלֵם וְלֹא כֹחַ הַגִּילּוֹי. וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה הוּא בְּנוֹגֵעַ
- לְזֶה שְׁעַמְדוֹ בְּמִסִּירוֹת נִפְשׁ בְּמִשְׁךְ כֹּל הַשְּׁנָה,
- דְּכִינֵן שְׁה'מִסִּירוֹת נִפְשׁ' שְׁלֵהֶם בָּאָה מִצַּד
- הַהֶסְתֵּר (כְּנִזְכָּר לְעֵיל סְעִיף ז), שְׁעַל־יְדֵי הַהֶסְתֵּר
- מִתְעוֹרֵר הַהֶעֱלֵם דְּנִשְׁמָה שְׁלִמְעַלָּה מִגִּילּוֹי⁴⁸, אֵין זֶה שְׁיָף (כָּל־כֶּף) לְכַחוֹת

(46) ראה סה"מ תרפ"ז ע' קיב. (47) ראה בארוכה ד"ה אין הקב"ה בא בטרונאי תרמ"ח (סה"מ תרמ"ח ע' קפז ואילך), תרפ"ה ס"ב ואילך (סה"מ תרפ"ה ע' רנח ואילך). ד"ה משכני תרפ"ד (וד"ה אני ישנה ה'תש"ט) סי"ב ואילך (סה"מ תרפ"ד ע' רצב ואילך. ה'תש"ט ע' 119 ואילך). ד"ה אין הקב"ה בא בטרונאי בסה"מ אידיש בתחלתו. ועוד. (48) ראה בהנסמן בהערה הקודמת.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 כוחות השכל והרגש שהאדם מודע להם ופועלתם היא בגלוי ובנוגע
2 לפחות הגלויים היו (גם לאחרי המסירות הנפש) במצב
3 ד"לילה ההוא" 49 ונשארו בתוך גלות והסתור כפול.
4 ועל-דרך המבאר במאמר⁵⁰ דיבור-המתחיל 'בלילה ההוא' של הרבי
5 הרי"צ דזה שפיעת השינה אין
6 ניכר מעלת הפחות זה על זה
7 בשונה ממצב הכוחות בשעה שהאדם
8 ער הששכל נעלה מהרגש והכוחות
9 הפנימיים נעלים מהכוחות החיצוניים
10 וכן הלאה, הוא בדוגמת המצב של
11 הפחות של נפש האדם כמו שהם
12 כלולים בעצם הנפש, ששם
13 כל הפחות הם בהשואה אחת,
14 והיתרון של הכוחות הנעלים על
15 הכוחות הנחותים לא מורגש כיוון
16 שבמצב הנפש הכוחות לא מוגדרים
17 עדיין. ומזה שיש דימיון והשוואה
18 בין כוחות הנפש בעת השינה לכוחות
19 הנפש כפי שהם בעצם הנפש מוכן,
20 שיש מעלה בשינה לעומת מצב
21 שבו אדם ער, שאז בעת השינה
22 דוקא מתעלים הפחות
23 למקורם ושורשם בנפש (בשונה
24 מהמצב של הכוחות כאשר האדם ער
25 שאז הכוחות הם בכיוון של יציאה
26 מהנפש כלפי חוץ, אלא שפעלה
27 זו שיש בכוחות הנפש בעת השינה
28 אינה שייכת לפחות הגלויים
29 (גלויים), ואדרבה, בפחות
30 הגלויים נעשה גרעון וחסרון
31 'לילה ההוא' גריעתא, כמו שראים
32 במוחש שבעת השינה כוחות הנפש
33 הגלויים אינם פועלים.
34 וזה ש'בלילה ההוא נדדה
35 שנת המלך', ד'נדדה שנת
- המלך", מלכו של עולם, הוא ענין הגלויים של אורות אלקיים
הנמשכים מזה שאור-אין-סוף הוא למטה מטה עד אין
תכלית (קו הגילוי), הוא החבור דהעלם (שנשאר מצב של
"בלילה ההוא", העלם) וגילוי (ויחד עם זה "נדדה" ונפסקה ה'שינה').
וכמבאר בדרוש הנ"ל
לאדמו"ר האמצעי, דזה
ש'בלילה ההוא נדדה שנת
המלך" הוא כדברי חכמינו ז"ל
במדרש פמשל הצבי שאפילו
בשעה שהוא ישן אין הוא עוצם את
עיניו לגמרי אלא שעיניו אחת
פתוחה ועינו אחת קמוצה⁵¹,
גילוי והעלם ביחד. ומבאר
שם אדמו"ר האמצעי, דזה שהיה
אז בשעה ש'נדדה שנת המלך"
החבור דשני ההפכים
דהעלם וגילוי הוא לפי שאז
היה גילוי העצמות עצמותו
ומהותו של הקדוש-ברוך-הוא בעצמו,
שלגבי העצמות שנעלה מכל
הגדרה של 'העלם' או 'גילוי',
ההעלם והגילוי אינם
הפכים. וכמבאר במקום
אחר⁵² בחסידות דזה
שהעצמות ביכלתו להאיר
וביכלתו שלא להאיר, שניהם
הם ענין אחד ענין היכולת
והשלמות של הכול, ולא שני כוחות
שונים.
- ויש לומר דמה שכתוב
במאמר דזה ש'נדדה שנת
המלך" נעשה על-ידי
ה'מסירות נפש' דישאל
במשך כל השנה, הפונה היא
גם להמשכת העצמות

(49) שהרי גם קל שבקלים מוסר נפשו על קדה"ש (תניא פי"ח. ובכ"מ). וראה לקו"ש ח"ג ע' 818 בהערות, שגם בשעת המס"נ אפשר שלא יזהר באיזו מצוה, ועדיין קל שבקלים הוא. ואין סתירה לזה ממ"ש בקונטרס העבודה (ע' 32) שכשבא לידי מס"נ בפו"מ ומאיזה סיבה מהשי"ת ניצל מזה כו' נעשה אדם אחר ממש - כי המדובר שם הוא בכללות, משא"כ בנוגע לזהירות במצוה פרטית. ועאכ"כ שאין זה פועל בו ההרגש שהגלות הוא לילה וחושך, ונשאר בהמצב ד'לילה ההוא". וראה תו"א שבהערה 51. ועצ"ע. (50) דשנת ה'ש"ת סעיף ג (סה"מ שם ע' 6 ואילך). (51) שהש"ר ספ"ח. וראה זח"ב יד, א. ובתו"א מג"א קטז, ד - הובא זה לענין הנס שהי' בפורים. ולהעיר מזה שמביא בתו"א שם המשך מאמר המדרש שם "בשעה שאין ישראל עושין רצונו של הקב"ה, הוא מביט עליהם בעינו אחת עכ"פ" - שגם ענין זה דאין עושין רצונו, מובא שם לענין הנס דפורים, אף שעמדו במס"נ. (52) המשך תרס"ו ע' קפח. סה"מ קונטרסים ח"ב שמו, א. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שְׁהִיְתָה אֲזִי שָׁגם זה נמשך ונפעל על ידי המסירות נפש שבה עמדו בני
2 ישראל לאורך כל תקופת הגזירה, כִּי מְסִירוֹת נֶפֶשׁ בָּאָה מֵעֶצֶם
3 הַנֶּשְׁמָה, וְלִכֵּן, עַל-יְדֵי ה' מְסִירוֹת נֶפֶשׁ הַמְּשִׁיכֵי הָעֲצָמוֹת
4 כי לעצם הנשמה יש כוח להמשיך את עצמותו יתברך.
5 (ט) וַיֵּשׁ לְקֶשֶׁר זֶה עִם הַמְּבָאָר
6 בַּמָּאָר⁵³ הנוכח של הרבי הרי"צ
7 דַּע-יְדֵי ש"נִדְרָה שְׁנַת
8 הַמָּלָךְ" נַעֲשֶׂה חֲבוּר הַמְּקִיף
9 עִם הַפְּנִימִי, כמבואר בחסידות
10 האור האלוקי נמשך ומתגלה בדרך
11 'מקף' אור בלתי מוגבל שסובב'
12 'רמקף' מעל העולמות והנבראים,
13 'רפנימי' שהוא אור מוגבל ומצומצם
14 המתלבש בעולמות ובנבראים
15 בפנימיותם. ובדרך כלל האור 'המקף'
16 לא יורד ונמשך בעולמות ובנבראים
17 בגלוי, אבל בעניינים ובזמנים מיוחדים
18 'המקף' מאיר בפנימיות, ועל כך
19 מבואר שבשעה ש"נדרה שנת המלך"
20 נעשה חיבור וייחוד של 'המקף' עם
21 'הפנימי' שָׁגם האור שְׁלֹמֶעֱלָה
22 מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת 'סדר השתלשלות'
23 הוא הסדר הרגיל של ירידת והמשכת
24 האור האלוקי מלמעלה למטה שהוא
25 בסדר והדרגה ובסדר זה נמשך בדרך
26 כלל אור פנימי, אבל באותה שעה
27 האור שלמעלה מ'סדר השתלשלות'
28 (מקף) נִמְשָׁךְ והאיר
29 בַּפְּנִימִיּוֹת, כִּי הַשֶּׁרֶשׁ והמקור העליון דְּמִקְיָה ופְּנִימִי הוא גִּילּוֹי
30 וְהָעֵלָם שני הכוחות האלוקיים האמורים לעיל [דְּמִקְיָה הארת הבלי גבול,
31 למעלה מעולמות הוא מִצַּד כוח הַגִּילּוֹי שבאין-סוף, וְהַפְּנִימִי הארת
32 האור המוגבל שְׁנִמְשָׁךְ עַל-יְדֵי צִמְצוּם ומיעוט האור האלוקי הוא
33 מִצַּד כוח הָעֵלָם שבאין-סוף], וְעַל-יְדֵי הַמְּשִׁכָּה הָעֲצָמוֹת
34 שְׁהִיְתָה אֲזִי כאשר "נדרה שנת המלך" והתחיל תוקף הנס, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה
35 נִתְחַבֵּר הָעֵלָם וְהַגִּילּוֹי, נַעֲשֶׂה גַם הַחֲבוּר דְּמִקְיָה ופְּנִימִי,
36 שורש ומקור ההעלם (פנימי) והגילוי (מקף).
37 וְעַל-יְדֵי-זֶה ש"נדרה שנת המלך" והייתה המשכת עצמותו נִמְשָׁךְ
38 יְשׁוּעָה כָּלִילִית לְכָלִּל יִשְׂרָאֵל⁵⁴, דְּבִכְחִינַת הַמְּקִיף כפי שהיא
39 מצד עצמה, למעלה מסדר השתלשלות, יֵשׁ שְׂיִכּוֹת יוֹתֵר לְקַלִּיפוֹת
40 הכוחות של היפך הקדושה המעלימים
41 ומסתירים על האלוקות כשם שהקליפה
42 מסתירה על הפרי לְקַבֵּל מֶשֶׁם שפע
43 וחיות (בשונה מה'פנימי', סדר
44 השתלשלות, שממנו אין השפעה
45 לקליפות), דְּזֵהוּ שְׁעֵשֶׂה הֶמֶן אֵת
46 הָעֵץ שרצה לתלות עליו את מרדכי
47 גְּבוּהַ חֲמִשִּׁים אַמָּה⁵⁵
48 שְׁהַגְבִּיּוֹת עֲצָמוֹ לְקַבֵּל מֶשֶׁר
49 הַנּוֹרָן שְׁלֹמֶעֱלָה
50 מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת (מקף), ספירת
51 הבינה העליונה מחולקת לחמישים
52 דרגות המכונות 'שערים'.
53 אמרו חכמינו ז"ל בגמרא שישנם
54 חמישים שערי בינה וכולם ניתנו למשה
55 רבינו חסר אחת, שנאמר 'ותחסרהו
56 מעט מאלוקים' ואמרו שרק בפטירתו
57 זכה לשער הנו"ן כנרמז בכך שנקבר
58 בהר נבו, "נו"ן בו" (וגם לגבי ספירת
59 העומר שהיא מ"ט ימים נאמר שהאדם
60 מסוגל להגיע בעבודתו עד השער
61 המ"ט, ואת שער הנו"ן משפיעים
62 מלמעלה בחג השבועות) ומבואר
63 בקבלה וחסידות שלמעלה באלוקות
64 יש בספירת הבינה העליונה חמישים 'שערים' שבאמצעותם ההשפעה ממנה
65 יורדת ונמשכת, ובדרך כלל אין השפעה משער הנו"ן שהוא הכי נעלה
66 מחמישים השערים, אלא שזהו על פי 'סדר השתלשלות' והמן רצה לקבל
67 השפעה מלמעלה מסדר השתלשלות, וכאמור שהקליפה יכולה לקבל חיות
68 מה'מקף' יותר מאשר מהפנימי, וְעַל-יְדֵי שְׁנִמְשָׁךְ הַמְּקִיף
69 בַּפְּנִימִיּוֹת, התבטלה מחשבת המן ואז נַעֲשֶׂה "לִיְהוּדִים הִיְתָה
70 אֹרְהָ וְשִׁמְחָה וְשִׁשּׁוֹן וִיקָר"⁵⁶, כֵּן תִּהְיֶה לָנוּ⁵⁷.

(53) סעיף ה' (סה"מ ה'ש"ת ע' 10). (54) לשון כ"ק מו"ח אדמו"ר בסיום וחותם המאמר. (55) אסתר ה, יד. (56) שם ח, טז.
(57) נוסח ההבדלה. ושייך במיוחד לשנה זו (תש"ג) שהקביעות דפורים היא במוצש"ק.

ביאור בדרך אפשר

שנינו במשנה בתחילת מסכת מגילה:

1 **מגילה** מגילת אסתר שתקנו חכמים לקרוא אותה בפורים (פעם אחת בליל
2 פורים ופעם נוספת ביום פורים שחל בערי הפרוות ב"ד באדר ובערים
3 המוקפות חומה בט"ו באדר) הרי במקומות ובמצבים מסוימים (המבוארים
4 במשנה ובגמרא) **נקראת** בתאריכים
5 הבאים בחודש אדר, כלומר לפעמים
6 מקדימים את הקריאה גם מספר ימים
7 לפני ימי הפורים וקוראים את המגילה
8 **בְּאַחַד עֶשֶׂר** ביום י"א אדר,
9 **בְּשֵׁנִים עֶשֶׂר** ביום י"ב אדר,
10 **בְּשִׁלְשָׁה עֶשֶׂר** ביום י"ג אדר,
11 **בְּאַרְבָּעָה עֶשֶׂר** ביום י"ד אדר,
12 **בְּחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר** ביום ט"ו אדר, **לֹא**
13 **פְּחוּת** אין מקדימים את הקריאה לפני
14 י"א אדר **וְלֹא יוֹתֵר**¹ ואין מאחרים
15 את הקריאה אחרי ט"ו אדר.
16 **וּמִבְּאֵר כ"ק אֲדָמוֹר**
17 **מִבְּרִ"ש**² רבי שמואל, האדמו"ר
18 הרביעי בשושלת אדמו"ר חב"ד **(וְכֵן**
19 **הוּא בְּמֵאֵמֶר כ"ק אֲדָמוֹר**
20 **מְהוֹרֶש"ב** בנו רבי שלום דובער,
21 האדמו"ר החמישי בשושלת אדמו"ר
22 חב"ד **נִשְׁמָתוֹ-עֶדֶן בְּפִוְרִים**
23 **תַּרְע"ה**³, **לִפְנֵי חֲמִשִּׁים שָׁנָה**
24 מעת אמירת מאמר זה על-ידי הרבי
25 בפורים תשכ"ה), **עַל יְסוֹד דְּבָרֵי**
26 **ה'שָׁל"ה**⁴, ספר 'שני לוחות
27 הברית' (מאת רבי ישעיה הלוי
28 הורוביץ) **שִׁאֲחַד עֶשֶׂר הוּא**
29 מספר הרומז על **בְּחִינַת ו"ה דְּשֵׁם**
30 **הַיְי** שתי האותיות האחרונות של שם
31 הוי' (י"ד, ה"א, ו"ו, ה"א) שהם
32 בגימטריא אחד עשר, **וְחֲמִשָּׁה**
33 **עֶשֶׂר** (שָׁזָהוּ המספר חמש עשרה,
34 מספרו של יום ט"ו באדר, היום
35 האחרון בו אפשר לקרוא את המגילה
36 **הַסִּיּוּם וְתַכְלִית** השיא של **הַעֲלִיָּה בְּקִרְיַת הַמְּגִלָּה, שֶׁהָיָה**
37 **"וְלֹא יַעֲבֹר" כְּתִיב** על ימי הפורים נאמר במגילה "קיימו וקיבלו
38 היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הנלווים עליהם ולא יעבור..." ומ"ואל
39 "יעבור" למדו שאין מאחרים את קריאת המגילה ליום מאוחר יותר מט"ו)

ביאור בדרך אפשר

41 **הוּא בְּחִינַת י"ה דְּשֵׁם הַיְי** שתי האותיות הראשונות של שם הוי'
42 שהם בגימטריא חמש עשרה (וְלִהְיוּ עִיר גַּם מְהִידוּעַ שֶׁהַמִּסְפָּר דִּי"א
43 י"ב י"ג י"ד וְט"ו בְּיַחַד הסכום הכולל של כל המספרים הללו
44 בגימטריא הוּא, בְּגִימַטְרִיָּא של שם אדנ"י⁵, שָׁזָהוּ שם זה הַהִיכָל
45 (הִיכָל בְּגִימַטְרִיָּא אֲדָנִי)
46 **דְּשֵׁם הַיְי**, האמצעי שבו שם הוי'
47 שוכן ומתגלה ומתבטא וכפי שנהוג
48 למעשה לבטא את שם הוי' בשם אדנ"י
49 **וְעַל זֶה נֶאֱמַר**⁶ **וְהָיָה בְּהִיכָל**
50 **קְדָשׁוֹ**, והכוונה לשם אדנ"י שהוא
51 ה'היכל' של שם הוי').

בס"ד. פורים (מאמר ב')

ה'תשכ"ה

(הנחה בלתי מוגה)

52 **וְזָהוּ "מְגִלָּה נִקְרָאת בְּאַחַד עֶשֶׂר, בְּשֵׁנִים עֶשֶׂר,**
53 **עֶשֶׂר", הֵינּוּ, שֶׁהַתַּחֲלֵת הַשֵּׁלֶב**
54 **הָרָשׁוֹן וְהַתַּחֲלֵת שֶׁל קְרִיַּאת**
55 **הַמְּגִלָּה, כְּפִי שֶׁנִּקְרָאת**
56 **מִעֲצָמָה עַל-יְדֵי שֵׁם הַיְי,**
57 **הִיא מְבַחֶינַת ו"ה, הַתַּחֲלֵת הִיא**
58 **מֵהָאוֹתִיּוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת שֶׁל שֵׁם הַיְי**
59 **הַמְּסַמְּלוֹת בְּחִינָה נְמוּכָה יַחֲסִית**
60 **לְאוֹתִיּוֹת הָרָשׁוֹנוֹת הַמְּסַמְּלוֹת בְּחִינָה**
61 **יֹתֵר נְעִלִית וְהֵינּוּ לְפִי שֶׁעֲבוֹדַת**
62 **הָאָדָם הִיא בְּאוֹפֶן דְּמִלְמָטָה**
63 **לְמַעַלָּה, הַתַּחֲלֵת הִיא בְּדִרְגוֹת יֹתֵר**
64 **נְמוּכוֹת וְאַחֲרֵכָף מְטַפֵּס וְעוֹלָה**
65 **מִמְּדִרְיָגָה לְמִדְרִיגָה בְּכִיוּן שֶׁל**
66 **"רָאשׁוּ מְגִיעַ הַשְּׁמַיְמָה"**⁷,
67 **עַד שֶׁבָּא לְבַחֲנֵת י"ה**
68 **(חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר) הָאוֹתִיּוֹת**
69 **הָרָשׁוֹנוֹת שֶׁל שֵׁם הַיְי הַמְּסַמְּלוֹת**
70 **מִדְרִיגָה נְעִלִית בִּיחֹס לְאוֹתִיּוֹת**
71 **הָאֲחֵרוֹנוֹת הַמְּסַמְּלוֹת מִדְרִיגָה תַּחְתּוֹנָה.**
72 **וְזָהוּ שֶׁהֶעֱנִין דְּמִגְלִילָה נִקְרָאת**
73 **בְּאַחַד עֶשֶׂר כּו' (לִפְנֵי אַרְבָּעָה**
74 **עֶשֶׂר וְחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר) הוּא רַק**
75 **בְּכַפָּרִים, כְּמִבּוֹאָר בְּמִשְׁנָה שְׁבִי**
76 **הַכַּפָּרִים מְקִדְמִים אֶת קְרִיַּאת הַמְּגִלָּה**
77 **לאחד עשר כי דרכם היה לבוא ולהיכנס לעיר בימים קבועים בשבוע והיו**
78 **מקדימים את קריאת המגילה ליום הכניסה' הסמוך לפורים, כי אין להם**
79 **אפשרות לקרוא את המגילה כשהם נמצאים בכפרים שֶׁהֵם הכפרים הם דרגה**
80 **ורחנית לְמַטָּה גַּם מַעֲרֻוֹת גְּדוּלוֹת שְׂאִינָן מוֹקְפוֹת חוֹמָה**

(1) ריש מסכת מגילה. (2) ד"ה מגילה נקראת תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט ע' פג ואילך). (3) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר שממאמר זה יש רק הנחה, ואינה תחת-ידו. - ההנחה נדפסה לאח"ז בספר המאמרים תע"ב-תע"ז בסופו (ע' שיא ואילך). (4) שטט, א. של. ב. (5) של"ה שם. (6) חבוקק ב, כ. וראה תקו"ז תי"ח (לב, א. לג, ב). ז"ח יתרו לר, א. פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) פ"ה מערכת היכל. מא"א ה, יא וביאיר נתיב שם. לקו"ת פקודי ד, א. נשא כא, ד. (7) ויצא כח, יב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שְׁקוֹרִין בהם את המגילה בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר באדר, כִּי לגבי הערים שבהם
2 קוראים בארבעה עשר אמרו חכמינו ז"ל "אִיזוּ הִיא עִיר גְּדוֹלָה, כָּל
3 שְׁשֵׁי בָּה עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים שֶׁהֵם בְּטָלְיִין"⁸, שְׁבִטְלִין מִמְּלֶאכֶתָּהּ⁹,
4 שאינם עוסקים במלאכה לפרנסתם וְנִיזוּנִין מִשָּׁל צְבוּר¹⁰, וְעוֹסְקִין
5 בְּצִרְכֵי צְבוּר¹¹ או בְּתִלְמוּד
6 תוֹרָה¹², וְכָללוּת עֲנֵן ה'עִיר'
7 הוּא מורה על גדולה וחשיבות ורומז
8 למצב רוחני נעלה כְּמוֹ שֶׁתּוֹבֵב¹³
9 גְּדוֹל הוֹי' וּמִהָלַל מְאֹד בְּעִיר
10 אֶלְקִינוּ, במלה 'עיר' יש ביטוי וגילוי
11 של גדולת ה' וְכִינּוּ שֶׁגְּדוֹל הוֹי',
12 האלוקות שמתגלה ומאירה בעיר היא
13 בבחינת גדולה וחשיבות הַגָּה גַם
14 הָעִיר ("עיר אֶלְקִינוּ") הִיא
15 עִיר גְּדוֹלָה וחשובה, וְעַד לְעִיר
16 גְּדוֹלָה כִּפְשָׁטוֹת, שְׁשֵׁי בָּה
17 יָשׁוּב גְּדוֹל שֶׁל אֲנָשִׁים רַבִּים.
18 אֲמָנָם, פְּחוֹת מִכָּאן מְקוֹם שאין
19 בו 'עשרה בטלנים' ואין לו חשיבות
20 וגדולה של עיר הֲרִי זֶה כְּפָר⁸
21 שאינו גדול במספר התושבים כמו עיר
22 ומסמל מצב רוחני פחות נעלה מהעיר.
23 וּמִכָּל־מְקוֹם, הַגָּה גַם בְּכָפָר
24 למרות דרגתו הנמוכה ביחס לעיר,
25 יִשְׁנָם כָּל הָעֲנִינִים ד"אֹרֶה
26 וְשִׁמְחָה וְשִׁשׁוֹן וִיקָר"¹⁴,
27 שבהם באים לידי ביטוי העניינים
28 והמעלות של ימי הפורים כמפורש
29 במגילה "ליהודים היתה אורה ושמחה
30 וששון ויקר" וחכמינו ז"ל דורשים
31 ומפרשים את הדברים הללו וְיִשְׁנָו
32 בכפרים, למרות שאינם במעלה הערים
33 גַם הָעֲנֵן ד"מִגְלָה נִקְרָאת" -
34 אלא שבכפרים קריאת המגילה היא
35 בְּאַחַד עָשָׂר, בְּחִינַת ו"ה כמבואר לעיל. ומהתחלה זו הולכים
36 ומתקדמים מלמטה למעלה וְעַד שֶׁאַחֲרֶכָּה בָּאִים לְתַכְלִית
37 הַשְּׁלֵמוֹת, שָׁנָה הָעֲנֵן דְּחִמְשָׁה־עָשָׂר (שְׁבוּ עוֹמְדִים עִתָּה
38 בעת אמירת מאמר זה בהתוועדות שהתקיימה במוצאי פורים, היינו באור לט"ו
39 אדר), וחמישה עשר בחודש הוא היום דְּקִיָּמָה סִיְהָרָה הלבנה (בְּחִינַת
40 הַמְּלָכוֹת הספירה התחתונה והאחרונה מעשר הספירות שאין לה תוכן ועניין
41 משלה ומקבלת את אורה והשפעתה מהספירות שמעליה ולכן נמשלה ללבנה

- 42 שאין לה אור משלה ומקבלת את אורה מהשמש) בְּאַשְׁלֵמוֹתָא¹⁵
43 בשלימותה, והעובדה שבט"ו בחודש הירח מלא היא השתקפות העובדה
44 שביום זה יש שלימות רוחנית שְׁלֵכָן הַגָּה גַם בְּשֵׁם הוֹי' הֲרִי זֶה
45 בשלימות בְּאוֹפֶן שְׁמִיָּעִים בְּחִינַת י"ה האותיות המסמלות את
46 הדרגה הנעלית והשלימות של שם הוי'
47 והם בגימטריא חמישה עשר, כמבואר
48 לעיל.
49 (ב) וְהַגָּה כָּללוּת הָעֲנֵן התוכן
50 הכללי ד"מִגְלָה נִקְרָאת" (שחתלתו בְּאַחַד עָשָׂר כו' ומשם
51 עולים ממדרגה למדרגה עַד
52 לְתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת) בְּחִינַת מִשְׁחָה
53 עָשָׂר, קָשׁוּר עִם כָּללוּת הָעֲנֵן
54 דְּחָג הַפּוֹרִים, כִּי כָּל עֲנִינֵי
55 הַפּוֹרִים הֵיוּ עַל־יְדֵי זֶיין¹⁶, כפי
56 שמסופר באירכות ובפרטיות במגילה
57 אסתר וְיִינּוּ הוּא בְּחִינַת בִּינָה¹⁷
58 כמבואר בקבלה וחסידות (וכמובא
59 ב'לקוטי תורה' לרבנו הזקן, "כי הנה
60 ביין כתיב (שופטים ט') החדלתי את
61 תירושי המשמח אלוקים ואנשים,
62 בהיות ידוע דבינה אם הבנים היא
63 השמחה כמו שכתוב אם הבנים שמחה.
64 כי השמחה היא גילוי ההעלם לכן נמשך
65 דוקא מבחינת בינה שהוא כשמבין
66 ומשיג תעלומות חכמה שנמשך בגילוי
67 בהבנה והשגה ממש שמשיג אותו בטוב
68 אז יהיה השמחה. מה שאין כן כשעדיין
69 אינו משיג הדבר בהשגה היטב רק הוא
70 עדיין נעלם בכח חכמתו ואינו בגילוי
71 אצלו ממש לא יקבל עונג ושמחה
72 כלל", ובְּחִינַת בִּינָה הִיא ה'
73 ראשונה שְׁבִכְחִינַת י"ה כמבואר
74 בקבלה וחסידות שארבעת האותיות של
75 שם הוי' רומזות לעשר הספירות יו"ד - חכמה, ה"א - בינה, ו"ו - מידות,
76 ה"א - מלכות (ולא ה' אַחֲרֹנָה שְׁבִכְחִינַת ו"ה שהיא מדרגה נחותה
77 ביחס לה"א הראשונה), וְעוֹד זֹאת, שְׁגָם הֵיוּ ד"ד (דִּי"ה) בחינת
78 החכמה שהיא ראשית הספירות והנעלית ביותר נִמְשָׁכֶת אַחֲרֶכָּה בִּיה' (ראשונה),
79 בְּחִינַת הַבִּינָה כמבואר בחסידות שחכמה וכינה הם בבחינת
80 "תרין רעין דלא מתפרשין" (שני חברים שלא נפרדים), כי ההשפעה מחכמה
81 לבינה נמשכת תמיד.
82

(8 מגילה ג, ב. 9 פירש"י שם. 10 פירש"י מגילה ה, א. 11 פירש"י ב"ק פב, א. 12 פירוש המשניות להרמב"ם מגילה פ"א מ"ג. 13 תהלים מח, ב. וראה ראה זהר ח"ב רלה, א. ח"ג ה, א. תו"א וארא נו, א. סה"מ תרל"ה ח"ב ע' שפח ואילך. תרס"א ע' קעג ואילך. 14 אסתר ח, טז. 15 ראה זח"ב פה, א. רטו, א. שמו"ר פט"ו, כו. 16 ראה אלי' רבה או"ח ר"ס תרצה. אבודרהם "דיני פורים". וראה תורת מנחם - התוועדויות חט"ו ע' 315. 17 ראה זח"ג כז, א. לקו"ת דרושים

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

ההתחלה ב'אחד' עשר' מגיעים ל'חמשה עשר', "עד דלא ידע" שלמעלה 43
ממדידה והגבלה של ההבנה והשגה, הרי עיקר התכלית היא שכל 44
זה המדריגות והמעלות שהגיעו אליהם בפורים יומןשך ויפיע וישפיע 45
בכל השנה כולה. אך כדי שתוכל להיות ההמשכה וההשפעה 46
מתכלית העילוי ד"עד דלא 47
ידע" כפי שהוא בימי הפורים - 48
בימות החול הרגילים של כל 49
השנה כולה שבהם לא נמצאים בדרגה 50
הנעלית של פורים, הנה על זה 51
ישנו הממוצע דה'ימים 52
טובים' החגים והמועדים שבמהלך 53
השנה הם 'ממוצע' שמהווה 'גשר' 54
וחיבור בין העניינים הנעלים של פורים 55
(עד לתכלית השלמות שלהם, "עד דלא 56
ידע") לימי החול של כל השנה כולה, 57
כפי שמשיך ומבאר. 58
והענין בזה, דהנה, ה'ימים 59
טובים' החגים והמועדים נקראים 60
בתורה בשם "מקראי קדש", 61
ואיתא מובא בזהר²¹ תלתא 62
אינון זמנין מקדש כו', 63
שלושה (היינו שלושת הרגלים חג 64
הפסח, חג השבועות וחג הסוכות) הם 65
מזומנים מקדש פ'י²² המועדים 66
הם חלים על-פי רוב בשית 67
יומין דחול, בששת ימי החול ואז 68
היום דחול אותו יום חול, אחד 69
מששת ימי המעשה, כשחל בו 70
יום טוב, הינו שהוא יום 71
החול נקרא ונזמן לבחינת 72
הקדש שהרי הוא הופך מקדוש 73
לחול, וכמבאר ב'לקוטי תורה' 74
לאדמו"ר הזקן פרשתנו (צו²³) 75
שבשבת כתיב²⁴ ושמרתם את 76
השבת כי קדש היא, שהיא 77
חשבת בעצמה היא בחינת 78
קדש העליון ויום השבת הוא יום 79
קדוש מצד עצמו (קדש מלה 80
בגרימיה²⁵ מילה בפני עצמה, כלומר בשונה מהמילה 'קדוש' שמתייחסת 81
לרוב שמצד עצמו הוא לא בהכרח קדוש אלא שחלה עליו קדושה, המילה 82
'קדוש' בפני עצמה, לא כתיאור מצב של משהו אחר, פירושה שהדבר עצמו 83
קדוש), מה-שאין-כן יום טוב' נקרא "מקרא קדש", לא 84

אמנם גם בחינת בינה שבתכלית השלמות ד"מגלה נקראת 1
בחמשה עשר", בחינת י"ה, כאמור לעיל שבבחינת ה"א דבינה 2
נמשכת גם בחינת ה"ו דחכמה ולכן הבינה קשורה בשתי האותיות י"ה 3
בגימטריא חמשה עשר, היא עדין ענין של הכנה והשגה, והרי 4
תכלית השלמות דחג הפורים 5
היא לבא לבחינת "עד דלא 6
ידע"¹⁸ כמאמר חכמינו ז"ל "חייב 7
אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע 8
(להבחין ולהבדיל) בין אורר המן 9
לבורך מרדכי", ש"לא ידע", למעלה 10
מטעם ודעת, הוא עניין נעלה יותר 11
מהבנה והשגה, ויש לבאר את האמור 12
לעיל שהבחינה הכי נעלית ב'מגילה 13
נקראת' קשורה בעניין הבינה, הכנה 14
והשגה. 15
אך הענין הוא, שההכנה 16
וההשגה (בינה) היא בעת 17
קריאת המגלה, שהרי חשיבות 18
ושלימות המספר ט"ו, בחינת בינה, 19
היא בקשר ל'מגילה נקראת' 20
שצריכה להיות ככונה כו'¹⁹, 21
כפי שנפסק להלכה, ובמילא אי- 22
אפשר שיהיה האדם בעת קריאת 23
המגילה במעמד ומצב ד"לא 24
ידע". אבל לאחר ש'מגלה 25
נקראת בחמשה עשר" 26
(בחינת בינה, אות ה' ד' 27
י"ה), לאחר שהאדם עבר את שלב 28
ההכנה וההשגה אי יכול וצריך 29
לבא גם לבחינת ה"ו ד, כפי 30
שהיא מצד עצמה, בחינת החכמה 31
שלמעלה מההבנה והשגה של בחינת 32
הבינה, כולל גם קוצו של 33
י"ו ד, הבחינה הנעלית ב"ו ד עצמה 34
"עד דלא ידע", למעלה 35
מהמדידה וההגבלה דהכנה 36
והשגה כיוון שגם הבנה והשגה 37
נעלית היא במדידה והגבלה, עד כמה 38
שבכווח ויכולתו של האדם להשיג, ו"עד דלא ידע" היינו למעלה מהבנה 39
והשגה, למעלה מהמדידה וההגבלה של שכל האדם. 40
(ג) והנה גם לאחר שפארים לתכלית השלמות דחג הפורים, 41
"עד דלא ידע", כמבאר לעיל שהשלמות של פורים היא כאשר לאחר 42

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 קודש עצמו אלא רק הָאָרֶה בַּעֲלָמָא בלבד מְקַדֵּשׁ הָעֲלִיּוֹן כּו',
 2 בָּאָדָם שְׁקוּרָא לַחֲבֵרוֹ שֶׁהִקְרִיאה איננה האדם עצמו, וְכִמּוֹ
 3 שֶׁהִקְרִיאה בָּאָדָם לַחֲבֵרוֹ הִיא בְּשִׁמּוֹ שֶׁל הַחֲבֵר הִנֵּקֶרָא שֶׁהוּא
 4 רַק זֵיו וְהָאָרֶה הַתְּפִשְׁטוּת מִמֶּנּוּ מַעֲסָה הַמְצִיאוֹת שֶׁל הַחֲבֵר בְּלִבָּד
 5 אֵךְ לֹא הָעֵצָה וְהַמְהוּת שֶׁלּוֹ, כִּף הוּא
 6 עֲנִין "מְקַרָּא קִדְשׁ" שֶׁהוּא לֹא
 7 הַקִּדְשׁ עֲצֻמוֹ אלא רַק הָאָרֶה כּו'.
 8 וְנִמְצָא, שֶׁעֲנִין ה'יָמִים
 9 טוֹבִים' הַמְשֻׁמָּה שֶׁל הַחֲגִים
 10 הַנִּקְרָאִים 'מְקַרָּא קִדְשׁ' הוּא הַזְּמַנֶּה
 11 (הַמְשֻׁמָּה) הַקִּדְשָׁה מִבְּחִינַת
 12 י"ה דָּשֵׁם הָיִי' הַקִּדְשָׁה הַנְּעִלִית
 13 שֶׁקְשׁוּרָה בְּאוֹתִיּוֹת הָרַאשׁוֹנוֹת שֶׁל שֵׁם
 14 הָיִי' בִּימֹת הַחֹל לִימֵם שֶׁמֶצֶד
 15 עֲצָמָם אֵין בָּהֶם קְדוּשָׁה.
 16 וְלָכֵן הָיִי זֶה יְמֵי הַמוֹעֲדִים
 17 הַמְּמוֹצֵעַ שְׁעַל-יְדֵי-זֶה תּוֹכֵל
 18 לְהִיּוֹת גַּם אִפִּילוֹ הַמְּשֻׁמָּה
 19 בְּתַכְלִית הָעֲלִיּוֹת דְּ"עַד דְּלֹא
 20 יִדְעַ" שֶׁבְּחַג הַפּוּרִים, לְמִדּוֹת
 21 גִּדּוּל מַעֲלָתָה, כִּמְבֹאֵר לַעֲלִי, בִּימֹת
 22 הַחֹל שֶׁבְּכָל הַשָּׁנָה כּוֹלָה
 23 שֶׁמֶצֶד עֲצָמָם אֵין בָּהֶם קְדוּשָׁה.
 24 (ד) וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאֵר הַקָּשֶׁר וְהַשְׁכִּיחַ
 25 הַקָּשֶׁר וְהַשְׁכִּיחַ דִּהִתְחַלֵּת
 26 מִסִּכַּת מְגִלָּה, בְּמִשְׁנֵה מְגִלָּה
 27 נִקְרָאת כּו' בְּחִמְשָׁה עָשָׂר,
 28 שֶׁהוּבָא לַעֲלִי בְּתַחֲלִית הַמַּאמֵּר, עִם
 29 סִיּוּם הַמִּסְכָּת, שִׁיְהִי שׁוֹאֲלִין
 30 וְדוֹרְשִׁין לִפְנֵי כָל אֶחָד מִהַחֲגִים
 31 בְּעֲנִינֵנוּ שֶׁל יוֹם, וְלִמְדוֹ הַלְכוֹת
 32 פֶּסַח בְּפֶסַח, הַלְכוֹת עֲצָרָת חַג
 33 הַשְּׁבוּעוֹת בְּעֲצָרָת, הַלְכוֹת חַג
 34 חַג הַסּוּכוֹת בְּחַג, הִנֵּנוּ, שְׁלֹאֲחֵרִי
 35 הַשְּׁלֵמֹת דִּימֵי הַפּוּרִים
 36 (כִּמְבֹאֵר לַעֲלִי שֶׁהִשְׁלַב הָרַאשׁוֹן
 37 וְהַתַּחֲלִיתִי שֶׁל פּוּרִים הוּא 'בְּאֶחָד
 38 עָשָׂר' וְזֶה עוֹלָם מְדֻרָּה לְדִרְגָּה עַד
 39 לְשִׁלְמוֹת שֶׁל מְגִלָּה נִקְרָאת כּו'
 40 בְּחִמְשָׁה עָשָׂר) צְרִיכָה לְהִיּוֹת
 41 הַמְּשֻׁמָּה שֶׁל עֲנִינֵי הַפּוּרִים, עַד
 42 לְתַכְלִיתָם, בְּחִינַת "עַד דְּלֹא יִדְעַ",
 43 בִּימֹת הַחֹל דְּכָל הַשָּׁנָה
- כּוֹלָה, עַל-יְדֵי הַמְּמוֹצֵעַ דְּה'יָמִים טוֹבִים' (הַמְּנוֹיִים בְּסִיּוּם
 הַמִּסְכָּת בְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל עַל לִימּוֹד הַלְכוֹת פֶּסַח בְּפֶסַח, הַלְכוֹת
 עֲצָרָת בְּעֲצָרָת, הַלְכוֹת חַג בְּחַג), שְׁכָלְלוּתָם הַחוּכָן הַכִּלְלִי שֶׁל
 הַחֲגִים הוּא הֵם ג' הַקְּוִינִין²⁶ הַכִּלְלִים שֶׁבָּהֶם מִתְחַלְקוֹת הַמִּידוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת,
 קוֹ הַחֲסֵד, עֲבוּדַת אֲבִרָהם
 אֲבִינֵי שֶׁעֲבָד אֶת ה' מֵאֲהָבָה
 שֶׁנִּמְשַׁכֵּת מִקוֹ הַחֲסֵד, הוּא עֲנִין
 הַלְכוֹת פֶּסַח בְּפֶסַח חַג שְׁבו
 הַקִּדְשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הַתְּקַרֵּב לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְגֵאֻלָּם. קוֹ הַגְּבוּרָה, עֲבוּדַת
 יִצְחָק שֶׁהִתְהַמְּתוֹ מִתּוֹךְ פֶּחַד²⁷,
 כִּי יִצְחָק אֲבִינוּ עֲבָד אֶת ה' מִיִּרְאָה
 שֶׁנִּמְשַׁכֵּת מִקוֹ הַגְּבוּרָה שֶׁזָּהוּ עֲנִין
 הַלְכוֹת עֲצָרָת בְּעֲצָרָת, חַג
 הַשְּׁבוּעוֹת, כִּי בְּמִתְּנֵי-תוֹרָה
 כְּתִיב²⁸ וְקוֹל שׁוֹפָר חֲזָק מֵאֵד
 וַיַּחֲדָד כָּל הָעָם גו', וְהַחֲדָדָה
 הִיא יִרְאָתָהּ וְכִדְאִיתָא כְּמוֹבָא
 בְּמִדְרָשׁ²⁹ שְׁקוֹל הַשׁוֹפָר בְּמִתְּנֵי
 תוֹרָה הִיא מֵהַשׁוֹפָר שֶׁל אֵילוֹ
 שֶׁל יִצְחָק וְנִמְצָא שִׁישׁ קָשֶׁר מִיּוֹחֵד
 בֵּין יִצְחָק אֲבִינוּ לַחַג הַשְּׁבוּעוֹת, זִמָּן
 מִתֵּן תוֹרָה. וְהַלְכוֹת הַחַג בְּחַג
 (חַג הַסּוּכוֹת) קָאִי מְכוּון עַל
 הַעֲבוּדָה דִּיעֲקָב, שְׁבוּ נֶאֱמָר³⁰
 וְלִמְקַנְהוּ עָשָׂה סוּכּוֹת הָרִי
 שִׁיעֲבָק אֲבִינוּ קָשׁוֹר בְּמִיּוֹחֵד לַחַג
 הַסּוּכּוֹת. וְעַל-יְדֵי 'יָמִים טוֹבִים'
 אֵלּוֹ שְׁלוּשַׁת הָרַגְלִים נִשְׁלָם
 וְנִסְתַּמֵּם הָעֲנִין דְּ"מְגִלָּה
 נִקְרָאת" כּו', בְּאוֹפֶן שֶׁנִּמְשָׁק
 בִּימֹת הַחֹל דְּכָל הַשָּׁנָה
 כּוֹלָה כִּי אִמָּנֵם יֵשׁ רִיחּוֹק הֶעָרָךְ וְפַעַר
 גִּדּוּל בֵּין הַמְּדִירָגָה הַנְּעִלִית שֶׁל פּוּרִים,
 בְּחִינַת "עַד דְּלֹא יִדְעַ" - לִימֹת הַחֹל,
 אֲבָל עַל יְדֵי הַחֲגִים וְהַמוֹעֲדִים
 שֶׁמְחַדִּירִים קְדוּשָׁה בִּימֹת הַחֹל, עֲנִינֵי
 פּוּרִים נִמְשָׁכִים לְכָל יְמֵי הַשָּׁנָה.
- טוֹבִים' אֵלּוֹ נִשְׁלָם וְנִסְתַּמֵּם הָעֲנִין דְּ"מְגִלָּה נִקְרָאת" כּו', בְּאוֹפֶן שֶׁנִּמְשָׁק בִּימֹת
 הַחֹל דְּכָל הַשָּׁנָה כּוֹלָה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 וְזֶהוּ הַטַּעַם הַפְּנִימִי לִכְךָ שֶׁלֹּא תִּחְרִי סִיּוּם מִסֵּכֶת מַגְלָה, שֶׁתּוֹכְנוּ שֶׁל
2 הַסִּיּוּם הוּא בְּהִלְכוֹת פֶּסַח בְּפֶסַח, הִלְכוֹת עֲצֵרֶת בְּעֲצֵרֶת,
3 הִלְכוֹת הֶחָג בְּחָג, הֵנָּה אֹמְרִים 'הִדְרֹן עֲלֶיךָ נַחֲזוֹר עֲלֶיךָ מִסֵּכֶת
4 מַגְלָה', שְׁחֹזְרִים עוֹד הַפֶּעַם לְהַתְחַלֵּת הַמִּסֵּכֶת, "מַגְלָה
5 נִקְרְאת" כּו', שֶׁקְרִיאַת
6 הַמַּגְלָה הִיא בִּימֹת הַחֹל
7 דִּוְקָא, לֹא בִּיּוֹם הַשַּׁבָּת
8 [שֶׁהָיָה אִמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל "מַגְלָה
9 בְּשַׁבָּת לֹא קָרִינָן אִין אֲנוּ קוֹרְאִים,
10 מֵאִי טַעְמָא, וְהִסִּיכָה הִיא כִּי הַכֹּל
11 חִיבִין בְּקִרְיַת מַגְלָה וְאִין
12 הַכֹּל בְּקִיאִין בְּמִקְרָא מַגְלָה,
13 גִּזְרָה שְׁמָא יִטְלֶנָּה מִשְׁהוּ שְׂאִינוּ
14 בְּקִי בְּקִרְיָא בִּידּוֹ וְלֵלֶךְ אֶצֶל
15 הַבְּקִי לְלִמּוּד כִּיֻּד לְקִרְוָא
16 וְיַעֲבִירָנָה אַרְבַּע אֲמוֹת בְּרִשּׁוֹת
17 הָרִבִּים³¹, דְּבַר הָאִסּוּר בִּשְׁבַת, וְלִכֵּן
18 קָבְעוּ חֲכָמִים שֶׁלֹּא לְקִרְוָא אֶת הַמְּגִלָּה
19 בְּפוּרִים (בִּשְׁבַת), וְאֶפְּיִלוּ לֹא
20 בְּזִמָּן שֶׁאֲמָנָם אֵינוּ נִעְלָה כְּמוֹ הַשְּׁבַת
21 שֶׁהִיא קְדוּשָׁה מִצַּד עֲצֻמָּה אֲבָל גַּם הוּא
22 זִמָּן נִעְלָה שֶׁהוּא "מִקְרָא
23 קֹדֶשׁ", כְּמוֹ בִּימֵים טוֹבִים,
24 שֶׁאֲסוּרִים בְּעֲשִׂית מְלָאכָה,
25 אֲלֹא קְרִיאַת הַמַּגְלָה הִיא
26 דִּוְקָא בִּיּוֹם שְׁמוֹתָר בְּעֲשִׂית
27 מְלָאכָה³² יוֹם שֶׁל חוֹל לְגַמְרִי,
28 וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן מִמְּשִׁיכִים
29 וּמִבֵּיאִים לִידֵי גִילּוֹ בִּיּוֹם זֶה גַּם
30 תְּכִלִּית הָעִילּוֹי שֶׁל פּוּרִים דִּ"עַד
31 דְּלֹא יִדַּע", לְמַעַל מִהַשְּׁגָה,
32 לְמַעַל מִמִּדְּיָה וְהַגְּבִלָּה, כְּמִבּוֹאֵר
33 לְעִיל. וּבִאֲוֹפֵן כְּזֶה הִיא גַּם
34 הַהִמְשָׁכָה דִּ"עַד דְּלֹא יִדַּע"
35 מִימֵי הַפּוּרִים, בִּימֹת הַחֹל
36 דְּכָל הַשָּׁנָה כּוּלָּה (בְּאֲמָצְעוֹת
37 הַיָּמִים טוֹבִים), שֶׁבְּעֹבְדוֹתוֹ
38 בְּאֲצָבָעוֹ הַקְּטָנָה³³ גַּם כֹּאשֶׁר
39 הָאָדָם מַצִּיד עוֹשֶׂה פְּעוּלָּה קְטָנָה מֵאֵד
40 מִצְּלִיחוֹ הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא
41 הֵן בְּגִשְׁמִיּוֹת וְהֵן בְּרוּחָנִיּוֹת
42 בִּאֲוֹפֵן שְׁלֹמְעֵלָה מִהֲבִנָּה
- 1 וְזֶהוּ שֶׁלֹּא תִּחְרִי סִיּוּם מִסֵּכֶת מַגְלָה, בְּהִלְכוֹת
2 פֶּסַח בְּפֶסַח, הִלְכוֹת עֲצֵרֶת בְּעֲצֵרֶת,
3 הִלְכוֹת הֶחָג בְּחָג, הֵנָּה 'הִדְרֹן עֲלֶיךָ מִסֵּכֶת מַגְלָה',
4 שְׁחֹזְרִים עוֹד הַפֶּעַם לְהַתְחַלֵּת הַמִּסֵּכֶת, "מַגְלָה
5 נִקְרְאת" כּו', שֶׁקְרִיאַת הַמַּגְלָה הִיא בִּימֹת הַחֹל
6 דִּוְקָא, לֹא בִּיּוֹם הַשַּׁבָּת [שֶׁהָיָה אִמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל "מַגְלָה
7 קָרִינָן, מֵאִי טַעְמָא, הַכֹּל חִיבִין בְּקִרְיַת מַגְלָה
8 וְאִין הַכֹּל בְּקִיאִין בְּמִקְרָא מַגְלָה, גִּזְרָה שְׁמָא
9 יִטְלֶנָּה בִּידּוֹ וְלֵלֶךְ אֶצֶל הַבְּקִי לְלִמּוּד וְיַעֲבִירָנָה
10 אַרְבַּע אֲמוֹת בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים³¹], וְאֶפְּיִלוּ לֹא בְּזִמָּן
11 שֶׁהוּא "מִקְרָא קֹדֶשׁ", כְּמוֹ בִּימֵים טוֹבִים,
12 שֶׁאֲסוּרִים בְּעֲשִׂית מְלָאכָה, אֲלֹא קְרִיאַת הַמַּגְלָה
13 הִיא דִּוְקָא בִּיּוֹם שְׁמוֹתָר בְּעֲשִׂית מְלָאכָה³²,
14 וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן מִמְּשִׁיכִים בִּיּוֹם זֶה גַּם תְּכִלִּית
15 הָעִילּוֹי דִּ"עַד דְּלֹא יִדַּע". וּבִאֲוֹפֵן כְּזֶה הִיא גַּם
16 הַהִמְשָׁכָה דִּ"עַד דְּלֹא יִדַּע" מִימֵי הַפּוּרִים, בִּימֹת
17 הַחֹל דְּכָל הַשָּׁנָה כּוּלָּה (בְּאֲמָצְעוֹת הַיָּמִים
18 טוֹבִים), שֶׁבְּעֹבְדוֹתוֹ בְּאֲצָבָעוֹ הַקְּטָנָה³³ מִצְּלִיחוֹ
19 הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא הֵן בְּגִשְׁמִיּוֹת וְהֵן בְּרוּחָנִיּוֹת
20 בִּאֲוֹפֵן שְׁלֹמְעֵלָה מִהֲבִנָּה וְהַשְּׁגָה, עַד שֶׁאֵינוּ יוֹדֵעַ
21 פִּיֻּד בְּאֶה לּוֹ הַצִּלְחָה זֹאת.
22 (ה) וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף בְּעֵנִין הַהִמְשָׁכָה מִימֵי הַפּוּרִים
23 לִימֹת הַחֹל דְּכָל הַשָּׁנָה כּוּלָּה, דְּכִינָן
24 שְׁעֵנִין הַפּוּרִים הוּא לְמַעַל מִמִּדְּיָה וְהַגְּבִלָּה,
25 "עַד דְּלֹא יִדַּע", לִכֵּן הָיָה זֶה נִמְשָׁךְ בִּאֲוֹפֵן נִצְחִי
26 (כּוּלָּל גַּם בְּמִשְׁךְ כָּל הַשָּׁנָה כּוּלָּה), שֶׁהוּא שִׁימִי
27 הַפּוּרִים לֹא יִבְטְלוּ, שְׁנֵאֲמַר³⁴ וַיְמִי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבִרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים
28 וְזִכְרָם לֹא יִסּוּף מִזְרָעָם³⁵. וְזֶהוּ גַּם שְׁעֵנִין זֶה נִעֲשֶׂה בְּאֲמָצְעוֹת הַיָּמִים טוֹבִים
29 (בְּנִזְכֹּר לְעִיל סְעִיף ג), הִלְכוֹת פֶּסַח, הִלְכוֹת עֲצֵרֶת בְּעֲצֵרֶת, הִלְכוֹת הֶחָג
30 בְּחָג (בְּנִזְכֹּר לְעִיל סְעִיף ד), הִלְכוֹת דִּוְקָא, שֶׁהָיָה גַּם "הִלְכוֹת אֵינָן בְּטָלִין
31 לְעוֹלָם"³⁶. וְעַל-יְדֵי-זֶה פּוֹעֲלִים גַּם שְׁבִמְשָׁךְ כָּל הַשָּׁנָה כּוּלָּה תִּהְיֶה מְצִיאוֹתָם

(31) מגילה ד, ב. (32) ראה גם תו"א מגילת אסתר ק, א. שערי אורה שער הפורים צט, ב. (33) ראה קה"ר בתחילתו. (34) אסתר ט, כח. (35) רמב"ם סוף ה' מגילה. (36) רמב"ם שם.

ביאור בדרך אפשר

1 הזמנים, ולא רק בזמנים מסוימים
2 מוגבלים תהיה מציאותם של
3 בני ישראל באופן שאינם
4 בטלים, אלא בני ישראל
5 עומדים בתוקף נצחי, 37
6 וממלאים שליחותם תפקידם
7 ומטרתם בעלמא דין, בעולם הזה,
8 ועד שפועלים את בנן בית
9 המקדש השלישי, בנן
10 נצחי³⁷, עבור הקדוש-ברוך-
11 הוא, שגם בזמן הגלות זמן של
12 ירידה רוחנית הוא הקדוש-ברוך-הוא

ביאור בדרך אפשר

13 עצמו לא חל בו שינוי בתוקף הנצחי
14 שלו והוא באופן דנצח-סלה-
15 ועד שאין לו הפסק³⁸.
16 וכל זה בא באופן של גלוי,
17 שזהו גם ענין המגלה,
18 מלשון גלוי (פדאיתא ב'פרי
19 עץ חיים³⁹ מכתבי הארז"ל),
20 בקיום היעוד⁴⁰ ונגלה כבוד
21 הו' וראו כל בשר יחדו כי
22 פי הו' דבר יעוד על ימות
23 המשיח המדגיש שבהם יהיה ענין
24 הגילוי.

דבר.

(37) ראה זהר ח"א כח, א. ח"ג רכא, א. תקו"ז תיקון ח. 38) עירובין נד, א. 39) שער הפורים פ"ה. הובא בתו"א מגילת אסתר קיט, א. 40) ישעי' מ, ה.

המשך ביאור למס' חולין ליום שני עמ' ב

32 מביאה הגמרא מעשה נוסף בענין זה: רב הונא ורב תימי בר אשי
33 הוו יתבי - היו יושבים חד כהאי גיסא דמכר דסורא - אחד מהם
34 היה בצד זה של הגשר שבו עוברים את הנהר מול סורא, וחד כהאי
35 גיסא דמכר - וחבירו היה מצידו השני של אותו גשר. למר איתו
36 ליה - לאחד מהחכמים הללו הביאו לפניו דגים שעלו רותחים
37 בקערה בשרית ואכל אותם כבוחת, ולמר איתו ליה - ולפני חבירו
38 הביאו תאנים וענבים כשהיה בתוך - (באמצע) הסעודה, ואכל
39 אותם באותה שעה ולא כריך - ולא בירך על אכילתם. מר אמר
40 ליה לחבריה - אחד החכמים אמר לחבירו, יתמא - עושה בלא
41 דעת, עבד רבך הכי - וכי רבך נהג כך, ועל מה סמכת במעשיך,
42 ומר אמר ליה לחבריה - ואף חבירו אמר כנגדו, יתמא - עושה בלא
43 דעת, עבד רבך הכי - וכי רבך נהג כך. מר אמר ליה לחבריה -
44 החכם שאכל בכוח דגים שעלו בקערה השיב לחבירו, אטא
45 בשמואל כבירא לי - אני סובר כשמואל שהתיר לאוכלם בכוח.
46 ומר אמר ליה לחבריה - והחכם שאכל תאנים וענבים באמצע
47 הסעודה ללא ברכה השיב לחבירו, אטא כרבי חייא כבירא לי - אני
48 סובר כרבי חייא שפסק כך, דתני רבי תימי - שרבי חייא שנה
49 ברייתא, ברכת הפת פותחת את כל מיני המאכל מברכה, בין
50 מברכה שלפני המזון ובין מברכה אחרונה. וכן המבכר על היין
51 פותח בכך את כל מיני המשקין מחיוב ברכה.
52 הכרעת ההלכה בדין נותן טעם בר נותן טעם: אמר חזקיה מושים
53 אפי', חלביתא - כך הוא פסק ההלכה, דגים שעלו בקערה מותר
54 לאוכלן כבוחת כדברי שמואל, ומשום שאינו אלא נותן טעם בר
55 נותן טעם. אבל צנון שחתכו בסכין שחתך בה קודם לכן בשר, אסור
56 לאוכלן כבוחת מפני שלפעמים הסכין שחתכו בה בשר אינה
57 מקונחת היטב, ובלע הצנון טעם בשר משמנונית הבשר עצמה,
58 והרי זה טעם ראשון ואינו נותן טעם בר נותן טעם. ועוד, שמתוך
59 חריפותו של צנון הוא בולע את הטעם הבלוע בסכין יותר
60 מהבליעה שבולעים דגים רותחים מהקערה הבשרית, והדוחק
61 שדוחק הסכין בצנון גורם לטעם להפלט מהסכין ולהבלע בצנון.
62 והני מילי - ודברים אלו אינם אמורים אלא בצנון

1 בפירוש איתמר - לא נאמרה על ידו בפירוש, אלא מכלל איתמר
2 - מכלל דבריו למדו זאת, וכך היה המעשה, דרב איקלע לבי רב
3 שימי בר חייא בר בריה - שרב הזדמן לבית רב שימי בר חייא בן
4 בנו, והש כבא בעניו, עבדו ליה - עשו לו מסמנים של רפואה
5 שייפא - (משחת) למשוך בה את עינו בצעא - בקערה. כתר הכי
6 - לאחר מכן רמו ליה בשולא בגווה - הכניסו לתוך אותה קערה
7 תבשיל עבורו, טעים ליה טעמא דשייפא - הרגיש רב בתבשיל את
8 טעם המשחה, אמר להם, יהי טעמא בולי האי - המשחה נתנה
9 בקערה טעם כל כך מרובה שמורגש בתבשיל שהונח בקערה
10 אחיה. והשומע סבר שכונת רב לומר שבכל מקרה טעם שנבלע
11 בקערה מורגש בתבשיל שהונח בה לאחר מכן, אף על פי שהוא
12 טעם שני. דוחה הגמרא: ולא היא - אין ראייה ממעשה זה, שהרי
13 שאני היתם בסממני רפואה דנפיש מררה טפי - שמרירותם מרובה
14 ביותר, ולכן טעמם מורגש גם בתבשיל שיונח במקומם לאחר מכן,
15 ואין להוכיח שכך הוא הדין בכל טעם שיבלע בקערה.
16 הגמרא מביאה מעשה בענין זה: רבי אלעזר הוה קאים קמיה דמר
17 שמואל - היה עומד לפני שמואל ומשמשו בסעודה, איתו לקמיה
18 הביאו לפני שמואל דגים שעלו כשהם רותחים בקערה בשרית,
19 וקא אכיל - ואכלם שמואל כבוחת חלבי. יהיב ליה - נתן שמואל
20 גם לרבי אלעזר לאכול מדגים אלו, ולא אכיל, מפני שהיה תלמידו
21 של רב שאסר לאוכלם בכוח. אמר ליה שמואל לרבי אלעזר,
22 לרבך יהיב ליה ואכל - אני נתתי דגים כאלו לרבך, רב, ואכל מהם,
23 ואת לא אכלת - ואתה אינך אוכל, ומחמיר יותר מרבך. אתא - בא
24 רבי אלעזר לקמיה דרב - לפני רב, וסיפר לו את דברי שמואל. אמר
25 ליה - שאל רבי אלעזר את רב, הדר ביה מר משמעתיה - וכי חזר
26 בו רבינו משמועתי, והתיר לאכול בכוח דגים שעלו בקערה.
27 אמר ליה רב לרבי אלעזר, חס ליה לזרעיה דאבא בר אבא - חלילה
28 לו לשמואל שהוא בנו של החסיד הגדול אבא בר אבא דליקסי לי
29 מיד ולא כבירא לי - שיאכיל אותי דבר שלדעתי הוא אסור
30 באכילה, והרי אני לא חזרתי משמועתי, והמעשה שסיפרת בשם
31 שמואל לא אירע מעולם.

בס"ד. שיחת חג הפורים, ה'תשכ"ה.

בלתי מוגה

- א. בנוגע לסיום מסכת - שבה הנני צריך להתחיל מצד מצב פרטי - הנה המסכת המתאימה לפורים¹ היא, כמובן, מסכת מגילה. שכן, הן תחילתה, וכפי שיתבאר לקמן - גם סופה, וגם הענינים שבאים בינתיים, הם בעיקרם אודות פורים ובייכות לפורים.
- ב. בסיום מסכת מגילה¹, מביאה הגמרא את דברי המשנה²: "וידבר³ משה את מועדי ה' אל בני ישראל*", מצוותן שיהיו קורין אותן כל אחד ואחד בזמנו".
- במשנה הנ"ל נימנו כל הפרשיות שקורין בכל הימים טובים: "בפסח קורין בפרשת מועדות וכו' בחנוכה .. פורים .. בראשי חודשים כו'", והמשנה מסיימת: "בשני ובחמישי בשבת במנחה קורין כסדרן, ואין עולים להם מן החשבון" (כשיגיע יום שבת יחזרו מה שקראו בשבת במנחה ובשני ובחמישי), ועל זה מביאים ראייה - "שנאמר וידבר משה .. מצוותן כו'", ומפרש רש"י: "אכולה מתניתין קאי, ללמוד מכאן שמצוה לקרות ביום המועד מעניני המועדות".
- [ואף שבפסוק מדובר אודות "מועדי ה'", ולא אודות שני וחמישי ומנחת שבת - יש לומר: בתיבת "מועד" יש ב' פירושים: (א) הפירוש הפשוט שקאי על 'יום טוב', (ב) מלשון "והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים"⁶, "העביר המועד"⁷, דהיינו זמן קבוע, והרי גם שני וחמישי ומנחת שבת הם זמנים קבועים שחלוקים משאר ימות השבוע.
- ובנדון דידן: אף שהכתוב "מועדי ה'" קאי על עיקר ענין המועדים שהם הימים טובים, שמצוה לקרות ביום המועד מעניני המועד, מכל-מקום נכלל בזה גם הלימוד בנוגע להקריאה בימים שני וחמישי ומנחת שבת - אם מצד הפירוש הטפל בתיבת "מועד", או מצד טעם הקריאה מעניני המועד ביום המועד, שמזה למדים בדרך אגב, גם בנוגע להקריאה בשני וחמישי ומנחת שבת].
- ולהעיר, שבדברי המשנה אודות קריאת התורה ב"שני וחמישי", יש גם קישור בין סיום המסכת לתחילתה - שהרי בתחלת המסכת נאמר ש"הכפרים מקדימין ליום הכניסה", דהיינו, "יום שני .. או חמישי .. שהכפרים מתכנסין לעיירות למשפט, לפי שבתי דינין יושבין בעיירות בשני ובחמישי כו"⁸.
- ולאחרי שהגמרא מביאה את דברי המשנה - כדרך הש"ס להביא את דברי המשנה שבהם היא השקלא-וטריא בגמרא - מסיימת הגמרא: "תנו רבנן, משה תיקן להם לישראל שיהיו שואלין ודורשין בעניניו של יום, הלכות פסח בפסח, הלכות עצרת בעצרת, הלכות חג בחג" (וכפירוש רש"י: "למה הוצרך לכתוב כאן וידבר משה, וכי כל המצוות כולן לא אמרן משה לישראל, מהו וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל, מלמד שהי' מדבר עמהן הלכות כל מועד ומועד כו'").
- כלומר: נוסף לכך שבכל יום-טוב צריכים לקרוא פסוקים בתורה שבכתב מעניני המועד, צריכים גם לדרוש בעניני המועד בתורה שבעל-פה, "הלכות פסח בפסח, הלכות עצרת בעצרת, הלכות חג בחג".

(* להערתו⁴ שאמרתי אל כל בני ישראל: א) גלאטיקער בהענין ד"דברים שבכתב אי אתה רשאי כו"⁵. ובפרט כשמצטטים פסוק שלם. ב)

1) תיבת "כל" באמירת פסוק זה בעת ההתוועדות (המו"2).

2) ראה שו"ע אדה"ז אור"ח סמ"ט. וש"נ.

3) בראשית א, יד.

4) ירמ' מו, יז ובמצו"צ.

5) פרש"י ריש מגילה.

1) לפי חלוקת הפרקים בש"ס בבלי - כידוע החילוקים שבזה (ראה תויו"ט מגילה רפ"ג) - שהרי זה סיום על לימוד המשנה עם הגמרא דש"ס בבלי.

2) לא, רע"א (ובפרש"י).

3) אמור כג, מד.

4) התחלת מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א - הטעם שהוסיף

- 1 ג. ולהעיר, שדין זה הוא גם בימי הפורים - שבזה מודגשת השייכות דעניני פורים גם עם סיום
2 המסכת:
- 3 אף-על-פי שבברייתא הנ"ל ש"שואלין ודורשין בענינו של יום" לא נזכר אודות פורים - הרי זה בגלל
4 שמדובר אודות התקנה שתיקן משה לישראל, ובזמנו של משה היו רק המועדים שנזכרו בפרשה שסיומה
5 "וידבר משה את מועדי ה' גו'", ועדיין לא היה היום-טוב דפורים (וחנוכה); אבל דין זה הוא גם בנוגע
6 לפורים.
- 7 וכמפורש להדיא בגמרא⁹: "פורים שחל להיות בשבת שואלין ודורשין בענינו של יום", ופריך, "מאי
8 אריא פורים, אפילו יום-טוב נמי, דתניא משה תיקן להם לישראל שיהיו שואלין ודורשין בענינו של יום,
9 הלכות פסח בפסח, הלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג", ומשני, "פורים איצטריכא ליה, מהו דתימא
10 נגזור משום דרבה (דגזור לקמן¹⁰ בקריאת מגילה שמא יעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים, אף כאן גזור
11 דרשה אטו קרייה) קא משמע לן".
- 12 ד. ויש לדייק, שבתקנה "שהיו שואלין ודורשין בענינו של יום", נזכר רק "הלכות פסח בפסח, הלכות
13 עצרת בעצרת, הלכות חג בחג", ולא נזכר אודות הלכות ראש השנה ויום הכיפורים¹¹ - אף שבפרשה
14 שסיומה "וידבר משה את מועדי ה' גו'" נימנו גם ראש השנה ויום הכיפורים, וכפי שנימנו במשנה פרשיות
15 התורה שקורין בהם (כפי שמדייק המהרש"א, ועוד מפרשים¹²).
- 16 יש מתרצים, שבפסח ועצרת וחג יש חיוב להביא קרבנות מיוחדים: עולת ראייה, שלמי חגיגה ושלמי
17 שמחה, ולכן שואלין ודורשין כו'¹³, מה-שאינ-כן בראש השנה ויום הכיפורים שאין חיוב להביא קרבנות
18 אלו.
- 19 אבל, תירוץ זה אינו מספיק, כי:
- 20 מלבד הקרבנות, ישנם עוד כמה וכמה דינים בכל יום-טוב שצריך לשאול ולדרוש בהם.
- 21 ומה גם שכאשר שואלין ודורשין בעצרת, הרי זה לאחר שהקרבנות מוכנים כבר מערב יום-טוב, על
22 מנת להקריבן לאחר היום-טוב (בימי התשלומין), שהרי בנוגע לעצרת יש פלוגתא בין בית שמאי לבית
23 הלל אם אפשר להקריבן ביום-טוב עצמו¹⁴.
- 24 ובנוגע לדיני היום-טוב - הרי חידושי הדינים בנוגע לראש השנה ויום הכיפורים הם בריבוי יותר מאשר
25 חידושי הדינים בעצרת לגבי פסח, כיון שכל דיני עצרת ישנם גם בפסח, בתוספת הלכות חמץ ומצה כו'.
26 ואם כן, למה לא נזכר החיוב ד"שואלין ודורשין בענינו של יום" בנוגע לראש השנה ויום הכיפורים?
- 27 ה. ויש לבאר זה על-פי דברי רבינו הזקן בריש הלכות פסח, בביאור החילוק שבין הדין ד"שואלין
28 ודורשין .. הלכות פסח בפסח", להדין ד"שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלוש יום¹⁵:
- 29 ובהקדים מה שכתב ה'בית יוסף'¹⁶ ש"דיני פסח .. צריך להודיעם לעם קודם לפסח שלוש יום כדי
30 שיהיה להם שהות רב להתעסק בטחינת החטים ואפיית מצה והגעלת כלים וביעור חמץ, דאילו בפסח
31 לית להו תקנתא אי לא עבדו להו כהלכתייהו מקמי הכי" ("ועוד יש לומר דבפ"ק דע"ז¹⁷ אמרינן דטעמא
32 דבעינן קודם לפסח ל' יום מפני הקרבן כדי לבודקו ממומין כו'"), "והא דתניא שואלין בהלכות פסח
33 בפסח והלכות חג בחג, היינו לדרוש בטעמים שבעבורם נצטוונו במועד ההיא, וגם כן לדרוש בדברים
34 שאסור ומותר לעשות ביום-טוב .. אבל שאר הלכות, קודם לכן שואלין ודורשין בהם כו'".

(13) ראה שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס תכט. וש"נ.
(14) חגיגה יז, א (במשנה). וראה שו"ע אדה"ז או"ח סתצ"ד
סי"ט. נתבאר בארוכה בלקו"ש חכ"ח ע' 24 ואילך. וש"נ.
(15) מגילה כט, ב. וש"נ.
(16) טוא"ח סתכ"ט בתחלתו. וראה גם ט"ז ומג"א שם.
(17) ה, ב.

(9) מגילה ד, א (ובפרש"י). וראה לח"מ לרמב"ם הל' מגילה
פ"א הי"ג.
(10) סע"ב.
(11) אבל אין להקשות למה לא נזכר אודות חנוכה ופורים -
כיון שלא היו עדיין בימי משה, כנ"ל.
(12) שפתי חכמים למגילה כאן.

אך על-פי-זה עדיין נשאלת השאלה: מדוע לא מצינו החיוב דשואלין ודורשין גם בראש השנה ויום הכיפורים?

אמנם, רבינו הזקן¹⁸ מפרש ומבאר דברי ה'מגן אברהם'¹⁹ ש"ביום-טוב עצמו מחוייבים לדרוש בענינו של יום, כגון פסח ביציאת מצרים - "שיהיה .. דורש .. בכל רגל בענינו של יום נס הנעשה בו ביום, כגון בפסח ביציאת מצרים, ובעצרת במתן תורה, ובחג בהיקף ענני כבוד".

ועל-פי-זה סרה השאלה בנוגע לראש השנה ויום הכיפורים - דכיון שאין בהם ענין של נס, לכן אין שואלין ודורשין בהם.

ו. אך עדיין אינו מובן:

אף שבראש השנה ויום הכיפורים אין מה לדרוש בענין של נס הנעשה בו ביום - עדיין יש צורך לדרוש בהלכות היום. וכמו שכתב רבינו הזקן¹⁸ ש"ידרוש לעם בכל רגל הלכות הצריכות לבו ביום, שיודיע להם האסור והמותר בו ביום, הלכות פסח בפסח והלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג, אף-על-פי שדרש להם הלכות הרגל שלושים יום לפניו". ואם כן, גם בראש השנה ויום הכיפורים, אף שאין בהם ענין של נס, מכל-מקום מדוע לא ידרשו בהם "הלכות הצריכות לבו ביום"?

ויוכן על-פי הדיוק בסדר דברי רבינו הזקן בשולחן-ערוך (כידוע שגם הסדר בשולחן-ערוך רבינו הזקן הוא בדיק) - "שיהיה .. דורש .. בכל רגל בענינו של יום, נס הנעשה בו ביום .. וגם כן ידרוש .. הלכות הצריכות לבו ביום, שיודיע להם האסור והמותר בו ביום .. אף-על-פי שדרש להם הלכות הרגל שלושים יום לפניו":

סדר דברי רבינו הזקן שמקדים הדרשה "בענינו של יום, נס הנעשה בו ביום" להדרשה ב"הלכות הצריכות לבו ביום", הוא (לא רק בגלל שאי אפשר לומר שני ענינים בדיבור אחד, אלא גם) מצד הקדימה בענין, היינו, שהדרשה ב"הלכות הצריכות לבו ביום" היא רק כאשר מתאספים בלאו-הכי כדי לשמוע הדרשה "בענינו של יום, נס הנעשה בו ביום".

כלומר: מצד ה"הלכות הצריכות לבו ביום", אין להטריח את הציבור להתאסף לשמוע הלכות אלו, כיון שכבר דרשו להם "הלכות הרגל שלושים יום לפניו" (שבזה נכלל לא רק לימוד ההלכות הצריכות עד ערב פסח, אלא גם ההלכות הצריכות בפסח עצמו, דאם לא כן, לא ידעו כיצד להתנהג בליל הסדר, וכל פרטי ההלכות הצריכות עד לזמן הדרשה); אבל כאשר מתאספים בלאו-הכי כדי לשמוע הדרשה "בענינו של יום, נס הנעשה בו ביום", אזי מנצלים את ההזדמנות כדי לחזור עוד הפעם גם על ה"הלכות הצריכות לבו ביום", על-דרך שמצינו בכמה מקומות²⁰ "שמזרזין את האדם קודם מעשה וחוזרין ומזרזין אותו בשעת מעשה", אף שבשביל הלכות אלו בלבד לא היו מטריחים את הציבור, כיון שכבר למדום שלושים יום לפני החג.

ועל-פי-זה מובן הטעם שאין שואלין ודורשין בראש השנה ויום הכיפורים בהלכות הצריכות לבו ביום - שהרי בראש השנה ויום הכיפורים אין ענין חדש (ענין של נס) שבשבילו יש לאסוף את הציבור, ואילו בשביל ההלכות הצריכות לבו ביום בלבד אין לאסוף את הציבור, כיון שכבר למדו הלכות אלו לפני זה.

ז. ועדיין יש צורך בביאור נוסף - מהו הטעם שהדרשה "בענינו של יום, נס הנעשה בו ביום" צריכה להיות ביום טוב עצמו:

מצינו בכמה הלכות שמתחשבים בטירחא דציבורא²¹. וכיון שכן, הרי היו יכולים לדרוש "בענינו של יום, נס הנעשה בו ביום" באותו זמן שבו מתאספים כדי ללמוד הלכות החג - שלושים יום לפני החג,

והריטב"א למגילה ד, א.

(18) שם ס"ד.

(21) ראה אנציק' תלמודית ערך טרחא דציבורא (כרך כ ע')

(19) שם.

תרסב ואילך). וש"נ.

(20) מכילתא ופרש"י יתרו יט, כד. הובא בחידושי הרשב"א

- 1 ואילו ביום-טוב עצמו היה מוטב לכאורה שיניחו את הציבור לחגוג את היום-טוב, ולא להטריחו
- 2 להתאסף ולשמוע דרשות ארוכות, בה בשעה שהציבור ממתין כבר לסיומה של הדרשה... כדי שיוכלו
- 3 לחזור לעיסוקיהם?
- 4 ויובן על-פי המבואר בכתבי האריז"ל²² בפירוש מה שכתוב במגילה²³ "והימים האלה נזכרים
- 5 ונעשים":
- 6 בשלמא מה שכתוב "הימים האלה נזכרים" - הרי זה על-ידי קריאת המגילה²⁴; "ויהי בימי אשורוש
- 7 וגו'", "בלילה ההוא וגו'", וכל פרטי סיפור הנס, באופן של "פירסומי ניסא"²⁵, שעל-ידי-זה "הימים
- 8 האלה נזכרים", "בימים ההם בזמן הזה"; אבל מהו הפירוש "הימים האלה .. נעשים" - כיצד נעשים
- 9 "הימים האלה" עצמם? הרי על-ידי "משתה ויום-טוב לתת מנות ומתנות"²⁴, נעשים רק מצוות
- 10 היום, ולא "הימים האלה" עצמם?
- 11 ומבאר האריז"ל, "שבהזכר זכרם למטה נעשים בפועל למעלה". כלומר: כאשר "הימים האלה נזכרים"
- 12 כפי הוראת התורה, שמזכירים את ימי הפורים בפורים, ועל-דרך-זה כל חג וחג בזמנו, מתוך זכרון אמיתי,
- 13 בכל הלב, ובכל רמ"ח אברים ושס"ה גידים - אזי בכחם של בני ישראל לפעול שיהיו "הימים האלה ..
- 14 נעשים", היינו, שכל ההשפעות והגילויים, ענין הנס, כפי שהיו בימי הפורים בפעם הראשונה, יהיו
- 15 "נעשים" עוד הפעם באותו זמן שבו נזכרים הימים האלה כדבעי.
- 16 ועל-פי-זה מובן שהדרשה "בענינו של יום, נס הנעשה בו ביום, כגון בפסח ביציאת מצרים, ובעצרת
- 17 במתן תורה, ובסוכות בהיקף ענני כבוד", צריכה להיות ביום-טוב עצמו, ולא שלושים יום לפני החג:
- 18 אם הדרשה "בענינו של יום, נס הנעשה בו ביום" תהיה שלושים יום לפני הפסח, או לפני הפורים,
- 19 יהיה בזה אמנם קיום מצות תלמוד תורה (לימוד התורה שבכתב על-ידי קריאת הפרשיות בתורה שבכתב,
- 20 ולימוד תורה שבעל-פה ששואלין ודורשין בהלכות החג), אבל לא יוכל להיות בזה הענין ד"הימים האלה
- 21 נזכרים ונעשים", שכן, פורים ב"ג אדר, לא היה גם בפעם הראשונה, ובמילא אינו יכול להעשות גם עתה,
- 22 וכדי שיהיו "הימים האלה נעשים", צריכים להיות "נזכרים" (זכרון הנס) בו ביום דוקא - ב"ד באדר,
- 23 ועל-דרך-זה בנוגע להנס דיציאת מצרים בפסח, מתן תורה בעצרת, והיקף ענני הכבוד בחג, שלכן צריכה
- 24 להיות הדרשה בענינו של יום, בו ביום דוקא, כמו קריאת הפרשיות בתורה שבכתב.
- 25 ודוקא באופן כזה נעשית שמחת פורים על-דרך שהיתה בפעם הראשונה - "ונהפוך הוא גו"²⁶, "ונוח
- 26 מאויביהם והרוג בשונאיהם"²⁷, ו"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר"²⁸ - "כן תהיה לנו"²⁹.

* * *

- 27 ח. ישנו דיוק נוסף בסיום המסכת, הקשור גם עם תחילתה - כרגיל בכל "סיום" לקשר סיום המסכת
- 28 עם תחילתה:
- 29 בדרך כלל, כשהגמרא מעתיקה איזה בבא מהמשנה כדי לדון בה, מדייקת הגמרא להעתיק מתחילת
- 30 הענין, ולא מאמצעיתו.
- 31 ובנדון דידן, שהגמרא מעתיקה מהמשנה רק התיבות "וידבר משה .. מצוותן כו" - צריך להבין:
- 32 "וידבר משה גו' אל בני ישראל" - הוא פסוק בתורה שמביאה המשנה בתור ראיה לדבריה: "שנאמר
- 33 כו". ואם כן כאשר הגמרא מביאה פסוק זה, צריכה הגמרא להתחיל על-כל-פנים מתיבת "שנאמר".

(26) אסתר ט, א.
(27) שם, טז.
(28) שם ח, טז.
(29) נוסח ההבדלה.

(22) רמ"ז בס' תיקון שובבים. הובא ונת' בס' לב דוד
(להחיד"א) פכ"ט.
(23) אסתר ט, כח.
(24) פרש"י עה"פ.
(25) מגילה ג, ב. יח, א.

- לאמיתו של דבר, הנה גם ההתחלה מ"שנאמר כו'" היא באמצע הענין, שהרי זוהי רק ראייה לדברי המשנה, כך, שזהו כמו דבר הטפל בערך עיקר הענין שהוא תוכן דברי המשנה. וכיון שכן, היתה הגמרא צריכה להעתיק מתחילת הענין: "בפסח קורין כו", שנאמר וידבר משה את מועדי ה'.. מצוותן שיהיו קורין כו".
- ועל-כל-פנים, גם אם לא מעתיקים מהתחלת הענין, אלא רק מהפסוק, כיון שכוונת הגמרא היא לבאר את המקור בתורה ("ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא"³⁰) לתקנת משה "שיהיו שואלין ודורשין בענינו של יום" - יש להתחיל על-כל-פנים מתיבת "שנאמר", כך, שעל-כל-פנים הראיה היא ענין שלם.
- ואינו מובן: מדוע מעתיקה הגמרא מהמשנה החל מהפסוק עצמו, בהשמטת תיבת "שנאמר"?
- ט. ויש לומר, שעל-פי דיוק זה, יש לפתור ספק בדיון ש"שואלין ודורשין בענינו של יום":
- בביאור התקנה "שיהיו שואלין ודורשין בענינו של יום, הלכות פסח בפסח וכו'" - יש לומר בשני אופנים: (א) כיון ש"ידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל", שזוהי הקריאה בתורה שבכתב בעניני המועד - הנה הקריאה בתורה שבכתב גוררת עמה גם הלימוד בתורה שבעל-פה בהלכות החג. (ב) כשם ש"בפסח קורין בפרשת מועדות כו' בפורים ויבוא עמלק" - הנה מאותו טעם צריכים ללמוד הלכות החג הקשורים עם מצוות היום, אבל הקריאה בתורה שבכתב והלימוד בתורה שבעל-פה הם שני ענינים שונים, ואינם תלויים זה בזה.
- והנפקא מינה ביניהם - כידוע שבכל ענין בתורה צריך להיות 'נפקא מינה' לפועל, ובלשון הש"ס: "מאי בינייהו" - כאשר הקביעות היא באופן שהקריאה בענינו של יום בתורה שבכתב אינה בו ביום שמקיימים מצוות היום:
- בפורים שחל להיות בשבת - הנה הקריאה בתורה בפרשת "ויבוא עמלק" היא בו ביום (בשבת), ואילו מקרא מגילה (ועל-דרך-זה מתנות לאבינונים ששייך לקריאת המגילה, "מפני שענינה של עניים נשואות במקרא מגילה"¹⁰), מקדימים ליום ששי, וסעודת פורים - ביום ראשון³¹.
- ואילו בנוגע להתקנה "שיהיו שואלין ודורשין בענינו של יום" - הרי זה תלוי בשני אופנים הנ"ל: אם נאמר שהשאלה ודרישה בהלכות החג בתורה שבעל-פה נמשכת ונגררת אחר הקריאה בתורה שבכתב, הרי זה צריך להיות באותו יום שבו קורין בתורה שבכתב - בפורים עצמו, ביום השבת, ואין לדחות זאת ליום ראשון; ואם השאלה ודרישה בהלכות החג קשורה עם מצוות היום (ולא עם הקריאה בתורה שבכתב), הרי זה צריך להיות באותו יום שבו מקיימים מצוות היום.
- ויש לומר, שספק זה נפתר בכך שדברי הגמרא "תנו רבנן, משה תיקן להם לישראל שיהיו שואלין ודורשין בענינו של יום", באים בהמשך להפסוק "ידבר משה גו'":
- אילו הברייתא ד"שואלין ודורשין בענינו של יום" היתה באה בהמשך לדברי המשנה "בפסח קורין בפרשת מועדות וכו' שנאמר וידבר משה גו'", היינו, שהפסוק הוא חלק מדברי המשנה, בתור ראייה לדבריה - אזי היה נשאר ספק הנ"ל, דיש לומר לכאן או לכאן;
- אבל כאשר הברייתא באה בהמשך להפסוק "ידבר משה גו'", כמודגש בציטוט דברי המשנה בהשמטת תיבת "שנאמר" - אזי מובן, שבאותו זמן ש"ידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל" (קריאת הפרשיות בתורה שבכתב), הנה בזמן זה "שואלין ודורשין בענינו של יום"; וכיון שבפורים שחל בשבת קורין "ויבוא עמלק" (תורה שבכתב) ביום השבת, אזי גם הדרשה בענינו של יום (בתורה שבעל-פה) היא ביום השבת (ואין לדחותה ליום ראשון), וכנזכר לעיל (סעיף ג) מדברי הגמרא: "פורים שחל להיות בשבת שואלין ודורשין בענינו של יום" (אף שקריאת המגילה אינה בו ביום).

(30) ראה תענית ט, א ובפרש"י. תוס' ישנים יומא לח, ב. זח"ג
רמב"ם, א. זח"ח קה, א.

(31) טושו"ע או"ח סתרפ"ח ס"ו.

- 1 י. ועל-פי-זו מתברר ענין נוסף בהתחלת המסכת - כנזכר לעיל שנהוג לקשר סיום המסכת עם
2 תחילתה³²;
- 3 בהתחלת המסכת שנינו: "מגילה נקראת ב"א ב"ב ב"ג ב"ד בט"ו .. כרכין המוקפין חומה מימות
4 יהושע בן נון קורין בט"ו, כפרים ועיירות גדולות קורין ב"ד, אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה,
5 כיצד וכו'", וכמבואר בגמרא, ש"חכמים הקילו על הכפרים להיות מקדימין ליום הכניסה, כדי שיספקו
6 מים ומזון לאחיהם שבכרכים".
- 7 וגם כאן (כמו בנוגע לפורים שחל להיות בשבת) נשאלת השאלה בנוגע לענין ד"שואלין ודורשין
8 בענינו של יום":
- 9 האם "שואלין ודורשין בענינו של יום" באותו זמן שקורין את המגילה בכפרים בימי הכניסה, ב"א
10 ב"ב ובי"ג, אף-על-פי שלא נתפרש שבהם קורין גם "ויבוא עמלק"; או כיון שרק קריאת המגילה היא
11 בימי הכניסה, ואילו כללות הענין ד"נזכרים ונעשים" יהיה על-ידי זכרון אחר לאחר כמה ימים,
12 ב"ד אדר, הנה גם הענין ד"שואלין ודורשין בענינו של יום" צריך להיות (לא בימי הכניסה, אלא) בפורים
13 עצמו.
- 14 והבירור בזה - על-פי האמור ש"שואלין ודורשין בענינו של יום" בא בהמשך לפסוק "וידבר משה
15 גו'", שלכן, רק כאשר קורין פרשת המועדות בתורה שבכתב ("וידבר משה את מועדי ה'") אזי "שואלין
16 ודורשין בענינו של יום" בתורה שבעל-פה, ומזה מובן גם בנוגע לקריאת המגילה בכפרים בימי הכניסה,
17 שכל זמן שאין קורין בתורה "ויבוא עמלק", אין שואלין ודורשין בענינו של יום.
- 18 יא. ומזה באים לענין נוסף:
- 19 איתא בגמרא³³, שבמתן תורה "כפה הקדוש-ברוך-הוא עליהם את ההר כגיגית כו'", ו"מכאן מודעא
20 רבה לאורייתא" (שאם יזמינם לדין למה לא קיימתם מה שקבלתם עליכם, יש להם תשובה שקבלוה
21 באונס), ו"אף-על-פי-כן, הדור קבלוה בימי אחשורוש, דכתיב³⁴ קיימו וקבלו היהודים, קיימו מה שקבלו
22 כבר".
- 23 ומצינו שקלא-וטריא בראשונים³⁵, אם הענין ד"כפה .. את ההר כגיגית .. מכאן מודעא רבה
24 לאורייתא", הוא רק בנוגע לתורה שבעל-פה, או גם בנוגע לתורה שבכתב.
- 25 ועל-פי האמור לעיל, נראה לומר, שה'תורה שבכתב' של פורים, וה'תורה שבעל-פה' של פורים -
26 באים ביחד, שאז נעשה הקיום (בפורים) על מה שקבלו כבר (במתן תורה) במילואו.
- 27 ובזה יובן גם מה ש"שואלין ודורשין בענינו של יום" קשור (לא עם קריאת המגילה, אלא) עם הקריאה
28 בתורה בפרשת "ויבוא עמלק" - שבזה מודגש שהענין ד"קיימו וקבלו" מקשר תורה שבעל-פה עם תורה
29 שבכתב, ולא עם ענינים שהם מחוץ לתורה, כולל אפילו ענין המצוות.

* * *

- 30 יב. ויש להוסיף ולבאר - בדרך אפשר ובדרך רמז - הקישור עם הבכא הקודמת בסיום המסכת, "אמר
31 רבי ינאי .. מוטב תיגלל המטפחת ואל יגלל ספר תורה" (בתוך המטפחת), היינו, שהספר תורה צריך
32 להיות עומד באופן של קביעות, ועליו גוללים וכורכים את המטפחת:
- 33 כללות החילוק שבין ספר תורה למטפחת שבה גוללים את הספר תורה, הוא, שהספר תורה עצמו
34 ענינו הוא לימוד התורה, ואילו כריכתו במטפחת הוא ענין של מצוה - מצות כיבוד ספר תורה.

(35) ראה דעת זקנים מבעה"ת וריב"א עה"פ יתרו שם. וראה גם מפרשי הע"י לשבת וע"ז שם. שפ"ח לפרש"י יתרו שם. שיחת פורים תשכ"ג ס"ח (תורת מנחם - התוועדות חל"ו ע' 208). וש"נ.

(32) ההדרן ע"ד החסידות - ראה ד"ה מגילה נקראת שנאמר בהמשך ההתוועדות (לעיל ע' לה ואילך).

(33) שבת פח, א (ובפרש"י). וראה גם ע"ז ב, ב. פרש"י יתרו יט, יז.

(34) אסתר ט, כז.

- 1 וזהו כללות החילוק שבין תלמוד למעשה (מצוות), שבזה יש פלוגתא - אם "תלמוד גדול" או "מעשה
2 גדול"³⁶.
- 3 וממה שנאמר "מוטב תיגלל המטפחת ואל יגלל ספר תורה", היינו, שהעיקר הוא הספר תורה - משמע,
4 שהעיקר הוא התלמוד.
- 5 ולכאורה: בפורים מודגש יותר ענין המצוות, שהרי הענין דפורים אינו באופן שיושבים לעסוק בתורה;
6 (כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א אמר בבת-שחוק): רק כאן מעיפים את הקהל בשמיעת ענין של דרוש,
7 במקום לרקוד... אבל בדרך כלל הסדר הוא שבפורים מודגש ענין המצוות: "משלוח מנות איש לרעהו
8 ומתנות לאבינונים"³⁷, והעולה על כולנה - "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך
9 מרדכי"³⁸. וכיון שכן, יש להסיק מזה שהספר-תורה (תלמוד) צריך להיות נגלל בתוך המטפחת (מעשה),
10 ולא להיפך.
- 11 ועל זה בא המשך הדברים - "וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל... תנו רבנן, משה תיקן להם
12 לישראל שיהיו שואלין ודורשין בענינו של יום":
- 13 כדי שיוכל להיות הענין ד"נעשים" בפורים, ועל-דרך-זה בכל יום-טוב - צריך להיות תחילה הענין
14 ד"נזכרים" על-ידי לימוד התורה, הן על-ידי קריאת פרשת המועד בתורה שבכתב, "וידבר משה את מועדי
15 ה' אל בני ישראל", והן על-ידי-זה ש"שואלין ודורשין בענינו של יום" בתורה שבעל-פה,
- 16 והיינו, לפי שכללות הענין דלימוד התורה הוא באופן ד"תען לשוני אמרתך"³⁹, כעונה אחר הקורא⁴⁰,
17 וכמבואר ב'לקוטי-תורה'⁴¹ בפירוש הלשון "איתמר", "שממילא איתמר ונדבר כו'", והיינו, שאין זה אלא
18 מה שחוזרים על דברי הקדוש-ברוך-הוא, דכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש נאמר למשה מסיני⁴², ולכן,
19 כאשר "נזכרים" על-ידי לימוד התורה, אזי "ונעשים" על-ידי קיום המצוות, בבחינת "גדול תלמוד שמביא
20 לידי מעשה"³⁶.
- 21 וזהו גם ש"מוטב תיגלל המטפחת ואל יגלל ספר תורה" - כי, כללות ענין גלילת המטפחת שיש בזה
22 מצוה, הרי זה בגלל החשיבות של הספר-תורה, שעניינו הוא הלימוד, וכתוצאה מזה יש מצוה לכבד את
23 הספר-תורה, על-ידי גלילת המטפחת.
- 24 ועל-דרך-זה בנוגע לפורים: אף-על-פי שרובם ככולם של עניני היום הם מצוות, ולא תלמוד,
25 מכל-מקום צריך לידע שהתחלה היא מענין הלימוד - "שואלין ודורשין בענינו של יום", ולפני זה -
26 כדאיתא במסכת מגילה⁴³ "שמצאו לו מקרא כתוב בתורה, כתוב זאת זכרון בספר"⁴⁴, "כתוב זאת" מה
27 שכתוב כאן ובמשנה תורה, "זכרון" מה שכתוב בנביאים, "בספר" מה שכתוב במגילה" (לא רק
28 "שלישים", אלא גם "רביעים"); ומזה בא אחר-כך הענין ד"נעשים".
- 29 וזהו גם שענינו של פורים הוא "קיימו וקבלו היהודים", "קיימו מה שקבלו כבר" - במתן-תורה,
30 והתחלה היא - "ליהודים היתה אורה"²⁸, "אורה זו תורה"⁴⁵, ומהתורה נמשך אחר-כך גם "ושמחה
31 וששון ויקר"²⁸, "יקר אלו תפילין"⁴⁵, "הוקשה כל התורה כולה - מצוות התורה - לתפילין"⁴⁶,
- 32 ומהתורה יודעים גם ש"אין מקרא יוצא מידי פשוטו"⁴⁷ - ש"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון
33 ויקר" כפשוטו, "כן תהיה לנו"²⁹.

* * *

(42) ראה מגילה יט, ב. ועוד. הנסמן בלקו"ש ח"ט ע' 252.

(43) ז, א.

(44) בשלח יז, יד.

(45) מגילה טז, ב.

(46) קידושין לה, א. וש"נ.

(47) שבת סג, א. וש"נ.

(36) קידושין מ, ב. וש"נ.

(37) אסתר ט, כב.

(38) מגילה ז, ב.

(39) תהלים קיט, קעב.

(40) ראה סוכה לח, ב. תו"א יתרו סז, ב. קט, א. לקו"ת שה"ש

מד, ב. ובכ"מ.

(41) פקודי ו, א. נשא כב, ב ואילך.

- 1 יג. בפורים תש"ה סיפר רבינו נשיאנו⁴⁸, כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר, אודות פורים שנת תק"ה
- 2 אצל הבעל-שם-טוב, שאז אמר הבעל-שם-טוב תורה, וביאר:
- 3 במגילה נקראים בני ישראל בשם "יהודים", ושש פעמים נזכר במגילה "יהודיים" (בשני יודי"ן) -
- 4 שלא כרגיל בתורה שבכתב וגם בנביאים שנקראים "בני ישראל" או "ישראל" - שהשם "יהודים" ("שכל
- 5 הכופר בעבודה-זרה - שחשיב "כמורה בכל התורה כולה"⁴⁹ (ועל-דרך-זה להיפך) - נקרא יהודי⁵⁰, על
- 6 שם ענין ההודאה) קשור עם ענין המסירות-נפש שיש אצל בני ישראל, וב' יהודי"ן שבתיבת "יהודיים"
- 7 קאי על עשר הכחות של נפש האלקית ועשר הכחות של נפש הבהמית;
- 8 ואילו השם "ישראל" קשור עם ענין התורה, כדאיתא ב'מגלה עמוקות'⁵¹ ש"ישראל" ראשי-תיבות
- 9 "יש ששים ריבוא אותיות לתורה".
- 10 יד. ובפרטיות יותר:
- 11 "ישראל" - בפשטות - הוא השם של יעקב.
- 12 ובענין חילוק העבודה בין יעקב, אברהם ויצחק, ידוע⁵² שעבודת אברהם (ש"יצוה את בניו ואת ביתו
- 13 אחריו"⁵³) היתה בענין הכנסת אורחים וגמילות חסדים, שזהו ענין החסד, אהבה, שלכן נקרא "אברהם
- 14 אוהבי"⁵⁴;
- 15 עבודת יצחק היתה באופן של פחד, כמו שכתוב⁵⁵ "ופחד יצחק היה לי", היינו, שיצחק "לקח" אלקות
- 16 על-ידי עבודה באופן של פחד, קו הגבורה, ובעבודת האדם הרי זה כללות ענין התפילה, שצריכה להיות
- 17 באופן ד"דע לפני מי אתה עומד"⁵⁶, שזה מעורר אצל האדם לעמוד בפחד וביטול גדול ביותר, ולהיות
- 18 מצומצם עד לתכליתו, ובלשון הגמרא⁵⁷: "כעבדא קמיה מריה";
- 19 ואילו ענינו של יעקב הוא - "איש תם יושב אהלים"⁵⁸, כפירוש רש"י: "אהלו של שם ואהלו של
- 20 עבר" - שעסק בלימוד התורה.
- 21 ומזה נמשך בעבודה בפועל אצל כל אחד מישראל - שהרי אברהם יצחק ויעקב הם ה"אבות" של כל
- 22 אחד מישראל⁵⁹ - שצריך להיות אצלו ענינו של אברהם, גמילות חסדים; ענינו של יצחק, עמוד השני,
- 23 עמוד העבודה, ענין התפילה ש"במקום קרבנות תיקנום"⁶⁰; וענינו של יעקב, עמוד השלישי, עמוד התורה
- 24 - שלשה דברים שעליהם "העולם עומד"⁶¹, הן העולם בכללותו, והן "עולם קטן זה האדם"⁶², והיינו,
- 25 שהמציאות והעצם של כל יהודי עומד על ג' העמודים שעל פיהם הוא חי ומתנהג, ועל ידם מקבל חיות
- 26 מ"חיי החיים": לימוד התורה, קיום המצוות - צדקה ש"שקולה כנגד כל המצוות"⁶³, ולכן "נקראת בשם
- 27 מצוה סתם" (כמו שכתוב רבינו הזקן בתניא⁶⁴), וענין העבודה (תפלה) - שלזה זקוקים הן התורה והן
- 28 המצוות, שצריכים להתעלות על-ידי ה"סולם מוצב ארצה"⁶⁵ שמעמיד יהודי בעמדו להתפלל, ועל-ידי
- 29 תפלתו "ראשו מגיע השמימה"⁶⁵, שמתדבק עם "מריה" שכנגדו עומד ומתפלל.
- 30 ולכן, השם שהתורה קוראת ליהודי הוא - כפי שמציאותו נמשכת ובאה מהתורה - "ישראל",
- 31 ראשי-תיבות יש ששים ריבוא אותיות לתורה, ועל זה נאמר⁶⁶ "זה ספר" ("ספר" סתם, שקאי על התורה)

(48) שיחת פורים בתחלתה (סה"ש תש"ה ע' 71). וראה גם שיחת פורים תשכ"ג בתחלתה (תורת מנחם - התוועדות חל"י ע' 202 ואילך). וש"נ.
 (49) קידושין מ, א.
 (50) מגילה יג, רע"א.
 (51) אופן קפו.
 (52) ראה זח"א ר"פ ויצא (בס"ת). מג"ע אופן רנ (בסופו), ועה"ת ר"פ לך לך. ועוד.
 (53) וירא יח, יט.
 (54) ישעי' מא, ח.
 (55) ויצא לא, מב.
 (56) ראה ברכות כה, ב.

(57) שבת יו"ד, רע"א.
 (58) תולדות כה, כז.
 (59) ברכות טז, ב. וראה תו"א ר"פ וארא.
 (60) ראה שם כו, א"ב. זח"ב כ, ב.
 (61) אבות פ"א מ"ב.
 (62) תנחומא פקודי ג. ועוד.
 (63) ב"ב ט, א.
 (64) פל"ז (מח, ב).
 (65) ויצא כח, יב. וראה זהר ח"א רסו, ריש ע"ב. ח"ג שו, ריש ע"ב. תקו"ז תמ"ה (פג, א).
 (66) בראשית ה, א.

תולדות אדם", והיינו, שעל-ידי התורה נעשה "תולדות אדם" - "אתם קרויין אדם"⁶⁷, שנולדים מהתורה; ¹
מכל אות בתורה נעשית נשמה של איש ישראל, ולכן הנה גם האופן שעל ידו נעשה חידוש החיות של ²
נשמת ישראל ("וואו קען זי זיך אָפּלעבן") הוא על-ידי התקשרותה עם מקורה - האות שבתורה, שהיא ³
פרט מכל ששים ריבוא האותיות שבתורה, כאמור כמה פעמים⁶⁸ שכאשר אות אחת בתורה אינה כדבעי, ⁴
אזי גם כל ששים ריבוא האותיות שבתורה אינם כדבעי. ⁵

[וזהו גם המענה לאלו שכאשר מדברים עמהם אודות עניני יהדות, אומרים: "מיינד יור אָן פיזנעס"; ⁶
רצונך להיות דתי ("פרום") - לבריאות, אבל מה אתה מתערב בבעלות שלי לומר לי דעות? - שאין זו ⁷
הבעת דעה בנוגע אליך, אלא ענין שנוגע בחיים שלי; כדי שהאות שלי תהיה מאירה כראוי לאות ⁸
בספר-תורה כשרה, הנה כל הששים ריבוא אותיות שבתורה צריכות להיות כשרות, שאז הספר תורה הוא ⁹
כשר ובשלימות, וכאשר אות אחת רוצה להיות שלא כדבעי חס-ושלום, הרי זה נוגע לכל הששים ריבוא ¹⁰
אותיות שבתורה, ולכן, כאשר מדברים עם יהודי אודות ענין של תורה ויהדות, אין זה דיבור בנוגע לזולת, ¹¹
אלא בנוגע לעצמו. ¹²

וזהו הטעם לגודל ההשתדלות של רבותינו נשיאנו בענין הפצת היהדות⁶⁹ - דלכאורה: ידע איניש ¹³
בנפשיה שצריך עדיין לפעול בנוגע לעצמו, ואם כן, מהו הצורך כל-כך למסור נפשו דוקא לילך ולנסוע ¹⁴
למרחקים כדי לפעול עם הזולת? - כי, לאמיתתו של דבר, כאשר מתעסק עם הזולת, הרי הוא מתעסק ¹⁵
עם עצמו; בהתעסקות עם עצמו נכללת גם ההשתדלות שהזולת יהיה כדבעי. ¹⁶

אלא, כדי שיתקבלו הדברים אצל הזולת - הרי זה דוקא על-ידי-זה שמדבר בדברים היוצאים מן הלב, ¹⁷
ולא רק כדי לצאת ידי-חובתו [כמו ה"חכמה'לע" הידועה של ה"מלך זקן וכסיל"⁷⁰, שעל-פי דין החיוב ¹⁸
ד"הוכח תוכיח"⁷¹ הוא "עד נזיפה" (כדברי הגמרא במסכת ערכין⁷²), ויכול לצאת ידי חובה בכך שיפגוש ¹⁹
את הזולת ויאמר לו דברים חריפים ("א שאַרפן וואָרט"), והלה יזרוק אותו מעבר לדלת... - שהרי הכוונה ²⁰
היא (לא שפלוני יזרוק אותו מעבר לדלת, אלא) שיפעל על פלוני]. ²¹

וכאמור, שאין זה ענין שפלוני יכול לומר שזהו ענינו האישי, או שהוא יכול לומר שביכלתו לרחות ²²
זאת לאחר זמן, לאחר שיהיה שלם בעבודתו הוא - כיון שאינו יכול להיות שלם בעבודתו בשעה שיש ²³
ביכלתו לפעול על הזולת ולא פעל; זהו הספר-תורה שלו]. ²⁴

טו. אמנם, "כל האומר אין לו אלא תורה כו", אפילו תורה אין לו⁷³, אלא צריך להיות לימוד המביא ²⁵
לידי מעשה³⁶. ²⁶

והיכן יכול וצריך להיות ענין המעשה - הרי זה לא רק כשנמצא בבית-הכנסת ומתפלל שמונה-עשרה, ²⁷
ולא רק כשנמצא בישיבה ולומד תורה, אלא צריך לפעול גם בעניני העולם השייכים לששת ימי המעשה. ²⁸

וכדי לפעול בעניני העולם - הרי זה דוקא כשיוצא לעולם מתוך "הנחה" שאם יהיה צורך במסירת נפש, ²⁹
ימסור נפשו; מה-שאין-כן אם יוצא לפעול בעולם בתנאי שהעולם ישמע ויציית אליו, ואם לאו, נעשה ³⁰
ברוגז, ובורח בחזרה לבית-הכנסת ולישיבה - אזי לא יוכל לפעול בעולם. ³¹

וזהו גם הדיוק "ששת ימים תעבוד"⁷⁴, כפי שמפרש רבינו הזקן ב'תורה אור' פרשת ואלה המשפטים⁷⁵, ³²
שזהו מלשון "עורות עבודין", והיינו, שכשם שצריכים להתייגע באופן של עבודת פרך על עיבוד עור ³³
בהמה ("מ'הובלעוועט") כדי לעשותו ראוי למלבוש אדם, ועל-אחת-כמה-וכמה כדי לעשותו קלף ³⁴
לכתיבת ספר תורה, תפילין ומזוזות, הנה באופן כזה צריכה להיות ה"עבודה" בששת ימים, שית אלפי ³⁵
שנין דהוה עלמא⁷⁶. ³⁶

(72) טז, ב.

(73) יבמות קט, ב.

(74) יתרו כ, ט. ועור.

(75) עו, א. שם, ג.

(76) ר"ה לא, א. וש"נ.

(67) יבמות סא, רע"א. וש"נ.

(68) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות ח"מ ע' 52. וש"נ.

(69) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות חכ"ד ע' 213.

(70) קהלת ד, יג.

(71) קדושים יט, יז.

- 1 וכאשר צועק: איזה "סדר" זה?! מוטב לו לישב בבית-כנסת ובישיבה כל ימי חייו, ללא נסיונות כו'
- 2 - אומרים לו: זהו רצונו של הקדוש-ברוך-הוא! הנשמה לא ירדה למטה בשביל לתקן את עצמה, אלא
- 3 בשביל לתקן את הגוף ונפש הבהמית⁶⁴; כל מה שאתה נמצא כאן - הרי זה כדי לתקן את העולם, שהעולם
- 4 יהיה משכן לו יתברך.
- 5 אלא מאי - על זה אמרו רז"ל⁷⁷ "על כרחך אתה חי"; עליך לעשות זאת בתור "יהודי" - מתוך מסירת
- 6 נפש!
- 7 וזהו תוכן תורת הבעל-שם-טוב הנ"ל בפירוש השם "יהודיים" בשתי יודי"ן (שמופיע במגילה מספר
- 8 פעמים), שקאי על עשר הכחות של נפש האלקית ועשר הכחות של נפש הבהמית - שכאשר יוצא לעולם
- 9 מתוך מסירות נפש על-פי התורה, אזי לא רק נפשו האלקית מקיימת את רצון ה', אלא גם עשר הכחות
- 10 של נפש הבהמית מתנהגים כ"יהודי", ועד שפועל ש"רבים מעמי הארץ מתייחדים"⁷⁸, והיינו, שממלא
- 11 את השליחות לפעול גם ב"עמי הארץ" ובעניני העולם.
- 12 טז. וממשיך כבוד-קדושת-מורי-וחמי אדמו"ר בשיחה הנ"ל⁴⁸, ששנת תק"ה היתה שנת העיבור,
- 13 והבעל-שם-טוב אמר אז: עכשיו העולם הוא בעיבור.
- 14 - באותה שנה היתה נשמת רבינו הזקן בעיבור, שהרי רבינו הזקן נולד בח"י אלול שנת תק"ה, כך,
- 15 שבפורים של אותה שנה היתה נשמת רבינו הזקן בעיבור, וזו היתה כוונת הבעל-שם-טוב - כפי שמפרש
- 16 ומבאר רבינו נשיאנו, אף שהשומעים שלא הבינו ענינים נסתרים, למדו את הדברים כפשוטם - שכיון
- 17 שזוהי שנת העיבור, אזי העולם הוא בעיבור.
- 18 ולכאורה: מהו קישור שני הענינים, ומה זה נוגע אלינו?
- 19 יז. ויובן בהקדם כללות ענין העיבור:
- 20 כיון שהנשמה היא חצובה מתחת כסא הכבוד⁷⁹, ואחר-כך צריכה לירד ולהתלבש בגוף בשר-ודם -
- 21 נשאלת השאלה: כיצד יכול להיות כזה דילוג מן הקצה אל הקצה?
- 22 ומבואר בספרים⁸⁰, שבגלל זה ישנו ענין העיבור, והיינו, שאין זה באופן שכאשר הנשמה יורדת
- 23 מלמעלה הנה מיד נולד למטה גוף יחד עם נשמה; ענין זה הוא רק באופן היוצא מן הכלל, וגם אז ישנו
- 24 ענין העיבור למעלה, אבל בדרך כלל ישנו ענין של עיבור במשך שבעה חדשים או תשעה חדשים, ועד
- 25 לעיבור של י"ב חדשים (כר"ב תוספאה⁸¹), ופעולת העיבור היא - שבמשך הזמן מתפתח ציור הגוף
- 26 מ"טיפה", לובן שבאב ואודם שבאם, לרמ"ח אברים ושס"ה גידים, וכמו כן בנוגע לנשמה, שבימי העיבור
- 27 יורדת הנשמה ממעלתה הרוחנית כפי ש"נשמה שנתת בי טהורה היא"⁸², ועוברת את כל סדר
- 28 ההשתלשלות ד"בראתה" "יצרתה" ו"נפתחתה ביי", עד שבאה בגוף בשר-ודם בעת הלידה.
- 29 ומובן, שכשם שהנשמה צריכה לירד מלמעלה למטה כו' עד שתוכל להחיות גוף גשמי, כמו כן צריך
- 30 הגוף להתכונן שיוכל לקבל חיות רוחנית מהנשמה, שהרי אפילו כפי שהנשמה היא לאחר ימי העיבור
- 31 הרי היא עדיין רוחנית בתכלית לגבי גשמיות הגוף.
- 32 וכדאיאת ברמ"א⁸³ בפירוש הלשון בברכות השחר: "מפליא לעשות" - "שמפליא לעשות במה ששומר
- 33 רוח האדם בקרבו וקושר דבר רוחני בדבר גשמי", והיינו, שגם לאחר העיבור, ולאחרי כמה שנות חיים
- 34 בעולם הזה, הנה בכל יום ויום יש צורך בכח ד"מפליא לעשות" לקשר את הנשמה עם הגוף,
- 35 ועל-אחת-כמה-וכמה קודם שישנו הכשר הגוף לקבל את הנשמה באופן פנימי.

(81) יבמות פ, ב. וראה רמ"א אה"ע ס"ד סי"ד ובפתחי תשובה. ע"ח שער כח פ"ב.

(82) ברכת "אלקי נשמה" (ברכות ס, ב).

(83) או"ח ס"ו סוס"א.

(77) אבות ספ"ד.

(78) אסתר ח, יז.

(79) זח"ג כט, ריש ע"ב. וראה הנסמן בנצו"ז לזח"א קיג, א.

(80) ראה המשך תרס"ו ע' קנו ואילך. סה"מ תש"ח ע' 211

ואילך.

ומזה מובן, שכאשר היתה צריכה לירד לעולם נשמה חדשה - נשמתו של רבינו הזקן⁸⁴ - שהיתה לה שליחות להחדיר בעולם את הגילוי של פנימיות התורה באופן של הבנה והשגה בחכמה-בינה-ודעת (כפי שמבאר רבינו נשיאנו בכמה מקומות⁸⁵), אזי הוצרך להיות ענין של עיבוד, ובשתים: (א) העיבוד של הנשמה, שצריכה להאיר ולהחיות את העולם על-ידי פנימיות התורה, באופן שיתקבל בפנימיות, על-ידי הבנה והשגה, (ב) העיבוד של העולם (כפי שאמר אז הבעל-שם-טוב: עכשיו העולם הוא בעיבוד), שצריך להתכונן להיות ראוי לקבל את פנימיות התורה באופן של הבנה והשגה בשכל אנושי.

יח. ומזה מובן גם בנוגע אלינו:

ובהקדם האמור לעיל (סעיף ז) בפירוש "והימים האלה נזכרים ונעשים", שכאשר יהודי יושב בפורים בפינה שלו ומוזכר עניני הפורים בכל לבו, "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך"⁸⁶, אזי בכחו לפעול הענין ד"נעשים", כפי שמעיד האריז"ל שביכלתו להמשיך את כל הענינים שנמשכו בפורים הראשון.

ולכאורה אינו מובן: בידעו מעמדו ומצבו, הרי אפילו אם הענין ד"נזכרים" יהיה אצלו "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" - האם יש ביכלתו להשתוות למרדכי היהודי ואסתר המלכה, יחד עם כל בני ישראל, שצמו "שלוש ימים לילה ויום"⁸⁷, ואספו כ"ב אלף תינוקות שצמו וצעקו, התפללו ולמדו⁸⁸, והפכו את העולם ("מ'האָט געקערט אַ וועלט"), ואז פעלו את כל עניני הפורים!...

ואף-על-פי-כן אומרים, שגם בשנת תשכ"ה, בברוקלין, נותנים כחות לכל יהודי - מבלי לשאול אותו מה נעשה עמו בשעה הקודמת - שעל-ידי-זה שיזכיר את ימי הפורים כרצון התורה, ימשיך כל מה שאסתר ומרדכי וכל בני ישראל (על-ידי התענית במשך ג' ימים וכו' וכו') המשיכו אז!

והביאור בזה - שזהו החילוק בין מעמד ומצב שצריך לפתוח דרך בפעם הראשונה לבין מעמד ומצב שיש כבר דרך סלולה:

לאחרי שמרדכי ואסתר, ששים ריבוא מישראל וכ"ב אלף תינוקות, פעלו (על-ידי ג' תעניות וכו') שעל-ידי "קיימו וקבלו" מתוך מסירות-נפש, הנה "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר" בעולם למטה - אזי פתחו את הדרך (על-דרך "פתח אליהו", כמבואר בארוכה בכמה מאמרים⁸⁹) שתהיה דרך סלולה לכל בני ישראל, וכאשר נוסעים על דרך סלולה - אין צורך באותה יגיעה כו'; צריכים רק להתייבב על הדרך הנכונה ולנסוע בכיוון הנכון (לא בכיוון הפכי חסו-שלום).

ועל-דרך-זה בנוגע לשליחות של רבינו הזקן, נשמה חדשה, לגלות פנימיות התורה בעולם:

בתחילה היו על זה קטרגים גזירות ומלחמות ומאסר וכו' (כמבואר ברשימות וזכרונות ומאמרים של רבינו נשיאנו); אבל לאחרי שרבינו הזקן פתח וסלל את הדרך על-ידי מסירת נפשו, הנה בגלל המסירות נפש הלזו על תורת החסידות, פסקו בבית-דין של מעלה, אשר בכל ענין של תורה ומצוות (שיעסקו בו כדבעי) תהיה "יד החסידים על העליונה" (כמו שכתב רבינו נשיאנו באגרת הקודש הידועה⁹⁰).

ולכאורה: כיצד יכול חסיד בימינו להשתוות למסירות נפש של רבינו הזקן אפילו בימות החול, ועל-אחת-כמה-וכמה למסירות נפש בשבתו בבית-האסורים במצב של סכנת נפשות בפועל?! - אלא שהחילוק הוא שעכשיו הרי זה לאחרי פתיחת הדרך, וכתורת הבעל-שם-טוב⁹¹ בפירוש מאמר רז"ל⁹² "כל העולם ניזון בשביל חנינא בניי", "שביל הוא צנור, שפתח צנור ושביל השפע כו'", ואז הנה גם "כל העולם" יכול להיות "ניזון".

(84) ראה סה"ש תש"ו ריש ע' 22. וש"נ.

(85) ראה סה"ש קייץ ה'ש"ת ע' 88. ועוד.

(86) ואתחנן ו, ה.

(87) אסתר ד, טז.

(88) אסתר"ר ספ"ט.

(89) ראה אמ"ב שער הק"ש פנ"ז (נה, א). סה"מ תרע"ח ע'

רפג. תרפ"ח ע' קב. ועוד.

(90) נדפסה בקיצורים והערות לתניא ע' קכג. ולאח"ז באג"ק

שלו ח"ד ס"ע רסד ואילך.

(91) כש"ט ס"ה.

(92) ברכות יז, ב. וש"נ.

1 יט. ובנוגע אלינו:

2 ישנם הטוענים: מה תובעים ממנו לילך וללמוד חסידות עם פלוני, בה בשעה שלא השלים עבודתו
3 בעצמו ("ער איז נאך מיט זיך ניט פארטיג"), ומה גם שאפילו הוא, עם כל מעלותיו, אינו מוכן בשלימות
4 ללמוד חסידות, ועל-אחת-כמה-וכמה פלוני, שהוא בריחוק הערך ממנו ואינו מגיע למעלתו, הרי בודאי
5 שאין לו שייכות ללימוד החסידות!

6 ועל זה אומרים לו: טענה הנ"ל היתה נכונה אילו אתה היית הראשון שצריך לפתוח ("דורך קלאפן")
7 את הדרך; אבל לאחר ששכר עשו זאת בשבילך, וישנה דרך סלולה, ישרה וטובה, דרך המלך, מלכו של
8 עולם - כפי שהתחיל מאז שכללות העולם היה בעיבור כדי שיוכל לקבל פנימיות התורה בהבנה והשגה,
9 וגם ה'נשמה חדשה' מלמעלה היתה בעיבור כדי שתוכל לירד וליתן זאת לעולם - הנה מאז, צריך אמנם
10 להיות גם אצלך ענין של "עיבור" במשך שעה קלה, ובלשון הידוע: "ניט⁹³ שפרינגען מיט לאָפטשעס אין
11 סוכה", אלא להתכונן; מותר לך ליטול ידיים, ואינך צריך "שפארן⁹⁴ זיך מיט דיין גראַבקיט אין תורת
12 החסידות"... אבל לאידך, פלוני אינו צריך להמתין עד שתהיה "צדיק" ותצליח להתמודד ("זיך אַיינקערן")
13 עם היצר הרע שלך, ועד אז לא תמסור לו דבר-מה מספר חסידות, שולחן-ערוך, תורה שבכתב או תורה
14 שבעל-פה; פלוני אינו מחוייב לסבול מהחומריות והגסות שלך!...

15 ומוסיפים לומר לו: גם אם אינך מבין זאת בשכל - אין זה משנה ("מאַכט ניט אויס"); הרי הנך
16 "יהודי",

17 - (כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א אמר בבת-שחוק): כפי שפסקו בארץ ישראל בענין "מיהו יהודי"⁹⁵,
18 שמי שנולד לאם יהודיה הוא יהודי; לא "ישראל", אלא "יהודי" דוקא -

19 ובנוגע ל"יהודי" פוסקת הגמרא⁵⁰ ש"כל הכופר בעבודה-זרה נקרא יהודי", והרי ה"עבודה זרה" הכי
20 גדולה היא - ש"נהיה ככל הגוים"⁹⁶, היינו, שרצונו שלא יכירו שהוא יהודי, אלא יחשבו שהוא "איוואן",
21 "מייקל" - גוי רחמנא-ליצלן, אבל האמת היא, שכיון שנולד לאם יהודיה, הנה הן אם רצונו בכך והן אם
22 לאו, הרי הוא יהודי, ובמילא, הרי הוא בעצם "כופר בעבודה-זרה", ו"מודה בכל התורה כולה"⁹⁷, אלא,
23 שיכול להיות שלשעה קלה "יצרו אנסו"⁹⁷, אבל בידו הברירה שלא לציית ל"מלך זקן וכסיל",

24 ואז - ילך לבטח דרכו, להמשיך את ה"אורה ושמחה וששון ויקר" של תורה ומצוות ב"אורה ושמחה
25 וששון ויקר" שבעולם הזה הגשמי והחומרי, שיהיה עולם מואר ושמח.

* * *

26 כ. כאשר חז"ל רוצים לבאר את הענין דאחשורוש והמן - אומרים הם: "משל דאחשורוש והמן למה
27 הדבר דומה, לשני בני אדם, לאחד היה לו תל בתוך שדהו, ולאחד היה לו חריץ בתוך שדהו. בעל חריץ
28 אמר, מי יתן לי תל זה בדמים, בעל התל אמר, מי יתן לי חריץ זה בדמים. לימים נזדווגו זה אצל זה,
29 אמר לו בעל חריץ לבעל התל, מכור לי תילך, אמר לו, טול אותה בחנם והלואי"⁹⁸.

30 ודוגמתו בנמשל: כאשר המן הציע לאחשורוש "עשרת אלפים ככר כסף"⁹⁹, "לשקול על גנזי המלך
31 ביהודים לאבדם"¹⁰⁰, בדוגמת בעל החריץ שרוצה ליתן כסף עבור ה"תל" - אמר לו אחשורוש "הכסף
32 נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך"¹⁰¹, בדוגמת בעל התל שמוותר על הכסף, באמרו שרצונו להיפטר
33 מה"תל".

(97) ראה רמב"ם הל' גירושין ספ"ב.

(98) מגילה יד, רע"א.

(99) אסתר ג, ט.

(100) שם ד, ז.

(101) שם ג, יא.

(93) = לא לקפוץ לתוך הסוכה עם נעלי-הבית הגסות...

(94) = לדחוק את עצמן עם החומריות והגסות שלך בתורת החסידות.

(95) ראה גם שיחת פורים תשי"ט סכ"ג (תורת מנחם - התוועדות חכ"ה ריש ע' 123). וש"נ.

(96) ע"פ יחזקאל כה, ח.

ולכאורה צריך להבין:

1

(א) הצורך במשל הוא - כאשר יש קושי בהבנת הדבר, ועל-ידי המשל מקבלים מבט פנימי ועמוק יותר בהבנת הדברים¹⁰². אבל בנדרון דידן, כשמדובר אודות המן שרצה להרע לבני ישראל, ומצא את אחשוורוש, מהסוג שלו, שהסכים לכך - הרי זה דבר המובן מאליו, כפי שראינו בזמנינו צוררי ישראל שהיו מוכנים לשלם "ביהודים לאבדם", וכן היה בזמן הגמרא, בזמן המשנה ובזמן התנ"ך, וכפי שאומרים בנוסח ההגדה: "לא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו, אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו" - ולא בגלל שמשלמים להם עבור זה, אלא אדרבה: הם מרוצים מזה, וכל חיותם היא - "לכלותינו", היה לא תהיה, ואם כן, מהו הצורך לבאר זאת על-פי משל מ"שני בני אדם, לאחד היה לו תל .. ולאחד היה לו חריץ כו'", בה בשעה שהכל יודעים מה ביקש לבן הארמי, פרעה ובלעם, וכל צוררי ישראל בכל דור ודור?!

10

(ב) משל שמופיע בתורה - הרי כיון שהתורה היא "תורת אמת", וב"אמת" לא שייך לומר שרק מחצה הוא אמת¹⁰³, והמחצה השני אינו אלא דברים טפלים, דברים בטלים או דברים של שקר, ואפילו לא שייך לומר שרובו אמת ומיעוטו שקר, שאז אין זה אמת לאמיתתו, כי-אם תערובות אמת ושקר וולכן, כשרוצים לומר על חלום שאינו נבואת אמת, מסבירים, ש"אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים"¹⁰⁴, ולכן אי אפשר לקרותו בשם "אמת" - צריך המשל להיות מתאים ומכוון לא רק בכללות הענין, ובנדרון דידן, שאחד רוצה לשלם עבור דבר מסויים, וחבירו אומר לו שיטלוהו בחנם כיון שרצונו להיפטר ממנו, אלא גם בפרטים שבו.

17

ולכאורה: בשלמא אחשוורוש הוא בדוגמת "אחד (ש)היה לו תל בתוך שדהו" - הרי זה לפי שהיו לו קכ"ז מדינות ובהם היו כמה וכמה מבני ישראל, כן ירבו, שהיה מחשיב אותם ל"תל"; אבל, היכן מתבטא בנמשל שהמן הוא בדוגמת "אחד (ש)היה לו חריץ בתוך שדהו", ועל-ידי איבוד היהודים יתמלא החריץ ותהיה השדה ישרה?! ומה גם שבשביל ליישר שדה, יש צורך למלא את החריץ בדבר שיש בו מציאות, ואילו על-ידי איבוד מציאותם של בני ישראל ("אויס מציאות"), אי אפשר למלא חריץ?!

22

כא. ויובן בהקדם הביאור בכללות היחס של בני ישראל לאינם-יהודים על-פי תורה:

23

התורה מזהירה שגזילת הגוי או גניבת הגוי - אסורה¹⁰⁵, וכמו כן ישנו האיסור ד"לפני עור לא תתן מכשול"¹⁰⁶ (לא רק בנוגע לאיש ישראל, אלא גם בנוגע לאינו-יהודי¹⁰⁷). ויתירה מזה: החיוב הוא לא רק בענינים ד"שב ואל תעשה", אלא יש גם חיוב על איש ישראל לעשות כל התלוי בו לעזור ולסייע לאינם-יהודים, להעמיד אותם על הדרך הנכונה שישמרו את המצוות שנצטוו בהם, ולא רק "מפני הכרע הדעת", אלא "מפני שצוה בהן הקדוש-ברוך-הוא בתורה"¹⁰⁸ (שעל-ידי-זה מקשרים אותם עם עצמותו יתברך), ועד כדי כך, שיכולים לכתוב "שולחן ערוך" שלם בנוגע לכל פרטי הענינים שבתורה בנוגע לאופן היחס של בני ישראל לעמי הארץ, כאשר יד ישראל תקיפה - כיצד להראות להם את הדרך בחיים באופן הראוי לשם חיים, אפילו חיים של אינו-יהודי.

31

וביחד עם זה אומרת התורה שצריכים לדעת ש"חסד לאומים חטאת"¹⁰⁹: אתה מחוייב לעשות כל מה שביכולתך כדי לעזור לאינו-יהודי, אבל אם אתה חושב שתקבל ממנו "חסד", דע לך ש"חסד לאומים חטאת", ככל פרטי הענינים שנתבארו בזה במסכת בבא-בבא¹¹⁰.

34

ובלשון הכתוב¹¹¹: "אשור לא יושיענו (לא נבקש עוד עזרת אדם, לא מאשור ולא ממצרים) על סוס

35

(106) קדושים יט, יד.

(107) ראה ע"ז ו, סע"א ואילך.

(108) רמב"ם הל' מלכים ספ"ח.

(109) משלי יד, לה.

(110) יו"ד, ב.

(111) הושע יד, ד (ובפרש"י).

(102) ראה גם שיחת פורים דאשתקד ס"י (תורת מנחם - התוועדות חל"ט ע' 143).

(103) ראה גם שיחת פורים תש"כ סכ"ב (תורת מנחם - התוועדות חכ"ז ע' 438).

(104) ברכות נה, סע"א. הובא בפרש"י עה"ת וישב לו, יו"ד.

(105) ראה שו"ע אדה"ז חו"מ ריש הל' גולה וגנבה. וש"נ.

1 לא נרכב" (זו היא עזרת מצרים שהיו שולחים להם סוסים, כמו שאמרו לישעיהו¹¹² לא כי על סוס ננוס
2 גו'), ולא זו בלבד שלא תבוא מהם ישועה, אלא אדרבה - כמו שכתוב בנוגע למצרים, שלהיותם "משענת
3 קנה"¹¹³ ("קנה רצון"¹¹⁴), כקנה זה שהוא רך ואינו סומך את הנשען עליו¹¹⁵, אזי "בהשענם¹¹⁶ עליך
4 תשבר והעמדת להם כל מתנים" (מאחר שתשבר יצטרכו לחזק את מתניהם ולעמוד עליהם).

5 ולאידך - מצינו שירמיה אמר "ודרשו את שלום העיר גו' והתפללו בעדה כי בשלמה יהיה לכם
6 שלום"¹¹⁷, וכן צוה¹¹⁸ לשלוח שלוחים לעשות שלום עם גוי - נבוכדנצר מלך בבל, וליתן לו המסים
7 שדורש, וכו' וכו', והיינו, שאף-על-פי שרשעותו לא היתה פחותה ממלך אשור, וגם עליו נאמר הכלל
8 "חסד לאומים חטאת" - הנה פרעה מלך מצרים יהיה "משענת קנה" (רצון), ואילו נבוכדנצר מלך בבל,
9 צריכים לעשות עמו שלום, שלום שיבטיח את קיומו של בית המקדש ומלכותו של צדקיהו וכו' וכו'.

10 ועל-דרך שמצינו בזמן בית המקדש הראשון, כך היה גם בזמן בית המקדש השני, וכך היה גם במשך
11 כל הדורות, באופן היחס של גדולי ישראל האמיתיים, שהקיום היהודי, הן של היחיד והן של הרבים,
12 היה יקר להם - שמחד גיסא מצינו שהזהירו שלא לסמוך על "חסד לאומים חטאת", כיון שזוהי תקוות
13 כזב ("אֶפְשָׁר הָאֶפְעֵנוּג") שלא תצמח ממנה תועלת, והלואי שלא תזיק; וביחד עם זה מצינו שעסקו
14 בהשתדלות לפעול על אינם-יהודים גם על-ידי תשלום ממון, ועד שבשביל זה הטילו מסים על בני
15 ישראל, לא רק על עשירים, אלא גם על עניים ותלמידי חכמים, כדי שיהיה כסף לפעול על אינו-יהודי
16 שיעזור לבני-ישראל, למרות ש"חסד לאומים חטאת", ואינם אלא "משענת קנה רצון".

17 כב. אך הענין הוא:

18 כיון שבני-ישראל נמצאים בין שבעים זאבים או שבעים אריות (כשתי הגירסאות¹¹⁹), והתורה אומרת
19 ש"אין סומכין על הנס"¹²⁰, הרי זו הוראה ברורה שצריכים לחפש ולמצוא בין השבעים זאבים או אריות,
20 כאלו שיכולים לפעול עליהם לעזור לבני-ישראל.

21 אבל, הכלל בזה הוא - כמו שכתוב בתהלים¹²¹ "אם ה' לא ישמר עיר, שוא שקד שומר":

22 לכל לראש צריכים להבטיח ש"ה' ישמר עיר", ולאחרי כן, הנה כיון שאין סומכין על הנס, צריכה
23 להיות "אחיזה" בדרך הטבע - לשכור שומר. וכדאיתא ב'ספרי' על הפסוק¹²² "וברכך ה' אלקיך בכל
24 אשר תעשה", "יכול יהא יושב ובטל, תלמוד-לומר בכל אשר תעשה", והיינו, שלכל לראש צריכים
25 להבטיח שתהיה ברכת ה' מן המוכן, ולאחרי כן, כיון שענין זה צריך להיות בלבושי הטבע, יש צורך
26 בענין של עשיה (כמבואר בארוכה ב'קונטרס ומעין¹²³):

27 מה-שאינ-כן כאשר "שקד שומר" בלבד, ללא קשר ל"ה' ישמר עיר", או ששוכרים שומר כזה
28 שפעולתו היא בדרך הפכית שמונעת ש"ה' ישמר עיר" - אזי גם מצד דרך הטבע (ללא התערבות מצד
29 למעלה מהטבע) הנה "חסד לאומים חטאת", "משענת קנה רצון", הן כשמדובר אודות פרעה מלך מצרים
30 והן כשמדובר אודות נבוכדנצר מלך בבל - קודם ששומעים את הנבואה שרצונו של הקדוש-ברוך-הוא
31 שיעשו עמו שלום.

32 כאשר ישנה ההקדמה ד"ה' ישמר עיר" - אזי מתבטלת בעלותו של נבוכדנצר, שאינו אלא "כגרון
33 ביד החוצב בו"¹²⁴, והרי יש צורך במציאותו של הגרון, כיון ש"אין סומכין על הנס"; מה-שאינ-כן כאשר
34 סומכים על החשבון שעל-פי טבע, שאשור ומצרים יש להם אנשי צבא יותר מנבוכדנצר מלך בבל,

(119) ראה תורת מנחם - התוועדויות חכ"ד ע' 72. וש"נ.

(120) ראה פסחים סד, ב.

(121) קכז, א.

(122) פ' ראה טו, יח.

(123) מאמר יז ואילך. מאמר כה פ"א.

(124) ע"פ ישע"י יו"ד, טו.

(112) ישע"י ל, טו.

(113) יחזקאל כט, ו.

(114) ישע"י מב, ג.

(115) פרש"י יחזקאל שם.

(116) יחזקאל שם, ז (ובפרש"י).

(117) ירמ' כט, ז.

(118) ראה שם כז, יב ואילך.

ובמילא לא מתחשבים בדברי הנבואה של הנביא - הנה על-ידי הנהגה זו באים בסופו של דבר למעמד ומצב שמשליכים את הנביא אל הבור¹²⁵!...

כג. אך לכאורה, כיצד אפשר לבחון זאת משחרב בית המקדש ופסקה הנבואה?
הנה הבחינה בזה היא - כפי שמצינו בענינים כיוצא בזה - כשרואים מה נעשה בסוף היום, אם ניתוסף אצלו בעניני תורה ומצוות, או להיפך.

ובנוגע לענינו - האם הקשר עם האינדיה וההשתדלות אצלו קשורה עם התחזקות בבטחון בה', חיזוק הידיעה שהקדוש-ברוך-הוא מנהיג את כל העולם כולו בהשגחה פרטית, והחלשת הרעיון ש"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"¹²⁶.

כאשר הקשרים וההשתדלות הם באופן שמתחזק הרעיון ש"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", שלכן יכולים להוציא את הקדוש-ברוך-הוא מעבר השני של הדלת, ובמילא להסיר את המזוזה וכו', וכפי שאמר ברכוכבא: "ריבוניה דעלמא לא תסעוד ולא תכסוף" (לא תעזרנו ולא תשחית אותנו, אלא הניח הכל אל הטבע)¹²⁷ - אזי יודעים שזוהי דרך שמונעת ש"ה' ישמר עיר";

מה-שאינ-כן כאשר ההשתדלות אצל הגוי היא באופן שלפני שהולך לדבר עמו הרי הוא מתפלל ואומר קאפיטל תהלים, וכאשר מצליח בהשתדלות אצלו, אזי חש רגשי תודה להקדוש-ברוך-הוא ורוצה להביע זאת באמירת קאפיטל תהלים נוסף - לא מזמור של תפלה, אלא "מזמור לתודה" - על הצלחת ההשתדלות.

[ועל-דרך דברי הגמרא¹²⁸: "השכים ונפל לו פסוק לתוך פיו הרי זו נבואה קטנה" (גם משחרב בית המקדש ופסקה נבואה), והיינו, שכאשר בתחילת היום נופל לו ענין של תורה, יש לו לקוות שביום זה יוליכנו הקדוש-ברוך-הוא בדרך הנכונה].

כד. וההסברה בזה:

לכאורה יש לבר-כוכבא טענה: לאחר שבידק ובחן את גבורתם של חיילותיו (כמסופר בפרטיות אופני הבדיקה¹²⁷), הגיע למסקנא, שגם בדרך הטבע, ללא עזר וסיוע מהקדוש-ברוך-הוא, יוכל להתמודד עם מלכות רומי הרשעה.

אך המענה על זה - שכל ענינים של חשבונות שייכים רק כשמדובר אודות עם שיש לו שייכות לטבע; אבל בני-ישראל - איזו שייכות יש להם לטבע, בהיותם "חלק אלקה ממעל ממש"¹²⁹, "בנים אתם לה' אלקיכם"¹³⁰; כשם שהאב, הקדוש-ברוך-הוא, אינו שייך לטבע, כך גם הבנים אינם שייכים לטבע.

אבל עדיין טוען הצד שכנגד: אף שבני ישראל אינם שייכים לטבע, הרי בודאי אינם חלשים מהטבע (אדרבה: הם חזקים יותר מהטבע); ואם כן, אם על-פי דרך הטבע יכולים להתמודד עם בבל, בסיוע אשור ומצרים¹³¹ - הרי על-אחת-כמה-וכמה כאשר נוסף על ענין הטבע ישנה גם המעלה ד"בנים אתם לה' אלקיכם"?!

אך הענין הוא - שהצרה מתחילה כאשר הילד ("בנים אתם") טוען שכבר הגדיל, ויש ביכולתו לצאת למלחמה לבדו, ללא צורך שאביו יעמוד לצדו...

וכפי שרואים מה שאירע ביציאת מצרים: למרות שיצאו שש מאות אלף יוצאי צבא, ומשה רבינו בראשם, ו"חמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים"¹³², וכדאיתא בירושלמי¹³³ "מלמד שהיו מזוינים בחמשה (עשר) מיני זיין", כך, שלא היה להם מה להתפעל ולהתיירא מאיזה "עמלק" - הנה כאשר בני

(130) פ' ראה יד, א.

(131) ראה ירמ' לז, ז.

(132) בשלח יג, יח.

(133) שבת פ"ו ה"ד.

(125) ראה ירמ' לח, ו ואילך.

(126) עקב ח, יז.

(127) ירושלמי תענית פ"ד ה"ה (ובקה"ע).

(128) ברכות נה, סע"ב. נז, ריש ע"ב.

(129) תניא רפ"ב.

- 1 ישראל אמרו "היש ה' בקרבנו אם אין" ¹³⁴, אזי מיד "ויבוא עמלק" ¹³⁵, ואותו עמלק יחיד וקטנטן גרם
2 צרות לששים ריבוא בני ישראל!
- 3 וכפי שרואים במלחמה בין שני צדדים - שכאשר המלחמה היא על-פי הבנה והשגה בשכל, אזי מנצח
4 החזק את החלש; אבל כאשר אחד הצדדים לוחם ללא כללים, היינו, שאצלו הרי זה דבר שנוגע לכל
5 מציאותו, ואצל השני הרי זה על-פי שכל בלבד, אזי יוכל החלש לנצח את החזק, שעם היותו חזק, הנה
6 בעצלות ינהג, ואילו החלש נלחם בכל עצם נפשו לנצח במלחמה, בראותו בנצחון זה את כל מטרת חייו.
- 7 כה. מהי אמנם הסיבה לכך, שכל גוי - בלי יוצא מהכלל - אינו יכול לסבול יהודי, שלכן אינו יכול
8 לעשות חסד ליהודי, כאמור, ש"חסד לאומים חטאת"?!
- 9 ובכן, סיבת הדבר היא - בגלל שאצל הגוים יש שני סוגים-מצבים:
10 (א) "לאחד היה לו תל בתוך שדהו":
- 11 עצם העובדה שישנה מציאותו של יהודי בעולם היא אצלו כמו "תל בתוך שדהו". - לא מעניין אותו
12 מהי מציאותו של ה"תל", אם יש לו תכונה מיוחדת, זהב או כסף, או שאינו אלא עפר, כי-אם שישנה
13 מציאות דבר שתופס מקום, והיכן - בעולם שחושב שהוא שלו - "שדהו", וכיון שזוהי "שדהו" - מה
14 עושה שם מציאותו של יהודי? ... ובלשון המדרש ¹³⁶ בנוגע ליעקב ועשו, שעשו טוען ליעקב: מה אתה
15 עושה בעולם הזה? ...! - לא איכפת לו ממכרות יצחק וכיוצא בזה; עצם מציאותו של היהודי נחשבת
16 אצלו כמו "תל" בשדהו, ולא בגלל שה"תל" מפריע לנוחיות שלו, אלא אך ורק בגלל שזוהי "שדהו",
17 ובה נמצא "תל" שהוא דבר זר.
- 18 ועל זה אין שום עצה: גם אם היהודי יוותר על כל עניניו ויתן לו את כל רכושו, ויהפך להיות לו
19 "עבד כנעני" - הנה כל זמן שלא יתבטל ממציאותו, "ביהודים לאבדם", הנה עצם מציאותו של היהודי
20 מנקרת את עיניו ("עס קריכט אין די אויגן") של הגוי! ...
- 21 גם אם יהודי חושב שאם יסיר את התפילין רחמנא-ליצלן, יפתח את חנותו בשבת ויסגרנה ביום ראשון,
22 ידבר בלשונו של הגוי, יתלבש ויתנהג כמותו, ויהנה מסעודתו של אותו רשע, אזי יהיה הגוי ידיד שלו -
23 אין האמת כן; כל זמן שקיימת מציאותו של היהודי, לא יכול הגוי להיות רגוע!
- 24 (ב) "ולאחד היה לו חדיץ בתוך שדהו":
- 25 הגוי מרגיש שיש אצלו "חריץ" - חלל ריק. ובלשון חז"ל ¹³⁷ בנוגע ל"הר סיני", "שירדה שנהא
26 לאומות העולם עליו", "שלא קבלו בו תורה"; מאז שבני ישראל קיבלו את התורה, "תורת חיים", מרגיש
27 הגוי שאצלו יש "חריץ" - חלל ריק.
- 28 אמנם היתה להם אפשרות לקבל את התורה, אלא שלא רצו בכך, כמאמר רז"ל ¹³⁸ "החזירה
29 הקדוש-ברוך-הוא על כל אומה ולשון ולא קבלוה", אבל אף-על-פי-כן, מה שאינם רוצים - הרי זה בנוגע
30 להגבלות שבזה, ואילו הטוב שבזה - היו רוצים עכשיו.
- 31 וכיון שכן, הנה ללא 'נפקא מינה' מה שיהודי רק יעשה, כיון ש"ישראל הוא" ¹³⁹ [וכאמור לעיל (סעיף
32 י"ד)] שלכל אחד מישראל יש אות בתורה, ועל ידה יש לו שייכות לכל הששים ריבוא אותיות שבתורה,
33 ובכשרות של האות שלו תלויה הכשרות של הספר-תורה כולו], הנה כל גוי שפוגש בו, הרי הוא מרגיש
34 שיש אצלו חלל ריק - "חריץ".
- 35 יש לו אמנם דרך למנוע את רגש הריקנות - על-ידי-זה שיתעלה למעמד ומצב נעלה יותר מכמו שהוא
36 עתה, אבל הוא שולל מלכתחילה דרך זו, כיון שאין רצונו בכך; אין רצונו לקיים את הציווי "לא תרצח".

(137) שבת פט, סע"א ובפרש"י.

(138) ע"ז ב, סע"ב.

(139) סנהדרין מד, רע"א.

(134) בשלח יז, ז.

(135) שם, ח.

(136) ראה יל"ש (רמז קיא) ופרש"י תולדות כה, כב. סדר

אליהו זוטא פ"ט. תנחומא תרומה ט (ותנחומא באבער שם ז).

ויש לו גם טעם על-פי שכל: רצונו לשמוע בקול אביו - כיבוד אב - שהרי יצחק אמר לו "על חרבך תחיה"¹⁴⁰, ולכן אינו יכול לקבל את הציווי "לא תרצח". - וכבר היה לעולמים בשעת מתן תורה, כמסופר במדרשי חז"ל¹⁴¹ שכאשר פנו לבני עשו ובני ישמעאל ונתנו להם אפשרות לקבל את התורה, שאלו, מה כתוב בה, הנה "לא תרצח" - לא רוצה זה לקבל, "לא תנאף" - לא רוצה השני לקבל, ו"לא תגנוב" - לא רוצה השלישי לקבל.

ובכן, יש לו דרך אחרת למנוע את רגש הריקנות: "גם"¹⁴² לי גם לך לא יהיה! כל המושג של "חריץ", חלל ריק, שייך רק כאשר ישנו משהו שיש לו דבר חיובי, ואילו אצלו חסר הדבר; אבל כאשר יאבדו היהודים, "ביהודים לאבדם", ובמילא תתבטל המציאות של ענין התורה בעולם, כיון שהתורה תחזור למקומה [על-דרך שאירע בשבירת הלוחות (כאשר בני ישראל לא היו ראויים לתורה), שאף שנשארו הלוחות, הנה האותיות פרחו ועלו למעלה]¹⁴³, והעולם ישאר ללא תורה רחמנא-ליצלן - אזי לא יחסר לו מאומה, כיון שאף אחד אין לו דבר מיוחד!

ושני ענינים-סוגים הנ"ל ("לאחד היה לו תל בתוך שדהו ולאחד היה לו חריץ בתוך שדהו") שייכים זה לזה - כי הסיבה לכך שמציאותו של יהודי נחשבת בעיני הגוי כ"תל בתוך שדהו", היא בגלל שמרגיש שאצלו יש חלל ריק - "חריץ בתוך שדהו".

ובאמת הרי זה ענין אחד: מצד הגוף - צועק הגוי שאינו יכול לסבול מציאות הגוף של היהודי, כיון שזהו "תל בתוך שדהו"; ומצד הנשמה, שהיא "חלק אלקה ממעל ממש", ולכן, "וירד ה' על הר סיני .. וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר"¹⁴⁴, עד סוף כל הדורות - נעשה אצלו חלל ריק, "חריץ".

כו. וזהו תוכן דברי הגמרא - "משל דאחשוורוש והמן למה הדבר דומה, לשני בני אדם, לאחד היה לו תל בתוך שדהו, ולאחד היה לו חריץ בתוך שדהו וכו'":

כאשר רוצים להתבונן ולהבין פרשת הדברים דאחשוורוש והמן, יכולים לחשוב, שכל זה אירע בגלל שהמן הרשע נתקנא במרדכי, ולכן רצה לשחד ("אונטערקויפן") את אחשוורוש ב"עשרת אלפים ככר כסף", וכיון שאחשוורוש "מלך טיפש היה"¹⁴⁵, הסכים לכך, מפני שלא הבין מעצמו (מה שאסתר הסבירה לו אחר-כך) ש"אין הצר שוה בנוק המלך"¹⁴⁶;

אבל אילו אחשוורוש היה חכם, או אם משהו אחר היה מציע לאחשוורוש סכום גדול יותר, לא עשרת אלפים אלא אחד עשר אלף; וכן בנוגע להמן - אילו לא היה רשע כל-כך, או אם משהו היה משכר אותו יום אחד לפני זה, כדי שלא יקח ללב ש"מרדכי לא יכרע ולא ישתחוה"¹⁴⁷; וכן בנוגע למרדכי, אילו לא היה מרגיז את המן (כהדעה בגמרא¹⁴⁸: "כנסת ישראל לאידך גיסא (איש יהודי ואיש ימיני גרמו לי הצער הזה), ראו מה עשה לי יהודי .. דלא קטליה דוד לשמעי דאתיליד מיניה מרדכי דמיקני ביה המן") - אזי לא היתה באה כל הגזירה.

ובכן: הגמרא שוללת סברא זו, ואומרת שזוהי טעות; המאורעות הנ"ל הם הלבושים בטבע, אבל כשרוצים לדעת אמיתית הענין - הנה "משל דאחשוורוש והמן למה הדבר דומה, לשני בני אדם, לאחד היה לו תל בתוך שדהו, ולאחד היה לו חריץ בתוך שדהו":

אחשוורוש - "היה לו תל בתוך שדהו", שזוהי המציאות של בני ישראל שהיו במדינות שתחת מלכותו, שעצם מציאותם לא נתנה לו מנוח.

והמן - "היה לו חריץ בתוך שדהו"; המן ידע שבני ישראל הם "עם אחד מפורד ומפורד בין העמים .. (ש)דתייהם שונות מכל עם"¹⁴⁹, כיון שקיבלו בהר סיני תורה נצחית מה' אחד שהוא נצחי, ואילו אצלו

(145) מגילה יב, א.

(146) אסתר ז, ד ובפרש"י.

(147) שם ג, ב.

(148) שם, סע"ב ואילך (ובפרש"י).

(149) שם, ח.

(140) תולדות כז, מ.

(141) ראה ספרי ברכה לג, ב. זח"ג קצב, ב.

(142) לשון הכתוב - מלכס-א ג, כו.

(143) אבות דר"נ פ"ב, ג בסופו.

(144) יתרו יט, כ. א.

- 1 אין כל ענינים אלו, ולאחרי שיעברו אלף שנים - לא יזכר ולא יפקד, כך שאצלו יש חלל ריק, "חריץ".
- 2 ולכן אמר, "למלך אין שוה להניחם"¹⁴⁹: מה אתה צריך שתהיה מציאות כזו שתמיד תטריד אותך
- 3 ("עס וועט דיר אַלעמאַל באַדערן"), ואני תמיד ארגיש ריקנות בגלל שיש משהו שהוא במעמד ומצב
- 4 שונה ממני לגמרי.
- 5 יש לנו כאן "עסק" - אומרת הגמרא - עם "בעל התל" ו"בעל החריץ", "בעל" דייקא, שכל אחד מהם
- 6 מרגיש את עצמו לבעל-הבית: "בעל התל" אינו מקבל את עובדת מציאותם של בני ישראל בעולם כדרכו
- 7 של עולם, אלא חושב שהוא בעל-הבית ("ער איז דער גאַנצער בעל-הבית"), ומי שמבלבל ומפריע
- 8 לבעלותו הוא ה"תל"; וכמו כן "בעל החריץ" אינו חושב שיש כאן איזו אשמה שלו ("ער איז אין עפעס
- 9 שולדיק"); הוא "בעל הבית", ואף-על-פי-כן, יש אצלו "חריץ", ועליו למצוא עצה לדבר; וכיון שאין
- 10 רצונו לקבל על עצמו הציווי "לא תרצח" ו"לא תגנוב" - יש לו עצה קלה יותר: "ביהודים לאבדם".
- 11 כזו. אמנם, כיון שאחשוורוש והמן הם כמו "בעל התל" ו"בעל החריץ" - מה היא איפוא העצה
- 12 לזה?¹⁵⁰
- 13 ללכת אל אחשוורוש ולהשתדל לפעול עליו שיבטל את הגזירה - הרי זה עתה נתבאר המשל ד"בעל
- 14 התל" בנוגע לאחשוורוש, שהוא בעצמו רוצה להיפטר לבני ישראל, ואם כן, מה תועיל ההשתדלות אצל
- 15 אחשוורוש?!
- 16 ובכן:
- 17 ביטול הגזירה היה על-ידי-זה שמרדכי גזר תענית, וקיבץ כ"ב אלף תינוקות של בית רבן שלמדו
- 18 תורה והתפללו, "עד שעלתה שועתם למרום ושמע הקדוש-ברוך-הוא קול בכייתם .. קול גדול .. כגדיים
- 19 וטלאים .. באותה שעה נטל הקדוש-ברוך-הוא אותן אגרות שגזר עליהם שהיו חתומות בחותם של טיט
- 20 וקרעם כו'" (כמסופר במדרש⁸⁸);
- 21 ונוסף לזה, כיון שיש צורך בפעולה בדרך הטבע, "בכל אשר תעשה" - הוצרכה אסתר ללבוש מלכות
- 22 ולילך לדבר עם אחשוורוש ("בעל התל"), ולערוך משתה, שעל-ידי-זה "קנאתו במלך קנאתו בשרים"¹⁵¹,
- 23 ועד שבטלה הגזירה גם בדרך הטבע.
- 24 כח. וענין זה מודגש באופן ההנהגה של אסתר¹⁵²:
- 25 לכאורה: כאשר אסתר צריכה לשאת חן וחסד בעיני אחשוורוש, כך שלמרות ש"אני לא נקראתי לבוא
- 26 אל המלך זה שלושים יום"¹⁵³, יושיט לה המלך את שרביט הזהב - הנה לכל-לראש היתה צריכה ללכת
- 27 "למכון יופי" ("ביוטי פאַרלער"), להתלבש ולהתייפות, ולעשות כל מה שצריך כדי לשאת חן וחסד,
- 28 שהרי "אין סומכין על הנס".
- 29 ומה עשתה אסתר? - שלחה לקרוא לרב זקן... ואמרה לו:
- 30 כיון שצריך לעשות פעולה "בדרך הטבע" - הנה "לך כנוס את כל היהודים וצומו עלי .. שלשת
- 31 ימים"⁸⁷; לא די שאתה תצום לבדך - זה לא "קונץ" ... אלא כל היהודים, מראשם ועד סופם, גם הילדים,
- 32 ו"גם אני" - שצריכה אני לשאת חן וחסד לפני אחשוורוש - הנה לזה אדאג סמוך לכניסתי אל המלך,
- 33 אבל התחלת הפעולה בזה היא - "גם אני ונערוטי אצום כן"⁸⁷,
- 34 "ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת"⁸⁷ - כך הולכת אני מתוך מסירות נפש, ולכן יודעת אני שאצליח;
- 35 וגם אם לאו - אין זה נוגע, כי יהודי צריך לעשות מה שמוטל עליו על-פי תורה, וההצלחה תלויה בברכת
- 36 ה'.

(151) מגילה טו, ב.

(152) ראה גם שיחת פורים דאשתקד ס"ה (תורת מנחם - התועודיות חל"ט ע' 138). וש"נ.

(153) אסתר ד, יא.

(150) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בבת-שחוק: לשכר את הגוי ("אים אַנטרינקען") - הנה סוכ"ס ימצא גוי אחר במקומו; ומה גם שבהיותו שיכור ("שיכור-ערהייט") יוכל לעשות אותו דבר, וכפי שאירע ב"פוגרומים" רח"ל, שבהם נטלו חלק לא רק גוים שאינם שיכורים ("ניכטערע"), אלא גם גוים שיכורים...

- 1 זוהי ה"בחינה" בנוגע להליכת אסתר אל המלך - אם היא עושה זאת בגלל שסומכת על "כחי ועוצם ידי", או בגלל ש"את מאמר מרדכי אסתר עושה"¹⁵⁴: כאשר ההכנה להליכה אל המלך היא באופן ש"גם אני ונערוטי אצום כן" - אזי יודעים ש"את מאמר מרדכי אסתר עושה", ואז מצליחה לעשות את הכלי - "בכל אשר תעשה" - שבו תשרה ברכת ה', "וברכך ה' אלקיך".
- 2 כט. ועל זה אומרת הגמרא⁴³, "שלחה להם אסתר לחכמים, קבעוני לדורות, שלחו לה, קנאה את מעוררת עלינו לבין האומות, שלחה להם, כבר כתובה אני על דברי הימים למלכי מדי ופרס", והוסיפה לבקש, "כתבוני לדורות":
- 3 טענת אסתר היא - שאין זה מאורע שקרה פעם אחת ("ויהי בימי אחשורוש"), אלא זהו ענין שנוגע לדורות, כי "בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו", וצריכים לידע ש"הקדוש-ברוך-הוא מצילנו מידם", "וברכך ה' אלקיך", וביחד עם זה, יש צורך בפעולה בדרך הטבע, "בכל אשר תעשה", שלכן צריך לשלוח את אסתר לדבר עם אחשורוש, ולערוך משתה ולהזמין את המן וכו' וכו'.
- 4 אבל חכמי ישראל מתייראים ושלוחים לה - "קנאה את מעוררת עלינו לבין האומות": הן אמת ש"חסד לאומים חטאת", וכאשר פוגשים אינו-יהודי הרי הוא "בעל התל" או "בעל החרין", אבל אף-על-פי-כן, למה צריך להרגיז את הגוי ולומר לו: הנך שונא ישראל?! ...
- 5 ועל זה משיבה אסתר, "כבר כתובה אני על דברי הימים למלכי מדי ופרס": אל תדמו בנפשכם שאם לא תאמרו להם דברים אלו, אזי לא ישנאו יהודים; אין זה חידוש אצלם, הם יודעים זאת, כיון שהדברים כתובים בדברי ימי מלכי כל המדינות, ויהיו נקראים בספר הזכרונות¹⁵⁵, כך שאצל אומות העולם לא ישתנה דבר; אלא מאי, יש יהודים שרוצים לרמות את עצמם, ולכן "כתבוני לדורות", כדי שלכל-הפחות ידעו גם הם ש"חסד לאומים חטאת", ואז ידעו באיזה דרך עליהם להתנהג - שלכל לראש צריכים להבטיח ש"ה' ישמר עיר", ולאחרי כן שוכרים שומר, ואז "שקד שומר" ויצליח בשמירת העיר.
- 6 וזהו שמבקשת אסתר "כתבוני לדורות" - לא רק כללות הענין, אלא גם את כל הפרטים, כדברי המשנה¹⁵⁶ "מהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה ידי חובתו .. כולה":
- 7 העובדה שאסתר ביקשה ממרדכי: "לך כנוס את כל היהודים וצומו עלי גו'" - אינה דבר חידוש, כפסק-דין הרמב"ם¹⁵⁷ (על יסוד מה שכתוב בחומש ובתנ"ך) שבעת צרה רחמנא-ליצלן גוזרים תענית על הציבור; החידוש הוא - שמרדכי צוה לאסתר "לבוא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על עמה"¹⁵⁸!
- 8 לכאורה היתה אסתר יכולה לטעון למרדכי: בהיותך ראש הסנהדרין¹⁵², עליך לכנס את כל בני ישראל ולזעוק על רוע הגזירה, לומר תהלים, להתענות ג' ימים, ואז תבטל הגזירה, "און א גוטן טאג"; אבל בשביל מה יש לעשות בדרך הטבע?!
- 9 ואף-על-פי-כן, כיון שמרדכי אמר שצריכים לעשות פעולה בדרך הטבע, עם היותה פעולה הכרוכה עם סכנת נפשות - לא שואלת אסתר קושיות; כאשר ישנו פסק-דין של סנהדרין - לא שואלים קושיות על פסק-דין של תורה, אף-על-פי שה'פסק דין' הוא שצריכים לפעול על-פי שכל!
- 10 וזוהי בקשת אסתר "כתבוני לדורות" (לאחרי ההקדמה שאין להתיירא לספר את האמת בחוץ, כיון ש"כבר כתובה אני כו'", והיחידים שעדיין צריכים לשכנע אותם ("איינקעלן") להכיר את המצב האמיתי הם - היהודים):
- 11 בכל שנה ושנה תקראו עוד הפעם את המגילה, ותלמדו עוד הפעם את דברי חז"ל "משל דאחשורוש והמן, למה הדבר דומה כו'",

(157) ריש ה' תעניות.

(158) שם ד, ח.

(154) שם ב, כ.

(155) שם, א.

(156) שם יט, א.

- 1 - משל שמבאר את כללות הענין דאחשורוש והמן באופן שונה לגמרי מן הקצה אל הקצה, כך שאין
 2 זה סתם סיפור יפה ("א" שיינע מעשה"), שלאחרי קריאתו מסיימים באמירת "שושנת יעקב", מתוך שירה
 3 וריקוד וכו', אלא זוהי הוראה כללית על כל הדורות כולם -
 4 שתוכנו: שמעו יהודים! בכל דור ודור ישנו "בעל התל" ו"בעל החריץ", כך שאי-אפשר לסמוך על
 5 גויים; "אנו אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים"¹⁵⁹, ואבינו שבשמים אומר, שלאחרי ש"ברכך ה'
 6 אלקיך" - כאשר מצייתים לדברי הרב, סנהדרין, מרדכי, וגם אלו שצריכים לפעול בדרך הטבע, הנה
 7 התחלת פעולתם היא באופן ש"גם אני ונערוטי אצום כן" - הנני מצוה עליכם על העשיה בדרך הטבע,
 8 לדבר עם אחשורוש וכו', ואז הנכם יכולים להיות בטוחים ש"ונהפוך הוא"¹⁶⁰, ו"ליהודים היתה אורה
 9 ושמחה וששון ויקר"¹⁶¹.

* * *

- 10 ל. יש עוד לימוד ממגילת אסתר ("כתבוני לדורות"), שעל-ידו מתורצת קושיא בכללות השקפת
 11 התורה, יהודים ויהדות, על העולם:
 12 גם ללא הענין ד"חסד לאומים חטאת" - הרי כיון שבני ישראל הם "המעט מכל העמים"¹⁶⁰,
 13 ועל-דרך-זה בין בני-ישראל גופא, הרי לעת-עתה, אלו שמתנהגים כרצון מרדכי ואסתר אינם רוב המכריע,
 14 נשאלת הקושיא: איך יתכן שמסתובב עולם גדול כזה בשביל קבוצה קטנה ("א" קליינע הייפעלע") של
 15 יהודים שמתנהגים כרצון מרדכי ואסתר?
 16 משל למה הדבר דומה - לניהול בית-חרושת עצום, שיש בו ריבוי מכונות, והוצאות רבות כו', בשביל
 17 להפיק ממנו דבר קטן, שאפילו בנוגע לבשר-ודם שיכול לטעות, אין מקום שישקיע אלף אלפים דינרי
 18 זהב, בשביל לקבל חפץ ששוה דינר זהב, ועל-אחת-כמה-וכמה בנוגע להקדוש-ברוך-הוא שהוא שלם
 19 בכל מעשיו, הרי בודאי שמוכרחת להיות הבנה והסברה בניהול עולם גדול כזה בשביל "אתם המעט
 20 מכל העמים" שחיים על-פי תורה ומצוות.
 21 לא. ויובן בהקדים הביאור בנוגע לשני ענינים תמוהים שמצינו בנוגע למגילת אסתר:
 22 בנוגע לקריאת המגילה - "מהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה ידי חובתו" - יש כמה דעות¹⁵⁶:
 23 "רבי שמעון בן יוחאי אומר מבלילה"¹⁵⁵ ההוא, כיון ששם מתחיל "תוקפו של נס" - התחלת ביטול
 24 הגזירה; "רבי יוסי אומר מאחרי"¹⁶¹ הדברים האלה, "תוקפו של המן" - התחלת הצרות; "רבי יהודה
 25 אומר מאיש"¹⁶² יהודי, "תוקפו של מרדכי" - כיצד הכין הקדוש-ברוך-הוא את הגאולה; ו"רבי מאיר
 26 אומר כולה" (מ"ויהי בימי אחשורוש"), וכן היא ההלכה¹⁶³.
 27 ולכאורה אינו מובן:
 28 כדי לידע שהיתה צרה גדולה, ואחר-כך "הפרת את עצתו וקלקלת את מחשבתו"¹⁶⁴ - די להתחיל
 29 מ"בלילה ההוא", ולכל היותר - מ"אחר הדברים האלה גידל המלך אחשורוש את המן גו", ואם רוצים
 30 לידע גם היחוס של מרדכי - יכולים להתחיל מ"איש יהודי היה בשושן הבירה גו"; אבל מה נוגע כל
 31 אריכות הסיפור ד"ויהי בימי אחשורוש" בכל פרטיו - בה בשעה שנוגעת רק מסקנת הדברים, שהיתה
 32 גזירה "ביהודים לאבדם", ואחר-כך "ונהפוך הוא", ואף-על-פי-כן נקבע שכדי לקיים מצות קריאת
 33 המגילה יש לקרותה "כולה"!?
 34 ומה גם שהדין שצריך לקרותה כולה, כדעת רבי מאיר, הוא היפך כללי הש"ס¹⁶⁵ - שהרי רבי יהודה
 35 ורבי יוסי חולקים על רבי מאיר, וסוברים שדי להתחיל מ"איש יהודי" או מ"אחר הדברים האלה", ובכל

(162) שם ב, ה.

(159) ע"פ לשון חז"ל - סוטה בסופה (גירסת הע"י).

(163) רמב"ם הל' מגילה פ"א ה"ג. טוש"ע או"ח סתר"צ ס"ג.

(160) ואתחנן ז, ז. וראה גם שיחת פורים דאשתקד ס"ז (תורת

(164) נוסח "ועל הניסים" דפורים.

מנחם - התועדויות חל"ט ע' 141). וש"ג.

(165) ראה גם ספר מתת אלקים למגילה שם.

(161) אסתר ג, א.

- מקום ישנו הכלל שרבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה, רבי מאיר ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי¹⁶⁶; 1
ואילו כאן - הלכה כרבי מאיר! 2
- לב. ואם לא די בפלא הגדול שצריכים לקרוא את המגילה כולה, מ"ויהי בימי אחשורוש", בה בשעה 3
שנוגעת רק המסקנא שהיתה גזירה "ביהודים לאבדם", ואחר-כך "ונהפוך הוא" - מוסיפים רבותינו 4
זכרונם-לברכה¹⁶⁷ עוד דבר - "כל ספרי הנביאים עתידין ליבטל לימות המשיח, חוץ ממגילת אסתר 5
והלכות": 6
- בביאת המשיח, שאז יקויים היעוד "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו גו"¹⁶⁸, ו"אשפוך את רוחי 7
על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם"¹⁶⁹ - הנה כיון שענין הנבואה לא יהיה דבר יקר, שהרי גם בניכם 8
ובנותיכם יקבלו נבואה מלמעלה, אזי ייבטלו כל הנביאים, והיינו¹⁷⁰, שלא תהיה חשיבות ותפיסת מקום 9
לענין הנבואה, כיון שכל ילד יהודי יהיה נביא; אבל מגילת אסתר והלכות לא ייבטלו. 10
- ולכאורה: בשלמא הלכות לא ייבטלו - כיון שיצטרכו לידע כיצד להתנהג; אבל מהי הסיבה שמכל 11
הנבואות וכל כתבי הקודש הנה דוקא מגילת אסתר לא תיבטל, ועל-פי האמור - תישאר במלוא 12
חשיבותה?! 13
- במה גדולה חשיבותה של מגילת אסתר יותר מכל ספרי הנביאים, שלעתיד-לבוא לא תהיה להם 14
חשיבות, כיון ש"אשפוך רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם", ודוקא מגילת אסתר - ששמו של 15
הקדוש-ברוך-הוא לא נזכר בה אפילו פעם אחת, כ-אם בראשי-תיבות וסופי-תיבות¹⁷¹, ולעומת זאת, 16
הסיפור אודות גוים מופיע בכל הפרטים - לא תיבטל חשיבותה אפילו בימות המשיח, ובזה גופא - לא 17
רק מ"בלילה ההוא", אלא גם מ"ויהי בימי אחשורוש"?! 18
- ועל-כן צריך לומר, שיש ענין במגילת אסתר שהוא נעלה יותר מכל ספרי הנביאים, ומכל שאר חלקי 19
התורה, שלכן, הנה גם בימות המשיח יהיה זה חידוש גדול. 20
- לג. ובכן, החידוש במגילת אסתר מודגש בדברי המשנה שצריכים לקרותה "כולה", מ"ויהי בימי 21
אחשורוש": 22
- הסיפור ד"ויהי בימי אחשורוש .. המולך מהודו ועד כוש שבע ועשרים ומאה מדינה", "בשנת שלש 23
למלכו עשה משתה וגו'", והמשך הסיפור עם ושתי כו' - הרי זה סיפור בפני עצמו, אשר בשעת מעשה 24
לא הבין אף אחד שיש לו שייכות לבני ישראל; בנוגע לבני ישראל אירע סיפור בפני עצמו - שנגזרה 25
גזירה עליהם, והם התענו כו', ועשו גם פעולות בדרך הטבע, וביטלו הגזירה. 26
- אבל, זהו רק לפני שנכתבו הדברים במגילת אסתר; ואילו מגילת אסתר מגלה - שבגלל זה גופא הנהיג 27
הקדוש-ברוך-הוא את העולם וסיבב את הדברים באופן שכמה שנים מקודם לכן ימלוך אחשורוש על 28
קצ"ז מדינות, ולאחרי שלש שנים מצווים עליו לערוך משתה, ומסבבים את הדברים באופן שושתי לא 29
תרצה לבוא וכו'. 30
- כלומר: מגלים לנו - בין אם מבינים זאת ובין אם לאו - שכדי שיוכל להיות "ונהפוך הוא אשר 31
ישלטו היהודים המה בשונאיהם", הוצרכה להיות ההתחלה ד"ויהי בימי אחשורוש .. המולך מהודו ועד 32
כוש", ואילו אחשורוש לא היה "המולך מהודו ועד כוש", לא היה יכול להיות "ונהפוך הוא". 33
- ולכאורה: כאשר מדובר אודות "עם אחד מפורז ומפורד בין העמים" - צריך הקדוש-ברוך-הוא 34
להטריח את מלאכי השרת, את כל סדר ההשתלשלות וכל סדרי הטבע, לעשות את אחשורוש "מושל 35

ח"א סצ"ג) - הובא ונת' בשו"ת הרדב"ז ח"ב סתרס"ו. וראה גם אלשיך (משאת משה) למג"א ט, כח (הובא בלקו"ש חכ"ו ע' 22 הערה 33).

(171) ראה פע"ח שער הפורים פ"ו.

(166) עירובין מו, ב. וש"נ.

(167) ירושלמי מגילה פ"א ה"ה. רמב"ם שם ספ"ב.

(168) ישעי' מ, ה.

(169) יואל ג, א.

(170) בענין זה נזכרו דברי הרשב"א (ראה שו"ת הרשב"א

- 1 בכיפה" 172, שבשביל זה צריך לסובב גלגל שלם במשך כמה וכמה שנים, שכרוך גם עם מלחמות - לפני
 2 כן עם בבל, ולאחרי כן עם כורש וכו'; וכי'; לכאורה היה אפשר לסדר זאת בדרך פשוטה יותר?!
- 3 ובכן, אף שאין זה דבר המובן, והוא פלא גדול - הרי הדין הוא: "מהיכן קורא אדם את המגילה
 4 ויוצא בה ידי חובתו... כולה", והיינו, שהענין של פורים מתחיל ב"ויהי בימי אחשורוש... המולך מהודו
 5 ועד כוש", אף שהמאורע עצמו אירע כמה וכמה שנים לאחר זה, בשושן הבירה.
- 6 וזהו החידוש של מגילת אסתר - שקריאת המגילה אינה מתחילה ב"ונהפוך הוא"; אי אפשר לבוא
 7 ל"ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם" אלא-אם-כן קורין את המגילה כולה; כאשר
 8 אחשורוש הוא "המולך מהודו ועד כוש", אזי באים סוף כל סוף ל"ונהפוך הוא". - אתה אולי חושב
 9 שהנך יכול לעשות יותר טוב בענינים שלך, אבל הקדוש-ברוך-הוא יודע את יצירתו, ומודיע ומעיד -
 10 כפי שכותב במגילת אסתר - שכדי לבוא ל"תקפו של נס", הרי זה כשקורין את המגילה "כולה",
 11 מתחילתה.
- 12 לד. ועל זה אומרת אסתר "כתבוני לדורות":
- 13 לימוד הנ"ל הוא לא רק בנוגע לימי הפורים, אלא גם לדורות, שבכל דור שואל יהודי שאלה זו:
 14 למרות שישנו עולם גדול, אומרים לו ליהודי שעליו ללכת נגד העולם, ואומרים לו: המציאות שלך
 15 אינה כדי להכעיס... אדרבה: המציאות שלך היא המציאות העיקרית, ועליך מתקיים העולם - "בראשית",
 16 "בשביל ישראל שנקרא ראשית", וישראל גופא - "בשביל התורה שנקראת ראשית" 173.
- 17 הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות 174 מאריך אמנם בביאור מאמר רז"ל 175 "כל העולם כולו לא
 18 נברא אלא לצוות לזה", שפירושו, "להסיר עצבונו ושממון יחידותו", "מפני שהאדם חסר מאד, ויצטרך
 19 לדברים רבים, והיה נצרך ללמוד החרישה והקצירה, ולדוש ולטחון ולאפות... וכך יהיה צריך ללמוד
 20 הטויה והאריגה וכו', ומתי יהיה מוצא פנאי ללמוד ולקנות חכמה, על כן נמצאו שאר בני אדם, לתקן
 21 אלו המעשים, הצריכים אליהם במדינה, כדי שימצא החכם צרכו מזומן כו'"; אבל, זוהי רק דוגמא שמצינו
 22 כן בעולם, אך עדיין אין זה ביאור בשכל - דלכאורה, אין לזה מקום בשכל, שסובבו עולם שלם כדי
 23 שימצא חלק קטן (אחד מאלף כו') בכמות שיעסוק בתורה!
- 24 וכמו כן שואל בנוגע לעצמו:
- 25 הוא מחשב את מספר השעות שביום, ומחשב את סדר היום - כמה וכמה שעות מיועדות לשינה,
 26 כמה וכמה שעות לאכילה ושתיה ועניני בריאות, וכן בנוגע להעסק בעניני העולם,
- 27 - ולא ברשיעי עסקינן 176, מדובר אודות יהודי שמתנהג על-פי שולחן-ערוך, בהתאם למה שכתוב 122
 28 "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה" - "ואספת דגנך ותירושך ויצהרך" 177, וכמאמר רז"ל 178 "הרבה עשו
 29 כרבי ישמעאל ועלתה בידן, כרבי שמעון בר יוחאי ולא עלתה בידן" -
- 30 ובפרט כאשר מוסיף ומחשב גם את ימי הילדות, קודם שנתחייב במצוות - נמצא שמיעוט זמן בלבד
 31 מוקדש לעניני תורה ומצוות, ואילו רוב הזמן מנוצל עבור ענינים טפלים.
- 32 ועל זה שואל: למה הוא צריך לקרוא את המגילה מתחילתה - מוטב שיתחיל מ"ונהפוך הוא"; מוטב
 33 שהקדוש-ברוך-הוא יברא אותו בתור בר-מצוה, יפטור אותו מאכילה ושתיה ושינה ועסק במסחר, ויתן
 34 לו אפשרות - אם רק ירצה בכך - ללמוד תורה ולקיים מצוות, ללא צורך בהתעסקות אחרת על-פי תורה?!
- 35 והמענה על זה - על-ידי הקדוש-ברוך-הוא, שברא יהודי באופן של נשמה בגוף דוקא! - קודם ירידת
 36 הנשמה למטה היה אמנם הסדר באופן שהעסק אינו אלא בעבודת הבורא, כמו שכתוב 179 "חי ה'... אשר

(176) ראה יומא ו, א. וש"נ.

(177) עקב יא, יד.

(178) ברכות לה, ב.

(179) מלכים א' יז, א. ועוד.

(172) מגילה יא, א.

(173) פרש"י ורמב"ן ר"פ בראשית. ובכ"מ.

(174) ד"ה אח"כ ראה להסתפק.

(175) ברכות ו, ב. וש"נ.

עמדתי לפניו, "ואין עמידה אלא תפלה"¹⁷⁵, וכן הוא הסדר עתה אצל מלאכים, אבל "לא ניתנה תורה
למלאכי השרת"¹⁸⁰, והעולם לא נברא בשביל מלאכי השרת, אלא "בשביל ישראל", באופן שהנשמה
תהיה למטה דוקא.
וכאשר יהודי שואל: מהי שייכותו ל"ויהי בימי אחשוורוש"? השייכות שלו היא עם "ליהודים היתה
אורה ושמחה וששון ויקר"²⁸, "אורה זו תורה, שמחה זה יום-טוב, ששון זו מילה, ויקר אלו תפילין"⁴⁵,
ולמה גוררים אותו שתהיה לו שייכות ל"ויהי בימי אחשוורוש"? - אומרים לו: "מהיכן קורא אדם את
המגילה ויוצא בה ידי חובתו... כולה", ורק אז יכולים להגיע ל"ונהפוך הוא".
לה. וענין זה נוגע גם לימות המשיח:
אפילו בימות המשיח, כאשר "אהפוך אל עמים שפה ברורה גו' לעבדו שכס אחד"¹⁸¹ - לא יהיה
מעמד ומצב שתישאר רק המציאות של בני ישראל, תורה והקדוש-ברוך-הוא, אלא גם אז יהיו בני ישראל
ה"מעט מכל העמים", ו"עמדו זרים ורעו צאנכם"¹⁸².
בימות המשיח יהיה ענין הקרבנות, כך שיצטרכו להיות בעלי-חיים, ובמילא תצטרך להיות גם
המציאות של צומח - כדי ש"אריה כבקר יאכל תבן"¹⁸³, ותהיה אז גם המציאות של חרישה וזריעה -
"בוא יבוא ברנה נושא אלומותיו"¹⁸⁴, וכל שאר המלאכות, הקשורות עם סוג הדומם.
ולכאורה אינו מובן:
סוף-כל-סוף הגיע הזמן ("מ'האָט זיך קאַם דערוואָרט") שנפטרנו מחבלי הגלות, וזכינו לביאת המשיח
- תכלית הבריאה, כמו שכתב הרמב"ם¹⁸⁵ שאז "יהיו פנויין בתורה וחכמתה", בלי מפריע, באופן
ש"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"¹⁸⁶. ואם כן, מהו הצורך שתהיה המציאות של כל ה"עמים
שפה ברורה" - שיהפכו להיות בני ישראל, ואם לאו, מהו הצורך שתהיה המציאות של "זרים" שנצטרך
להתעסק עמהם - הניחו אותנו לנפשנו ("לֹאֲזַט אוֹנֹז צו רֹוּחַ"), שנוכל לשבת וללמוד ללא בלבולים, ללא
צורך בחרישה וזריעה, "נושא אלומותיו", אכילה ושתייה וכו' וכו'!
ולפועל - תהיה לעתיד-לבוא לא רק המציאות של כל מין המדבר, אלא גם המציאות של כל מין
החי, הצומח והדומם, ובאופן ש"כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה" - עבור בני ישראל, ה"מעט מכל
העמים", שיהגו בתורה באופן ד"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".
אמנם יקויים היעוד "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר", וכדאיתא במדרש¹⁸⁷
לעתיד כו' אדם הולך ללקוט תאנה בשבת היא צווחת ואומרת שבת היום", וכן אפילו בנוגע לדומם -
"האבן זועקת כו' שנאמר¹⁸⁸ כי אבן מקיר תזעק", אבל הדומם יהיה רק משמש וטפל בלבד, וכמו "ועמדו
זרים ורעו צאנכם", ואילו עיקר התכלית תהיה המציאות של בני ישראל שיעסקו בתורה וחכמתה.
וכאמור, שלכאורה אין לזה מקום בשכל - שישתובב עולם שלם כדי שמספר קטן בכמות של בני
ישראל יוכלו לישב במנוחה וללמוד תורה.
ועל זה אומרים, שגם בימות המשיח לא תיבטל מגילת אסתר:
גם כאשר לא תהיה חשיבות לכל הנבואות, בגלל ש"אשפוך רוחי על כל בשר", וכמו שכתב
הרמב"ם¹⁸⁹ ש"תרבה הדעה והחכמה", וכדאיתא בזהר¹⁹⁰ שבעקבתא דמשיחא תהיה ריבוי ידיעה בתורה
גם אצל "רביי דעלמא", ועל-אחת-כמה-וכמה לאחר ש"נגלה כבוד ה'", שגם אז ילמדו תורה עם בני
ישראל - יהיה צורך בלימוד ממגילת אסתר, שהדרך לבוא ל"ונהפוך הוא" היא על-ידי כל סיפור המעשה
החל מ"ויהי בימי אחשוורוש".

(180) ברכות כה, ב. וש"נ.	(186) ישעי' יא, ט.
(181) צפני' ג, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים ספ"א.	(187) מדרש תהלים (שוח"ט) סוף מזמור עג. יל"ש ירמ' רמז שטו (בסופו). וראה גם ירושלמי ע"ז פ"ד סה"ז.
(182) ישעי' סא, ה.	(188) חבקוק ב, יא. וראה תענית יא, א. וש"נ.
(183) שם יא, ז. סה, כה.	(189) הל' תשובה ספ"ט.
(184) תהלים קכו, ו.	(190) ח"א קיח, א.
(185) הל' מלכים בסופו.	

- 1 לו. והעיקר הוא - הלימוד בנוגע לעבודתנו בהוה:
- 2 אין ליהודי מה להתיירא כשעושה חשבון ורואה שכללות עם ישראל הוא מיעוט קטן, מיעוטא
- 3 דמיעוטא לגבי שאר האומות, ואצל בני ישראל גופא הנה ה"מפלגה" שלו, אלו שהולכים בשיטתו, הם
- 4 גם מיעוטא דמיעוטא, ואם כן, איך יכול לטעון שהוא לוחם בשביל האמת, תורת חיים ומצוותיה עליהם
- 5 נאמר¹⁹¹ "וחי בהם", דלכאורה, לא יתכן ואין מקום בשכל לומר שהקדוש-ברוך-הוא ברא עולם גדול כזה
- 6 בשביל קבוצה קטנה של יהודים שמניחים תפילין, לובשים ציצית, שומרים שבת ואוכלים כשר -
- 7 מפני שישנה ההוראה שלמדים מזמנו של אחשורוש - באופן ד"כתבנוי לדורות" - שכדי ש"ליהודים
- 8 היתה אורה ושמחה גו'", הנה בשביל זה היתה כל מלכותו של אחשורוש על קכ"ז מדינות, כל
- 9 ה"פוליטיקא" וכו' וכו'.
- 10 וכך גם בכל דור ודור: אין להתיירא מפני הכמות, כי גם כאשר הכמות היא כמה פעמים ככה, הנה כאשר
- 11 יש לו האיכות שקשור עם המקור דחיי החיים, הרי זה שוקל ומכריע כל העולם כולו לכף האמת והחיים.
- 12 לז. אמנם, כמדובר כמה פעמים, רצה הקדוש-ברוך-הוא - בחסדו הגדול - לגלות אפס קצהו באופן
- 13 של הבנה והשגה בשכל.
- 14 ולדוגמא:
- 15 בכללות ענין התורה - הנה אף-על-פי שענין המצוות הוא למעלה מהשכל, מכל-מקום ישנם גם טעמי
- 16 מצוות, לכל-הפחות על כללות המצוות, גם אם לא בנוגע לפרטים ופרטי פרטים של המצוות, וכמו שכתב
- 17 הרמב"ם ב'מורה נבוכים'¹⁹² ששייך טעם רק על כללות המצוה, אבל לא על הפרטים שבה.
- 18 ועל-דרך-זה בנוגע לפנימיות התורה - שבדורותינו אלה נתגלו סודות התורה, רזין דאורייתא, אבל
- 19 רק אפס קצהו.
- 20 ובהקדים מה שכתוב במדרש¹⁹³ ש"התורה שאדם למד בעולם הזה הבל הוא לפני תורתו של משיח",
- 21 אבל כדי להגיע לתורתו של משיח, צריך ללמוד התורה דעכשיו, עם היותה כ"הבל" לגבי תורתו של
- 22 משיח. ועל-דרך-זה כדי להיות שייכים להבין טעמי תורה כפי שיתגלו לעתיד - צריך ללמוד את מקצתן,
- 23 אפס קצהו, שנתגלה עתה.
- 24 ועל-דרך מאמר רז"ל¹⁹⁴ "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו", כפי שמבאר רבינו הזקן¹⁹⁵, שכדי
- 25 ללמוד תורה בגן-עדן ולהבין אותה, הרי זה דוקא כאשר "תלמודו בידו", שיש בידו מה שלמד בעולם
- 26 הזה, כי למרות ריחוק הערך שבין לימוד התורה בגן-עדן, במתיבתא דרקיע, במתיבתא דקודש-א-ברוך-הוא
- 27 או במתיבתא דרעיא מהימנא וכו', לגבי התורה שלמדים בעולם הזה, הנה כדי לבוא "לכאן", צריך להביא
- 28 עמו "תלמודו בידו".
- 29 ועל-דרך-זה בנוגע להאמור לעיל, שגם לעתיד לבוא, כאשר "ונגלה כבוד הוי'", אזי יראו (גם אם לא
- 30 יבינו זאת) שיש רק מיעוט של לומדי תורה ומקיימי מצוות, ואילו כל השאר הם בבחינת "ועמדו זרים
- 31 ורעו צאנכם":
- 32 דוקא בשנים האחרונות - ככל שמתקרבים לזמן ד"ונגלה כבוד הוי'" - גילו בעולם שגם בכמות קטנה
- 33 יכולים להיות גנוזים כחות עצומים של איכות, שעל ידם יכולים להרוס רחמנא-ליצלן עולם ומלואו,
- 34 אף-על-פי שהעולם ומלואו גדול בכמות מליון או מיליארד (בליין) פעמים ככה מהפצצה שבה משתמש
- 35 כדי לפוצץ ולהרוס¹⁹⁶.

(195) לקו"ת ואתחנן ו, ג. שה"ש כב, ד. ובכ"מ.

(196) ראה גם שיחת פורים תשכ"ג סכ"ב (תורת מנחם - התועדויות חל"ו ע' 224). וש"נ.

(191) אחרי יח, ה.

(192) ח"ג פכ"ו.

(193) קה"ר רפ"ב. פי"א, ח.

(194) פסחים נ, א. וש"נ.

1 ואם הדברים אמורים במדת פורענות, על־אחת־כמה־וכמה בנוגע למדה טובה - מרובה מדה טובה¹⁹⁷
 2 - שבכמות קטנה יכולים להכניס ריבוי איכות, כחות עצומים ונפלאים, שעל ידם יוכלו לבנות עולם שלם
 3 מתחילתו ועד סופו.
 4 - גילוי הנ"ל אין בו אמנם ביאור שכלי, אבל יש בו דוגמא להאמור, שגם על־ידי כמות קטנה, אם
 5 מנצלים את הכחות שנמצאים בה במילואם, יכולים לבנות עולם שלם, וכאמור, באופן שמרובה מדה
 6 טובה, חמש מאות פעמים ככה¹⁹⁸, ועוד יותר מזה, עד לאופן של בלי גבול.
 7 וכמו כן בנוגע להאמור בענין "כתבוני לדורות", שממנים "מושל בכיפה" כדי שלאחרי כמה שנים
 8 בשושן הבירה יבטלו גזירה על בני ישראל - הנה כל המתבונן יכול למצוא דוגמתו בכל דור ודור ובכמה
 9 וכמה פרטים, בחיים הפרטיים, שלפעמים תופסים לאחר כמה וכמה שנים, שמאורע מסויים שאירע לפני
 10 עשרות שנים, גרם לכך שלאחרי כמה וכמה שנים תהיה אצלו הצלה פורתא או הצלה גדולה.
 11 ועל־דרך־זה בנוגע לכלל ישראל - כמו שכתב הרמב"ם¹⁹⁹ שזוהי מציאות בפועל שכאשר יהודי מוסיף
 12 מצוה אחת, הנה על־ידי־זה "הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות". תשועה והצלה", על־ידי
 13 ביאת משיח, והיינו, שפעולה אחת של יהודי אחד ברגע אחד, יש בכחה לשנות ולהפוך ולהביא את
 14 המשיח למטה מעשרה טפחים, באופן של שמחה, טוב וחסד הנראה והנגלה, "אורה ושמחה וששון
 15 ויקר".

* * *

16 לח. צוה לנגן, ואמר מאמר דיבור־המתחיל בלילה ההוא נדדה שנת המלך (הוגה על־ידי כבוד־קדושת
 17 אדמו"ר שליט"א).

* * *

18 לט. בהמשך להמוזכר לעיל (סעיף ב) בנוגע לדברי המשנה בסיום מסכת מגילה: "שנאמר וידבר
 19 משה את מועדי ה' אל בני ישראל, מצוותן שיהיו קורין כו" [ולפני זה נזכר גם אודות קריאת התורה
 20 "בשני ובחמישי בשבת במנחה", שגם הם נכללים בדרך טפל ב"מועדי ה'", מועד מלשון זמן קבוע] -
 21 יש להעיר (אף שלא מתעכבים על זה), שהפרשה שסיומה בפסוק "וידבר משה גו" הנ"ל, התחלתה בענין
 22 השבת²⁰⁰, ומזה מובן, שבזה נכללת (נוסף על הקריאה "בשני ובחמישי בשבת במנחה") גם
 23 (ועל־אחת־כמה־וכמה) הקריאה דיום השבת.
 24 ובנוגע לקריאה ביום השבת - הנה כשם ש"מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת"²⁰¹, כך גם בנוגע
 25 לקריאה בתורה, שמי שלומד ב"ערב שבת", ששת השיעורים דששת ימי החול, על־פי תקנת רבינו נשיאנו
 26 [שזהו הענין ש"משה תיקן להם לישראל כו", ועל־דרך־זה בנוגע לתקנות של אפסוטותא דמשה שבכל
 27 דרא²⁰², וכפסק־דין הרמב"ם²⁰³ שתקנות אלו מקבלות גדר של חיוב דאורייתא], אזי בדרך ממילא נעשית
 28 הקריאה בשבת - "יאכל בשבת" - באופן נעלה יותר מכמו אצל מי שאינו שומר חס־ושלום תקנה זו.
 29 ובהתאם לכך, יש להתעכב על שיעור החומש דימי הפורים - יום חמישי ויום ששי דפרשת צו.
 30 מ. בשיעורים אלו מסופר אודות הקרבנות של אהרן ובניו שהקריב משה בשבעת ימי המילואים
 31 (שבהם נתחנכו לכהונה), לאחר (המסופר בשיעור דיום שלפני־זה) שהלביש אותם בבגדי כהונה ומשח
 32 אותם בשמן המשחה.
 33 וסיום השיעור דיום ששי הוא: "ויקח משה את החזה ויניפהו תנופה גו' למשה היה למנה"²⁰⁴.

(201) ע"ז ג, סע"א.

(202) תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א).

(203) הל' ממרים בתחלתן.

(204) ח, כט.

(197) סוטה יא, א. ור"נ.

(198) תוספתא - הובאה בתוס' סוטה שם.

(199) הל' תשובה פ"ג ה"ד.

(200) אמור שם, ג.

- 1 ואילו בנוגע לאכילת בשר הקרבנות על-ידי אהרן ובניו - מדובר רק בשיעור דיום השביעי: "ושם
2 תאכלו גר"²⁰⁵.
- 3 כלומר: אכילת אהרן ובניו מקרבנותיהם באה על-ידי טירחתם בערב שבת, ביום חמישי ויום ששי,
4 שהניחו וסייעו למשה שיוכל להלביש אותם בבגדי כהונה (במכל-שכן ממה שמצינו בנוגע למקיף וניקף,
5 שגם הניקף חייב²⁰⁶, כיון שבהכרח שיסייע למקיף שתהיה ההקפה כדבעי, ועל-אחת-כמה-וכמה בנוגע
6 ללבישת בגדים, שיכולה להיות רק על-ידי הסיוע של המלוכש), אבל בינתיים היה מצדם רק ענין של
7 עבודה, ועדיין לא באו לידי ענין של אכילה;
- 8 וגם בענין הקרבנות - היתה רק ההקרבה, שזהו ענין של עליה מלמטה למעלה, ואילו ענין ההמשכה,
9 "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני"²⁰⁷, ועד שיומשך לאכילת הבעלים, שבנדון דידן הם אהרן ובניו
10 - הרי זה רק בשיעור דיום השביעי.
- 11 אך על-פי-זה צריך להבין: מהו הטעם שאצל משה רבינו, הנה כבר ביום הששי "למשה היה למנה"?
12 והביאור בזה:
- 13 משה רבינו שימש אז בתור "שושבינא דמלכא"²⁰⁸, והיינו, שהוא זה שבשליחותו של הקדוש-ברוך-
14 הוא ("כאשר צוה ה' את משה"²⁰⁹) הוצרך לפעול מלמעלה למטה אצל אהרן ובניו הלבשת הבגדים
15 והקרבנות, עד שיבואו ביום השביעי לענין האכילה. ולכן, ביום הששי, קרוב לאכילת הבעלים
16 (אהרן ובניו) - הוצרכה להיות תחילה אכילת משה רבינו, שהוא זה שפעל את כל הענינים.
- 17 וכאן רואים שבכל ענין וענין שבתורה יש כמה רמזים כו', ועד לקישור כל הענינים דפשוט רמז דרוש
18 וסוד גם יחד.
- 19 מא. ויש להוסיף ולבאר גם הקשר והשייכות למגילה, על-פי האמור כמה פעמים שאפילו בעולם
20 בכלל אין ענינים שהם במקרה, אלא כל ענין הוא בהשגחה פרטית²¹⁰, ועל-אחת-כמה-וכמה ענינים
21 הקשורים עם בני ישראל ותורה:
- 22 נתבאר לעיל שעיקר החידוש במגילת אסתר הוא - שהענין ד"ונהפוך הוא" מתחיל מהתחלת המגילה:
23 "ויהי בימי אחשורוש".
- 24 והרי בנוגע לאחשורוש מסופר במדרשי חז"ל²¹¹ שלבש בגדי כהונה גדולה, והשתמש בכלי המקדש,
25 ובאופן כזה בא לסעודה - שזהו על-דרך המסופר בפרשתנו אודות לבשת בגדי כהונה ואכילת הקרבנות
26 כו'.
- 27 מב. ולהעיר, שאף שבמגילה מדובר אודות סעודת אחשורוש, "סעודתו של אותו רשע"²¹² - הרי כתב
28 ה'צמח-צדק'²¹¹: "במאורי אור"²¹² .. יש בהגדה .. אחשורוש זה הקדוש-ברוך-הוא שאחרית וראשית
29 שלו", כך שהוא זה שלובש בגדי כהונה, אף-על-פי שלמטה לובשם אחשורוש כפשוטו.
- 30 ועל-דרך מה שנתבאר לעיל במאמר²¹³ בענין "בלילה ההוא"²¹⁴, שיש בזה שני פירושים שהם הפכיים
31 זה מזה מן הקצה אל הקצה:
- 32 מחד גיסא - מורה "לילה ההוא" על העלם והסתר גדול ביותר, שהרי לילה כשלעצמו הוא זמן
33 החושך, וככל שהלילה הוא חשוך, ניתוסף בזה עוד ההעלם ד"לילה ההוא". ועל-דרך מה שכתוב²¹⁵
34 "הסתר אסתיר", שזהו הסתר כפול.

(210) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סקע"ט

ואילך. וש"נ.

(211) אוה"ת מג"א ע' ג.

(212) א, קפב.

(213) ד"ה בלילה ההוא (לעיל ע' ה ואילך).

(214) אסתר ו, א.

(215) וילך לא, יח.

(205) שם, לא.

(206) ראה אנציק' תלמודית ערך הקפת הראש ס"ב (כרך י')

ע' תקמב ואילך). וש"נ.

(207) תו"כ ופרש"י ויקרא א, ט. ועוד.

(208) זהר ח"א רסו, ב. ח"ב מט, ב. ח"ג כ, א (ברע"מ). נג,

ב. ערה, ב.

(209) ו, כא. כט.

ולאידך גיסא - ישנו הענין ד"לילה ההוא" בצד הטוב למעלה מעלה, והיינו, שחושך הלילה מורה על
 בחינת "ישת חושך סתרו"²¹⁶, שנקרא חושך לפי שהנברא אינו יכול להכיל זאת; ו"לילה ההוא" מורה על
 בחינה נעלית יותר שאפילו בחינת "ישת חושך סתרו" אינה יכולה להכיל זאת.
 ועל-פי-זה מתורץ גם בנוגע לזמן דביאת משיח, שאף-על-פי שיקויים היעוד¹⁶⁸ "ונגלה כבוד הוי'",
 הנה גם אז יהיו ענינים שישארו בכיסוי, כמו שכתוב¹⁸⁶ "מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים",
 וכמו שכתוב²¹⁵ "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא", כפי שמבאר אדמו"ר האמצעי ב'שערי אורה'²¹⁷,
 שקאי על לעתיד-לבוא (שהרי נאמר בלשון עתיד, והעתיד האמיתי הוא בביאת המשיח), שיהיו אז ענינים
 נעלים שיוכלו להגיע אליהם רק באופן של "הסתר אסתיר"; וכדי לבוא לזה - הרי זה דוקא על-ידי
 העבודה בזמן ד"הסתר אסתיר" כפשוטו.
 ועל-דרך-זה בנוגע לסעודתו של אחשוורוש: למטה היה זה באופן של "הסתר אסתיר", שלא ידעו
 אפילו שזה "הסתר", דכיון שהסעודה היתה "כרצון איש ואיש"²¹⁸, סעודה כשרה על-פי שולחן-ערוך,
 חשבו שמותר ליהנות ממנה, עם היותה "סעודתו של אותו רשע"; ולאידך גיסא - הרי זה קשור עם
 סעודתו של מי ש'אחרית וראשית שלו'.
 וענין זה נעשה על-ידי העבודה ד"אתהפכא חשוכא לנהורא"²¹⁹, וכמו בענין "זדונות נעשו לו
 זכיות"²²⁰, שעל-ידי-זה מגיעים למעלה ובעומק יותר מאשר על-ידי "זכיות" על דרך הרגיל²²¹, באופן
 ד"אור ישר". ועל-דרך המבואר בארוכה²²² במעלת תלמוד בבלי על תלמוד ירושלמי, שהלכה כבבלי²²³,
 דוקא בגלל שהלימוד דתלמוד בבלי הוא באופן ד"במחשכים הושיבני"²²⁴, מצד ריבוי השקלא-וטריא
 בקושיות ופירכות כו', שעל-ידי-זה דוקא באים לאמיתית האמת.
 מג. וזהו גם ביאור והסבר שלא יפול לב האדם עליו - כאשר מסתכל ורואה מעמדו ומצבו, "וואָס טוט
 זיך מיט אים אַליין" (אף שבשעה שמסתכל ורואה מה נעשה מסביבו, יכול עדיין למצוא לימוד זכות):
 ולדוגמא: בשעה שבפורים יש ציווי להיות במעמד ומצב ד"עד דלא ידע"³⁸, הנה כדי לקיים את ציווי
 השולחן-ערוך (להיותו "א שולחן-ערוך איד"), הרי הוא בוחר בדעה שאפשר לקיים זאת על-ידי שינה²²⁵,
 וכיון שלא הספיק לחטוף ולישון במשך היום, יש לו זמן לישון עכשיו...
 ומה גם שבנוגע לפורים צריך להיות הענין ד"ברוב עם הדרת מלך"²²⁶, כך, שאילו היה ישן במשך
 היום בחדרו, היה אמנם מקיים את הציווי ד"עד דלא ידע", אבל ללא "פירסומי ניסא", ואילו עתה,
 כשישן במעמד ומצב ד"ברוב עם הדרת מלך", קהל גדול, בלי עין הרע - הרי הוא מקיים הענין ד"עד
 דלא ידע" באופן של "פירסומי ניסא"!!!
 זוהי החיות שלו; בשעה שאומרים איזו אימרה ("ס'רעדט זיך אַ וואָרט"), אזי תערב לו שינתו ביותר
 ("איצטער איז דער געשמאַק'סטער שלאָף"), לאחר ש'אמר "לחיים", ונמצא במצב רוח מרומם ("ער איז
 אויפגעלייגט"), ובאופן כזה היא גם השינה שלו ("אויפגעלייגטער-הייט").
 והרי מובן, שאף שזוהי אמנם הנהגה שיש לה יסוד ("אויסגעהאַלטן") על-פי שולחן-ערוך, הנה
 על-ידיה לא יתוסף אצלו מאומה, לא מבעי בהבנה והשגה, אלא אפילו לא ב"עד דלא ידע", שהרי הוא
 אפילו לא יודע שהוא ישן, כאמור לעיל בענין "הסתר אסתיר".

פ"א (סה"מ תש"ח ע' 121 ואילך (תרפ"א ע' קצד ואילך)). וש"נ.

(223) ראה אנציק' תלמודית ערך הלכה ס"ד (כרך ט ע' רג). וש"נ.

(224) איכה ג, ו. וראה סנהדרין כד, א.

(225) ראה רמ"א או"ח סתרצ"ה ס"ב.

(226) משלי יד, כח. וראה גם מג"א שם סתרפ"ז סק"ב-ג.

סתריצ סקב"ג-ה.

(216) תהלים יח, יב.

(217) שער הפורים ד"ה יביאו לבוש מלכות פ"י (גז, ב).

(218) אסתר א, ח. וראה מגילה יב, סע"א.

(219) ראה זח"א ד, א. תניא ספ"י.

(220) יומא פו, ב.

(221) ראה תורת מנחם סה"מ תשרי ס"ע רכ. וש"נ.

(222) ראה ד"ה א"ר חייב איניש דפורים תש"ח (תרפ"א פ"ו).

- 1 אבל אף-על-פי-כן, הרי זהו ענינו של פורים - "ונהפוך הוא", מן הקצה אל הקצה, שזהו ענין שלא
2 מצינו דוגמתו בשאר 'ימים טובים':
- 3 מבואר אמנם ב'תורה אור'²²⁷ ש"בחנוכה .. היה תחלה מלחמה ואחר-כך הנס ביום מנוחה", שהרי
4 המלחמה הסתיימה ביום כ"ד, והיום-טוב דחנוכה הוא ביום כ"ה, מה-שאינ-כן בחג הפסח, שהיום-טוב
5 הוא ביום שנעשה הנס, נגוף ורפוא בבת אחת²²⁸ (כפי שמבאר רבינו הזקן בארוכה²²⁹), אבל אף-על-פי-כן,
6 בחג הפסח היה זה באופן ש"נגוף למצרים ורפוא לישראל"²²⁸;
- 7 ואילו בפורים - הנה "ביום אשר שברו אויבי היהודים לשלוט בהם ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים
8 המה בשונאיהם"²⁶, והיינו, שאותם יהודים שאויביהם רצו לשלוט בהם, הנה הם עצמם שלטו באויביהם.
9 ומפני מה היה כך בעולם - לפי שכך היה בעבודתם של ישראל: למרות שברגע שלפני-זה היה מעמד
10 ומצב שנכתב ונחתם בטבעת המלך ש"אין להשיב"²³⁰ רחמנא-ליצלן, שאין לו תקוה בעבודתו - הנה
11 "ונהפוך הוא", מן הקצה אל הקצה, באופן ד"עד דלא ידע" בקצה השני.
- 12 וזהו גם החילוק בין הגורל דיום הכיפורים לגורל דפורים: הגורל דיום הכיפורים הוא באופן שיש
13 שני שעירים, "גורל אחד לה'" על השעיר שמקריבים בבית המקדש, ו"גורל אחד לעזאזל", על השעיר
14 המשתלח לארץ גזירה²³¹; מה-שאינ-כן בפורים - הנה אותו יום שעליו נפל ה"פור הוא הגורל"²³² של
15 המן, ש"שמח .. (ו)אמר נפל לי פור בירח כו"²³³, עליו נאמר "ביום אשר שברו גו' ונהפוך הוא".
- 16 וכן הוא גם בעבודת האדם - שתמורת "בלילה ההוא" לגריעותא עושים "בלילה ההוא" למעלותא,
17 והיינו, שלמרות שאבדה תקוותם, הרי כיון ש"הם לא עשו אלא לפנים"¹⁴⁵, וכמו שכתב הרמב"ם⁹⁷ ש"יצרו
18 הוא שתקפו", אבל באמת הרי פנימיות נפשו תמיד "היתה באמנה אתו"²³⁴, לכן, באותו יום, באותו אדם
19 ובאותו ענין (כדברי הגמרא²²⁰ בנוגע לתשובה אמיתית: "באותה אשה באותו פרק באותו מקום") נעשה
20 הענין ד"ונהפוך הוא", מן הקצה אל הקצה.
- 21 ומזה מובן גם בנוגע לחשבון הפרטי שלו (כנזכר לעיל), שאז נעשה אצלו הצורך להיות במעמד ומצב
22 ש"ישתה וישכח רישו"²³⁵ - הנה "ונהפוך הוא", שנעשה אצלו תכלית השמחה, באופן שאין מציאות של
23 רישות ועניות בעולם.
- 24 והרי זהו גם תוכן המצוות ד"משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים"³⁷ - שבימי הפורים לא
25 יהיה מעמד ומצב של חסרון, ומבלי הבט על מעמדו ומצבו, מה יש לו ומה אין לו, נותנים לו הן עניני
26 ממונות והן עניני אכילה ושתייה.
- 27 וכל זה נעשה דוקא מתוך שמחה - כמודגש בברכת "שהחיינו וקיימנו" (שבה צריכים לכוין גם על
28 משלוח מנות ומתנות לאביונים²³⁶), שחיובה על ענין של שמחה²³⁷.
- 29 ומשמחת פורים ממשיכים על כל השנה כולה - שתהיה שנת אורה, שנת שמחה, שנת ששון ושנת
30 יקר.

* * *

- 31 מד. כנהוג מכמה שנים - עורכים בפורים מגבית עבור "קופת רבינו"²³⁸.
- 32 והסדר בזה - כבכל המגביות שעורכים כאן - שכל הרוצה מציין שמו בצירוף שם האם, להזכירו על
33 הציון, ונותן כנדבת לבו.

(227) ס"פ וישב (ל, ד).
(228) ראה ישעי' יט, כב. מגילה יג, ב. זח"ב לו, א.
(229) לקו"ת צו טז, א ואילך.
(230) אסתר ח, ח.
(231) אחרי טז, ח ובפרש"י.
(232) אסתר ג, ז. ט, כד.
(233) מגילה שם.
(234) שם ב, כ. וראה תניא ספכ"ד.
(235) משלי לא, ז.
(236) ראה מג"א או"ח רסתרצ"ב.
(237) ראה סדר ברכת הנהנין לאדה"ז רפ"ב. וראה גם לקו"ש
ח"ט ע' 372 הערה 12. וש"נ.
(238) ראה גם שיחת פורים דאשתקד סל"ח (תורת מנחם -
התועודיות חל"ט ס"ע 166 ואילך). וש"נ.

ומעלה יתירה בפורים - שכיון שאז צריך להיות באופן ד"עד דלא ידע", הרי הוא בעל-הבית בנוגע
 להמחאה ("טשעק") או המזומן, להכריח את ה"ידע" שלו ליתן בריבוי כל-כך עד שה"עזר כנגדו"²³⁹
 תאמר שמסתמא היה אז במעמד ומצב ד"עד דלא ידע" ... זו תהיה ההוכחה הטובה ביותר שהדבר נעשה
 כדבעי.

והעיקר - שתהיה הנתינה כמו כל עניני פורים שצריכים להיות באופן של "אורה ושמחה וששון
 ויקר", והיינו, שלכל לראש ישנו הענין ד"אורה זו תורה", לעשות זאת לפי ההוראה וההארה של התורה
 - לא כמו משהו שצריך לפרוע חוב או עול שהטילו עליו, אלא באופן של "יקר" ("אלו תפילין",
 ש"הוקשה כל התורה כולה לתפילין"⁴⁶), היינו, שזהו דבר יקר אצלו, והוא שמח על כך שזיכו אותו
 לעשות מצוה או ללמוד ענין בתורה שלפי דעתו היה למעלה מהכחות שלו, ובפרט בנוגע לצדקה,
 ש"שקולה כנגד כל המצוות"⁶³ - ליתן באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, "עד דלא ידע" (ובודאי
 שלאחר-יזה יחשיב זאת הבנק לנתינה אמיתית...),

ובאופן שעל-ידי-זה יגיעו ל"יקר מכל יקר" - כמבואר בארוכה²⁴⁰ שישנו הענין ד"להנחיל אוהבי
 יש"²⁴¹, ש"י עולמות"²⁴², בגימטריא "יקר", אבל יש גם ענין שלמעלה מ"יש" (ועד למעלה מ"יש"
 ו"אין" ביחד) - שני פעמים יש, שני פעמים יקר, שזהו בגימטריא "כתר", שזהו גם מה שכתוב²⁴³ "ומרדכי
 יצא מלפני המלך בלבוש מלכות גוי", כולל גם ענין הכתר.

וימשיכו זאת על כל השנה כולה, שתהיה שנת יקר, ויקר מכל יקר, מבורכת בכל טוב גשמי ומבורכת
 בכל טוב רוחני.

* * *

מה. כבר דובר פעם בקיצור²⁴⁴ אודות קריאת המגילה על שם אסתר:
 לכאורה היו שתי ברירות - שהרי מלבד אסתר המלכה היה גם מרדכי היהודי, ואדרבה: ההתחלה היא
 - "איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי"¹⁶², ואחר-כך מסופר "ויהי אומן (שהוצרך לחנך) את
 הדסה היא אסתר (והיחוס שלה - שהיתה) בת דודו"²⁴⁵, ובכל המגילה כולה - "את מאמר מרדכי אסתר
 עושה"¹⁵⁴ (מלבד פעם אחת ויחידה: "ותאמר אסתר .. אל מרדכי לך כנוס את כל היהודים .. ויעבור
 מרדכי ויעש ככל אשר צותה עליו אסתר"²⁴⁶); ואף-על-פי-כן נקראת המגילה "מגילת אסתר".

וכאמור כמה פעמים בנוגע לשמות על-פי תורה, שאינם ענין הסכמי, אלא מפני שכן הוא אמיתית
 הענין, לפי שהשם מורה על תוכן הדבר הנקרא בשם זה, ומזה מובן גם בנוגע למגילת אסתר, שנקראת
 על שם אסתר, לפי ששם זה מורה על תוכן ענינה.

מו. ובהקדמה:

לכאורה אפשר לבאר טעם קריאת המגילה על שם אסתר, שזהו על-דרך מאמר רז"ל בנוגע לתורה
 שנקראת על שם משה רבינו, כמו שכתוב²⁴⁷ "זכרו תורת משה עבדי" - אף שהיא תורתו של
 הקדוש-ברוך-הוא - "לפי שמסר נפשו עליה (זכה ש)נקראת על שמו"²⁴⁸.

ועל-דרך-זה בנוגע למגילה: אם אסתר לא היתה מבקשת מהסנהדרין "כתבוננו לדורות", משתדלת
 אצלם ומתווכחת עמם (כולל גם עם מרדכי, אבל לא בתור מרדכי, אלא בתור חבר הסנהדרין) - הרי
 הסנהדרין מצד עצמם היו סבורים שאין לכתוב זאת לדורות⁴³. ועל-פי-זה מובן הטעם שהמגילה אינה

התועדויות חל"ג ע' 225). וש"נ.

245) שם ב, ז.

246) שם ד, טריז.

247) מלאכי ג, כב.

248) מכילתא בשלח טו, א. וראה שמו"ר פ"ל, ד. וש"נ.

239) בראשית ב, יח.

240) שערי אורה שער הפורים סד"ה וקבל היהודים (ק, ב).

241) משלי ח, כא.

242) עוקצין בסופה.

243) אסתר ח, טו.

244) ראה שיחת פורים תשכ"ב סנ"ז (תורת מנחם -

- 1 נקראת על שם מרדכי - שהיה סבור כמו הסנהדרין שאין לכתבה לדורות, אלא דוקא על שם אסתר, כיון
- 2 שהיא זו שהשתדלה ופעלה את הכתיבה לדורות.
- 3 אבל, ביאור זה היה מספיק אילו ענין השם היה רק ענין של כבוד, שזהו ענין של מקיף, אבל האמת
- 4 היא, שהשם מורה (גם) על הפנימיות, כאמור לעיל שהשם מורה על תוכן הענין.
- 5 וכמו בנוגע ל"תורת משה", ששם זה מורה על תוכן ענין התורה:
- 6 הטעם שהתורה ניתנה על הר סיני, ולא על הר תבור, הר הכרמל וכיוצא בזה, הוא - להיותו "מכיך
- 7 מכל טוריא"²⁴⁹,
- 8 - הר תבור והר הכרמל היו להם אמנם טענות על-פי תורה, כמבואר במדרשי חז"ל²⁵⁰ (כמדובר פעם
- 9 בארוכה²⁵¹), אבל אף-על-פי-כן, ההנהגה ד"תובעת בפה"²⁵², אפילו בענין על-פי תורה, אינה דבר
- 10 הרצוי. -
- 11 וזהו גם ענינה של התורה, שלהיותה חכמתו ורצונו של הקדוש-ברוך-הוא, הרי הכלי לזה הוא ההנהגה
- 12 באופן ד"דכא ושפל רוח", ששם "מרום וקדוש אשכנ"ז²⁵³; הכלי לתורה (מי לוקח תורה ובמה לוקחים
- 13 תורה) הרי זה ענין הביטול. וכמבואר בארוכה²⁵⁴ החילוק שבין חכמות חיצוניות לחכמת התורה, שלימוד
- 14 חכמות חיצוניות פועל תוספת ישות, ואילו לימוד חכמת התורה פועל תוספת ביטול.
- 15 וזהו גם הטעם ש"משה קיבל תורה מסיני"²⁵⁵ (משה דוקא, ולא מישוהו אחר), ועל ידו נמשכה התורה
- 16 לכל הדורות כולם - כיון שמשה היה "עניו מאד מכל האדם גוי"²⁵⁶, והיה אצלו ענין הביטול - "ונחנח
- 17 מה"²⁵⁷.
- 18 ונמצא ששני הענינים הם אמת: משה מסר נפשו על התורה ולכן נקראת על שמו, אבל אין זו זכות
- 19 צדדית; הסיבה לכך שמשה מסר נפשו על התורה היא בגלל הביטול ד"ונחנח מה", שלכן, כל מציאותו
- 20 הוא ענין קבלת התורה, כך שכל פרטי הענינים הנ"ל - מסירת נפשו על התורה, העובדה שהוא מקבל
- 21 התורה, ומהותו הוא ענין הביטול שביטולו לקבל התורה - כולם אחד, אלא שכאן מתבטא הענין
- 22 בפנימיות, וכאן - בנוגע לענין של מקיפים (כמו כבוד כו').
- 23 ומזה מובן גם בנוגע למגילת אסתר: הן אמת שהמגילה צריכה להקרא על שמה של אסתר לפי שהיא
- 24 "מסרה את נפשה" להתווכח עם הסנהדרין ולפעול אצלם הענין ד"כתבוני לדורות", אבל זה גופא שהיא
- 25 זו שהשתדלה בנוגע לכתיבת המגילה הרי זה בגלל שתוכנה של המגילה הוא תוכן הענין של "אסתר".
- 26 מז. והענין בזה:
- 27 תוכן הענין של אסתר הוא - כמאמר רז"ל²⁵⁸ "אסתר מן התורה מניין, ואנכי²⁵⁹ הסתר אסתיר". וכן
- 28 הוא על-פי קבלה וחסידות - כמבואר ב'תורה אור'²⁵⁹ שבני ישראל נקראים בשם "רחל" או בשם "אסתר":
- 29 "רחל" - במעמד ומצב של גילוי, ו"אסתר" - כשנמצאים בגלות, במעמד ומצב ד"הסתר אסתיר פני".
- 30 וזהו גם תוכנה של המגילה - שלכן נקראת "מגילת אסתר":
- 31 במגילה מסופר אודות נס הצלת כל עם ישראל - כל אחד ואחת מבני ישראל, שהרי הגזירה היתה
- 32 על "כל היהודים אשר בכל מלכות אחשורוש"²⁶⁰, "מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד"²⁶¹. - אילו היתה

ואילך). ועוד.

(255) אבות רפ"א.

(256) בהעלותך יב, ג.

(257) בשלח טז, זח.

(258) חולין קלט, ב.

(259) מג"א צד, ד.

(260) אסתר ג, ו.

(261) שם, יג.

(249) ראה תיב"ע ס' שופטים ה, ה. תהלים סח, יז.

(250) ראה מדרש תהלים (הוצאת בוכר) שם.

(251) ראה תורת מנחם - התועדויות ח"ד ע' 116 ואילך. וש"נ.

(252) כתובות סה, א. וראה רמב"ם הל' אישות פכ"ד הי"ב.

טושו"ע אה"ע סקט"ו ס"ד.

(253) ישעי' נז, טו.

(254) ראה ד"ה ויאמר משה אל יהושע דפורים תרפ"ה

ותש"ט פ"ב ואילך (סה"מ תרפ"ה ע' קצד ואילך. תש"ט ס"ע 52

הגזירה בזמנים שונים, הנה כאשר הגזירה היא במדינה זו, יכולים לברוח למדינה שניה ולחזור לאחר
כן, מה שאין כן כאשר הגזירה היתה "ביום אחד", "בכל מדינות המלך", מלכו של עולם, אזי אין מפלט
חסוֹשִׁלוֹם. ומובן, שמעמד ומצב זה הוא הסתר הכי גדול שיכול להיות, כך שההצלה היא נס הכי
גדול²⁶².

ואף על-פי-כן, מופיע סיפור הדברים במגילה באופן שיכולים לטעות חסוֹשִׁלוֹם ולומר שלא היה
כאן ענין של נס, אלא ענין טבעי בלבד - כתוצאה מהשתלשלות המאורעות עם ושתי ואסתר, עד להזמנת
המן למשתה המלך וכו'.

ונמצא, שתוכנה של המגילה הוא ענין של העלם והסתר הכי גדול - שיכולים לטעות ולומר על נס
הכי גדול, שזהו ענין טבעי לגמרי, ולכן נקראת "מגילת אסתר", על שם "הסתר אסתר".

וזהו הטעם שדוקא אסתר מסרה נפשה שתכתב המגילה - "כתבוני לדורות":

הלימוד מהמגילה הוא - שגם כאשר נמצאים במעמד ומצב שגם לאחר שמסתכלים ומחפשים,
שומעים ומתבוננים כו', לא רואים ענינים שלמעלה מהטבע, אלא רק טבע בלבד, צריכים לדעת שהכל
מתנהל על-ידי מלך מלכי המלכים, ש"אחרית וראשית שלו".

וענין זה נוגע ושייך במיוחד לאסתר:

מרדכי, שישב בתוך הסנהדרין (הן בשעת הגזירה, שהיה אז ראש הסנהדרין²⁶², והן לאחר הגזירה,
שנשאר "רצוי לרוב אחיו"²⁶³) - היה במעמד ומצב טוב. הן אמת שגם אצל סנהדרין ישנו ענין של העלם
והסתר בתורה, מצד הקושיות שבתלמוד בבלי, "בחומר, דא קל-וחומר ובלבנים, דא ליבון הלכתא"²⁶⁴,
שגם זה דבר מר כו', אבל אף-על-פי-כן, אין זה מגיע כלל למרירות מהעלם והסתר הגלות, בחומר
ובלבנים ועבודת פרך כפשוטם, כפי שהיה אצל אסתר, בהיותה בין גויים - אצל אחשוורוש, שהיה אז
"בעל התל", וחיפש עצות כיצד להיפטר מה"תל", ועד שנשאר הפסקדין שהיא צריכה לילך ברצון -
"עד עכשיו באונס ועכשיו ברצון"²⁶⁵ (ואינה יכולה לטעון שיצרה הרע אנסה), ולכן "כאשר אבדתי
אבדתי"²⁶⁶.

בהיותה בין הגויים הרגישה אסתר ביותר את הגלות, ועד שאמרה "א-לי א-לי למה עזבתני"²⁶⁷
(כדאיאת במדרש²⁶⁸ שמזמור זה אמרה אסתר) - וכיון שנעשה חלק מהתורה, הרי מוכח, שאפילו מצד
קדושה היה אז מעמד ומצב כזה, אלא שאף-על-פי-כן היה "תקפו של נס", וכמו שנתבאר לעיל במאמר²¹³
(מיוסד על מאמר רבינו נשיאנו) שלמרות שהיה מעמד ומצב ד"בלילה ההוא"²⁶⁹, אף-על-פי-כן, "נדרה
שנת המלך", מלכו של עולם.

מח. והלימוד מזה - בנוגע לימינו אלו:

הסיפור של המגילה שנקראת על שם אסתר מהווה עצה עבור זמן שבו רואים שהקדוש-ברוך הוא
נותן שפע רב, כל טוב וכו' וכו', ועד שנמצאים בחצר המלכות, ולא חסר דבר;

בנוגע לעניני העולם - נותן לו הקדוש-ברוך הוא הצלחה למעלה מדרך הטבע בהתעסקותו בדרך
הטבע, ובנוגע לעניני יהדות - הרי הוא נמצא במדינה שנותנים לו להתנהג כרצונו בעניני יהדות, כך
שאינו זקוק לאמירת קאפיטל תהלים נוסף, או להאריך ולבכות בתפלה - הוא מתפלל בציבור, או
שמתפלל ביחידות במהירות גדולה יותר מהציבור... ואומר שיעור תהלים בגלל שכך צוה הרבי הנשיא,
ותו לא מידי.

(262) ראה גם שיחת פורים תשי"ז בתחלתה (תורת מנחם - התועדויות ח"ט ע' 163 ואילך).

(263) אסתר בסופה. וראה גם לקמן סנ"ד ואילך.

(264) זהר ח"א כז, א. ח"ג קנ"ג, א. רכט, ב.

(265) מגילה טו, א.

(266) אסתר ד, טז. מגילה שם.

(267) תהלים כב, ב. וראה מגילה שם, ב.

(268) מדרש תהלים ושוח"ט עה"פ.

(269) ד"ה בלילה ההוא ה'ש"ת (סה"מ ה'ש"ת בתחלתו).

- 1 אך דוקא כאן יכול להיות מעמד ומצב ד"הסתר אסתיר פני ביום ההוא":
- 2 זהו אמנם מעמד ומצב של "פני" ו"ביום", אבל צריך לידע שכאן יכול להיות מוסתר כל ההעלם
- 3 וההסתר, ויכולים למעוד ("זיך אויסגליטשן") חס-ושלום - לחשוב ש"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל
- 4 הזה"¹²⁶, כי אף-על-פי שהקדוש-ברוך-הוא נותן הצלחה למעלה מדרך הטבע, הרי זה מוסתר כל-כך עד
- 5 שרואה וממשש טבע בלבד, באמרו, שכן הוא על-פי שולחן-ערוך - שאסור לברך על זה "ברכת הנסים",
- 6 כיון שאין זה נס; זהו טבע.
- 7 הקדוש-ברוך-הוא לא רוצה שיצטרכו לעמוד בנסיון חס-ושלום במעמד ומצב של "בלילה ההוא";
- 8 הקדוש-ברוך-הוא רוצה שיהיה מעמד ומצב של "יום" דוקא, שיהיה מואר ("ליכטיק") בכל הפרטים,
- 9 "אורה ושמחה וששון ויקר" כפשוטו, אבל שיהודי ידע שסיבת ה"אורה" כפשוטו היא - "אורה זו תורה";
- 10 סיבת ה"שמחה" כפשוטו היא - כיון שזהו "יום טוב", מועדי ה'; סיבת ה"ששון" כפשוטו היא - בגלל
- 11 שיש לו "ברית עולם"²⁷⁰ עם הקדוש-ברוך-הוא ("ששון זו מילה"); והסיבה לכך שזוכה ל"יקר" מגויי
- 12 הארץ היא - בגלל ש"ראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך"²⁷¹ (שנאמר בתפילין - "יקר
- 13 אלו תפילין"), ולכן נותנים לו יקר וגדולה.
- 14 מט. וענין זה נוגע בפרט לאלו שיצאו מהמדינה ההיא²⁷², ועתה, פורשים ידיהם ("קאָן מען פאַנאַנדער
- 15 פירן די הענט"), ואומרים: מה דורשים ממנו עתה להאריך עוד שעה בתפלה ולבכות בתפלה - אין לו
- 16 על מה לבכות!...
- 17 ואדרבה - אם יבכה, אזי יהיה כפוי טובה: לא מכבר היה במיצר ודוחק, וזה עתה הוציאו
- 18 הקדוש-ברוך-הוא ממיצר ודוחק, כך שיכול להתפלל כמה שרוצה - הוא לא רוצה, אבל אילו היה רוצה,
- 19 היה יכול להתפלל; ויכול ליתן צדקה עבור עניני קדושה מבלי להתחבא - הוא לא רוצה, אבל אילו היה
- 20 רוצה, היה יכול ליתן. ואם כן, למה יבכה?! - אין לו טענות להקדוש-ברוך-הוא!...
- 21 והמענה על זה:
- 22 כאשר נמצאים בחצר בית המלכות, ולא סתם מלכות, אלא מלכות שמושלת בכיפה בכל העולם כולו,
- 23 והיא (אסתר) ה"שניה במלכות", ובמעמד ומצב שאם רצונה בכך אזי "עד חצי המלכות וינתן לך"²⁷³ -
- 24 צריך לידע שיכול להיות מעמד ומצב ד"כאשר אבדתי אבדתי", אם הוא לוקח זאת ברצון.
- 25 - הוא אמנם צריך לקחת זאת, כי כאשר הקדוש-ברוך-הוא נותן, צריך לקחת ("מ'וואַרפט זיך ניט
- 26 מיט ענינים וואָס דער אויבערשטער גיט"), אבל עליו לדעת שהוא לוקח זאת באופן ש"את מאמר מרדכי
- 27 אסתר עושה", ולולי זאת - כיצד מגיעה היא לאחשוורוש, ומה היא עושה בחצר בית המלכות, ומה לה
- 28 ולכל הנסיונות!...
- 29 ועל-דרך-זה בנדון דידן - שנסיונות אלו אינם שייכים אליו: מה לו ולאמריקא?! - הוא היה צריך
- 30 לשבת באיזה כפר ברוסיה וללמוד חסידות; מה הוא עושה בברוקלין?!...
- 31 האם הוא אמנם צריך את מיץ-התפוזים ("דזשוס"), את העניבה ("דעם טאַיי"), או ג' פעמים ג' כוסות
- 32 חלב? ! - לסבא שלו לא היה כל זה, לאבי סבו ("זיין עלטער זיידע") לא היה כל זה, ולסב סבו ("זיין
- 33 עלטער עלטער זיידע") לא היה כל זה, והם חיו והיו אנשים כשרים צדיקים וחסידים ישרים ותמימים!...
- 34 אלא מאי, הקדוש-ברוך-הוא רוצה שיבוא לברוקלין וימלא כאן את שליחותו, אבל מה היא השליחות
- 35 - שליחות של מסירות-נפש, אלא שהיא מתוך עושר; עליו לדעת שזוהי שליחות של מסירות-נפש, אלא
- 36 שרצונו של הקדוש-ברוך-הוא שמילוי השליחות יהיה מתוך עושר, ומתוך אורה ושמחה וששון ויקר
- 37 כפשוטו.

(272) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות חמ"ב ע' 338. וש"נ.

(273) אסתר ה, ג.

(270) לך לך יז, יג.

(271) תבוא כת, י"ד. וראה ברכות ו, א. וש"נ.

נ. ובענין זה מתבטא קושי העבודה של אסתר, שעל שמה נקראת המגילה:

הקושי הוא (לא מצד המעמד ומצב שהיה צורך בתקפו של נס, "בלילה ההוא נדדה שנת המלך", (אלא) מצד המעמד ומצב ד"ויהי בימי אחשורוש", כאשר נמצאים "בחצר גינת ביתן המלך"²⁷⁴, "חור כרפס גוי' דר וסוחרת"²⁷⁵, ובמעמד ומצב ד"לעשות כרצון איש ואיש"²¹⁸ - פסוקים אלו שייכים כבר למגילה שנקראת בשם "מגילת) אסתר".

ולכאורה אינו מובן: הרי הכל טוב; "לעשות כרצון איש ואיש", כיון שמרדכי היה בעל-דעה כמו המן, והיה יכול להבטיח את ענין הכשרות, שמירת שבת וכל הענינים; היכן הוא איפוא ההעלם וההסתר? אלא, כיון שכל זה בא שלא על-ידי מסירות-נפש, כ-אם באופן של "כחי ועוצם ידי" דקדושה, אזי אי אפשר לדעת לאן זה יכול לדרדר ("פאָרפירן") אותו!

וזהו גם מה שאמר רבותינו זכרונם-לברכה²⁷⁶ על הפסוק²⁷⁷ "ויהי בימי אחשורוש", "כל מקום שנאמר ויהי בימי, אינו אלא צרה", ולכאורה, הרי היו אז גם ענינים טובים? - אלא, שבטוב גופא טמונה הסכנה ממעמד ומצב הפכי, ועל-דרך מה שכתוב²⁷⁸ "עושר אל תתן לי", כי כאשר הקדוש-ברוך-הוא נותן בהרחבה, הנה סוף-כל-סוף יכולים לבוא לידי שכחה²⁷⁹, "וישמן ישורון"²⁸⁰, ועד שבאים למעמד ומצב הפכי רחמנא-ליצלן.

ועל זה הצורך בלימוד מהמגילה - בנוגע לזמן שמצד הטבע הכל כדבעי, שדוקא מצד זה יכול להיות העלם והסתר.

ולדוגמא - בנוגע להאמור לעיל (סעיף כ ואילך) בנוגע ל"בעל התל" ו"בעל החרייך" - שרוצים להשוות את ה"תל" עם ה"חרייך":

למה יהיה חילוק ביניהם? ! - החילוק היחידי הוא ש"כל העמים ילכו איש בשם אלקיו"²⁸¹, ותו לא; ומה ש"דתיים שונות מכל עם"¹⁴⁹ - הנה כל עם יש לו את הדת שלו, אבל במה שונים בני ישראל? ...! והמענה על זה: השינוי הוא - ש"ישנו עם אחד"¹⁴⁹, שיודע ש"בגוים לא יתחשב"²⁸², שאין לו חשיבות בעיניהם, ומצד עצמו מסתכל עליו הגוי כ"בעל התל";

אלא מאי, נותנים לו את כל הענינים שבעולם מתוך שמחה וטוב לבב וכו' וכו' - הרי זה רק בגלל ש"אחשורוש" לאמיתתו, "מי שאחרית וראשית שלו", הוא המלך של מדינה זו,

וכיון שאתה מקבל הכל מהקדוש-ברוך-הוא - עליך לדעת שאתה תחת ממשלתו של הקדוש-ברוך-הוא, ובהיותך תחת ממשלתו של הקדוש-ברוך-הוא, הנה לכל-לראש עליך למלא את רצונו של הקדוש-ברוך-הוא, ורק אחר-כך תשתה "דזשוס"...

נא. ובענין זה יש חילוק בין מרדכי לאסתר - למי נקל יותר לעמוד בנסיון:

מי שכל ימיו ישב בסנהדרין, ולא התעסק בעניני כספים - הנה כאשר פתאום מראים לו כסף, אזי מתבלבל; מימיו לא ראה צורת מטבע, ולאחרי כן התחילו ללמדו מה זה "שוה פרוטה" - תחילה בנוגע להלכות קידושין, ואחר-כך גם בפועל ממש... ואחר-כך נתנו לו לא רק פרוטה, אלא מנה של זהב, ועוד מנה של זהב - הרחבה גדולה. במצב כזה - גדולה הסכנה שיכשל בו.

מה-שאינ-כן מי שכבר מנוסה בזה, ואצלו אין זו הפתעה ("איבער-ראשונג") - נקל לו יותר לעמוד בנסיון ובסכנה.

(279) ראה עקב ח, יד.

(280) האזינו לב, טו.

(281) מיכה ד, ה.

(282) בלק כג, ט.

(274) שם א, ה.

(275) שם, ו.

(276) פתיחתא דאסת"ר יא.

(277) שם, א.

(278) משלי ל, ח.

- 1 ועל-דרך-זה מובן גם בנוגע לענינו, כמבואר הענין בכמה מקומות בארוכה, ואין כאן המקום לבארו.
- 2 נב. ובנוגע לפועל - מסקנת הדברים:
- 3 אף-על-פי שהענינים שאסתר עושה הם באופן ש"את מאמר מרדכי אסתר עושה", מכל-מקום נקראים
- 4 הם על שם אסתר, כיון שאין המצוה נקראת "אלא על שם הגומרה"²⁸³, במעשה בפועל, ש"הוא
- 5 העיקר"²⁸⁴.
- 6 וטעם הדבר - כיון שדוקא בגמר הענין במעשה בפועל נשלמת הכוונה העליונה. - הן אמת שהכשר
- 7 מצוה חשיב מצוה²⁸⁵, ותחלת המצוה חשובה בודאי למצוה, ואמצע המצוה - עוד יותר; אבל, שלימות
- 8 הכוונה היא דוקא כאשר ישנו ה"מכה בפטיש", כפי שמצינו בנוגע לעשיית המשכן²⁸⁶, שעל-ידי ההכאה
- 9 בפטיש נשלם המשכן ועמד על עמדו, ומזה מובן גם בנוגע ל"מכה בפטיש" בעולם, שעל-ידי-זה עושים
- 10 ממנו משכן ודירה לו יתברך.
- 11 והסדר בזה הוא, שאף-על-פי שכאשר מסתכלים בהשקפה ראשונה רואים רק "הסתר אסתר פני",
- 12 ענין של "אסתר" - צריך לידע ש"מגילת אסתר" היא מכ"ד ספרי קודש, ואדרבה: אפילו כאשר כל ספרי
- 13 הנביאים יהיו "כשרגא בטיהרא"²⁸⁷, כיון ש"אשפוך רוחי על כל בשר", הנה מגילת אסתר לא תיבטל,
- 14 ו"ימי הפורים האלו .. זכרם לא יסוף מזרעם"²⁸⁸, בכל החשיבות והתוקף ("שטורעם").
- 15 וההתחלה בזה - על-ידי פעולת הנשים הצדקניות שבאותו הדור, שהיא אמנם באופן ש"את מאמר
- 16 מרדכי אסתר עושה", כהוראת השולחן-ערוך שנמסרת על-ידי רבנים ומורי-דרך רוחניים, אבל המעשה
- 17 בפועל נשלם על ידן דוקא,
- 18 ועד שתמורת זה שמחצר בית המלך יכולה לבוא גזירה רחמנא-ליצלן על תינוקות של בית רבן, כדברי
- 19 המן: "אין אני שולח ידי תחלה אלא באלו התינוקות" שמרדכי "שאל לאחד מהם פסוק לי פסוקי"²⁸⁸
- 20 - הנה "ונהפוך הוא", שתינוקות של בית רבן אלו מבטלים כל הגזירות, כפי שאמרו "אל תירא גו"²⁸⁹
- 21 עד "ואני אסבול ואמלט"²⁹⁰, ומעמידים "דור ישרים יבורך"²⁹¹,
- 22 ובאופן כזה עומדים בנסיגות הקשים שבדרא דעקבתא דמשיחא, ומביאים את הגאולה האמיתית
- 23 והשלימה על-ידי משיח צדקנו, בקרוב בימינו ממש.

* * *

- 24 נג. דובר לעיל (סעיף מ"ד) אודות הענין ד"יקר" - שזהו הסיום דכל פרטי הענינים "אורה ושמחה
- 25 וששון ויקר", ובפרט על-פי דרשת הגמרא "ויקר אלו תפילין", ש"הוקשה כל התורה כולה לתפילין",
- 26 שמזה יש ראייה נוספת ש"יקר" קאי גם על "אורה ושמחה וששון" - שלא די בכך שישנם כל פרטי
- 27 הענינים ד"אורה זו תורה, ושמחה זה יום-טוב, וששון זו מילה, ויקר אלו תפילין", אלא יש צורך שיהיו
- 28 נעשים באופן של "יקר", והיינו, שאין זה באופן שהוא עושה טובה למישהו אחר, אלא אדרבה: זהו
- 29 ענין הכי גדול שהיה יכול לקרות עמו - שזיכו אותו שיוכל ללמוד חכמתו ורצונו של הקדוש-ברוך-הוא,
- 30 ויוכל לגרום נחת רוח למי שאמר והיה העולם על-ידי קיום מצותו - מצות-עשה או מצות לא-תעשה.
- 31 וכן הוא גם בנוגע לענין דלקמן - הקשור עם פנימיות התורה:
- 32 ובהקדים - שיש עוד פירוש ב"יקר", כמוזכר לעיל ש"יקר" בגימטריא "יש", דקאי על ספירת

מארו"ל כל המועדים בטלים כו' דפורים תשט"ז (תורת מנחם - התועדויות חט"ז ע' 118). וש"נ. וראה גם לעיל סל"ב.

(288) אסת"ר פ"ז, יז (קרוב לסופו).

(289) משלי ג, כה.

(290) ישעי' מו, ד.

(291) תהלים קיב, ב.

(283) פרש"י עקב ח, א (מתנחומא שם ו. ועוד. וראה סוטה יג, ב).

(284) אבות פ"א מ"ז.

(285) לדעת ר"א - שבת קלא, א.

(286) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סש"ב ס"ה. וש"נ.

(287) לשון חז"ל - חולין ס, ב. וש"נ. וראה רד"ה להבין

הבינה²⁹², שזהו כללות הענין דפנימיות התורה, רזין ורזין דרזין, כפי שבאה באופן של הבנה והשגה, על-ידי תורת החסידות, כך שפנימיות התורה מתאחדת עם ההבנה וההשגה של האדם הלומד.

ובזה גופא - הנה מה'תורות' הנדפסות ישנו הספר "לקוטי תורה", כמו שכתב ה'צמח-צדק'²⁹³, שבחר מאמרים אלו מתוך אלפיים מאמרים (וכמו שנתבאר בהתוועדות קודמת²⁹⁴ שבזה נרמז הענין ד"אלפים שנה קדמה תורה לברייתו של עולם"²⁹⁵).

ובכן: כיון שהוצאות הכספיות עבור הדפסת ה'לקוטי תורה' היו יותר מכפי המשוער, ולאידך, רוצים שה'לקוטי תורה' יגיע לקהל גדול יותר מכמו ששיערו תחילה, אפילו אם הוצאות ההדפסה היו על דרך הרגיל - נפלה ה'המצאה', שימצאו כמה אנשים ויציעו להם את הזכות וה"יקר" להשתתף בהדפסת ה'לקוטי תורה'²⁹⁶,

- והיינו, שיהיה נרגש אצלם שאין זה באופן שלוקחים מהם דבר-מה, אלא אדרבה: הם מקבלים ענין הכי גדול שיכול להיות ב"יקר". ועל-דרך שמצינו בנוגע לקידושין, ש"באדם חשוב .. בההיא הנאה דקא מקבל מתנה מינה, גמרה ומקניא ליה נפשה"²⁹⁷, כי קבלת המתנה ממנה נחשבת אצלה לכבוד הכי גדול, ששוה יותר מכמו שהיתה מקבלת ממנו כסף -

ועל-ידי-זה יוכלו להפיץ את ה'לקוטי תורה' לקהל גדול יותר שלא בערך, ולא באופן של מתנה ("במגן"²⁹⁸), אלא באופן שכל אחד יקנה את הספר שיהיה שלו, ואחר-כך יתעצם עם התוכן של הספר.

ובעזר ה' מצאו כמה אנשים שקיבלו את הדבר באופן האמור - בנוגע ל'לקוטי תורה' שנדפס בחוץ-לארץ, וכן נמצאו עשרה אנשים שקיבלו על עצמם - ללא תנאים, באופן הנ"ל - להדפיס את ה'לקוטי תורה' גם בארץ הקודש, ובפרט בכפר חב"ד, ביסודו ובהנהלתו של רבינו נשיא דורנו, כבוד-קדושת-מורי-וחמי אדמו"ר.

ועל-ידי-זה תהיה הפצת ספר זה, ועל ידו הפצת לימוד החסידות בכלל - הן בארץ הקודש, "אשר גו' עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"²⁹⁹, והן בחוץ לארץ.

ואשרי חלקם וחלק של כל בני ביתם,

וישר גדול - שיאמרו עתה "לחיים", מתוך שמחה וטוב לבב, וללא הגבלות ומדידות,

ויתן להם ה' יתברך גם ללא הגבלות ומדידות בנוגע ללימוד ה'לקוטי תורה' לעצמם, וגם - על-פי המובן מביאור רבינו נשיאנו³⁰⁰ על-פי הדרוש של רבינו הזקן בענין "שנים אוחזין בטלית"³⁰¹ - חלק בלימוד ה'לקוטי תורה' של כל אלו שספר זה הגיע לידם על-ידי השתתפותם,

וכאמור, שהיסוד לכל זה הוא - שאין זה באופן שהם הנותנים, אלא נותנים להם,

וזוהי ההתחלה להמשכת שפע ברכה והצלחה במשך כל השנה כולה, ב"אורה זו תורה", וב"אורה" כפשוטו, ובכל הענינים המנויים בפרשה זו.

* * *

נד. כיון שעומדים כבר קרוב יותר לסיום - בעזר ה'... - מאשר להתחלה, יש להתעכב על מה שכתוב בסיום המגילה, "כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול היהודים ורצוי לרוב אחיו דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו":

(292) ראה גם שיחת ש"פ ויקרא, פ' זכור, ט' אד"ש סוס"כ (תורת מנחם - התוועדויות שם ע' 340).

(293) קידושין ז, א.

(294) ראה זח"ב קכח, א.

(295) עקב יא, יב.

(296) ראה סה"מ תרפ"ט ע' 157. וש"נ.

(297) ריש מס' ב"מ.

(292) ראה שערי אורה שער הפורים ד"ה יביאו לבוש מלכות פס"ז (עה, א).

(293) ראה "היום יום" יד אדר א. וראה גם שיחת פורים תש"כ סי"ח (תורת מנחם - התוועדויות חכ"ז ע' 434).

(294) שיחת ש"פ ויקהל, פ' שקלים, מבה"ח אד"ש ס"ח (תורת מנחם - התוועדויות חמ"ב ע' 309).

(295) מדרש תהלים צ, ד. ויק"ר פי"ט בתחלתה.

- 1 פסוק זה - שמתחיל בתיבת "כי", שהוא ענין של נתינת טעם - בא בהמשך לפסוק שלפניו: "וכל
- 2 מעשה תקפו וגבורתו (של אחשוורוש) ופרשת גדולת מרדכי אשר גדלו המלך הלא הם כתובים על ספר
- 3 דברי הימים למלכי מדי ופרס", וטעם הדבר שבספר דברי הימים למלכי מדי ופרס נכתב אודות גדולת
- 4 מרדכי - "כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשוורוש".
- 5 אבל, על-פי-זה אינו מובן קישור הענינים עם המשך הכתוב "וגדול ליהודים ורצוי לרוב אחיו דורש
- 6 טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו":
- 7 כדי לבאר הטעם ש"פרשת גדולת מרדכי" כתובה "על ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס" - מספיק
- 8 מה שכתוב בהתחלת הפסוק "כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשוורוש", שלכן הרי זה ענין שנוגע
- 9 להנהגת המלוכה; אבל מה שיידך כאן המשך הפסוק, שמרדכי הוא "גדול ליהודים ורצוי לרוב אחיו דורש
- 10 טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו" - שזהו ענין שנוגע "ליהודים", "לעמו" ו"לכל זרע עמו", כפירוש
- 11 רש"י ש"לכל זרעו" "מוסב על עמו, לכל זרע עמו"?
- 12 גם צריך להבין: מדוע בנוגע ל"עמו" נאמר "דורש טוב", ובנוגע ל"כל זרעו" נאמר "דובר שלום" -
- 13 הרי מסתבר לומר, שגם ל"עמו" היה דובר שלום, וגם ל"כל זרעו" היה דורש טוב (וכפי שמצינו כן
- 14 בדברי המפרשים), ואם כן, למה מחלק הכתוב בין "עמו" ל"כל זרעו", "דורש טוב לעמו ודובר שלום
- 15 לכל זרעו", ואינו כוללם יחד, דורש טוב ודובר שלום לעמו ולכל זרעו?
- 16 נה. ובהקדים האמור כמה פעמים בנוגע לענינה של מגילת אסתר - שאף-על-פי שאסתר אמרה "כבר
- 17 כתובה אני על דברי הימים למלכי מדי ופרס"⁴³, הנה לאחר שנכתבו הדברים ב"כתבי קודש", הרי זה
- 18 נעשה חלק מהתורה, וכיון שזהו חלק מהתורה, הנה התורה מספרת ומבארת את הענינים כפי שהם
- 19 לאמיתתם.
- 20 וכללות הכוונה של מגילת אסתר היא - להראות שהמעמד ומצב ד"הסתר אסתר פני ביום ההוא"
- 21 אינו בגלל אחשוורוש כפשוטו, "שהושחרו פניהם של ישראל בימיו כשולי קדרה"¹⁷², אלא בגלל
- 22 שאחשוורוש הוא מי ש"אחרית וראשית שלו", וזאת - למרות שבגלוי הרי זה באופן ד"הסתר אסתר פני
- 23 ביום ההוא", שלכן, על-פי תורה אי אפשר לברך ברכת הנסים על נס זה (אילו לא היה מתגלה אמיתית
- 24 הענין על-ידי קריאת המגילה, שלכן מברכים ברכת הנסים בשעת קריאת המגילה דוקא, ולא לפני זה,
- 25 כמבואר הענין במקום אחר בארוכה).
- 26 ובנוגע לענינו:
- 27 כאשר אומרים ש"פרשת גדולת מרדכי" נכתבה "על ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס" - נשאלת
- 28 השאלה: למאי נפקא מינה?! מדוע אמנם להוט מרדכי כל-כך ("וואָס איז טאַקע מרדכי אַזוי
- 29 פאַרקאָכט") שיכתבו אודותיו ב"ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס", ומה נוגע שידעו זאת עתה, בשנת
- 30 תשכ"ה, בברוקלין?!
- 31 ועל זה מבארת המגילה: "כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשוורוש":
- 32 הן אמת שנמצאים בזמן הגלות, ואז הנה המלך בגלוי הוא אחשוורוש, "שהושחרו פניהם של ישראל
- 33 בימיו כשולי קדרה", אבל כל זה הוא רק "לפנים", והאמת היא שגם ב"הסתר אסתר" נמצא ה"פני",
- 34 ולכן, גם בזמן הגלות, הנה ה"משנה למלך אחשוורוש" שמנהיג את כל הענינים בפועל הוא - "מרדכי
- 35 היהודי".
- 36 וכאמור לעיל, שאין הכוונה שיהודי צריך להתייגר ("זיך מאַטערן") בעולם הזה - לאו דוקא, ואדרבה:
- 37 הסדר הוא שגם בזמן הגלות צריך מרדכי להיות "משנה למלך אחשוורוש", אבל במה דברים אמורים -
- 38 כשמתנהג כמו "מרדכי היהודי", ש"כופר בעבודה-זרה"⁵⁰ ו"מודה בתורה כולה"⁴⁹; כאשר "מקבל עליו
- 39 עול תורה" אזי "מעבירין ממנו .. עול דרך ארץ"³⁰², ומקבל את כל עניני העולם בקלות, אלא שגם אז
- 40 הרי הוא "משנה למלך אחשוורוש", כיון שכל הענינים צריכים לעבור באמצעות השר של אותה המדינה.

[וכידוע³⁰³ בפירוש מאמר רז"ל³⁰⁴ "לא הגלה הקדוש-ברוך-הוא את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים" - דלכאורה לא מצינו שבמשך כל הדורות יהיו גרים רבים כל-כך - שכאשר יהודי אוכל ושותה מאכל ומשקה או לובש בגד שנמצא באויר של אותה המדינה, הנה גם הניצוץ האלקי שבמאכל ומשקה או הלבוש, נמצא תחת השר של מדינה זו, וכאשר מברך על המאכל ומשקה ואחר-כך לומד תורה בכח זה, הרי הוא "מגיר" את הניצוץ שנמצא בין העכו"ם, ומכניסו לגבול ישראל].

ועל-פי-זה מובן הטעם שדבר זה צריך להכתב ב"ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס" - כדי שהנהגת מדי ופרס תהיה (לא כפי שמתקבל אצל אחשוורוש כפשוטו, אלא) על-פי ה"משנה למלך אחשוורוש" שהוא "מרדכי היהודי".

נו. ולאחרי שנאמר ש"מרדכי היהודי משנה למלך אחשוורוש" - ממשיך בכתוב³⁰⁵ "וגדול ליהודים": מדוע מרדכי דוקא היה "משנה למלך אחשוורוש" - בגלל שהיה "גדול ליהודים".

ובהקדמה:

ישנם כמה הורים שטוענים: כיון שדרים בין גוים,

- וכאמור לעיל, שהקדוש-ברוך-הוא אינו רוצה שיהודים יתיסרו בגשמיות בגלות, אלא רצונו שימלאו את השליחות של בירור הניצוצות, ויעשו זאת מתוך הרחבה, ומה שצריך להיות ענין של עבודת פרך, יהיה זה על-ידי יגיעה "בליבון הלכתא"²⁶⁴ -

הרי משום הא, יש צורך שתהיה אפשרות להתדבר ("צוזאמען רעדן זיך") עם הגוי, ובמילא צריך להתלבש באופן שיוכל להיפגש עם הגוי שירצה לשבת עמו באותו שולחן, וצריך לדעת את כל מנהגי הגוי כו', ועד שמצינו בגמרא³⁰⁶ ש"אבטולמוס בר ראובן התירו לו לספר קומי (אף שאסור הדבר לכל ישראל) מפני שהוא קרוב למלכות".

וכיון שנמצאים בזמן שהמלך הוא אינו יהודי, אחשוורוש, "מלכי מדי ופרס", ויש צורך ב"משנה למלך אחשוורוש" - עליו לגדל ולחנך את בנו ובתו, עוד בקטנותם, כאילו הם אלו שיצטרכו לשמש כ"סגן נשיא ארצות הברית"! ... שהרי הוא דר בארצות-הברית.

- בשלמא בנוגע למשרת ה"נשיא", הרי הוא מוותר, אבל "משנה למלך אחשוורוש" - יכול להיות גם בנו או בתו. ומדוע לא? ! - על-פי דין המלכות יכולה גם אשה למלא תפקיד זה; אין הכרח שיהיה דוקא "מלך", יכולה להיות גם "מלכה".

ועל זה אומרים, ש"מרדכי היהודי משנה למלך אחשוורוש" בגלל היותו "גדול ליהודים":

"משנה למלך אחשוורוש" - לאו כל מוחא סביל דא; זוהי עבודה שכרוכה עם נסיונות גדולים ביותר, ובשביל זה צריכים להיות תחילה "גדול ליהודים", והיינו, שיהודים אלו שהם כופרים בעבודה-זרה ומודים בכל התורה כולה, הנה הם יבחרוהו בתור "גדול ליהודים", ואז יכול לקבל על עצמו עבודה כזו, להיות "משנה למלך אחשוורוש" - שאף-על-פי שיצטרך להיות יחד עם המלך אחשוורוש, ויצטרך להתלבש באופן שיכניסוהו ב"שער המלך" וכו', וכו', מכל-מקום יוכל לעמוד בנסיון, ותהיה מזה תועלת ליהודים. אבל אם אינו "גדול ליהודים" - אינו יכול להיות "משנה למלך אחשוורוש".

וזהו המשך וקישור הענינים במגילת אסתר באופן של הוראה לדורות:

צריך להיות כתוב ב"ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס", שכאשר אחשוורוש הוא מולך בכיפה, אזי ה"משנה למלך אחשוורוש" הוא "מרדכי היהודי", שמתנהג באופן שהוא טוב לבני ישראל,

(303) ראה ת"א בראשית ו, א. ר"פ לך לך. תו"ח ר"פ חיי שרה (קכא, סע"ב ואילך). ובכ"מ.

(304) פסחים פז, ב.

(305) כ"ק אדמו"ר שליט"א פנה אל זקני החסידים היושבים

מאחוריו, ושאל בבת-שחוק: מה כתוב לאחרי "משנה למלך אחשוורוש"? - "וגדול ליהודים".

(306) ב"ק פג, א. וראה מעילה יז, א.

- 1 אבל, מי הוא זה שיכול להיות "משנה למלך אחשוורוש" בפועל - הנה לא זו בלבד שצריך להיות
- 2 "מרדכי היהודי", אלא בין היהודים גופא עליו להיות "גדול ליהודים",
- 3 ו"גדלות" - לא בוחרים ולוקחים לבד, כי "המחזור על הגדולה", אזי אדרבה - "גדולה בורחת
- 4 ממנו"³⁰⁷; מישוהו אחר צריך לומר עליו שהוא "גדול", וכזה גופא - לא יחיד אלא רבים, ודוקא "יהודים"
- 5 ("גדול ליהודים"), שכופרים בעבודה-זרה ומודים בכל התורה כולה;
- 6 ואז - יכול להצליח בנסיון שישנו בתפקיד ד"משנה למלך אחשוורוש".
- 7 נו. אמנם, לאחר כל העילויים, ממשיך הכתוב ואומר שמרדכי היה "רצוי לרוב אחיו", "ולא לכל
- 8 אחיו, מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין, לפי שנעשה קרוב למלכות והיה בטל מתלמודו"³⁰⁸:
- 9 לכאורה צריך להבין³⁰⁹ - דממה-נפשך: אם זוהי הנהגה שמותרת וצריכה להיות על-פי שולחן-ערוך
- 10 - למה פירשו ממנו מקצת סנהדרין; ואם זוהי הנהגה בלתי רצויה - למה נשאר עמו רוב הסנהדרין,
- 11 ולמה התנהג כן בעצמו?!
- 12 ויובן בהקדם דברי הגמרא¹⁷⁸ בנוגע לדרכי ההנהגה דרבי ישמעאל ("הנהג בהן מנהג דרך ארץ") ורבי
- 13 שמעון בן יוחאי ("בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים, שנאמר¹⁸² ועמדו
- 14 זרים ורעו צאנכם וגו'"), "הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן, כרבי שמעון בן יוחאי ולא עלתה בידן"
- 15 - שהדיוק בזה הוא ש"הרבה .. לא עלתה בידן", אבל "מקצת", "עלתה בידן".
- 16 ובנוגע לענינו, הנה "רוב אחיו" - סדר ההנהגה שלהם הוא כרבי ישמעאל, אבל "מקצת סנהדרין"
- 17 - סדר ההנהגה שלהם הוא כרבי שמעון בר יוחאי:
- 18 הנהגת "מקצת סנהדרין" היא באופן שהם נמצאים אמנם בעולם, אבל העולם אינו תופס מקום אצלם.
- 19 וגם במצב שאינו יכול להשאר בביתו, ששם יש לו לחם ובשר לאכול, וצריך להתחבא במערה - אינו
- 20 דואג מה יאכל וישתה, כיון שהקדוש-ברוך-הוא ממציא לו חרוב ומעיין מים³¹⁰; מה שהוא צריך - יש
- 21 לו.
- 22 והמעלה שבהנהגה זו - מתבטאת בנוגע ללימוד התורה:
- 23 רבי שמעון בר יוחאי למד תורה גם בהיותו "בעולם", אבל אין זה מגיע למעלתו בלימוד התורה
- 24 לאחר שהיה במערה, כמסופר בגמרא³¹⁰ שרשב"י אמר לרבי פנחס בן יאיר (שהתאונן על צערו של
- 25 רשב"י, באמרו, "אוי לי שראיתך בכך") "אשריך שראיתני בכך, שאילמלא לא ראיתני בכך לא מצאת
- 26 בי כך, דמעיקרא כי הוה מקשי רשב"י קושיא, הוה מפרק ליה רשב"י תריסר פירוקי, לסוף כי הוה מקשי
- 27 רשב"י קושיא, הוה מפרק ליה רשב"י עשרין וארבעה פירוקי", והיינו, שמצד סדר העבודה באופן שלא
- 28 היה לו עסק עם העולם, נתעלה בלימוד התורה בעילוי שלא בערך.
- 29 ואין פירוש הדברים שאינו פועל בעולם - אדרבה - כמסופר בגמרא³¹⁰ שלאחרי היציאה מן המערה,
- 30 הנה "כל היכא דהוה מחי רבי אלעזר, הוה מסי רבי שמעון"; רבי שמעון בר יוחאי יצא לעולם וראה
- 31 את החסרונות, ואף-על-פי-כן, לימד זכות ותיקן את העולם.
- 32 ישנם כאלו שפורשים מהעולם, ואחר-כך נעשים "קנאים", ובנוגע לכל ענין - אינם רואים מעלות,
- 33 ומלמדים היפך הזכות.
- 34 ובכן:
- 35 בנוגע לענין הפרישות וההתבודדות - אומר רבינו נשיאנו בשיחה הידועה (שכבר נדפסה³¹¹): "טובה
- 36 הפרישות עם הבריות והבדידות בתוך בני אדם".

(310) שבת לג, ב.

(307) עירובין יג, ב.

(311) שיחת חג הפסח תרצ"ד בסופה (לקו"ד ח"א קמד,

(308) פרש"י עה"פ - ממגילה טז, סע"ב.

סע"ב). וראה גם סה"ש תרצ"ט ע' 310. וש"נ.

(309) ראה גם לקו"ש חט"ז ע' 373 ואילך.

ובנוגע לענין הקנאות - הנה כאשר רשב"י ראה "קנאי" שעושה פעולה של קנאות לשם שמים, כמו
 רבי אלעזר בנו, שהיה במדריגה נעלית ביותר ב"בני עליה", כדברי רשב"י "אם שנים הן אני ובני הן"³¹²
 - "הוה מטי רבי שמעון", ואמר "איזיל אתקין מילתא", לפעול בתיקון העולם, ולדוגמא: לטהר מקום שהיה
 בו ספק טומאה, כדי שהכהנים יוכלו לעבור דרכו בהליכתם לעיניהם³¹³.
 ונמצא, שעל-ידי ענין המערה - שזהו סדר שלמעלה מהעולם - ניתוסף אצל רשב"י עילוי שלא בערך
 בלימוד התורה, ולאחרי כן - גם בנוגע להמשכת התורה בעולם.
 אלא מאי - סדר זה אינו עבור "רוב אחיו"; זהו סדר רק עבור "מקצת סנהדרין". וזהו הטעם שמרדכי
 היה "רצוי לרוב אחיו", "ולא לכל אחיו" .. שפירשו ממנו מקצת סנהדרין.
 נח. אך עדיין אינו מובן: למה צריכה המגילה לספר שמרדכי היהודי שהיה "משנה למלך אחשוורוש
 וגדול ליהודים", היה "רצוי לרוב אחיו", "ולא לכל אחיו" .. שפירשו ממנו מקצת סנהדרין - ובלשון
 הגמרא³¹⁴: "אפשר בגנות בהמה טמאה לא דיבר הכתוב .. בגנות צדיקים דיבר הכתוב"!
 והביאור בזה - שיהודי צריך לידע זאת, כדי לדעת במה עליו לבחור, כאשר הברירה היא בידו:
 מחד גיסא - יש לו ברירה להיות "משנה למלך אחשוורוש", ובתפקיד זה תהיה ה"עבודה" שלו באופן
 ש"לא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא"³¹⁵, אלא יעסוק בעניני עסקנות ציבורית להצלת ישראל;
 ומאידך גיסא - יש לו ברירה לעסוק בלימוד התורה.
 ובכן: עליו לדעת, שאם הברירה היא בידו - הנה איזה ערך יש ל"זהב וכסף" .. ודר וסוחרת" לגבי
 העסק בתורה, וכדברי הגמרא³¹⁶: "יקרה היא מפנינים"³¹⁷, מכהן גדול ש(לובש בגדי כהונה גדולה ו)נכנס
 לפני ולפנים; ועל-פי האמור לעיל (סעיף מ"א) אודות לבישת בגדי כהונה גדולה על-ידי אחשוורוש, מי
 ש"אחרית וראשית שלו", מובן, שגם כפי שהקדוש-ברוך-הוא נמצא בלבושי כהונה, אין זה מגיע להעילוי
 כפי שהקדוש-ברוך-הוא נמצא בתורה. ולכן, אם הברירה היא בידו - מוטב שיבחר לעסוק בתורה, ולא
 יבחר להיות "משנה למלך אחשוורוש", אפילו אם יציל זאת עבור הצלת בני ישראל.
 העוסק בצרכי ציבור באמונה פטור אמנם מתלמוד תורה, קריאת שמע ותפלה (כפסק-דין
 השולחן-ערוך³¹⁸), אבל ענין זה הוא מצד קיום שליחותו של הקדוש-ברוך-הוא בעולם, ובגלל זה הוצרך
 מרדכי לעשות זאת, כיון שלא היתה לו ברירה; אך כאשר יהודי חושב ומתבונן לדעת מהו "חלק
 היפה"³¹⁹ ומהו חלק שאינו יפה כל-כך (אף שיכול להיות שזהו חלקו, ובאופן שזהו החלק שנותנים לו
 מלמעלה) - הנה "חלק היפה" הוא בהיותו "רצוי" לא רק "לרוב אחיו", אלא "לכל אחיו", כפי שהיה
 מרדכי קודם שנעשה "משנה למלך אחשוורוש", שאז העריכו אותו ("געהאלטן פון אים") לא רק "מקצת
 סנהדרין", אלא גם "רוב אחיו", שהרי גם ה"הרבה" ש"עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן" סבירא-להו
 שהנהגת רשב"י היא טובה ונעלית יותר, והא ראיא, שלעתיד-לבוא יהיה אצל כל בני ישראל סדר ההנהגה
 ד"ועמדו זרים ורעו צאנכם", ומזה מוכח שזהו תכלית המכוון.
 ולכן, גם בזמן הגלות, כאשר "מרדכי היהודי (בהיותו) משנה למלך אחשוורוש" הוא "רצוי לרוב אחיו"
 - הרי זה רק מפני שלא היתה לו ברירה, והוכרח לקבל על עצמו שליחות זו; מה-שאינ-כן מי שיש לו ברירה
 כו'.

ולכן מספרים לנו זאת, כדי שנדע, שכאשר נותנים למישהו ברירה ואומרים לו: אתה יכול לעסוק
 בלימוד התורה כל ימך, ואתה יכול גם להיות עסקן ציבורי, ואפילו ראש-ישיבה - עליו לדעת, שכאשר
 בוחר באפשרות השניה, אזי יפרשו ממנו מקצת סנהדרין!

(316) הוריות יג, א.

(317) משלי ג, טו.

(318) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סוסצ"ג. וש"נ.

(319) לשון חז"ל - פרש"י ס"פ נצבים.

(312) סוכה מה, ב.

(313) שבת שם ואילך ובפרש"י. וראה גם לקו"ש ח"ב ע'

152.

(314) ב"ב קכג, א.

(315) מגילה ג, א.

- 1 לכאורה: היתכן?! הרי ראשישיבה מציל יהודים מ"עם-הארצות" בלימוד התורה?! - אבל
- 2 אף-על-פי-כן, אין זה מגיע למעלת לימוד התורה קודם שנעשה ראשישיבה, שאז למד תורה לשמה!
- 3 ובפרט על-פי המדובר כמה פעמים³²⁰ מה שכתוב ב'שאלות ותשובות' 'בית אפרים'³²¹ בפירוש דברי
- 4 הגמרא³¹⁵ "מבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה" - דלכאורה אינו מובן³²²: הרי גם מקרא
- 5 מגילה הוא בכלל לימוד התורה - דכיון שביכלתו להתייגע בלימוד סוגיא עמוקה, ובמקום זה עוסק
- 6 במקרא מגילה, שזהו לימוד קל בערכו, הרי זה נחשב כביטול תורה.
- 7 ועל-דרך-זה בנדון דידן: כאשר יש ביכלתו ללמוד לעצמו סוגיא עמוקה, ובמקום זה לומד את הסוגיא
- 8 רק כדי לומר שיעור לפני התלמידים בתור ראשישיבה - הנה בערכו הרי זה כמו מקרא מגילה לגבי
- 9 לימוד סוגיא עמוקה.
- 10 - בודאי צריך לברך על זה ברכת התורה, וזוהי מצוה מן התורה, ויש בזה העילוי ד"תוציא יקר
- 11 מזולל"³²³, וכל הענינים הטובים; אבל, אין זה מגיע למעלת לימוד התורה כפי שהיה קודם העסקנות
- 12 הציבורית - אפילו עסקנות ציבורית בלימוד התורה גופא (הלימוד עם תלמידים), ועל-אחת-כמה-וכמה
- 13 עסקנות ציבורית כפשוטה.
- 14 ומטעם זה מצינו בכמה מקומות³²⁴ שהיו שסירבו לקבל הצעת מינוי בעסקנות ציבורית - דלכאורה:
- 15 הרי הצעת המינוי באה ממי שהיה אפשר לסמוך עליו כו', ועל-פי דין, העוסק בצרכי ציבור פטור מלימוד
- 16 התורה וכו', ואם כן, למה סירבו לקבל המינוי - כי, מלבד המורא מפני הנסיון שבדבר, הרי אי אפשר
- 17 להשוות זאת למעלת ה"יחוד נפלא ועצום"³²⁵ שעל-ידי לימוד התורה דוקא, אפילו לא על-ידי קיום
- 18 המצוות, כמבואר בארוכה בתניא³²⁶ ובמאמרי חסידות³²⁷.
- 19 וזהו המשך הענינים במגילה - שהעובדה ש"מרדכי היהודי (הוא) משנה למלך אחשוורוש" היא רק
- 20 בגלל היותו "גדול ליהודים", כי לאו כל מוחא סביל דא, ואין זו דרך לרבים; ולא עוד אלא שאפילו
- 21 מרדכי בעצמו לא היה מרוצה מזה, בראותו שהוא "רצוי לרוב אחיו", "ולא לכל אחיו, שפירשו ממנו
- 22 מקצת סנהדרין".
- 23 וכיון שכן, הנה כשמדובר אודות חינוך הילד, הרי גם אם הוא חושב שהילד יכול להיות "משנה
- 24 למלך אחשוורוש" - אומרים לו: הזהר והזהר! עליך לעשות ממנו "יושב אוהל", שישב וילמד תורה כל
- 25 ימיו כולם.
- 26 נט. והנה, גם לאחר שמרדכי נעשה כבר "משנה למלך אחשוורוש", הרי אף שהוצרך להתעסק גם
- 27 בעניני המדינה, מכל-מקום לא בענין זה היה מונח, כ"אם בסובת בני ישראל - "דורש טוב לעמו ודובר
- 28 שלום לכל זרעו".
- 29 ובפרטיות יותר:
- 30 בנוגע ל"עמו" נאמר רק "דורש טוב", ולא נאמר "דובר שלום" - כי יש כאלו שצריכים לדבר עמהם
- 31 "שלום", אבל יש גם כאלו (ובפרט אלו ש"נהנו מסעודתו של אותו רשע") שצריכים להוכיח אותם -
- 32 "הוכח תוכיח"⁷¹, ולכן אי אפשר לומר "דובר שלום לכל עמו", שהרי יש כאלו שצריכים להוכיחם,
- 33 ו"תוכחה" ו"שלום" הם שני ענינים שונים.
- 34 אלא, שהפנימיות של התוכחה היא שלום, כי גם בנוגע לאלו שצריך להוכיח אותם, הנה סיבת התוכחה
- 35 היא - בגלל היותו "דורש טוב לעמו", כמבואר בארוכה בתניא פרק לב, "שאף הרחוקים מתורת ה' ועבודתו

(320) ראה תורת מנחם - התועודיות חל"ח ע' 271. וש"נ.

(321) חא"ח סס"ח.

(322) ראה רש"ש ויד דוד למגילה שם.

(323) ראה ב"מ פה, א.

(324) ראה הוריות יו"ד, סע"א ואילך. ספרי דברים א, טז.

(325) תניא פ"ה.

(326) פכ"ג.

(327) ראה הערות הצ"צ לשם (קיצורים והערות ע' קד

ואילך).

- 1 . . צריכים למשכן בחבלי עבותות אהבה", אלא שהתוצאה בפועל תלויה בהמקבל, כפי שממשיך: "וכולי
2 האי ואולי יוכל לקרבן לתורה ועבודת ה'", ומסיים: "והן לא, לא הפסיד שכר מצות אהבת ריעים".
- 3 ובוזה גופא "דורש טוב לעמו" - כפי שמדייק ה'אבן עזרא' שלא נאמר "עושה טוב", אלא "דורש טוב",
4 היינו, שהשתדל וחיפש היכן ישנה הזדמנות ואפשרות לעשות טובה ליהודי.
- 5 וזהו גם המענה על השאלה: למה מצווה רבינו נשיאנו לנסוע לאיזו עיירה רחוקה ("ערגעץ וואו אין
6 אַ שטעטל") - הלא יכול לישב בביתו ולהמתין עד שמישהו יבוא אליו כו', או שבשעה שילך להתפלל
7 יפגוש מישהו שייבקש ממנו הלואה, ויתן לו (כהסיפור הידוע³²⁸ עם ה'צמח-צדק').
- 8 אך הענין הוא - שלא זהו סדר העבודה של עסקן ציבורי; עסקן ציבורי הוא (לא רק "עושה טוב",
9 אלא) "דורש טוב", כנזכר לעיל.
- 10 ונוסף לזה - "דובר שלום לכל זרעו":
- 11 בנוגע ל"זרעו" - הנה מלבד היותו "דורש טוב" (כמו בנוגע ל"עמו", שכולל גם "זרעו"), ניתוסף גם
12 הענין ד"דובר שלום לכל זרעו" ("דובר גו'", "בוא'ו המוסיף), כי כשמדובר אודות "תינוק", הרי אמרו
13 רז"ל³²⁹ שבנוגע ל"תינוק ואשה" צריכה להיות ההנהגה באופן ד"ימין מקרבת", ורק (אחר כך) "שמאל
14 דוחה"³³⁰, ולכן, נוסף על הענין ד"דורש טוב" בפנימיות, הנה גם בחיצוניות הרי הוא "דובר שלום לכל
15 זרעו".
- 16 ס. וזוהי ההוראה לכל אחד ואחת:
- 17 אלו שמונחים בתורה, "תורתם אומנתם" - הנה מלכתחילה אינם שייכים לענינים אחרים; אבל אלו
18 שעוסקים גם בעניני העולם, יש אצלם גם הענין ד"משנה למלך אחשורוש" - כל אחד לפי ענינו: אם
19 בנוגע למושל בכיפה, או בנוגע למדינה אחת, וכיוצא בזה, וכמאמר רז"ל³³¹ "בתחילה מלך כו' ולבסוף
20 לא מלך אלא על ירושלים . . אלא על מקלו", כך שהוא ה"משנה למלך אחשורוש" של "מקלו" - ענין
21 מסויים בעולם, שאינו אפילו בדרגת צומח, אלא בדרגת דומם.
- 22 - נפשו האלקית מונחת אמנם (לא ב"מקל", אלא) בהענין ד"חי הוי' אלקי ישראל אשר עמדתי
23 לפניו"¹⁷⁹; אבל הוא לא יכול לעזוב את הגוף ונפש הבהמית שיתנהלו כרצונם, ללא ממשלה וללא הוראה,
24 ולכן עליו להיות "משנה למלך אחשורוש" בנוגע למלכות הקטנה שלו, "עולם קטן"⁶².
- 25 ועל זה אומרים לו, שצריך לידע, שבנוגע לכל רגע שמקדיש עבור הגוף ונפש הבהמית, ובמילא צריך
26 לנתק את עצמו ("אֶפְרַיִם זִיךְ") מלימוד התורה - צריך להבטיח תחילה את הענין ד"גדול ליהודים",
27 היינו, שלכל לראש הוא מתפלל ולומד, "מבית הכנסת לבית המדרש"³³², ורק לאחר כן הולך להיות
28 "משנה למלך אחשורוש" - "הנהג בהן מנהג דרך ארץ".
- 29 ובאופן כזה - הנה אף שאינו רצוי לכל אחיו, הרי הוא "רצוי לרוב אחיו", והתורה על הרוב תדבר³³³,
30 שזהו אופן ההנהגה ש"הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן".
- 31 ולאחרי כן אומרים לו, שהעיקר הוא - שלא יצא ידי חובתו בעבודתו עם עצמו (שאו הרי זה על-דרך
32 מאמר רז"ל⁷³ "כל האומר אין לו אלא תורה, אפילו תורה אין לו"), אלא צריך להתנהג באופן ד"דורש
33 טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו", כמו שנתבאר לעיל בפרטיות.
- 34 סא. ובענין זה צריכה להיות גם עיקר ההשתדלות של אלו שנמצאים בכפר חב"ד:

(328) ראה סה"ש תש"ז ע' 97 ואילך. וש"נ. וראה גם תורת וש"נ.

מנחם - התוועדות חל"ו ע' 30. וש"נ. (331) סנהדרין כ, ב.

(329) סוטה מז, א. וש"נ. (332) ברכות בסופה.

(330) ראה גם תורת מנחם - התוועדות חמ"א ס"ע 30. (333) ראה מו"ר ח"ג פל"ד.

- 1 ובהקדים - שאף-על-פי שענינם הוא יושבי כפרים, הרי הגמרא³³⁴ פוסקת שעכשיו אין יושבי כפרים,
2 אלא כולם נחשבים ליושבי עיירות וכרכים גדולים, אף שאינן מוקפות חומה.
3 ובכן: סדר עבודתם במיוחד הוא - שחלקם במעמד ומצב ש"רצוי לכל אחיו", כיון שיושבים על
4 התורה ועל העבודה, וחלקם במעמד ומצב ש"רצוי לרוב אחיו", כיון שמתעסקים גם בתפקיד של "משנה
5 למלך אחשוורוש", אבל באופן ד"דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו".
6 וענין זה ממשיך להם תוספת ברכה והצלחה ב"אורה ושמחה וששון ויקר" כדרשת חז"ל,
7 והקדוש-ברוך-הוא ימשיך להם - ועל ידם גם לכל אנ"ש ולכל בני ובנות ישראל שלעת-עתה נמצאים
8 לפי שעה שם³³⁵ - אורה ושמחה וששון ויקר כפשוטו, למטה מעשרה טפחים.
9 [כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון ה"בינוני"].

* * *

- 10 סב. בנוגע לבשורה טובה ד"ונהפוך הוא" - מסופר במגילה: "הרצים יצאו דחופים"³³⁶, שיצאו ונסעו
11 לפרסם את הדברים בכל מדינות המלך.
12 ובכן: כיון שנמצאים כאן אלו שנוסעים כעבור ימים ספורים - יאמרו "לחיים", ויביאו עמהם את
13 הבשורה הטובה בנוגע ל"אורה ושמחה וששון ויקר", ובעיקר - בנוגע ללימוד ה'לקוטי-תורה'³³⁷, ועיקר
14 כל העיקרים - שתהיה שנה של "אורה זו תורה", ושנת אורה כפשוטה.
15 [כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א שאל: איפה הבחורים שנוסעים לארץ ישראל³³⁸, וצוה שיאמרו
16 לחיים³³⁹, וינגנו ניגון שמח, וסיים:]
17 ובבוא הזמן שיצטרכו לנסוע ויסעו בפועל - הנה "בשמחה תצאו ובשלום תובלון"³⁴⁰,
18 וכדברי רבינו נשיאנו³⁴¹, שלא נפרדים, אלא ממשיכים להיות ביחד, ובלבד שלומדים בהתמדה ושקידה
19 נגלה וחסידות, ויהיה לימוד המביא לידי מעשה, מתוך יראת שמים ואהבת ה'.

* * *

- 20 סג. ברצוני להוסיף דבר-מה בנוגע ללימוד ה'לקוטי-תורה':
21 ובהקדמה - שאחד הטעמים לכך שבשנת העיבור קורין את המגילה (וכל עניני הפורים) באדר שני
22 הוא משום "מיסמך גאולה לגאולה"³⁴², היינו, לסמוך את הגאולה דפורים שהיא באופן ש"אכתי עבדי
23 אחשוורוש אנן"⁹⁸, לגאולה השלימה שתהיה כמו הגאולה ממצרים, כמו שכתוב³⁴³ "כימי צאתך מארץ
24 מצרים אראנו נפלאות".
25 ובכן, גם ב'לקוטי-תורה' דפרשת השבוע, פרשת צו (כאמור לעיל (סעיף ל"ט) שזוהי הפרשה שבה
26 חל פורים), ישנם דרושים שבהם נתבאר בארוכה ענין הגאולה - דרושי פסח, ועד ששם נתבאר לא רק
27 הענין ד"אראנו נפלאות" שבימות המשיח, אלא גם תכלית השלימות דלעתיד-לבוא שתהיה בהמשך ימות
28 המשיח, ועד להענין ד"יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"³⁴⁴ - מנוחה שלמעלה מעליות³⁴⁵.

במעמד ומצב ד"מוקף חומה": מ'קען זיך צו זיי ניט צורירן!...
(340) ישעי' נה, יב.
(341) אג"ק שלו ח"ד ע' רנז (נעתק ב"היום יום" י אד"ש).
וראה גם תורת מנחם - התוועדויות ח"ט ע' 220. וש"נ.
(342) מגילה ו, סע"ב.
(343) מיכה ז, טו.
(344) תמיד בסופה.
(345) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות חל"ו ע' 186. וש"נ.

(334) מגילה ב, א.
(335) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות חמ"ב ע' 175. וש"נ.
(336) אסתר ג, טו.
(337) ראה לעיל סנ"ג.
(338) ושאל בבת שחוק: האם הם כבר ישנים!?!...
(339) לא' המסובים שאמר שדירתו בארץ ישראל, אמר כ"ק
אדמו"ר שליט"א: אבל עכשיו אתה נמצא כאן; אמור "לחיים",
ותביא עמך בשורה משמחת לארץ ישראל.
כן אמר - בבת שחוק - שנמצאים כאן אורחים מירושלים, שהם

ובזה רואים גם איך שבפנימיות התורה מתבארים - ברמז ובפירוש - גם ענינים של דרוש וסוד עד
לפשוט כפשוטו, כאשר לומדים כדבעי כו'.
אלו שיכולים ללמוד בעיון - מה טוב, ועל-כל-פנים יש ללמוד ("דורכלערנען") בכל שבוע ושבוע
את הדרושים של הפרשה באופן דלמיגרס,
- אבל, באופן דלמיגרס בתורה שבעל-פה, ששונה מהאופן דלמיגרס בתורה שבכתב, שהרי בלימוד
תורה שבכתב יכול לברך גם מי שלא ידע מאי דקאמר, מה-שאינ-כן בתורה שבעל-פה שצריך להבין
לכל-הפחות באופן שטחי³⁴⁶ -
שבאופן כזה ביכלתו של כל אחד ואחד לסיים במשך השבוע.
ויש לעשות זאת מתוך שמחה וטוב לבב, וכדברי ה'תורת כהנים' שהובא בפירש"י בתחלת הסדרה:
"אין צו אלא לשון זירוז, מיד ולדורות" - שמכאן ולהבא יומשך כן בלימוד פנימיות התורה בהתמדה
ושקידה.
וזה יהיה הכנה וכלי, שבקרוב ממש יוליכנו רבינו נשיאנו, נשיא דורנו - והוא בראשנו - לקראת משיח,
ונלמד ממנו תורתו של משיח, רזין דרזין דאורייתא, שעל זה נאמר³⁴⁷ "ישקני מנשיקות פיהו כי טובים
דודיק מיינ".
[כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון הכנה, ואחר-כך הניגון של רבינו הזקן].

* * *

סד. לאחר שניגנו ניגון הכנה, אמר כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א מאמר (כעין שיחה) דיבור-
המתחיל מגילה נקראת כו'.
[כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון רבינו הזקן בן ד' הבבות (בבא הד' - פעם אחת),
והניגון "ניע זשוריצי כלאפצי". אחר-כך התחיל לנגן "הושיעה את עמך". ואחר-כך צוה לנגן "אני
מאמין", "אבינו מלכנו" ו"כי בשמחה תצאו"].

בס"ד. שיחת שבת פרשת צו, ט"ז אדר-שני, ה'תשכ"ה.

בלתי מוגה

א. על הפסוק "צו את אהרן" - דלכאורה אינו מובן: מדוע נאמר הלשון "צו", ולא "דבר" או
"אמור", כלשון הרגיל בתורה - מפרש רש"י: "אין צו אלא לשון זירוז, מיד ולדורות, אמר רבי
שמעון, ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס".
וצריך להבין:
(א) בפרשיות שלפני זה מצינו כמה פעמים (לא רק דיבור או אמירה, אלא גם) לשון ציווי - "כאשר
צוה ה' את משה"¹, וכן "ואתה תצוה"². ואם יש קושי בלשון ציווי - היה רש"י צריך לפרש זאת בפרשיות
שלפני-זה?
[ומה שכתב ה'שפתי חכמים' (לתרץ "למה לא פירש רש"י זה לעיל אקרא דפרשת תצוה") ששם מובן
מעצמו הצורך בזירוז "משום שצריך אומנות יתירה לגרגרו בראש הזית ולכותשו במכתשת שיהיה בלא
שמרים" - אינו מובן, שהרי רש"י לא בא לפרש הטעם שיש צורך בזירוז³ (שאז היה אפשר לומר שבפרשת

(2) ר"פ תצוה.

(346) ראה ה' ת"ת לאדה"ז ספ"ב. וש"נ.

(3) ברשימה נוספת: שהרי גם כאן מובן מעצמו הצורך בזירוז

(347) שה"ש א, ב ובפרש"י.

- בגלל "שיש בו חסרון כיס".

(1) פקודי לח, כב. לט, א ואילך.

- 1 תצוה אין צורך לפרש טעם הזירוז, כיון שמוכן בפשטות שהזירוז בא משום שצריך אומנות יתירה), אלא
2 גם עצם הפירוש ד"צו" שהוא "לשון זירוז", ואם כן, היה צריך להקדים ולפרש זאת ב"ואתה תצוה".
- 3 (ב) קושיא גדולה יותר: כללו של רש"י "אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות", אינו מתאים לכאורה
4 בנוגע ללשון ציווי שנאמר במעשה המשכן ("כאשר צוה ה' את משה"), שהרי עשיית המשכן וכליו היתה
5 רק פעם אחת, ואינה ציווי לדורות?
- 6 (ג) דרכו של רש"י לפרש פשוטו של מקרא על אתר, ולא לקבוע כללים ששייכים גם לפסוקים אחרים
7 (אלא-אם-כן ניתוסף על-ידיה בפירוש כתוב זה). ועל-פי-זה, היה צריך רש"י לפרש תיבת "צו" כאן,
8 שהיא "לשון זירוז", ולמה אומר בלשון של כלל, "אין צו אלא לשון זירוז"?
- 9 (ד) גם צריך להבין: מדוע מזכיר רש"י את שמו של בעל המאמר - "אמר רבי שמעון", הרי רש"י
10 מביא רק מה שנוגע לפירוש הכתובים, שלכן, גם כשמביא מדרשי חז"ל, משמיט רש"י את הענינים
11 שאינם נוגעים לפשטות הכתובים, ואם כן, היה יכול להביא רק המאמר "ביותר צריך הכתוב לזרז במקום
12 שיש בו חסרון כיס", מבלי להזכיר שם בעל המאמר?
- 13 ב. והביאור בזה:
- 14 לשון ציווי שמצינו בפרשיות שלפני-זה הוא בדרך סיפור - כמו "כאשר צוה ה' את משה", וכן "ואתה
15 תצוה", כפי שמפרש רש"י על הפסוק "צו גו' ויקחו אליך שמן גו'" שבפרשת אמור⁴: "זו פרשת מצות
16 הנרות, ופרשת ואתה תצוה לא נאמרה אלא על סדר מלאכת המשכן לפרש צורך המנורה, וכן משמע,
17 ואתה סופך לצוות את בני ישראל על כך"; ואילו בפרשתנו - נאמר לשון ציווי (לא בדרך סיפור, אלא)
18 בדרך הוראה.
- 19 וכיון שבפרשתנו נאמר לדאשונה לשון ציווי (לא בדרך סיפור, אלא) בדרך הוראה (אף שבדרך כלל
20 באות הוראות התורה בלשון דיבור או אמירה), לכן צריך רש"י לפרש: "אין צו אלא לשון זירוז, מיד
21 ולדורות"; מה-שאינ-כן בדרך סיפור משתמש הכתוב בלשון ציווי גם בענין שאין בו זירוז מיד ולדורות
22 (כבסיפור אודות מעשה המשכן, כנזכר לעיל).
- 23 ולהעיר, שבמסכת קידושין⁵ שנינו "כל מקום שנאמר צו אינו אלא זירוז, מיד ולדורות, זירוז דכתיב"
24 וצו את יהושע וחזקוהו ואמצוהו (וכן הוא ב'ספרי' על הפסוק⁶), מיד ולדורות דכתיב⁷ מן היום אשר צוה
25 ה' והלאה לדורותיכם", ופסוקים אלו הם בדרך סיפור. אבל, אין להקשות מחלק ההלכה שבתורה על חלק
26 הפשט שבתורה, כמדובר כמה פעמים⁸ שכל חלק בתורה יש לו כללים משלו.
- 27 ועל-פי-זה מובן גם מדוע רש"י לא מביא ראיה לדבריו מהפסוקים שנזכרו בקידושין (וב'ספרי'), כפי
28 שכותב בכמה מקומות "וכן הוא אומר" וכיוצא בזה (וכאשר אין ראיה ממקום אחר, כותב רש"י "אין
29 לו דמיון במקרא"⁹) - כיון שפסוקים אלו נאמרו בדרך סיפור, ואילו בפירוש רש"י על דרך הפשט הרי
30 זה דוקא כאשר הלשון ציווי בא בדרך הוראה, ולא בדרך סיפור.
- 31 ולכן כותב רש"י פירושו בלשון של כלל, "אין צו אלא לשון זירוז כו'" - כדי להדגיש את החידוש
32 שבפסוק זה לגבי הפסוקים שלפני-זה שבהם נזכר לשון ציווי (שלכן צריך רש"י לפרש פסוק זה דוקא),
33 שממנו דוקא למדים כלל ש"אין צו אלא לשון זירוז כו'", כיון שנאמר בדרך הוראה, ולא בדרך סיפור.
- 34 ג. וממשיך רש"י, "אמר רבי שמעון, ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס":
- 35 בביאור מאמר רבי שמעון - כתב הרמב"ן: "אמר תנא קמא, אין צו אלא זירוז מיד ולדורות, לומר,
36 שהפרשיות שירצה הכתוב לזרז בהם ולומר שיעשה מיד וינהג הדבר לדורות, יאמר בהן צו, ובשאר
37 הפרשיות יאמר דבר אל בני ישראל או אמור להם. ובא רבי שמעון לחלוק ולומר שפעמים יבוא הלשון
38 הזה ("צו") בדבר שאינו מיד ולדורות, בעבור שיש בו חסרון כיס".

(7) שלח טו, כג.

(4) כד, ב.

(8) ראה תורת מנחם - התוועדיות חמ"ב ס"ע 260. וש"נ.

(5) כט, א.

(9) פרש"י ויחי מט, יא. וארא ז, יא. ועוד.

(6) ואתחנן ג, כח.

אבל, על-פי-זה צריך ביאור - מהו ה"חסרון כיס" שבהקרבת התמיד?

וכפי שמצינו שקלא-וטריא בזה במפרשי רש"י:

(א) יש מפרשים שה"חסרון כיס" הוא בגלל שזהו קרבן שהקריבו שתי פעמים בכל יום, או בגלל הצורך בריבוי עצים (כמו שכתב ה'אור החיים' "שהוא על התמדת העצים .. שתהיה האש אוכלת עצים כל הלילה כו").

ואינו מובן: כיון שהעולה והעצים היו באים מממון הציבור, ולא מממון הכהנים, הרי "חסרון כיס" זה היה נוגע בעיקר לישראלים, ולא לכהנים (ובפרט לפי הדעה שכהנים אינם חייבים ליתן מחצית השקל¹⁰), ואם כן, אין מקום לומר "צו את אהרן ואת בניו" - שיהיה צורך לזרו את הכהנים בגלל ה"חסרון כיס" של הישראלים?

(ב) יש מפרשים¹¹ שה"חסרון כיס" של הכהנים התבטא בכך שלא קיבלו חלק מקרבן התמיד, כיון שהיה קרבן עולה, "כולה כליל"¹² (ובכמה דפוסים הכניסו זאת בפירוש רש"י בחצאי עיגול).

וגם תירוץ זה אינו מספיק, כי: נוסף לכך שגם בקרבן עולה קיבלו הכהנים עור העולה¹³ - הרי ענין זה אינו הפסד, אלא מניעת הריח בלבד (וגודל החילוק שביניהם - שנוגע לכמה וכמה הלכות - מובן גם בשכל הבריא), ואילו הלשון "חסרון כיס" מורה על הפסד, ולא רק על מניעת הריח?

יש מפרשים¹⁴ שמביאים ראיה שגם מניעת הריח נחשבת לחסרון כיס, ממה שכתוב בירושלמי¹⁵ "המבטל כיס של חבריו (שמעכב ומחזיק את כספו של חבריו, שלא ברצונו, למשך זמן, שעל-ידי-זה מבטל את הריח שחבריו היה יכול להרויח מכספו במשך זמן זה) אין לו עליו אלא תרעומת". אבל באמת, לא זו בלבד שאין זו ראיה, אלא אדרבה - שהרי לשון הירושלמי הוא "המבטל כיס", ולא המחסר כיס, היינו, שמניעת הריח נחשבת רק לביטול כיס, ולא לחסרון כיס.

ואפילו 'אם תמצא לומר' שגם מניעת הריח יכולה להקרא בשם "חסרון כיס", הרי בודאי אין זה פשטות הלשון ד"חסרון כיס", שמשמעותו לא רק מניעת הריח אלא גם הפסד¹⁶. וכיון שפירוש רש"י הוא על דרך הפשט, בשביל בן חמש למקרא שלומד פשוטו של מקרא, הרי גם לשון רש"י צריך להיות כפשטות הלשון. ואם כוונת רש"י היא למניעת ריח - לא היה לו לכתוב זאת בלשון "חסרון כיס".

(ג) הרמב"ן כתב: "ויתכן שנאמר שיש בצו זה חסרון כיס לכהנים בעבור זה קרבן אהרן ובניו¹⁷ הנמשך בצוואה זו".

אבל, כיון שרש"י כתב פירושו על דרך הפשט (כנזכר לעיל), הרי אם כוונת רש"י ב"חסרון כיס" היתה למה שכתוב לאחר זה "זה קרבן אהרן ובניו", בודאי היה כותב זאת בפירוש, כדי שהבן חמש למקרא (או גם המלמד...), לא יהיה במצב של מבוכה.

ד. ויש לומר הביאור בזה:

לשון רש"י הוא "אמר רבי שמעון" - כגירסת ה'תורת כהנים' כאן, ולא "רבי שמעון אומר" - כגירסת ה'ספרי'¹⁸. ומזה מוכח, שרבי שמעון אינו חולק על תנא-קמא (וסובר שפעמים יבוא הלשון הזה ("צו")) בדבר שאינו מיד ולדורות, בעבור שיש בה חסרון כיס, כפירוש הרמב"ן, אלא רק מוסיף על דבריו, והיינו, שגם רבי שמעון סובר ש"אין צו אלא לשון זירוז, מיד ולדורות", אלא שמוסיף, שגם "במקום שיש בו חסרון כיס" (גם בענין שאינו "מיד ולדורות") "צריך הכתוב לזרז", אם כי לא בלשון "צו".

והטעם שרש"י בוחר גירסא זו (שרבי שמעון אינו חולק על תנא-קמא, אלא רק מוסיף על דבריו) - בגלל שזוהי משמעות הלשון "ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס".

(15) ב"מ פ"ה ה"ג.

(16) ראה גם לק"ש ח"ט ע' 134 ואילך.

(17) פרשתנו שם, יג.

(18) ר"פ נשא.

(10) שקלים פ"א מ"ג.

(11) ראה משכיל לדוד כאן.

(12) פרש"י יתרו יח, יב.

(13) פרשתנו ז, ח.

(14) ראה דברי דוד כאן.

- 1 ונמצא, שמאמר רבי שמעון "ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כ"ס", הוא ענין בפני
- 2 עצמו, שאינו שייך לפירוש ד"צו", וכמו שכתב הרמב"ן ש"מדרשו של רבי שמעון אינו על זו הצוואה,
- 3 כי כאן אין בו חסרון כ"ס לבני אהרן המצווים בה".
- 4 ועל-פי-זה, אין צורך בכל השקלא-וטריא הנ"ל מהו החסרון כ"ס שבקרבן התמיד, כי מה שנאמר "צו"
- 5 בקרבן תמיד הוא (לא בגלל חסרון כ"ס, אלא) בגלל ש"צו" הוא "לשון זירוז, מיד ולדורות".
- 6 ה. אך על-פי-זה אינו מובן: מדוע מביא רש"י מאמרו של רבי שמעון, בה בשעה שאין זה נוגע
- 7 להפירוש ד"צו את אהרן גו", שאין זה מקום שיש בו חסרון כ"ס?
- 8 בשלמא ה'תורת כהנים' וה'ספרי', להיותם ספרי הלכות, לכן מביאים מאמר רבי שמעון, כיון שזוהי
- 9 הוראה עבור הרב, כיצד להתנהג עם בני עדתו, וכן מלמד בנוגע לתלמידיו, וכל מדריך ומתחנך בנוגע
- 10 למורכיו ומחונכיו, שבמקום שיש בו חסרון כ"ס צריך להיות זירוז ביותר; מה-שאינ-כן רש"י שמפרש
- 11 פשוטו של מקרא, לא היה צריך כלל להביא מאמרו של רבי שמעון.
- 12 ו. ויש לומר, שבהבאת מאמרו של רבי שמעון, בא רש"י להבהיר ענין אחר - ובהקדים:
- 13 במסכת חגיגה¹⁹ שנינו: "עולת תמיד העשויה בהר סיני²⁰, רבי אלעזר אומר, מעשיה נאמרו בסיני
- 14 והיא עצמה לא קרבה. רבי עקיבא אומר, קרבה ושוב לא פסקה וכו'", והיינו, שלדעת רבי אלעזר לא
- 15 הקריבו במדבר קרבן תמיד, ולדעת רבי עקיבא הקריבו קרבן תמיד גם במדבר.
- 16 ויש מפרשים²¹, שהפלוגתא דתנא-קמא ורבי שמעון (לפי גירסת ה'ספרי') תלויה בפלוגתא דרבי אלעזר
- 17 ורבי עקיבא: תנא-קמא דסבירא-ליה "אין צו אלא .. מיד ולדורות", על-כרחך סבירא-ליה כרבי-עקיבא
- 18 שגם במדבר הקריבו התמיד, ואילו רבי שמעון דסבירא-ליה שהלשון "צו" נאמר "במקום שיש בו חסרון
- 19 כ"ס" גם אם אינו "מיד ולדורות", יכול לסבור גם כרבי אלעזר שבמדבר לא הקריבו התמיד.
- 20 ועל-פי-זה נמצא שהפירוש "אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות" תלוי במחלוקת, ואינו לכולי עלמא.
- 21 וכדי להבהיר שהפירוש ד"צו את אהרן" "אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות" הוא אליבא דכולי
- 22 עלמא - מוסיף רש"י "אמר רבי שמעון (ולא רבי שמעון אומר) ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו
- 23 חסרון כ"ס", היינו, שעיקר כוונת רש"י היא (לא לתוכן מאמרו של רבי שמעון, שאינו שייך לנדון דידן,
- 24 אלא) להורות שרבי שמעון לא פליג על תנא-קמא, ונמצא, שהפירוש "אין צו אלא לשון זירוז מיד
- 25 ולדורות" הוא לפי כל הדעות שנזכרו ב'תורת כהנים' בפירוש²⁰⁹ זה.
- 26 ויש להוסיף, שענין זה (נוגע לא רק לפשוטו של מקרא, שזהו עיקר ענינו של פירוש רש"י, אלא) יש
- 27 בו גם 'נפקא מינה' להלכה:
- 28 בנוגע לפלוגתא דרבי אלעזר ורבי עקיבא הכלל הוא אמנם שהלכה כרבי עקיבא מחבירו²², ולדעת
- 29 רבי עקיבא היתה הקרבת התמיד מיד (גם במדבר);
- 30 אבל בנוגע לדרשת ה'ספרי' - אם נאמר שרבי שמעון פליג על תנא-קמא, וסבירא-ליה שלשון "צו"
- 31 יכול להאמר גם בדבר שאינו "מיד ולדורות" (ובמילא אפשר לומר שסבירא-ליה שהקרבת התמיד לא
- 32 היתה מיד, כדעת רבי אלעזר שלא הקריבו התמיד במדבר) - הרי יתכן שתנא-קמא הוא רבי מאיר (כמו
- 33 במשנה, שסתם משנה רבי מאיר²³), ורבי מאיר ורבי שמעון הלכה כרבי שמעון²⁴; מה-שאינ-כן על-פי
- 34 האמור שרבי שמעון לא פליג על תנא-קמא, הרי לכולי עלמא "אין צו אלא לשון זירוז, מיד ולדורות".
- 35 ז. בהמשך השיחה - שהוגהה על-ידי כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א, ונדפסה ב'לקוטי שיחות' חלק
- 36 ז עמוד 30 ואילך - נתבאר הטעם שבציווי התורה (מה-שאינ-כן בסיפורים) נאמר לשון "צו" רק בציווי

(23) שם צו, ב. ורש"י.

(24) ראה אנציק' תלמודית ערך הלכה סכ"א (כרך ט ע' רצו).

ורש"י.

(19) ו, ריש ע"ב.

(20) פינחס כח, ו.

(21) ראה גם תורה תמימה כאן.

(22) עירובין מו, ב. ורש"י.

- שהוא באופן של "זירוז מיד ולדורות", על-פי פנימיות התורה²⁵ ("יינה של תורה" שבפירוש רש"י):¹
- כללות ענין המצוות הוא צוותא וחיבור עם הקדוש-ברוך-הוא, אלא שבציוויים שנאמרו בלשון "דבר" או "אמור", שבהם נשאר ליהודי בחירה מוחלטת, ישנו רק הצוותא וחיבור שעל-ידי עצם הציווי (גם אם חס-ושלום לא יקיימם בפועל, שגם אז ישאר צוותא וחיבור באופן שלילי על-כל-פנים, דאף-על-פי שחטא ישראל הוא²⁶); מה-שאינ-כן בלשון "צו"²⁷, שמורה שיש למצוה (קצת) ממשלה שיהיה מוכרח לקיים הציווי - נעשה כבר צוותא וחיבור בדרך חיוב, כמו בעת קיום המצוה²⁸.
- ואף שקיום כל המצוות הוא בבחירה חפשית - יש חילוק בין מצוות שבקו הימין, שנאמרו בלשון "אמור", ומצוות שבקו השמאל, שנאמרו בלשון "דבר", למצוות שנאמרו בלשון "צו", שהם בקו האמצעי (תפארת)** , כי מעלת קו האמצעי היא שעולה עד פנימיות הכתר³⁰, ומברית מן הקצה אל הקצה, והיינו, שמצוות אלו נוגעות למעלה בפנימיות הרצון וגם בפנימיות הנפש, ולכן בטוחים שיתקיימו בפועל, כי מצד קו האמצעי, הנה התוקף דפנימיות הנשמה - שבוחרת תמיד רק בטוב - נמשך וחודר גם בכחות הגלויים.
- וזהו תוכן הענין ד"אין צו אלא לשון זירוז" - בנוגע לאופן ההמשכה בכחות הנפש עד למעשה בפועל, וגם בעולם - "מיד ולדורות".
- ו"ביותר צריך לזרז במקום שיש חסרון כיס" - כי ענין הצדקה קשור עם "בכל מאדך"³¹; על-ידי הצדקה עולה כללות נפשו החיונית, דכיון שבמעלות אלו היה יכול לקנות חיי נפשו הרי נותן חיי נפשו לה' ("חסרון כיס"), וגם חלקו בעולם ("במקום")³², ולכן הרי זה צריך להיות מפנימיות הנשמה (זירוז) ביותר.
- והשייכות לרבי שמעון דוקא - כיון שאצלו היתה תכלית ההתקשרות באופן ד"בחד קטירא אתקטירנא"³³, והמשיך זאת בעולם, חיבור מעלה ומטה.

(*) ומה שיש מצוות שנאמרו בב' לשונות, כמו "צו גו' ואמרת"²⁹ - הרי בקו האמצעי (וכן בת"ת וכיוצא בזה) יש ע"ס וכו'.

(**) ואף שב"צו את אהרן" מדובר אודות קרבנות, קו העבודה (גבורה) - הרי כאן מדובר לא במדרגת העבודה בכלל, כי אם בקרבן מסויים, וכמו דפשיטא ששלמים - תפארת, פסח - מלכות וכו'.

25) ולהעיר, שבודרך הפשט אין לשאול מהו טעם החילוק בין ציווי לסיפור - כי סיפור אודות ציווי בודאי יכול להיות באופן שסביר נתיקיים הציווי בפועל, כמו "ויעש גו' כאשר צוה", וגם כאשר הסיפור הוא בלשון עתיד, כמו "ואתה תצוה", "סופך לצוות את בני" על כך - הרי כיון שסוכ"ס לא ירח ממנו נדח, ובודאי יתקיים הציווי בפועל, ויהי הצוותא וחיבור בדרך חיוב, לכן כבר עתה יכול הסיפור להאמר בלשון ציווי.

29) פינחס כח, ב. ועוד.
30) ולהעיר, שענינה של תפארת הוא ל"אסתכלא ביקרא דמלכא" (ראה זחר ח"א קצט, א. ח"ב רמז, ב. ח"ג יג, א), והרי ענין ההסתכלות מגיע בפנימיות המלך יותר.

ולהעיר מהמבואר בתניא (ספ"ד) בנוגע לה"מחבק את המלך", ש"אין הפרש במעלת התקרבותו ודביקותו במלך בין מחבקו כשהוא לבוש לבוש אחד בין שהוא לבוש כמה לבושים, מאחר שגוף המלך בתוכם" - שענין זה הוא בכללות, בנוגע ליחס של הלבושים לגבי המלך עצמו, שאין חילוק ביניהם כו', אבל בפרטיות יותר, הנה קו האמצעי, תפארת, מגיע למעלה יותר במלך עצמו - בפנימיות הכתר (לא כמו קו הימין והשמאל שמגיעים רק בחיצוניות הכתר).

31) ואתחנן ו, ה.

32) ראה תניא פל"ז.

33) זח"ג רפח, א.

25) ולהעיר, שבודרך הפשט אין לשאול מהו טעם החילוק בין ציווי לסיפור, כיון שכן הוא ע"פ הסגנון בלשון הקודש; אבל בפנימיות הענינים הרי זו שאלה שדורשת ביאור והסבר. וכמדובר כמ"פ (ראה בהנסמן בהערה 8) שאף שד' החלקים פשט רמז דרוש וסוד שבתורה נשתלשלו זמ"ז, מכל-מקום, יש לכל חלק הכללים שלו. וכשם שיש ענינים שיכולים לשאול רק בחלק הפשט, ולא בחלק הדרוש, וכמאמר "אין משיבין על הדרוש" (שעה"פ שמות א, יד. ועוד), כך יש גם ענינים שאינם שאלה בחלק הפשט, כי אם בשאר חלקי התורה. ובפרט ע"פ שיטת חסידות חב"ד, שכל ענין צריך לבוא בהשגה, ועד שיהי' מובן גם בשכל אנושי - בודאי יש צורך לבאר החילוק בין ציווי לסיפור בנוגע ללשון "צו".

26) ואף שמבואר בתניא (פכ"ד) שהאדם החוטא גרוע יותר (מאומות העולם ו) בעלי חיים הטמאים, ועד שאפילו יתוש קדמך, "שכולם אינם משנים תפקידם ופקודתו ית' שמרה רוחם", ואילו האדם החוטא עושה היפך הרצון - הרי בזה גופא שאומרים שהוא עושה היפך הרצון, מודגשת מעלת איש ישראל, שיש לו שייכות להרצון, ולכן רק הוא יכול לעשות היפך הרצון.

27) ג' הלשונות שבהם נאמרו כל עניני התורה, ובלשון רש"י בהתחלת ספר ויקרא: "לכל דברות ולכל אמירות ולכל ציוויים כו'", כמשנת"ל בארוכה (שיחת ש"פ ויקרא בתחלתה (תורת מנחם - התועודיות חמ"ב ע' 324 ואילך)).

ח. בהמשך להמדובר בשבתות שלפני זה³⁴ אודות לימוד ה'לקוטי-תורה' השבועי - הנה בשבוע זה, מלבד המאמרים השייכים לפרשת השבוע, צריכים ללמוד גם מאמרי חג הפסח; לכל הפחות - לקבל על עצמם ללמוד בימי חג הפסח (וכדברי כבוד-קדושת אדמו"ר (מהורש"ב) נשמתו-עדן³⁵, שכאשר מקבלים החלטה ברבים, אזי נקל יותר לקיימה בפועל), ומה טוב - אם יכולים ללמוד במשך שבוע זה, דכיון שה'צמח-צדק' קבע אותם בפרשת צו, מוכח, שגם הם שייכים לפרשת צו³⁶.

וכרגיל, הנה אלו שסיימו לימוד ה'לקוטי תורה', וכן אלו שסיימו עד הבדלה - יאמרו "לחיים" כולם ביחד, ותהיה זו גם נתינת כח להמשיך ולסיים לימוד ה'לקוטי-תורה' בכל שבוע.

* * *

ט. מאמר (כעין שיחה) דיבור-המתחיל בלילה ההוא גו'.

* * *

י. כיון שבשנה זו עוסקים בלימוד פירוש רש"י על התורה - הרי זה כולל גם פירוש רש"י על מגילת אסתר:

על הפסוק³⁷ "הרצים גו' יצאו מבוהלים", מפרש רש"י: "ממהרים אותם לעשות מהרה, לפי שלא היה להם פנאי, שהיה להם להקדים רצים הראשונים להעבירים" - שזהו חידוש גדול, שהרי במדרשי חז"ל³⁸ משמע שבלאו-הכי לא היה צורך לבטל אגרות הראשונות, כיון שמלכתחילה לא התייחסו אליהם.

אך עדיין צריך להבין סדר הכתוב: "הרצים גו' יצאו מבוהלים ודחופים בדבר המלך (ואחר-כך) והדת ניתנה בשושן הבירה" - דלכאורה: הצורך לשלוח "רצים" הוא בנוגע למקומות הרחוקים, ששם לא ידעו מה קורה בשושן הבירה, ולכן הוצרכו לשלוח רצים כדי להודיע על ביטול הגזירה; מה-שאינ-כן בשושן הבירה, שבה נודע מיד על דבר ביטול הגזירה. ואם כן, סדר הכתוב הוצרך להיות להיפך: תחילה "הדת ניתנה בשושן הבירה", ואחר-כך "הרצים .. יצאו" להודיע דבר המלך בכל ק"ז מדינות המלך?!

אך הענין הוא - שבענין זה יש הוראה ולימוד, שדוקא כאשר "הרצים .. יצאו מבוהלים ודחופים בדבר המלך", מלכו של עולם³⁹, אזי פועלים ש"הדת ניתנה בשושן הבירה" אודות ביטול הגזירה.

לאחרי כל העבודה של מרדכי ואסתר ש"הפכו עולמות" - תענית של שלשה ימים, וקיבוץ כ"ב אלף תינוקות של בית רבן לעסוק בלימוד התורה עד שקולם ("קול גדיא") בקע את כל הרקיעים⁴⁰ - נתבטלה הגזירה רק למעלה; וכדי להמשיך ולפעול ביטול הגזירה למטה - הרי זה דוקא על-ידי-זה ש"הרצים .. יצאו מבוהלים ודחופים בדבר המלך", שאינם חושבים על עצמם, אלא רצים מבוהלים ודחופים - ללא חשבונות, מתוך מסירות-נפש - לעזוב את שושן הבירה שבה נמצאים מרדכי ואסתר, "והעיר שושן צהלה ושמחה"⁴¹, בשביל יהודים נוספים שנמצאים במקומות הרחוקים, שגם הם ידעו אודות שמחת פורים; ודוקא אז - "הדת ניתנה (גם) בשושן הבירה".

(וסיים כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א:)

נמצאים כאן אלו שלקראת ימי הפורים נסעו למקום רחוק⁴², כדי לקיים "דבר המלך" - לפרסם ולהביא לידי פועל את הוראת רבינו נשיאנו ש"אמריקא איז ניט אַנדערש"⁴³, ולבטל את הטענה שכאשר יהודי

(34) שיחת ש"פ ויקרא, ס"ב (תורת מנחם - התוועדות חמ"ב ע' 340). ורש"י.

(39) ראה שם טו, ב. טז, א. ועוד.

(40) ראה אסתר"ר ספ"ט.

(41) שם, טו.

(42) הכוונה לשלשה מתלמידי התמימים שנסעו לימי הפורים למחנה צבאי רחוק, וחזרו רק לאחר ההתוועדות דפורים (המור"ז).

(43) ראה סה"ש תש"ו ע' 53. ורש"י.

(35) ראה סה"מ תרנ"ט ע' סא.

(36) ראה גם שיחת פורים סס"ג (לעיל ע' 83).

(37) אסתר ח, יד.

(38) ראה מגילה יב, ב ובפרש"י.

נמצא בצבא אזי אינו בעל-הבית על עצמו, כיון ש"אכתי עבדי אחשוורוש אנן"⁴⁴; ובשביל זה "יצאו מבוהלים ודחופים", ללא חשבונות שכליים⁴⁵ - שהרי אילו היו עושים חשבונות, שמדובר אודות מקום רחוק שבכלל אינו ידוע ושייך אליהם כלל, ובשביל זה יצטרכו לוותר על שמחת פורים כאן, אזי לא היו נוסעים...

ושלא כדעת הטועים שצריכים דוקא להדחף ("שפארן זיך") ב"שושן הבירה", ועל-ידי-זה מקיימים את הרצון העליון, וחושבים שהנמצאים כאן מקבלים את ה"סמעטענע"⁴⁶, ואילו הנוסעים יש להם רק "שירים", אלא אדרבה: יש להכיר טובה לה"רצים" ש"יצאו דחופים ומבוהלים בדבר המלך", מתוך מסירות נפש לעזוב את שושן הבירה שבה נמצא מרדכי הצדיק⁴⁷, ולידע שדוקא הם אלו שפועלים ש"הדת ניתנה בשושן הבירה".

ובכן, יאמרו עתה "לחיים", וינגנו ניגון שמח, ומהם יראו וכן יעשו מכאן ולהבא. (ואחר-כך אמר):

אלו שנשארו כאן - ערכו סעודת פורים באווירה חגיגית ("אין אַ יו"ט'דיקע שטימונג"), ב"משתה ושמחה"⁴⁸, ובאופן של הידור, שהרי זוהי מצוה... וכמו כן היתה להם אפשרות לישון, ולקיים על-ידי-זה המצוה⁴⁹ "עד דלא ידע"...

מה-שאינ-כן אלו שנסעו למקום רחוק כדי לפרסם "דבר המלך" - לא היו יכולים לישון, וגם האכילה והשתיה היתה אצלם בצמצום.

ינגנו איפוא עתה הניגון "עסן עסט זיך, שלאָפן שלאָפט זיך", עבור אלו שנשארו כאן...

* * *

יא. בסיום פרשתנו, על הפסוק "ויעש אהרן ובניו", מפרש רש"י: "להגיד שבחן שלא הטו ימין ושמאל".

כלומר: הקושי בפסוק זה הוא - מאי קא-משמע-לן קרא שאהרן ובניו עשו את כל הדברים אשר צוה ה' ביד משה, הרי זה דבר הפשוט?!

ועל-דרך המבואר ב'אגרת הקודש'⁵⁰ בנוגע לענין העקדה, ש"אינה נחשבה כל-כך לנסיון גדול לערך מעלת אברהם אבינו עליו-השלום, בשגם כי ה' דבר בו .. והרי כמה וכמה קדושים שמסרו נפשם על קדושת ה' גם כי לא דיבר ה' בס". ובפרט שבנידון דידן לא מדובר אודות ענין הכרוך עם מסירות נפש, שהרי הציווי על המינוי לכהונה הוא ענין שגם נפש הבהמית מסכימה לקיימו. ואם כן, מהו החידוש בכתוב "ויעש אהרן ובניו גו"? - ובגלל קושי זה יש צורך בפירוש הפסוק.

אבל, עדיין אינו מובן: כיצד מתרץ רש"י קושיא זו על-ידי פירושו "להגיד שבחן שלא הטו ימין ושמאל" - הרי עדיין נשארת אותה קושיא: מהו השבח של אהרן ובניו "שלא הטו כו"?!

גם צריך להבין: מהו דיוק לשון רש"י "שלא הטו ימין ושמאל", ולא "שלא שינו" - כלשון רש"י בפרשת בהעלותך⁵¹ "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה"?

(46) = שמנת.

(47) ברשימה נוספת: ולאמיתו של דבר - לא יודעים היכן נמצא באמת מרדכי הצדיק...

(48) וכן בנוגע ל"משלוח מנות", שיש סברא שמקבל ה"מנות" חייב לאכלם או לשותתם בו ביום - הרי בודאי שמצוה לאכול ולשתות, כדי שלא להכשיל ח"ו את השולח...

(49) ראה רמ"א או"ח סתרצ"ה ס"ב.

(50) סכ"א.

(51) ח, ג.

(44) מגילה יד, א. ויש"נ.

(45) ברשימה נוספת: ולא כמו אלו שכל זמן שלא יטפחו על שכם, יושיבו אותם ב"מזרח", יקראו להם לעלות לתורה ל"ששי", ויורו להם בפרטיות אודות זמן ומקום השליחות (שאו בלית-ביריה לא יוכלו להשתמט...) - יטענו שאין הכוונה אליהם ("ניט אים מיינט מען")...

כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף ואמר, שאין כוונתו לאמירת דברי מוסר, "סתם מאטערן דעם עולם", ובפרט שלאחרי שכבר דובר ריבוי פעמים, הנה מסתמא תהי' ה"הצלחה" כמקודם... אבל אעפ"כ, "כולי האי ואולי"...

1 ונוסף לזה - "קלאץ קשיא":

2 אם יש צורך לבאר מהו החידוש ד"ויעש גו", היה רש"י צריך לפרש זאת לפני זה⁵² - בפסוק "ויעש
3 משה גו" שבפרשת פקודי⁵³, וכן בפרשתנו נאמר כבר לפני זה⁵⁴ "ויעש משה גו"?

4 ובפרט שבנוגע למשה, הקושיא מהו החידוש ד"ויעש גו" גדולה יותר מאשר בנוגע לאהרן - כי: (א)
5 אהרן שמע הציווי ממה, ואילו משה שמע הציווי מהקדוש-ברוך-הוא בעצמו, (ב) אף שמה ואהרן
6 הם שקולים⁵⁵, הרי בענין קבלת התורה גדלה יותר מעלת משה, להיותו המקבל הראשון מהקדוש-ברוך-
7 הוא ואחר-כך מסר לאהרן כו'.

8 יב. ויש לומר הביאור בזה:

9 בפרשת פקודי ולעיל בפרשתנו, לא צריך רש"י לפרש מדוע נאמר "ויעש משה גו" - כיון שיש צורך
10 בזה בשביל המשך הענין: בפרשת פקודי - כאשר התורה מספרת אודות ציווי הקדוש-ברוך-הוא למשה⁵⁶
11 "תקים את משכן אוהל מועד", "ושמת שם את ארון העדות וגו", וכל שאר פרטי הענינים, ואחר-כך
12 מסופר ש"הוקם המשכן" - צריך להוסיף באמצע "ויעש משה ככל אשר צוה ה' גו", כדי שלא יחסר
13 בהמשך הענין. ועל-דרך-זה בפרשתנו - כאשר התורה מספרת אודות ציווי הקדוש-ברוך-הוא למשה⁵⁷
14 "ואת כל העדה הקהל גו", ואחר-כך מסופר "ותקהל העדה גו" - הנה בשביל המשך הענין צריך להוסיף
15 באמצע "ויעש משה כאשר צוה ה' אותו".

16 מה-שאינ-כן הפסוק "ויעש אהרן ובניו את כל הדברים אשר צוה ה' ביד משה" - אינו לצורך המשך
17 הענין, שהרי פסוק זה הוא בסיום הפרשה, ולאחר-יזה מתחיל ענין חדש: "ויהי ביום השמיני וגו", ועל
18 כן צריך לומר, שהמכוון בפסוק זה הוא לגופו של ענין⁵⁸.

19 יג. ועל זה מפרש רש"י - "להגיד שבחן שלא הטו ימין ושמאל":

20 בפרשה זו מדובר אודות שבעת ימי המילואים שבהם נתחננו אהרן ובניו לעבודת הכהונה - כמובן
21 בפשטות שמצד קושי העבודה וריבוי הפרטים שבה יש צורך בחינוך במשך שבעת ימים.

22 וזהו שבחן של אהרן ובניו - הן אהרן והן בניו (שלכן מעתיק רש"י מהפסוק גם את התיבות "אהרן
23 ובניו", ולא רק "ויעש גו") - שמיד ביום הראשון, עוד לפני שנתרגלו במשך שבעת ימי המילואים, הנה
24 כאשר משה אמר להם כמה וכמה ענינים, "בשלו את הבשר וגו' ושמרתם את משמרת ה'"⁵⁹, לא זו בלבד
25 שהיו חפצים לקיים ציווי ה' בתכלית הדיוק (דמאי קא-משמע-לן), אלא עוד זאת, שעלה בידם לקיים
26 בפועל - "ויעש אהרן ובניו את כל הדברים אשר צוה ה' ביד משה" - לא רק ללא שינוי, שפוסל בעבודה
27 (כיון שעל-ידי השינוי הרי זה נעשה ענין אחר, שלכן שינוי קונה⁶⁰), אלא בתכלית הדיוק בכל הפרטים,
28 ללא הטיה ימין ושמאל [דכיון שמדובר אודות צדיקים, יש לדרוש לשבח באופן היותר נעלה, היינו, שלא
29 זו בלבד שלא שינו, אלא עוד זאת "שלא הטו ימין ושמאל" - בל תוסיף או בל תגרע⁶¹ - אפילו בנוגע
30 לדקדוק קל שאינו מעכב⁶².

31 יד. וההסברה בזה:

32 כתיב⁶³ "לא יאונה לצדיק כל און", והיינו, שלא זו בלבד שצדיק אינו נכשל בענין של חטא בשוגג
33 - שענין זה צריך להיות מושלל אפילו אצל בינוני, שהרי "השגגות הן מהתגברות נפש הבהמית"⁶⁴ -

שבשביל המשך הענין, "וזה מעשה המנורה גו", לא נוגע שאהרן
"העלה נרות".

(59) שם, לא ואילך.

(60) ראה שו"ע אדה"ז חו"מ הל' גולה וגנבה ס"ו. וש"נ.

(61) ואתחנן ד, ב. ראה יג, א.

(62) ברשימה נוספת: ומה גם שיש סברא לומר שבשבעת ימי
המילואים ה' מעכב אפילו דקדוק קל (ראה פרש"י תצוה כט, לה).

(63) משלי יב, כא.

(64) תניא אגה"ק סוסכ"ח.

(52) ע"ד השאלה בפרש"י ריש פרשתנו "אין צו אלא לשון זירוז
כו" - שלכאורה ה' צריך לפרש זאת בנוגע ללשון ציווי שנוצר
כבר בפרשיות שלפניו (כנ"ל ס"א).

(53) מ, טז.

(54) ח, ד.

(55) פרש"י וארא ו, כו.

(56) מ, ב ואילך.

(57) ח, ג ואילך.

(58) ועד"ז בפסוק "ויעש כן אהרן" שבפ' בהעלותך -

אלא עוד זאת, שלא יארע אצלו ענין של "און" כלל*, אפילו לא באופן של "מתעסק", בדרך ממילא. ¹
ועל-דרך-זה באופן חיובי - "מחזיקנא טיבותא לרישיה דכד מטא למודים מנפשיה כרע"66, וכפי שסיפר ²
כבוד-קדושת-מורי-וחמי אדמו"ר⁶⁷ אודות אביו, כבוד-קדושת אדמו"ר (מהורש"ב) נשמתו-עדן, שלקראת ³
הבר-מצוה פעל על עצמו שגופו הגשמי יתנהג בדרך ממילא על-פי הוראת השולחן-ערוך. ⁴
ויתירה מזה - כפי שמצינו אצל האבות, ש"הן הן המרכבה"68, שקיימו כל התורה כולה עד שלא ⁵
ניתנה⁶⁹, והיינו, שאף שעדיין לא ניתנה התורה, לא רק למטה, אלא אפילו למעלה, מכל-מקום כיון שהיו ⁶
מרכבה לרצון העליון, הנה בדרך ממילא היתה הנהגתם באופן המתאים לרצון העליון, עוד לפני הציור. ⁷
[ועל-דרך הסיפור הידוע⁷⁰ שרבינו הזקן היה נרדם בערב שבת לפנות ערב, בגלל שזהו זמן שינה ⁸
למעלה⁷¹ - שזהו ענין שאין עליו ציווי כו', אלא שלהיותו בבחינת "מרכבה", היתה הנהגתו בדרך ממילא ⁹
כפי אופן ההנהגה למעלה]. ¹⁰
וזהו גם הביאור בנוגע לשבחן של אהרן ובניו, שתיכף ביום הראשון, עוד לפני שנתרגלו בעבודה ¹¹
במשך שבעת ימי המילואים, עלה בידם לעשות את כל הדברים אשר צוה ה' ביד משה בתכלית הדיוק, ¹²
באופן "שלא הטו ימין ושמאל" מרצון העליון. ¹³
טו. וענין זה מהווה גם הוראה בעבודתינו: ¹⁴
ובהקדים - שיש חילוק בין ענין שצריך להיעשות בפעם הראשונה, לענין שכבר נפעלה בו פתיחת ¹⁵
הצינור (כתורת הבעל-שם-טוב⁷² בפירוש מאמר רז"ל⁷³ "כל העולם ניזון בשביל חנינא בני", ש"שביל ¹⁶
הוא צינור, שפתח צינור ושביל השפע"), שאז יכולים כולם לילך בדרך הסלולה כו'. ¹⁷
וכפי שמצינו בנוגע לכללות התגלות תורת החסידות - שבתחילה היה הדבר כרוך עם יסורי מות, ¹⁸
מסירה ותפיסה כו', שרבינו הזקן הוצרך לעמוד בהם (כמסופר בפרטיות במכתבים, שיחות ורשימות של ¹⁹
כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר⁷⁴), מה-שאינ-כן בדורות שלאחרי-זה כו'. ²⁰
ועל-דרך-זה בנוגע ל"שבחן" של אהרן ובניו "שלא הטו ימין ושמאל" - שלאחרי הנהגת אהרן ובניו ²¹
בתור כהנים שהם שלוחים של כל ישראל, יכולים גם כל ישראל - שנקראים "ממלכת כהנים"⁷⁵ - לבוא ²²
להנהגה זו, ולא עוד אלא שהנהגה זו יכולה להיות אצלם תיכף בתחילת העבודה. ²³
ובפרטיות יותר: ²⁴
ישנם הטוענים, שכאשר נמצאים בהתחלת העבודה (ועל-דרך-זה בכל יום - מיד לאחר אמירת "מודה ²⁵
אני"), יש להבטיח לכל לראש את הענינים העיקריים, ורק אחר-כך יכולים לחשוב גם אודות דקדוקים ²⁶
כו', עד לדקדוק קל של דברי סופרים. ²⁷
הוא יודע אמנם שגם הציוריים שמדרבנן יש להם תוקף של ציווי מדאורייתא, כמו שכתוב⁷⁶ "לא ²⁸
תסור גו'", ועד שאפילו בנוגע ל"קדש עצמך במותר לך"⁷⁷ אומר רבינו הזקן⁷⁸ "שהוא מדאורייתא", אבל ²⁹
אף-על-פי-כן - טוען הוא - מהו ההכרח להתחיל מיד בכל הענינים! ³⁰

(* עיין אגרת הקודש סו"ס כו: "שלא יארע להם פסול וטומאה ואיסור כי לא יאונה כו"65).

(71) ראה הנסמן שם בהערה 10.
(72) כש"ט ס"ה.
(73) ברכות יז, ב. ויש"נ.
(74) ראה ספר התולדות אדה"ז (כפ"ח תשמ"ו) ח"ג פכ"ה ואילך. ויש"נ.
(75) יתרו יט, ו.
(76) פ' שופטים יז, יא. וראה רמב"ם ריש הל' ממרים.
(77) יבמות כ, א.
(78) תניא ספ"ל. וראה ב"מ"מ, הגהות והערות קצרות לתניא ספכ"ז (ס"ע קסז ואילך). ויש"נ.

(65) מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א על השאלה ממ"ש בתוס' (ד"ה רבי נתן - שבת יב, ב) ש"לא יאונה גו'" הוא דוקא באכילת איסור, מידי דגנאי (המו"ז).
(66) ראה ירושלמי ברכות פ"ב סה"ד. הובא בתוס' שבת קיח, סע"ב. ועוד.
(67) ראה סה"ש תרפ"ה ס"ע 91 ואילך. ויש"נ. וראה גם תורת מנחם - התוועדויות חל"ט ע' 234. ויש"נ.
(68) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. ועוד.
(69) יומא כח, ב. ויש"נ.
(70) סה"ש תורת שלום ע' 13.

- 1 ועל זה באה ההוראה ממה שכתוב "ויעש אהרן ובניו גו'" - שמיד בהתחלת העבודה, עוד בהיותם
- 2 במעמד ומצב של חינוך, "לא הטו ימין ושמאל".
- 3 וכאמור לעיל, שלאחרי שאהרן ובניו עשו כן, הרי זה שייך גם לכל אחד ואחד מישראל, ועד שביכולת
- 4 כל אחד ואחד מישראל להיות במעמד ומצב ש"לא יאונה לצדיק כל און", ובדרך ממילא תהיה כללות
- 5 הנהגתו באופן המכוון ומתאים לרצון העליון, כולל גם בנוגע לקיום הוראות רבותינו נשיאינו, שאינו
- 6 ממתין עד שיקראו לו בפרטיות ויורו לו כל פרטי העבודה כו'⁷⁹, אלא באופן שמכוין מעצמו כו'.
- 7 ואף שזוהי הנהגה ששייכת לאופן העבודה של צדיק ("לא יאונה לצדיק כל און"), שזהו ענין שניתן
- 8 מלמעלה - הנה כאשר יהודי מעמיד את עצמו בציור של צדיק, ועושה מצדו כל התלוי בו, "ויעש גו'",
- 9 אזי נותנים לו מלמעלה כו'⁸⁰.
- 10 טז. זאת ועוד:
- 11 כיון שכל הפרשה כולה - כולל גם סיום הפרשה: "ויעש אהרן ובניו" - נקראת בשם "צו", ש"אין
- 12 צו אלא לשון זירוז, מיד ולדורות", הרי מובן, שגם הענין ד"ויעש אהרן ובניו", "שלא הטו ימין ושמאל",
- 13 צריך להיות באופן של "זירוז, מיד ולדורות".
- 14 והיינו, שאין זה ענין שנוגע רק לחינוך הילדים, או ענין שאפשר לדחותו לאחרי ארבעים שנה, כשיבוא
- 15 לארץ ישראל⁸¹, אלא ענין שצריך להיות באופן של "זירוז מיד", ועל-ידי-זה נעשה גם "לדורות".
- 16 ומזה באים לפרשה שלאחרי-זה - "ויהי ביום השמיני", שזהו ענין הקשור עם המעמד ומצב דלעתיד
- 17 לבוא, שאז יהיה כינור של שמונה נימין⁸², בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו,
- 18 למטה מעשרה טפחים, בקרוב ממש.

(81) ראה לעיל ס"ו - דעת ר"א.
(82) ערכין יג, ב.

(79) ראה לעיל הערה 45.
(80) ראה גם תניא ספי"ד.

המשך ביאור למס' חולין ליום שבת קודש עמ' ב

- 15 בהמה טרפה, שניקה אותו מן הכשרה, שהרי חלב בהמה כשרה
- 16 הוא. מבארת הגמרא: **כאי טעמא** - מדוע מותר להעמיד בחלב
- 17 שנמצא בקיבות אלו, משום שחלב המכונס בה - חלב שנמצא
- 18 בקיבת הבהמה, פירשא בעלמא הוא - הוא כמו טינופת של
- 19 הבהמה, ואין עליו שם חלב).
- 20
- 21 **משנה**
- 22 האוכל חלב או דם חייב כרת (ויקרא יב-כז), והמשנה תבאר באיזה
- 23 אופן נוהגים איסורים אלו, והאם חלים עליהם איסורים אחרים.
- 24 חומר בחלב מדרם, וחומר בדם מנהלג - יש חומרות בחלב יותר
- 25 מדרם, ויש חומרות בדם יותר מנהלג. מבארת המשנה: חומר

- 1 את דברי רבי יוחנן, כלומר, הרי ודאי שסבר כרבי אליעזר, ולא
- 2 היית צריך לשאול זאת.
- 3 הגמרא מביאה דעה חולקת בשם רבי יוחנן: **פי אתא רב שמואל בר**
- 4 **רב יצחק מארץ ישראל לבבל, אמר בשם רבי יוחנן להיפך,**
- 5 **מעמידין גבינה בין בקבת נבלה, ובין בקבת בהמה שנשחטה**
- 6 **בשחיטת עובר בוקבים שדינה כנבלה, ובשני האופנים הגבינה**
- 7 **כשירה, והחידוש הוא שלא צריך לחוש לדברי רבי אליעזר, הסובר**
- 8 **שסתם מחשבת נכרי לעבודת כוכבים.**
- 9 הגמרא מסיקה להלכה, באיזה אופנים מותר להעמיד גבינה:
- 10 **והלכתא, אין מעמידין גבינה בעור** [בבשר] **קבת נבלה, ואם**
- 11 **העמידו בו גבינה היא אסורה, אבל מעמידין גבינה בקבת נבלה -**
- 12 **בחלב שנמצא בקיבת נבלה, ובקבת בהמה שנשחטה בשחיטת**
- 13 **עובר בוקבים, שדינה כנבלה, (ובקבת בשרה שניקה מן הטרפה**
- 14 **לפני שנשחטה, וכל שכן שאפשר להעמיד בחלב שנמצא בקבת**

בס"ד. משיחת ש"פ צו, שבת הגדול, ח' ניסן ה'תשנ"א.

וקראוהו שבת הגדול, דאע"פ שיש סיבה על
כך¹³, מ"מ צריך לומר¹⁴ (ע"פ הידוע גודל הדיוק
של כל דבר בתורה וקביעות הימים ע"פ תורה)
שיש לזה שייכות פנימית עם תוכן השבת, עד כדי
כך ששבת זו נקראת "שבת הגדול".

ולחוסוף, שהשייכות ד"ה(התחלת) הגאולה
והנסים עם שבת (הגדול) הוא בהדגשה יתירה
בשנה זו, שיום הראשון של פסח (שאו היתה
הגאולה והיציאה ממצרים בפועל) חל ביום השבת¹⁵.

ב. אחד מהענינים העיקריים בגאולת מצרים
המודגש בתורה הוא – שהגאולה היתה ע"י משה
רבינו, גואלם של ישראל, כפי שהתורה מספרת
ובארוכה¹⁶ איך שהקב"ה בחר דוקא במשה¹⁷
להיות הגואל ישראל. עד שאפילו כשמשו בקש
מהקב"ה "שלח נא ביד תשלח"¹⁸, לא קבל הקב"ה
את בקשתו, כי הקב"ה רצה שדוקא משה יהי
השליח לגאול את בני".

מזה מובן, שלמשה יש שייכות עמוקה
לגאולה¹⁹, ולכן יש בכחו לגאול את בני".

וכפי שחז"ל אומרים על משה "הוא גואל
ראשון הוא גואל אחרון"²⁰. משה נקרא "גואל
אחרון" אפילו בנוגע לגאולה האמיתית והשלימה
מגלות אחרון זה (שיהי' ע"י משיח צדקנו), שעלי'
נאמר²¹ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות",
ובפרט כידוע²² שגאולת מצרים הוא ראש ושורש

א. תוכנו של חודש ניסן, "חודש הגאולה"¹ –
שנקרא כך על שם ענינו המרכזי, חג הפסח, "זמן
חירותנו"² – מודגש במיוחד בשבת שלפני פסח:
ניסן הוא מלשון נס³, ועוד יותר: ניסן (עם שני
נוני"ן) מראה על "נסי נסים"⁴ – הנסים ונפלאות
שהקב"ה עשה עם בני" בחודש זה בהוציאם
ממצרים, שמסמלים במיוחד, את ההנהגה הנסית
של חודש זה. והענין (של נסי נסים) מודגש עוד
יותר בשבת שלפני פסח (שממנו (מיני') מתברך⁵
חג הפסח⁶), הנקרא "שבת הגדול" "לפי שנעשה
בו נס גדול"⁷, הנס של "למכה מצרים בבכוריהם"⁸
(כפי שמבאר אדה"ז בשו"ע שלו⁹), "וקבעו נס זה
לזכרון לדורות בשבת וקראוהו שבת הגדול". ועוד
יותר: "בשבת הגדול היתה התחלת הגאולה
והנסים"¹⁰ של יציאת מצרים (שלכן אומרים בשבת
זה "עבדים היינו וכו'"¹¹).

וצריך להבין¹²: למה דוקא הנס של "למכה
מצרים בבכוריהם" נקרא (א) "נס גדול" (יותר
משאר הנסים); במה מתבטא גדלות הנס? ועד שזה
(ב) "התחלת הגאולה והנסים" דיצי"מ, דלכאורה
ה"ז רק עוד נס בין כל הנסים שקרו במצרים.

צריך גם הסברה בשייכות של נס זה עם יום
השבת דוקא, ש"קבעו נס זה לזכרון לדורות בשבת

(1) שמו"ר פט"ו, א.

(2) נוסח התפלה והקידוש דחה"פ. וראה לקו"ש ח"י"ז ע' 71
ואילך.

(3) ראה מדרש לקח טוב עה"פ בא יב, ב: ניסן שבו נעשו
נסים לישראל.

(4) ראה ברכות נז, רע"א ובפרש"י וחדא"ג מהרש"א שם.

(5) זח"ב סג, ב. פח, א.

(6) דאף שיום ראשון דחג הפסח חל (בשנה זו) ביום השבת,
הרי גם שבת מקבלת (תוספת) ברכה (נוסף להברכה שיש בה
מצ"ע) משבת שלפני זה, שמיני' מתברך כולהו יומין, גם יום
השביעי, כמובן מתוקן הענין בזהר שם, שמיני' מתברך כולהו
יומין בברכת המן, והרי הברכה על יום הששי כולל "לחם משנה"
גם על יום השבת (בשלח טז, ה. כב). וראה גם שיחת ש"פ בא
(והתועדויות שלאח"ז) תשד"מ.

(7) תוד"ה ואותו – שבת פז, ב בשם מדרש (ראה דעת זקנים
מבעה"ת בא יב, ג). טור ושו"ע אדה"ז אר"ח הל' פסח ר"ס תל.

(8) תהלים קלז, י. וראה מדרש תהלים שם. רש"י ומצו"ד שם.

(9) שם. וכ"ה בתוס' שם. – ובטור מבאר תוכן הנס באר"א. וראה
לקו"ש ח"י"ב ע' 33 ואילך בהערות.

(10) שו"ע אדה"ז שם ס"ב.

(11) שם, מרמ"א שם ס"א.

(12) ראה גם לקו"ש ח"י"ב שם. ח"י"ז ע' 57.

(13) שו"ע אדה"ז שם ס"א, ממג"א שם סק"א.

(14) ראה גם לקו"ש שם ע' 58.

(15) ולהעיר שפסח נקרא שבת בכתוב (אמור כג, טו).

(16) שמות ג, א ואילך.

(17) ואהרן הלך עם משה אל פרעה – ש"יהי' לך לפה" (אבל
אתה תהי' לו לאלקים" (שמות ד, טז)) במענה לטענת משה "לא
איש דברים אנכי גו' כי כבד פה וכבד לשון אנכי" (שם, ז),
ולכאורה משמע שלולא טענת משה, לא הי' אהרן המדבר (וכמובן
גם מזה שבתחלה ענה ה' (על טענת משה הנ"ל) "מי שם פה
לאדם גו' ואנכי אהי' עם פיך גו'" (שם, יא"יב), ורק לאחר שאמר
משה "שלח נא ביד תשלח", אמר ה' שאהרן יהי' המדבר).

(18) שם, יג.

(19) ראה שמו"ר פ"ב, ד: משה הי' מתוקן לגאולה, מתחלת
ברייתו נתקן לכך.

(20) ראה זח"א רנג, א. שער הפסוקים פ' ויחי. תו"א ר"פ
משפטים. וראה בארוכה לקו"ש ח"י"א ע' 8 ואילך.

(21) מיכה ז, טו.

(22) ד"ה כימי צאתך ה'תש"ח פ"ב (ע' 164).

31 וזה נתן ונותן את הכח לבני" (שראו את הנסים
32 גלויים), שאצלם תהי' גאולה – חירות מהמצרים
33 (מדידות והגבלות) של העולם ומה"שעבוד"
34 להנחות העולם ומה"עבדות" למיני (מצרים
35 מלשון³³) מיצרים וגבולים של עולם בכלל וגלות
36 בפרט, החל מגלות מצרים – שזה נעשה "זמן
37 חירותנו", חירות אמיתית מכל ההגבלות, כולל
38 ההגבלות של לבושי הטבע (גם מהנסים
39 המלוכשים בטבע, כמו נס פורים³⁴).

40 כפי שיהי' בשלימות בגאולה האמיתית
41 והשלימה³⁵, שאז יהי' "כימי צאתך מארץ מצרים
42 אראנו נפלאות", נפלאות לגמרי למעלה מדרך
43 הטבע (כמו הנסים של יצי"מ), ועוד יותר –
44 נפלאות אפילו בערך לנסים של יציאת מצרים;
45 ובאופן של "אראנו", הקב"ה בעצמו מראה להם,
46 שאז מתגלה הכל, גם השייך לגילוי (נגלה), וגם
47 המכוסה (נסתר); נראה האמת והפנימיות של
48 ההנהגה הטבעית, השלימות דהנהגה נסית, עד גם
49 זה שהוא לגמרי "נפלא".

50 וכח זה להביא גאולה לבני" (גילוי אלקות למטה)
51 באופן הנ"ל בא דוקא ע"י משה רבינו, גואלם של
52 ישראל, כדלקמן.

53 ד. ויובן זה ע"י ביאור תוכן הענין והחידוש
54 דמשה (שהוא בדוגמת החידוש של ענין הגאולה,
55 ולכן באה הגאולה דוקא ע"י משה) – כפי
56 שמתבטא בספר תהלים מזמור צדי"ק (שמתחילים
57 לומר בימים אלו³⁶), שמתחיל "תפלה למשה איש
58 האלקים", ומסיים "ויהי נועם ה' אלקינו עלינו
59 ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו".

60 מזמור זה בולט במיוחד בחידוש, שהוא נאמר
61 ע"י משה רבינו ("תפלה למשה"); הראשון מבין
62 "אחד עשר מזמורים כו' מכאן עד³⁷ לדור מזמור

1 לכל הגאולות, כולל גם הגאולה העתידה לבוא –
2 כיון שגאולה (כל גאולה) באה דוקא בכח משה.
3 ג. נקודת הביאור בזה:

4 התכלית דגאולת מצרים היא – "ולקחתי אתכם
5 לי לעם והייתי לכם לאלקים וידעתם כי אני ה'
6 אלקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים"²³,
7 ו"אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"²⁴.
8 ז.א. שהגילוי אלקות למטה בגאולת מצרים היא,
9 כדי שבני" כפי שנמצאים בעולם, יראו זאת ויכירו
10 וידעו את הקב"ה, ויקבלו על עצמם (אח"כ במתן
11 תורה) את התורה והמצוות של הקב"ה²⁵, וע"י
12 העבודה שלהם – לגלות אלקות כפי שנפעל במשכן
13 (תכלית יצי"מ ומ"ת) – "ועשו²⁶ לי מקדש ושכנתי
14 בתוכם"²⁷, ויותר בקביעות – בבית המקדש (ראשון
15 ושני), ובתכלית השלימות שתהי' בבית המקדש
16 השלישי, "מקדש אד' כוננו ידיך"²⁸, בית נצחי²⁹,
17 בגאולה האמיתית והשלימה, ועי"ז – גם לגלות
18 אלקות בעולם באופן כזה, עד לשלימות בזה לע"ל,
19 כשכל העולם וכל האנשים שבו יכירו ויראו אלקות
20 בגלוי ובשלימות, "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר
21 יחדיו כי פי ה' דיבר"³⁰.

22 זהו גם הטעם שגאולת מצרים באה דוקא ע"י
23 נסים ונפלאות (גלויים) – כיון שדוקא ע"י נס
24 שלמעלה מדרך הטבע, מתגלה בגלוי (לעיני בשר)
25 הכח הבלתי מוגבל של הקב"ה, שיכירו בגלוי איך
26 שהקב"ה הוא הבע"ב על טבע העולם, ולכן יש בו
27 הכח לעשות נס שלמעלה (או נס שמשנה) את
28 ההנהגה הטבעית של העולם (מלשון העלם
29 והסתור³¹), שטבע (מלשון "טובעו בים"³²) מכסה
30 על כח הפועל של הקב"ה הנמצא בו,

(23) וראה ו, ז.

(24) יתרו כ, ב. וראה מכילתא ופרש"י שם. שמו"ר פכ"ט, ג.

(25) וכמ"ש (שמות ג, יב) "בהוציאך את העם ממצרים

ותעבדון את האלקים על ההר הזה".

(26) תרומה כה, ח.

(27) וראה שהש"ר רפ"ה: "ואימת שרתה שכונה עלי' (בארץ)

מיום שהוקם המשכן". וראה סה"מ מלוקט ח"ג ע' נז. ובכ"מ.

(28) בשלח טו, יז ובפרש"י. ועוד.

(29) זח"א כח, א. ח"ג רכא, א. תקו"ז ת"ח.

(30) ישעי' מ, ה. וראה תניא פל"ו (מו, א). ושם: וכבר הי'

לעולמים מעין זה בשעת מ"ת כו'.

(31) ראה לקו"ת שלח לז, ד. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א ע'

שג. ח"ג ע' א'נט. וראה לקו"ש שופטים תשמ"ז הערה 63. וש"נ.

(32) לשון הכתוב – בשלח טו, ד. וראה קונטרס י"ט כסלו

שנה זו ס"ו ואילך. וש"נ.

(33) ראה תו"א וראה נז, ב ואילך. בשלח סד, א-ב. יתרו עא,

ג ואילך. ובכ"מ.

(34) או"ת להח"מ נט, ג. תו"א מג"א צג, סע"ג ואילך. שם ק,

א. סה"מ תקס"ח ח"א ע' שע ואילך (נוסחא שני). ובכ"מ – נסמנו

במכתב כ"ה אדר שנה זו הערה ד"ה כידוע.

(35) בהבא לקמן – ראה מכתב ה' ניסן שנה זו. וש"נ.

(36) ע"פ המנהג לומר בכל יום הקאפיטל תהלים המתאים

לשנות חייו (מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר, נדפס ב"קובץ מכתבים"

שבסו"ס תהלים אהל יוסף יצחק ע' 214). אגרות קודש שלו ח"א

ע' לא. ח"י ע' נג. וראה גם מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שמא) –

מתחילים ביי"א ניסן שנה זו אמירת מזמור צדי"ק שבתהלים.

(37) ולא עד בכלל. וראה רש"י שבועות טו, ב (ד"ה השיר):

25 "כוננה עלינו" נדרשים שני ענינים, שני קצוות, 26 וחיבורם יחד: (א) כח שהוא נעלה מההנהגה הרגילה, הנהגה טבעית של העולם, שיש בו הכח 27 להכניס בעולם גילוי אלקות (שאינו בגילוי בעולם (מלשון העלם והסתור) מצ"ע), ועד לשנות את 28 העולם, שיהי' "כלי" לגילוי אלקות. ובפרט – 29 באופן של קביעות ונצחיות – שלכך נדרש כח מיוחד, כיון שמצד גדר העולם – שמתבטא 30 בשינויים (זמן) – משתנים כל הנבראים 45 בהמשך הזמן, עד ש"כל הוה נפסד" 46, (ב) הכח צריך לרדת ולהתלבש עד שיהי' בערך לגדרי העולם [כידוע] 47 שהמברר צריך להתלבש בלבושי המתברר, שדוקא 36 אז יש לו כח לעשות מזה (מהמתברר) כלי, מקום 37 קבוע לקבל בפנימיות את הגילוי (משא"כ אם הגילוי הוא שלא בערך למקבל, לא ישאר שם בקביעות, 39 רק באופן מקיף וכיו"ב, עד שבמשך הזמן יכול 40 להסתלק). 41

ו. שני ענינים אלו – וי"ל שאלו שני הענינים 42 בכפילות שבתחילת וסיום מזמור צדי"ק – היו 43 בשלימות ובגילוי אצל משה רבינו – שהוא הממוצע המחבר בין הקב"ה ובנ"י, "אנכי עומד בין ה' 44 וביניכם" 48, וממוצע צריך להיות בו שני הענינים שהוא מחבר 49:

על "איש האלקים" אומרים חז"ל 50 "אם אלקים למה איש ואם איש למה אלקים כו", מחציו ולמטה 49 איש מחציו ולמעלה האלקים". ובהיות אצלו שני 50 ענינים אלו – "איש (ו)האלקים" – יש בכח משה 51 לחבר אלקות עם העולם (כפי שהי' בגילוי במשכן משה). 52

ובפרטיות יותר – י"ל ששני קצוות אלו 54 בממוצע הם שני הענינים של "משה" ו"איש 55 האלקים" (הכפל שבתחילת המזמור): 56

1 (ש) משה אמרם" 38 – שמזה מובן, שמזמור זה מבטא את התוכן של עבודת ופעולת משה (ע"י תפלתו), כולל – פעולתו בבנ"י ובעולם 39.

4 וכמו שאומרים חז"ל 40, ש"יהי נועם ה' אלקינו עלינו גו'" (סיום מזמור זה) הוא הברכה (ותפלה) של משה בקשר עם השראת השכינה במשכן: "אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ויהי נועם ה' אלקינו עלינו וגו'". ז.א. שדוקא תפלת משה פעלה את השראת השכינה במשכן 41, ובאופן של 10 "כוננה עלינו" – בקביעות. לדור דור [עד כפי שזה יהי' בשלימות בבית המקדש השלישי, כדברי חז"ל] 42 עה"פ ש"ומעשה ידינו כוננהו" מכוון על בית המקדש השלישי, שעליו אומר הקב"ה: לעתיד לבא 14 אני אבנה אותו ומשרה שכינתי בתוכו ואינו חרב לעולם]. 15

ה. הביאור בזה – ובהקדים דיוק בכפל הלשון 16 (וענין) בתחילת המזמור ובסיומו 43: מהו הטעם בכפילות של "תפלה (ל)משה", ואח"כ תוארו – 18 "איש האלקים". ועד"ז בסיום המזמור: "ויהי נועם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו (ואח"כ 20 – עוד פעם) ומעשה ידינו כוננהו" 44.

22 ויש לומר אחד הביאורים בזה:

23 בכדי לפעול המשכת וגילוי אלקות למטה באופן של קביעות ("ושכנתי בתוכם" באופן של 24

אחד עשר מזמורים שאמר משה בספר תהלים מתפלה למשה עד סוף מזמור לתודה.

38 מדרש תהלים ופרש"י עה"פ. פרש"י פקודי לט, מג. ועוד. 39 ראה בארוכה ד"ה תפלה למשה תשכ"ט (נדפס בקונטרס י"א ניסן שנה זו. "קובץ י"א ניסן – שנת הצדי"ק" קה"ת, תנש"א) אות כא).

40 פרש"י פקודי שם, מבמדב"ר פ"ב, ט. וראה גם פרש"י תהלים עה"פ. תר"ש עה"פ פקודי שם (אות לד). וש"נ (וראה ב"פתיחה" לקובץ י"א ניסן ה"ל הערה 12).

41 ראה בארוכה ה"פתיחה" שם. 42 מדרש תהלים עה"פ. וראה הנסמן במכתב ה"ל הערה ד"ה לעתיד.

43 שמזה מובן שתוכן כל המזמור (שבין תחלתו וסיומו) הוא ענין של כפל, ראה לקמן ס"ו. ולהעיר שגם בהמשך פסוקי המזמור יש כמה לשונות כפולות: "בדור דור" (פסוק א). "ומעולם עד עולם" (פסוק ב). "תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם" (פסוק ג), ועוד. ואף שכן נהוג בכו"כ מזמורי תהלים לכפול לשונו (כסגנון של מזמור), הרי כל ענינים בתורה הם בתכלית הדייק (וראה הערה הבאה), ובפרט שבמזמור זה החידוש הוא (לגבי רוב המזמורים) שיש כפל לשון (ענין) הן בתחלת המזמור והן בסיומו.

44 ראה ראב"ע שם ששולל פירוש הרד"ק שהוא לשון כפול.

45 וכמאמר הידוע: התינוק משגולד מתחיל להתייבש (ראה בחיי בראשית א, כח).

46 ראה בכ"ז לקו"ש ח"ה ע' 98 בהערות. חט"ו ע' 428. וש"נ.

47 ראה סה"מ מלוקט ח"א ע' קפז. וש"נ.

48 ואחתה ה, ה.

49 ראה בארוכה ד"ה פנים בפנים תרנ"ט.

50 מדרש תהלים עה"פ (במדרש תהלים שלפנינו הובא רק בבא הראשונה "ממחציתו ולמטה נקרא איש". אבל במדרש תהלים באבער הובא כל המאמר). דב"ר פ"א, ד. וראה "קובץ י"א ניסן" ה"ל אות ב. וש"נ.

האלקים" 60), אלקות שלמעלה מהבריא. וידוע 15
הפירוש בזה 61, ששרש נשמת משה הוא מדרגא 16
גבוהה מאד, בחי' מים (עלמא דאתכסיא 62), 17
שלמעלה מארץ ויבשה (מקום מושב האדם), ומשם 18
— "מן המים — משיתיהו" בגלוי (בעלמא 19
דאתגליא, עד ב) עולם הזה הגשמי. באופן שבהיותו 20
נשמה בגוף פה למטה הרי הוא בגלוי "מן המים", 21
דבוק בגלוי למקורו למעלה (ע"ד דגי הים שתמיד 22
קשורים בגלוי למקור חיותם — מי הים 63).

נמצא ש"משה איש האלקים" מרמז על שני 24
הענינים הנ"ל אצל משה: "משה" — התקשרותו 25
(פה למטה) עם אלקות שלמעלה מהבריא (שנותן 26
כח לגלות אלקות למטה ולהפך את העולם, 27
ולהמשיך נצחיות, כח הבלי גבול — למטה), ו(ב) 28
"איש האלקים" — התקשרותו (כאיש) עם אלקות 29
שבערך הבריא, וזה נותן כח להמשיך אלקות 30
בערך (לכני) נשמות בגופים בעולם, באופן 31
שיכולים להעשות כלים (מצד ענינם הם) ובאופן 32
של קביעות, לגילוי אלקות שבערך הבריא, עד 33
ל"ושכנתי בתוכם" — גילוי אלקות שלמעלה 34
מהבריא.

ז. עפ"ז יובן גם הכפל בסיום המזמור — 36
"ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו": 37
כיון שאצל משה (ממוצע המחבר) היו שני 38
הענינים ("משה ו"איש האלקים") — שלכן יש אצל 39
משה למטה את ענין הנצחיות וקביעות (כח 40
הבל"ג) בגלוי [כמרומו בהמשך המזמור 64: "מעון 41
אתה היית לנו בדור ודור, בטרם הרים ילדו גו' 42
ומעולם עד עולם אתה אל גו', כי אלף שנים בעיניך 43
כיום אתמול גו'"] — וכך נמשכת הנצחיות בזמן גם 44

אע"פ ש"איש האלקים" הוא חיבור של שני 1
קצוות ("איש" ו"האלקים") כפי שהם באדם אחד 2
(משה) 51 — אבל הרי שם אלקים בגימטריא 3
הטבע 52, זוהי הדרגא באלקות "שמתלבשת" ומחי' 4
את טבע העולם. ולכן נאמר "איש האלקים", כיון 5
שבחי' "איש" ("מחציו ולמטה") של משה, כפי 6
שהוא קשור עם עולם, מתאחד (רק) עם 7
ה"האלקים" (אלקות שבערך הבריא) 53, אבל לא 8
עם הרי' (שם העצם 54 כו'), גילוי האלקות שלמעלה 9
מהעולם (שנברא בשם אלקים, בראשית ברא 10
אלקים 55).

לאידך, "משה" (שנאמר לפני "איש האלקים") 12
הוא על שם "כי מן המים משיתיהו" 56 — משם 13
מ"ה 57 (ונחנו מה 58), שם הרי' 59 (למעלה מ"איש 14

51) דאף שמשפחות הלשון משמע, שמבשה היו ב' ענינים
נפרדים, "איש" ("מחציו ולמטה"), ו"האלקים" ("מחציו
ולמעלה"), והחידוש במשה הוא, שהוא "האלקים" "מחציו
ולמעלה" (משא"כ שאר בני אדם הם כולו בבחי' איש, גם מחציו
ולמעלה) — הרי, ממשטות לשון הכתוב ("משה איש האלקים")
מוכן, שהיות שמשה הוא איש אחד, נשמה בגוף אחד, ומזה מוכן
שהוא "איש האלקים" בכל מציאותו* (ראה ד"ה פנים בפנים
הנ"ל, מע"ח שער לאה ורחל בסופו. וראה "קובץ י"א ניסן" הנ"ל
אות ב, ושי"נ), שגם "מחציו ולמטה" (בעסקו בענינים גשמיים)
הוא חלק מ"איש" האלקים, וגם "מחציו ולמעלה" (בעסקו
בענינים רוחניים) הוא חלק מ"איש" האלקים ("משא"כ בשאר
בני אדם, אף שיש להם ב' חלקים — נשמה וגוף, נשמה היא "חלק
הרי' עמו", "חלק אלוהה ממעל ממש", וגוף הוא נברא גשמי).

52) פרס שער יב (שער הנתיבות) פ"ב. ר"ח שער האהבה
פ"ו ד"ה והמרגיל (קכא, ב). וראה שם שער האהבה ספ"א ד"ה
וכדי להבין (נב, ד). של"ה פט, א (דאיתא בזהר); קפט, א (ומרומו
בזהר); שח, ב. חכם צבי סי"ח. שעהיה"א רפ"ו.

53) ולאידך גיסא יש לומר: מכיון שזהו "איש האלקים" (אלקות
שבערך הבריא), הרי "איש" ("מחציו ולמטה") לא מתאחד לגמרי
עם "האלקים" ("מחציו ולמעלה"), וגם לא נמשך האלקות למטה
מבחי' איש (בבחי' אנוש וכיו"ב); משא"כ ע"י התאחדות משה עם
עצמותו ית', שזהו התוכן ד"תפלה למשה", בכחו לאחר "איש
והאלקים" וגם להמשיך אלקות למטה מבחי' איש כו', כדלקמן
בפנים.

54) כס"מ ה' ע"ז פ"ב ה"ז. פרס שער יט (שער שם בן ד')
פ"א. מו"נ ח"א פס"א ואילך. עיקרים מאמר ב' פכ"ח.

55) בראשית א, א.
56) שמות ב, י.
57) תו"ח שמות קטז, א. אוה"ת תצוה ע' א'תרה. ע' א'תרכג.
וראה גם תו"א יתרו סח, ריש ע"ב. מג"א צט, ג. ובכ"מ.
58) בשלח טז, ז. ח.
59) ראה סה"מ תקס"ב ע' קלו. אוה"ת וארא ע' רג. ובכ"מ.

(*) ראה פי' מהר"ו לדב"ר שם, שמפרש מאחז"ל זה ע"פ הפדר"א
(פמ"א) משה ה' גליו עומדות בהר וכולו בשמים, וקורא לחלק שעמד
בארץ איש ולחלק שבשמים אלקים.

60) ראה תו"א יתרו שם. לקו"ת ואתחנן ג, א. אוה"ת עקב
ע' תקצט. ובכ"מ.

61) ראה תו"ח ואוה"ת שבערה 57. ובכ"מ.

62) תו"א בשלח סב, א"ב. ובכ"מ.

63) וראה ע"ז ג, ב: מה דגים שבים כיון שעולין ליבשה מיד
מתים, אף בני אדם כיון שפורשין מד"ת ומן המצוות כו'. וראה
ברכות סא, ב.

64) ולהעיר מסיום מזמור שלפני זה (מזמור פט): ברוך ה'
לעולם אמן ואמן, שאמן בכלל מורה על קיום הדבר (גמר הנצחון
— ראה נזיר בסופה), ואמן בפללים מורה על הקיום והתוקף
באופן נצחי. וענין זה נמשך לעולם בפירושו מקום זמן (ראה
סה"מ תש"ח ע' 160. ובכ"מ), וגם בפירושו נצחיות (ראה המשך
מים רבים תרל"ו פנ"ז ואילך). וראה יהל אור ע' תשכד השייכות
ד"אמן" עם עיסקא דשבתא כפול (דלקמן בפנים).

רק פי שנים, אלא יתירה מזה באיכות ובתוקף).
 וכפל קשור גם עם הגאולה⁷⁵ – גאולה נצחית⁷⁶.
 ובפרטיות יותר – ע"פ ביאור רש"י⁷⁷ בכפל זה:
 "ושני פעמים ומעשה ידינו כוננהו, א' על מלאכת
 המשכן שבירכן לישראל והתפלל שתשרה שכינה
 במעשה ידיהם במשכן, וא' שתהא ברכה במעשה
 ידיהם". ועפ"ז י"ל, שכל זה מרמז על ברכה כפולה
 של משה ש"מעשה ידינו" יהיו נצחיים – הן "מעשה
 ידינו" בעניני קדושה (בדוגמת מעשה המשכן), והן
 "מעשה ידינו" בעניני רשות וחול, "מעשיך"⁷⁸.
 ו"דרכיך"⁷⁹, הגם שאלו מעשים הקשורים עם הנהגת
 העולם, מכניס בהם משה את כח הנצחיות – "ומעשה
 ידינו כוננהו".

ולהוסיף: "תפלה למשה" הוא חלק מתפלת שבת.
 ועפ"ז מובן, שלתפילה זו יש שייכות מיוחדת עם
 שבת⁸⁰. ובפרט ש"מזמור שיר ליום השבת"⁸¹ הוא
 חלק מתפלת משה (מ"א המזמורים שאמר משה),
 עד ש"בא" ⁸² משה וחדשו על שמו מזמור שיר ליום
 השבת (ר"ת למשה)⁸³.

ויש לומר השייכות: עה"פ "מזמור שיר ליום
 השבת" אומרים חז"ל⁸⁴ "עיסקא דשבתא כפול"⁸⁵
 ומבואר בכ"מ⁸⁵, שהכפל הוא שתי הדרגות (שתי

1 אצל "משה איש האלקים"⁶⁵ בהיותו בטל לאלקות],
 2 נצחיות במשה עצמו, ש"משה לא מת"⁶⁶ (ובכל
 3 דור ודור ישנו אתפשטותא דמשה⁶⁷, נוסף על בחי'
 4 משה שבכל א' מישראל⁶⁸), וכן בכחותיו והפרטים
 5 שלו⁶⁹, עד שגם "מעשי ידי משה (משכן) שעשה
 6 משה) נצחיים"⁷⁰ –

7 לכן ה' דוקא בכחו של משה להמשיך את
 8 השכינה למטה⁷¹ ע"י תפלתו "ויהי נועם גו'", "יהי
 9 רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם", באופן
 10 ד"כוננה עלינו" – בקביעות, לדור דור (עד שבזה
 11 "ומעשה ידינו כוננהו") מרומזת הנצחיות דבית
 12 המקדש השלישי, שאינו חרב לעולם, כנ"ל).

13 וכשם שאצל משה עצמו ישנם שני ענינים
 14 ("משה" ו"איש האלקים"), כך ישנם שני ענינים
 15 אלו (כפל) בברכת ותפלת משה ("ויהי נועם גו'")
 16 – (א) המשכת השכינה במשכן, אלקות שלמעלה
 17 מעולם, (ב) באופן שזה מתלבש בפנימיות שלמטה
 18 – ויש לומר שהם מרומזים בכפל הלשון (א)
 19 "ומעשה ידינו כוננה עלינו" – באופן של מקיף
 20 מלמעלה, "להיותו בלי גבול ותכלית"⁷², (ב)
 21 "ומעשה ידינו כוננהו", שהוא מחזק את "מעשה
 22 ידינו" עצמם, ז.א. שה"כוננהו" חודר בפנימיות גם
 23 ב"מעשה ידינו" (ולא רק באופן ד"כוננה עלינו")⁷³.

24 – ויומתק בזה שכלל בכלל מורה על קיום
 25 הדבר באופן נצחי – כפליים לתושי'⁷⁴ (שהוא לא

(75) ראה יל"ש ר"פ לך לך (רמז סד). וראה ד"ה ויאמר גר' לך לך באוה"ת לך לך תרעד, א. תרכ"ז. תר"ל – הובא בסד"ה נחמו עת"ד.

(76) ראה מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוד"ה ה"ג ונאמר – פסחים קטז, ב. ועוד.

(77) עה"פ תהלים כא.

(78) אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע אור"ח סרל"א.

(79) משלי ג, ו. וראה רמב"ם וטושו"ע שם.

(80) ויומתק בזה שעיקר העבודה דשבת היא עבודת התפלה (ראה ירושלמי שבת פט"ו ה"ג. ספר היראה לר"י אות שיט. הובא ונתבאר בתור"א ק"ג, א. לקו"ת צו יא, ד. סידור עם דא"ח רצו, ד. ועוד). ובפרט תפלת משה – שחזרין אליו האלף אורות בשבת (וזהו "ישמח משה במתנת חלקו" (סידור האריז"ל במקומו. פע"ח שער השבת פ"ח)). ומבואר בכ"מ השייכות דתפלה למשה לתפלת שבת – ראה אוה"ת ויצא ע' תתמב. ד"ה תפלה למשה תר"ס. ועוד.

(81) תהלים מזמור צב.

(82) ב"ר ספכ"ב ובמ"כ שם.

(83) וראה פע"ח שם: וכשתאמר מזמור שיר ליום השבת תכוין בר"ת שהם למשה.

(84) מדרש תהלים שם. יל"ש עה"פ (בשלח טז, כט) ראו כי ה' נתן לכם השבת (רמז רסא).

(85) לקו"ת בשלח ב, ג. יהל אור ריש ע' תרכט. שם בהשמטות ע' תשכד ואילך. ד"ה לך לך תרכ"ז. תר"ל. ובכ"מ. וראה ד"ה אלה תולדות נח שנה זו.

(65) ומה שבהמשך המזמור מדבר בקוצר זמן האדם ("כל ימינו פנו בעברתך גו' ימי שנותינו בהם שבעים שנה גו'") – הוא חלק מהעונש כאשר "זרמתם שנה ידיו גו' שתה עונותינו גו'".

(66) סוטה יג, סע"ב. זח"א לג, סע"ב. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ו ע' 6 ואילך.

(67) זח"ג רעג, א. תקו"ז תס"ט. וראה תניא פמ"ד (סג, א). ועוד.

(68) ראה תניא רפמ"ב.

(69) כי שלימות ענין הנצחיות היא דוקא כשנמשכת וניכרת בכל הפרטים, דבאם פרט א' אינו נצחי ה"ז מורה על "חלישות" גם בהענינים שהם נצחיים, כי יש נתינת מקום ואפשריות להיפך הנצחיות.

(70) סוטה ט, סע"א. וראה לקו"ש חט"ז ע' 465, ובהנשמך שם. לקו"ש חכ"ו שם.

(71) ראה שהש"ר רפ"ה: עמד משה והורידה (השכינה) לארץ .. ואימת שרתה שכינה כו' (כדלעיל הערה 27). וראה המשך ההילולא באתי לגני ה'ש"ת.

(72) תניא אגה"ק סכ"ג.

(73) וראה גם פי' האלשיך עה"פ.

(74) לשון הכתוב – איוב יא, ו.

חוזק) הוא, שב(המשכיות או חזרה ד) שלש פעמים 29
נעשה הדבר קבוע, הוא מתחזק ("כוננה") וכך 30
ישאר לעד. 31

השלימות המלאה בחזקה דשלשה (פעמים) 32
גופא היא – תשננים, שהוא שלש פעמים שלשים, 33
שלש פעמים שלש פעמים עשר: השלימות דכל 34
מספר הוא כאשר הוא כלול מעשר, כיון שעשר 35
הוא שלימות המספר⁹⁷, שמורה על שלימות הענין 36
[ולכן תהי' גאולה העתידה – גאולה נצחית – 37
קשורה עם מספר עשרה: "עלי עשור"⁹⁸ וכו'⁹⁹]. 38
ועפ"ז – שלשים (עשר פעמים שלש) הוא שלימות 39
בחזקה (שלימות יותר משלש, שש, תשע וכיו"ב); 40
ותשעים (שלש פעמים שלשים) הוא השלימות 41
המלאה בחזקה. 42

צ':

האופן הרגיל שבו כותבים חז"ל וכו' אות זו 44
(במילוי) הוא – "צד"י"¹⁰⁰ (ללא ק' בסוף). ובכמה 45
מקומות כותבים "צדי"ק"¹⁰¹ (מצרפים לצד"י את 46
האות שלאחרי זה – ק'¹⁰²), שזה קשור¹⁰³ עם 47

(97) פרדס שער ב.

(98) תהלים צב, ד. ערכין יג, ב. וש"נ.

(99) ראה מכילתא בשלח טו, א. וש"נ (שירה העשירית).
תנחומא (באבער) תשא ח. ועוד (מנין העשירי). רמב"ם הל' פרה
אדומה ספ"ג (פרה העשירית). ועוד.

(100) ראה שבת קג, ב: שלא יכתוב... גמין צדיק, צדיק גמין.
ושם קד, א: צדי" כפופה וצד"י פשוטה. ועוד.

(101) ראה זח"א ב, ב (בהקדמה): אמר לה (הקב"ה) צדי צדי
אנת וצדיק אנת* (נתבאר בספר הדרת מלך ס"ו עה (לד, א).
אוה"ת נ"ך ע' תתקכ, ב ואילך). ובאור הלבנה גריס: א"ל צדי
צדיק אנת וצדיק אתקרי את. ובפרדס שער כז (שער האותיות)
פכ"א (הובא באוה"ת שם ס"ע תתקכא): וכן לא נקרא צדיק אלא
בהיותו מתייחד בצדק. וכן מפורש באותיות דר"ע אות צד"י: אל
תקרי צד"י אלא צדק. וי"צ: צדיק. וראה הערה 103.

(102) ראה הערה הבאה.

(103) ראה מגן דוד שם: אות צ' מורה כיסוד כאשר נבאר
בע"ה (וראה הנסמן בהערה 105) וא"ת שהרי אין קריאת האות
צדיק אלא צד"י בלא ק', דהכי תניא בברייתא (דלעיל הערה 100)
... לא קשיא שהרי הק' לאחריר** הצ' וכאילו אתה מחברה אצל
הצ' ומשלים קריאת צדיק, ומלמדי תינוקות של ספרד מלמדן
צדיק בק'.

(*) ראה גם בס' שערי גן עדן להמקובל הר"י קאפל (קארעץ, תקס"ג)
אות צד"י (פתח א): הרי שאמר (בזהר) ב' לשונות צד"י וצדי"ק. וכן
הוא נמצא בגמרא שלנו כו'. ולכאורה י"ל דכוונתו להא דאיתא בשבת
שם: צד"י כפופה וצד"י פשוטה צדיק כפוף צדיק פשוט". אבל
לכאורה אין להביא רא"י מזה. "דהתם אות **קמייטא** קא דריש" (מגן
דוד להרדב"ז אות צד"י). כדמוכח משאר האותיות דדריש בגמ' שם.
(**) בנדפס שם: לפני. ולכאורה הוא טה"ד.

1 שבתות⁸⁶) בכל שבת – מעלי שבתא ויומא
2 דשבתא⁸⁷, מנוחה בערך ליגיעה, ומנוחה בעצם⁸⁸,
3 ע"ד החילוק בין שם אלקים (אלקות בערך הבריאה)
4 ושם הוי' (אלקות שלמעלה מהבריאה); ובשבת
5 באים שניהם יחדיו, כפול. וי"ל שזהו ע"ד הכפל
6 בתחלת המזמור – "(תפלה ל)משה" (הוי') ו"איש
7 האלקים", ובסיום המזמור – "ויהי נועם ה' אלקינו
8 עלינו", שנועם היא הדרגא דשבת⁸⁹ (וע"ד ענין
9 עשיית המשכן⁸⁹) – "ומעשה ידינו כוננה עלינו",
10 "ומעשה ידינו כוננהו", הן מנוחה בערך ליגיעה
11 דמעשה ידינו, והן מנוחה בעצם (עלינו). ובכללות
12 יותר: כוננהו ב"מעשה ידינו" דימי החול ("ששת
13 ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך"⁹⁰), "ומעשה ידינו
14 כוננה עלינו" ביום השבת, כש"כל⁹¹ מלאכתך
15 עשוי"⁹².

16 ושבת – בדוגמת משה – קשורה עם ענין
17 הנצחיות, כידוע⁹³ שבכל שבת ישנו מעין דה"יום
18 שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"⁹⁴, כשתהי'
19 שלימות הגילוי דמנוחה בעצם, מנוחה נצחית.
20 והגאולה ("מיד נגאלין") באה עי"ז ש"משמרין
21 שתי שבתות כהלכתך"⁹⁵ (שתי הדרגות הנ"ל בכל
22 שבת⁸⁶, שעיסקא כפול).

23 ח. ע"פ הנ"ל יש לומר הטעם לכך שתפלה זו
24 – תפלת משה איש האלקים – היא מזמור צדי"ק
25 בתהלים, הן מצד המספר (תשעים), והן מצד האות
26 (צ'):

27 תשננים:

28 בתלתא זימני הוה חזקה⁹⁶. ענין החזקה (מלשון

(86) ראה ד"ה אלה תולדות גו' הנ"ל בתחלתו. וש"נ.

(87) זח"א (בהקדמה) ה, ב. ח"ב קלח, א.

(88) ראה אוה"ת נח נז, ב ואילך. ד"ה תפלה למשה תר"ס.
ועוד.

(89) ראה מאמרי אדהאמ"צ תצוה ע' ת ואילך.

(90) יתרו כ, ט.

(91) פרש"י יתרו שם, ממכילתא שם. טושו"ע או"ח סס"ו
ס"ח. שו"ע אדה"ז שם סכ"א.

(92) ולהעיר מפ"י הראב"ע עה"פ: "טעם כוננה עלינו – לתקן
סבות ועלילות שלא יהי' טורח להם ועמל בכל מעשיהם, וטעם
כוננהו – שיהיו שלם, ע"ד אם ה' לא יבנה בית" (תהלים כזו,
א).

(93) ראה המשך תרס"ו בסופו (ע' תקמב). המשך תער"ב ח"ב
ע' א'קז. ועוד.

(94) תמיד בסופה.

(95) שבת קיח, ב.

(96) ב"מ קז, ריש ע"ב. וש"נ.

ע"פ הוראות ופס"ד התורה (עד "לכוף את כל באי
עולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח"¹¹¹) – הוא הרי
"נוגע בדבר" בזה, כיון שתורה תלוי' בישראל וניתנה
בשביל ישראל (ולכן קדמה מחשבתן של ישראל
לתורה¹¹²), כמו שכתוב בתורה "צו את בני
ישראל", "דבר אל בני" (וכיו"ב), והחיות של
יהודי תלוי' בתורה (היא חיינו ואורך ימינו¹¹³) –
והשאלה: בהיותו "נוגע בדבר", כיצד יכול הוא
לפעול ולעשות דירה לו ית' בתחתונים¹¹⁴, מצד
ענינם הם?!

לכן עשה הקב"ה שיהודי (כפי שהוא בא למטה
בעולם כנשמה בגוף) עומד בגלוי כאילו מן הצד,
ששייכותו לתורה ומצוות אינה מכריחה אותו ואינה
גורמת לנטי' כל שהיא (בגלוי) שיתנהג כך, אלא
הדבר נמסר לבחירתו החפשית, שהוא יבחר "ובחרת
בחיים"¹¹⁵ בצד דתומ"צ, ובמילא אין הוא "נוגע
בדבר", כיון שאין הוא מוכרח להתנהג באופן אחד
דוקא, יש לו הן צד טוב והן צד שכנגד, ו"זה וזה
שופטן"¹¹⁶ (לא "מושלים"¹¹⁷, גם לא נפשו
האלקית);

אבל מוסיפים יו"ד ל"צד", כיון שהכוונה בזה
היא – "ובחרת בחיים", שיבחר שצד ימין יהי'
צדי", הצד שלו¹¹⁸ נואז – כשהוא בוחר לצייט
לנפש האלקית – הרי "הקב"ה עוזרו"¹¹⁹, "כי
יעמוד לימין אביון להושיע משופטי נפשו"¹²⁰.

וזהו ע"ד שני הענינים במשה – "משה ו"איש
האלקים" [ומעין זה – הנשמה וגוף דכל יהודי]:
בהיותו "משה" ע"ש מן המים משיתיהו (למעלה
מעולם) הרי הוא קשור בגלוי רק עם אלקות, עם
אין מים אלא תורה¹²¹ ("זכרו תורת משה

הדרגא דצדיק, בחינת יסוד כמ"ש¹⁰⁴ "צדיק יסוד
עולם"¹⁰⁵.

ואיתא בספרים¹⁰⁶ (ע"פ הידוע בגודל הדיוק בכל
עניני התורה, ובפרט קדושת האותיות, שלכל אות
במילוי יש פירוש) ש"צד"י" הוא מלשון צד, ולפ"ז
מובן ש"צדי" פירושו צד שלי.

ט. ויש לומר הענין בזה (בעבודת ה'):

הקב"ה ברא את האדם והעולם באופן שישנם
שני צדדים ("זה לעומת זה"¹⁰⁷): צד הקדושה
והצד שכנגד, יצר הטוב (בצד ימין, חלל הימני¹⁰⁸)
ויצר הרע (בצד שמאל¹⁰⁸). כיון ש"תורה צוה לנו
משה מורשה קהלת יעקב"¹⁰⁹ לכל יהודי, מובן
ש"צדי" – הצד שלי (הצד דבני) – הוא תורה
ומצוות, פסקי דיני התורה איך צריך יהודי להתנהג
בעולם (משא"כ לצד שכנגד אין שום שייכות אליו,
ועאכור"כ שאין זה הצד שלו).

אבל לאידך גיסא הרי זה נקרא "צדי", רק צד
שלי (ולא מציאותי, וכיו"ב) – כיון שהקב"ה הרי
ברא את העולם (בשם אלקים) כ"צד" בפני עצמו
(זה לעומת זה עשה אלקים¹⁰⁷), עולם המעלים
ומסתיר על אלקות, תחתונים, עד "תחתון שאין
תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו ית"¹¹⁰, ולא
נרגש בו (מצ"ע) שצריכים להשמע להוראות
התורה, עד שיתכן שיתנהגו היפך התורה ח"ו.
והכוונה בזה היא – שיהפכו את העולם, שגם
ה"צד" דעולם מצד ענינו הוא "יסכים" להוראות
ופס"ד התורה (ודוקא אז הרי זה נקבע בפנימיות
בתחתונים).

ועפ"ז יכולה להתעורר השאלה (אפילו בנוגע
לדבר של רשות, אפילו לא הצד שכנגד): כיצד
יכול יהודי לצאת ולהפוך את (חפצא ד)עולם
והאנשים בעולם, שהם – מצד ענינם הם – יתנהגו

(104) משלי י, כה.

(105) ראה פרדס שם: פירוש בס' התמונה (תמונה ג אות צד"י)
כי רמזה בצדיק יסוד עולם. וכ"ה בקה"י מערכת צ'. אוה"ת נ"ך
שם. לקוטי לוי"צ לתנ"ך וכו' ע' ז.

(106) ראה מגן דוד שם: צד"י הוא מלשון צד כמו מצד הארון
ולצדי המשכן. וראה גם ברוך שאמר (לרבינו שמשון ב"ר אליעזר)
אות צד"י – כח, א ("הצדקות שינטה מקו האמצעי השווה לצד
ראש ימיני").

(107) קהלת ז, יד. וראה תניא רפ"ו.

(108) תניא רפ"ט.

(109) ברכה לג, ד.

(110) תניא פל"ו (מה, ב).

(111) רמב"ם הל' מלכים פ"ח ה"י.

(112) ראה תרבא"ר פי"ד ופל"א. ב"ר פ"א, ד.

(113) נוסח ברכת אהבת עולם דתפלת ערבית – ע"פ לשון

הכתוב (נצבים ל, כ) "כי הוא חיך ואורך ימין".

(114) ראה תנחומא נשא טז. שם בחוקותי ג. במדב"ר פי"ג,

ו. תניא שם.

(115) נצבים ל, יט.

(116) ברכות סא, ב.

(117) תניא רפ"ג.

(118) וראה ס' ברוך שאמר שם, ש"צד"י, צד י', פירושו –

צד ימין, ע"ש הי"ד שבצד ימין של הני' באות צ'.

(119) תניא שם. וראה סוכה נב, ב. קידושין ל, ב.

(120) תהלים קט, לא.

(121) ב"ק יז, א.

קושיא פשוטה: ה"מים" (שמהם "משיתיהו" את 39
משה) היו מי הנילוס – "ותשם בסוף על שפת 40
היאור" 126, בסמיכות 127 לעבודה זרה דמצרים 128! 41
וגם: דוקא בת פרעה מלך מצרים (עדות הארץ 129) 42
הוציאה את משה מן המים, וקראה לו משה על 43
שם "מן המים משיתיהו", ודוקא על שם זה הוא 44
נקרא (אע"פ שי' שמות היו לו 130) – כיצד מתאים זה 45
עם הפירוש בחסידות, שזהו עלמא דאתכסיא, תכלית 46
ההיפך מע"ז פרעה וכו'! 47

והביאור בזה הוא, שהיא הנותנת: כל הגבוה 48
גבוה ביותר נופל למטה מטה ביותר 131. בכדי 49
להגיע לאלקות שלמעלה מגדר הבריאה, צריכים 50
להגיע דוקא לבת פרעה [וכמרומו בשמה "בתי" 51
ה" 132, מלשון בת (מקבלת) מי"ה 133, שלמעלה 52
משם הוי'], שהיא תוציא את משה ממקום של 53
עבודה זרה (מי נילוס), ועי"ז נעשה הגילוי ד"מן 54
המים משיתיהו", הגילוי דמשה מעלמא דאתכסיא 55
בעלמא דאתגליא. 56

ועפ"ז יש לומר, שזה שמשה הי' בתיבה "בסוף 57
על שפת היאור", בסמיכות למקום ע"ז (למטה יותר 58
מ"איש" "מחציו ולמטה"), אבל באופן שהי' מוגן 59
ע"י התיבה, ובפשטות היתה התיבה פתוחה 60
למעלה 134, ז.א. שמשה בהיותו בתיבה הי' גלוי 61
כלפי שמיא, ובהיותו שם "ראתה" (אפילו בהיותה 62
עדיין בת פרעה) עמו שכינה 135, ולאח"ז "מן המים 63

עבדי" 122), שתורה היא בעה"ב על העולם, 1
"בראשית", בשביל התורה ובשביל ישראל 123, 2
ובכח זה יכול הוא להפוך את העולם ולהמשיך שם 3
גילוי אלקות; בהיותו "איש" ("מחציו ולמטה") 4
הרי הוא "נדמה בחומריותו לגופי אוה"ע" 124, ולכן 5
הרי הוא כאילו עומד מן הצד, והוא בוחזר, "ובחרת 6
בחיים", שכפי שהוא נמצא כ"איש" נעשה הוא 7
"איש האלקים" – "צדי". 8

עפ"ז מובן, שכיון ש"צדי" (שתומ"צ הם הצד 9
שלו) בא (לא כ"נוגע בדבר", אלא) ע"י בחירתו, 10
בהיותו (בחיצוניות) "איש", נשמה בגוף גשמי 11
בעולם – יש בכחו להפוך את העולם ותושבי 12
העולם, שגם הם "יסכימו", לציית להוראות 13
התורה, באופן כזה שזה נקבע אצלם בפנימיות, 14
כיון שזה בערכם, כנ"ל. באופן שעי"ז יכולה 15
אלקות להמשיך ולהתגלות בכל העולם, באופן של 16
קביעות. 17

י. ועדיין צריך להבין: האמור לעיל אודות 18
העבודה ד"צדי", להמשיך אלקות בחלק הרשות 19
שבועולם, בטבע העולם שמשם אלקים (שאמנם 20
מעלים על אלקות, אך אינו מנגד) – היות שהעבודה 21
דביור העולם היא ע"י התלבשות בבחי' "איש 22
האלקים", הרי זה מתקבל גם בגדרי העולם; אבל 23
כאשר אומרים שכל העולם צריך להעשות דירה לו 24
יתברך בתחתונים, דירת קבע, מובן שלא יכולה 25
להשאר "פינה" בעולם שמנגדת לאלקות ח"ו (כיון 26
שאז חסר בקביעות ונצחיות דכל הדירה). א"כ כיצד 27
יש בכחנו לפעול גם ב"צד שכנגד", "מקום" שבו כבר 28
הי' ממשול היפך התורה ר"ל? 29

וצריך לומר, שע"י "תפלה למשה איש 30
האלקים" (שנותן כח להמשכת אלקות באופן של 31
קביעות), ה"ז מגיע גם בתחתון שאין תחתון למטה 32
ממנו, ומהפך גם אותו. ויש לומר שענין זה מרומז 33
בכך שמוסיפים ק' ל"צדי", שעושה את המלה 34
"צדיק" – וק' יורד למטה מן השורה 125, וכדלקמן. 35

יא. על הפירוש הנ"ל (ס"ה) שמשה ע"ש "מן 36
המים משיתיהו" מרמז על גילוי שם הוי', שלמעלה 37
מן העולם, עלמא דאתכסיא – נשאלת לכאורה 38

(122) מלאכי ג, כב.

(123) פרש"י ר"פ בראשית. ובכ"מ.

(124) תניא פמ"ט.

(125) ראה ספר הערכים חב"ד מערכת אותיות – קר"ף. וש"נ.

(126) שמות ב, ג.

(127) ראה צפע"נ עה"ת עה"פ, דכיון שהם היו עובדים לנילוס, היתה יוכבד אסורה להשימו בתוך היאור, ולכן "ותשם בסוף על שפת היאור"; ולאחרי ש"ותר בת פרעה לרחוץ על היאור", "שירדה לרחוץ מגילולי אבי", הרי ביטלה בזה הע"ז, "ושב באתה התיבה בתוך היאור". וראה גם לקו"ש חט"ז ע' 13.

(128) ראה תנחומא וארא יג. שמו"ר פ"ט, ט. פרש"י וארא ז,

י"ד.

(129) מקץ מב, יב.

(130) ויק"ר פ"א, ג. ועוד.

(131) שערי אורה ד"ה יביאו לבוש מלכות פ"ב ואילך. פל"ב ואילך. ובכ"מ.

(132) מגילה יג, א.

(133) ראה ל"ת להאריז"ל ישעי' קכא, ב. ספר הגלגולים פס"ז. עי"ש.

(134) שהרי בודאי היו נקבים בהתיבה לכניסת אויר, ואם כן, למה הטרחא לעשות סתימה ובה נקבים, כשדי להבטיח שנענוע הגלים לא יפילוהו מתוך התיבה ע"י סתימת רוב גג התיבה. וכפשט הכתוב ("ותפתח ותראהו גו" – שמות ב, ו) שרצתה לראותו ופתחה חלק התיבה שמנע הראי'.

(135) פרש"י שמות ו, ב.

25 יב. עפ"ז יש לומר הרמז במזמור צדי"ק
26 (בהוספת ק' אחרי צד"י):
27 ידוע הפירוש¹⁴⁴ ב"בה"א נברא העולם
28 הזה¹⁴⁵, שהעולם נברא בה"א, שיש לה שלשה
29 קוים, כנגד ג' הדרגות בעולם – בריאה יצירה
30 עשי', מחשבה דיבור ומעשה: הגג ורגל ימיני
31 (המחזברים) הם כנגד מחשבה ודיבור, והרגל
32 השמאלי הנפסק הוא כנגד עשי', שעלי' נאמר "אף
33 עשיתיו"¹⁴⁶, אף המפסיק.
34 כיון ש"עולם על מילואו נברא"¹⁴⁷, מובן
35 שאע"פ שעוה"ז נברא בה"א, שישנו הפסק לפני
36 עולם העשי' (ז.א. העלם והסתר המעלים על
37 חיבורו עם העולמות הגבוהים יותר) – אעפ"כ הרי
38 זה על מילואו, באופן כפי שהקב"ה ברא אותו
39 בשם אלקים, שישנו עולם המעלים על אלקות.
40 והעבודה בעולם היא ב"צד"י¹⁴⁸ – לבחור
41 שתומ"צ יהיו הצד דבנ"י, כנ"ל.
42 לאח"ז ישנה העבודה דק' (דקדושה) –
43 שמגיעים גם במקום (שנעשית ע"י החטא), שמאות

1 משייתיהו" בת פרעה דוקא, והוא גדל בבית פרעה
2 מלך מצרים¹³⁶ – הרי זה נתן כח למשה, שיוכל
3 לשבור אח"כ את הקליפה וע"ז דמצרים, ולהציל את
4 בני' משם.
5 נמצא שבפסוק "תפלה למשה איש האלקים"
6 כלול גם ענין שלישי (נוסף על העבודה ד"איש
7 האלקים" (גילוי אלקות בערך הבריאה), ו"משה"
8 (גילוי שם הוי' שלמעלה מן הבריאה)) העבודה
9 דביורור התחתון שאין תחתון למטה ממנו. וי"ל
10 שענין זה מרומז בענין ד"תפלה למשה"¹³⁷, כמבואר
11 בחסידות¹³⁸ שזוהי תפלת עשיר, הקשורה עם
12 עצמותו ית', שלמעלה מהוי' ואלקים (סובב וממלא)
13 והמחבר שניהם יחד, שבכח העצמות (שלמעלה
14 לגמרי ממציות העולם ומשלילת מציאות העולם)
15 נמשך אלקות בכל העולם ובכל הדרגות שבו, עד
16 בתחתון שאין תחתון למטה ממנו.
17 וכפי שיהי' בשלימות בגאולה האמיתית
18 והשלימה, כאשר "ואת רוח הטומאה אעביר מן
19 הארץ"¹³⁹, ו"לא יהי' שם לא מלחמה כו', ולא יהי'
20 עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד"¹⁴⁰ –
21 הגילוי ד"ויהי נועם ה' אלקינו עלינו", עלמא דאתי
22 איקרי נועם¹⁴¹, תענוג העצמי¹⁴² (עד שנמשך
23 ב"ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו",
24 כסיום המזמור¹⁴³).

– סה"ד שם. שה"ג להחיד"א מע' רמב"ם. וראה גם "פירוש"
לריש הל' יסוה"ת) (וגם ממשיך אח"כ "ואמת הוי' לעולם"),
ל"ידע שיש שם מצוי ראשון", "אמיתת המצאות" (עצמותו ית').
ובסיום ספרו – בהל' משיח, הקשור עם הגילוי ד"נועם" (עלמא
דאתי), בזה גופא – ב' תקופות: שלא יהי' שינוי הטבע כ"א
ביטול שעבוד מלכויות בלבד (גילוי אלקים בגימטריא הטבע),
ובתקופה שני' נסים למעלה מטבע – כנרמז בסיום הספר "כמים
לים מכסים". כמבואר במ"א (הדרן על הרמב"ם (משיחת ש"פ
חיי שרה) שנה זו).

(144) ראה לקו"ת ר"פ בלק (סז, א ואילך). תו"א מג"א צה,
סע"ב ואילך. סה"מ תר"ן ע' רעט ואילך. תרנ"ח ע' ריב. ה"שית
ע' 122. סה"מ קונטרסים ח"א רמא, א ואילך.

(145) מנחות כט, ב.

(146) ישע"י מג, יז.

(147) ראה ב"ר פי"ב, ו. פי"ד, ז. פי"ג, ג.

(148) וי"ל ש"ד"י" (מתיבת "צד"י") הם כנגד אות ה', שהוא
ד' עם י' (רגל השמאלי). וזה בא לאחרי אות צ' שהוא נ' (כפופה)
וי' בימינו, שמרמז על העבודה בקדושה ורשות, דאף שני' ר"ת
נפילה, ה"ז נ' כפופה (שאינה יורדת למטה מן השורה), וזהו
הירידה בשם אלקים, וצורך עלי' לבחי' נ' ר"ת נשיא, עד לגילוי
שער הני'. ומרומז גם בזה ש"צדי" "הוא מלשון וצודה לי ציד"
(מגן דוד שם), בירור ה"ציד" (המותר) דעולם הזה.
וע"י הירידה נוספת למטה מן השורה, באות ק' (ע"ד י' פשוטה),
נעשית עלי' שלא בערך, ע"ד משה (ש"מ"ן המים משייתיהו",
ממקום של ע"ז), שבכחו לברר גם למטה מן השורה.

מהבריאה. ע"י "נכנס יין (בגימטריא שבעים) יצא סוד". שזוהו הגילוי
דפנימיות התורה (וע"ד מעשה מרכבה – בפרקים הראשונים דספר
הרמב"ם).

(136) שם י.
(137) היינו שבבחי' משה ב' ענינים: (א) גילוי שם הוי',
עלמא דאתכסיא, אלקות שלמעלה מעולם. (ב) "משה" (הוי') כפי
שהוא בדרגת "תפלה למשה", מלשון תפל ומחובר לעצמותו ית'.
ואולי י"ל שזהו ע"ד הב' דרגות בהוי': (א) בחי' שם הוי', (ב)
כפי שהוא למעלה מכל ענין של שם (ראה ס' הליקוטים
דא"ח צ"צ ערך הוי' בתחלתו. וש"נ).
(138) ד"ה תפלה למשה תר"ס. תשכ"ט.
(139) זכרי' יג, ב.
(140) רמב"ם בסיום וחותם ספרו.
(141) זח"א קצז, ב.
(142) מאמרי אדה"ז תצוה ע' תיא. שע"ת ד"ה אם יהי' נדחך
פכ"א.

(143) ויש לומר שע"ד התוכן דמזמור "תפלה למשה" –
תחלתו וסיומו – הוא גם בספר הרמב"ם* (ששמו משה, וידוע
הפתגם משה ועד משה לא קם כמשה): בתחלת ספרו – "יסוד
היסודות ועמוד החכמות" ר"ת הוי'*** (כמ"ש נכדו) ר' דוד הנגיד

(*) ולהעיר שיום הולדת שלו הוא בערב פסח (סה"ד ד"א תתקכז).
(**) ומהו"ד ד"סוד" (כנגד הוי"ד דשם הוי') נמשך התיבה "י"סוד",
בגימטריא שבעים, כנגד בירור העולם, שבעת ימי הבנין (בחי'
אלקים), וגם שם ממשכים ומגלים אלקות דבחי' סתום (שלמעלה

33 ולכן נקרא דוקא זה "נס גדול", ודוקא זה נעשה
34 ה"התחלת גאולה ונסים" דגאולת מצרים.

35 וענין זה נקבע דוקא בשבת, כיון ששבת קשור
36 עם הגאולה הנצחית – יום שכולו שבת ומנוחה
37 לחיי עולמים (כנ"ל ס"ז), ועסקא דשבתא כפול,
38 שכפל קשור גם הוא עם גאולה; ולכן, בשבת שבה
39 קרה ה"נס גדול" ד"למכה מצרים בבכוריהם" –
40 ה"ז מהפך את כל השבת, שנעשה "שבת הגדול".
41 [ולכן יש בכח שבת זו לברך את חג הפסח, כנ"ל
42 ס"א].

43 ולהוסיף, שבקביעות שנה זו (ובכמה שנים) חל
44 שבת הגדול בשבת פ' צו, "אין צו אלא לשון זירוז
45 מיד ולדורות"¹⁵⁴, שמדגיש עוד יותר את גילוי ענין
46 הנצחיות למטה – בכח זה שהקב"ה מצוה למשה
47 רבינו: "צו את אהרן", וע"י אהרן הרי זה מגיע
48 לכל יהודי (כיון שאהרן הוא אוהב שלום ורודף
49 שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה¹⁵⁵), שיש
50 לו ציווי ונתינת כח בלתי מוגבלת מהקב"ה, הן
51 בהווה (מיד) והן בעתיד (לדורות):

52 "מיד" – אין לו שום הפרעה או אפילו עיכוב
53 מלפעול את הציווי מיד, כיון שהוא מלוּבש בזה
54 לגמרי, עד שזהו חייו, חדור תוך תוכו; ולדורות –
55 ענין זה נמשך, ובאותו אופן – זריזות, גם בדורות
56 הבאים – ל' רבים; וכאשר ישנה חזקה דשלשה
57 דורות (שלו ועוד שני דורות), ה"ז נעשה ענין נצחי
58 לכל הדורות, שכל פעולה שהוא עושה תהי' באופן
59 ד"מעשה ידינו כוננהו"¹⁵⁶.

60 טו. האמור לעיל הוא בהדגשה יתירה בהמצאנו
61 בחודש ניסן דשנה זו "הי' תהא שנת נפלאות
62 אראנו", וכמדובר (גם במכתבים כלליים) אודות
63 הנסים ונפלאות שקרו בשנה זו (בסמיכות לחג
64 הפורים), עד שהנצחון הביא לכך, שהשונא
65 ישחרר, באופן טוב, חלק משבויי־המלחמה וכו',
66 כמדובר בפרטיות לפנ"ז.

67 ובודאי ימשיך הקב"ה להראות נסים ונפלאות,
68 עד – ועיקר – "אראנו נפלאות" בגאולה האמיתית
69 והשלימה,

1 ה' יעשה אות ק', שרגלה השמאלי יורד למטה מן
2 השורה, למטה מהמקום שבו ברא הקב"ה את
3 העולם לכתחילה. והכוונה בזה היא – "אשר ברא
4 אלקים לעשות, לתקן"¹⁴⁹, להיות "שותף להקב"ה
5 במעשה בראשית"¹⁵⁰, ולברר גם מקום זה, כפי
6 שפעל משה (כנ"ל) – שזהו תוכן שלימות העבודה
7 ד"צדיק", שהוא ממשיך מ"צד"י (שתומ"צ הוא
8 הצד שלו) גם בק' ¹⁵¹ למטה מן השורה¹⁵².

9 יג. ע"פ כל הנ"ל מובן מדוע דוקא משה הוא
10 גואלם של ישראל, בגאולת מצרים, וגואל ראשון
11 הוא גואל אחרון – כיון שבהיותו בדרגת "תפלה
12 למשה איש האלקים" יש בכחו להמשיך גאולה –
13 גילוי כח הבלי גבול – בעולם, ולגאול את בני
14 מכל המיצרים וגבולים, עד גם דקליפת וע"ז של
15 מצרים, ובכח זה – גם הגאולה האמיתית
16 והשלימה, ש"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו
17 נפלאות", לא רק נסים המלוּבשים בטבע (אלקים),
18 אלא גם נסים גלויים שלמעלה מדרך הטבע לגמרי,
19 ועד נפלאות,

20 ותהי' זו גאולה שאין אחרי' גלות, באופן שכל
21 העולם כולו יהי' דירה לו יתברך, דירת קבע ונצחי,
22 לעד ולעולמי עולמים.

23 יד. בזה ניתן גם לבאר את תוכן ה"נס גדול"
24 בשבת הגדול, והקשר עם שבת דוקא:

25 דוקא ע"י הנס ד"למכה מצרים בבכוריהם",
26 שהתוקף דלעו"ז עצמו (בכורי מצרים) מכה את
27 מצרים, ארץ מלאה גילולים¹⁵³ – הבירור דק'
28 (למטה מן השורה) – נפעל ע"י גילוי הכי נעלה
29 דאלקות, למעלה מהנסים שקרו לבני עצמם (או
30 הנסים שהקב"ה עשה). עד שזה מגלה עוד יותר את
31 הכח הנצחי וכח הבלי גבול דאלקות, שמגיע אפילו
32 במקום זה.

(149) בראשית ב, ג.

(150) ל' חז"ל – שבת קיט, ב.

(151) וע"ד ההוספה בצדי"ק לגבי פ"א בפסוקי "תהלה לדוד" (שע"פ סדר הא"ב) – "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון, צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו": אף שגם ב"פותח גוי" מודגשת הפעולה וההשפעה בעוה"ז (ע"ד באות ה'), שזהו"ע "משביע לכל חי" – הרי ההשפעה היא ביד ימין (ראה יהל אור ע' תקנה); וב"צדיק גוי" מרומזת ההשפעה גם ביד שמאל, למטה מן השורה.

(152) וע"ד משיח אתא לאתבא צדיקא בתיובתא (ראה לקו"ת שמע"צ צב, ב. שה"ש נ, ב).

(153) פרש"י וארא ט, כט.

(154) תו"כ (הובא בפרש"י עה"פ).

(155) אבות פ"א מ"ב.

(156) ראה מכתב ה' ניסן שנה זו. וש"נ.

והיהדות והפצת המעינות חוצה, וגם – להשפיע
גם על אוה"ע בנוגע לשבע המצוות שלהם¹¹¹, –
ובזה באים לנצל מאורע נוסף להוספה בעבודת
השם:

בהשגחה פרטית, יצאה לאור בימים אלו
החלטה מספר 104 – גימטריא צד"י¹⁶² – מבית
הנבחרים של מדינה זו (באי"הכח של המדינה
כולה), שיש להם הכח דדינא דמלכותא דינא¹⁶³ –
בקשר לקביעת יום עשתי עשר יום¹⁶⁴ לחודש ניסן
דשנה זו כיום מיועד במיוחד לחיזוק חינוך הטוב
וכיו"ב. – יסודות בישוב העולם עבור כל תושבי
המדינה וכל תושבי העולם –

ולעשות זאת עד באופן ד"צדיק", להגיע בחוצה
שאינ חוצה ממנה.

והדגשה מיוחדת בענין שהזמן גרמא¹⁶⁵: סיפוק
כל צרכי החג לאלו הנצרכים לזה – צרכי הסדר
(מצות, ד' כוסות וכו'), וצרכי יום טוב בכלל (בגדי
יום טוב, ומאכלי יום טוב), וכיו"ב.

ויש לעורר אודות ענין נוסף בקשר עם זה:
במקומות שעורכים סדרים ציבוריים וכלליים –
ישנם כמה מקומות שבהם עשו הכנות לערוך רק
סדר אחד (בגלל חסרון כסף וכיו"ב). ונחוץ וכדאי
ביותר, שישתדלו ביותר לעשות את שני הסדרים,
על כל פנים, לחלק את ההוצאות לשני הלילות,
ובודאי – לא יצטרכו להגיע לזה, כיון שהקב"ה
ודאי יברך ויספק לעוסקים בזה את כל המצטרך,
ויותר מזה.

ויהי רצון שכבר תקויים שלימות התפלה דמשה
ודמשה שבכאו"א מישראל – "תפלה למשה איש
האלקים" – "ויהי נועם ה' אלינו עלינו", "תשרה
שכינה במעשה ידיכם", במעשינו ועבודתינו במשך
זמן הגלות, ותיכף ומיד ממש העיקר – בבית
המקדש השלישי, "מקדש אד' כוננו ידיך".

שמלחמות אלו הם באותו חלק בעולם ("מלך
פרס" עם "מלך ארם") הן מהסימנים שבקרב באה
הגאולה ע"י משיח צדקנו, כדאיאת בילקוט
שמעוני¹⁵⁷, ובלשונו, ש"בני אל תתיראו... הגיע
זמן גאולתכם", ו"מלך המשיח עומד על גג ביהמ"ק
והוא משמיע להם לישראל ואומר, ענוים הגיע זמן
גאולתכם!"

טז. מכל הנ"ל יש לכל יהודי הוראה בעבודת
עצמו:

בעמדנו בשנת נפלאות אראנו, ובזה גופא –
בחו"ש ניסן, ובתוך השבוע דחג הפסח, זמן
חירותנו, ולאור המאורעות והנסים האחרונים –
שגלויים לעיני בשר, לעיני כל העמים –

הרי זה צריך לעורר אצל יהודי עוד יותר רצון
וכחות לעשות את עבודתו באופן דנס, עד נסי נסים
– אין זה מספיק שיתעלה ממצבו שעד עכשיו
בלימוד התורה וקיום המצוות בהידור, אלא שצריך
להתעלות בזה מעלה מעלה, "ילכו מחיל אל
חיל"¹⁵⁸, עד שמגיע ל"נס גדול" האמיתי הקשור
עם "גדול הוי' ומהולל מאד"¹⁵⁹.

וישנה ע"ז נתינת כח מיוחדת ממזמור צדי"ק,
"תפלה למשה איש האלקים", "ויהי נועם ה'
אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה
ידינו כוננהו" – ש"תשרה שכינה במעשה ידי",

ומשה נותן כח לכל יהודי – בפרט ע"י בחי'
משה שבו (המשפיעה על עבודתו בפועל) – שיהגלה
בעצמו את ה"צדיק" שבו, "ועמך כולם
צדיקים"¹⁶⁰, כפי שהוא קשור עם "צדיק ה' בכל
דרכיו"¹⁶¹, ועי"ז – לעשות בשלימות את עבודתו
של "צדיק", להתמסר כל כולו לצד זה של תורה,
באופן שזה נעשה "צדי" לגמרי (באופן שאין שום
מקום לקס"ד של צד נוסף), הן בנוגע לעצמו, והן
בנוגע להשפעה על יהודים אחרים, בהפצת התורה

(162) והרי כל דבר הוא בהשגחה פרטית. – ולהעיר מהנהגת
גדול א' שהי' לומד הוראה אפילו ממספר הרכבת שבה הי' נוסע!
(163) גיטין י, ב. וש"נ.
(164) לשון הכתוב – נשא ז, עב.
(165) ראה שו"ע אדה"ז או"ח ריש הל' פסח סתכ"ט ס"ה.

(157) ישעי' רמז תצט.
(158) לשון הכתוב – תהלים פד, ח.
(159) תהלים מח, ב.
(160) ישעי' ס, כא.
(161) תהלים קמה, יז.

לקוטי-שיחות פרשת צו כרך יז

מתורגם ללשון הקודש

נאכלות"11)... דמם טעון כיבוס"; "תורת האשם, תורה 25
אחת לכל אשמות שיהא דמם ניתן למטה" – גם דמו 26
של "אשם מצורע" – "ניתן למטה" (למרות שלגבי 27
אשם מצורע כתוב¹² "כחטאת האשם הוא", ודם 28
החטאת "ניתן למעלה"); ומ"תורת זבח השלמים – 29
תורה אחת לכל השלמים¹³ – לומדים "לעשות זמן 30
בבמה בזמן אהל מועד" (שגם ב"במה"¹⁴ קיים הדין 31
של נותר ופיגול). 32

ב.

שיטת רש"י - והתמיהה עליו

בשיטתו של רש"י בהסבר הלשונות הנ"ל בפירושו 33
על התורה, מוצאים דבר פלא: 34
בשתי הפעמים הראשונות שבהן כתוב "זאת תורת" 35
– לגבי עולה ולגבי מנחה – מפרש רש"י ש"תורת" 36
באה לרבות – "תורה אחת לכל (לכולן)...", ומביא 37
מ"תורת כהנים" את הפרטים הנלמדים מכאן. ואילו 38
בשלוש הפעמים האחרונות – "זאת תורת החטאת", 39
"וזאת תורת האשם", "וזאת תורת זבח השלמים" – 40
אין רש"י מפרש כלום. 41
ותמוה מאד, ממה נפשך: אם רש"י סובר ש"תורת" 42
מהווה ריבוי, היה עליו להסביר מהו הריבוי של 43
המילים "זאת תורת" גם בשלוש הפעמים האחרונות – 44
חטאת, אשם ושלמים; ואם רש"י סובר שבדרך הפשט 45
אין הביטוי "תורת" בא לרבות דבר-מה, ופירושו הוא, 46
(כמוזכר לעיל), כפשוטו – מדוע הוא מפרש שלגבי 47
עולה ומנחה מהווה ביטוי זה ריבוי? 48

א.

"זאת תורת" - לפני כל סוג קרבנות בפרשתנו

בחלקה הראשונה של פרשתנו מדובר על חמשה 1
סוגי קרבנות: עולה, מנחה, חטאת, אשם ושלמים, 2
ולכל אחד מהם מקדים הכתוב² "(ו)זאת תורת ה...". 3
פירושו הפשוט של "זאת תורת" הוא "זוהי התורה 4
(ההלכות) של...", ולמרות שדיניהם של הקרבנות הללו 5
כבר נאמרו בפרשת ויקרא, בכל זאת מתאים לומר 6
"זאת תורת" בפרשתנו, כי כאן, בפרשה זו, נוספים 7
פרטי דינים שלא נאמרו בפרשה הקודמת³. 8
ב"תורת כהנים"⁴, ובדומה לכך בש"ס⁵, לומדים 9
מ"זאת תורת העולה", ש"תורה אחת לכל העולים שאם 10
עלו לא ירדו". המילה "תורת" באה לרבות סוג עולה⁶ 11
(פסולין), שללא ריבוי זה לא היינו יודעים שחל עליו 12
דין של עולה ("העולה... על המזבח"⁷). 13
ובדומה לכך בארבעת הסוגים האחרים מנחה, 14
חטאת, אשם ושלמים. המילה "זאת תורת" בכל אחד 15
מהם באה לרבות מין בקרבן, שבלעדי ריבוי זה הוא 16
לא היה נכלל בין המינים האחרים של אותו קרבן⁸, 17
לפחות בקשר לדין מסוים. וכך מפורש ב"תורת 18
כהנים"⁹: 19
"תורת המנחה, תורה אחת לכל המנחות שיהו 20
טעונות שמן ולבונה – שגם "מנחות שאין שיריהם 21
נאכלין"¹⁰ (כמנחת כהנים...) טעונות שמן ולבונה"; 22
"תורת החטאת, תורה אחת לכל חטאות שיהא דמם 23
טעון כיבוס", שאפילו "חטאות הפנימיות (ש"אינן 24

(8) כלשון התור"כ (גבי מנחה חטאת ואשם) "וכי מנין יצאו מכלל" (וכי"ב).
(9) בכל אחד במקומו. ועד"ז בש"ס גבי חטאת (משנה זבחים רפ"א) ושלמים (זבחים בסופה).
(10) ו"נאמר (ויקרא ב, א"ג) ויצק עלי' שמן ונתן עלי' לבונה והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו" (תור"כ כאן).
(11) ו"נאמר (פרשתנו ו, יט"ב) הכהן המחטא אותה יאכלנה ואשר יזה מדמה תכבס" (תור"כ כאן). אבל ראה לקמן בפנים סעיף ד' והערה 22.
(12) מצורע יד, יג.
(13) בתור"כ וש"ס לא הועתקו תיבות אלו. אבל זהו טעם הלימוד, כמפורש ברש"י וזבחים שם. קרבן אהרן לתור"כ שם.
(14) ראה תור"כ וזבחים שם הטעם שהוצרך לרבותו.

(1) ל' הרמב"ם בספרו (הל' מעה"ק בתחלתו ובכ"מ) "מינים", כי לשונו לשון המשנה והתנ"ך וכו', אבל בס' חז"ל שלאחריו מפרטים יותר וקוראים למין הכולל כמה מינים – "סוג" (ראה בס' ביאור מלות ההגיון וכיו"ב). וראה הקדמת פיה"מ ל' קדשים (העתקת קאפה) "מין" וגם "סוג".
(2) ו, ב – "זאת תורת העולה"; שם, ז – "וזאת תורת המנחה"; שם, יח – "זאת תורת החטאת"; ז, א – "וזאת תורת האשם"; שם, יא – "וזאת תורת זבח השלמים".
(3) ראה רשב"ם ריש פרשתנו.
(4) עה"פ.
(5) זבחים פד, סע"א. וש"נ.
(6) להעיר מרמב"ן ומפרש"י רש"י ריש פרשתנו.
(7) פרשתנו ו, ב.

בגמרא, שגם מנחת חוטא – "שיריה נאכלין", נלמד, 25
 "לפי פשוטו" 20, מן הפסוק (בפרשה הקודמת 21) "והיתה 26
 לכהן כמנחה". 27

ד.

דחיית התירוק

תירוק זה איננו מספיק מפני הסיבות הבאות: 28
 (א) כיוון שרש"י אמר לפני-כן בפירושו, שהדין 29
 ששיריה של מנחת חוטא נאכלין. נלמד מן הפסוק 30
 בפרשת ויקרא – הרי כבר אין הכרח להסביר, שלא זהו 31
 הדין שבא לרבות הביטוי "תורת המנחה". 32

(ב) ועיקר: אין זה מסתבר, לפי ההגיון, ש"בן חמש 33
 למקרא" יידע ויבין בעצמו מהם הריבויים הנלמדים 34
 כאן, והכתובים ב"תורת כהנים", לגבי חטאת, אשם 35
 ושלמים: 36

"זאת תורת החטאת" – מאין יבין בן חמש למקרא, 37
 שעל הדין ש"חטאות הפנימיות... דמם טעון כיבוס" 38
 יש צורך בלימוד מיוחד 22? והלא, לכאורה, נראה 39
 בדיוק ההיפך: אם החטאות החיצוניות – "דמם טעון 40
 כיבוס", הרי קל-וחומר, שזהו הדין גם לגבי החטאות 41
 הפנימיות 23? ! 42

[המחשבה על האפשרות שאולי לגבי החטאות 43
 הפנימיות אין צורך בכיבוס, נלמדת ב"תורת כהנים" 44
 על-ידי קל-וחומר מקדשי-קדשים: "ומה אם קדשי 45
 קדשים ששוו לחטאות החיצוניות למריקה ושטיפה, 46
 לא שוו לכיבוס, חטאות הפנימיות שלא שוו למריקה 47
 ושטיפה – אינו דין שלא ישוו להם לכיבוס". 48

ג.

נסיון לתרץ התמיהה על רש"י

1 לכאורה ניתן לתרץ: רש"י נוקט, אמנם, את הכלל
 2 ש"תורת" מהווה ריבוי, כפי שהוא מדגיש בפירושו על
 3 "זאת תורת העולה" 6: "שכל תורה לרבות הוא בא,
 4 לומר תורה אחת לכל..." 15, ולפיכך אין הוא צריך
 5 להסביר שגם לגבי חטאת, אשם ושלמים בא ביטוי זה
 6 "לרבות", והוא סומך על התלמיד 16, אשר יחפש
 7 בעצמו וימצא במה מתבטא החידוש והריבוי של
 8 הביטוי "תורת" בכל אחד מסוגי הקרבנות.

9 רק לגבי "זאת תורת המנחה" אין רש"י סומך על
 10 התלמיד, והוא מסביר את הריבוי – "תורה אחת לכולן
 11 להטעין שמן ולבונה האמורין בענין, שיכול אין לי
 12 טעונות שמן ולבונה אלא מנחת ישראל שהיא נקמצת,
 13 מנחת כהנים שהיא כליל מנין, ת"ל תורת" – וזאת
 14 מפני שלגבי מנחה יש מקום לטעות שהמילה "תורת"
 15 באה לרבות דין אחר, כדלהלן:

16 בגמרא 17 לומדים מ"זאת תורת המנחה – תורה
 17 אחת לכל המנחות", שגם מנחות "דלא כתיבא" (שלא
 18 כתוב לגביהן במפורש הדין ששיריהן נאכלין לכהנים,
 19 כדוגמת מנחת חוטא) – "שיריהן לכהנים" 18.

20 וכדי למנוע את המחשבה, שבדרך הפשט מרבה
 21 הביטוי "תורת (המנחה)" את הדין של "שיריהן
 22 לכהנים" לגבי מנחת חוטא (כדברי הגמרא), מצטט
 23 רש"י בפירושו את הדרשה של "תורת כהנים", כפי
 24 שפירש רש"י כבר לפני כן 19, שהדין הנ"ל, שהובא

(20) ולפי "רבותינו דרשו" קאי הפסוק "והיתה לכהן כמנחה" במנחת חוטא של כהן וללמד שהיא ב"כליל תהי" לא תאכל" (פרשתנו ו, טז) כמנחת נדבת כהן.

ויש לומר, ש"לפי פשוטו" דין זה אי"צ כלל קרא מיוחד, כי נלמד ממש"נ (פרשתנו שם) "וכל מנחת כהן כליל תהי" גר' [ומה שפירש"י שם (טו) "וכן כל מנחת כהן של נדבה כליל תהי" – היינו, שגם, "של נדבה כליל תהי", וכ"ש של חובה (ראה מפרשי רש"י שם)].

(21) ויקרא שם.

(22) כי אף שדין זה נאמר בהמשך ל"הכהן המחטא אותה יאכלנה" (כנ"ל הערה 11) – אין טעם לומר שהדין דמם טעון כיבוס הוא דוקא גבי חטאות הנאכלות.

(23) בזבחים (צב, ב – לדעת רבה), דהכתוב דכיבוס איירי בפנימיות ("אשר יזה בהזאות (בניזאות) הכתוב מדבר"), ו"תורת" מרבה גם הנאכלות (שאין בהן קדושה כ"כ כהפנימיות) – אבל ע"ד הפשט, כל הפרשה קאי בנאכלות.

(15) באברבנאל ריש פרשתנו מפרש: וכאילו יאמר הכתוב על מה שנוכר בסדר ויקרא.. זאת שכבר זכרנו לעיל בדיובור שעבר היא תורה כוללת לכל העולות.

ומה שפירש"י ש"תורת" הוא ריבוי [היינו שבא לרבות עוד מין כמו "פסולים" וכו'] – שוללי הריבוי לא היינו אומרים שהוא בכלל* – ככתורת כהנים] – יש לומר, שמכיון שנאמר "זאת תורת גר", קשה לפרש דקאי "על מה שנוכר בסדר ויקרא" (וראה לקמן בפנים סעיף ז).

(16) כמדובר כמה פעמים, שכשם שאין "חסר" בפרש"י (שמתרץ כל קושיא שישנה בפשוטו של מקרא), כך אין "יתר" בפירושו, ולכן – כל ענין שבן חמש למקרא יוכל להבין מעצמו (אם מפשטות הכתובים או מפירוש רש"י שכבר למד), אין רש"י כותבו וסומך על התלמיד.

(17) מנחות עב, ב וברש"י שם.

(18) והוצרך לריבוי ד"תורת"*** – כי לולי הריבוי הו"א שאי"ז בכלל מנחה, שהרי מנחת חוטא חטאת היא (ויקרא ה, יב. וראה רש"י פרשתנו ו, יו"ד (מתור"כ עה"פ. זבחים יא, א. מנחות ב, ב).

(19) ויקרא שם, יג.

(*) כי זה שדיני הפרשה הם כלליים לכל מיני העולה וכיו"ב (ראה מלבי"ם כאן) – היינו יודעים גם אם ה' כתוב "אם עולה קרבנו" (סתם) וכיו"ב – ולא הול"ל "זאת תורת" שפירושו הפשוט אינו מתאים כאן (ומכיון שרוב דיני הקרבנות נאמרו בפ' ויקרא).

(**) משא"כ זה שנלמד מ"זאת תורת המנחה גר" דגם מנחות דלא כתוב בהו מצה "באות מצה" (מנחות נב, סע"ב ואילך) – יש לומר שאין צריך ע"ז הריבוי ד"תורת".

22 הדינים הבודדים שנוספים כאן – הם "תורת העולה"?
23 לכן הכרחי לומר ש"תורה – לרבות הוא בא, לומר
24 תורה אחת לכל העולין"³⁰ –

25 [ובדומה לכך יש לומר גם לגבי "זאת תורת
26 המנחה" ו"זאת תורת החטאת" – אשר רוב דיניהם
27 כבר נאמרו בפרשת ויקרא, ובפרשתנו נוספו רק מספר
28 דינים].

29 אך לא כן לגבי "זאת תורת האשם": דיני קרבן
30 אשם אינם כתובים בפרשת ויקרא – שם³¹ נאמר רק
31 מי צריך להביא קרבן אשם, אך לא דיני הקרבן עצמו,
32 ולפיכך יוצא, שבדרך הפשט, משמעות הביטוי "זאת
33 תורת האשם" היא "זוהי התורה (הדינים) של אשם"³².

34 וכך גם לגבי "זאת תורת זבח השלמים", המכוון
35 לקרבן תודה³³, כהמשכם של הפסוקים "אם על תודה
36 יקריבנו..."³⁴ – וקרבן תודה אינו מוזכר אף פעם
37 בפרשת ויקרא, ולפיכך הביטוי "זאת תורת זבח
38 השלמים" אינו ריבוי, אלא פירושו הוא כפשוטו, כפי
39 שהוסבר לעיל.

ו.

רש"י אינו מפרש את "זאת תורת החטאת" - כי הריבוי כאן הוא פשוט

40 לפי האמור לעיל, עדיין לא מובן מדוע אין רש"י
41 מפרש כלום על "זאת תורת החטאת", אשר עליה אי

1 אך אין מסתבר, לחלוטין, לומר שרש"י סומך על
2 כך שהתלמיד עצמו יעלה בדעתו קל-וחומר זה
3 (ובמיוחד כאשר הדין, שחטאות הפנימיות לא הושוו
4 למריקה ושטיפה²⁴, איננו מוזכר כלל בפירוש רש"י
5 בחומש²⁵).

6 "וזאת תורת האשם": על אשם מצורע מסופר רק
7 מאוחר יותר, בפרשת מצורע²⁶, ואם כך, כיצד יתכן
8 לומר, שכבר כאן ילמד התלמיד בעצמו את הריבוי
9 הכתוב ב"תורת כהנים" (שגם דמו של אשם מצורע
10 "ניתן למטה")²⁷?

11 וודאי הוא שבן חמש איננו מסוגל להבין מעצמו
12 ש"זאת תורת זבח השלמים" בא לרבות קרבנות כמה
13 (כנלמד ב"תורת כהנים")²⁸, ועוד ועיקר: על דינים אלו
14 הוא ילמד רק בפרשת ראה²⁹.

ה.

ההסבר על כך

15 אך ההסבר הוא:

16 לפי דרך הפשט מובן, שהכלל "כל תורה לרבות
17 הוא בא" חל רק כאשר המילה "תורה" היא מיותרת,
18 או, יתר על כן, כאשר היא איננה מתאימה לפסוק.
19 לדוגמא: אצל "זאת תורת העולה" אשר רוב דיניה של
20 עולה כבר אמורים בפרשת ויקרא, תמוה, כיצד מתאים
21 לכאן הביטוי "זאת תורת העולה", שפירושו: אלו –

אחת לכל האשמות" דגם אשם תלוי הוא של ב' סלעים ("כסף שקלים")
– אבל לרש"י נלמד זה ממש"ג "בערכך" (ויקרא ה, יח וברש"י. מתו"כ
ע"פ. רבנן – זבחים וזכריות שם).

וגם ע"ד ההלכה – זהו רק לדעת רע"ק. וראה שטמ"ק זבחים
וזכריות שם (וראה גם במקומות שצוינו לקמן הערה 39) – שהדרשה
"תורת אחת לכל כו" בנדר"ז הוא שונה משאר המקומות (שלכן יש בזה
פולגתא אי אמרין בזה "תורת אחת לכל כו")*. וראה לקמן בפנים סעיף
ד'.

28 נוסף לזה שההוא"א שאין זמן בכמה הוא רק מצד ק"ו כו' (תו"כ
וזבחים שצוינו לעיל הערה 9), שאינו פשוט (לבן חמש).

29 יב, ח וברש"י שם. – אף שכבר נזכר ברש"י (ויקרא א, ג. יא).

30 ראה מלבי"ם כאן.

31 ה, יד ואילך.

32 ועד"ז בעוד כמה מקומות שנאמר "זאת תורת" (וכיו"ב) – כמו:
לקמן ז, לו. שמיני יא, מו. תזריע יב, ז. יג, נט. ועוד – ולא פרש"י כלום,
כי במקומות אלו פירושו כפשוטו.

וצע"ק לשון רש"י "שכל תורה לרבות הוא בא".

33 ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 21 ואילך.

34 ז, יב. וראה רש"י שם: נדר שלמים הללו.

24 ראה פי' הראב"ד לתו"כ ש"אם נפל מרוטבן על הכלי די להם
כדי געלה מפני שהן כחטאת הפסולה שהכתוב ממעטה ממריקה ושטיפה
כו" (תו"כ לקמן פסוק כא"כב) – והרי רש"י לא הביא דין זה דחטאת
פסולה נתמעטה ממריקה ושטיפה.

כפי' רבינו הלל וק"א לתו"כ שם, דמה שחטאות הפנימיות אינן
במריקה ושטיפה הוא מפני דלשריפה קיימי ולא לבישול (וא"כ אי"צ ע"ז
קרא) – אבל ראה ק"א שם, ד(לפי זה) ק"ז זה אינו ק"ז כלל אחר דמה
שלא הושוו לחטאות החיצוניות במריקה ושטיפה אינו מהעדר השווי אלא
מפני דא"א בהם בישול כו".

ולהעיר מרש"י זבחים שם (ד"ה ה"ק): מריקה ושטיפה דהיא דוקא
בנאכלות דסמיך ל' כל זכר בכהנים יאכל אותה.

25 ולהעיר, דמזה שכתב רש"י "והוא הדין לכל קדשים" רק גבי
הדין דכלי חרש ישבר (ו, כא) ולא גבי הדין ד"מורק ושוטף" (שם) [נדלא
ככתו"כ (שם, כב) וזבחים (צה, ב במשנה. צו, ב). וראה רמב"ם וראב"ד
הל' מעשה הקרבנות פ"ח ה"ד] – משמע שהדין ד"מורק ושוטף" ע"ד
הפשט הוא רק בחטאת ולא בשאר קדשים, כמשנ"ת בלקו"ש חכ"ז ע' 36.
26 כי אף שאשם מצורע כבר נזכר בפרש"י (ויקרא ה, יט) – הרי
הצורך בריבוי ד"תורת" הוא מצד הקרא דמצורע (יד, יג), כנ"ל בפנים
סעיף א'.

27 בזבחים (מח, א) וזכריות (כב, ב) יליף מ"זאת תורת האשם תורה

(*) ויש לומר, דהא שס"ל לרבנן (זכריות שם) דלא ילפינן דין הנ"ל דאשם מתורה אחת כו' מפני ד"הוא"א כי אמינא תורה אחת לכל אשמות הני מילי בשאר אשמות
ודאין אבל אשם תלוי כו" – אף שגם בכ"מ, הדרשה ד"תורת אחת כו" באה לרבות טוג שיש הו"א שאינו בכלל (כנ"ל בפנים ס"א) – כי בנדר"ז יש לדחות הדרשה
מכיון שאינה דומה לשאר המקומות, כבפנים ההערה.

ז.

הסיבות לכך שרש"י צריך לפרש את הריבוי של "תורת המנחה"

לפי ההסבר דלעיל, קשה להבין מדוע צריך רש"י
לפרש "וזאת תורת המנחה, תורה אחת לכולן להטעין
שמן ולבונה" גם לגבי "מנחת כהנים שהיא כליל",
ואינו סומך על כך שהריבוי יובן מעצמו, בדיוק כמו
לגבי "זאת תורת החטאת"?
וההסבר לכך הוא:

לפי דרך הפשט מסתבר ש"זאת (תורה) בא לרבות
("תורה אחת לכל...") דוקא דבר-מה בקשר לדינים
הכתובים בפרשה זו עצמה, לאחר ההקדמה "זאת
תורה..."³⁹. כלומר, הדין הכתוב מיד אחר-כך חל על
כל המינים של קרבן זה, גם על מינים שלכאורה לא
היינו כוללים אותם (בקשר לדין זה) עם המינים
האחרים.

אבל במקרה זה של קרבן מנחה, שהריבוי הנלמד
מ"תורת" הוא בקשר לדין של "טעונות שמן
ולבונה", שאיננו כתוב בפרשתנו, אלא בפרשת
ויקרא⁴⁰ (כאן כתוב⁴¹ רק "והרים ממנו... מסולת...
אשר על המנחה..."), אך לא עצם הדין, שטעונות
שמן ולבונה).

לכן היינו חושבים ש"זאת תורה" איננו מרבה דין
זה, אלא ריבוי הקשור לאחד הדינים הכתובים כאן
בפרשתנו, ולפיכך מסביר רש"י שהריבוי מתכוון לדין
זה⁴².

ישנה סיבה נוספת שבגללה לא היינו סוברים,
בלעדי פירוש רש"י, ש"תורת המנחה" בא לרבות דין
זה, שמנחת כהנים טעונה שמן ולבונה, והיא:

דיני מנחת כהנים הכתובים לאחר הפרשה של
"וזאת תורת המנחה", מתחילים בדיבור מיוחד –
"וידבר ה' אל משה לאמר זה קרבן אהרן ובניו וגו'"⁴³.

אפשר לפרש כפשוטו של הביטוי, שהרי רוב דיני
חטאת כתובים בפרשת ויקרא, וברור שהוא בא
ל"רבות". הכרח, אפוא, לומר, שלפי דרך הפשט,
הריבוי של "תורת החטאת" הוא פשוט עד כדי כך,
שרש"י איננו מוצא לנכון לכותבו בפירוש, כדלהלן:

מיד לאחר "תורת החטאת" כתוב "במקום אשר
תשחט העולה תשחט החטאת"³⁵, שחיתתן של כל
החטאות ("חטאת" – סתם), ואפילו של חטאת כהן
המשיח וחטאת הקהל, אשר לגביהן אין הפסוק מציין
כך בפירוש, היא בצפון (במקום אשר תשחט
העולה)³⁶.

רק לגבי מין אחד בקרבן חטאת ניתן היה לחשוב
ששחיתתו איננה בצפון (למרות שכתוב "תשחט
החטאת" סתם) – וזהו קרבן עולה ויורד, התלוי
ביכולת האדם: אם הוא בעל אמצעים הוא מביא
ל"קבה מן הצאן כשבה או שעירת עזים"; "ואם לא
תגיע ידו די שה והביא... שתי תורים או שני בני
יונה..." – עוף; "ואם לא תשיג ידו... והביא... עשירית
האיפה סולת לחטאת..."³⁷.

וכיוון שבמין זה של חטאת ייתכן שיביאו קרבן
שאינו בו כלל שחיטה, ואפילו לא מליקה במקום
שחיטה (כבחטאת העוף, ואשר דבר זה מוצאים גם
בעולה³⁸) אלא "סולת לחטאת" – מסתבר לומר
שהשחיטה איננה ענין עיקרי בכפרה זו, ולפיכך אין
השחיטה צריכה להתבצע "במקום אשר תשחט
העולה... לפני ה'" (בצפון), אפילו כאשר מביאים שה,
ויש צורך בשחיטה.

על כך בא לשון הריבוי "זאת תורת החטאת",
ש"תורה אחת לכל החטאות" – וכיוון שגם קרבן עולה
ויורד הוא חטאת, הרי ברור ששחיתתו בצפון, ורש"י
איננו צריך לומר כלום בפירושו, מפני שזהו הענין
הראשון הכתוב מיד לאחר "זאת תורת החטאת", ודיני
החטאת כבר נלמדו בפרשת ויקרא.

שטמ"ק כריתות כב, ב. ואכ"מ.

(40) ב, א.

(41) ו, ח.

(42) ע"פ המבואר בפנים יומתק לשון רש"י ("להטעין שמן ולבונה)
האמורין בענין" – שבוה מבאר, שמכיון שסו"ס הם "אמורין בענין", אפ"ל
שהריבוי ד"תורת" הוא בנוגע לדין זה.

(43) ו, יב ואילך.

(35) ו, יח.

(36) ראה גם תו"כ עה"פ: לרבות כל חטאות כו'. וראה תו"כ ויקרא

ד, כד. זבחים מח, ריש ע"ב. מנחות נה, ב.

(37) ויקרא ה, ויא.

(38) ויקרא א, יד ואילך.

(39) ראה עד"ז תוד"ה הילכך (זבחים ח, א"ב), לר"ש (מנחות ג, ב –

"ועוד כו'"). שטמ"ק זבחים מח, א ונעייג"כ תוד"ה איתב' זבחים ט, ב.

33 הקרבנות שיש להם אותו דין.
 34 ומוזה שההוספה איננה איכותית בלבד (הוספת
 35 פרטי דינים), אלא גם כמותית (תוספת של קרבן), ישנה
 36 הוראה בעבודת ה':
 37 "גשמיות" נמדדת ברובה ב"כמות", ו"רוחניות" –
 38 ב"איכות". ההוראה מן הענין דלעיל היא, שהוספה
 39 באיכות וברוחניות נעשית לפעמים דוקא על-ידי
 40 תוספת בעבודה עם "כמות" ועם גשמיות. הדרך
 41 להשגת ההתעלות האמיתית בעבודה הרוחנית איננה
 42 על-ידי התרחקות והסתגרות מעניני העולם, והתעסקות
 43 רק בענינים רוחניים, אלא באמצעות הפיכת ענינים
 44 גשמיים לקרבן לה'.

45 דוקא על-ידי אופן זה של הגברת "צורה על
 46 החומר"⁴⁶, הפיכת החומר לצורה, הפיכת כמות
 47 לאיכות⁴⁷, מתהווה התעלות גבוהה ביותר בעבודתה
 48 הרוחנית של הנשמה.

ט.

קירוב יהודים לתורה ומצוות - הוספה בכמות ובאיכות

49 העבודה מסוג של הוספה בכמות היא, במובנה
 50 הרחב, התעסקות בקירוב כמות גדולה ככל היותר של
 51 יהודים לתורה ומצוות, עד כדי כך שאפילו יהודים
 52 שבחיצינותם נראה שאינם ראויים למזבח ("פסולין"
 53 ר"ל) – גם אותם הוא יעלה על המזבח באופן של
 54 ("אם עלו) לא ירדו".

55 ובאמצעות זאת הרי "מאיר עיני שניהם ה'"⁴⁸ – בו
 56 עצמו יתווסף אור גדול, באין-ערך לעבודתו האישית,
 57 עד שנוצרת אצלו איכות שונה לחלוטין של עבודה
 58 רוחנית, הוא נשאר קשור, הוא עולה על ה"מזבח",
 59 הזוכה ומבטל את מציאותו העצמית, עליה שהיא
 60 נעלית ממדידה והגבלה – "כל הלילה עד הבוקר", דרך
 61 כל הלילה של העלם הגלות עד לבוקר של אור
 62 הגאולה⁴⁹.

(משיחת ש"פ צו תשל"ג)

1 וכיוון שיש ביניהם הפסקה גם על-ידי דיבור
 2 מיוחד, ולא רק הפסקה של פרשה נפרדת, אשר
 3 הפסקות הפרשיות הן "ליתן ריוח למשה להתבונן בין
 4 פרשה לפרשה ובין ענין לענין"⁴⁴, קשה לומר שב"וזאת
 5 תורת המנחה, תורה אחת לכולן" מתכוונים לרבות את
 6 מנחת כהנים (ולומר שחלים עליה הדינים של כל
 7 המנחות), שהיא נפרדת על-ידי דיבור בפני עצמו, דבר
 8 המוכיח שלמנחה זו יש ענין חדש ומיוחד.
 9 [ובמיוחד נראה דבר זה מזה שאפילו סוגי קרבנות
 10 שונים – מנחה, אשם ושלמים⁴⁵ – אינם נפרדים
 11 על-ידי דיבור בפני עצמו, ויש ביניהם רק הפסק של
 12 פרשה חדשה].

ח.

התוספות בפרשתנו על הקרבנות של פרשת ויקרא היא בשני סוגים

13 לפי כל הנ"ל ניתן לומר, שההוספה בפרשת
 14 הקרבנות בפרשתנו על הקרבנות של פרשת ויקרא היא
 15 בשני סוגים: (א) תוספת של פרטי דינים חדשים
 16 בקרבנות עולה, מנחה וחטאת. (ב) הוספת קרבנות
 17 נוספים – אשם ותורה – שדיניהם אינם כתובים כלל
 18 קודם-לכן. וכך גם בשלושת הראשונים קיים הריבוי
 19 של ("זאת) תורת", שבא לרבות עוד מין של קרבן זה
 20 (תורת אחת לכל העולין מנחות וכו').

21 וכך מפרט רש"י את שני סוגי התוספת בקרבן
 22 הראשון – "זאת תורת העולה": "הרי הענין הזה בא
 23 ללמד (א) על הקטר חלבים ואברים שיהא כשר כל
 24 הלילה" – דין הכתוב מיד לאחר מכן בפסוק "על
 25 המזבח כל הלילה עד הבוקר". (ב) "וללמד על
 26 הפסולין איזה אם עלה ירד, ואיזה אם עלה לא ירד,
 27 שכל תורה לרבות... שאם עלו לא ירד".

28 ההבדל בין שני סוגי התוספת הוא ההבדל בין
 29 כמות לאיכות: התוספת מן הסוג הראשון היא הוספה
 30 באיכות הקרבן – פרטי דינים חדשים באותו קרבן
 31 משנים את איכותו של הקרבן, וסוג התוספת השני הוא
 32 הוספה בכמות – מין נוסף של קרבן, או תוספת בכמות

(44) רש"י ר"פ ויקרא.

(45) דמה שבחטאת יש דיבור חדש הוא רק מפני שהפסיק בדיני מנחת כהנים.

(46) ראה קונטרס תורת החסידות פ"א י"ב.

(47) דוגמא להפיכת "כמות" ל"איכות" בהלכה – עשרה מישראל לגבי פחות מעשרה. ועוד רבים. – גם י"ל: המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי שהכלי טפילה לו (משנה שבת צג, סע"ב. רמב"ם

הל' שבת ספ"ח) – היינו, שאף שגשם הכלי יש לו שיעור וכמות להתחייב עליו, הנה כאשר מוציא הכלי בשביל האוכלין, "כוונת" הכלי – זה שהיא בשביל האוכלין – נעשית כל מציאותה; ומכיון שהאוכלין הן פחות מכשיעור, גם הכלי הוא – פחות מכשיעור.

(48) משלי כט, יג. תמורה טז, א. תניא בהקדמה.

(49) כפי האוה"ח הק' עה"פ.

א', כשיסוד הוא בבחי' אבר חי, הקמת ברית, והוא בבחי' יסוד כמו שהוא באצי'.

ב', שם שדי ישנו בבריאה ג"כ⁷, והוא כשיסוד הוא בבחי' אבר מת שאינו בהקמה ובקשוי. ושם בבריאה, יסוד הוא מאלם אלומים בַּשְׁדָּה, ששדה הוא בבריאה⁹ כנ"ל.

ושדה¹⁰ הוא ג"כ מלשון שדי. אך שדי הוא מצד הדכורא, ושדה הוא מצד¹¹ הנוקבא, בשדי הוא י' ובשדה ה', כמו¹² י' באיש וה' באשה.

ושם בבריאה אינו בסוד הקמה עדיין, כי הוא שם בבחי' אבר מת, אלא אח"כ והנה קמה אלומתי וגם נצבא, שנעשה בסוד הקמת ברית, שעולה באצי' ונעשה אבר חי.

קמה¹³, הוא בבחי' יסוד התחתון. נצבא, הוא בבחי' יסוד העליון שבחזה. ועיין במה

בראשית לז, ז - והנה אנחנו מאלמים אלמים בתוך השדה והנה קמה אלמתי וגם נצבה והנה תסבינה אלמתיכם ותשתחווין לאלמתי

ב

ביאור, דיוסף בחי' יסוד ויש ג' בחינות: א) "מאלמים אלומים בתוך השדה" - בריאה, ב) "והנה קמה אלומתי" - באצילות בחי' יסוד, ג) "וגם נצבה" - תפארת

יוסף בחי' יסוד¹, הוא בחי' גבורות. אך הגבורות שביסוד הוא שם³ שדי², שפירוש שדי הוא שאמר לעולמו די, הנה די הוא מצד הגבורות שהם הנותנין מדה וגבול לכל דבר, שזהו שדי מלשון די, שיהי די, דהיינו בגבול ומדה. והנה בבחי' די דשדי יש ב' בחי' 6:

1) יוסף בחי' יסוד: ראה זה חלק א' דף נט, ב "יוסף בגין דנטיר לי' לברית זכה דאקרי צדיק". וראה בתורת לוי יצחק חידושים וביאורים בש"ס עמוד רנג, וז"ל: "יוסף - יסוד, הי' לו נסיון עם פוטיפר, והנסיון הי' בונות שהוא באבר היסוד ע"ש. ובהערות על ספר בראשית עמוד רפד "שיוסף בחי' יסוד מספרו ו' פעמים הוי' כי הוא המדה השישית". וראה בתורת מנחם התוועדותי ה'תש"נ ח"ד שיחות ש"פ בלק עמוד 15, ובהערה 21 וז"ל: "שיוסף הוא בחי' יסוד דאצילות, שענינו הוא להביא ולהמשיך בחי' אצילות (האבות) בכי"ע - ראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי ויחי כט, ד ואילך (מובא לעיל סימן ד הערה 3). אור התורה ויחי תתקצ"א א ואילך. תתשכ"א א ואילך. תורת מנחם - ספר המאמרים מלוקט חלק ד עמוד קז ואילך. ע"ש".

2) דבחי' ומדת "יסוד" הוא מועט המחזיק את המרובה, דבטפה נמצא כל העצמות ומהות של כל האברים, שנתצמצם (גבורה) הכל בנקודה - בטפה - אחת. לעיל סימן ח הערה 7 בסופו.

3) ראה לקמן סימן קסג.

4) ראה חגיגה יב, א. זה חלק ג דף יא, ב. רש"י מקץ מג, יד. ועיין תורת מנחם - ספר המאמרים מלוקט חלק ב עמוד רמג ואילך.

5) מבאר כאן שיש באבר היסוד ג' ענינים, וכמו בגשמיות, ראה גמ' בכורות (מד, ב), דיש שני שבילים באבר היסוד, א' למי רגלים שהוא הפסולת, וב' כדי להזריע לכוונת פרו ורבו.

נמצא דיש בפועל ג' ענינים:

א) יש בחי' אבר מת, והוא בדוגמת עולם ה"בריאה" דממנו מתחיל בריאת העולם בבחי' יש ודבר נפרד (היינו פסולת), וצריכים לברר העולם (ראה תורה אור יז, ב).

ב) האבר היסוד לפרו ורבו (להזריע), אבל הוא השפעת "יסוד" עצמו בלי החיות המדות.

ג) כש"יסוד" מחובר ל"תפארת", שיש החיות שבמדות ביחד עם ההשפעה בפועל.

וזהו שמבאר, הג' בחי':

א) הבחי' הא' שיש עולם הבריאה וצריכים לבררו, זהו מ"ש "מאלמים אלומים בתוך השדה" היינו ביורר העולם, מקום שנראה ל"בר".

ב) הדרגא שיש בחי' יסוד עצמו הוא נק' "קמת הברית" שיש האבר היסוד בבחי' קישוי "קמה" (ראה לקמן סימן ע).

ג) וכשיש גם החיות שבמדות בלב "הגדלת הו"א", אז זה נקרא "וגם נצבה" שיש התחברות תפארת (המדות) עם "ברית" היסוד, וזהו

החיבור דיוסף (יסוד) ויעקב (תפארת) וד"ל.

6) ראה גם לקמן סימן כד.

7) "כידוע בענין אל שדי" אל הוי' אל אד' שהם בג' עולמות ב"ע, ועיין באד"ר דף קל"ב ע"א ובביאור קול ברמה שם" (לקוטי לוי יצחק כאן). ראה ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק ב' סימן ב.

8) ראה גם לקמן סימן כד.

9) בלקוטי לוי יצחק, הערות לזהר בראשית עמוד קמט כתב וז"ל: בבריאה היא לחוץ מאצילות, ובריאה כמו נפק תנא לברא, וכן בריאה מלשון ברא חוץ, לא כמו אצילות שהוא אצלו, והוא בחי' שדה. עיין בתורה אור בד"ה* ויצא יצחק לשוח בשדה, עכ"ל.

(* בתורה אור בד"ה ויצא יצחק לשוח בשדה: מובא גם בילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א' סימן קמח הערה 74.

10) מבאר, דתיבת "שדה" ותיבת "שדי" הם שווים, רק ש"שדה" היא באות ה', ו"שדי" באות י', דשם "שדי" הוא מצד הזכר (המשפיע), ותיבת "שדה" מצד הנקבה (המקבל).

ומצינו בחז"ל "שדה" נמשלה לאשה - נקבה, וכמארז"ל (תענית ו, ב) "מיטרא בעלה דארעא הוא", וכן (סנהדרין עד, ב) "אסתר קרקע עולם", דכמו הארץ מקבל הגשם ועי"ז מצמיח, כן האשה מקבל מהזכר ועי"ז מוליד, ובלשון הקבלה והחסידות, בחי' "מלכות" נמשלה לשדה - שמקבלת מספירות העליונות, כדי לברר ביורר ניצוצות דעולמות ב"ע.

11) ראה גם תורת לוי יצחק חידושים וביאורים בש"ס עמוד רסא (מובא בילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א סוף סימן קנה) וז"ל אשה עם ג' אותיות גי' שדה, איש עם ג' אותיות בגי' שדי ע"ש.

וראה גם לקוטי לוי יצחק הערות לזהר שמות דברים עמוד מז (מובא לעיל סימן יח) וז"ל שדי הוא בש' ימינים, ושדה בש' שמאלית, ובשדי הוא י' ובשדה ה', כי דכורא הוא בחי' ימין חסדים היינו ש' ימנית, ומל' נוקבא היא בחי' גבורה היינו ש' שמאלית, ובדכורא הוא י' כמו איש, ובנוקבא הוא ה' כמו ה' דאשה עכ"ל.

12) ראה סוטה יז, א.

13) כנ"ל בהערה 5, בחי' "קמה" הוא כשיש היסוד עצמו "הקמת ברית", ובחי' "נצבה" יסוד העליון - שהוא בחי' תפארת. ראה לעיל סימן יח.

שנרשם¹⁴ בס"ד לעיל דף קס"ח ע"א על המאמר יעקב הוה ל' לאתקיימא בעלמא כיומי דאברהם, בענין מה

שיוסף חי ק"י שנים והוה ל' לאתקיימא קמ"ז.
לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר בראשית עמוד קנא

(14) מובא לקמן סימן קעא.

המשך ביאור למס' חולין ליום רביעי עמ' א

יחידיו, מִשּׁוּם שֶׁחֲשַׁשׁ דְּפָרִישׁ – שֶׁנִּפְלַט דָּם מִחֵיכָה זֶה וְזָלַע
הָאֵי – וְנִבְלַע בַּחֲתִיכָה הַשְּׁנִיָּה, אִם כֵּן חָרַג נִמְי' – גַּם בַּחֲתִיכָה אַחַת
יִחְשׁוּשׁ שֶׁמֶא פָּרִישׁ – נִפְלַט דָּם מִחֵיכָה נִימָא – מִצַּד זֶה שֶׁל הַחֲתִיכָה
וְזָלַע הָאֵי נִימָא – וְנִבְלַע בְּצִידָה הַשְּׁנִיָּה, וְלִחֲשׁ זֶה וְדָאֵי אֵין
חוֹשְׁשִׁים, שֶׁאִם לֹא כֵן אֵין אִפְשָׁרוֹת לַהֲתִיר בֶּשֶׂר בַּמְלִיחָה, וְאִם כֵּן
מִדּוּעַ חֲשַׁשׁ רַב שֶׁשֶׁת לִמְלוֹחַ שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת בִּיחָד. מִסִּיקָה הַגִּמְרָא:
אֲפָּלָא לֹא שְׁנָא – אֵין חִילּוּק בֵּין מַלְיַחַת חֲתִיכָה אַחַת לַמְלִיחַת כִּמְהָ
חֲתִיכוֹת בִּיחָד, וְכֵשֶׁם שֶׁאֲחַת מוֹתֶרֶת, מִפְּנֵי שֶׁבִשְׁעָה שֶׁטְרוּדָה
לִפְלוֹט אֵינָה בּוֹלַעַת, כֵּךְ מוֹתֶר לִמְלוֹחַ גַּם כִּמְהָ חֲתִיכוֹת בִּיחָד.
הַגִּמְרָא מְבִיאָה דִּין נֹסֵף בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל, שֶׁשִּׁיחַ לַעֲנִין בְּלִיעַת דָּם
בְּבֶשֶׂר: אָמַר שְׁמוּאֵל מִשּׁוּם רַבִּי חֵיָא, קִצֵּב הַשִּׁיכָר אֶת מִפְּרָקְתָּהּ –
עַצֵּם הַצּוֹאֵר שֶׁל בְּהֵמָה לֵאחֹר שְׁחִיטָתָהּ, קוֹדֵם שֶׁתִּצָּא נִפְשָׁהּ, הָרִי
זֶה מִכְּבִיד אֶת הַבָּשָׂר – הוּא גּוֹרֵם שֶׁבֶשֶׂר הַבְּהֵמָה יִהְיֶה כְּבֹד, מִפְּנֵי
שֶׁכָּל בְּהֵמָה נֹאנָחַת לֵאחֹר שְׁחִיטָתָהּ, וְנֹאנָח זֶה גּוֹרֵמַת לָדָם לִצְאָתָהּ
דֶּרֶךְ בֵּית הַשְּׁחִיטָה, אֶךְ כִּשְׁשׁוּבָר אֶת מִפְּרָקְתָּהּ לֵאחֹר הַשְּׁחִיטָה,
מִתּוֹךְ צַעֲרָה אֵין לָהּ כֹחַ לַהֲתַנָּח וְאֵין דְּמָה יִצָּא אֲלָא נִבְלַע
בִּאֲבָרִים וּמִכְבִּידִם. וְעַל כֵּן הוּא גּוֹזֵל אֶת הַבָּרִיּוֹת, כִּשְׁמוּכָר לָהֶם
אַחֵר כֵּךְ אֶת הַבֶּשֶׂר בְּמִשְׁקָל, מִפְּנֵי שֶׁכּוֹבְדוֹ שֶׁל הַבֶּשֶׂר הוּא מִחֲמַת
הָדָם שֶׁנִּבְלַע בוֹ, וְנִמְצָא שֶׁמִּכָּר לָהֶם דָּם בְּמַחֲזִיר בֶּשֶׂר. וּמִכְלִיעַ הוּא
אֶת הָדָם בְּאֲבָרִים עַל יְדֵי שְׁבִירַת הַמִּפְרָקָה.
הַגִּמְרָא מִסְתַּפֶּקֶת בְּבִיאור דְּבָרֵי רַבִּי חֵיָא: אֵיבְעִיָא לָהּ – הַסְתַּפְקוּ
בְּנֵי הַיִּשְׁבָּה, הֵיכִי קָאָמַר – כִּיצַד הַתְּכוּוֹן רַבִּי חֵיָא לֹמַר, הָאֵם
כוּוֹנְתוֹ שְׁאִינוֹ עוֹבֵר אֲלָא אִיסוּר אֶחָד שֶׁמִּכְבִּיד אֶת הַבָּשָׂר וְגוֹזֵל בִּכְךָ
אֶת הַבָּרִיּוֹת, וְהִטְעַם שִׁישׁ בֹּזֵה אִיסוּר גּוֹזֵל הוּא מִשּׁוּם דְּמִכְלִיעַ עַל יְדֵי
שְׁבִירַת הַמִּפְרָקָה אֶת הָדָם בְּאֲבָרִים. וְאִם כֵּךְ כּוּוֹנְתוֹ, יִהְיֶה מִשְׁמַע
דְּהָא לְדִידִיָּה – אִם אֵינוֹ מוֹכֵר אֶת הַבֶּשֶׂר אֲלָא אוֹכְלוֹ בַּעֲצָמוֹ, שְׁפִיר
דָּבִי, וְאֵין אִיסוּר בַּדְּבַר. אִי דִלְמָא – אוֹ שֶׁמֶא כּוּוֹנֵת רַבִּי חֵיָא לֹמַר
שֶׁעוֹבֵר בְּשְׁבִירַת הַמִּפְרָקָה שְׁנֵי אִיסוּרִים, אִיסוּר גּוֹזֵל מִפְּנֵי שֶׁמִּכְבִּיד
אֶת הַבֶּשֶׂר, וְאִיסוּר דָּם מִשּׁוּם שֶׁמִּבְלִיעַ אֶת הָדָם בִּאֲבָרִים וְשׁוּב אֵינוֹ
יֹצֵא עַל יְדֵי מַלְיָחָה. וְלִפִּי פִירוּשׁ זֶה, לְדִידִיָּה – אִם יִרְצֶה לֵאכּוֹל אֶת
הַבְּהֵמָה בַּעֲצָמוֹ, נִמְי' – גַּם כֵּן אֲסוּר לוֹ לִשְׁבּוֹר אֶת מִפְּרָקְתָּהּ קוֹדֵם
שֶׁתִּצָּא נִפְשָׁהּ, כִּדִּי שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עַל אִיסוּר אֲכִילַת דָּם. מִסִּימַת
הַגִּמְרָא: תִּיקוּ – תַּעֲמֹד שְׁאֵלָה זֶה בִּסְפֵק, שֶׁלֹּא נִפְשָׁתָהּ.

משנה

הַמִּשְׁנָה מְבִאֵרֶת אֶת דִּין הַמַּעֲלָה עוֹף וְגִבְיָנָה עַל שׁוֹלְחַן אַחַד:
הַמַּעֲלָה אֶת הָעוֹף עִם הַגִּבְיָנָה עַל הַשִּׁלְחָן, אִף שֶׁעָבַר עַל דְּבָרֵי חֻמּוֹת
(לַעֲלֵי ap) שֶׁגִּזְרוּ שֶׁלֹּא לַהֲעֵלוֹתָם עַל הַשׁוֹלְחָן כֹּאחֵד, מִכָּל מְקוֹם אֵינוֹ
עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה שֶׁל לֹא תִבְשַׁל גְּדִי בְּחֵלֶב אֱמוֹ' (דְּבָרִים י"א כ"א), שְׁאֵין
אִיסוּר מִהַתּוֹרָה רַק בִּאֲכִילָה, בִּישׁוּל וְהִנָּחָה.

גמרא

בֶּשֶׂר עוֹף בְּחֵלֶב, לְדַעַת חֻמּוֹת אִיסוּרוֹ מִהַתּוֹרָה, וּלְדַעַת רַבִּי

עֲקִיבָא אִיסוּרוֹ מִדְּרַבָּנָן (מִשְׁנָה לַהֲלֹן). הַגִּמְרָא מְקַשֶּׁה מִמִּשְׁנַתִּינוּ
עַל רַבִּי עֲקִיבָא: מִמִּשְׁנַתִּינוּ מִשְׁמַע שֶׁהַמַּעֲלָה עוֹף וְגִבְיָנָה עַל
הַשׁוֹלְחָן הוּא שְׁאִינוֹ עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, הָאֵם אוֹכְלוֹ – אֲבָל הָאוֹכֵל
עוֹף וְגִבְיָנָה עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. שׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא: שְׁמַע מִינָּה – וְכִי
נִלְמַד מִכָּאן שֶׁבָּשָׂר עוֹף בְּחֵלֶב אִיסוּרוֹ מִדְּאֻרֵּייתָהּ, שֶׁלֹּא כִדְעַת רַבִּי
עֲקִיבָא.
מִיִּישְׁבַת הַגִּמְרָא אֶת הַמִּשְׁנָה כְּשִׁית רַבִּי עֲקִיבָא: אֵין לְדִידִיק כֵּן מִן
הַמִּשְׁנָה, רַק אֵימָא – אִמּוֹר וּפְרַשׁ שְׁכוּנַת הַמִּשְׁנָה לֹמַר שֶׁהַמַּעֲלָה
אֶת הָעוֹף עִם הַגִּבְיָנָה עַל הַשׁוֹלְחָן לַעֲלוֹם אֵינוֹ בֹּא לְיַדִּי לֹא תַעֲשֶׂה,
כִּיּוֹן שֶׁגַּם אִם יִשְׁכַּח וַיֹּאכֵל אֶת הָעוֹף עִם הַגִּבְיָנָה כֹּאחֵד לֹא יַעֲבֹר
עַל לֹא תַעֲשֶׂה, וְכִדְעַת רַבִּי עֲקִיבָא.

משנה

הַמִּשְׁנָה מְבִאֵרֶת אִיזָה מִין בֶּשֶׂר אִסוּר מִן הַתּוֹרָה לִבְשֹׁל בְּחֵלֶב,
וְאִיזָהוּ אִסוּר רַק מִדְּרַבָּנָן: בָּשָׂר בְּהֵמָה מִהוֹרָה וְכֵן בֶּשֶׂר חִיָּה וְעוֹף
בְּחֵלֶב בְּהֵמָה מִהוֹרָה, אִסוּר מִן הַתּוֹרָה לְבִשְׁל יִחִידִיו, וְאִם הַתְּבַשֵּׁל
אִסוּר בְּהֵנָּהּ, וְכֵל שֶׁכֵּן שֶׁאִסוּר בִּאֲכִילָה. אֲבָל בָּשָׂר בְּהֵמָה מִהוֹרָה
בְּחֵלֶב בְּהֵמָה מִמָּאָה, וְכֵן בָּשָׂר בְּהֵמָה מִמָּאָה בְּחֵלֶב בְּהֵמָה מִהוֹרָה,
אֵינֶם אִסוּרִים בִּאִיסוּר בֶּשֶׂר בְּחֵלֶב, וְלִכְךָ מוֹתֵר לְבִשְׁל וְמוֹתֵר
בְּהֵנָּהּ.
רַבִּי עֲקִיבָא חוֹלֵק עַל חֻמּוֹת וְאִמָּר, חִיָּה וְעוֹף אֵינֶם אִסוּרִים מִן
הַתּוֹרָה אֲלָא מִדְּרַבָּנָן, שְׁנֵאָמַר (שְׁמוֹת כ"ט) לֹא תִבְשַׁל גְּדִי בְּחֵלֶב אֱמוֹ',
וְתִיבַת 'גְּדִי' בָּאָה לְלַמַּד שְׁדוּקָא גְּדִי אִסוּר וְלֹא דְבַר אַחֵר. וְנִכְפַּל
פֶּסוּק זֶה בַּתּוֹרָה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים לְמַעַט, פְּרַט לְחִיָּה, שֶׁלַּעֲנִין בֶּשֶׂר
בְּחֵלֶב חִיָּה אֵינָה בְּכָלֵל בְּהֵמָה, וּפְרַט לְעוֹף שְׁאִינוֹ בְּכָלֵל 'גְּדִי', וּפְרַט
לְבְּהֵמָה מִמָּאָה שְׁאִינָה טְהוֹרָה כְּגִדִּי.
דַּעַה שְׁלִישִׁית: רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי אָמַר, נֹאמַר לֹא תִבְשַׁל גְּדִי, מִנֵּין
שֶׁאִף כָּל בְּהֵמָה טְהוֹרָה וְחִיָּה נֹאסְרוֹ, שְׁנֵאָמַר (שם) לֹא תִאֲכָלוּ כָּל
נִבְלָה' וּבְהַמְשָׁךְ אוֹתוֹ פֶּסוּק נֹאמַר לֹא תִבְשַׁל גְּדִי בְּחֵלֶב אֱמוֹ'. הוֹקֵשׁ
אִיסוּר נִבְלָה לְאִיסוּר בֶּשֶׂר בְּחֵלֶב, לְלַמַּד אֶת שְׁאִיסוּר מִשּׁוּם נִבְלָה
אִסוּר לְבִשְׁל בְּחֵלֶב, וְלִרְבוּת כָּל בְּהֵמָה טְהוֹרָה וְחִיָּה, שֶׁהִי נִבְלָתָהּ
אִסוּרָה. אִם כֵּן עוֹף שְׁאִיסוּר מִשּׁוּם נִבְלָה יָכוֹל יִהְיֶה גַּם הוּא אִסוּר
לְבִשְׁל בְּחֵלֶב, תִּלְמוּד לֹמַר 'בְּחֵלֶב אֱמוֹ', דוּקָא בְּהֵמָה וְחִיָּה שִׁישׁ
לָהֶם חֵלֶב אִם אִסוּרִים, יִצָּא עוֹף שְׁאֵין לוֹ חֵלֶב אִם שְׁמוֹתָהּ לִבְשֹׁל
בְּחֵלֶב.

גמרא

הַתְּבַאֵר בְּמִשְׁנָה שֶׁאִסוּר לִבְשֹׁל בְּהֵמָה טְהוֹרָה בְּחֵלֶב מִן הַתּוֹרָה.
הַגִּמְרָא מְבִרֶרֶת אֶת מִקּוּר דִּין זֶה: מִנָּא הֵי מִיָּלִי – מִהֵיכָן לְדַמּוֹ
שֶׁכָּל בְּהֵמָה טְהוֹרָה אִסוּר לִבְשֹׁלָה בְּחֵלֶב, וְהֵלָא לֹא נֹאמַר בַּפֶּסוּק
רַק לֹא תִבְשַׁל 'גְּדִי' בְּחֵלֶב אֱמוֹ'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אָמַר קְרָא (בְּרַשִׁית
ל"ב) וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת גְּדִי הָעֹזִים,

המפרשים ז"ל מה אצטרך לומר עד הבוקר, דבכמה דוכתי כתיב לילה ולא כתיב עד הבוקר. וי"ל עד הבוקר לע"ל ועד בכלל שאז ג"כ יקריבו קרבנות אע"ג דלא שייך אז הטעם דשייך השתא דהיינו לשלול אמונות ע"ז כמ"ש למעלה. א"נ כמ"ש בס' ויקרא ע"פ וערבה לה' דאף שלע"ל אינם נרדפים אלו המינים עכ"ז הוו כלשעבר בשנים קדמוניות שהיו נרדפים.

מ"ש הריב"ה ז"ל דזאת תורת העולה היא העולה ר"ל כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה קשה איך יפורש לפי זה כל הנמשך. ונ"ל לפי שהקרבן צריך כמה דברים ומצינו דכולהו איתנהו בעוסק בתורה, דאמרינן בסוף מגילה (כט.) ר"א הקפר אומר עתידין ב"ה וב"מ שיקבעו בא"י שנאמר כי כחבר בהרים כו' ב"כ וב"מ שקורין בהם ומרביצין כל התורה בהם עאכ"ו א"כ הרי שנעשה כאילו הוא בא"י.

ובסוף מנחות אמר לעולם זאת על ישראל אר"י אלו ת"ח העוסקים בהל' עבודה ומע"ה כאילו נבנה מקדש בימיהם, הרי כאן א"י ומקדש, ובפ' ה' קורא ארחב"א אר"י כל הנפנה ונוטל ידיו ומניח תפילין וקורא ק"ש ומתפלל מע"ה כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן, א"ל רבה לא ס"ל מר כאילו טבל, א"ל שפיר קאמרת דכתיב ארחץ ולא כתיב ארחיץ כו', א"כ הרי א"י ומקדש ומזבח וטבילה וקרבן. ועוד שם אמר רחב"א אר"י כל הקורא ק"ש בלא תפילין כאילו הקריב עולה בלא מנחה וזבח בלא נסכים פרש"י כאילו הקריב עולה שחייבו הכתוב להקריב עמה מנחת נסכים אף זה הקורא אינו מקיים ואינו גומר את המצוה ולישנא דקרא נקט עולה ומנחה זבח ונסכים וה"ה דמצי למימר עולה בלא מנחה ונסכים דהא עולה נמי טעונה נסכים, א"כ הרי א"י ומקדש ומזבח וקרבן וטבילה ומנחה ונסכים, וז"ש על מוקדה על המזבח ר"ל ככל משפטי העולה.

ובזה יובן מ"ש בסוף מגילה ואה"י להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם א"ר שמואל בר יצחק אלו ב"כ וב"מ שבבבל, ר"ל שהוא כא"י שהוא הקדושה היותר קטנה שבעשר קדושות שמונה בפ"ק דכלים דהראשונה היא קדושת א"י וגדולה ממנה עיירות המוקפות חומה מימות יהושע בן נון ומפ' ואזיל עד קדש הקדשים, לכך אמר מקדש מעט סתם ולא פ' כמה מעט לפי שהוא כא"י שהיא היותר קטנה מכל העשר.

ובזה ידוקדק מ"ש בפ' בתרא דתעניות שאמר הקב"ה לאברהם כבר תקנתי להם לישראל סדר קרבנות, בזמן שקורין בהם לפני מעלה אני עליהם כאילו הקריבום לפני, דקשה לפני לפני למ"ל אלא ר"ל שקורין בהם בב"כ ובב"מ שהוא לפני הקב"ה מצוי בב"כ שהוא כא"י מעלה אני כאילו הקריבום לפני דהיינו ע"ג המזבח.

צמח דוד

ו, ב – צו את אהרן ואת בניו לאמור זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר ואש המזבח תוקד בו

מביא הוכחה מפ' הטיבה ברצונך את ציון וגו' לשיטת הרמב"ן דטעם הקרבנות לשבור לב האדם וכו', דלטעם הרמב"ם להרחיק מע"ז, והרי לע"ל לא יהיו ע"ז דאת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, ומבאר בזה המדרש "וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם (כימי נח), וכשנים קדמוניות (כימי הבל)"

במדרש וערבה לה' מנחת יהודה וכו' כימי עולם כימי נח וכשנים קדמוניות כימי הבל. רבנן אמרי כימי עולם כימי משה וכשנים קדמוניות כימי נח.

ונלענ"ד דהנה הרמב"ם ז"ל כתב בטעם הקרבנות משום שהיו רגילין בעבודה זו דהיינו להקריב לע"ז וע"ז ה' בעת ההוא בקר וצאן לכך צוה הקב"ה שיקריבו לפני ה' בקר וצאן, ובאמת שכן מבואר בספרי.

ורמב"ן דחה דבר זה וכתב בטעם הקרבן לשבור לב האדם שרואה שור שחוט לפניו והדם נזרק והקרב והכרעיים נשרפין ויחשוב בלבו שהוא ראוי לזה והקב"ה ברוב רחמיו מקבל קרבן הבהמה בשביל גוף הבהמה.

והנה באמת כי דברי רמב"ן נכונים דהרי לעתיד כשיעבור רוח הטומאה ויהפך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם המיוחד ועבודה-זרה יבוטל ואעפ"כ יביאו קרבן לה' והיינו משום לשבור לב האדם כשיטת הרמב"ן.

עוד הביא הרמב"ן ראי' מקרבן נח שאחר המבול לא ה' בעולם רק הוא ובניו ולא ה' שום ע"א בעולם וכמו כן בימי הבל בודאי לא ה' ע"ז דהרי בימי אנוש צץ האפקורסות לקרוא בשם ע"ז ואעפ"כ הביאו קרבן.

והנה בזה פירשתי מאמר הכתוב זבחי אלקים רוח נשברה דהיינו כשיטת הרמב"ן והראי' הטיבה ברצונך את ציון כו' אז תחפוך זבחי צדק וכו' והיינו משום שבירת הלב. וזה ביאור המדרש וערבה לה' וכו' דהיינו בזמן ביאת משיח צדקנו יהיו הקרבנות כימי נח וכימי הבל דהיינו רק לב נשבר.

ישועות יעקב

רמז במ"ש "כל הלילה עד הבוקר", "הליל" – הגלות, "הבוקר" – הגאולה, דגם לע"ל יקריבו קרבנות, אף שבטל הטעמים, א' לשלול אמונת ע"ז, ב' דלע"ל אינם נרדפים מינים אלו וכו', עכ"ז יקריבו קרבנות בבנין העתיד וכו'

זאת תורת העולה כו' כל הלילה עד הבוקר. הקשו

♦ יום ראשון י' אדר ב' ♦

ו (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) צו את־אֶהרֶן וְאֶת־בָּנָיו לֵאמֹר, זֹאת תֹּרַת הָעֹלֶלֶה הוּא הָעֹלֶלֶה עַל־מִקְדָּה עַל־הַמִּזְבֵּחַ כָּל־הַלֵּילָה עַד־הַבֹּקֶר וְאִשׁ הַמִּזְבֵּחַ תֹּקֵד בּוֹ:

בפקד ית אהרן וית בנوهי למימר דא אורייתא דעלתא היא עלתא על דמתוקדא על מדבחתא כל ליליא עד צפרא ואשתא דמדבחתא תהא יקדא בה:

שכל 'תורה' לרבות הוא בא, לומר: תורה אחת לכל העולים, ואפלו פסולין, שאם עלו לא ירדו. הוא העלה • למעט את הרובע ואת הנרבע וכיוצא בהן, שלא היה פסולין בקדש, שנפסלו קדם שבאו לעזרה.

(כל הענין בתורה כהנים וקדמים פרק ג ופרק ד) •

כ"י צו את אהרן • (ת"ס) אין "צו", אלא לשון גרוד מיד ולדורות. אמר רבי שמעון: ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס. זאת תורת העלה וגו' • הרי הענין הזה בא ללמד על הקטר חלבים ואיברים שיהא פשוט כל הלילה, וללמד על הפסולין, איזה אם עלה – ירד, ואיזה אם עלה – לא ירד;

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פי 'שיחות קודש' תשל"א עמוד 30 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

בקשו חשבונות רבים

צבור צריך להזהר ביותר, ואם־כן יכול האדם לסעוד שלא־ידקא שעצים למערכה הם הדברים הכי נחוצים עכשו, ואולי יש דברים הנחוצים יותר, ולכן צריכים להשתמש בכספי הצבור לדברים אחרים. ולכן דוקא כאן כשמדבר בכספי צבור, שם צריך הכתוב להזהיר ולזרז שכשהקב"ה מצוה לעשות משהו, אין מקום לחשבונות בגי'אדם. וכשהקב"ה מצוה שצריך עזים למערכה, ודאי הדבר שזהו מה שצריכים לעשות עם הכסף.

על הפסוק "צו את אהרן" (ו, ב) מפרש רש"י "ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס". יש לענין מדוע נאמר זירז זה דוקא כאן בנוגע לאש המזבח, ולא במצות אחרות שיש בהן חסרון כיס? ויש לבאר זה בעבודת האדם לקונו: במצות אחרות שיש בהן חסרון כיס, כצדקה וכיוצא בזה, אין צריך לזרז כל־כך, כי בהן בטוח האדם שהקב"ה ישלם לו בתורה. ואפילו בלא זה, הרי זה כסף שלו, ובכסף שלו יכול הוא לעשות ככל העולה על רוחו. אבל כשמגיע לממון הקדש שהוא מכספי צבור, ובכספי

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פי 'לקוטי שיחות' חלק ז עמוד 30 – מתוך 'לקראת שבת')

החבור להקב"ה בקיים מצותיו

והפעלה בקיום המצות. ב, כי כך צוה הקב"ה ולכן מקיים מצותיו ב'קבלת עול', ולא מצד שמבין בשכלו הפעלה שבה. ועל זה אומרים שעקר ה"צותא וחיבור" להקב"ה שעל־ידי קיום המצות הוא כשמבטל את עצמו להקב"ה, ומקיים מצותיו לא מצד שמבין כך בשכלו אלא רק מפני ה"ציווי", שכן צוה הקב"ה.

בקשר לפסוק "צו את אהרן" (ו, ב) ישנם שני פירושים הקשורים בתיבת "מצוה": א. מלשון ציווי. ב. מלשון "צותא וחיבור" (לקוטי תורה בקוטי מה, ג, ועוד) שקיים המצות מחבר ומקשר את ישראל להקב"ה. ויש לומר ששני פירושים אלו מבארים אחד את השני: דהנה יהודי יכול לקיים מצות משני טעמים: א. פי מבין בשכלו היקר

בעל הטורים

הקרבנות נקראו לחם, "את קרבני לחם" (פסוקי דזמרה, ב) ותורה נקראת לחם "לכו לחמו בלחמי" (משלי ט, טז). בשם שאי אפשר לעולם בלא לחם, כך אי אפשר לעולם בלא תורה. תורה ב

וזאת תורת העלה היא העלה. לומר, כל העוסק בתורת העולה כאלו הקריב עולה. הקרבנות נקראו אשה, והתורה נקראת אש, שגאמר (רמיה ב, כט) "הלא כה דברי באש", "מימינו אש דת למו" (דברים לג, ב) דת למו אותיות תלמוד.

ו (א) צו את אהרן. מה פתיב לעיל מיניה (ה, כז), לאשמה בה. צו את אהרן. לומר, שיהיו זריזין בתורה ובמצות, שנגגת תלמוד עולה ודון. משה לאמר. צו את. סופי תיבות: תורה. צוה אותם שיעסקו בתורה.

את אהרן (ו, ב)

אין 'צו' אלא לשון זרז מיד ולדורות (רש"י)
"אין 'צו' אלא לשון זרז" - כללות עבודתו של האדם לקונו צריכה להיות מתוך זריזות, בגלל השמחה והתשוקה לקיים את רצון הבורא.
"מיד" - מצוה הבאה לידי אל תחמיצנה, אלא יש לקיימה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות כרך ג עמ' 950)

זאת תורת העולה (ו, ב)

בא ללמד על הקטר חלבים ואברים שיהא פשוט כל הלילה (רש"י)
 בגמרא (מנחות עב) אמרו, שעקר הקטר חלבים הוא ביום, אלא שאפשר להקטירים גם בלילה.
 ויש להסביר זאת בעבודת האדם לקונו:
"יום" - רומז לאור וגלוי, כפיתוב (בראשית א) "ויקרא אלקים לאור יום", שזהו עסק התורה והמצוות המגלה את אור ה' בעולם.
"לילה" - רומז לחשך ולהעלם, שזהו העסק בדברי הרשות שמעלימים על תכלית חיו האמתית של האדם בעולמו.

מיד, ללא דחיות.
"ולדורות" - הקיום אינו חד-פעמי, אלא נמשך עד סוף כל הדורות. ובשני מובנים: א) יש לפעלה זו פירות ופירי פירות עד סוף כל הדורות; ב) הפעלה עצמה היא תמידית, ובשון הידוע - 'פעלה נמשכת'.

המשמעות הפנימית של הקטרת החלבים ביום היא 'הקטרת' התענוג שבעבודת הבורא (חלב רומז לתענוג), כלומר: לעבד את ה' אף ורק כדי לקיים את הרצון העליון, לא משום התענוג שבעבודה זו.
 ואילו הקטר החלבים בלילה משמעותו - שיש 'להקטיר' גם את התענוג שבדברי הרשות, לעסוק בהם רק כפי הצורך, לשם שמנים.
 אולם עקר הקטר החלבים הוא ביום וזקא, שכן הצורך לבטל את התענוג שבדברי הרשות - אין בו משום חדוש כליקו; עקר החדוש הוא שחייב אדם 'להקטיר' גם את התענוג שבפעסק התורה והמצוות.

ג וילבש כהן מדי ב' ומכנסים י' וילבש על בשרו ויהרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמ'ו אצל המזבח:
 ג וילבש כהן מדי ב' ומכנסים י' וילבש על בשרו ויהרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמ'ו אצל המזבח:
 ג וילבש כהן מדי ב' ומכנסים י' וילבש על בשרו ויהרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמ'ו אצל המזבח:
 ג וילבש כהן מדי ב' ומכנסים י' וילבש על בשרו ויהרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמ'ו אצל המזבח:

(ג) וילבש כהן מדי ב' ומכנסים י' וילבש על בשרו ויהרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמ'ו אצל המזבח:
 ויהרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמ'ו אצל המזבח:

את העלה. ונעשאתה דשן, מאותו דשן ירים תרומה. ושמ'ו אצל המזבח. [על המזבח. מצא איברים שעדיין לא נתאכלו, מחזירן על המזבח, לאחר שחתה גחלים אילף ואילף ונטל מן הפנימיות, שגאמר: "את העלה על-המזבח", ברש"י יישן].

כ"י מדו בד. היא הכתנת; ומה תלמוד לומר: "מדו"? שתהא כמדתו. על-בשרו. שלא יהא דבר חוצץ בינתיים (ת"כ ערכין א). ויהרים את-הדשן. היה חותה מלא המחפה מן המאכלות הפנימיות ונותנן במזרחו של כבש (תמיד כד). הדשן אשר תאכל האש

וישלח ית לבושהי וילבש לבושיין אחרנין ויפק ית קטמא למבדא למשריתא לאמר דבי:

(ד) ופשט את בגדיו וילבש בגדים אחרים והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל-מקום טהור:

פחותין מהן. והוציא את הדשן. (תמיד כח) הצבור בפתוח, כשהוא רבה ואין מקום למערכה, מוציא משם. ואין זה חובה בכל יום, אבל התרומה חובה בכל יום.

כ"י ופשט את-בגדיו. (יומא כג) אין זו חובה אלא דרך-ארץ, שלא ילכלך בהוצאת הדשן בגדים שהוא משמש בהן תמיד. בגדים שבשל בהן קדרה לרבו, אל ימוג בהן כוס לרבו, לכך: "ולבש בגדים אחרים",

(ג) מדו. ב' במסורה. "ולבש הכהן מדי ב' בד", "ויזאב חגור מדי לבשו" (שמואל ב' כח). שבגדי כהונה היו קציע בגדי מלחמה, וכן המעיל כפי תחרא (שמות

(ד) אחרים והוציא. בגימטריא: כהנים בעלי מומין, שבעל מום כשר להוציא הדשן. תורה ה

וכן בכתבם היו מתגברין ובמלחמה. ושמ'ו. בגימטריא: ונבלע במקומו. תורה ה

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי 'לקוטי שיחות' חלק כה עמוד 431 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

מלאכה – לעבוד את ה'

למחנה" של הקדושה.

ועל זה אומר רש"י ש"הוצאת הדשן" – "מחוץ למחנה" – היא דוקא פאָשר זה לתועלת עבודת הקרבנות, כי "אין מקום למערכה", ו"הוצאת הדשן" היא העושה מקום למערכה חדשה, אבל פאָשר יש מקום למערכה – אין עבודה זאת.

ועל-דרך-זה בעבודת האדם לקונו, שרק פאָשר העסק ב"דשן" ובדברים גשמיים יביא תועלת בעבודת הקרבנות, שהוא עבודת התורה והתפלה, שעל-ידי העסק בענייני עולם-זהה יוכל להתעסק ביותר שאת בעבודת ה', אזי הותר עבודת "הוצאת הדשן". אף פאָשר יש "מקום למערכה" גם בלי העסק ב"דשן" – אין עבודה זאת. ועל האדם להשאר במקומו האמיתי – בתוך מחנה התורה והתפלה, ולהתעסק בעבודה ה'.

על המלים "והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה" (ו, ד) מפרש רש"י, הדשן הצבור בתפוח, כשהוא רבה ואין מקום למערכה – מוציאו משם.

בספר התנאי ('אגרת הקדש' סימן טו) מבאר שה'אפר' (דשן) הנשאר מ'עץ הנשרף' הוא יסוד "העפר שבו היורד למטה ואין האש שולטת בו". והינו, שהאפר הוא הדבר הכי נחות שבדבר הנשרף, עד שאינו יכול להפלל ולישרף באש שלמעלה ממנו.

ויש לומר, שבעבודת האדם לקונו, מרמז ענין הדשן על העסק בדברים גשמיים, שאין בהם קדושה מצד-עצמם, ואינם נשרפים ב"אש" שלמעלה.

וזהו שמוציאים את הדשן "אל מחוץ למחנה", כי אין העסק בדברים גשמיים נכלל בתחום הקדושה – "אצל המזבח" וכל-שכן לא על המזבח, אלא עסק זה הוא "מחוץ

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי 'לקוטי שיחות' חלק לו, עמוד 1 – מתוך 'לקראת שבת')

תרימות הדשן – חובה או רשות

בגדים אחרים" אינו חובה אלא רק דרך-אמצע? ובמפרשים מצינו בזה כמה וכמה ביאורים.

ויש לומר בפשטות, שמקורו של רש"י הוא מהא גופא שבפרשת "ועשית בגדי קודש" שבפרשת תצוה, לא נצטוה משה על עשית בגדים פחותים לבני אהרן עבור הוצאת הדשן. ומזה מכריח רש"י שאין חובה בלבישת בגדים אלו, ורק דרך-אמצע שלא ללכלף את הבגדים בהם משרת תמיד.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי 'לקוטי שיחות' חלק לו, עמוד 5 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

בישול קדירה ומזיגת הכוס אחר

לפי כבודו להתעסק בבישול קדירה. אף בעבודת הבוֹרָא, אין חילוק כלל בין סוגי העבודה, וכל כהן ראוי לו לעבוד כל סוג עבודה.

וכמאמר רבותינו ז"ל (תנחומא עקב ב) "אל תהא יושב ושוקל מצותיה של תורה... קלה שבקלות... וחמורה שבחמורות... הרי הן שוין".

דהרי העיקר בעבודת ה' הוא קיום רצונו יתברך, מתוך קבלת עול מלכות שמים, ככל אשר יצוה עלינו.

וכאשר האדם מקים את המצות רק כדי למלאת רצונו יתברך, אין חילוק בעיניו בין עבודה כ"מזיגת כוס" או "בישול קדירה", דהרי העיקר הוא מלוי רצונו, ומה לי באיזה אופן יתקיים רצונו. ורק בענין הבגדים יש שינוי ביניהם, כדברי רש"י.

ופשט את-בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את-הדשן אל-מחוץ למחנה

ופשט את בגדיו – אין זו חובה אלא דרך אמצע, שלא ילכלף בהוצאת הדשן בגדים שהוא משמש בהן תמיד. בגדים שבשל בהן קדירה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו, לכהן ולבש בגדים אחרים, פחותין מהן. (ו, ד. ובפירוש רש"י)

ברמב"ן הקשה: מנא-ליה לרש"י שדברי הפסוק "ולבש

ופשט את-בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את-הדשן

שלא ילכלף בהוצאת הדשן בגדים שהוא משמש בהן תמיד. בגדים שבשל בהן קדירה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו, לכהן ולבש בגדים אחרים, פחותין מהן (ו, ד. ובפירוש רש"י) לכאורה צריך באור, הרי בדרך-כלל "המבשל קדירה" ה"מוזג כוס" אינם רק בבגדים שונים, אלא עבודות אלו נעשות על ידי שני סוגי עבדים. ואם כן גם כאן, מדוע נעשית "הוצאת הדשן" רק בבגדים אחרים, ולא על-ידי שני כהנים שונים?

ויש לומר בזה בדרך הדרוש:

כלל זה, דמזיגת כוס ובישול קדירה נעשים על-ידי שני סוגי אנשים, הוא רק בעבודת עבד לרבו. דהמוזג כוס אין זה

הואשתא על מדבחה תהי יקדא בה לא תספי ויבער עלה פהנא אעיא בצפר בצפר ויסדר עלה עלתא ויסק עלה תרבי נכסת קודש'א:

(ה) והאש על-המזבח תוקד-בו לא תכבה ובער עליה הפתח עצים בפקר בפקר וערף עליה העלה והקטיר עליה חלבי השלמים:

ישן: ומנין שלא יהא דבר קודם על המערכה לתמיד של שחר? תלמוד לומר: העלה, עולה ראשונה). חלבי השלמים. אם הביאו שם שלמים. ורבותינו (שם) למדו מכאן: "עליה", על עולת הבקר השלם כל הקרנות כלם. מכאן שלא יהא דבר מאחר לתמיד של בין הערבים.

כ"י: והאש על-המזבח תוקד בו • רבה פאן יקירות הרבה: "על מוקדה", "ואש המזבח תוקד בו", "והאש על-המזבח תוקד בו", "אש תמיד תוקד על-המזבח". כלן נדרשו במסכת יומא (דף כח) שגחלקו רבותינו במנין המערכות שהיו שם. וערך עליה העלה • עולת תמיד היא תקדים (פסחים נח). (ברש"י

ו אשתא תדירא תהי יקדא על מדבחא לא תשפי:

החיצון "תוקד". לא תכבה. המכבה אש על המזבח, עובר בשני לאוין.

(1) אש תמיד תוקד על-המזבח לא תכבה: ס

כ"י: אש תמיד • (יומא מד) אש שגאמר בה "תמיד", היא שפדליקין בה את הנרות, שגאמר בה (שמות כו ג): "להעלת נר תמיד". אף היא "מעל המזבח"

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פי לקוטר שיחות חלק א, עמוד 217 - מותק 'לקראת שבת')

רגשי התלהבות בכל מצב

רגשי הלב. וזהו "תמיד" - אפילו בשבת, שאפילו בהיות האדם שקוע בהשגת הבוֹרָא, גם אז עליו לעורר בעצמו רגשי התשוקה להקב"ה.

ומאידך, גם הנחוק חס-ושלום מעבודת הבוֹרָא, ו"טמא" הוא, אין לו לחשוב שיקב "אבוד" הוא, ואי-אפשר לו להתקרב אל הבוֹרָא, אלא "תמיד" - אפילו בטומאה שגם על הטמא לעורר את עצמו ולעשות את כל התלוי בו שה"אש תמיד" - "לא תכבה" חס-ושלום, אלא תמשיך לבדור ולהלהיב לבו לעבודת הבוֹרָא.

אש תמיד תוקד על-המזבח לא תכבה: (1, 1)

תמיד - אפילו בשבת. תמיד - אפילו בטומאה (בירושלמי יומא פרק ד הלכה ו)

יש לפרש לימוד זה בדרך עבודת האדם לקונו:

ה'אש תמיד' היא התלהבות הלב, המתלהט ברגשי קודש להקב"ה. ועל האדם לזהר שאש זו תוקד ותבעיר את לבו בכל עת, ולא תכבה חס-ושלום.

והנה בשבת שהיא יום המוקדש כולו לעבודת ה', עלול האדם לחשב שצריך הוא להשקיע כל כולו במחשבה עמוקה והתבוננות, שהיא עבודת המוח, ואין לו לעורר בעצמו את

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות י' עמ' 55)

להדליק את המנורה: בנוסף לשאר הדינים שבאש המזבח, היא צריכה להיות זו שממנה מדליקים את המנורה ("אף היא"), ובהעדר אש במזבח - אפשר להדליק את המנורה מאש אחרת.

אף היא מעל מזבח החיצון תוקד (רש"י ו, 1) בגמרא (יומא

מוה, ב) אמרו "אש תמיד שאמרתי לה, לא תהא אלא בראשו של מזבח החיצון", והינו שהוא דין במנורה (שהיא צריכה להדלק מהמזבח), ואם אין אש במזבח לא נתן להדליקה ("לא תהא אלא"). אף לרש"י זה דין במזבח (שממנו צריכים

~ נקודות משיחות קודש ~ (היוסיום כ"א אדר שני)

התמיד' האלקית שבנפשו, "לא תכבה" - זכות זו תעמד לו לעד.

תמיד תוקד... לא תכבה (1, 1) מפרש הרבי ה'צמח-צדק':

"אש תמיד" - זה הלומד עם חברו ומעורר את 'אש'

בעל הטורים

"והנה ששה אנשים וגו' ויעמדו אצל מזבח הנחשת". ועל כן היה נחשת, על שם "ונצצים כעין נחשת קלל" (שם א, ו). אבל מזבח פנימי כנגד שכינה, דכתיב (שיר השירים ח, יד) "ידיו גלילי וקב". לכן כל דם אם נכנס בפנים לא תאכל אותה החפאת (להלן פסוק כג), שאין אכילה למעלה. תורה ו

מהשמים", אף על פי כן "והאש על המזבח תוקד בו", שצריך להביא מן ההדיוט, על כן "מהאש יצאו", שהורו באש, והאש תאכלם. והאש על המזבח תוקד בו. שהוא כמו סולם למלאכים לעלות, כענין שגאמר (שופטים יג, ב) "ויעל מלאך ה' בלהב המזבח". וכן ביהקאל (ט, א

(ה) והאש. ג' במסורה. והאש על המזבח", "והאש ירדה מהשמים" ודבר הקדים ב' ז, א), "מהאש יצאו והאש תאכלם" (יהקאל טו, ז). רמז למאן דאמר (עירובין סג, א), שמתו נדב ואביהוא על שהורו לפני רבם ואמרו: אף על פי שאש יורדת מן השמים, מצוה להביא מן ההדיוט. וזהו "והאש ירדה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות, כרך יז, עמ' 56)

"ותורה אור".

כאן טמון רמז נפלא: העבדה שהדלקת נרות המנוחה נעשתה דוקא מאש שעל-גבי מזבח החיצון, מלמדת שהדרך לזכות לאור התורה (הדלקת המנוחה) היא דוקא כאשר האדם אינו מסתפק בעבודתו עם עצמו אלא מתעסק גם בטובת הזולת - "מזבח החיצון".

~ נקודות משיחות קודש ~ משיחת שבת פרשת צו, ה'תשכ"ט

ל"זכיות" ("מן"), כמובא ב'היום יום' (כ' אדר שני) ובפסקא שלא תהיה (כא אדר שני), שכאשר פועלים ענין זה, הנה שפרו אתו, אשר זכותו זו "לא תכבה" לעד. כדי שידלק אש ואור התורה אצל יושב אהל בתמידיות, צריך להיות נוגע לו תחלה שתאיר נשמתו של יהודי שנמצא בחוץ.

וידא אורייתא דמנחתא דיקרבין יתה בני אהרן קדם יי לקדם מדבחה:

(ז) וזאת תורת המנחה הקרב אתה בגי' אהרן לפני יהוה אלפני המזבח:

הקרב אתה • היא הגשה בקרבן דרומית מערבית. לפני ה' • הוא מערב, שהוא לצד אהל מועד. אל פני המזבח • הוא הדרום, שהוא פניו של מזבח, שהפכש נתון לאותו הרוח.

ה ופרש מנה בקמצה מסלתא דמנחתא ומשחה וזת כל לבנתא די על מנחתא ויפק למדבחה לאתקבלא ברעוא אדפחתא קדם יי:

ואת כל-הלבנה אשר על-המנחה והקטיר • שמלקט את לבונתה לאחר קמיצה ומקטירו; ולפי שלא פרש בן אלא באחת מן המנחות ב"ויקרא", הצרך לשנות פרשה זו, לכלל כל המנחות כמשפטן

• (ת"כ)

ט ודא שתאר מנה יכלון אהרן ובנויה פטיר תתאכל באתר קדיש בדרת משפן זמנא יכלנה:

י לא תתאפי חמיע חלקהון יהבית יתה מקרבני קדש קידשין היא כחשאתא וכאשמתא:

(ח) והרים מננו בקמצו מסלת המנחה ומשמנה ואת כל-הלבנה אשר על-המנחה והקטיר המזבח ריח ניחח אזפרתה ליהוה:

כ"י • (והרים מננו • מהמחבר, שיהא עשרון שלם בבת אחת בשעת קמיצה. ברש"י ישן). בקמצו • שלא יעשה מדה לקמן (יומא מו). מסלת המנחה ומשמנה • מבאן, שקומץ ממקום שנתרבה שמנה (סוטה יד). המנחה • שלא תהא מערבת באפרת (ת"כ).

(ט) והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל במקום קדש בחצר אהל-מועד יאכלוה:

כ"י • במקום קדש • ואיזהו? בחצר אהל-מועד.

(י) לא תאפה חמין חלקם נתתי אתה מאשי קדש קדשים הוא כחשאתא וכאשם:

כ"י - לא תאפה חמץ חלקם • אף השירים אסורים בחמץ • כחטאת וכאשם • (שם ב) מנחת חוטא הרי היא כחטאת. לפיכך, קמצה שלא לשמה - פשוטה.

(יא) כל־זֶכֶר בבני אהרן יאכלנה חק־עולם לדרתיכם מאשי יהוה כל אשר־יגע בהם יקדש: פ

כ"י - כל־זֶכֶר • אפלו בעל מוס. למה נאמר? אם לאכילה, הרי כבר אמור (ויקרא כא כב): "לחם אלהיו מקדשי הקדשים וגו'" אלא לרבות בעלי מומין למחלקת (זכרים קב) • כל אשר־יגע וגו' • קדשים קלים או חלין שיגעו בה ויכלעו ממנה (ת"כ) • יקדש • להיות כמוה, שאם פסולה, יפסלו. ואם פשוטה, יאכלו כחמר המנחה (ת"כ).

♦ יום שני י"א אדר ב' ♦

(יב) וידבר יהוה אל־משה לאמר: יב ומליל יי עם משה למימר:

(יג) זֶה קרבן אהרן ובניו אשר־יקריבו ליהוה ביום המִשַּׁח אתו עֲשִׂיתָ האפה סֶלֶת מִנְחָה תמיד מחציתה בפֶּקֶר ומחציתה בעֶרֶב:

כ"י - זֶה קרבן אהרן ובניו • (מנחות עח) אף ההדיוטות מקריבין עשירית האפה ביום שהן מתחנכין לעבודה, אבל כהן גדול בכל יום, שנאמר: "מנחה תמיד וגו'", והכהן המשיח תחתיו מבניו חקת־עולם וגו'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחות תענית אסתר תשמ"ו. תורת מנחם תשמ"ו כרך ב. עמ' 700)

זֶה קרבן אהרן ובניו... מחציתה בפֶּקֶר ומחציתה בעֶרֶב (י, יג) הכהן הגדול הוא ה'יחידה' הפלית' של עם־ישראל. המשמעות הרוחנית של "קרבן אהרן ובניו" (חביתי כהן גדול) בעבודת האדם היא, החדרת עצמת ה'יחידה' הפלית'.

(יד) על־מחבת בשמן תעשה מרבכת תביאנה תפיני מנחת פתים תקריב ריח־ניחוח ליהוה:

כ"י - מרבכת • חלוטה ברותחין כל צרכה (ת"כ) • תפיני • אפזיה אפיות הרבה, שאחר חליטתה, אופה בתנור וחוזר ומטגנה במחבת. מנחת פתים • מלמד שטעונה פתיתה. (ברש"י ישן: ולא פתיתה ממש

(טו) וְהִכְהִינָה הַמִּשְׁיחַ תַּחְתּוֹ מִבְּנָיו יַעֲשֶׂה אֹתָהּ טו וְכִהְיֶנָּה דְּמִרְבָּא תַּחְתּוֹהִי מִבְּנֵיהִי יַעֲבֹד יְתֵה קִינָּה עָלֶם קָדָם יְיָ גְּמִיר תַּתְּסֵק: חֲקֵעוֹלָם לַיהוָה כָּלִיל תִּקְטָר:

כ"י • המשיח תחתיו מבניו • המשיח מבניו, תחתיו. כליל תקטיר • אין נקמץ להיות שיריה נאכלין, אלא פלה כליל. וכן כל מנחת כהן של נדבה, כליל תהיה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 24)

אֵלֶּה נִקְטְרַת 'כָּלִיל' עַל הַמִּנְחָה, הַקִּמְץ וְהַשִּׁירִים. כָּלִיל תִּהְיֶה - מִנְחַת כֹּהֵן אֵינָה נִקְמָצָה, הִיא נִשְׁאָרַת כָּלִיל בְּמִשְׁךָ כֹּל הַהִקְרָבָה וּמִקְטָרַת פֶּלֶה כֹּאחַת; פֶּלֶה שְׁוֹה לְגִבּוֹה - אֵין בָּהּ הַפְרָדָה בֵּין הַקִּמְץ לַשִּׁירִים אֵלֶּה פֶּלֶה מִקְטָרַת בְּשׁוֹה.

אֵין נִקְמָצָה לַהֲיֹת שִׁירִיה נֶאֱכָלִין אֵלֶּה פֶּלֶה כָּלִיל. פֶּלֶה שְׁוֹה לְגִבּוֹה (רש"י ו, טו) רש"י בֹּא לְבָרַךְ אֶת שְׁנֵי הַלְשׁוֹן בֵּין מִנְחַת חֲבִיתִין לְמִנְחַת כֹּהֵן. כָּלִיל תִּקְטָר - מִנְחַת חֲבִיתִין נִקְמָצָה, אֶךְ קִמְיָצָה אֵינָה מִתְרַת אֶת שְׁאָר הַמִּנְחָה לְאֲכִילָה,

(טז) וְכָל־מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכֵל: פ כ"י • כליל • פלה שוה לגבוה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות חוברת קלד)

וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה (ו, טז) וְזֶה מִקְדִּישׁ וּמִתִּיר בְּאֲכִילָה אֶת הַשִּׁירִים (על־דָּרָךְ "לה" הָאָרֶץ וּמִלֹּאָה" וּרְקַע־יָדִי בְרָכָה "וְהָאָרֶץ יִתֵּן לִבִּי אֲדָם"). אֶךְ בְּמִנְחַת כֹּהֵן - יוֹשֵׁב אֹהֶל, הַמְּבֹדֵל מִן הָעוֹלָם, כֹּל הַקְּמוֹחַ נִשְׂרָף כָּלִיל.

מִנְחָה, שְׂבָאָה מִקְמָח, רוֹמָזַת לְצָרְכִי הָאָדָם (כְּמֵאֲמָר אֵם אֵין קְמוֹחַ כו'). בְּמִנְחַת יִשְׂרָאֵל - בַּעַל עֶסֶק, הַשִּׁיר הָעוֹלָם, מְקַרִּיבִים רַק אֶת הַקִּמְץ כָּלִיל לַה', הֵינּוּ זְמַן תּוֹרָה וּתְפִלָּה,

(יז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

יח מִלֵּל עִם אֲהֶרֶן וְעִם בְּנוֹהֵי לְמִימֵר דָּא אֲוִרִיתָא דְחִשְׁאֲתָא בְּאַתְרָא דִּי תִתְנַכֵּס עֲלֵתָא תִתְנַכֵּס חִשְׁאֲתָא קָדָם יְיָ קֹדֶשׁ קוֹדֶשִׁין הִיא:

(יח) וַיְדַבֵּר אֶל־אֲהֶרֶן וְאֶל־בְּנָיו לֵאמֹר זֹאת תֹּרַת הַחֲטָאת בְּמָקוֹם אֲשֶׁר תִּשְׁחַט הָעֹלָה תִשְׁחַט הַחֲטָאת לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁים הוּא:

יט כִּהְיֶנָּה דְּמִכְפָּר יְתֵה (נ"א כְּמָה) יִכְלָנָה בְּאַתְרָא קֹדֶשׁ תִּתְאָכֵל בְּדֶרֶת מִשְׁכַּן זְמָנָא:

(יט) הִכְהִינָה הַמִּחְטָא אֹתָהּ יִאֲכָלָנָה בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ תֵּאָכֵל בְּחֹצֵר אֹהֶל מוֹעֵד:

כ • המחטא אתה • העובד עבודותיה שהיא נעשית חטאת על־יָדוֹ. הַמִּחְטָא אֹתָהּ יִאֲכָלָנָה (ובחיים קב) הָרְאוּ לַעֲבֹדָה. יֵצֵא טָמֵא בְּשַׁעַת זְרִיקַת דָּמִים, שְׂאִינֹ

חֹלֶק בְּבִשָּׁר. וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר שְׂאוֹסֵר שְׂאָר כֹּהֲנִים בְּאֲכִילָתָהּ, חוּץ מִן הַזֹּרֵק דָּמָה, שְׁהִירֵי נֶאֱמַר לְמִטָּה: "כָּל־זֹכֵר בִּפְהֵנִים יֹאכַל אֹתָהּ."

כ כל די קרב בכסרה יתקדש ודי ידי מדמה על לבוש די ידי עלה תתחנן באתר קדיש:

(כ) כָּל אֲשֶׁר־יִגַּע בְּבִשָּׂרָה יִקְדָּשׁ וְאֲשֶׁר יִזֶּה מִדָּמָה עַל־הַבֶּגֶד אֲשֶׁר יִזֶּה עָלֶיהָ תִּכְבֶּם בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ:

כ"י • כל אשר־יגע בבשרה • (שם צו) כל דבר אכל אשר יגע ויבלע ממנה. יקדש • להיות כמוה: אם פסולה - תפסל, ואם היא כשרה - תאכל כחמר שפה. ואשר יזה מדמה על־הבגד • ואם הזה

מִדָּמָה עַל הַבֶּגֶד (ט"ז), אוֹתוֹ מָקוֹם דָּם (הַבֶּגֶד אֲשֶׁר יִזֶּה עָלֶיהָ), תִּכְבֶּם בְּתוֹךְ הָעֲזָרָה. אֲשֶׁר יִזֶּה • יְהֵא נִזָּה, כְּמוֹ (איוב טו כט): "וְלֹא יִטָּה לְאָרֶץ מְנָלָם", יְהֵא נָטוּי.

כא ומן דחסף די תתבשל בה יתבר ואם במנא דנחשא תתבשל ויתמרק וישתמש במיאי:

(כא) וּכְלִי־חֶרֶשׁ אֲשֶׁר תִּבְשַׁל־בוּ יִשְׁבֵּר וְאִם־בְּכֵלִי נִחֲשַׁת בְּשֻׁלָּה וּמִרְק וְשִׁטָּף בְּמִים:

שיעור יומי ליום שני י"א אדר ב' ושנים מקרא ואחד תרגום - ז - פרשת צו קא

כ"י • יִשְׁכַּר • לְפִי שֶׁהִבְלִיעָה שְׁנֹבְלֶעֶת בּוֹ נַעֲשֶׂה נֹתֵר, לְפֹלֵט אֶת בְּלִיעָתוֹ. אֲכַל כְּלֵי חָרָס, לְמִדָּךְ הַפְּתוּב וְהוּא-הַדִּין לְכָל הַקְּדָשִׁים. וּמִרְק • לְשׁוֹן "תְּמַרוּקִי הַנָּשִׁים" (אסתר ב יב). אֲשַׁקּוּרִי בְּלַע"ז. וּמִרְק וְשִׁטָּף.

כ"י • יִשְׁכַּר • לְפִי שֶׁהִבְלִיעָה שְׁנֹבְלֶעֶת בּוֹ נַעֲשֶׂה נֹתֵר, לְפֹלֵט אֶת בְּלִיעָתוֹ. אֲכַל כְּלֵי חָרָס, לְמִדָּךְ הַפְּתוּב וְהוּא-הַדִּין לְכָל הַקְּדָשִׁים. וּמִרְק • לְשׁוֹן "תְּמַרוּקִי הַנָּשִׁים" (אסתר ב יב). אֲשַׁקּוּרִי בְּלַע"ז. וּמִרְק וְשִׁטָּף.

(כב) כָּל-זָכָר בִּכְהֻנָּה יֹאכֵל אֹתָהּ קֹדֶשׁ קִדְשִׁים הוּא: כִּבְכָּל דְּכוּרָא בְּכַהֲנָיָא יָכוֹל יְתֵי קֹדֶשׁ קִדְשִׁין הִיא:

כ"י • כָּל-זָכָר בִּכְהֻנָּה יֹאכֵל אֹתָהּ • הָא לְמִדָּת, שֶׁ"הַמַּחֲטָא אוֹתָהּ" הָאמֹר לְמַעַלָּה – לֹא לְהוֹצִיא שְׂאֵר הַכְּהֻנִּים, אֲלָא לְהוֹצִיא אֶת שְׂאִינוֹ רְאוּי לְחֻטְיִי.

(כג) וְכָל-חַטָּאת אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדְּמָה אֶל-אֹהֶל מוֹעֵד לִכְפֹּר בַּקֹּדֶשׁ לֹא תֹאכַל בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹף: פ כג וְכָל חַטָּאת דִּי יִתְעַל מִדְּמָה לְמִשְׁכַּן זְמָנָא לִכְפֹּרָא בְּקוֹדֶשׁא לֹא תִתְאַכַּל בְּנוֹרָא תִתְקַד:

כ"י • וְכָל-חַטָּאת וְגו' • (ובאים פב) שְׂאֵם הַכֹּהֲנִים מִדֶּם חַטָּאת הַחִיצוֹנָה לַפָּנִים – פְּסוּלָה. וְכָל • לְרַבּוֹת שְׂאֵר קִדְשִׁים.

ז (א) וְזֹאת תֹּרַת הָאֱשֶׁם קֹדֶשׁ קִדְשִׁים הוּא: א וְדָא אוֹרִיתָא דְאֲשָׁמָא קֹדֶשׁ קִדְשִׁין הוּא:

כ"י • קֹדֶשׁ קִדְשִׁים הוּא • (תמורה יח. ת"כ) הוּא קָרֵב, וְאִין תְּמוּרָתוֹ קָרֵבָה.

(ב) בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחֹטוּ אֶת-הַעֹלָה יִשְׁחֹטוּ אֶת-הָאֱשֶׁם וְאֶת-דָּמֹו יִזְרֹק עַל-הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ב בְּכַתְרָא דִּי יִכְסֹון יֵת עֲלֵתָא יִכְסֹון יֵת אֲשָׁמָא וְיֵת דְּמָה יִזְרֹק עַל מִדְּבָחָא סָחוּר סָחוּר:

כ"י • יִשְׁחֹטוּ • רַבָּה לָנוּ שְׁחִיטוֹת הַרְבֵּה, לְפִי שֶׁמַּצִּינוּ אֶשֶׁם בְּצַבּוּר, שֶׁנֶּאֱמַר "יִשְׁחֹטוּ" רַבִּים, וְתֵלְאוּ בְּעוֹלָה, לְהַבִּיא עוֹלֹת צַבּוּר לַצֶּפוֹן.

(ג) וְזֹאת כָּל-חֻלְבּוֹ יִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶת הָאֵלֶּיךָ וְאֶת-הַחֵלֶב הַמְּכַסֶּה אֶת-הַקָּרֵב: ג וְזֵית כָּל תְּרֵבָה יִפְרֹשׁ מִנָּה יֵת אֵלֵיתָא וְזֵית תְּרֵבָא דְחִפִּי יֵת גֵּוָא:

כ"י • וְזֹאת כָּל-חֻלְבּוֹ וְגו' • עַד כָּאֵן לֹא נִתְפָּרְשׁוּ אֲמוּרִין בָּאֶשֶׁם, לְכַךְ הִצְרָךְ לְפָרֹשׁם כָּאֵן, אֲכַל חַטָּאת – כִּכְּר נִתְפָּרְשׁוּ בָּהּ בְּפִרְשֵׁת "וַיִּקְרָא". אֶת הָאֵלֶּיךָ.

(ד) וְזֹאת שְׁתֵּי הַכֶּלִּיֹּת וְאֶת-הַחֵלֶב אֲשֶׁר עָלֵיהֶן אֲשֶׁר עַל-הַכֶּסֶּלִים וְאֶת-הִיתָרָתָּ עַל-הַכֶּלֶד עַל-הַכֶּלִּיֹּת יִסְרְנָה: ד וְזֵית תְּרֵמִין כְּלָזֵן וְזֵית תְּרֵבָא דִּי עָלֵיהֶן דִּי עַל גִּסְסִיָּא וְזֵית חִצְרָא דְעַל כִּבְדָּא עַל כְּלֵיתָא יִעֲדָנָה:

(ה) וְהִקְטִיר אֹתָם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחַ אִשָּׁה לַיהוָה אֵשֶׁם הוּא: ה וְזִסְק יִתְהוֹן כְּהֵנָּא לְמִדְּבָחָא קָרְבָנָא קָדָם יִי אֲשָׁמָא הוּא:

כ"י • אֵשֶׁם הוּא • עַד שֶׁיִּנְתַּק שְׂמוֹ מִמֶּנּוּ. לְמַד עַל אֵשֶׁם שְׂמָתוֹ בְּעָלְיוֹ אוֹ שְׁנִתְכַּפְּרוּ בְּעָלְיוֹ בְּאַחֵר, אַף-עַל-פִּי שֶׁעוֹמֵד לְהִיּוֹת דָּמִיו עוֹלָה לְקִיץ הַמִּזְבֵּחַ, אִם שְׁחֹטוֹ סָתָם, אֵינוֹ כָּשֶׁר לְעוֹלָה קָדָם שְׁנִתַּק לְרַעֲיָה.

בעל הטורים

ז (א) וְזֹאת תֹּרַת הָאֱשֶׁם. ה' פְּעָמִים כְּתִיב אֵשֶׁם בְּפִרְשָׁה, כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה אֲשָׁמוֹת וְדָאִים. תורה ב

אמורין. והוא עצמו שלא הקטרו אמוריו - פֶּשֶׁר

(ובחים דף ד. ועיי"ש ברש"י) *

ואינו בא ללמד על האשם שיהא פסול שלא לשמו, כמו שדרשו - "הוא" הכתוב בכתובת, לפי שאשם לא נאמר בו: "אשם הוא", אלא לאחר הקטרת

ו כל דכורא בכהנא ייכלנה באמר קדיש ותאכל קדש קודשין הוא:

(ו) פֶּלֶזְכֶּר בִּכְהֻנִּים וְאִכְלָנוּ בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ וְאָכַל קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים הוּא:

נשי"א קדש קדשים הוא • ב'תורת כהנים' הוא נדרש.

ז פחטאתא באשמא אורייתא חדא להון כהנא די יכפר בה דילה יהא:

(ז) פַּחֲטָאתָא בְּאֲשָׁם תּוֹרָה אַחַת לָהֶם הִכֵּהוּ אֲשֶׁר יִכְפְּרֵהוּ לוֹ יִהְיֶה:

נשי"א תורה אחת להם • בדבר זה. הכהן אשר יכפר בו • הראוי לכפרה חולק בו, פרט לטבול יום ומחסר כפורים ואונן.

ח וכהנא דמקריב ית עלת גבר משוף עלתא די יקרב לכהנא דילה יהא:

(ח) וְהִכֵּהוּ הַמִּקְרִיב אֶת־עֹלֹת אִישׁ עוֹר הָעֵלָה אֲשֶׁר הִקְרִיב לִכְהֵן לוֹ יִהְיֶה:

נשי"א עור העלה אשר הקריב לפהן לו יהיה • פרט לטבול יום ומחסר כפורים ואונן, שאינן חולקים בעזרות (ובחים קג) *

ט וכל מנחתא די תתאפי בתנורא וכל דתתעבד בדרתא ועל מסריתא לכהנא דמקריב תה דילה תהא:

(ט) וְכָל־מִנְחָה אֲשֶׁר תֹּאפֶה בַּתֵּנוֹר וְכָל־נִעְשָׂה בַּמִּרְחֶשֶׁת וְעַל־מִחֶבֶת לִכְהֵן הַמִּקְרִיב אֹתָהּ לוֹ תִּהְיֶה:

תלמוד לומר: "לכהן המקריב". הא כיצד? לבית-אב של אותו יום שמקריבין אותה (ת"ס) *

נשי"א לכהן המקריב אתה וגו' • יכול לו לבדו? תלמוד לומר: "לכל-בני אהרן תהיה". יכול לכלן?

י וכל מנחתא דפילא במשח ודלא פילא לכל בני אהרן תהי גבר באחוהי:

(י) וְכָל־מִנְחָה בְּלוּלָה־בְּשֶׁמֶן וַחֲרֵבָה לְכָל־בְּנֵי אַהֲרֹן תִּהְיֶה אִישׁ בְּאָחִיו: פ

נשי"א בלוילה-בשמן • זו מנחת נדבה. וחרבה • זו מנחת חוטא ומנחת קנאות, שאין בהן שמן.

• יום שלישי י"ב אדר ב' •

יא ודא אורייתא דנקסת קודשאי די יקרב קדם יי:

(יא) וְזֹאת תּוֹרַת זִבְחֵי הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר יִקְרִיב לַיהוָה:

יב אם על תודתא וקרבנה ויקרב על נקסת תודתא גריצן פטירין דפילן במשח ואספוגין פטירין דמשיחין במשח וסלתא רביקא גריצן דפילן במשח:

(יב) אִם עַל־תּוֹדָה יִקְרִיבֶנָּה וְהִקְרִיב עַל־זִבְחֵי הַתּוֹדָה חֲלוֹת מִצּוֹת בְּלוּלֹת בְּשֶׁמֶן וְרִקְקֵי מִצּוֹת מִשְׁחִים בְּשֶׁמֶן וְסֹלֶת מִרְבֶּכֶת חֲלוֹת בְּלוּלֹת בְּשֶׁמֶן:

בעל הטורים

(י-יא) לכל בני אהרן תהיה איש באחיו. וסמיק ליה וזאת תורה. לומר, בשנים שעוסקין בתורה נעשים באחים, ואף אם מקטרגים זה את זה, בסופה"ה. תורה יב

כ"י אַם עַל-תּוֹדָה יִקְרִיבֶנּוּ • אַם עַל דְּבַר הוֹדָאָה עַל גַּם שְׁנַעֲשֶׂה לוֹ, כְּגוֹן יוֹרְדֵי הַיָּם וְהוֹלְכֵי מִדְּבָרִיּוֹת וְחִבּוּשֵׁי בֵּית הָאָסוּרִים וְחוֹלָה שְׁנַתְּרַפָּא – שֶׁהֵם צָרִיכִין לְהוֹדוֹת, שֶׁכְּתוּב בָּהֶן (תהלים קו כ"ב): "יִוְדוּ לַה' חֲסִדוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לְבָנֵי אָדָם. וַיִּזְבְּחוּ זִבְחֵי תוֹדָה", אַם עַל אַחַת מֵאלֶּה נִדְר, שְׁלָמִים חֲלָלוּ – שְׁלָמֵי תוֹדָה הֵן, וּטְעוֹנוֹת לַחֵם הָאֱמֹר בְּעֶזְנָן, וְאֵינָן נֹאכְלִין אֶלָּא לַיּוֹם

וְלִילָה, כָּמוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ כָּאן. וְהִקְרִיב עַל-זִבְחַת תּוֹדָה • אֲרַבְּעָה מִיְּנֵי לַחֵם: חֲלוֹת וּרְקִיקִין וּרְבֻכָּה – שְׁלֹשָׁה מִיְּנֵי מִצָּה, וּכְתִיב: "עַל-חֲלוֹת לַחֵם חֲמֵץ וְגו'" וְכָל מִין וּמִין עֶשֶׂר חֲלוֹת; כֶּף מִפְרָשׁ בְּמִנְחוֹת' (דף נז), וְשִׁיעוּרֹן חֲמֵשׁ סָאִין יְרוּשְׁלָמִיּוֹת שֶׁהֵן שֵׁשׁ מִדְּבָרִיּוֹת, עֶשְׂרִים עֶשְׂרוֹן. מִרְבֻּכָּת • לַחֵם חֲלוֹט בְּרוֹתְחִין כָּל צָרְכוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ש"פ בלק תשמ"ה)

אַם עַל תּוֹדָה יִקְרִיבֶנּוּ (ז, יב)
ה'טור' נתן סימן למי שצריך להודות: "וכל החיים יודוך סלה" (חולָה, יסורים, ים, מדָּבָר). וְגַם לְהַבִּין, מִדּוּעַ נִרְמָזוּ מִצְבִּים שֶׁל סִנְתַּת חַיִּים בְּמִלָּה 'חיים'. וְגַם לֹמַר, שֶׁכֵּן הַסִּנְתַּת

שֶׁחֲלָפָה מִגְּבִיחָה אֶת עֲצֻמַּת הַחַיִּים: הֵם עֲבָרוּ אוֹתָהּ וְהִתְגַּבְּרוּ עָלֶיהָ. וְעַל-דֶּרֶךְ מִזֶּה שֶׁמִּצִּינוּ, שֶׁשֹּׁטֶר שִׁינְצָא עָלָיו עֲרֵעוֹר וְהִתְקַבֵּל בְּבֵית-דִין שׁוֹב לֹא נִתֵּן לְעֲרֵעַר עָלָיו (הֵינּוּ שֶׁהֲעֲרֵעוֹר מִחֻזָּק אֶת הַשֹּׁטֶר).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יב עמ' 20)

יוֹרְדֵי הַיָּם וְהוֹלְכֵי מִדְּבָרִיּוֹת וְחִבּוּשֵׁי בֵּית הָאָסוּרִים וְחוֹלָה שְׁנַתְּרַפָּא (רש"י ז, יב) צוּיָן זֶה, שֶׁנֶּאֱמַר לְבָנֵי דוֹר הַמִּדְּבָר, נֶאֱמַר לְפִי הַסֵּדֶר שֶׁבּוֹ אֲרַעוּ הַדְּבָרִים לַחֵם עֲצָמָם. יָם – קָרִיעַת יָם סוּף. מִדְּבָר – הִלִּיתָם בְּמִדְּבָר. חִבּוּשׁ –

הַגִּזְרָה שֶׁנִּגְזְרָה עָלֵיהֶם לְהִיּוֹת כְּלוּאִים בְּמִדְּבָר. חוֹלָה – גַּם שֶׁלֹּא מִצִּינוּ שֶׁנִּזְקְקוּ לוֹ כָּלָל (וְלֹכֵן נִקְטַל לְשׁוֹן יְחִיד, כִּי הַנְּסִים הָרִאשׁוֹנִים אֲרַעוּ לְכָל יִשְׂרָאֵל, מִזֶּה-שֶׁאֵין-כֵּן גַּם זֶה).

(יג) עַל-חֲלוֹת לַחֵם חֲמֵץ יִקְרִיב קִרְבָּנוֹ עַל-זִבְחַת תּוֹדָת שְׁלָמֵיו:

יג על גריצן דלחם חמיע יקרב קרבנה על נכסת תודת נכסת קודשוהי:

כ"י יִקְרִיב קִרְבָּנוֹ עַל-זִבְחָ • (שם דף עז, ת"ס) מַגִּיד, שֶׁאֵין הַלֵּחֶם קָדוֹשׁ בַּקִּדְשׁת הַגּוֹף לְפָסֶל בְּיוֹצֵא וּטְבוּל-יּוֹם וּמִלְצָאָת לַחֲלִין בְּפִדְיוֹן, עַד שִׁישְׁחַט הַזֶּבֶחַ.

(יד) וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶחָד מִכָּל-קִרְבָּן תְּרוּמָה לַיהוָה לַפֶּהֱן הַזֶּרֶק אֶת-דָּם הַשְּׁלָמִים לוֹ יִהְיֶה:

יד ויקרב מנה חד מכל קרבנא אפרשיתא קדם יי לכהנא דזירק ית דם נכסת קודשאי דילגה יחי:

כ"י אֶחָד מִכָּל-קִרְבָּן • לַחֵם אֶחָד מִכָּל מִין וּמִין, יִטַּל תְּרוּמָה לַפֶּהֱן הָעוֹבֵד עֲבוּדָתָהּ. וְהַשָּׂאֵר נֹאכָל לְבַעֲלִים וּבִשְׂרָה לְבַעֲלִים, חוּץ מִחֻזָּה וְשׁוֹק שֶׁבָּהּ,

כָּמוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ לַמִּטָּה תְּנוּפֶת חֻזָּה וְשׁוֹק בְּשָׁלָמִים, וְהַתּוֹדָה קְרוּיָה "שְׁלָמִים".

(טו) וּבִשֹּׁר זִבְחַת תּוֹדָת שְׁלָמָיו בְּיוֹם קִרְבָּנוֹ יֵאָכֵל לֹא-יָנִיחַ מִמֶּנּוּ עַד-בֹּקֶר:

טו ובסר נכסת תודת נכסת קודשוהי ביום קרבנה יתאכל לא יצנע מנה עד צפרא:

כ"י וּבִשֹּׁר זִבְחַת תּוֹדָת שְׁלָמָיו • (זבחים לו, ת"כ) יֵשׁ כָּאן רַבּוּנֵין הַרְבֵּה: לְרִבּוֹת חֲטָאָת וְאֶשֶׁם וְאֵיל גִּזִּיר וְחִגִּיגַת י"ד, שִׁיחֵיו נֹאכְלִין לַיּוֹם וְלִילָה. בְּיוֹם קִרְבָּנוֹ יֵאָכֵל •

וְכִזְמַן בְּשָׂרָה – זְמַן לַחֲמָה. לֹא-יָנִיחַ מִמֶּנּוּ עַד-בֹּקֶר • אֲכָל אוֹכֵל הוּא כָּל הַלֵּלָה. אִם-כֵּן, לָמָּה אָמְרוּ 'עַד חֲצוֹת'? כִּדִּי לְהַרְחִיק הָאָדָם מִן הָעֲבָרָה (ריש ברכות).

(טז) וְאִם-נִדְרָה אוֹ נִדְבָּה זִבְחַת קִרְבָּנוֹ בְּיוֹם הַקְרִיבֹה אֶת-זִבְחוֹ יֵאָכֵל וּמִמַּחֲרַת וְהַנּוֹתֵר מִמֶּנּוּ יֵאָכֵל:

טז ואם נדרא או נדבא נכסת קרבנה ביומא די יקרב נכסתה יתאכל וביומא דבתרוהי ודאשתאר מנה יתאכל:

כ"י וְאִם-נִדְרָה אוֹ נִדְבָּה • שְׁלֹא הִבִּיאָה עַל הוֹדָאָה שֶׁל גַּם, אֵינָה טְעוּנָה לַחֵם, וְנֹאכְלֶת לְשִׁנֵּי יָמִים, כָּמוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ בְּעֶזְנָן. וּמִמַּחֲרַת וְהַנּוֹתֵר מִמֶּנּוּ • בְּרִאשׁוֹן

יֵאָכֵל (ספרים אחרים: 'והנותר מִמֶּנּוּ יֵאָכֵל'). וְאִם נִדְרָה הִיא, וְגַם כְּמוֹהָ הַרְבֵּה בַּמִּקְרָא, כְּגוֹן: "וְאֵלֶּה בְּנֵי צִבְעוֹן וְאֵיֶה וְעֵנָה" (בראשית לו כד), "תַּת וְקַדֵּשׁ וְצָבָא מִרְמָס" (דניאל ח יא).

(י) וְהִנֹּתָר מִבֶּשֶׂר הַזֶּבֶחַ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרֶף:

י' וְדֹאשְׁתָּאָר מִבְּסַר נִכְסְתָא בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה
בְּנוֹרָא יְתוּקָד:

(יח) וְאִם הָאָכַל יֵאָכַל מִבֶּשֶׂר-זֶבֶחַ שְׁלָמָיו בַּיּוֹם
הַשְּׁלִישִׁי לֹא יִרְצָה הַמִּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יִחָשֵׁב לוֹ
פָּגוּל יִהְיֶה וְהִנֵּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מִמֶּנּוּ עֹנֶה תִּשָּׂא:

יח וְאִם אֶתְאָכְלָא יִתְאָכַל מִבְּסַר נִכְסְתָא
קִידְשׁוּהִי בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה לֹא יִהְיָ לְרַעוּא
דְּמִקְרִיב יִתְהָ לֹא יִתְחָשֵׁב לֵה מִרְחָק יִהְיָ
נֶאֱנַשׁ דְּתִיכּוּל מִנֵּה חוּבָה יִקָּבֵל:

נפסל בפשלישי. וכן פרושו: בפשעת הקרבתו לא תעלה
זאת במחשבה, ואם חשב – פגול יהיה. והנפש
האכלת ממנו. אפלו בתוך הזמן – עונה תשא.

כ"י וְאִם הָאָכַל יֵאָכַל וְגו', (ת"כ) בְּמַחְשָׁב בְּשִׁחִיטָה
לְאָכְלוֹ בְּשִׁלְשִׁי, הַפְּתוּב מְדַבֵּר. יָכוֹל אִם אָכַל מִמֶּנּוּ
בְּשִׁלְשִׁי, יִפְסֹל לְמַפְרָע? תִּלְמוּד לומר: "הַמִּקְרִיב
אֹתוֹ לֹא יִחָשֵׁב" – בְּשִׁעַת הַקְּרִבָּה הוּא נִפְסֵל וְאִינוּ

(יט) וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר-יִנָּע בְּכַל-טָמֵא לֹא יֵאָכַל
בָּאֵשׁ יִשָּׂרֶף וְהַבֶּשֶׂר כָּל-טָהוֹר יֵאָכַל בָּשָׂר:

יט וְכִסְר קִידְשָׁא דִּי קִרְבַּ בְּכָל מִסָּאָב לֹא
יִתְאָכַל בְּנוֹרָא יְתוּקָד וְכִסְר קִידְשָׁא כָּל דִּי
דְּכִי בְּקִידְשָׁא יִיכּוּל בְּסַר קִידְשָׁא:

(וְהַבֶּשֶׂר כָּל-טָהוֹר יֵאָכַל בָּשָׂר • כְּלוּמַר: כָּל מִה
שְׁאִסְרָתִי לָךְ בְּחֻטָּאת וְאָשָׁם, שָׂאִם יֵצְאוּ חוּץ לְקִלְעִים
– אֲסוּרָה, כְּמוֹ שִׁפְתוּב: "בְּחֻצַּר אֹהֶל מוֹעֵד יֵאָכְלוּהָ",
בְּבֶשֶׂר זֶה אֲנִי אוֹמֵר לָךְ: "כָּל טָהוֹר יֵאָכַל בָּשָׂר",
אֶפְלוּ בְּכָל הָעִיר).

כ"י וְהַבֶּשֶׂר • שֶׁל קֹדֶשׁ שְׁלָמִים אֲשֶׁר יִנָּע בְּכַל-טָמֵא,
לֹא יֵאָכַל. וְהַבֶּשֶׂר • לְרֵבּוּת אָכַר שְׂעִיצָא מִקְצָתוֹ,
שֶׁהַפְּנִימִי מִתֵּר. כָּל-טָהוֹר יֵאָכַל בָּשָׂר • (פסחים עט) מִה
תִּלְמוּד לומר? לִפִּי שְׁנָאֵמַר (דברים י"ב כח): "וְדָם וְבִחְיִיד
יִשְׁפֹךְ וְגו' וְהַבֶּשֶׂר תֹּאכַל", יָכוֹל לֹא יֵאָכְלוּ שְׁלָמִים
אֲלֹא הַבָּעָלִים? לָכֵן נֶאֱמַר: "כָּל-טָהוֹר יֵאָכַל בָּשָׂר".

(כ) וְהִנֵּפֶשׁ אֲשֶׁר-תֹּאכַל בָּשָׂר מִזֶּבֶחַ הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר
לִיהוָה וְטָמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמּוּיָה:

כ וְאֶנַּשׁ דִּי תִיכּוּל בְּסָרָא מִנִּכְסְתָא קִידְשִׁיא דִּי
קִדְם יִי וְסוּכְתָה עֲלוּהִי וְיִשְׁתִּיצִי אֲנָשָׁא
הִהִיא מַעֲמָה:

כְּרִיתוֹת אֲמִירוֹת בְּאוֹכְלֵי קִדְשִׁים בְּטָמְאָת הַגּוֹף,
וְדִרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ ב'שְׁבוּעוֹת' (דף ט) אַחַת לְכָלֵל, וְאַחַת
לְפָרֵט וְאַחַת לְלַמֵּד עַל קֶרֶבֶן עוֹלָה וְיוֹרֵד, שְׁלֹא נֶאֱמַר
אֲלֹא עַל טָמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשִׁיו.

כ"י וְטָמְאָתוֹ עָלָיו • (ובחים מג, ת"כ) בְּטָמְאָת הַגּוֹף
הַפְּתוּב מְדַבֵּר, אָכַל טָהוֹר שְׂאָכַל אֶת הַטָּמֵא אִינוּ
עָנוּשׁ כֶּרֶת אֲלֹא אֲזַהְרָה "וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר-יִנָּע בְּכַל-טָמֵא
וְגו'". וְאֲזַהְרָת טָמֵא שְׂאָכַל אֶת הַטָּהוֹר אֵינָה מִפְּרִשַּׁת
בְּתוּרָה, אֲלֹא חֻכְמִים לְמִדּוּהָ ב'גְּזֵרָה שְׁנָה' (ת"כ) שֶׁלֹּשׁ

(כא) וְנֶפֶשׁ כִּי-תִנָּע בְּכַל-טָמֵא בְּטָמְאָת אָדָם אוֹ
בְּבִהֵמָה טָמְאָה אוֹ בְּכַל-שִׁקְץ טָמֵא וְאָכַל מִבֶּשֶׂר-
זֶבֶחַ הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לִיהוָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא
מֵעַמּוּיָה:

כא וְאֶנַּשׁ אֲרִי תִקְרַב בְּכָל מִסָּאָב בְּסוּאָבָת
אֲנָשָׁא אוֹ בְּכַעֲרִיא מִסָּאָבָא אוֹ בְּכָל שִׁקְצָא
מִסָּאָב וְיִיכּוּל מִבְּסַר נִכְסְתָא קִידְשִׁיא דִּי קִדְם
יִי וְיִשְׁתִּיצִי אֲנָשָׁא הִהִיא מַעֲמָה:

כב וּמִלִּיל יִי עִם מִשָּׁה לְמִימָר:

(כב) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

(כג) וַדְּבַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל־חֶלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעֹז לֹא תֹאכְלוּ:

(כד) וְחֶלֶב גְּבִלָה וְחֶלֶב טְרֵפָה יַעֲשֶׂה לְכָל־מִלְאכָה וְאָכַל לֹא תֹאכְלוּהוּ:

כ"ג • יַעֲשֶׂה לְכָל־מִלְאכָה • (פסחים כג, ת"ס) בָּא וְלָמַד עַל הַחֶלֶב, שְׁאִינוֹ מְטַמֵּא טְמֵאָת גְּבִלוֹת. וְאָכַל לֹא תֹאכְלוּהוּ • (חולין פרק גיד הנשה) אִמְרָה תוֹרָה: יָבֹא אֲסוּר חֶל עַל אֲסוּר.

(כה) בִּי כָּל־אֹכֵל חֶלֶב מִן־הַהֶבֱמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנָּה אִשָּׁה לַיהוָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַאֲכָלָת מַעֲמִיָּה:

(כו) וְכָל־דָּם לֹא תֹאכְלוּ בָּכֶל מוֹשְׁבֵיכֶם לָעוֹף וּלְבֶהֱמָה:

כ"ד • לָעוֹף וּלְבֶהֱמָה • (שם ט) פָּרֹט לָדָם דָּגִים וְחִגְבִּים. בָּכֶל מוֹשְׁבֵיכֶם • לִפִּי שֶׁהִיא חֹבֶת הַגּוֹף וְאֵינָה בְּפָרֶק א' (דף לו) מְפָרֵשׁ לָמָּה הֶצְרַף לומר.

(כז) כָּל־נֶפֶשׁ אֲשֶׁר־תֹּאכַל כָּל־דָּם וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מַעֲמִיָּה:

(כח) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(כט) וַדְּבַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הַמִּקְרִיב אֶת־זֶבֶח שְׁלָמָיו לַיהוָה יָבִיא אֶת־קֶרְבָּנוֹ לַיהוָה מִזֶּבֶח שְׁלָמָיו:

(ל) יָדָיו תְּבִיאֶנָּה אֶת אֲשֵׁי יְהוָה אֶת־הַחֶלֶב עַל־הַחֹזֶה וְיִיאָנוּ אֶת הַחֹזֶה לְהִנִּיף אֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה:

כ"ז • יָדָיו תְּבִיאֶנָּה וְגו' • (מנחות ט"א) שֶׁתֵּהָא זֵד הַבְּעָלִים מְלַמְעָלָה וְהַחֶלֶב וְהַחֲזוֹת נְתוּנִין בָּהּ, וְיָד כֶּהֱן מְלַמְטָה וּמִנִּיפָן. אֶת אֲשֵׁי ה' • וְמָה הֵן הָאֲשִׁים? "אֶת־הַחֶלֶב עַל־הַחֹזֶה". יָבִיאָנוּ • כְּשֶׁמִּבִּיאָנוּ מִבֵּית הַמִּטְבָּחִים נוֹתֵן הַחֶלֶב עַל הַחֹזֶה, וְכִשְׁנוֹתָנוּ לֵיד הַכֶּהֱן הַמִּנִּיף,

נִמְצָא הַחֹזֶה לְמַעַלָּה וְהַחֶלֶב לְמַטָּה. וְזֶהוּ הָאֲמֹר בְּמָקוֹם אֲחֵר (לִקְטָן ט) "שׁוֹק הַתְּרוּמָה וְחֹזֶה הַתְּנוּפָה עַל אֲשֵׁי הַחֲלָבִים יָבִיאָנוּ לְהִנִּיף וְגו'"; וְלֹאֲחֵר הַתְּנוּפָה נוֹתָנוּ לְכֶהֱן הַמִּקְטִיר, וְנִמְצָא הַחֹזֶה לְמַטָּה, וְזֶהוּ שְׁנָאֲמַר (שם ט ט) "וְיִשְׁמִינוּ אֶת־הַחֲלָבִים עַל־הַחֲזוֹת

שנאמר: "את אשי ה' את-החלב על הקִּזָּה", יכול שיהא אף הקִּזָּה לאשים, לִכְךָ נאמר: "את הקִּזָּה להניף וגו'".

ויקטר החלבים המזבחה". למדנו, ששִׁלְשָׁה כִּהְנִים זָקִיקִין לָהּ; כִּךְ מִפְּרֶשׁ ב'מִנְחוֹת' (דף סב). אֶת-הַחֵלֶב עַל-הַקִּזָּה יִבְיָאנוּ. וְאֵת הַקִּזָּה לָמָּה מְבִיא? לְהִנִּיף אוֹתוֹ הוּא מְבִיא, וְלֹא שֶׁיִּהְיֶה הוּא מִן הָאֲשִׁים. לִפִּי

לא ויסק פהנא זת תרפא למדבחה ויהי חדינא לאהרן ולבניו:

(לא) וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת-הַחֵלֶב הַמִּזְבֵּחַ וְהָיָה הַחִזָּה לְאֹהֲרֹן וּלְבָנָיו:

כ"י • וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת-הַחֵלֶב • וְאֶחָד־כֶּכֶף "וְהָיָה הַקִּזָּה לְאֹהֲרֹן", (ת"ס) לְמַדְנֹה שְׁאִין הַכֶּשֶׁר נֶאֱכָל בְּעוֹד שְׁהָאִמּוּרִים לְמִטָּה מִן הַמִּזְבֵּחַ.

לב וית שוקא דמינא תתנון אפרשיתא לכהנא מנכסת קודשיכון:

(לב) וְיָאֵל שׁוֹק הַיָּמִין תִּתְּנוּ תְּרוּמָה לְכֹהֵן מִזְבֵּחִי שְׁלֵמִיכֶם:

כ"י • שׁוֹק • מִן הַפָּרֶק שֶׁל אֶרְפָּה הַנִּמְכָּרֶת עִם הָרֹאשׁ עַד הַפָּרֶק הָאֲמָצְעִי, שֶׁהוּא סִבָּךְ שֶׁל יָרֵךְ.

לג דמקרב ית דם נכסת קודשינא וית תרפא מבני אהרן דילה תהי שוקא דמינא לחלק:

(לג) הַמִּקְרִיב אֶת-דָּם הַשְּׁלָמִים וְאֶת-הַחֵלֶב מִבְּנֵי אֹהֲרֹן לֹא תִהְיֶה שׁוֹק הַיָּמִין לְמִנָּה:

כ"י • הַמִּקְרִיב אֶת-דָּם וְגו', (פסחים נט) מִי שֶׁהוּא רָאוּי לְזָרִיקָתוֹ וְלִהְיוֹתוֹ חֹלֶק; יֵצֵא טָמֵא בְּשַׁעַת זְרִיקַת דָּמִים אוֹ בְּשַׁעַת הַקֶּטֶר חֲלָבִים, שְׁאִינוֹ חֹלֶק בְּכֶשֶׁר.

לד ארי ית חדינא דארמיתא וית שוקא דאפרשיתא נסבית מן בני ישראל מנכסת קודשיהון ויהבית יתהון לאהרן פהנא ולבניה לקנס עלם מן בני ישראל:

(לד) כִּי אֶת-חִזָּה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה לְקַחְתִּי מֵאֵת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִזְבֵּחִי שְׁלָמִיהֶם וְאֵתֵּן אֹתָם לְאֹהֲרֹן הַכֹּהֵן וּלְבָנָיו לְחֻק־עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

כ"י • הַתְּנוּפָה. הַתְּרוּמָה • (סוכה לו) מוֹלִיף וּמְבִיא, מַעֲלָה וּמוֹרִיד.

לה דא רבות אהרן ורבות בניו מקרבניא דיי ביומא די זקרבון יתהון לשמשא קדם יי:

(לה) זֹאת מִשְׁחַת אֹהֲרֹן וּמִשְׁחַת בָּנָיו מֵאֲשֵׁי יְהוָה בְּיוֹם הַקָּרִיב אֹתָם לִכְהֵן לַיהוָה:

לו די פקיד יי למפן להון ביומא דרבי יתהון מן בני ישראל קנים עלם לדריהון:

(לו) אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לָתֵת לָהֶם בְּיוֹם מִשְׁחוֹ אֹתָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתָם:

לז דא אורייתא לעלתא למנחתא ולחטאתא ולאשמא ולאשמא ולקרנא ולנכסת קודשינא:

(לז) זֹאת הַתּוֹרָה לַעֲלֹה לַמִּנְחָה וְלַחֲטָאֹת וְלָאֲשָׁם וּלְמִלּוּאִים וּלְזִבְחַ הַשְּׁלָמִים:

כ"י • וְלְמִלּוּאִים • לְיוֹם חֲנוּךְ הַכֹּהֵנָה.

(לח) אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי בְּיוֹם צִוּתוֹ
אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶת־קַרְבָּניהֶם לַיהוָה
בַּמִּדְבָּר סִינַי: פ

♦ יום רביעי י"ג אדר ב' ♦

ח (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ב) קַח אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו אִתּוֹ וְאֵת הַבְּגָדִים וְאֵת
שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֵת פֶּרֶךְ הַחֹטָאת וְאֵת שְׁנֵי הָאֵילִים
וְאֵת סֵל הַמִּצֹּחַ:

כ"י - קח את־אהרן • פרשה זו נאמרה שבועת ימים
קדם הקמת המשכן, שאין מקדם ומאחר בתורה.
קח את־אהרן • קחנו בדברים ומשכהו. ואת פר

(ג) וְאֵת כָּל־הָעֵדָה הַקָּהָל אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

כ"י - הקהל אל־פתח אהל מועד • זה אחד מן המקומות שהחזיק מעט את המרבה.

(ד) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַתִּקְהַל הָעֵדָה
אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

(ה) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעֵדָה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה
יְהוָה לַעֲשׂוֹת:

כ"י - זה הדבר • דברים שתראו שאני עושה לפניכם
— צוני הקדוש־ברוך־הוא לעשות, ואל תאמרו

(ו) וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו וַיִּרְחֹץ אֹתָם
בַּמַּיִם:

(ז) וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת־הַכֹּהֵנֶת וַיַּחְגֹּר אוֹתוֹ בַּאֲבִנֵּט וַיַּלְבֵּשׁ
אוֹתוֹ אֶת־הַמְּעִיל וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת־הָאֶפֶד וַיַּחְגֹּר אוֹתוֹ
בַּחֹשֶׁב הָאֶפֶד וַיַּאֲפֹד לוֹ בֹּוֹ: חצי התורה במסוקים

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 197)

לובשים את האפד וחקירתו ולאחר מכן את החשן. אף
להרמב"ם הם בגדר בגד אחד שחלקו מלפניו וחלקו
מאחוריו, ולכן לובשים את האפד והחשן (בגד אחד) וחוגרים
- גמור לבישת שניהם.

וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת הָאֶפֶד וַיַּחְגֹּר אוֹתוֹ בַּחֹשֶׁב הָאֶפֶד .. וַיַּשֵּׁם
עָלָיו אֶת הַחֹשֶׁן (ח, דה) נחלקו הראשונים: להרמב"ם הסדר
הוא אפד, חשן, חשב האפד (פכתוב בפרשת תצוה);
ולהרמב"ן - אפד, חשב האפד, חשן (פכתוב כאן). ויש
לומר: להרמב"ן חשן ואפד הם שני בגדים שונים, ולכן

כַּתָּב שֶׁל שֵׁם הַמִּפְרָשׁ: אֶת־הָאוּרִים •

רש"י ◀ וַיָּשֻׁם עַל-הַמִּצְנֶפֶת • פְּתִילֵי תְּכֵלֶת הַקְּבוּעִים בַּצֵּיץ, נָתַן עַל הַמִּצְנֶפֶת. וּמִצָּא הַצֵּיץ תְּלוּי בַּמִּצְנֶפֶת.

(יא) וַיֵּן מִמֶּנּוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ שִׁבְעַ פַּעֲמִים וַיִּמְשַׁח
אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כַּנּוֹ
לְקֹדֶשֶׁם:

רש"י ◀ וַיֵּז מִמֶּנּוּ עַל-הַמִּזְבֵּחַ • לֹא יָדַעְתִּי הֵיכָן נִצְטָוָה בְּהִזְאוֹת הַלְלוֹ.

לֹא יִדְעָתִי הֵיכָן נִצְטָה בַּהֲזָאוֹת הַלֵּל (ה, יא) קֵתב הַרְמֵב"ן וְיִקְבֹּר הָרְאִיתִיךָ כִּי בַמְקוֹמוֹת רַבִּים, פֶּעַם 'אֲרִיךָ בְּדַבּוּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְיִקְצֹר בְּסִפּוּר מֹשֶׁה, וּפֶעַם 'עֲשֵׂה בַּהֲפֹךְ, וְלִפְעָמִים לֹא יִזְכִּיר הָאֶחָד כָּלֵל". וְהִינוּ שְׁלֹא בְּכָל פֶּעַם נֹאמֵר הַצּוּרִי

(יב) וַיֵּצֵק מִשְׁמֶן הַמִּשְׁחָה עַל רֹאשׁ אֶהֱרֹן וַיִּמָּשַׁח
 אֹתוֹ לְקָדְשׁוֹ:
 יב וְאַרְיֵק מִמִּשְׁחָה דְרִבּוּתָא עַל רִישָׁא דְאַהֲרֹן
 וּרְבִי יִתְהֵ לְקַדְשׁוּתָהּ:

רש"י ◀ וַיִּצַק. וַיִּמְשַׁח • בְּתַחֲלָה יוֹצֵק עַל רֵאשׁוֹ, וְאַחֲר־כֵּן נוֹתֵן בֵּין רִיסֵי עֵינָיו וּמוֹשֵׁךְ בְּאַצְבָּעוֹ מִזֶּה לָזֶה.

וַיִּמְשַׁח אוֹתוֹ לְקֹדֶשׁ (ח, יב) יֵשׁ לְבָאֵר הַטַּעַם לְכַף שְׁמִישִׁיחַת אַהֲרֹן לִפְנֵה ה' הִיָּתָה דוֹקָא עַל-יְדֵי מֹשֶׁה: מֹשֶׁה הוּא כִּנְגַד תּוֹרָה, כִּפְתּוּב "זָכֹר תּוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי", וְאַהֲרֹן הוּא כִּנְגַד תַּפְלָה, כִּי תַפְלוֹת כִּנְגַד תַּמִּידִין תִּקְנוּם. וְהַתַּפְלָה צְרִיכָה לְבֹא מִכַּח הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא שְׂרָשׁ הַפֶּל וְכוּלְלַת הַפֶּל, "הַפֶּךְ בַּהּ וְהַפֶּךְ בַּהּ דְּכוּלָּא בַּהּ".

(יג) וַיִּקְרָב מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי אֶהֱרֹן וַיִּלְבָּשׁם כְּתֹנֶת וַיַּחְגֹּר
 אֹתָם אֲבִיטָא וַיַּחֲבֹשׁ לָהֶם מִגְבָּעוֹת פֶּאֶשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 אֶת־מֹשֶׁה:

רס"י ◀ וַיַּחֲבֹשׁ • לְשׁוֹן קִשְׁיָהּ •

... ביום י"ז תמוז ותשעה־באב יש לומדים (אף שמעטים הם ביותר – ולא נתפרסם כלל וכלל) בתורה (בנביאים) פרשת היום על־דבר "צום הרביעי" ו"צום החמישי" (על־דרך שבכל יום אומרים שירו של יום וכיוצא־בזה), ויתירה מזה – התורה היא נצחית גם לעתיד־לבוא, כולל חלקים אלו בנביאים המדברים על־דבר הצומות; אלא שבתורת אמת ותורה אור – מאיר בגלוי הטוב שבכל דבר, היינו הטוב שבצומות אלו, כפי שייהפכו לששון ולשמחה ולמועדים טובים לעתיד־לבוא, ואדרבה – על־ידי הלימוד בנוגע להירידה לפי שעה, הרי־זה מגדיל השמחה וה'יום טוב'.

(משיחת שבת פרשת פינחס ה'תשמ"ח – הערה 36)

עטרת מרים

והַצִּלִּים אֶשֶׁר שְׁלַחְתִּיו שְׂבֻדָּאֵי תַּקְנִים הַבְּתֻרָּה: יב וְהִי הַבְּתֻרָּה כִּי־בְשִׁמְחָה תֵּצֵאוּ מִן הַגָּלוּת וּבְשָׁלוֹם תּוֹבֵלֶנּוּ תּוֹבָאוּ לְאַרְצְכֶם, הַהָרִים וְהַגְּבֻעוֹת יַפְצְחוּ לִפְנֵיכֶם רִנָּה דְרֹךְ מִשָּׁל, וְכָל־עַצֵּי הַשָּׁדָה יִמְחֹאוּ־כָף וְכֹן בְּכַפֵּיהֶם לְשִׁמּוֹת, גַּם זֶה עֵצֶן מְלִיצָה: יג תַּחַת הַנַּעֲצוּץ הַרְשָׁעִים

יַעֲלֶה בְרוֹשׁ יִמְשְׁלוּ צִדִּיקִים וְתַחַת הַסֶּרֶפֶד וַנַּעֲצוּץ הֵם מִיַּי קוֹצִים יַעֲלֶה הָדָם וְהִי הַדָּבָר הַיָּהוּ לַיהוָה לְשֵׁם גְּבוּרָה לְאוֹת עַד עוֹלָם לֹא יִכָּרֵת: א אָמֵר לִבִּי הַגָּלוּת בָּהּ אָמַר יְהוָה שְׁמָרוּ מִשְׁפָּט בֵּין אָדָם לְחֵבִיר וַעֲשׂוּ צִדְקָה בֵּין אָדָם לְמוֹקֵם, כִּי־קְרוּבָה יִשְׁוּעָתִי לָבוֹא עַל יְדֵי יְהוָה וְצִדְקָתִי לְהַגָּלוּת וְרַק הַתְּשׁוּבָה מַעֲכָבֶת בֵּיאַת הַיְשׁוּעָה: ב אֲשֶׁרִי אֲנוֹשׁ יַעֲשֶׂה־זֹאת אֵת הָאָמֹר לְמִטָּה וּבֶן־אָדָם יַחֲזִיק בָּהּ שְׁמֹר שְׁבֶת מְחַלְלֵי מַחֲלָלוֹ וְשְׁמֹר יְדֹ מַעֲשׂוֹת כָּל־רָע: ג וְאַל־יֹאמַר בֶּן־הַנֶּכֶד הַגָּלוּת אֶל־יְהוָה לְהִאֲמִין בּוֹ לְאָמֹר הַבְּדֵל יְבִדִּילֵנִי יְהוָה מֵעַל עַמּוֹ בַּעַת יִקְבְּלוּ תְּבוּבָה וְלֹא אִקְבֵּל עִמָּהֶם, וְאֵם בֵּן לְמֹה אֲצַדֵּק וְאַל־יֹאמַר הַפָּרִים הֵן אֲנִי עֵץ

עטרת מרים

ו דַּרְשׁוּ יְהוָה בְּהַמְצָאוֹ בַּעֲדֵי הוּא מִצִּי בְּכֶם קְרָאָהוּ בְּהוֹיָתוֹ קְרוֹב: ז יַעֲזֹב רָשָׁע דַּרְכּוֹ בְּמַעֲשֵׂה וּבָפָה וְאִישׁ אָנוֹן מִחֲשַׁבְתּוֹ הִרְעוֹת וְיָשֹׁב וְיָשׁוּב אֶל־יְהוָה וְיִרְחַמֶּהוּ וְאַל־אֱלֹהֵינוּ וְשֵׁ תַקְנָה כִּי־יִרְבֶּה לְסֻלּוֹחַ: ח כִּי לֹא מִחֲשַׁבּוֹתֵי מִחֲשַׁבּוֹתֵיכֶם כִּי אֲנִי מְרַבֶּה לְסֻלּוֹת וְלֹא יִשָּׂא אֶצְלִי

מִהַעֲזוֹ דָּבָר וְלֹא דְרִכֵּיכֶם דְּרָכֵי דָדִד בְּשֶׁרְדֶכֶם לַעֲנוֹשׁ אֵת הַמִּוֹרֵד בּוֹ וְאֵן מוֹעִיל תְּשׁוּבָה וּפִיּוֹם, אֲכַל דְּרָכֵי לֹא בֵן הוּא גָּאֵם יְהוָה: ט וְאֵין קָאן רַק הַבְּדֵל בַּפְּחוֹת וְהָתֵר, אֵלֵא כִּי כְמוֹ גְּבָהוּ שָׁמַיִם מֵאֶרֶץ בֵּן גְּבָהוּ בְּהַבְדֵּל רַב דְּרָכֵי מִדְּרִכֵּיכֶם וּמִחֲשַׁבְתִּי מִמִּחֲשַׁבְתֵּיכֶם כִּי דָדִד בְּשֶׁרְדֶכֶם שְׁלֹא יִמְחֹל כָּלֵל וְכָלֵל, וְדָרְכֵי לְמִחֹל מִכָּל וְכָל: י כִּי בְּאֶשֶׁר יִרְדֵּי הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג מִן־הַשָּׁמַיִם וְשִׁמְרָה לֹא יִשׁוּב רִיקָם כִּי אִם־הִרְוָה הַשֶּׁבִיעַ אֶת־הָאֶרֶץ וְהוֹלִידָה מוֹצֵא הַצִּמָּח מִתְּהוֹרֵעַן בַּעֲמוֹק הָאֶרֶץ וְהַצְמִיחָהּ הַצִּמָּח מִפְּעַל לֶאֱרֹץ וְגַתִּן זֶרַע לִזְרַע וְלֶחֶם לֵאכֹל: יא בֵּן יְהוָה דְּבָרֵי אֶשֶׁר יֵצֵא מִפִּי לֹא־יִשׁוּב אֵלֵי רִיקָם כִּי אִם־עָשָׂה אֶת־אֲשֶׁר חָפְצָתִי

הפטרה לתענית ציבור בישיעה פרק נה

ו דַּרְשׁוּ יְהוָה בְּהַמְצָאוֹ קְרָאָהוּ בְּהוֹיָתוֹ קְרוֹב: ז יַעֲזֹב רָשָׁע דַּרְכּוֹ וְאִישׁ אָנוֹן מִחֲשַׁבְתּוֹ וְיָשֹׁב אֶל־יְהוָה וְיִרְחַמֶּהוּ וְאַל־אֱלֹהֵינוּ כִּי־יִרְבֶּה לְסֻלּוֹחַ: ח כִּי לֹא מִחֲשַׁבּוֹתֵי מִחֲשַׁבּוֹתֵיכֶם וְלֹא דְרִכֵּיכֶם דְּרָכֵי גָאֵם יְהוָה: ט כִּי־גְבָהוּ שָׁמַיִם מֵאֶרֶץ בֵּן גְּבָהוּ דְּרָכֵי מִדְּרִכֵּיכֶם וּמִחֲשַׁבְתִּי מִמִּחֲשַׁבְתֵּיכֶם: י כִּי בְּאֶשֶׁר יִרְדֵּי הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג מִן־הַשָּׁמַיִם וְשִׁמְרָה לֹא יִשׁוּב כִּי אִם־הִרְוָה אֶת־הָאֶרֶץ וְהוֹלִידָה וְהַצְמִיחָהּ וְגַתִּן זֶרַע לִזְרַע

וְלֶחֶם לֵאכֹל: יא בֵּן יְהוָה דְּבָרֵי אֶשֶׁר יֵצֵא מִפִּי לֹא־יִשׁוּב אֵלֵי רִיקָם כִּי אִם־עָשָׂה אֶת־אֲשֶׁר חָפְצָתִי וְהַצִּלִּים אֶשֶׁר שְׁלַחְתִּיו: יב כִּי־בְשִׁמְחָה תֵּצֵאוּ מִן הַגָּלוּת וּבְשָׁלוֹם תּוֹבֵלֶנּוּ תּוֹבָאוּ הַהָרִים וְהַגְּבֻעוֹת יַפְצְחוּ לִפְנֵיכֶם רִנָּה וְכָל־עַצֵּי הַשָּׁדָה יִמְחֹאוּ־כָף: יג תַּחַת הַנַּעֲצוּץ יַעֲלֶה בְרוֹשׁ יִתַּחַת הַסֶּרֶפֶד יַעֲלֶה הָדָם וְהִי לַיהוָה לְשֵׁם לְאוֹת עוֹלָם לֹא יִכָּרֵת: א בָּהּ אָמַר יְהוָה שְׁמָרוּ מִשְׁפָּט וַעֲשׂוּ צִדְקָה כִּי־קְרוּבָה יִשְׁוּעָתִי לָבוֹא וְצִדְקָתִי לְהַגָּלוּת: ב אֲשֶׁרִי אֲנוֹשׁ יַעֲשֶׂה־זֹאת וּבֶן־אָדָם יַחֲזִיק בָּהּ שְׁמֹר שְׁבֶת מְחַלְלֵי מַחֲלָלוֹ וְשְׁמֹר יְדֹ מַעֲשׂוֹת כָּל־רָע: ג וְאַל־יֹאמַר בֶּן־הַנֶּכֶד הַגָּלוּת אֶל־יְהוָה לְהִאֲמִין בּוֹ לְאָמֹר הַבְּדֵל יְבִדִּילֵנִי

עטרת מרים

עטרת מרים

יִבֶּשׁ וְאִנִּי מְגֵדֶל פָּרִי, וְלֹא יִשְׁאָר שְׁמִי לְזָכְרוֹן וְעַל כֵּן אֲשִׁיר דְּרָכֵי: ד כִּי־כֹה
 אֶמַר יְהוָה לְפָרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת־שַׁבָּתוֹתַי וּבָחֲרוּ בְּאֲשֶׁר
 חָפְצָתִי וּמַחְזִיקִים אוֹתוֹם בְּכִרְיָתִי בְּתוֹרָתִי: ה וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבִיתִי
 בְּחִיכָל וּבְחֻמֹּתַי בְּמוֹשָׁב הַסִּנְהֶדְרִין וְהַקִּנִּים יָד מְקוֹם מַעֲלָה וּשְׂבַח וְשֵׁם

שְׁמוֹ לְטוֹבָה, וְהוּא דָּרַךְ טוֹב יוֹתֵר
 מִזָּכְרוֹן תַּבּא מִבְּנִים וּמִבְּנוֹת שֵׁם
 לְטוֹבָה עַד עוֹלָם אֲתִנְלֹו אֲשֶׁר לֹא
 יִפָּרֵת וְכִרּוֹן שְׁמוֹ: ו וּבְנֵי הַנֶּכֶד וּבְנֵי
 הָעַמִּים הַנִּלְוִים עַל־יְהוָה אֵל ה'
 לְשִׁרְתּוֹ וְלֹא־הִבְהִל אֶת־שֵׁם יְהוָה
 לְהַיּוֹת לוֹ לַעֲבָדִים כָּל מִי בָהֶם
 אֲשֶׁר שָׁמַר שַׁבָּת מִחֻלָּל

יְהוָה מַעַל עִמּוֹ וְאֶל־יֵאמַר הַפָּרִים הֵן

אֲנִי עֵץ יִבֶּשׁ: ד כִּי־כֹה אֶמַר יְהוָה

לְפָרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת־שַׁבָּתוֹתַי

וּמַחְזִיקִים בְּכִרְיָתִי בְּתוֹרָתִי: ז כְּשִׁיבֹאוּ לְהַחְזִיר: וְהִבִּיאוּ־לִי אֶת הָעוֹשִׂים
 כָּל אֱלֹהֵי אֶל־הַר קָדְשִׁי אֵל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְשִׁמְחָתִים אֲשֶׁמַּחֵם בְּבֵית
 תְּפִלָּתִי בְּבֵית הַמוֹכֵן לְהַתְפַּלֵּל שֵׁם לִפְנֵי, עוֹלְתֵיהֶם וּבְחִיתֵהֶם יְהִיו מְקַבְּלִים
 לְרָצוֹן עַל־מִזְבְּחִי כִּי בֵיתִי בֵּית־תְּפִלָּה יִקְרָא יְהוָה מוֹכֵן לְכָל־הָעַמִּים:

ח נָאֻם אֲדֹנֵי יְהוָה מְקַבֵּץ הַמִּקְבָּץ
 נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד אֲקַבֵּץ גֵּרִים
 עֲלֵיו עַל יִשְׂרָאֵל לְהַיּוֹת נֹסְפִים
 לְנִקְבְּצָיו מִיִּשְׂרָאֵל:

וּבָחֲרוּ בְּאֲשֶׁר חָפְצָתִי וּמַחְזִיקִים בְּכִרְיָתִי: ה וְנָתַתִּי לָהֶם

בְּבִיתִי וּבְחֻמֹּתַי יָד וְשֵׁם טוֹב מִבְּנִים וּמִבְּנוֹת שֵׁם עוֹלָם

אֲתִנְלֹו אֲשֶׁר לֹא יִפָּרֵת: ו וּבְנֵי הַנֶּכֶד הַנִּלְוִים עַל־יְהוָה לְשִׁרְתּוֹ וְלֹא־הִבְהִל אֶת־שֵׁם

יְהוָה לְהַיּוֹת לוֹ לַעֲבָדִים כָּל־שְׁמַר שַׁבָּת מִחֻלָּל וּמַחְזִיקִים בְּכִרְיָתִי: ז וְהִבִּיאוּ־לִי

אֶל־הַר קָדְשִׁי וְשִׁמְחָתִים בְּבֵית תְּפִלָּתִי עוֹלְתֵיהֶם וּבְחִיתֵהֶם לְרָצוֹן עַל־מִזְבְּחִי כִּי

בֵּיתִי בֵּית־תְּפִלָּה יִקְרָא לְכָל־הָעַמִּים: ח נָאֻם אֲדֹנֵי יְהוָה מְקַבֵּץ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד

אֲקַבֵּץ עֲלֵיו לְנִקְבְּצָיו:

זכריה פרק ח

אֲתֶם וְשִׁכְנֵי בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם וְהַיּוֹדֵלִי לְעַם וְאֲנִי

אֶהְיֶה לָהֶם לְאֱלֹהִים בְּאַמֻּת וּבְצִדְקָה: ט כֹּה־

אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת תַּחֲזִיקֶנָּה יְדֵיכֶם הַשְׁמָעִים

בְּיָמִים הָאֵלֶּה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי

הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר בָּיּוֹם יִסַּד בֵּית־יְהוָה צְבָאוֹת

הַחִיכֵל לְהַבְנוֹת: י כִּי לִפְנֵי תִימִים הָיָה שֹׁכֵר

הָאָדָם לֹא נִהְיָה וּשְׁכָר הַבְּהֵמָה אֵינָנָה וְלִיּוֹצֵא

וְלִבָּא אֵין־שְׁלוֹם מִן־הָעִיר וְאֲשַׁלַּח אֶת־כָּל־

הָאָדָם אִישׁ בְּרַעְהוֹ: יא וְעַתָּה לֹא כִימִים

הָרִאשֹׁנִים אֲנִי לְשֹׁאֲרֵי הָעָם הַזֶּה נָאֻם יְהוָה

צְבָאוֹת: יב כִּי־זָרַע הַשְׁלוֹם הַגֶּפֶן תִּתֵּן פְּרִיָּהּ

וְהָאֲרֵץ תִּתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ וְהַשְּׂמִים יִתְּנוּ טָלָם

וְהַנְּחִלָּתִי אֶת־שֹׁאֲרֵי הָעָם הַזֶּה אֶת־כָּל־אֱלֹהֵה:

יג וְהָיָה בְּאֲשֶׁר חֵייתֶם קָלָלָה בְּגוֹזִים בֵּית יְהוּדָה

א וַיְהִי דְבַר־יְהוָה צְבָאוֹת לֵאמֹר: ב כֹּה אָמַר

יְהוָה צְבָאוֹת קִנְאָתִי לְצִיּוֹן קִנְאָה גְדוֹלָה וְחַמָּה

גְדוֹלָה קִנְאָתִי לָהּ: ג כֹּה אָמַר יְהוָה שְׁבַתִּי

אֶל־צִיּוֹן וְשִׁכְנֵתִי בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם וְנִקְרָאָה

יְרוּשָׁלַם עִיר־הָאֻמָּת וְהָרִי־יְהוָה צְבָאוֹת הָרִ

הַקָּדֵשׁ: ד כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עַד יִשְׁבּוּ

זְקֵנִים וְזִקְנוֹת בְּרַחֲבוֹת יְרוּשָׁלַם וְאִישׁ מִשְׁעֻנְתּוֹ

בִּידּוֹ מִרְבַּ יָּמִים: ה וּרְחֻבוֹת הָעִיר יִמְלֹאוּ

יְלָדִים וְיִלְדוֹת מִשְׁחָקִים בְּרַחֲבֹתֶיהָ: ו כֹּה אָמַר

יְהוָה צְבָאוֹת כִּי יִפְלֹא בְּעֵינֵי שֹׁאֲרֵי הָעָם הַזֶּה

בְּיָמִים הָהֵם גַּם־בְּעֵינֵי יִפְלֹא נָאֻם יְהוָה צְבָאוֹת:

ז כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הִנְנִי מוֹשִׁיעַ אֶת־עַמִּי

מֵאֲרֶץ מִזְרַח וּמֵאֲרֶץ מְבֹוא הַשָּׁמֶשׁ: ח וְהִבֵּאתִי

שיעור יומי ליום חמישי י"ד אדר ב' ושנים מקרא ואחד תרגום - ח - פרשת צו קיא

וּבֵית יִשְׂרָאֵל בֵּן אוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם וְהִייתֶם בְּרֵכָה
אֶל־תִּירָאוּ תַחֲזֹקְנָה יְדִיכֶם: יד כִּי כֹה אָמַר
יְהוָה צְבָאוֹת בָּאֲשֶׁר זָמַמְתִּי לְהַרְעֵ לָכֶם
בְּהַקְצִיף אֲבֹתֵיכֶם אֹתִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וְלֹא
נַחֲמָתִי: טו כֵּן שָׁבְתִי וּזְמַמְתִּי בַיָּמִים הָאֵלֶּה
לְהִיטִיב אֶת־יְרוּשָׁלַם וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה אֶל־
תִּירָאוּ: טז אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ וְדִבְרוּ
אִמַּת אִישׁ אֶת־רַעְיוֹנוֹ אִמַּת וּמִשְׁפַּט שְׁלוֹם
שִׁפְטוֹ בְּשַׁעְרֵיכֶם: יז וְאִישׁ | אֶת־רַעַת רַעְיוֹנוֹ
אֶל־תַּחֲשֹׁבוּ בְּלִבְכֶּם וּשְׁבַעַת שֶׁקֶר אֶל־תֹּאמְרוּ
כִּי אֶת־כָּל־אֱלֹה אֲשֶׁר שָׁנֵאתִי נֹאס־יְהוָה:
יח וְיְהִי דְבַר־יְהוָה צְבָאוֹת אֵלַי לֵאמֹר: יט כֹּה־
אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת צֹם הָרִבִּיעִי וְצֹם הַחֲמִישִׁי

וְצֹם הַשְּׁבִיעִי וְצֹם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית־יְהוּדָה
לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׁמְחָה וּלְמַעֲדִים טוֹבִים וְהָאִמַּת
וְהַשְׁלוֹם אָהָבוּ: כ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עַד
אֲשֶׁר יָבֹאוּ עַמִּים וְיִשְׁבִּי עָרִים רַבּוֹת:
כא וְהָלְכוּ יֹשְׁבֵי אֶחָת אֶל־אֶחָת לֵאמֹר גִּלְכָּה
הָלוֹךְ לְחַלּוֹת אֶת־פָּנֶי יְהוָה וּלְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה
צְבָאוֹת אֲלֶכָה גַּם־אֲנִי: כב וְבָאוּ עַמִּים רַבִּים
וְגוֹיִם עַצוּמִים לְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה צְבָאוֹת
בִּירוּשָׁלַם וּלְחַלּוֹת אֶת־פָּנֶי יְהוָה: כג כֹּה אָמַר
יְהוָה צְבָאוֹת בַּיָּמִים הַהֵמָּה אֲשֶׁר יַחֲזִיקוּ עֲשֵׂרָה
אֲנָשִׁים מִכָּל לְשֹׁנוֹת הַגּוֹיִם וְהַחֲזִיקוּ בִּכְנָף אִישׁ
יְהוּדִי לֵאמֹר גִּלְכָּה עִמָּכֶם כִּי שָׁמַעְנוּ אֱלֹהִים
עִמָּכֶם:

♦ יום חמישי י"ד אדר ב' ♦

י"ד וְקָרַב יְת תוֹרָא דְחֻטָּאָתָא וּסְמוּךְ אֶהְרִן
וּבְנוּהִי יְת וְדִיהוֹן עַל רִישׁ תוֹרָא דְחֻטָּאָתָא:
(י"ד) וַיִּגֹּשׁ אֶת פֶּר הַחֻטָּאָת וּסְמוּךְ אֶהְרִן וּבְנוּי
אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ פֶּר הַחֻטָּאָת:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 416)

וַיִּגֹּשׁ אֶת פֶּר הַחֻטָּאָת (ח, יד) אָמְרוּ רַ"ז (שבת יב, ב) שְׂרָבִי
יִשְׁמַעֲלָל "קְתֵב עַל פֶּנִּיקְסוֹ... לְכַשְׁיָנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אָבִינָא
חֻטָּאָת שְׁמִנָּה". וּבְאַנְצִיקְלוֹפֶדִיָּא תַלְמוּדִית עָרָא חֻטָּאָת כּוֹתֵב
בְּפִשְׁטוּת, שְׂאָף בְּזִמָּן הָזֶה כָּל אֶחָד וְאֶחָד צָרִיךְ לְכַתֵּב חִיּוּבִי
חֻטָּאָת שְׁלוֹ, ע"כ. וְלֹא רָאִינוּ זֶה כָּלֵל (וְאָף שֶׁלֹּא רָאִינוּ אִינוּ
רָאִיָּה – בְּדִבְרֵי הַרְגִּיל זֶה כֵּן רָאִיָּה), וְגַם אֲבוֹתֵינוּ לֹא סִפְרוּ לָנוּ.

טו וַיִּנְכַּס וַיִּנְסִיב מֹשֶׁה יְת דְּמָא וְיֵהֵב עַל קֶרְנֹת
מִדְּבָחָא סְחֹר סְחֹר בְּאַצְבָּעָה וְדָכִי יְת
מִדְּבָחָא וְיְת דְּמָא אָרִיק לִיסוּדָא דְּמִדְּבָחָא
וּמִדְּשָׁה לְכַפֵּרָא עֲלוּהִי:
(טו) וַיִּשְׁחֹט וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הַדָּם וַיִּתֵּן עַל־קֶרְנֹת
הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב בְּאַצְבָּעוֹ וַיַּחֲטֵא אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־
הָדָם יָצַק אֶל־יְסוּד הַמִּזְבֵּחַ וַיִּקְדְּשֵׁהוּ לְכַפֵּר עָלָיו:

טז וַיִּחַטֵּא אֶת־הַמִּזְבֵּחַ • חֻטָּאוֹ וְטִהְרוּ מְזֻרוֹת לְכַנֵּס לְקַדְּשָׁה. וַיִּקְדְּשֵׁהוּ • בְּעֶבְרֵה זֶה. לְכַפֵּר עָלָיו •
מַעֲתָה כָּל הַכִּפּוּרוֹת.

טז וַיִּקַּח אֶת־כָּל־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב וְאֶת יִתְרֹת
הַכֹּהֵן וְאֶת־שְׁתֵּי הַכֹּהֲלֹת וְאֶת־חֵלְבָתָן וַיִּקְטֹר מֹשֶׁה
הַמִּזְבֵּחַ:
(טז) וַיִּקַּח אֶת־כָּל־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב וְאֶת יִתְרֹת
הַכֹּהֵן וְאֶת־שְׁתֵּי הַכֹּהֲלֹת וְאֶת־חֵלְבָתָן וַיִּקְטֹר מֹשֶׁה
הַמִּזְבֵּחַ:
טז וַיִּנְסִיב יְת כָּל תְּרֵפָא דִּי עַל גִּיָּא וְיְת תְּצַר
בְּכֻדָּא וְיְת תְּרַמִּין קָלִין וְיְת תְּרַבְּקוּ וְאַסֵּק
מֹשֶׁה לְמִדְּבָחָא:

טז וַיִּקַּח יִתְרֹת הַכֹּהֵן • לְכַד הַכֹּהֵן, שְׁהִיָּה נוֹטֵל מִעַט מִן הַכֹּהֵן עִמָּה.

(י) וְאֶת־הַפָּר וְאֶת־עֹרֹו וְאֶת־בָּשָׂרוֹ וְאֶת־פָּרָשׁוֹ שָׂרַף בְּאֵשׁ מִחוּץ לַמִּזְבֵּחַ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

י וְיֵת תּוֹרָא וְיֵת מִשְׁכָּה וְיֵת בְּסִרָה וְיֵת אֲכָלָה אוֹקִיד בְּנוֹרָא מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא כְּמָא דִּי פְקִיד יֵי יֵת מִשָּׁה:

(יח) וַיִּקְרָב אֶת אֵיל הָעֵלָה וַיִּסְמְכוּ אֹהֶרֶן וּבְנָיו אֶת־יָדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאֵיל:

יח וְקָרִיב יֵת דְּכָרָא דְעֵלְמָא וַיִּסְמְכוּ אֹהֶרֶן וּבְנָוְהֵי יֵת יְדֵיהוֹן עַל רִישׁ דְּכָרָא:

(יט) וַיִּשְׁחֹט וַיִּזְרַק מִשֶּׁה אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

יט וַיִּנְכַּס וַיִּזְרַק מִשָּׁה יֵת דְּמָא עַל מִדְּבָחָא סָחוּר סָחוּר:

(כ) וְאֶת־הָאֵיל נָתַח לְנֹתָחוֹ וַיִּקְטֹּר מִשֶּׁה אֶת־הָרֹאשׁ וְאֶת־הַנֹּתָחִים וְאֶת־הַפָּרִי:

כ וְיֵת דְּכָרָא פְּלִיג לְאֹבְרוּהִי וַאֲסַק מִשָּׁה יֵת רִישָׁא וְיֵת אֹבְרִיא וְיֵת תְּרָפָא:

(כא) וְאֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת־הַפְּרָעִים רָחַץ בַּמַּיִם וַיִּקְטֹּר מִשֶּׁה אֶת־כָּל־הָאֵיל הַמִּזְבֵּחַ עָלָה הוּא לְרִיח־נִיחָח אֲשֶׁה הוּא לִיהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

כא וְיֵת בְּנָא וְיֵת פְּרָעִיא חֲלִיל בְּמִיָּא וַאֲסַק מִשָּׁה יֵת כָּל דְּכָרָא לְמִדְּבָחָא עֲלִתָא הוּא לְאִתְקַבְּלָא בְּרַעְנָא קְרַבְנָא הוּא קָדָם יֵי כְּמָא דִּי פְקִיד יֵי יֵת מִשָּׁה:

♦ יום שישי ט"ו אדר ב' ♦

(כב) וַיִּקְרָב אֶת־הָאֵיל הַשְּׁנִי אֵיל הַמִּלֻּאִים וַיִּסְמְכוּ אֹהֶרֶן וּבְנָיו אֶת־יָדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאֵיל:

כב וְקָרִיב יֵת דְּכָרָא תְּנִינָא דְּכָר קְרַבְנָא וַיִּסְמְכוּ אֹהֶרֶן וּבְנָוְהֵי יֵת יְדֵיהוֹן עַל רִישׁ דְּכָרָא:

כג"א אֵיל הַמִּלֻּאִים • אֵיל הַשְּׁלָמִים, שְׁמִלּוּאִים לְשׁוֹן "שְׁלָמִים", שְׁמִמְלֻאִים וּמְשָׁלִימִים אֶת הַכֹּהֲנִים בְּכֻהֲנָתָם.

(כג) וַיִּשְׁחֹט וַיִּקַּח מִשֶּׁה מִדָּמֹו וַיִּתֵּן עַל־תַּנּוּדָּה אֹזֶן־אֹהֶרֶן הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֶן יָדֹו הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֶן רִגְלוֹ הַיְמָנִית:

כג וַיִּנְכַּס וַיִּסִּיב מִשָּׁה מִן דְּמָא וַיִּהַב עַל רוּם אוֹדְנָא דְּאֹהֶרֶן דְּיִמְיָנָא וְעַל אֲלִיוֹן יְדָה דְּיִמְיָנָא וְעַל אֲלִיוֹן רִגְלָה דְּיִמְיָנָא:

(כד) וַיִּקְרָב אֶת־בְּנֵי אֹהֶרֶן וַיִּתֵּן מִשֶּׁה מִן־הַדָּם עַל־תַּנּוּדָּה אֹזֶנָם הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֶן יָדָם הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֶן רִגְלָם הַיְמָנִית וַיִּזְרַק מִשֶּׁה אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

כד וְקָרִיב יֵת בְּנֵי אֹהֶרֶן וַיִּהַב מִשָּׁה מִן דְּמָא עַל רוּם אוֹדְנָוְהוֹן דְּיִמְיָנָא וְעַל אֲלִיוֹן יְדֵיהוֹן דְּיִמְיָנָא וְעַל אֲלִיוֹן רִגְלָוְהוֹן דְּיִמְיָנָא וַיִּזְרַק מִשָּׁה יֵת דְּמָא עַל מִדְּבָחָא סָחוּר סָחוּר:

(כה) וַיִּקַּח אֶת־הַחֹלֶב וְאֶת־הָאֵלֶּיָה וְאֶת־כָּל־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב וְאֶת יִתְרַת הַכֹּהֵן וְאֶת־שְׁתֵּי הַכֹּלֹי וְאֶת־חֵלְבָהֶן וְאֶת שׁוֹק הַיְמִיִּן:

כה וַיִּנְכַּס יֵת תְּרָפָא וְיֵת אֲלִיתָא וְיֵת כָּל תְּרָפָא דִּי עַל בְּנָא וְיֵת חֲצֵר כְּבֹדָא וְיֵת תְּרִמִּין כְּלִין וְיֵת תְּרָבְהֶן וְיֵת שׁוֹקָא דְּיִמְיָנָא:

(כו) וּמִסֵּל הַמִּצּוֹת אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה לָקַח חֵלֶת מִצָּה אַחַת וְחֵלֶת לֶחֶם שָׁמֶן אַחַת וְרִיקִיק אַחַד וַיִּשֶׂם עַל־הַחֲלָבִים וְעַל שׁוֹק הַיָּמִין:

כ"ו - וְחֵלֶת לֶחֶם שָׁמֶן • היא רבוכה, שהיה מרבה בה שמן כנגד החלות והרקיזין, כך מפרש ב'מנחות'.

(כו) וַיִּתֵּן אֶת־הַכֹּל עַל כַּפֵּי אֶהֱרֹן וְעַל כַּפֵּי בָנָיו וַיִּנָּח אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה:

(כח) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֹתָם מֵעַל כַּפֵּיהֶם וַיִּקְטֹר הַמִּזְבֵּחַ עַל־הָעֹלָה מִלֵּאִים הֵם לָרִיחַ נִיחַח אֲשֶׁה הוּא לַיהוָה:

כ"ח - וַיִּקְטֹר הַמִּזְבֵּחַ • משה שמש כל שבעת ימי המלואים בחלוק לבן. על־העלה • אחר העלה, ולא מצינו שוק של שלמים קרב בכל מקום, חוץ מזה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 95)

וַיִּקְטֹר הַמִּזְבֵּחַ (ח, כח) מֹשֶׁה שָׁמֶשׁ .. בְּחֻלּוֹק לָבֶן (רש"י)
ח, כח) לָבֶן הוּא גֹוֹן 'פִּשְׁוֹט', וְכַמְבָּאָר בְּחִסְדֻּת, שֶׁהוּא "בְּחִינַת עֲצֻמִּיּוֹת שֶׁל הַדָּבָר, וְאִין כָּאן דָּבָר נוֹסֵף, רַק עֲצֻם הַדָּבָר לְבַד,

מֹשֶׁה שָׁמֶשׁ .. בְּחֻלּוֹק לָבֶן (רש"י ח, כח) עֵקֶר תַּפְקִידוֹ שֶׁל מֹשֶׁה הִיָּה קִבְּלַת דָּבָר ה' וּמִסִּינֵיאוֹ לַיִּשְׂרָאֵל, וְאַף שֶׁמֹּשֶׁה בְּכֹהֵנָה הִיָּה חֹלֵק מִתַּפְקִיד זֶה (תַּפְקִיד שֶׁדָּרַשׁ מִמֶּנּוּ, בְּמִקְרָאִים מִסִּינֵיאוֹ, גַּם שְׁמוֹשׁ בְּכֹהֵנָה). וְכֵשֶׁם שֶׁלֹא הִצְרִיךְ לְבַגְדִּים מִיָּחִידִים כְּדֵי לְשַׁמֵּעַ אֶת דְּבַר ה', לֹא הִיָּה לוֹ צִרְךְ בְּבַגְדִּים מִיָּחִידִים גַּם בְּשִׁעָה שֶׁשְׁמֹשׁ בְּכֹהֵנָה.

(כט) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הַחֹזֶה וַיַּנִּיפְהוּ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה מֵאֵיל הַמִּלֵּאִים לְמֹשֶׁה הָיָה לְמִנְה פֶּאֶשֶׁר צֹהֵה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

♦ שבת קודש ט"ז אדר ב' ♦

(ל) וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִשְׁמֵן הַמִּשְׁחָה וּמִן־הַדֶּם אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ וַיַּן עַל־אֶהֱרֹן עַל־בְּגָדָיו וְעַל־בָּנָיו וְעַל־בְּגָדֵי בָנָיו אֹתוֹ וַיִּקְדַּשׁ אֶת־אֶהֱרֹן אֶת־בְּגָדָיו וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־בְּגָדֵי בָנָיו אֹתוֹ:

(לא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אֶהֱרֹן וְאֶל־בָּנָיו בְּשָׁלוֹ אֶת־הַבָּשָׂר פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּשֶׂם וַיֹּאכְלוּ אֹתוֹ וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר בַּסֵּל הַמִּלֵּאִים כִּאֲשֶׁר צִוִּיתִי לֵאמֹר אֶהֱרֹן וּבָנָיו וַיֹּאכְלֻהוּ:

ל וְנָסִיב מֹשֶׁה מִמִּשְׁחָה דְּרִבּוּתָא וּמִן דָּמָא דִּי עַל מִדְּבָחָא וְאִדִּי עַל אֶהֱרֹן עַל לְבוּשׁוֹהִי וְעַל בְּנוֹהִי וְעַל לְבוּשֵׁי בְנוֹהִי עֲמָה וְקִדִּישׁ יָת אֶהֱרֹן יָת לְבוּשׁוֹהִי וְיָת בְּנוֹהִי וְיָת לְבוּשֵׁי בְנוֹהִי עֲמָה:

לא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְאֶהֱרֹן וְלַבְּנוֹהִי בְּשִׁילּוֹ יָת בַּסֵּרָא בְּתַרְע מִשְׁפָּן זְמָנָא וְתַמִּין תִּיכְלוּן יָתָה וְיָת לַחֲמָא דִּי בַסֵּל קְרַבְנֵיָא כְּמָא דִּי פְקֻדִית לְמִימַר אֶהֱרֹן וּבְנוֹהִי וַיִּכְלָהּ:

(לב) וְהִנֹּתָר בְּבֶשֶׂר וּבְלֶחֶם בָּאֵשׁ תִּשְׂרָפוּ:

לב וְיִדְאֶשְׁתָּאָר בְּבֶשֶׂא וּבְלֶחֶמָא בְּנוֹרָא
תוֹקְדוֹן:

(לג) וּמִפֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצְאוּ שִׁבְעַת יָמִים עַד
יוֹם מְלֹאת יָמֵי מְלֵאכֶם כִּי שִׁבְעַת יָמִים יִמְלֵא
אֶת־יְדֵכֶם:

לג וּמִתְרַע מִשְׁפֶּן זְמַנָּא לֹא תִפְקוֹן שִׁבְעָא
יוֹמִין עַד יוֹם מְשָׁלֵם יוֹמֵי קְרָבְנִיכוֹן אַרְי
שִׁבְעָא יוֹמִין יִקְרַב יַת קְרָבְנִיכוֹן:

(לד) כְּאִשֶּׁר עָשָׂה בְּיוֹם הַזֶּה צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר
עֲלֵיכֶם:

לד כְּמָא דִּי עֲבַד בְּיוֹמָא הַדִּין פְּקִיד יִי
לְמַעַבַּד לְכַפֵּרָא עֲלֵיכוֹן:

גדול טעון פרישה קדם יום הכפורים שבעת ימים,
וכן הפכה השורף את הפרה.

כ"י צוה ה' לעשות • כל שבעת הימים. ורבותינו
זכרונם לברכה דרשו: "לעשות" – זה מעשה פרה,
"לכפר" – זה מעשה יום-הכפורים; וילמד, שכהן

לה ובתרע משפן זמנא תיתבון ימם ולילי
שבעא יומין ותטרון ית מטרת מימרא דיי
ולא תמותון ארי בן אתפקדית:

(לה) וּפֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד תֵּשְׁבוּ יוֹמָם וְלַיְלָה שִׁבְעַת
יָמִים וּשְׁמֵרְתֶּם אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְהוָה וְלֹא תָמוּתוּ
בִּיכֶן צִוִּיתִי:

כ"י וְלֹא תָמוּתוּ • הָא אִם לֹא תַעֲשׂוּ בֵּן, הָרִי אַתֶּם חַיִּים מִיָּתָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ש"פ צו תשכ"ט)

וכדומה – הנה על זה נאמר וּפֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד תֵּשְׁבוּ - מי
שאוכל וישן כדי שיהיה חזק ויכול לחזור למועדו,
מצוי גם בעת האכילה והשינה ליד 'פתח אהל מועד'; הוא
'עומד ליד הפתח' ומתכוון להפגס שוב.

וּפֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד תֵּשְׁבוּ יוֹמָם וְלַיְלָה שִׁבְעַת יָמִים (ח).
(ה) יושב אהל חייב לשבת באהל של תורה ביום ובלילה,
בשני ובחמישי (שהם ימים מיוחדים) ובשאר ימי השבוע,
בשבת ובחל. ואף שמקרחים להפסיק כדי לאכל ולישן

ליועבד אהרן ויבנהי ית כל פתגמא די
פקיד יי בידא דמשה: ס ס ס

(לו) וַיַּעַשׂ אֶהֱרֹן וּבָנָיו אֶת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָּה
יְהוָה בִּיד־מֹשֶׁה:

כ"י וַיַּעַשׂ אֶהֱרֹן וּבָנָיו • לְהַגִּיד שְׁבָחַן, שְׁלֹא הָטוּ יָמִין וּשְׁמָאל.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ש"פ צו תשכ"ה)

פראוי. ולא זו בלבד שלא טעו (בדבר מהותי), אלא אף לא
הטו (סט"ה קלה), לא לימין – הוספת דבר שלא נצטוו,
ולא לשמאל – החסרת דבר שנצטוו.

לְהַגִּיד שְׁבָחַן, שְׁלֹא הָטוּ יָמִין וּשְׁמָאל (רש"י ח, לו) מטרותם
של ימי הפולואים הייתה לחנף ולהרגיל את אהרן ובניו
בעבודת הקרבנות. והכתוב מספר בשבחים, שמיד בתחלת
העבודה, עוד לפני שהתרגלו והתאמנו, הצליחו לעשותה

צ"ו פסוקים, צ"ו סימן. חסלת פרשת צו

ההפמרה לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים ערה - רעו

בעל הטורים

(לד) לַעֲשׂוֹת. חֶסֶד וי"ו, דְּאִמְרִין פֶּרַק קָמָא דְּיוֹמָא (ב, א) לַעֲשׂוֹת - זו מעשה פרה, שהיו מזין עליו כל ששה ימים, ולא
היו מזין עליו בשבת. תורה לה

בְּהִיטִי אֶל־פֶּל־מִצּוֹתֶיךָ: ז אֲוֹדֶךָ בִּישׁוֹר לִבִּי בְּלִמְדֵי מִשְׁפָּטֶי צְדָקָה: ח אֶת־חֻקֶּיךָ אֲשֶׁמֹּר אֶל־תַּעֲזֹבֵנִי
 עַד־מָאֹד: ט בְּמָה יִזְכֶּה־זַעַר אֶת־אַרְחוֹ לְשֹׁמֵר בְּדַבְּרֶךָ: י בְּכָל־לִבִּי דִרְשִׁיתִיךָ אֶל־תִּשְׁגֵּנִי מִמִּצּוֹתֶיךָ:
 יא בְּלִבִּי צִפְנִיתִי אִמְרָתְךָ לְמַעַן לֹא אֲחֻטָּא־לָךְ: יב בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה לְמִדְנֵי חֻקֶּיךָ: יג בִּשְׁפָתַי סִפְּרִיתִי כָּל
 מִשְׁפָּטֶי־פִיךָ: יד בְּדֶרֶךְ עֲדוּתֶיךָ לִשְׁתִּי כַּעַל כָּל־הָיוֹן: טו בִּפְקוּדֶיךָ אֲשִׁיחָה וְאֶפְיטָה אֲרֻחֶיךָ: טז בַּחֲקִיתֶיךָ
 אֲשַׁתַּעֲשֶׂע לֹא אֲשַׁכַּח דְּבָרְךָ: ג יז גָּמַל עַל־עַבְדְּךָ אֲחִיחָה וְאֲשִׁמְרָה דְּבָרְךָ: יח גַּל־עֵינִי וְאֶפְיטָה נִפְלְאוֹת
 מִתּוֹרָתְךָ: יט גַּר אֲנֹכִי בָאָרֶץ אֶל־תִּסְתַּר מִמֶּנִּי מִצּוֹתֶיךָ: כ גִּרְסָה נִפְשִׁי לְתַאֲבָה אֶל־מִשְׁפָּטֶיךָ בְּכָל־עֵת:
 כא גַּעֲרֵת זָדִים וְאֲרוּרִים הַשֹּׁגִים מִמִּצּוֹתֶיךָ: כב גַּל מַעְלֵי חֶרֶף וְכוּן כִּי עֲדִיתִיךָ נִצַּרְתִּי: כג גַּם יֵשְׁבוּ שָׂרִים
 כִּי נִדְּבָרוּ עֲבָדְךָ יֹשִׁיחַ בַּחֲקִיךָ: כד גַּם־עֲדִיתֶיךָ שְׁעִשְׁעִי אֲנִשִּׁי עֲצָתִי: ד כה דְּבַקָּה לַעֲפָר נִפְשִׁי חֲזִנִי
 כֶּדְבָרְךָ: כו דְּרָכִי סִפְּרִיתִי וְתַעֲנֵנִי לְמִדְנֵי חֻקֶּיךָ: כז דֶּרֶךְ־פְּקוּדֶיךָ הִבִּינִי וְאֲשִׁיחָה בְּנִפְלְאוֹתֶיךָ: כח דִּלְפָּה
 נִפְשִׁי מִתּוֹנָה לְיִמִּנִי כֶּדְבָרְךָ: כט דֶּרֶךְ־שֹׁקֵר הִסַּר מִמֶּנִּי וְתוֹרָתְךָ חֲנִנִי: ל דֶּרֶךְ־אֱמוּנָה בַּחֲרִיתִי מִשְׁפָּטֶיךָ
 שְׁוִיתִי: לא דְּבַקְתִּי בְּעֲדוּתֶיךָ יְהוָה אֶל־תִּבְיִשְׁנִי: לב דֶּרֶךְ־מִצּוֹתֶיךָ אֲרוּץ כִּי תִרְחִיב לִבִּי: ה לג הוֹרֵנִי יְהוָה
 דֶּרֶךְ חֻקֶּיךָ וְאֶצְרָנָה עֶקֶב: לד הִבִּינִי וְאֶצְרָה תּוֹרָתְךָ וְאֲשִׁמְרָנָה בְּכָל־לֵב: לה הִדְרִיכֵנִי בְּנִתִיב מִצּוֹתֶיךָ
 כִּי־בו חֲפָצָתִי: לו הִט־לִבִּי אֶל־עֲדוּתֶיךָ וְאֶל אֶל־בָּצַע: לו הַעֲבֵר עֵינִי מֵרְאוֹת שָׂוָא בְּדֶרֶךְךָ חֲנִנִי: לה הִקֵּם
 לַעֲבָדְךָ אִמְרָתְךָ אֲשֶׁר לִירָאתְךָ: לט הַעֲבֵר חֲרָפָתִי אֲשֶׁר יִגְרָתִי כִּי מִשְׁפָּטֶיךָ טוֹבִים: מ הִנֵּה תִאֲבָתִי
 לִפְקֻדֶיךָ בְּצִדְקָתְךָ חֲנִנִי: ו מא וַיִּבְאֵנִי חֶסֶדְךָ יְהוָה תִּשְׁוַעְתֶּךָ בְּאִמְרָתְךָ: מב וְאֶעֱנֶה חֲרָפִי דָבָר כִּי־כִמְחָתִי
 כֶּדְבָרְךָ: מג וְאֶל־תִּצַּל מִפִּי דְבַר־אֱמֶת עַד־מָאֹד כִּי לְמִשְׁפָּטֶיךָ יִחְלָתִי: מד וְאֲשִׁמְרָה תּוֹרָתְךָ תָּמִיד לְעוֹלָם
 וָעַד: מה וְאֶתְהַלַּכְהָ בְּרַחֲבָה כִּי פִקֻּדֶיךָ דִּרְשִׁיתִי: מו וְאִדְבַּרְהָ בְּעֲדִיתֶיךָ נֶגֶד מַלְכִּים וְלֹא אֲבוֹשׁ:
 מז וְאֲשַׁתַּעֲשֶׂע בְּמִצּוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי: מח וְאִשָּׂא־כָּפִי אֶל־מִצּוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי וְאֲשִׁיחָה בַּחֲקִיךָ:
 ז מט זְכַר־דְּבָרְךָ לַעֲבָדְךָ עַל אֲשֶׁר יִחְלָתִנִּי: נ זאת נַחֲמֵתִי בְּעֵנֶיךָ כִּי אִמְרָתְךָ חִתִּנִּי: נא זָדִים הִלְצֵנִי
 עַד־מָאֹד מִתּוֹרָתְךָ לֹא נָטִיתִי: נב זָכַרְתִּי מִשְׁפָּטֶיךָ מֵעוֹלָם: ג וְהוֹדֵה וְאֶתְנַחֵם: גג זַלְעָפָה אֲחוֹתִנִי מִרְשָׁעִים
 עֲזָבִי תּוֹרָתְךָ: נד זְמֹרוֹת הַיּוֹלֵל חֻקֶּיךָ בְּבֵית מִגְוָרִי: נה זָכַרְתִּי כִּלְיָה שִׁמּוֹךְ יְהוָה וְאֲשִׁמְרָה תּוֹרָתְךָ:
 נו זאת חִיתְהִלֵּלִי כִּי פִקֻּדֶיךָ נִצַּרְתִּי: ח נז חֲלָקִי יְהוָה אִמְרָתִי לְשֹׁמֵר דְּבָרֶיךָ: נח חֲלִיתִי פָנֶיךָ בְּכָל־לֵב
 חֲנִנִי בְּאִמְרָתְךָ: נט חֲשַׁבְתִּי דְרָכִי וְאֲשִׁיבָה רִגְלִי אֶל־עֲדִיתֶיךָ: ס חֲשִׁיתִי וְלֹא הִתְמַהֲמַהֲתִי לְשֹׁמֵר מִצּוֹתֶיךָ:
 סא חֲבָלִי רִשְׁעִים עוֹדֵנִי תּוֹרָתְךָ לֹא שָׁכַחְתִּי: סב חֲצוֹת־לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מִשְׁפָּטֶי צְדָקָה:
 סג חֲבֵר אֲנִי לְכָל־אֲשֶׁר יִרְאוּךָ וְלִשְׁמֵרֵי פְקוּדֶיךָ: סד חֶסֶדְךָ יְהוָה מְלֵאכָה הָאָרֶץ חֻקֶּיךָ לְמִדְנֵי: ט סה טוֹב
 עֲשִׂיתָ עַם־עַבְדְּךָ יְהוָה כֶּדְבָרְךָ: סו טוֹב טַעַם וְדַעַת לְמִדְנֵי כִּי בְּמִצּוֹתֶיךָ הֵאֱמַנְתִּי: סז טָרַם אֶעֱנֶה אֲנִי
 שֹׁנֵן וְעֵתָה אִמְרָתְךָ שְׁמֵרְתִּי: סח טוֹב־אֵתָה וּמַטִּיב לְמִדְנֵי חֻקֶּיךָ: סט טָפְלוּ עָלַי שָׁקֵר זָדִים אֲנִי בְּכָל־לֵב: |
 אֲצַר פְּקוּדֶיךָ: ע טָפַשׁ פַּחֲלָב לִפְנֵי אֲנִי תּוֹרָתְךָ שְׁעִשְׁעֵתִי: עא טוֹב־לִי כִּי־עֲנִיתִי לְמַעַן אֶלְמַד חֻקֶּיךָ:
 עב טוֹב־לִי תּוֹרַת־פִּיךָ מֵאֲלָפִי זָהָב וְכֶסֶף: י עג יָדֶיךָ עֲשׂוּנִי וַיְכַנְּנוּנִי הִבִּינִי וְאֶלְמַדָּה מִצּוֹתֶיךָ: עד יִרְאוּךָ

יִרְאוּנִי וַיִּשְׁמְחוּ כִּי לְדַבְּרֶךָ יִחְלָתִי: עַה יִדְעָתִי יְהוָה כִּי־צָדֵק מִשְׁפָּטֶיךָ וְאִמּוֹנָה עֲנִיתָנִי: עו יִחִי־נָא חֲסִדֶךָ לְנַחֲמֵנִי כְּאִמְרָתֶךָ לְעַבְדֶּךָ: עו יִבְאוּנִי רַחֲמֶיךָ וְאַחִיָּה כִּי־תוֹרַתְךָ שִׁעֲשָׁעִי: עַה יִבְשׁוּ זֵדִים כִּי־שָׁקַר עֲוֹתוֹנִי אֲנִי אֲשִׁיחַ בִּפְקוּדֶיךָ: עַט יִשׁוּבוּ לִי יִרְאִיךָ יוֹדְעֵי עֲדָתֶיךָ: פ יִחִי־לִבִּי תָמִיד בְּחֻקֶּיךָ לְמַעַן לֹא אֲבוֹשׁ: כ פֹּא כָל־תָּה לְתִשׁוּעָתֶךָ נַפְשִׁי לְדַבְּרֶךָ יִחְלָתִי: כב כָּלוּ עֵינֵי לְאִמְרָתֶךָ לֵאמֹר מָתִי תִנַּחֲמֵנִי: כג כִּי־הֵייתִי כְּנָאֵר בְּקִיטּוֹר חֲקִיךָ לֹא שָׁכַחְתִּי: כד כָּמֹה יִמִּי־עַבְדֶּךָ מָתִי תַעֲשֶׂה בְּרַדְפִּי מִשְׁפָּט: כה כְּרוּלֵי זֵדִים שִׁיחֹת אֲשֶׁר לֹא כְּתוּרַתְךָ: כו כָּל־מִצּוֹתֶיךָ אִמּוֹנָה שָׁקַר רַדְפוֹנִי עֲזָרְנִי: כז כִּמְעַט כָּלוֹנִי בָּאָרֶץ וְאֲנִי לֹא־עֲזַבְתִּי פְקוּדֶיךָ: כח כְּחִסְדֶּךָ חִנֵּי וְאֲשֶׁמְרֶה עֲדוֹת פִּיךָ: ל פֹּט לְעוֹלָם יְהוָה דְּבָרְךָ נֶצֶב בְּשָׁמַיִם: צ לְדֹר וָדֹר אִמּוֹנָתֶךָ בּוֹנֶנֶת אֶרֶץ וְתַעֲמֹד: צא לְמִשְׁפָּטֶיךָ עָמְדוּ הַיּוֹם כִּי הִכַּל עַבְדֶּיךָ: צב לוֹלֵל תּוֹרַתְךָ שִׁעֲשָׁעִי אֲזִ אֲבִרְתִּי בְּעֵינַי: צג לְעוֹלָם לֹא־אֲשַׁפֵּחַ פְּקוּדֶיךָ כִּי בָם חֵייתִנִּי: צד לֶךְ־אֲנִי הוֹשִׁיעֵנִי כִּי פְקוּדֶיךָ דִּרְשָׁתִּי: צה לִי קִוּוּ רְשָׁעִים לְאִפְדָּנִי עֲדָתֶיךָ אֲתַבּוֹנֶן: צו לְכָל־תַּכְלָה רְאִיתִי קֶץ רַחֲבָה מִצּוֹתֶךָ מֵאֹד:

מ צו מִה־אֶהְבֵּתִי תּוֹרַתְךָ כָּל־הַיּוֹם הִיא שִׁיחֹתִי: צח מֵאִיבֵי תַחֲכַמֵּנִי מִצּוֹתֶךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא־לִי: צט מִכָּל־מִלְמַדֵּי הַשִּׁפְלָתִי כִּי עֲדוּתֶיךָ שִׁיחָה לִּי: ק מִזִּקְנִים אֲתַבּוֹנֶן כִּי פְקוּדֶיךָ נִצְרָתִי: קא מִכָּל־אֶרֶח רַע כָּל־אֲתִי רִגְלִי לְמַעַן אֲשַׁמֵּר דְּבָרְךָ: קב מִמִּשְׁפָּטֶיךָ לֹא־סָרְתִי כִּי־אֶתָּה הוֹרַתָּנִי: קג מִה־נִּמְלָצוֹ לַחֲפִי אִמְרָתֶךָ מוֹדֵבֶשׁ לִפִּי: קד מִפְּקוּדֶיךָ אֲתַבּוֹנֶן עַל־פֶּן שְׁנֵאתִי | כָּל־אֶרֶח שָׁקַר: נ קַה גֵּר־לִרְגְלִי דְּבָרְךָ וְאוֹר לְנִתְיָבְתִּי: קו נִשְׁפַּעְתִּי וְאַקְיִמָּה לְשֹׁמֵר מִשְׁפָּטֶיךָ צִדְקָךָ: קז נַעֲנִיתִי עַד־מֵאֹד יְהוָה חִנֵּי כְּדַבְּרֶךָ: קח נִדְבּוֹת כִּי רָצִה־נָא יְהוָה וּמִשְׁפָּטֶיךָ לְמַדְנִי: קט נַפְשִׁי בְּכַפִּי תָמִיד וְתוֹרַתְךָ לֹא שָׁכַחְתִּי: קי נִתְּנוּ רְשָׁעִים פֶּח לִי וּמִפְּקוּדֶיךָ לֹא תָעִיתִי: קיא נַחְלָתִי עֲדוּתֶיךָ לְעוֹלָם כִּי־שִׁשּׁוֹן לִבִּי הָמָּה: קיב נָטִיתִי לִבִּי לַעֲשׂוֹת חֲקִיךָ לְעוֹלָם עֲקֵב: קיג סַעֲפִים שְׁנֵאתִי וְתוֹרַתְךָ אֶהְבֵּתִי: קיד סִתְרִי וּמִגְנִי אֶתָּה לְדַבְּרֶךָ יִחְלָתִי: קטו סוֹרוֹ־מִמֶּנִּי מִרְעִים וְאַצְרָה מִצּוֹת אֱלֹהִי: קטז סִמְכֵנִי כְּאִמְרָתֶךָ וְאַחִיָּה וְאַל־תִּבְיֹשְׁנִי מִשֹּׁבְרֵי: קיז סַעֲדָנִי וְאוֹשָׁעָה וְאַשָׁעָה בְּחֻקֶּיךָ תָּמִיד: קיח סְלִית פִּלְשׁוֹנִים מִחֻקֶּיךָ כִּי־שָׁקַר תִּרְמִיתֶם: קיט סִגִּים הַשְׁבֵּת כָּל־רִשְׁעֵי־אֶרֶץ לָכֵן אֶהְבֵּתִי עֲדָתֶיךָ: קכ סֶמֶר מִפִּחְדֶּךָ בְּשָׂרִי וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ יִרְאָתִי: ע קכא עֲשִׂיתִי מִשְׁפָּט וְצָדֵק כָּל־תְּנִיחָנִי לַעֲשֹׁקִי: קכב עֶרֶב עַבְדֶּךָ לְטוֹב אֱלִיעֲשָׁקֵנִי זֵדִים: קכג עֵינֵי כָלוּ לִישׁוּעָתֶךָ וּלְאִמְרַת צִדְקָךָ: קכד עֲשֶׂה עִם־עַבְדֶּךָ כְּחִסְדֶּךָ וְחֻקֶּיךָ לְמַדְנִי: קכה עַבְדֶּךָ־אֲנִי הִבֵּנִי וְאַדְעָה עֲדָתֶיךָ: קכו עַת לַעֲשׂוֹת לִיהוָה הִפְרוּ תּוֹרַתְךָ: קכז עַל־פֶּן אֶהְבֵּתִי מִצּוֹתֶיךָ מוֹתֵב וּמִפּוֹ: קכח עַל־פֶּן | כָּל־פְּקוּדֵי כָל יִשְׁרָתִי כָּל־אֶרֶח שָׁקַר שְׁנֵאתִי: פ קכט פִּלְאוֹת עֲדוּתֶיךָ עַל־פֶּן נִצַּרְתָּם נַפְשִׁי: קל פֶּתַח דְּבָרֶיךָ יֵאִיר מִבֵּין פְּתִיִּים: קלא פִּי־פַעַרְתִּי וְאַשְׁאֵפָה כִּי לְמִצּוֹתֶיךָ יֶאֱבֹתִי: קלב פְּנֵה־אֵלִי וְחַנּוּנִי כִּמְשַׁפֵּט לְאַהֲבֵי שְׁמֶךָ: קלג פִּעְמִי הִכֵּן בְּאִמְרָתֶךָ וְאַל־תִּשְׁלַט־כִּי כָל־אֲנוֹן: קלד פִּדְנִי מִעֲשֶׁק אָדָם וְאַשְׁמְרֶה פְּקוּדֶיךָ: קלה פִּנִּיךָ הָאֵר בְּעַבְדֶּךָ וְלִמְדָנִי אֶת־חֻקֶּיךָ: קלו פִּלְגֵי־מַיִם יִרְדּוּ עֵינַי עַל לֹא־שִׁמְרוּ תּוֹרַתְךָ: צ קלז צִדִּיק אֶתָּה יְהוָה וְאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ: קלח צוֹיֵת צָדֵק עֲדָתֶיךָ וְאִמּוֹנָה מֵאֹד: קלט צִמְתָּנִי קִנְיָתִי כִּי־שָׁכַחוּ דְּבָרֶיךָ צָרִי: קמ צְרוּפָה

אמרתך מאד ועבדך אהבה: קמא צעיר אנכי ונבזה פקדוך לא שכחתי: קמב צדקתך צדק לעולם ותורתך אמת: קמג צרומוצוק מצאוני מצותיך שעשעתי: קמד צדק עדותיך לעולם הבינני ואחיה: קמה קראתי בכל לב ענני יהוה חקיך אצרה: קמו קראתיך הושיעני ואשמרה עדתיך: קמז קדמתי בנשף ואשועה לדברך יחלתי: קמח קדמו עיני אשמרות לשׁיח באמרתך: קמט קולי שמעה כחסדך יהוה כמשפטך חניני: קנ קרבו רדפי ומה מתורתך רחקו: קנא קרוב אתה יהוה וכל מצותיך אמת: קנב קדם ידעתי מעדתיך פי לעולם יסדתם: ר קנג ראה ענני וחלצני פיתותך לא שכחתי: קנד ריבה ריבי וגאלני לאמרתך חניני: קנה רחוק מרשעים ישועה פייחך לא דרשו: קנו רחמיך רבים | יהוה כמשפטך חניני: קנז רבים רדפי וצרי מעדתיך לא נטיתי: קנח ראיתי בגדים ואתקוטטה אשר אמרתך לא שמרו: קנט ראה פייפקודיך אהבתי יהוה כחסדך חניני: קס ראש־דברך אמת ולעולם כל־משפט צדקך: ש קסא שרים רדפוני חנם ומדברך פחד לבי: קסב שש אנכי על־אמרתך פמוצא שלל רב: קסג שקר שנאתי ואתעבה תורתך אהבתי: קסד שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך: קסה שלום רב לאהבי תורתך ואין־למו מכשול: קסו שברתי לישועתך יהוה ומצותיך עשיתי: קסז שמרה נפשי עדתיך ואהבם מאד: קסח שמרתי פקודיך ועדתיך פי כל־דרכי נגידך: ת קסט תקרב רנתי לפניך יהוה כדברך הבינני: קע תבוא תחננתי לפניך באמרתך הצילני: קעא תבענה שפתי תהלה פי תלמדני חקיך: קעב תען לשוני אמרתך פי כל־מצותיך צדק: קעג תהיידך לעזרני פי פקודיך בחרתי: קעד תאבתי לישועתך יהוה ותורתך שעשעתי: קעה תחנינפשי ותהללך ומשפטך יעזרני: קעז תלעיתי בשה אבד בקש עבדך פי מצותיך לא שכחתי:

אגרות קודש

ב"ה, אדר"ח אדר ב', תשכ"ב
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נר"נ וכו' מו"ה משה שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מכ"ז אד"ר עם המצורף אליו,

ובודאי עומד בקישור עם שאר הארגונים והמוסדות המתעסקים בנוגע לענין הכשרות באה"ק ת"ו ולכל לראש עם הרבנים אשר זה צ"ל מתפקידם הראשי, ואף שכאן אין ידועים פרטי החוקים בזה אבל כנראה שתוקף רשמי לדרישת הרבנים בהאמור והחלטותיהם.

וכיון שנמצא על אתר, בודאי האריכות בהאמור אך למותר, ויהי רצון אשר מני' ומינייהו יתקלס שם עילאה ויערה רוח ממרום לטהר הלבבות והמוחות (אשר לענין הכשרות גורם חשוב בזה וכידוע דברי הראשונים כמלאכים בנדון) שכא"א מעמנו אשר גוי אחד הוא ודתיהם שונות מכל עם ודתי הארץ אינם עושים, ודוקא זהו יסוד וסוד קיומם הנצחי בכל מקום ובכל זמן, עאכ"כ בתקופתנו דדרא דעקבתא דמשיחא ובאה"ק אשר עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת צו

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - י' אדר ב' מפרק נה עד סוף פרק נט	יום רביעי - י"ג אדר ב' מפרק סט עד סוף פרק עא
יום שני - י"א אדר ב' מפרק ס עד סוף פרק סה	יום חמישי - י"ד אדר ב' פרק כ, מפרק עב עד סוף פרק עו
יום שלישי - י"ב אדר ב' מפרק סו עד סוף פרק סח	יום שישי - ט"ו אדר ב' פרק כ, מפרק עז עד סוף פרק עח
שבת קודש - ט"ז אדר ב' פרק כ מפרק עט עד סוף פרק פב	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהלים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמנם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון י' אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' מז, וגם כבר הי'... עד עמ' 92, מחייהו כו'.

1 וגם – לא זו בלבד שזה יהיה לעתיד, אלא כבר היה לעולם
2 מעין זה, – מעין גילויי ימות המשיח ותחיית המתים, כבר היה
3 בשעת מתן תורה, כדכתיב: – כמו שכתוב: "אתה הראת
4 לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו" – "הראת"
5 ממש, בראיה חושית,
6 – כי, כשאומרים "הראת"
7 – הראת את עצמך, הרי
8 הכוונה שראו אותו, וזוהי
9 ראייה מוחשית, כדכתיב:
10 – כמו שכתוב: "ובל
11 העם רואים את
12 הקולות" – "ורואים את
13 הנשמע", – את כל גילויי
14 מתן תורה שקלטו – הם
15 ראו ממש; ופרשו
16 ר"ל: "מסתכלים
17 למורה ושומעין את
18 הדבור ויצא אנכי כו',
19 – ה' אלקיך, וכן לאדבע
20 רוחות ולמעלה ולמטה,
21 – מכל צד שאלו
22 הסתכלו, נשמע משם
23 הדבור "אנכי ה' אלקיך".
24 וכדפרש ב'תקונים' –
25 וכמו שמפרש ב'תקונים' זוהר: דלית אתר דלא מליל מניה
26 עמהון כו'. – שאין מקום ממנו לא דיבר – הקב"ה – אתם.
27 והנינו, – כך היה הדבר, מפני גילוי רצונו יתברך בעשרת
28 הדברות, שהן כללות התורה, שהיא – התורה, היא
29 פנימית רצונו יתברך והקמתו, ואין שם הסתר פנים

ליקוטי אמרים

הנהגה

(וקבלת שבר עיקרו באלף
השביעי כמ"ש בליקוטי
מהר"י ז"ל):

וגם כבר היה לעולם
מעין זה בשעת מתן תורה
כדכתי' אתה הראת לדעת
כי ה' הוא האלהים אין
עוד מלבדו הראת ממש בראיה חושית כדכתיב וכל
העם רואים את הקולות רואים את הנשמע ופי' רז"ל
מסתכלים למורה ושומעין את הדבור ויצא אנכי כו'.
וכן לארבע רוחות ולמעלה ולמטה וכדפי' בתיקונים
דלית אתר דלא מליל מיניה עמהון כו' והיינו מפני גילוי
רצונו ית' בעשרת הדברות שהן כללות התורה שהיא
פנימית רצונו ית' וחכמתו ואין שם הסתר פנים כלל
כמ"ש כי באור פניך נתת לנו תורת חיים ולכן היו
בטלים במציאות ממש כמאורו"ל שעל כל דיבור
פרחה נשמתו כו' אלא שהחזירה הקב"ה להן בטל
שעתיד להחיות בו את המתים והוא טל תורה שנקרא
עוז כמאורו"ל כל העוסק בתורה טל תורה מחייהו כו'

יום שני י"א אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 92, רק שאח"כ גרם... עד עמ' 92, ארצך וגו':

1 ומיתרון ההארה לישראל – יגיה חשך האמות גם כן,
2 כדכתיב: – כמו שכתוב: "והלכו גוים לאורך וגו'", – של
3 ישראל; וכתיב:
4 אומות העולם יאמרו
5 לבני ישראל: "בית יעקב
6 לבו ונלכה באור ה'",
7 וכתיב:
8 ה', וראו כל בשר יחדו
9 וגו', – "כל בשר" – כל
10 אדם, גם של אומות

59 רק שאחר-כך – אחרי מתן תורה, גרם החטא – שחטאו
60 ישראל, ונתגשמו הם והעולם, עד עת קץ הימין, –
61 כשיתגלה "ימינו" של
62 הקב"ה, שאז יודרך
63 נשמות חנוף והעולם,
64 ויכלו לקבל גילוי אור
65 ה', שיאיר לישראל על-
66 ידי התורה שנקראת
67 "עוז". – והיא הנותנת כוח
68 לקבל את ההתגלות.

ליקוטי אמרים

רק שאח"כ גרם החטא ונתגשמו הם והעולם עד עת
קץ הימין שאז יודרך גשמות חנוף והעולם ויכלו לקבל
גילוי אור ה' שיאיר לישראל ע"י התורה שנקר' עוז
ומיתרון ההארה לישראל יגיה חשך האומות גם כן
כדכתיב והלכו גוים לאורך וגו' וכתיב בית יעקב לכו
ונלכה באור ה' וכתיב ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר

- 1 העולם; וכתב¹⁸: "לבוא בנקרת הצורים ובסעפי הסלעים
2 מפני פחד ה' וחדר גאווה וגו'", – זה מוסב על האומות,
3 שיהיו אז חדורים ברוב
4 פחד – שכן, על בני
5 ישראל שיהיו אז מיוחדים
6 ומאוחדים עם הקב"ה, לא
7 מתאים לומר שהם ימהרו
8 להתחבא בצורים וכו'.
- 9 וכמו שאמרים¹⁹: "והופע בחדר גאון עוף על כל יושבי
10 תבל ארץ וגו'": – כל – גם אומות העולם. הרי, שתהיה
11 אז התגלות אלקות
12 בעולם גם בשאר העמים.
13 בכך מתבטאת תכלית
14 ושלמות העולם הזה, כפי
15 שהעולם יהיה בימות
16 המשיח ותחיית המתים.

ליקוטי אמרים

יחדיו וגו' וכתב לבוא בנקרת הצורים ובסעפי הסלעי'
מפני פחד ה' וחדר גאווה וגו' וכמ"ש והופע בחדר גאון
עוף על כל יושבי תבל ארץ וגו':

יום שלישי י"ב אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 92, פרק לו. והנה תכלית... עד עמ' מז, בעבירה ח"ו):

- 17 פרק לו. בפרק הקודם הסביר רבנו הזקן, שמשמעות מאמר חכמינו ז"ל:
18 "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים", היא – העולם הזה – בעיקר,
19 שהוא העולם התחתון ביותר. תחתונותו מתבטאת בכך שהאור האלקי
20 מוסתר בו יותר מאשר בשאר כל העולמות, ושורר בו "חשך כפול ומכופל" –
21 ובו רצה הקב"ה שתהיה לו נחת
22 רוח, על ידי הפיכת חושך
23 העולם הזה לאור, שיאיר
24 בעולם הזה אור אינסוף בלי
25 שום לבושים, ובהתגלות יותר
26 מאשר בעולמות העליונים. דבר
27 זה ימומש בימות המשיח
28 ותחיית המתים, שאז תהיה
29 תכלית השלימות של העולם
30 הזה. שכן, הוא נוצר מלכתחילה
31 ככונה זו, שתאיר בו אלקות
32 בגילוי מוחלט, עד שאפילו
33 אומות העולם יראו אלקות.
34 והנה, תכלית השלימות
35 הנה של ימות המשיח
36 ותחיית המתים, שהוא
37 גילוי אור אינסוף ברוך
38 הוא בעולם הזה הנשמי –
39 תלוי במעשינו ועבודתנו
40 כל זמן משך הגלות. –
41 ההתגלות שהיתה בשעת
42 מתן תורה, באה, כאמור, בהתעוררות מלמעלה, שלא עלידי
43 עבודה מלמטה; ואילו ההתגלות שתהיה לעתיד לבוא, תלויה
44 בעבודתנו ומעשינו בזמן הגלות, כי הגורם שבו המצוה היא
45 המצוה בעצמה, – שבר המצוה הרי הוא התגלות אור אינסוף
46 ברוך הוא, וד"גורם", המביא ויוצר התגלות זו, הרי זה המצוה
47 עצמה. והערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דלא כדוגמת ממון שבעל
48 השדה משלם לזה שחורש וזורע את שדהו (שאינו חוזרע מייצר
49 את הממון כו') מה שאיננו בנידון וידן שהמצוה עושה את
50 השכר שלה". כי בעשייתו – של המצוה, ממשיך האדם גילוי
51 אור אינסוף ברוך הוא מלמעלה למטה, להתלבש בגשמיים
- עולם הנה, בדבר שהיה תחלה תחת ממשלת קליפת
ומקבל חיותה ממנה, – שימשך גילוי אור אינסוף ברוך הוא
בדבר הגשמי, שהרי כל דבר גשמי מותר מקבל חיותו מקליפת
נוגה ונתון לשליטתה, כפי שהוסבר בפרקים הקודמים, שהם כל
דברים המהורים ומתרים
שנעשית בהם המצוה
מעשית, כגון: – והערת
כ"ק אדמו"ר שליט"א:
"ומביא דוגמא מהחי,
צומח, דומם": קלף
התפלין ומוזוה וספר
תורה, – הקלף הרי מקבל
חיותו מקליפת נוגה, ועל
ידי הפיכתו למצוה של
תפילין, או מוזוה, או ספר
תורה, נמשך באותו קלף,
גילוי אור אינסוף הנמשך
על ידי המצוה. – הרי
הכרחי שהדבר בו נעשה
המצוה, יהיה טהור ומותר
– וכמאמר רבותינו
זכרונם לברכה: לא
הכשר למלאכת שמים –
לדבר שייעשה בו מצוה,
אלא מהורים ומתרים
כפף, – בפיו של יהודי לאכילה, וכן אתרוג שאינו ערלה, –
בהגהה הבאה, מסביר רבנו הזקן, מדוע אין אתרוג נעשה מצוה,
אם הוא עדיין בשנות ערלה: * הגהה (שהערלה היא משלש
קליפות הטמאות לגמרי שאין להם עליה
לעולם כמ"ש בע"ה וכן כל מצוה
הבאה בעבירה ח"ו):

הגהה

(שהערלה היא משלש קליפות
הטמאות לגמרי שאין להם עליה
לעולם כמ"ש בע"ה וכן כל מצוה
הבאה בעבירה ח"ו):

- 77 – בפיו של יהודי לאכילה, וכן אתרוג שאינו ערלה, –
78 בהגהה הבאה, מסביר רבנו הזקן, מדוע אין אתרוג נעשה מצוה,
79 אם הוא עדיין בשנות ערלה: * הגהה (שהערלה היא משלש
80 קליפות הטמאות לגמרי שאין להם עליה לעולם, – ערלה
81 איננה יכולה להתעלות, אף פעם, לקדושה. וכך גם כל
82 אותם דברים המקבלים חיותם משלוש הקליפות הטמאות, אינם
83 יכולים להתעלות לקדושה, גם כשעושים בהם מצוה, כמו
84 שקטוב ב'עץ חיים', וכן כל מצוה הבאה בעבירה חס"שולם
85 – כי העבירה, הרי מקבלת חיותה משלוש הקליפות הטמאות
86 לגמרי, ולכן אין היא יכולה להתעלות לקדושה):

יום רביעי י"ג אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 92, ומעות הצדקה... עד עמ' מז, או התפלה:

החיונית הבהמית שמקליפת נוגה, ולכן נכלל אותו כוח
בקדושה. וְגַם בְּמִצְוֹת תִּלְמוּד תּוֹרָה וְקִרְיַת שְׁמַע וְתַפְלָה
וְכִיּוּצָא בָהֶן, – נכלל על ידן כוח הנפש החיונית הבהמית באור
איִי־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא, אֵף שְׁאִינֶן בְּעִשְׂיָה נִשְׁמִית מִמֶּשׁ – אֵף
שמצוות אלו לא קיימו

באמצעות עשיה גשמית

ממשי, שְׁתַּחַת מִמְשָׁלָה

קְלִפַּת נִגְה – אלא על־

ידי דיבור בלבד. מִכָּל־

מָקוֹם הָא קִיּוּמָא־לָן –

הרי מקובל עלינו,

דְּהִרְהוּר לָאו כְּדוּר

דְּמִי, – ש"הרהור"

(מחשבה) אינו כמו דיבור,

וְאִינו יוֹצֵא יְדֵי חוּבְתוֹ –

באותן מצוות שיש

להשתמש בהן בדיבור, עַד

שְׁיּוּצֵא בְּשִׁפְתָיו, – שמן

ההכרח שבאותן מצוות –

ידיה דיבור, וְכִיּוּצָא־לָן –

ומקובל עלינו, דְּעִקֻּמַּת

שִׁפְתָיו – בשעת אמירת

המלים, הֵנוּ – הוא,

מַעֲשֵׂה, – גם מעשה כזה

שייך לנפש החיונית

הבהמית שתחת ממשלת

קליפת נוגה, כשם שהדבר

במעשה גשמי ממש, כאמור לעיל – כ"ק אדמו"ר שליט"א. כִּי

אֵי אֲפֻשֶׁר לְנֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית לְכַמֵּא בְּשִׁפְתָיו וְפֶה וְלִשׁוֹן

וְשִׁנַּיִם תְּנַשְׁמִיִּים, – שהם "מוצאות הפה" דרכם באים לידי

ביטוי בגשמיות, כל סוגי האותיות בשפה שבעל־פה, כִּי־אֵם

עַל־יְדֵי נֶפֶשׁ הַחַיּוֹנִית הַבְּהִמִּית הַמְּלַבֶּשֶׁת בְּאֲבְרֵי הַגּוּף

מִמֶּשׁ, – כפי שלמדנו בפרק ל"ה בקשר לעשיית מצוה במעשה,

שהיות והנפש האלקית היא כולה רוחנית ואילו הגוף הוא גשמי

– אין האפשרות לנפש האלקית לפעול ולעורר את הגוף

לעשיה גשמית של מצוה, רק באמצעות הנפש החיונית המחיה

את הגוף, והיא ה"מוצא" בין הנפש האלקית לגוף הגשמי –

הנפש החיונית היא היא המביאה את פעולת הנפש האלקית

בגוף. וכך הדבר גם ביחס לדיבור: מכיוון שהדיבור בתורה

ותפילה בא על ידי הפעלת אברי הדיבור הגשמיים – נמצא

שאין הנפש האלקית יכולה לבצע זאת אלא על־ידי הנפש

החיונית – וְכָל מַה שְׁמַדְבֵּר בְּכָח גְּדוּל יוֹתֵר – ככל שהוא

משקיע יותר כוח בדיבורי התורה והתפילה, הוּא מְכַנֵּם

וּמְלִבִּישׁ יוֹתֵר כְּחוֹת מִנְפֶּשׁ הַחַיּוֹנִית בְּדוּרִים אֵלֶּה. –

וממילא מנוצלים בקדושה כוחות רבים יותר המקבלים חיותם

1 וּמְעוֹת הַצִּדְקָה שְׁאִינֶן גּוֹל, וְכִיּוּצָא בָהֶם, – דברים גשמיים
2 אחרים בהם עושה מצוה, שלפני עשיית המצוה בהם, היו תחת
3 ממשלת קליפת נוגה וקיבלו חיותם ממנה, ועל ידי עשיית
4 המצוה בהם, מתאחדים הדברים עם הרצון העליון. ברם,
5 כשהדברים בהם הוא
6 מקיים מצוה, הם דברים

7 מותרים וטהורים, וזה 1 אתרוג שאינו ערלה*

8 נעשה שלא על ידי עבירה 2 ומעות הצדקה שאינן גול

9 – פועלת המצוה באותם 3 וכיוצא בהם ועכשיו

10 דברים, שהיו עד אז תחת 4 שמקיים בהם מצות ה'

11 ממשלת קליפת נוגה, 5 ורצונו הרי החיות שבהם

12 להתעלות ולהתאחד עם 6 עולה ומתבטל ונכלל באור

13 אור איִי־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא, 7

14 ובלשון ה"תניא": וְעִבְדֵּנוּ 8

15 שְׁמִקְנִים בָּהֶם מִצְוֹת ה' 9

16 וְרִצּוֹנוֹ – הִרִי תַחֲיוֹת 10

17 שִׁבְהֶם – החיות שבקלף 11

18 התפילין, או האתרוג, או 12

19 דמי הצדקה, עוֹלָה 13

20 וּמִתְבַּטֵּל וְנִכְלָל בְּאוֹר 14

21 אִיִּי־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא, 15

22 שֶׁהוּא רִצּוֹנוֹ יִתְבַּרְךְ 16

23 הַמְּלַבֵּשׁ בָּהֶם, – כפי 17

24 שלמדנו בפרקים 18

25 הקודמים, שרצונו של 19

26 הקב"ה מלוּבֵשׁ בַּמִּצְוָה, 20

27 שהקב"ה רוצה שיהודי

28 יעשה אותה מצוה: מֵאַחֵר שְׁאִינֶן שֶׁם בְּחִינַת הַסֵּתֵר פְּנִיִּם כָּלָל

29 לְהַסְתִּיר אוֹרֵוּ יִתְבַּרְךְ. – לכן נכללת החיות של דברים אלה

30 ברצון העליון. עד כאן למדנו אודות החיות של אותם דברים

31 שבהם נעשית המצוה, כחיות הקלף של התפילין, או החיות של

32 האתרוג, וכדומה. להלן נלמד, שכך הדבר גם בקשר לכוח

33 הנפש החיונית הבהמית המחיה את הגוף, שגם היא מקליפת

34 נוגה – ועל ידי השימוש בכוח נפש זו לקיום מצוה, נכלל גם כוח

35 זה בקדושת המצוה שהיא הרצון העליון. וְכֵן בְּכָל נֶפֶשׁ

36 הַחַיּוֹנִית הַבְּהִמִּית שְׁבִאֲבְרֵי גּוֹף הָאָדָם הַמְּקַנֵּם הַמִּצְוָה –

37 הוּא מְתַלַּבֵּשׁ נִשְׁכָּן בְּעִשְׂיָה זוֹ, וְעוֹלָה מִתְקַלְפָּה, – תחת

38 ממשלתו היה נתון עד אז, כחלק מהנפש החיונית הבהמית

39 שהיא נפש של קליפה, וְנִכְלָל בְּקִדְשָׁת הַמִּצְוָה שֶׁהוּא רִצּוֹנוֹ

40 יִתְבַּרְךְ, וְכַמֵּל בְּאוֹר אִיִּי־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא. – הרי, שכוח הנפש

41 הבהמית שמקליפת נוגה, מתעלה בקדושה על ידי עשיית מצוה.

42 עתה יוסבר, שלא דוקא על ידי עשיית מצוות מעשיות נכלל

43 כוח הנפש החיונית בקדושה, אלא גם מצוות כלימוד תורה,

44 קריאת־שמע ותפילה – מצוות שמקיימים אותן בדיבור בלבד,

45 ולא בכוח המעשה – גם בקיומן שלהן משתמשים בכוח הנפש

מקליפת נוגה. וזהו שאמר הכתוב: "כל עצמותי תאמרנה וגו'". - ה' מי כמוך" - כלומר: תיבות התורה ותפילה צריכות להיאמר באופן של "כל עצמותי תאמרנה", להשקיע בהן כח רב יותר בכל האפשר של הגוף. וזהו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה: "אם - התורה, ערוכה - חדורה, ככל רמ"ח אברים" - משתמרת, - בזכרוננו של האדם הלומד תורה, ואם לא - אינה משתמרת", - ועלולה להישכח, כי השכחה - של עניני תורה, היא - מקורה, 13

מקליפת הגוף ונפש החיונית הבהמית, שהן מקליפת נגה הנכללת לפעמים בקדשה, - ואז, כשקליפת נוגה נכללת בקדושה, אין כל סיבה לשכחה; והינו בשמתיש בהן - של הגוף והנפש החיונית, ומכנים כל כחן בקדשת התורה או התפלה: - וזהי המשמעות של "ערוכה בכל רמ"ח אברים" - הוא לומד באופן שהיא חודרת את כל רמ"ח אבריו, - אז היא "משתמרת", היא נשמרת בזכרוננו, כי בכך הסיר את הסיבה המביאה לשכחה.

ליקוטי אמרים

הכתוב כל עצמותי תאמרנה וגו' וז"ש רז"ל אם ערוכה בכל רמ"ח אברים משתמרת ואם לאו אינה משתמרת כי השכחה היא מקליפת הגוף ונפש החיונית הבהמית שהן מקליפת נוגה הנכללת לפעמים בקדושה והיינו כשמתיש כחן ומכנים כל כחן בקדושת התורה או התפלה:

יום חמישי י"ד אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' מז, זאת ועוד... עד עמ' 94, הגשמי והחומרי.

הרי שיחד עם זה יעלו בכך גם את החיות הכללית של העולם הזה - כל נשמה את חלקה בעולם, ובעולם ישרור גילוי אלקות בפועל ממש.

זאת - מלבד המעלה, שעל ידי קיום מצוות ולימוד תורה מתעלה הכוח של הנפש החיונית בקדושה, ועוד אחרת, - יש בכך מעלה נוספת: שבה נפש החיונית המתלבשת באותיות הדבור תתקדש, ותורה או תפלה וביצא בהן, או הכוח המתלבש בקיום מצוות מעשיות - הרי כל גדול ותיותו - התפתחותו וקיומו של כוח זה באים, מהדב, שהוא - הדם, מקליפת נגה ממש, שהן כל אכלין ומשקין שאכל ושתה ונעשו דם, שהיו תחת ממשלתה וינקו חיותם ממנה ועתה היא מתהפכת מרע לטוב ונכללת בקדוש ע"י כח נפש החיונית הגדל ממנה שנתלבש באותיות אלו או בעשיה זו אשר הן הן פנימיות רצונו ית' בלי שום הסתר פנים וחיותן נכלל ג"כ באור א"ס ב"ה שהוא רצונו ית' ובחיותן נכלל ועולה ג"כ כח נפש החיונית וע"י זה תעלה ג"כ כללות קליפת נוגה שהיא כללות החיות של עו"הו הגשמי והחומרי

ליקוטי אמרים

זאת ועוד אחרת שבה נפש החיונית המתלבשת באותיות הדבור בת"ת או תפלה וכיוצא בהן או מצות מעשיות הרי כל גידולו וחיותו מהדם שהוא מקליפת נוגה ממש שהן כל אוכלין ומשקין שאכל ושתה ונעשו דם שהיו תחת ממשלתה וינקו חיותם ממנה ועתה היא מתהפכת מרע לטוב ונכללת בקדוש ע"י כח נפש החיונית הגדל ממנה שנתלבש באותיות אלו או בעשיה זו אשר הן הן פנימיות רצונו ית' בלי שום הסתר פנים וחיותן נכלל ג"כ באור א"ס ב"ה שהוא רצונו ית' ובחיותן נכלל ועולה ג"כ כח נפש החיונית וע"י זה תעלה ג"כ כללות קליפת נוגה שהיא כללות החיות של עו"הו הגשמי והחומרי

על ידי שכל נשמה תקיים תרי"ג מצוות - להישמר מלעבור על שס"ה (365) מצוות לא-תעשה, שהן כנגד שס"ה (365) גידי האדם, וכשם שתפקידם של גידי הדם באדם הוא לשמור שהדם לא יזרום למקום שאין הוא שייך אליו - כך גם שומרות שס"ה מצוות הלא-תעשה שהחיות (של קדושה) לא תימשך למקום שאינו מתאים; ועל ידי שכל נשמה תקיים רמ"ח (248) מצוות העשה, שהן כנגד רמ"ח אברי האדם, שכשם שכל אבר הוא כלי לכוח מסוים של הנפש והוא ממשיך חיות מן הנפש, כך כל מצוה היא כלי לרצון העליון ומביאה התגלות אלקות. ובשכל נשמות ישראל ישמרו שהקליפות לא תשאבנה חיות מהקדושה ויעלו לקדושה את הנפש החיונית של כלל ישראל

מקליפת נוגה. וזהו שאמר הכתוב: "כל עצמותי תאמרנה וגו'". - ה' מי כמוך" - כלומר: תיבות התורה ותפילה צריכות להיאמר באופן של "כל עצמותי תאמרנה", להשקיע בהן כח רב יותר בכל האפשר של הגוף. וזהו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה: "אם - התורה, ערוכה - חדורה, ככל רמ"ח אברים" - משתמרת, - בזכרוננו של האדם הלומד תורה, ואם לא - אינה משתמרת", - ועלולה להישכח, כי השכחה - של עניני תורה, היא - מקורה, 13

עד כאן למדנו, כיצד כוח הנפש החיונית - הבהמית שמקליפת נוגה, כשמקיימים על ידו מצוות של תורה ותפילה - נכלל בקדושה. להלן נלמד, שלא רק כוח הנפש החיונית עצמו נכלל בקדושה על ידי מצוה; אלא גם כל המאכלים שמהם ניוזנית הנפש החיונית ומקבלת חיותה מהם - גם מאכלים אלה היו תחת ממשלת קליפת נוגה וקיבלו חיותם ממנה - הרי כשהנפש החיונית מקיימת מצוה באמצעות הכוח שקיבלה ממאכלים אלה, נכללת או בקדושת המצוה גם החיות של אותם מאכלים. בכך גם יסביר רבנו חזקן, איך שהחיות של כל העולם הזה, השייכת עתה לקליפת נוגה, תיהפך לקדושה לעתיד-לבוא:

על ידי שכל נשמה תקיים תרי"ג מצוות - להישמר מלעבור על שס"ה (365) מצוות לא-תעשה, שהן כנגד שס"ה (365) גידי האדם, וכשם שתפקידם של גידי הדם באדם הוא לשמור שהדם לא יזרום למקום שאין הוא שייך אליו - כך גם שומרות שס"ה מצוות הלא-תעשה שהחיות (של קדושה) לא תימשך למקום שאינו מתאים; ועל ידי שכל נשמה תקיים רמ"ח (248) מצוות העשה, שהן כנגד רמ"ח אברי האדם, שכשם שכל אבר הוא כלי לכוח מסוים של הנפש והוא ממשיך חיות מן הנפש, כך כל מצוה היא כלי לרצון העליון ומביאה התגלות אלקות. ובשכל נשמות ישראל ישמרו שהקליפות לא תשאבנה חיות מהקדושה ויעלו לקדושה את הנפש החיונית של כלל ישראל

- 1 לקדושה גם החיות של כל הדברים שאכל ושתה, ושעל ידם
2 קיבל את הכוח לקיים את המצוה או ללמוד את התורה,

יום שישי ט"ו אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 94, כאשר כל הנשמה... עד עמ' 94, כמו האבות.

- 5 - ומתי נכללת כל החיות של העולם הזה הגשמי - בקדושה?
6 באשר כל הנשמה ונפש האלהית שבכל ישראל,
7 המתחלקת בפרטות לנפשים רבות, - שש מאות אלף הוא
8 המספר הכללי של נשמות כלל ישראל. הנשמות שמעל מספר
9 זה, הן פרטים וניצוצות משש מאות האלף - כדלקמן, וכאשר כל
10 שש מאות אלף, "ששים
11 רבוא", הנשמות תקנים כל
12 נפש פרטית כל תרי"ג
13 מצות התורה: שש"ה
14 לא תעשה - להישמר
15 שלא לעבור עליהן, כדי
16 להפריד שש"ה גידים של
17 דם נפש החיונית
18 שבגוף, שלא יינקו
19 וייקבלו חיות בעברה זו
20 מאחת משלש קליפות
21 הטמאות לגמרי, שמהן
22 - משלש הקליפות
23 הטמאות לגמרי, נשפעים
24 שש"ה לא תעשה
25 דאורייתא - ולא רק הלא-
26 תעשה שבתורה אלא גם
27 וענפיהן שהן מדרבנן, -
28 וכפי שלמדנו בפרק ז' שגם

ליקוטי אמרים

כאשר כל הנשמה

ונפש האלהית שבכל ישראל המתחלקת בפרטות
לששים רבוא תקיים כל נפש פרטית כל תרי"ג מצות
התורה שש"ה ל"ת להפריד שש"ה גידים של דם נפש
החיונית שבגוף שלא יינקו ויקבלו חיות בעברה זו
מאחת משלש קליפות הטמאות לגמרי שמהן נשפעים
שש"ה לא תעשה דאורייתא וענפיהן שהן מדרבנן ושוב
לא תוכל נפש החיונית לעלות אל ה' אם נטמאה
בטומאת השלש קליפות הטמאות שאין להן עליה
לעולם כ"א ביטול והעברה לגמרי כמ"ש ואת רוח
הטומאה אעביר מן הארץ ורמ"ח מצות עשה לחמשוך
אור א"ם ב"ה למטה להעלות לו ולקשר ולייחד בו
כללות הנפש החיונית שברמ"ח אברי הגוף ביחוד גמור
להיות לאחדים ממש כמו שעלה ברצונו ית' להיות לו
דירה בתחתונים והם לו למרכבה כמו האבות.

- שעלידי קיום מצוות, מתעלה הנפש ומתקשרת ומתאחדת עם
הקב"ה, להיות לאחדים ממש, - עם הקב"ה, כמו שעלה
ברצונו יתברך להיות לו דירה בתחתונים, והם - אברי
האדם והחיות של הנפש החיונית שבהם, נעשים לו - להקב"ה,
למרכבה כמו האבות. - שהיו "מרכבה" להקב"ה, שכל
אבריהם היו בטלים ומאחדים עם הרצון העליון - כפי שלמדנו
בפרק כ"ג - כך יהיו כל אבריו של כל יהודי "מרכבה" להקב"ה,
עלידי ענין המצוות.

- 29 "ענפים" אלה שמדרבנן, מקבלים חיותם משלש קליפות
30 הטמאות לגמרי. כל הדברים המקבלים השפעתם משלש
31 הקליפות הטמאות לגמרי, אינם יכולים להתעלות לקדושה;
32 וכשאדם עובר חלילה על דברים אלה, מקבל אז גיד הדם של
33 האדם (אורו גיד שיש לו שייכות לאותה עבירה) את חיותו
34 משלש הקליפות הטמאות לגמרי, ושוב לא תוכל נפש
35 החיונית לעלות אל ה', אם נטמאה בטמאת השלש קליפות
36 הטמאות, שאין להן עליה לעולם בריאם בטול והעברה

4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע, הרי רק בנפש החיונית עסקינן ע"ע, ואולי מפני שבתרי"ג כמה מצות שבמחשבה ישנן, וצ"ע".
כ"ק אדמו"ר שליט"א עומד בהערתו זו על מה שלמדנו שהרי כאן מדובר אודות הנפש החיונית, כפי שרבונו הזקן מתחיל את הענין,
שכוח הנפש החיונית המתלבש באותיות הלימוד, התפילה ומצוות מעשיות, שגידולה וחיותה (של הנפש החיונית) הם מאכילה ושתיה
הבאים מקליפת נוגה - ועל ידי הנפש החיונית נהפכת ונכללת החיות של קליפת נוגה - בקדושה וכו' - ורבונו הזקן מסביר את הענין
באופן מפורט בעבודה של שני סוגי המצוות, לא תעשה ועשה, איך שהנפש החיונית (ובמילא גם החיות של העולם הזה) מתאחדת
על ידן ברצונו יתברך ובאור איך-סוף ברוך-הוא - מדוע, איפוא, משתמש כאן רבונו הזקן בלשון "כאשר כל הנשמה ונפש האלקית",
כשהיה יותר מתאים להזכיר את הנפש החיונית? ומתרץ הרבי שליט"א ש"אולי" הטעם הוא מפני שבין תרי"ג המצוות ישנן מספר
מצוות הנעשות במחשבה - ובכן, פעולתה של הנפש החיונית מתבטאת בעיקר בדיבור ובמעשה, מכיוון שהנפש החיונית קשורה
באברים גשמיים שבהן ועל ידן נעשות כל המצוות שבדיבור ובמעשה; ואילו המצוות שבמחשבה מתבצעות בעיקר על ידי הנשמה
והנפש האלקית, בלי תיווכה הממשי של הנפש החיונית. לכן משתמש כאן רבונו הזקן בלשון "נפש האלקית", כי הכוח המקורי לכל
המצוות הוא הרי הנפש האלקית. 5. זכרי' יג, ב.

יום שבת קודש ט"ז אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 94, ומאחר שכללות... עד עמ' מז, הממוצעת ביניהן.

ליקוטי אמרים

ומאחר

שכללות נפש החיונית שבכללות ישראל תהיה מרכבה קדושה לה' אזי גם כללות החיות של עו"הו שהיא קליפת נוגה עכשיו תצא אז מטומאת' וחלאתה ותעלה לקדושה לחיות מרכבה לה' בהתגלות כבודו וראו כל בשר יחדיו ויופיע עליהם בהדר גאון עוזו וימלא כבוד ה' את כל הארץ וישראל יראו עין בעין כבמתן תורה דכתיב אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו ועל ידי זה יתבלעו ויתבטלו לגמרי כל השלש קליפות הטמאות כי יניקתן וחיותן מהקדושה עכשיו היא ע"י קליפת נוגה הממוצעת ביניהן

הש"ש קליפות הטמאות, - "יתבלעו מל' בלע המות" - הערת
כ"ק אדמו"ר שליט"א. כלומר: הפירוש הפשוט של "יתבלעו" הוא
- בליעה, ולפי זה היה מקום לומר שהדבר שנבלע נמצא באיזה
מקום שהוא, אך כאן הפירוש של "יתבלעו" הוא מלשון "בלע
המות", כלומר - בליקן
והכחדה גמורה. העובדה
שקליפת נוגה תעלה
לקדושה, כתוצאה מקיום
המצוות תביא ממילא
לידי כך ששלש הקליפות
הטמאות תתבטלנה, כי
יניקתן וחיותן מהקדושה
עכשיו היא על-ידי
קליפת נוגה הממוצעת
ביניהן. - קליפת נוגה
היא ממוצעת בין שלש
הקליפות הטמאות לבין,
להבדיל, קדושה - שכן,
שלש הקליפות הטמאות
בהיותן טומאה ורע בלבד, בלי קורטוב של טוב, אין להם שום
שייכות לקדושה שתוכלנה לקבל חיותן מקדושה; ורק על-ידי
קליפת נוגה, שהיא "ממוצעת", בהיותה מורכבת מטוב ורע -
בגלל הטוב שבה יש לה שייכות לקדושה ובגלל הרע שבה יש
לה שייכות לקליפות הטמאות - הרי על-ידי "תיווך" קליפת
נוגה, אפשר לשלוש הקליפות הטמאות לינוק חיות מקדושה.
ואילו, כשקליפת נוגה תתעלה לקדושה, לא יוכלו, ממילא,
שאר הקליפות לינוק יותר את חיותן ותתבטלנה לגמרי.

ומאחר שכללות נפש החיונית שבכללות ישראל תהיה
מרכבה קדושה לה' - אזי גם כללות החיות של עולם הזה,
שהיא קליפת נוגה עכשיו, - לפני ביאת המשיח, החיות של
העולם הזה היא מקליפת נוגה, תצא אז - החיות כולה של
העולם הזה, מטמאתה
והקליפתה, - "טומאתה"
היינו הרע שבקליפת נוגה,
ו"חלאתה" היינו הטוב
שבנוגה, שגם טוב זה אינו
מקדושה, אלא מקליפה,
ותעלה לקדושה לחיות
מרכבה לה', - לעתיד
לבוא, בהתגלות כבודו,
- כבוד ה', ויראו כל בשר
יחדיו, - כל בני האדם
יראו אלקות, ויופיע
עליהם בהדר גאון עזו,
"וימלא כבוד ה' את כל
הארץ", וישראל יראו
עין בעין כבמתן תורה, - ה"עין שלמטה", העין האנושית,
תראה את האמת של אלקות, כמו שרואה זאת ה"עין שלמעלה"
- כפי שהיה הדבר בשעת מתן תורה, דכתיב: - במתן תורה:
"אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו". -
שהסתרה ששם אלקים מסתיר על ההתגלות האלקית של שם
הוי' - אינה הסתרה כלל, אלא שבשעת מתן תורה, היה זה לזמן
קצר בלבד, ואילו לעתיד-לבוא זה יהיה באופן תמידי. ועל-ידי
זה - שקליפת נוגה תעלה לקדושה, יתבלעו ויתבטלו לגמרי כל

6. דברים ד, לה.

המשך ביאור למס' חולין ליום שבת קודש עמ' א

גבינות, וזאת על ידי שנותנים מעט ממנו (או מבשר הקיבה עצמו
שגם בו יש חריפותו), לתוך כלי מלא חלב, וכל החלב נהפך לגבינה.
המשנה מבארת מה דינו של חלב שנמצא בקיבת נבלה: קבת -
חלב קרוש שנמצא בקיבת בהמה יונקת, שנשחטה על ידי עובד
כוכבים, ושל נבלה - או בקיבת בהמה שלא נשחטה כדיון, הרי זו
אסורה - חלב זה אסור באיסור נבלה, משום שנחשב כחלק מגוף
הבהמה שנמצא בתוכה, ואין להעמיד בו גבינה.
המשנה דנה בדיון המעמיד גבינה בבשר הקיבה עצמו: המעמיד
בעזר של קבה בשנה - הנותן בשר קיבה כשר ושל בהמה טהורה
שנשחטה כדיון בתוך כלי עם חלב, כדי שיקרש ויהפוך לגבינה,

- מדוע לא נידית אותם, על כך שהם אוכלים בשר עוף בחלב.
אמר ליה לוי, אתריה דרבי יהודה בן בתיא הוא - במקום זה גר
רבי יהודה בן בתיא, ואמרתי לעצמי, דרש להו - יתכן
שהוא דרש להם ברכי יוסי הגלילי, דאמר במשנתינו, יצא
[התמעט] עוף שאין לו חלב אם, שאין בו איסור בשר בחלב, ולכן
לא נידיתי אותם.

משנה

כאשר שוחטים בעל חיים יונק, פעמים רבות מוצאים בקיבתו חלב
קרוש, שמתוך חריפותו אינו ראוי לאכילה, וראוי רק להעמיד בו

יום ראשון

יום רביעי

י אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ויקרא, רביעי עם פירש"י.

תהלים: נה"נט.

תניא: וגם כבר . . . 92 מחייהו כו'.

טרם הנסיעה ממקום מדורו יסדר א חסידישען פארבריינגען, ויקבל ברכת הפרידה מחבריו הטובים, וכמאמר הידוע: חסידים זעגענען זיך גיט, ווייל מען פאָהרט זיך קיינמאל גיט פאָגאָנדער, וואו מ'איז – איז מען איין משפחה.

טרם הנסיעה ממקום מדורו יסדר התועדות חסידית, ויקבל ברכת הפרדה מחבריו הטובים, וכמאמר הידוע: חסידים לא נפרדים, כי לעולם אינם נוסעים [=מתרחקים] איש מרעהו. היכן שנמצאים – אנו משפחה אחת.

יום שני

יום חמישי

יא אדר שני

ה'תש"ג

תענית אסתר מקדש. סליחות, אבינו מלכנו. מחצית השקל.

שיעורים. חומש: ויקרא, חמישי עם פירש"י.

תהלים: ס"סה.

תניא: רק שאח"כ . . . ארצך וגו'.

חסידות כוללת שני ענינים עקרים: א) הבנת כל הלכה בשקששה ומקורה העצמי ברוחניות, הינו בספירות ומדרגות בכל עולם ועולם לפי ענינו כמבאר בחסידות, ב) הבנת ענין כל הלכה בעבודה, הינו שהגם שהיא חכמה ושכל אלקי ודין התורה, מכל-מקום צריך למצא בזה ענין בעבודה בהנהגת האדם בחיי עולם זה.

יום שלישי

יום ששי

יב אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ויקרא, ששי עם פירש"י.

תהלים: סו"סח.

תניא: פרק לו. והנה . . . בעבירה ח"ו.

דער אנהויב פון פרשת הקרבנות איז: אדם כי יקריב מכם קרבן לה'. עס האט דאך געדארפט שטיין אדם מכם כי יקריב גו', זאגט דער אלטער רבי: אדם כי יקריב, בכדי אז א מענש זאל ווערען געהנטער צו השי"ת איז מכם קרבן לה', פון אייך אליין דארף זיין דער קרבן, מקריב זיין זיין אייגענע בהמה, דעם יצר הרע וואס ווערט אנגערופען נפש הבהמית.

התחלת פרשת הקרבנות היא: "אדם כי יקריב מכם קרבן לה'". צריך היה להיות כתוב "אדם מכם כי יקריב גו'?" אומר אדמו"ר הזקן: "אדם כי יקריב" – כדי שאדם יתקרב לה' יתברך, הרי "מכם קרבן לה'" – מכם עצמכם צריך להיות הקרבן, להקריב את ה"בהמה" הפרטית – את היצר הרע שנקרא נפש הבהמית.

יום
רביעי

שבת

יג אדר שני, פרשת זכור

ה'תש"ג

הפטורה: כה אמר ה'. אומרים אב הרחמים, אין אומרים צדקתך.

שיעורים. חומש: ויקרא, שביעי עם פירש"י.

תהלים: סט"עא.

תניא: ומעות . . . מז התפלה.

ויבוא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים, שרפו ידיהם מדברי תורה. אז מ'ווערט שוואך אין תורה, וואס דער לימוד התורה איז דאך על מנת לעשות ולקיים, קומט עמלק און קיהלט אפ דעם אידען, וילחם עם ישראל, ר"ת יש ששים רבוא אותיות לתורה, – דכל אחד מישראל יש לו אות אחת בתורה, ולכן נהגו כל ישראל לכתוב אות בתורה, – און עמלק מאכט קאלט קדושת התורה. והעצה לזה בחר לנו אנשים, אנשי משה, ואתפשטותא דמשה בכל דרא, שבכל דור יש ראשי אלפי ישראל. וצא הלחם בעמלק ל' יחיד, לפי שהתורה היא נצחית בכל דור ובכל זמן ובכל מקום בשוה.

"ויבא עמלק, וילחם עם ישראל ברפידים" – "שרפו ידיהם מדברי תורה". כשמתרפים בתורה, שלמוד התורה הרי הוא על מנת לעשות ולקיים – בא עמלק ומקרה את היהודי; "וילחם עם ישראל" – ראשי תבות יש ששים רבוא אותיות לתורה, דכל אחד מישראל יש לו אות אחת בתורה, ולכן נהגו כל ישראל לכתוב אות בתורה – ועמלק מצנן את קדשת התורה. והעצה לזה – "בחר לנו אנשים", אנשי משה, ואתפשטותא דמשה בכל דרא, שבכל דור יש ראשי אלפי ישראל. "וצא הלחם בעמלק" – בלשון יחיד, לפי שהתורה היא נצחית בכל דור ובכל זמן ובכל מקום בשוה.

יום
חמישי

יום ראשון

יד אדר שני, פורים

ה'תש"ג

בקריאת המגלה קוראים: (ח, יא) להרג ולאבד, ולהרג ולאבד. (ט, ב) ואיש לא עמד בפניהם, ואיש לא עמד לפניהם.

באמירת "האגרת הזאת", "אגרת הפורים הזאת השנית", מנענעים את המגלה. גוסס שושנת יעקב: ברוכים כל הצדיקים. שהחינו – גם ביום.

שיעורים. חומש: צו, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: עב"עו.

תניא: זאת ועוד . . . 94 והחומרי.

במגלה שכתב אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] לא נכתבו עשרת בני הזמן בעמוד בפני עצמו. וכן לא כל העמודים מתחילים בתבת "המלך".

ב"תורה אור" באור דבור-המתחיל "יביאו לבוש" סעיף המתחיל "והנה בחינת לבוש", צריך להיות: "והיא בחינת פני, וזו היא המסתתרת... שהיא בחינת עתיק בחינת סדכ"ס" [=סתימא דכל סתימין]. ויש נסח אחר: "והנה בחינת 'ביום ההוא' הוא בחינת בינה אמא עלאה המקננת בקריאה בכורסא, אכן מלכות דאצילות נעשה עתיק לבריאה, שנעתק וגבה מקריאה, ואינה באה בהתגלות בעולם הבריאה, שאפלו מבחינת 'ביום ההוא' הוא בבחינת העלם והסתור. ומה שנאמר 'אסתיר פני', שכן נקרא 'מלכות דאצילות', לפי שמקבלת מכל הי"ס [=ספירות], ממלכות דכתר דאצילות נעשה כתר מלכות, וממלכות שבחכמה נעשה חכמה שבמלכות כו'".

יום
שלישי

יום שני

טו אדר שני, שושן פורים

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: צו, שני עם פירש"י.

תהלים: עז-עח.

תניא: כאשר כל . . . 94 האבות.

אֲדַנִּי אֲבִי זְקֵנִי מוֹרֵי וְרַבִּי [מִהָר"ש] אָמַר, אֲשֶׁר אֲדַמּוּ"ר הָאֲמָצְעִי כָּתַב בְּשִׁבִּיל כָּל סוּג וְסוּג מִהַמְשָׁכִילִים וְהָעוֹבְדִים אֲשֶׁר בַּעֲדַת הַחֲסִידִים מֵאֲמָרִים וְסִפְרֵי מִיחָד, לְבַד שֶׁעַר הַיְחִיד וְשֶׁעַר אוֹרָה שֶׁהֵם כָּלִילִים, וְנִכְתְּבוּ עֲבוּר כָּל הַחֲסִידִים: שֶׁעַר הַיְחִיד הוּא הַמַּפְתָּח דְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת, וְשֶׁעַר אוֹרָה – אֶלֶף-בֵּית דְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת.

שבת
קודש

יום שלישי

טז אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: צו, שלישי עם פירש"י.

תהלים: עט-פב.

תניא: ומאחר . . . מה הממוצעת ביניהן.

מַעֲבֹדֶת בַּעַל עֶסֶק: לַעֲוֹרָר בַּעֲצָמוֹ הָאֲמוּנָה וּבִשְׁחוֹן גָּמוּר בְּהִזָּן וּמִפְרָנס לְכָל בָּשָׂר, כִּי הוּא יִתְבָּרֵךְ יִתֵּן לוֹ פְּרִנְסָתוֹ בְּרוּחַ, וְצָרִיךְ לְהִיּוֹת בְּשִׁמְחָה וְטוֹב לִכְבֹּב בְּאַמֶּת כָּאֱלוֹ פְּרִנְסָתוֹ כְּכֹר מְזֻמָּנָת לְפָנָיו.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט אדר"ר, תשכ"ב

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו בו כותב אשר עד עתה לא הצליח בעבודה ושענינים שניסה לעסוק בהם, ושואל דרך בזה.

וע"פ המבואר בתורתנו תורת חיים מהעצות היעוצות בהנוגע להאמור, אשר בכל יום חול בבקר קודם הנחת התפילין, יפריש פרוטות אחדות לצדקה, ולאחרי כן יתפלל בלב שלם לבורא עולם יוצר האדם ומנהיגו.

כמובן הכוונה שיהי' זה בתוככי כללות הנהגה מתאימה בחיי היום יומי, כפי הוראות תורתנו תורת חיים, ולאחרי החלטה להתנהג כאמור והתחלה בזה, תקותי חזקה שישתנה מזלו לטובה אף שאין אתנו יודע עד מה, אם יהי' זה תומ"י או לאחר משך זמן קצר, וגם זה תלוי בתוקף אמונתו ובטחונו אשר השי"ת הוא הזן את העולם כולו בטובו בחן ובחסד וברחמים כנוסח הברכה שתקנו לנו אנשי כנסת הגולה, וככל שיוסיף בבטחונו תוקדם הברכה ויתוסף בה.

אלא שמתחלה צריך לבדוק התפילין שלו ולדעת ברור אשר כשרות הן.

ואחכה לבשורות טובות בהאמור והרי נמצאים אנו בחדש אדר, חדש הצלחה ליהודים בכל עניניהם וכמה שכתוב ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, ועיין פירוש כתוב זה במסכת מגילה דף ט"ז ע"ב.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

התפשטות טומאה מבית לבית יום ראשון י' אדר ב' ה'תשע"ט

יבא"?

ולדעת ה'שער אפרים' (ס"ז צג) שני בתים שחלון ביניהם נחשב הכל לאהל אחד" ואם יכנס כהן לבית שהטומאה נכנסה לתוכו דרך החלון, ילקה משום 'לא יבא'.

אך ה'חתם סופר' (שם) מוכיח מגמרא (גיר מג, א) שחלון המעביר טומאה מבית לבית אינו מחשיב את שני הבתים ל'אהל' אחד, ועובר על 'לא יבא' רק אם נכנס אל הבית שהמת בתוכו, אמנם, אם הכותל שבין שני הבתים נפרץ באופן שהפרוץ מרובה על העומד, הרי הם נחשבים כ'אהל' אחד.

וה'פתח האהל' (שם) ביאר לפי זה את ההלכה (לעיל פ"ד ה"ח) "כל המטמאין באהל שנחלקו והכניסין לתוך הבית - האהל מצרפן ומטמאין באהל". כלומר, אם הכניס שני חצאי זיתים מן המת לתוך הבית, נטמא כל מה שבבית כי הבית מצרף את שני חצאי הזיתים לשיעור אחד, אך אם שני חצאי הזיתים מונחים בשני בתים, אף אם חלון פתוח ביניהם, אינם מצטרפים כי אינם נחשבים כבית אחד.

הלכות טומאת מת פרק יד, הלכה א: חלון שבין בית לבית, או שבין בית לעליה - אם יש בו טפח על טפח מרבע, והיתה טמאה באחד מהן - הבית השני טמא.

כתב הש"ך (יו"ד סי' שעב סק"ב): טומאה העוברת מבית לבית או מבית לעליה דרך חלון שיש בו טפח על טפח, אינה אלא מדרבנן.

וה'מגן אברהם' (א"ח סי' שמג סק"ב) תמה עליו מדברי הרמב"ם בהלכות אבל (פ"ג ה"ג) "אם נכנס לאהל טמא שנכנסה אליו הטומאה - לוקה, אף על פי שעצמה של טומאה בבית אחר". הרי שטומאה זו היא מן התורה. וכן כתב ה'חתם סופר' (שו"ת יו"ד סי' שמ) שלדעת כמה ראשונים טומאה הנמשכת מבית לבית דרך החלון היא מן התורה.

וב'פתח האהל' (כלל ב ס"א) הסתפק בחלון שבין אהל לאהל המעביר את הטומאה, האם הוא מחבר את שני האהלים ונחשבים כאהל אחד, וכהן הנכנס אל האהל שהטומאה נכנסה אליו דרך החלון הרי הוא כנכנס אל אהל שהמת בתוכו ויעבור אף על הלאו "ועל כל נפשות מת לא

מתי סתימת החלון חוצצת בפני הטומאה? יום שני י"א אדר ב' ה'תשע"ט

והקשה ב'תוספות יום טוב' (אהלות פ"ו מ"ב ד"ה ואם): לדברי הרמב"ם כאן, גם אם סתם את כל החלון צריך שיבטל שם את הכלי שהרי כתב "צריך להיות כלי זה מאוס... כדי שלא תהיה דעתו לפנותו", ומדובר שסתם את כל החלון, כפי ששמע מלשונו בהלכה א' "סתם החלון או מיעטו" (ראה בספ' משנה). ויש לתמוה: מדוע צריך שלא יהא בדעתו לפנות את הכלי, והרי ה'תוספות' הוכיחו מהמשנה שאם סתם את כל החלון חוצץ הוא בפני הטומאה, גם אם אינו מבטל את הסתימה?

ותירץ ה'שושנים לדוד' (אהלות שם): לדעת הרמב"ם אין הבדל בין סתם החלון כולו לממעט, ותמיד צריך שיבטל את הסתימה, אלא שהמעשה המובא במשנה שסתמו את החלון בכלי חרס כדי לחצוץ בפני הטומאה, אכן היה באופן שלא חשבו לפנותו משם. ואף שהיה זה בשבת, אין זה בנין גמור כי אין בדעתו להשאירו שם לעולם, אך כיוון שאין דעתו לפנותו מיד, אסור מדרבנן, ולצורך מצוה או כדי להורות הלכה מותר כמו שהתירו (שבת שם) מדידה וקשירה לצורך מצוה אם אסורים רק מדרבנן.

הלכות טומאת מת פרק טו, הלכה ד: סתם החלון בכלי חרש... הרי זה חוצץ... וצריך להיות כלי חרש זה מאוס ונקיב... כדי שלא תהיה דעתו לפנותו.

שני בתים סמוכים ובאחד מהם נמצא מת, אם יש ביניהם חלון טפח על טפח - הטומאה עוברת לבית השני, אך אם סתם את החלון בכלי חרס (כאשר גבו כלפי הטומאה ואינו מקבל טומאה) הרי הוא חוצץ בפני הטומאה.

וכתבו התוספות (ב"ב כ, א ד"ה היא) שאם סתם את כל החלון - הרי הוא חוצץ גם אם אינו מבטל שם את הכלי, אלא עתיד לפנותו. ומשמעות דברי הגמרא שהכלי חוצץ רק אם מבטלו, היינו כאשר הכלי אינו סותם את כל החלון אלא רק ממעטו משיעור טפח (וכן דעת הראב"ד כאן בה"ב).

והוכחת ה'תוספות' היא מהמסופר במשנה (שבת קנו, א) שסתמו את חלון הבית בפך של חרס כדי לחצוץ בפני הטומאה שלא תיכנס לבית, והרי וודאי הניחו את הפך בחלון על מנת לפנותו, כי הדבר היה בשבת, ואם דעתו לבטל את הכלי בחלון חייב משום בונה, אלא מכאן שבסתימת כל החלון אין צורך לבטל את הכלי וגם אם עתיד לפנותו - חוצץ.

השתלת אברים לכהן יום שלישי י"ב אדר ב' ה'תשע"ט

מדברי הרמב"ם מבואר שכאשר דבר טמא 'בלוע' בתוך דבר טהור - הדבר הטהור מהווה הגנה וחציצה בפני הטומאה שלא תצא ותטמא אחרים, כפי שמפרט בהלכה

הלכות טומאת מת פרק כ, הלכה א: תכלוץין - מציץין על תהורין שלא יתטמאו, ומונעין את הטמאה שלא תצא ותטמא.

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ קבט

הבאה: "כלב שאכל בשר המת ונכנס לבית – הבית טהור". אך יש שפירשו דין זה באופן אחר: כאשר דבר טמא 'בלוע' בתוך גוף אחר הרי הוא בטל אליו ונהפך להיות חלק ממנו, ולא רק שהטומאה אינה בוקעת החוצה אלא הוא עצמו נטוה.

וכן יש ללמוד מדברי הראב"ן (ס"ח) שכתב שאין עוברים על איסור בל יראה על חמץ הבלוע בקדירות, כי הרי זה כטומאה בלועה שאינה מטמאה. ומבואר מכך שהדבר הבלוע בטל ממציאותו, וכשם שהטומאה הבלועה אינה מטמאה, כך החמץ הבלוע אינו נחשב כחמץ.

וכן עולה מדברי הר"ש (סוף מסכת מקואות) שלמד מדין זה לדין חציצה בטיבילה: כשם שטומאה בלועה אינה מטמאה,

כך גוף חיצוני שנבלע בתוך בשר האדם אינו נחשב כחציצה בין המים לגוף, כי הוא עצמו נחשב כחלק מהגוף. ומבואר מכך, שיסוד דין 'טומאה בלועה' הוא שהדבר הבלוע בטל לגוף שבתוכו הוא בלוע (אגרות משה יו"ד א, סי' רל).

ועל פי זה התיר הגר"מ פיינשטיין (אגרות משה שם) להשתיל לכהן אבר ממת, ואין בכך משום איסור טומאה לכהן, כי לאחר שהאבר יושלל בגופו הוא ייהפך להיות כחלק מהגוף וייתר מטומאתו.

והוסיף, כי אפילו אם מקצת מהאבר גלוי כלפי חוץ ואינו מכוסה בגוף, הרי על פי ההסבר שאינו מטמא משום שבטל לגוף, יתכן שאם מניחו בגוף מתוך כוונה שיישאר שם בקביעות, הרי הוא בטל לגוף אף אם אינו בלוע בו לגמרי.

הצלה מטומאה בכלי צמיד פתיל שניקב יום רביעי י"ג אדר ב' ה'תשע"ט

רימון?

ולכן לדעת ה'תוספות' כלי גדול שניקב 'במוציא רימון' נפסל ואינו מציל מטומאה אף שהנקב פחות מרוב הכלי ורוב הכלי שלם, ואילו כלי קטן שנפחת רובו, אפילו ניקב פחות מ'במוציא רימון' נפסל ואינו מציל מטומאה.

וה'משנה אחרונה' (כלים יז, א) מבאר את שיטת רש"י והרמב"ם:

כלי גדול, היינו ששימושו מיועד לדברים גדולים מרימון, ולכן נקב 'במוציא רימון' עדיין אינו מבטל את תשמישו ואינו בטל מתורת כלי, ומציל בפני הטומאה, ורק אם נפחת ברובו ואינו ראוי לתשמישו, נפסל ואינו מציל. ואילו כלי קטן המיועד לדברים קטנים מרימון, הרי כאשר ניקב 'במוציא רימון' (אף שהוא שלם ברובו) אינו ראוי לתשמישו ובטל מתורת כלי, ולכן אינו מציל מטומאה, וכלי קטן ביותר שנפחת ברובו, אף שהנקב קטן ממוציא רימון, בטל מתורת כלי ואינו מציל מטומאה.

הלכות טומאת מת פרק כב, הלכה ג: כלי חרש מציל בצמיד פתיל, עד שניקב במוציא רימון; ובגדול, עד שניפחת רבו.

כלי חרס בצמיד פתיל, מתי אינו מציל בפני הטומאה? לדעת הרמב"ם ולדעת רש"י (שבת צו, א ד"ה ברבב"י) כלי גדול אינו מציל מפני הטומאה רק אם נפחת ברובו, אבל נפחת פחות מרוב הכלי, אפילו אם הנקב הוא 'במוציא רימון' עדיין מציל. ואילו כלי קטן אם ניקב 'במוציא רימון' אינו מציל, אבל פחות מ'מוציא רימון' גם אם הנקב הוא רוב הכלי (שהרי הכלי קטן), מציל.

והתוספות (שם ד"ה הא ברבב"י, לפי הסבר המהרש"א) הקשו על חלוקה זו בין כלי גדול לכלי קטן: אם בכלי גדול נקב ברוב הכלי פוסל ואינו מציל מטומאה, מדוע לא יפסל כלי קטן שנפחת ברובו? והרי אדרבה, כלי גדול שנפחת ברובו, נשאר בו יותר מאשר בכלי קטן ועם זאת נפסל, ואם כן כלי קטן כל-שכן שיפסל כשנפחת ברובו אף אם לא נפחת 'במוציא

מתי 'טומאה רצוצה' מתפשטת לצדדים? יום חמישי י"ד אדר ב' ה'תשע"ט

הסוכה עשויה מלכתחילה כדי להאחיל, והכותל עליו נסמכת הסוכה נעשה חלק ממנה, "צד מצדי האהל", ולכן הטומאה מתפשטת בתוך כל האוהל. מה שאין-כן הפרח היוצא מן העמוד, הרי אף אם יש בו שיעור אוהל אינו עשוי להאחיל אלא לנוי וכדומה, ולכן אין הטומאה חלק ממנו.

וב'מים טהורים' (אהלות שם, חר"ג א) חילק באופן אחר: לגבי סמיכת הסוכה לכותל, פירש הרמב"ם בפירוש המשניות (אהלות שם) שהיא באופן ש"שם עליו המשקוף לסוכה". כלומר, הכותל שהטומאה רצוצה בו אינו מגולה לאוויר, כיון שמשקוף הסוכה מונח עליו, ולכן הטומאה מתפשטת לכל הסוכה. ואילו כאן, הפרח אינו מונח על העמוד אלא בצידו, והטומאה שבתוכו בוקעת ועולה רק למעלה אבל אינה מתפשטת לצדדים.

הלכות טומאת המת פרק כה, הלכה א: עמוד שהוא עומד בתוך הבית, וטמאה רצוצה תחתיו - טמאה בוקעת ועולה... ואם היה פרח יוצא מעמוד זה, וכלים תחת הפרח - הכלים טהורים, שאינו מטמא אלא כנגד הטמאה בלבד.

והקשה ה'תוספות' יו"ט (אהלות פ"ז מ"ז, בשם הר"ר וואלף רומינא):

לעיל (פ"ז ה"ז) כתב הרמב"ם - "טומאה שהיא רצוצה בכותל וסמך סוכה לכותל, הסוכה טמאה שהרי נעשה הכותל צד מצדי האהל... האהל כולו טמא שהרי הטומאה בתוכו". ואם כן, מדוע בפרח היוצא מהעמוד אין אומרים שהטומאה הבוקעת ועולה מהעמוד מתפשטת לעבר הפרח ומאחילה על הכלים הנמצאים תחתיו? ותייך ה'מעשה רוקח':

היכן מקום שריפת הפרה האדומה? יום שישי ט"ו אדר ב' ה'תשע"ט

מחנות. וכן פסק הרמב"ם ששריפת הפרה אינה מחוץ לירושלים (חוץ לשלש מחנות) אלא חוץ להר הבית (מחנה ליה). וכעין זה ביאר ה'מרכבת המשנה', והוסיף: לכאורה, אם אין למדים מ'גזירה שוה' ששריפת הפרה היא חוץ לשלש מחנות, מניין לנו שהנאמר 'והוציא אותה אל מחוץ למחנה' משמעו חוץ להר הבית (מחנה ליה) ולא חוץ לעזרה (מחנה שכניה), היינו בהר הבית?

אלא יש ללמוד מאיסור 'שחוטי חוץ' (שחיטת קרבנות מחוץ למקדש) שנאמר בו "אשר ישחט מחוץ למחנה" (ויקרא יז, ג) והכוונה למחנה ליה (זבחים קז, ב). ואף שריפת הפרה שהיא "מחוץ למחנה" הכוונה למחנה ליה, כדברי הרמב"ם (הל' בית הבחירה שם) "מפתח הר הבית עד פתח העזרה... כמחנה ליה". ומוסיף ה'שפת אמת':

כתב הרמב"ם "בהר המשחה היו שורפין אותה". ואם הר המשחה הוא מחוץ לירושלים (ראה זכריה יד, ד) יש לומר שאף אם עשו כך, מעיקר הדין אפשר היה לשורפה אף בירושלים, מחוץ להר הבית.

הלכות פרה אדומה פרק ג, הלכה א: אין שורפין את הפרה אלא חוץ להר הבית, שנאמר: "והוציא אותה אל מחוץ למחנה"; ובהר המשחה היו שורפין אותה. וכתב ה'כסף משנה':

בגמרא (זבחים קה, ב) אמרו ששריפת פרה אדומה שנאמר בה "והוציא אותה אל מחוץ למחנה" היתה מחוץ לשלש מחנות, היינו חוץ לירושלים (בית המקדש – מחנה שכניה, הר הבית – מחנה ליה, שאר ירושלים – מחנה ישראל. ראה הל' בית הבחירה פ"ז הי"א). וכן מפורש במשנה (פרה פ"ג מ"ו) ששרפו את הפרה בהר המשחה שהוא ממזרחת של ירושלים. ואם כן מה שכתב הרמב"ם ששורפים את הפרה חוץ להר הבית (מחוץ למחנה ליה) הוא לא דוקא, והכוונה חוץ לירושלים (מחוץ לשלש מחנות).

אך ה'שפת אמת' (זבחים שם) מבאר: משמעות הגמרא (שם) היא שרק לדעת רבי שמעון שריפת הפרה היא מחוץ לשלש מחנות, כי הוא לומד מ'גזירה שוה' שדין שריפת פרה אדומה שווה לדין שריפת פר ושעיר של יום הכפורים שהיא מחוץ לשלש מחנות, אבל לדעת חכמים אין ללמוד מ'גזירה שוה' ששריפת הפרה היא חוץ לשלש

נטילת ידיים בכלי נקוב שבת קודש ט"ז אדר ב' ה'תשע"ט

ויש ליישב:

בטעם הפסול כשניקב מלמטה, כותב הרמב"ם "שהמים שבו אינן על עיגול הכלי אלא על הפקק". ומבואר מכך כי הפסול אינו מחמת עצם הנקב, אלא משום שהמים אינם מוחזקים על ידי קרקעית הכלי בלבד אלא גם על ידי הסתימה.

כלומר: מדובר בנקב קטן משיעור של 'כונס משקה' שאינו פוסל את הכלי ואם לא היו סותמים אותו, היה הכלי כשר. ודווקא מחמת הסתימה הוא נפסל משום שכעת אין המים מונחים על הכלי אלא על הסתימה. ולכן פסול זה הוא רק בנקב בתחתית הכלי ולא מן הצד, כי בנקב מן הצד המים מונחים על קרקעית הכלי ולא על הסתימה.

וכל זה בנקב קטן שמצד עצמו אינו פוסל את הכלי, אך נקב בשיעור 'כונס משקה' פוסל את הכלי גם כשהוא בצדו, ולכן נפסל לנטילת ידיים.

(נדפדף ביוזמה מהדור"ת י"ד קמב. נתן פריד הל' נטילת ידיים עמ' לה)

הלכות פרה אדומה פרק ו, הלכה ז: כלי שנקב מלמטה, וסתמו בסמרטוטין - פסול; שהמים שבו אינן על עיגול הכלי, אלא על הפקק. היה נקוב מן הצד, ופקקו - הרי זה כשר למלאות ולקדש ולקחזות ממנו.

בהלכות נטילת ידיים (ש"ע א"ח סי' קנט ס"א) נפסק שכלי נקוב בשיעור של 'כונס משקה' (שנכנסים לתוכו מים דרך הנקב) נפסל לנטילת ידיים, אפילו אם הוא יכול להכיל את כמות המים הנצרכת לנטילה מן הנקב ולמטה, כי על ידי הנקב הוא מאבד את חשיבותו ככלי ונפסל לגמרי.

והקשה הט"ז (שם ס"א): הרי בהלכה זו מבואר שאם היה הכלי נקוב מן הצד וסתמו, הרי הוא כשר למי חטאת, ומבואר מכך שנקב מצד הכלי אינו מבטלו מתורת כלי. ואם-כן מדוע נפסל לנטילת ידיים?

ואף על פי שכאן מדובר באופן שסתם את הנקב, אך כלי שנפסל אין בכוח הסתימה להחשיבו ככלי, שהרי אם ניקב למטה אין הסתימה מועילה לו, ואם-כן מוכח שהנקב מהצד אינו פוסלו מליחשוב ככלי.

המשך ביאור למס' חולין ליום שישי עמ' ב

7 וחמץ וכלאים אסורים בהנאה, משום שהם גידולי קרקע, ואין
8 ללמוד מהם לבשר בחלב שאינו גידולי קרקע, שהרי בפשטות
9 לימוד משלשה מקורות הוא כמו לימוד מצד השוה, שפורכים
10 עליו גם מדברים שאינם קולא או חומרא.
11 אלא אמר ליה רב תרדכי לרב אשי, הכי אמרין משמיה דריש לקיש,
12 שיש בוזה שלושה אופנים,

1 רק אם יש קולא או חומרא במלמד שאין בלמד, אפשר לפרוך,
2 אבל כל דהו לא פריכין - אין לפרוך מדברים שאינם קולא או
3 חומרא, ולכן כעת שאנו לומדים רק מכלאים, אין לפרוך 'מה
4 לכלאים שכן גידולי קרקע' משום שאין בכך חומרא.
5 הקשה רב אשי: וליפרוך לכוניהו - אם כן נפרוך על הלימוד
6 משלושת המקורות, מה לכוניהו שכן גידולי קרקע - שדווקא ערלה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון י' אדר ב' - ספר טהרה - הלכות טומאת מת קלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - י"ט"ז אדר ב' תשע"ט

יום ראשון י' אדר ב' ה'תשע"ט

הלכות טמאת מת

פרק שנים עשר

1) יבאר שטפח על טפח ברום טפח מביא טומאה וחוצץ בפניה וקרוי אוהל, אדם או כלים שהם אוהל אם חוצץ, ונסר שהוא נתון על פי תנור חדש, נסר שהוא נתון על פי שני תנורים או על פי תנור ישן, אדם שנשא כלי והאחיל צדו האחד על הטומאה, ארונות של עץ שמניחים בהם המת ויש בהם חלל טפח, קורה שהיא נתונה מכותל לכותל וטומאה תחתיה, וסאה שהיא מוטה על צדה באויר, עמוד עגול שהוא מוטל לאויר ומונח על הארץ.

א. טפח על טפח מרבע² על רום טפח³ מביא את הטמאה וחוצץ בפני הטמאה דין תורה. שאין קרוי אוהל אלא טפח על טפח ברום טפח או יתר על זה. כיצד? כזית מן המת מנח לאויר⁴ ובעדו כלים, כגון מחטין וצנורות⁵ וכיוצא בהן, ואין נוגעים בטמאה, אם האחיל עליהן אוהל שיש בו טפח על טפח והיה גבוה מעל הארץ טפח - הרי זה מביא את הטמאה לכלים וטמאין. היו כלים אחרים על גבי אוהל זה שיש בו טפח על טפח - הרי הן טהורין, מפני שהאהל חוצץ בינם ובין הטמאה. הגה למדת, שפשם שהאהל מטמא כל שתחתיו, מציל כל שחוצה לו, וחוצץ בין הטמאה ובין כלים שעל גביו. וכן אם היתה הטמאה על גביו וכלים תחתיו - הכלים טהורין; שהאהל חוצץ בפני הטמאה. היה האהל פחות מרום טפח, או פחות מטפח על טפח אף על פי שהוא גבוה כמה טפחים - הכלים שבעד הטמאה טהורים⁶; וכלים שלמעלה מאהל זה - כל שפגד הטמאה טמא, מפני שהאחילו על הטמאה ואין שם אוהל לחץ בפני הטמאה. וכן אם היתה טמאה על גבי אוהל זה וכלים תחתיו - כל שפגד הטמאה טמא, שהרי האחילה עליה ואין שם אוהל שיחץ בפני הטמאה. שכל פחות מרום טפח כנגיעה הוא חשוב⁷, וטמאה שתחתיו טמאה רצוצה היא, כמו שבארנו. כמה דברים אמורים? כשלא היה האהל אדם או כלים; אבל אדם או כלים שנעשו אוהל על הטמאה, בין שהיו הן עצמן אוהל בין שהיו עמודי האהל, אפלו היו כלים שאין מקבלין טמאה כל עקר⁸ - הרי אלו מביאין את הטמאה, ואין חוצצין בפני הטמאה. כיצד? לוח שהיה מנח על גבי ארבעה בני אדם או על גבי ארבעה כלים, אפלו כלי אבנים וכיוצא בהן מכלים שאין למינן טמאה,

ואין צריך לומר אם היה מנח על ארבעה שפודין או ארבעה קנים שגבוהין טפח, והיתה טמאה וכלים תחתיו - הכלים טמאים⁹. ואם היו כלים על גביו, אפלו שלא כנגד הטמאה - טמאים¹⁰. ואם היתה טמאה על גבי לוח וכלים תחתיו - כל כלים שתחת הלוח טמאין. אבל אם הלוח היה מנח על גבי ארבע אבנים או על גבי בהמה וחייה¹¹, והיתה טמאה תחתיו - הרי הכלים שעל גביו טהורין.

2) כלומר, צריך שיהיה טפח באורך וטפח ברוחב, ואם מצד אחד הוא פחות מטפח אף על פי שהשני הוא יותר מטפח ומשלים את החסר, אינו אוהל. 3) אוויר פנוי על גבי הטומאה. 4) לא קבור. 5) וזים דקים עקומים. מפני שהמדובר בשטח קטן נתון רבינו דוגמאות של כלים זעירים. 6) שהרי לא נגעו בה וגם לא היו באוהל המת. 7) כאילו נוגע השטח העליון בשטח התחתון ואין אוהל כלל. 8) כלי אבנים, כלי גללים וכלי אדמה. 9) שהרי הלוח האחיל על המת ועליהם. 10) כאילו היו תחת הלוח, כי הלוח מונח על אדם וכלים אינו חוצץ. 11) חיות.

ב. היתה טמאה על גביו - הרי כל הכלים שתחתיו טהורין, מפני שהאהל חוצץ בפני הטמאה. וכלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה הבאים במדה¹² - הרי הם פאהלים ואינם ככלים, ולפיכך חוצצים בפני הטמאה¹³.

12) גדולים ואינם מיטלטלים ממקום למקום. 13) והוא הדין לכלי עץ הבאים במידה.

ג. נסר¹⁴ שהוא נתון על פי תנור חדש¹⁵ ועודף מקל צדדיו¹⁶ בפותח טפח: היתה טמאה תחת הנסר - כלים שעל גביו טהורין, טמאה על גביו - כלים שתחתיו טהורים, מפני שתנור חדש אינו ככלים לענין זה¹⁷. ואם היה ישן¹⁸ - הכל טמא¹⁹.

14) קרש. 15) תנורים שלהם עשויים מטיט בתבנית סיר גדול. וכל זמן שלא הוסקו באש אין עליהם תורת כלי כלל. 16) הקרש יוצא ברוחב טפח מחוץ לתנור סביב סביב. 17) לענין חציצה ולפיכך הקרש חוצץ. 18) שהוסק כבר. 19) בין טומאה למעלה וכלים למטה ובין כלים למעלה וטומאה למטה, מפני שכל האוויר שתחת עודף הנסר מכל צדדיו נידון כאוהל אחד, והנסר אינו חוצץ מפני שהתנור מעמידו והוא כעמוד של האוהל.

ד. נסר שהוא נתון על פי שני תנורים, אפלו ישנים, ועודף²⁰ מחוצה לתנור זה²¹ ומחוצה לתנור זה, והיתה טמאה תחתיו בין שני התנורים - ביניהן בלבד טמא; אבל כלים שתחת שתי הקצוות שחוצה לתנורים - טהורים, שהרי הן כשני אוהלים²² זה בצד

- 1 זֶה. וְכֵן נִסְרָה שְׁהוּא נִתּוּן עַל פִּי תַנּוּר, אֲפִלּוּ יִשָּׁן,
2 וְיוֹצֵא מִזֶּה טֶפֶח וּמִזֶּה טֶפֶח אָבֵל לֹא מִן הַצַּדִּיין,
3 וְטִמְאָה בְּצַד זֶה - בָּלִים שֶׁבְּצַד הַשְּׁנִי טְהוּרִין²³.
- (20) טפח. (21) בקצוות, אבל לא מן הצדדים. (22) שאינם מחוברים. (23) מפני שהתנור מפסיק בין האוהלים.
- 4 ה. אָדָם שֶׁנִּשְׁאָא כְּלִי, כְּגוֹן מִרְדַּעַת וְכִיּוֹצֵא בּוֹ,
5 וְהֶאֱהִיל צַד הַכְּלִי הָאֶחָד עַל הַטִּמְאָה, אִם הָיָה
6 בְּהֶקְפּוֹ²⁴ טֶפֶח, אָף עַל פִּי שְׁאִין בְּרַחְבּוֹ אֲלֹא רַחֵב
7 אֲצַבֵּעַ וְשְׁלִישׁ²⁵ - הָרִי זֶה מִטִּמְאָה אֶת הַנוֹשָׂא²⁶ וּמִבֵּיא
8 לוֹ טִמְאָה מִדְּבָרֶיהֶם, שֶׁנִּגְזְרוּ עַל שֵׁשׁ בְּהֶקְפּוֹ טֶפֶח
9 מִשּׁוּם שֵׁשׁ בְּרַחְבּוֹ טֶפֶח²⁷; אָבֵל אֵינוֹ מִבֵּיא אֶת
10 הַטִּמְאָה לְכָלִים שֶׁתַּחְתּוֹ וְלִשְׂאֵר אָדָם שֶׁיֵּאֱהִיל
11 עֲלֵיהֶן וְעַל הַטִּמְאָה עַד שִׁיְהִיָּה בּוֹ רַחֵב טֶפֶח.
- (24) של הכלי. (25) בהתאם לכלל החשבון המקובל בידיהם: "כל שיש ברחבו טפח, יש בהיקפו שלושה טפחים" (אין כלל זה מדויק והוא מוסר רק את המספרים השלמים ולא את שבריהם) והטפח ארבע אצבעות. (26) טומאת אוהל שבעה ימים וטעון הזאת מי פרה ביום השלישי וביום השביעי. (27) שהשומע שטימאוו טומאת ערב בלבד יחשוב שטימאוו טומאת אוהל ויטעו ויאמרו שאוהל מטמא טומאת ערב בלבד, ולפיכך טימאוו טומאת שבעה. אבל אדם וכלים שלא נגעו במרדע זה ולא נשאוהו אלא האהילו טהורים לגמרי, ואין לחוש שמא מת אינו מטמא באוהל כלל.
- 12 ו. אַרְוֹנוֹת שֶׁל עֵץ שֶׁמִּנְחִין בִּהֶן אֶת הַמֵּת - אֵינָן
13 כְּקִבְרֵי²⁸, [אָבֵל] (אֲלֵא) אִם יֵשׁ בֵּין פְּסוּי הָאָרוֹן וְהַמֵּת
14 גִּבָּה טֶפֶח - חוּצָין, וְהַעֲמוֹד עַל גְּבִי הָאָרוֹן טְהוֹר מִן
15 הַתּוֹרָה. וְאָף עַל פִּי שָׂרֵב אַרְוֹנוֹת יֵשׁ בִּהֶן חֲלָל טֶפֶח,
16 הוֹאִיל וְיֵשׁ שְׁאִין שֵׁם חֲלָל טֶפֶח - גִּזְרוּ עַל כָּל
17 הָאַרְוֹנוֹת שֶׁאֵינָן חוּצָיִן, וְשִׁיְהִיָּה הַמִּתְחַלֵּף עַל גְּבִי
18 הָאָרוֹן כְּנוֹגֵעַ בְּמֵת אוֹ כְּקִבְרֵי²⁹.
- (28) בנוי, שטמא מכל צדדיו, ודינם ככל דבר המאהיל על הטומאה. (29) מקור דין זה בברכות יט. "אמר ר' אלעזר בר' צדוק מדלגין היינו על גבי ארונות של מתים לקראת מלכי ישראל". והוא היה כהן ואסור לו להיטמא למתים. וביארו שם שמפני כבוד המלכות מותר בטומאות דרבנן, ומזה למד רבינו, שארונות של עץ אינם כקבר המטמא מן התורה.
- 19 ז. קוֹרָה שֶׁהִיא נִתּוּנָה מִפְּתֵל לְכַתֵּל וְהַטִּמְאָה תַּחְתֶּיהָ:
20 אִם יֵשׁ בָּהּ פּוֹתֵחַ טֶפֶח³⁰ - מִבֵּיאָה אֶת הַטִּמְאָה תַּחַת
21 כְּלָהּ, וְכָל הַבָּלִים אוֹ אָדָם שֶׁתַּחְתֶּיהָ טִמְאִים. אָף עַל
22 פִּי שְׁאִין כְּלָה שְׁוֶה וְקִצְתָּהּ פְּחוּתָהּ מִטֶּפֶח³¹, מִפְּנֵי
23 שֶׁקִּצְתָּהּ מִקְצַת אֶהָל הוּא. וְאִם אֵין בָּהּ פּוֹתֵחַ טֶפֶח
24 - טִמְאָה בּוֹקֶעַת וְעוֹלָה, בּוֹקֶעַת וְיוֹרֶדֶת, כְּמוֹ
25 שֶׁבְּאַרְנוֹ. כְּמָה יְהִיָּה בְּהֶקְפָּה³² וְיְהִיָּה בָּהּ פּוֹתֵחַ
- 26 טֶפֶח? בְּזִמְן שֶׁהִיא עֲגֻלָּה - שְׁלֹשָׁה טֶפְחִים, וּבְזִמְן
27 שֶׁהִיא מְרַבֶּעַת - אַרְבָּעָה טֶפְחִים.
- (30) הקורה רחבה טפח. (31) וגם הכלים הנמצאים במקום שאין בו טפח טמאים. זה למד מלשון המשנה; מביא את הטומאה "תחת כולה". ואפילו אם הטומאה מונחת תחת הקורה במקום שאין בו טפח, מפני שזה כשיפועי אהלים. (32) אורך חוט החוגר את כל עובי הקורה.
- 28 ח. סָאָה שֶׁהִיא מִטָּה עַל צִדָּה³³ בְּאַיִר³⁴ - אֵינָה
29 מִבֵּיאָה אֶת הַטִּמְאָה תַּחַת כְּלָהּ עַד שִׁיְהִיָּה בְּהֶקְפָּה
30 אַרְבָּעָה טֶפְחִים וּמִחְצָה בְּקִרְוֵב, כְּדִי שִׁיְהִיָּה גִבָּה
31 הַצַּד הָעֲלִיּוֹן³⁵ טֶפֶח וּמִחְצָה, וְיְהִיָּה הַטֶּפֶח עַל טֶפֶח
32 מִמֶּנָּה גִּבָּהוּ מֵעַל הָאָרֶץ טֶפֶח³⁶. לְפִיכָּה, אִם הָיְתָה
33 גִּבּוּתָהּ מֵעַל הָאָרֶץ חֲצִי טֶפֶח³⁷ וְהָיְתָה בְּהֶקְפָּה
34 שְׁלֹשָׁה - מִבֵּיאָה אֶת הַטִּמְאָה³⁸. וְכֵן עֲמוּד עֲגֻל³⁹
35 שֶׁהוּא מִטֵּל לְאַיִר וּמִנָּח עַל הָאָרֶץ - אֵינוֹ מִבֵּיא
36 טִמְאָה תַּחַת דָּפְנוֹ עַד שִׁיְהִיָּה בּוֹ הֶקֶף עֲשָׂרִים
37 וְאַרְבָּעָה טֶפְחִים; וְאִם אֵין בְּהֶקְפּוֹ עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה
38 טֶפְחִים - טִמְאָה בּוֹקֶעַת וְעוֹלָה, בּוֹקֶעַת וְיוֹרֶדֶת. זֶה
39 שֶׁהֲצִיכּוּ עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה טֶפְחִים - עַל הָעֶקְרִין
40 שֶׁסּוּמָכִים עֲלֵיהֶן חֲכָמִים בְּהִשְׁבּוֹן כָּל הַמְּשַׁפְּטִים:
41 שֶׁכָּל שֵׁשׁ בְּהֶקְפּוֹ שְׁלֹשָׁה - יֵשׁ בּוֹ רַחֵב טֶפֶח, וְכָל
42 טֶפֶח עַל טֶפֶח בְּרַבּוּעַ - יֵשׁ בְּאַלְכָסוֹנוֹ טֶפֶח וְשְׁנֵי
43 חֲמִשִּׁין. לְפִיכָּה, אִם הָיָה בְּהֶקֶף הָעֲמוּד עֲשָׂרִים
44 וְאַרְבָּעָה טֶפְחִים - נִמְצָא תַּחַת כָּל דָּפְנוֹ טֶפֶח עַל רוֹם
45 טֶפֶח מְרַבֵּעַ וְיִתֵּר מֵעַט, שֶׁשְׁבּוֹנוֹת אֵלוֹ בְּקִרְוֵב הֵן.
- (33) הסאה היא כלי מידה עגול והנחתה על צידה העגול ולא על שוליה. (34) במקום גלוי. (35) הנקודה הגבוהה ביותר מעל פני הקרקע. (36) אם תחתון את הסאה במקום המרוחק טפח מן הקרקע אפשר יהיה לרבע בשטח החתך טפח על טפח. והחשבון הוא כזה: כשיש בהיקפו ארבעה טפחים וחצי שהם שמונה עשרה אצבעות יהיה רחבו של העיגול (הקוטר) טפח ומחצה היינו שש אצבעות, ואם תחתון את הסאה באמצע גבהה תקבל שטח עגול שרחבו שש אצבעות וגבהו מעל הארץ 3 אצבעות, וכדי להגיע לרום טפח יש להגביה את נקודת החתך עוד אצבע ומתוך כך יצטמצם הרוחב אצבע מכאן ואצבע מכאן ויישאר רוחב בן ארבע אצבעות (טפח), ויצא לך מרובע של טפח על טפח ברום טפח (על-פי הכסף משנה). (37) תלויה באוויר ומרוחקת חצי טפח מהקרקע. (38) במקרה זה השטח הרחב ביותר, שהוא טפח על טפח, גבוה חצי טפח מדופנה התחתון של הסאה וממנו לארץ עוד חצי טפח, יוצא לך טפח על טפח ברום טפח. [בשני הדינים האלה המדובר בסאה, שהיקפה שווה בכל אורכה ואינה מתעגלת לא בכיוון שוליה ולא בכיוון פיתהה]. (39) משנה שם פרק י"ב ז. - ההבדל בין עמוד לסאה הוא, שהסאה חלולה וכשיש בה השיעור שנאמר למעלה הרי היא כאוהל ומביאה את הטומאה, והעמוד הוא גוש אטום והטומאה שתחתיו היא טומאה רצוצה (ראה למעלה הלכה א), אולם, כשהעמוד

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון י' אדר ב' - ספר טהרה - הלכות טומאת מת קלג

מתוך מהדורת גוגל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

17 אֵלֶּלָה הֵן נֹפְלִים - הֲרִי אֱלוֹ מְבִיאִין מִדְּבָרֵיהֶם¹² וְאֵינָן
18 חוֹצְצִין. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּהֵן.

(5) שבקלות אפשר להזיזו ממקומו או להפילו. (6) ענפי העצים. (7) בולטות לחוץ. (8) של אבנים. (9) מלשון הכתוב (במדבר ו, ה): גדל פרע שער ראשו. (10) שכבת טיט, שנותנים על קרשי התקרה. (11) שהם חזקים ויעמדו בפני לחץ משא שכזה, מבלי להשבר או להתכווץ ולהפילו. כחכמים במשנה שם פ"ח, ב, ולפי פירוש רבינו (ראה תפארת ישראל שם, יכין לג ולד). (12) במס' נדה סח, ב אמרו: "סככות ופרעות וכו' רבנן הוא דגזרו (חכמים) הם שגזרו", ולכאורה זה בניגוד למשנתנו שהסככות והפרעות מביאים וחוצצים, ומשמע שמן התורה הם כאוהל ממש, שהרי חכמים לא יטהרו דבר שהוא טמא מן התורה, ולפיכך מפרש רבינו, שאם יכולים לקבל מעזיבה בינונית דינם מן התורה כאוהל ומביאים וחוצצים, ובגמרא נדה שם המדובר כשאינם יכולים לקבל מעזיבה כזו, ומן התורה אינם אוהל, וגזרו רבנן להחמיר שיביאו את הטומאה, אבל לא הקילו לענין חציצה (כסף-משה).

19 ג. אֵלֶּלָה¹³ מְבִיאִין וְחוֹצְצִין: כָּלִי עֵץ הֵבֵא בְּמִדָּה¹⁴. וְכֵן
20 כָּלִי אֲבָנִים כָּלִי גִלְלִים כָּלִי אֲדָמָה הֵבֵאִין בְּמִדָּה.
21 וּפְשׁוּטֵי כָּלִי עוֹר וִירִיעָה וְסָדִין וּמַפָּץ¹⁵ וּמַחְצֶלֶת¹⁶
22 שֶׁהֵן עֲשׂוּיִין אֲהֵלִים¹⁷. וּבִהְמוֹת אוֹ חַיּוֹת, בֵּין טְמֵאוֹת
23 בֵּין טְהוֹרוֹת. וְהוּא שִׁיחָהּ רֹאשׁ זוֹ בֵּין רִגְלֵי זוֹ וְהִיוּ
24 כְּלָן דְּבוֹקוֹת. וְהָעוֹף שֶׁשָּׂכָן¹⁸. וְהַחוּטֹט בְּשִׁבְלִים
25 מְקוֹם לִקְטֹן לְהַצִּילוֹ מִן הַשֶּׁמֶשׁ. וְאֶכְלִין שְׂאֵינָן
26 מִכְשָׁרִין, כְּדִי שֶׁלֹּא יִטְמְאוּ¹⁹. יִרְקוֹת הַמַּתְקִימִין
27 בִּימּוֹת הַחֶמֶה וְהַגִּשְׁמִים - הֲרִי הֵן פְּאִילָנוֹת וּמְבִיאִין
28 וְחוֹצְצִין. וְאֵלֶּי הֵן: הָאָרוֹס²⁰ וְהַקִּיסוֹס²¹ וְיִרְקוֹת
29 חֲמוֹר²² וְדִלְעַת וְיִנִּית. וְכֵן הַסִּכְכוֹת וְהַפְּרָעוֹת²³ וְהַזִּיזִין
30 וְהַגְּזוּרוֹת²⁴ וְהַשּׁוֹכְכוֹת וְהַשְּׁקִיפִין²⁵ וְהַסְּלָעִים²⁶
31 וְהַנְּחִירִים²⁷ וְהַשְּׁנִינִין²⁸. כָּל אֱלוֹ מְבִיאִין וְחוֹצְצִין.

(13) שם משנה א. (14) גדולים וכבדים. ראה למעלה פ"ב ה"ב וביארנו שם. (15) שטיח עשוי מגמי. (16) עשויה מקנים או קש. (17) שעשאוים אוהל ממש נטוי (תנאי זה נמשך אל כל האמור בבבא זו, החל מפשוטי כלי עור). ואע"פ שהם מקבלים טומאה, וכל דבר המקבל טומאה אינו חוצץ, מכיוון שעשאוים אוהל ממש נטוי, בטלו מתורת כלי (רבינו בפירושו למשנתנו). (18) וקשור לעץ או לכותל (רבינו במשנה שם). (19) אבל אוכלין המוכשרים לקבל טומאה אינם חוצצים (לקמן ה"ד). (20) איריס. (21) מין עשב המתפשט לגובהו ולרחבו, ומשתמשים בו להאחיל. (22) מין קישואים, בערבית "אלתקם" (רבינו במשנה שם). (23) נתבאר דינם למעלה (הלכה ב). (24) אבן או עץ הבולט מכותל הבית, ובסופו תוספת. כשהתוספת כלפי מעלה נקרא זיז, ואם היא כלפי מטה - נקראת גזורה (רבינו בפירושו למשנה כאן. ראה משנה שם פ"ד, א). (25) רבינו במשנה שם מפרש: "תוספת ההרים" כנראה בליטות באמצע גבהם. (26) אבן יוצאת מן הכותל (שם), [ויש מפרשים: נקיקי הסלעים]. ואין זה דומה לזיז וגזורה שנעשו

העגול מונח על הארץ לארכו יש מקום פנוי תחת עיגולו ואם יש במקום זה טפח על טפח ברום טפח דינו כאוהל ומביא את הטומאה אפילו למקומות שאינם גבוהים מן הקרקע טפח (ראה למעלה הלכה ז). חשבו חכמים ומצאו, שאם היקפו של העמוד הוא עשרים וארבעה טפחים ולמעלה אפשר לרבע במקום פנוי זה טפח על טפח ברום טפח, מה שאין כן בהיקף פחות מזה. כיצד? נקוט בידך שני כללים: א. הכלל שלמעלה, שהיקפו של עיגול הוא פי שלושה ברחבו (בקוטרו); ב. כל טפח שבצלע המרובע שווה הצלעות נותן טפח ושני חומשי טפח באלכסונו של המרובע. ויוצא מזה, שאם ההיקף הוא 24 טפחים רוחב העיגול הוא שמונה טפחים. וכאשר תצייר מרובע של 8 על 8 על פני העיגול הזה מבחוץ יהיה אלכסונו של מרובע זה 8 טפחים ועוד 16 חומשים, השמונה מכסים את רוחב העיגול ושש עשרה החומשים עודפים על הרוחב 8 מכאן ו-8 מכאן. ועכשיו תצייר מרובע קטן שהעודף יהיה אלכסונו. מרובע קטן זה יהיה בו קצת יותר מטפח על טפח, שהרי הטפח נותן אלכסון של שבעה חומשי טפח וכאן יש לך 8 חומשים ונשאר עודף קטן של חומש אחד באלכסון, שהוא כשני שלישי חומש במרובע. וזהו שסיים רבינו הלכה זו בכתבו: "ויותר מעט, שחשבונות אלו בקירוב הם". אגב, גם שני הכללים עצמם אינם בתכלית הדיוק. יש בהיקף יותר מפי שלושה ברוחב (3,1415) והאלכסון גדול קימעה משבע חמישיות, ולא הטילו חכמים על האדם לחשב חשבונות הנדסיים מדויקים כל כך.

פרק שלשה עשר

(1) יבאר אוהל שאינו עשוי בידי אדם ואוהל רעוע, המביאים טומאה וחוצצים, ומביאים ולא חוצצים, ושאנים חוצצים ולא מביאים.

1 א. כָּל טֶפֶחַ עַל טֶפֶחַ בְּרוֹם טֶפֶחַ קָרוֹי אֲהֵל, כְּמוֹ
2 שְׂבָאֲרוֹ², וְחוֹצֵץ בְּפָנֵי הַטֶּמְאָה וּמְבִיא אֶת הַטֶּמְאָה.
3 בֵּין שְׁעִשְׂאוֹהוּ לְהֵאחִיל בֵּין שְׁנַעֲשֵׂה מֵאֲלִיו, אִפְלוּ
4 הִיָּה שְׁלֹא בִּידֵי אָדָם - הֲרִי זֶה מְבִיא וְחוֹצֵץ. כִּיצַד?
5 אֶחָד חוֹר שֶׁתְּרַוְּהוּ מִיָּם³ אוֹ שְׂרָצִים אוֹ שְׂאֲקָלְתוֹ
6 מִלְּחַת⁴, אוֹ שְׂעָבֵר אֲבָנִים אוֹ קוֹרוֹת וְנַעֲשֵׂה בְּהֵן חָלָל
7 טֶפֶחַ - הֲרִי זֶה אֲהֵל וּמְבִיא וְחוֹצֵץ.

(2) למעלה פ"ב ה"א. ראה שם. (3) אהלות פ"ג מ"ז. (4) מלשון הכתוב (ירמיה יז, ו): "ארץ מלחה", והיא מתבקעת מאליה.

8 ב. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשִׁחָהּ הָאֲהֵל חִזְק וּבְרִיא;
9 אֲבָל אֲהֵל רְעוּעַ⁵ אֵינוֹ מְבִיא אֶת הַטֶּמְאָה וְאֵינוֹ חוֹצֵץ
10 בְּפָנֵי הַטֶּמְאָה מִן הַתּוֹרָה, אֲבָל מִדְּבָרֵי סוּפְרִים מְבִיא
11 אֶת הַטֶּמְאָה וְאֵינוֹ חוֹצֵץ. כִּיצַד? שְׂרִיגֵי הָאֵילָנוֹת⁶
12 הַסּוֹכְכִים עַל הָאֶרֶץ, וְהֵן הַנִּקְרָאִים סִכְכוֹת, וְאֲבָנִים
13 הַיּוֹצְאוֹת⁷ מִן הַגֶּדֶר⁸ הַסּוֹכְכוֹת עַל הָאֶרֶץ, וְהֵן
14 הַנִּקְרָאִין פְּרָעוֹת⁹: אִם יִכּוֹלִין לִקְבֹּל מַעֲזִיבָה¹⁰
15 בִּינוֹנִית¹¹ וְהֵן עוֹמְדִים - הֲרִי אֱלוֹ מְבִיאִין וְחוֹצְצִין
16 מִן הַתּוֹרָה; וְאִם אֵינָן רְאוּיִין לִקְבֹּל מַעֲזִיבָה בִּינוֹנִית,

ח. אלו⁵¹ חוצצין⁵² ולא מביאין: מסכת⁵³ פרוסה, 24
 וחבילי מטה⁵⁴, והמשפלות⁵⁵, והסריגות⁵⁶ 25
 שפחלונות. פיצד הן חוצצין? שאם היה חלון בין 26
 שני פתים והטמאה בבית אחד, והיה אחד מאלו 27
 מתוח בחלון זה וסתמו, אף על פי שיש ביניהן 28
 אויר⁵⁷ - הרי אלו חוצצין ולא תפנס טמאה לבית 29
 שני. והוא שלא יהיה שם בסריגות אלו או בעיני 30
 המשפלות או בין חבל לחבל פותח טפח; שאם היה 31
 שם פותח טפח - תפנס בו הטמאה, כמו שיתבאר⁵⁸. 32

(51) שם משנה ד. (52) כגון שהיו מונחים על ארובה של הבית שטומאה בתוכו וכלים טהורים על גביהם או שסותמים חלון שבין בית לבית. (53) מחצלת (רבינו בפירושו שם. ראה ר"ש, ברטנורא ותפארת ישראל, שפירושו: חוטי שתי). (54) חבלים סרוגים שמניחים אותם על המיטה כדי לקבל את הכרים והכסתות, ואויר מפסיק בין חבל לחבל. (55) סלים קלועים שמוציאים בהם את הזבל. (56) שבכות. (57) הסריגה אינה צפופה. ואויר מפסיק בין חבל לחבל וכדומה. (58) בפרק הבא.

פרק ארבעה עשר

(1) יבאר שאין טומאה נכנסת לאוהל ולא יוצאת ממנו בפחות מטפח על טפח, חלון הנעשה לאורה וחלון הנעשה שלא בידי אדם, מאור שהתחיל לסותמו ולא הספיק לגמרו, חלון העשוי לאורה או לתשמיש והיה בו שבכה, וחלון שבין שני בתים, חור שבדלת או העושה חור בכותל להניח בו מסמר.

א. אין טמאה נכנסת לאהל ולא יוצאה ממנו 33
 בפחות משפח על טפח. פיצד? חלון שבין בית 34
 לבית או שבין בית לעליה: אם יש בו טפח על טפח 35
 מרבע³ והיתה טמאה באחד מהן - הבית השני 36
 טמא; אין בחלון פותח טפח - אין הטמאה יוצאה 37
 ממנו ולא נכנסת לאהל השני. במה דברים 38
 אמורים? בחלון שעשה אותו האדם לתשמיש; 39
 אבל חלון שעשה אותו האדם לאורה כדי שיתפנס 40
 ממנו⁵ האור - שעורו פפונדיון⁶, והטמאה יוצאה 41
 ממנו. פיצד? היתה טמאה בבית, ובא אדם ונסמך 42
 לחלון זה של מאור או שהניח בו כלי או שהאחיל 43
 עליו אהל בצד הפתל - נטמא כל שבאחיל, 44
 שהטמאה יוצאה לו. וחלון העשוי לאורה הוא 45
 שאין עליו תקרה, אלא גלוי הוא לשמש⁷. 46

(2) אהלות פ"ג מ"א. (3) טפח באורך וטפח ברוחב, אבל טפחים באורך וחצי טפח, ואפילו יותר קצת ברוחב, אינו מכניס ומוציא את הטומאה (ראה למעלה פ"ב ה"א). (4) להניח שם חפצים וכדומה. (5) דרכו. (6) מטבע עתיקה, משנים עשר דינר. וטעמו של דבר, מפני שחור כזה מכניס אור מספיק להאיר קצת את הבית. במשנה שם כתוב: "כמלוא מקדח", ובבכורות לז, א - פירשו שזהו כפונדיון

בידי אדם בכוונה. (27) רבינו במשנה גורס "והגהרים", מלשון "ויגהר ארצה" (מלכים-א יח, מב). ופירושו: תוספת הכותל המשתפעת כלפי הקרקע. (28) שני הסלע בראש ההר (רבינו שם).

ד. ואלו²⁹ מביאין ולא חוצצין: האדם³⁰. וכלי עץ 1
 שאינן באין במדה. מפני שהן ככל הכלים 2
 ומתטמאין. ופשוטי כלי עור ויריעה וסדין ומפץ 3
 ומחצלת שאין עשויין אהלים, אלא מתוחין 4
 בלבד³¹, ואין להן שפוע ואין שם כתלים. ובהמה 5
 ויהיה שמתנו³², ואכלין טמאין או מכשרין. שדבר 6
 טמא³³ אינו חוצץ. ורחים של יד³⁴, שהרי היא בכלל 7
 כלי אבנים³⁵. כל אלו מביאין ואינן חוצצין. 8

(29) שם פ"ח מ"ג. (30) שם פ"ו ה"א. (31) פרושים מלמעלה כגג כלי כתלים. (32) ונבילה מטמאה. והוא-הדין כשנשחטו, שהרי הוכשרו בשחיטה (רבינו בפ"ב מהלכות אבות הטומאות ה"ז, וראה באות הבא). (33) וכן המוכשר לקבל טומאה, שהרי הוא מתטמא עכשיו (רבינו במשנה שם). (34) שאינם כבדים כל-כך. (35) שאינם באים במידה.

ה. ואלו³⁶ לא מביאין ולא חוצצין: הורעים³⁷ 9
 והירקות³⁸ המחברין לקרקע³⁹, חוץ מן הארבע 10
 ירקות שמנינו. וכפת הברד⁴⁰ והשלג והכפור⁴¹ 11
 והגליל⁴² והמלח. והדולג⁴³ ממקום למקום, 12
 והקופץ⁴⁴ ממקום למקום. והעוף הפורח, וטלית 13
 המנפנפת⁴⁵, וספינה שהיא שטה על פני המים. כל 14
 אלו לא מביאין ולא חוצצין. שאף על פי שהאחילו 15
 אינו אהל המתקנים⁴⁶. 16

(36) שם משנה ה. (37) צמחים שבתוכם גרעינים הנאכלים. (38) שהם עצמם נאכלים. (39) מפני שאין להם קיום אינם כאוהל, ואם הם תלושים דינם ככל האוכלין. (40) בגודל טפח. (41) טיפות הטל שקפאו. (42) קרח. (43) רגל אחת מצד זה של הטומאה, והשנייה בצד שני. (44) בשתי רגליו ביחד. (45) הרוח מגביהה אותה והיא מאחילה על הטומאה, אבל אינה מחוברת לשום מקום. (46) אינו מתקיים כלל והוא גרוע מאוהל רעוע, שמביא את הטומאה מדבריהם (למעלה הלכה ב).

ו. קשר⁴⁷ את הספינה בדבר שהוא יכול להצמידה⁴⁸, 17
 כבש כנף הטלית באבן⁴⁹ - הרי זו מביאה את 18
 הטמאה. 19

(47) שם. (48) בשבת קא, ב "והוא (בתנאי) שקשרה בשלשלת ברזל". מובן שברזל לאו דוקא, וגם חבל חזק המעמיד את הספינה דינו כברזל. (49) הניח על כנפה אבן כבידה, והרוח אינה מזיזה את הכנף, והטלית מתנופפת ומאחילה.

ז. נסר⁵⁰ שהוא צף על פני המים וטמאה תחת צדו 20
 האחד - הרי הכלים שתחת צדו השני טהורים; 21
 שהרי כבר בארנו, שהספינה השטה אינה מביאה 22
 הטמאה. 23

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני י"א אדר ב' - ספר טהרה - הלכות טומאת מת קלה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לבבא שלאחריה. (24) כגון שהתקרה למעלה מן החלון וסומכת עליו. (25) החלק התחתון של החלון. (26) כמו שהיה לפני שבנה את התקרה.

ו. החור²⁷ שפדלת²⁸, או ששיר בה החרש²⁹ מקום פתוח מלמעלה או מלמטה³⁰, או שהגוף את הדלת ולא גמר להדקה ונשאר אויר בין שתי הדלתות, או שפגרה הדלת ופתחו הרוח, בכל אלו: אם היה הפותח באגרוף³¹ - הטמאה יוצאה ממנו ונכנסת לה במקום פתוח זה; ואם היה פחות מאגרוף - הרי הוא כסתום³².

(27) שם מ"ג. (28) שנעשה שלא כוונה להשתמש בו, אלא הנגר היה צריך לו בשעת עבודתו ושכח לסותמו. (29) הנגר. (30) הדלת קצרה מפתח השער, ונשאר מקום פנוי למעלה או למטה. (31) כדן חלון שנעשה שלא בידי אדם, בהלכה ב. (32) כרבי עקיבא, שם.

ז. העושה³³ חור בכתל כדי להניח בו קנה או מסמר גדול³⁴, או לראות ממנו העוברים והשבים, או לדבר עם חבירו - הרי זה פתולן העשויה לתשמיש ושעורה פתוחה טפחה³⁵.

(33) שם מ"ד. (34) לפתוח בו את הדלת. (35) כבית-הלל שם. [בשני הדינים האחרונים, לראות ממנו ולדבר עם חבירו, מודים בית-שמאי לבית-הלל. ראה ראב"ד וכסף-משנה].

יום שני י"א אדר ב' ה'תשע"ט

פרק חמשה עשר

י' יבאר דין חלון תשמיש שסתמה כולה או עד שנשאר בה פחות מטפח, אם סתמו באוכלין שאינם מוכשרים או סרוחים או תבואה שגדלה וסתמה, חבית שהיא מליאה גרוגרות סרוחות שאינן מוכשרות ומונחות בחלון, כל הדברים הראויים למעט בהם החלון ודבר טמא אם חוצץ.

א. חלון תשמיש שסתמה כלה או סתמה עד שנשאר בה פחות מטפח, אם בדבר החוצץ בפני הטמאה סתם - הרי זה חוצץ. והוא שיהיה דבר שאין דעתו לפנותו. לפיכך, אם סתם החלון או מעטו באכלין שאינן מוכשרין² - אינן חוצצין; שאף על פי שאין מקבלין טמאה והרי הן טהורין³, דעתו לפנותן⁴. הרי סרוחין - הרי אלו חוצצין. וכן תבין סרוח - חוצץ, ושאינו סרוח - אינו חוצץ, מפני שדעתו לפנותו⁵. תבואה שגדלה וסתמה את החלון או מעטתו - אינה חוצצת, לפי שדעתו לפנותה שמה תפסיד הכתל⁶. היה עקרה רחוק מן הכתל ונטה ראשה וסתם - הרי זה חוצצת. וכן כל פיוצא בזה.

(2) אף על פי שאינם מוכשרים. (3) ואמרנו למעלה (פרק י"ד הלכה ג), שאוכלים טהורים חוצצים. (4) ושם המדובר

האיטלקי. (7) כך מפרש רבינו מה שנאמר במשנה: "חלון שהיה לאויר".

ב. חלון⁸ הנעשה שלא בידי אדם, כגון שחררוהו מים או שרצים או שאכלתו מלחה⁹, או שהיה חלון פקוק¹⁰ ונטל הפקק, או שהיתה בו זכוכית ונשברה - שעורו מלא אגרוף¹¹, והוא פראש גדול של אדם. והוא שלא חשב עליו לתשמיש; אבל אם חשב עליו לתשמיש - שעורו פתוח טפח. חשב עליו למאור - שעורו פפונדיון. שהמחשבה פאן כמעשה¹².

(8) אהלות, שם. (9) ראה פ"ג ה"א. (10) סתום בפקק. (11) במסכת כלים פ"ז מ"ב, שנינו: "זהו אגרופו של בן בטיח", אדם ידוע בזמנם גדול כענק, ואגרופו כראש גדול של אדם בינוני. (12) כאילו עשה בתחילה את החלון לשם כך.

ג. מאור¹³ שהתחיל לסתמו¹⁴ ולא הספיק לגמרו, מפני שלא היה לו טיט או שקראו חבירו או שחשכה לילי שבת, ונשאר ממנו מעט¹⁵: אם נשאר ממנו רום אצבעים על רחב הגודל - מביא את הטמאה; פחות מכאן - הרי הוא כסתום¹⁶.

(13) חלון העשוי לאורה. (14) אהלות, שם: "שירי מאור". (15) וברעתו לגמור את הסתימה. (16) ואם רוצה להשאירו כמו שהוא, מחשבתו קובעת כמו בה"ב. כל השיעורים הללו הלכות מקובלות הן.

ד. חלון גדול¹⁷ העשוי לאורה והיה בה שבכה וכיוצא בה: אם יש שם במקום אחד ממנה פפונדיון - מביא את הטמאה ומוציא את הטמאה; הרי נקבי השבכה דקים ואין באחד מהן פפונדיון - הרי זה כסתומה¹⁸. וכן חלון העשויה לתשמיש¹⁹ ובה סבכות²⁰ ורפפות²¹: אם יש במקום אחד טפח על טפח מרבע - מביא ומוציא, ואם לאו - הרי היא כסתומה²².

(17) שם. (18) כבית-הלל שם, שאין הנקבים מצטרפים. (19) ושיעורו להביא ולהוציא את הטמאה - טפח. (20) צ"ל: סבכות. (21) מסגרת ובה נסרים דקים מונחים זה על זה בשיפוע ומרוחקים קצת זה מזה, כדי להכניס אויר לחדר ('תפארת ישראל').

ה. חלון שהיה גלוי²² לאויר - שעורה פפונדיון, מפני שאינה עשויה אלא לאורה, כמו שאמרנו²³. בנה בית חוצה לה ונעשית חלון זה תחת תקרה²⁴ והרי היא בין שני בתים - שעורה פתוחה טפח. נתן את התקרה באמצע החלון - התחתון²⁵ שפתח התקרה שעורו פתוח טפח, והעליון שלמעלה מן התקרה שעורו פפונדיון, מפני שהוא גלוי לאויר²⁶.

(22) שם מ"ב. (23) למעלה ה"א. כפל בבא זו, כעין הקדמה

בפחות מפיזת מבשר נבלה, או בעצם פחות
מכשעורה מן המת, או בפחות מפעדשה מן השרץ
- הרי אלו חוצצין; שכל אלו טהורין, ואינן
חשובין²⁴ אצלו, לפיכך אין דעתו לפנותן. וכן פחות
מכביצה אכלים שאינן מכשרין²⁵ - אינן חשובין
אצלו ואין דעתו לפנותן²⁶, ולפיכך ממעטין את
הטפח.

(24) וגם אינם חשובים. (25) אבל מוכשרים אינם חוצצין
אפילו אין דעתו לפנותם. (26) אנו מניחים, שאין דעתו
לפנותם, אבל כביצה אוכלין אינם ממעטים, אלא אם גילה
דעתו להשאירם במקום זה.

ד. סתם החלון בכלי חרש והיה פיו לחוץ - הרי
זה חוצץ, לפי שאינו מטמא מגבו והרי הוא טהור.
וצריך להיות כלי חרש זה מאוס ונקוב עד שלא
יהיה ראוי אפילו להקזי בו דם, כדי שלא תהיה
דעתו לפנותו.

ה. היה בבית מת או רבע עצמות וכיוצא בהן
מעצמות המטמאות באהל, ומעט החלון של בית
זה בעצם פחות מכשעורה²⁷ - אינו מעוט, שהעצם
מצטרף לעצמות²⁸. וכן אם היה שם מת או פיזת
מבשר המת, ומעט החלון בפחות מפיזת מבשר
המת - אינו מעוט, לפי שהבשר מצטרף לבשר.
אבל עצם פחות מכשעורה ממעט על ידי פיזת
בשר²⁹, ופחות מפיזת בשר ממעט על ידי רבע
עצמות וכיוצא בהן. מעט את הטפח בשתי וערב³⁰
המנגעין או בגוש מבית הפרס - אינו מעוט, שדבר
טמא אינו חוצץ³¹. עשה לבנה מעפר בית הפרס -
הרי זו טהורה וממעט; שלא אמרו³² אלא גוש
כברית³³. נסתם הטפח או נתמעט בקורי עפכיש³⁴:
אם היה בה ממש³⁵ - הרי זו חוצצת, ואם אין בה
ממש - אינה חוצצת.

(27) אף על פי שאינה מטמאה. (28) שבתוך האוהל, מפני
שהיא ממין הטומאה. (29) מפני שהיא ממין אחר אינה
מצטרפת לכזית הבשר. (30) חוטי אורך וחוטי רוחב
העומדים לאריגה והם מיטמאים בנגעי צרעת (פרק י"ג
טומאת צרעת הלכה א), אבל לא בטומאות מת ושרץ
ונבילה. (31) ואפילו כשהוא ממין אחר וגם הטומאה היא
מסוג אחר לגמרי. (32) חכמים, שבית הפרס טמא.
(33) במצבו הטבעי. (34) שדרכם להימצא בחלונות.
(35) שהם עבים ולא ינותקו מאליהם.

פרק נשעה עשור

(1) יבאר דין ארובה שהיא באמצע תקרת הבית והיתה
טומאה תחת התקרה כנגד הארובה, אם היתה מקצת
הטומאה תחת ארובה ומקצתה תחת התקרה, היתה כזית מן
המת כפי העורב והאהיל על גבי ארובה, בית וארובה
באמצע תקרת הבית ועלייה על גביו, וארובה בעלייה

כשהניחם ככוונה על מנת להשאירם זמן מסוים. [ואולי יש
לחלק בין אוהל למחיצה, אוהל חוצץ אפילו דעתו לפנות,
ומחיצה רק כשאין דעתו לפנות]. (5) מיד. (6) שרשי
התבואה חותרים תחת הכותל.

ב. חבית שהיא מלאה גרוגרות⁷ סרוחין, שאינן
מכשרין ולא ראויין לאכילה⁸, ומנחת בחלון ופי
החבית כלפי הטמאה⁹, שהרי החבית טמאה¹⁰, וכן
קפה שהיא מלאה תבן סרוח, שאינו ראוי לא
למאכל ביהמה ולא לטיט¹¹ ולא להסקה, ומנחת
בחלון: אם יכולין הגרוגרות והתבן לעמד בפני
עצמן כשינטל הפלי שהן בו - הרי אלו¹² חוצצין,
ואם לאו - אינן חוצצין¹³. עשבים המרים שאינן
ראויין לבהמה, ומטלגיות¹⁴ שאין בהן שלש על
שלש¹⁵ שהיו מטנפים וקשים כדי שלא יהיו ראויין
אפילו לקנח הדם מן השריטה, והאיבר והבשר
המדלדלים¹⁶ בכמה טמאה¹⁷, והוא שתהיה פחושה
שאינה ראויה להמכר לעובד כוכבים וקשורה כדי
שלא תברח¹⁸, והעוף טמא ששכן בחלון¹⁹, והוא
שהיה משרט שהרי אינו ראוי אפילו לתינוק לשחק
בו²⁰, ועובד כוכבים פפות²¹ שהוא מאסורי המלך
שאינן אחר יכול להתירו²², וכן שמונה²³ ביום
השבת, שהרי אסור לטלטלו, והמלח המערב
בקוצים שאינו ראוי לא לאכילה ולא לעבדה, והוא
שהיה מנח על החרש כדי שלא יזיק את הכתל -
כל אלו ממעטין בחלון, שהרי אינן מקבלין טמאה
ואין דעתו לפנותן מפני שאינן ראויין למלאכה. וכן
ספר תורה שבלה והיה מנח בחלון, אם גמר שתהיה
שם גניזתו - הרי זה ממעט בחלון. אבל השלג
והברד והקפור והגליל והמים - אינן ממעטין
בחלון, שהרי הן ראויין ומקבלין טמאה.

(7) תאנים מיובשות. (8) במשנה כתוב סתם: "חבית של
גרוגרות" ורבינו מוסיף שני תנאים: אינן מוכשרות ואינן
ראויות לאכילה, בהתאם למה שכתב בהלכה הקודמת.
(9) המדובר בחבית של חרס שאינה מקבלת טומאה מגבה.
(10) ואינה חוצצת. (11) כגון שמעורבים בו קוצים (בבא
בבא יט, ב). (12) הגרוגרות והתבן. (13) שהרי הם
עצמם אינם סותמים אלא החבית המחזיקה אותם והיא
מקבלת טומאה. (14) מטליות קטנות. (15) אצבעות,
ואינן מקבלות טומאה. (16) מנותקים ברובם ולא ניתקו
לגמרי. (17) אבל של בהמה טהורה - טמאים ואינם
חוצצין (בבא בתרא כ, א). (18) שאם היא יכולה לברוח
אינה מחיצה בת קיימא. (19) והוא כחוש ואינו ראוי
לאכילת אדם, וקשור שאינו יכול לברוח. (20) ולפיכך אין
דעתו לקחתו משם. (21) אבל ישראל מקבל טומאה ואינו
חוצץ. (22) אבל כפות שלא מטעם המלך יתירוהו עוברים
ושבים. (23) נפל שנולד לשמונה חדשי הריון.

ג. מעט את הטפח בפחות מפיזת מבשר המת,

מכוונת לארובה שבבית, ארובה שבתוך תקרת הבת וקדרה מונחת על הארץ כנגד הארובה וטומאה תחתיה, קורות הבית והעלייה שאין עליהן מעזיבה והן מכוונות וטומאה תחת אחת מהן, בית שנסדק גגו וכתולו, ואכסדרה שנסדקה, אם היה אדם מוטל על הארץ תחת הסדק.

א. אַרְבֵּה² שֶׁהִיא בְּאֻמְצַע תִּקְרַת הַבֵּית, בֵּין שְׁנֵי בֵּה פוֹתֵחַ טֶפַח בֵּין שְׁאִין בֵּה פוֹתֵחַ טֶפַח, וְהִיתָה טִמְאָה תַּחַת תִּקְרַת הַבֵּית - כְּנֶגֶד אַרְבֵּה³ טְהוֹר⁴, שֶׁהָיָה הוּא גָלוּי לְאֹוִיר, וְשָׁאֵר הַבֵּית טָמֵא. הִיתָה טִמְאָה כְּנֶגֶד אַרְבֵּה בִּלְבָד - כָּל הַבֵּית טְהוֹר⁵. הִיתָה מְקַצֵּת הַטִּמְאָה תַּחַת הַתִּקְרָה וּמְקַצֵּת תַּחַת אַרְבֵּה⁶: אִם הָיָה בְּאַרְבֵּה פוֹתֵחַ טֶפַח - הַבֵּית כָּלּוּ טָמֵא⁷, וְכֶנֶגֶד כָּל הָאַרְבֵּה טָמֵא⁸; אִין בֵּה פוֹתֵחַ טֶפַח: אִם יֵשׁ בְּטִמְאָה כְּדִי שֶׁתִּתְחַלֵּק וְיִמְצָא כְּשֶׁעוֹר תַּחַת הַתִּקְרָה וְכְשֶׁעוֹר תַּחַת הָאַרְבֵּה⁹ - הַכָּל טָמֵא; וְאִם לֹא - הַבֵּית טָמֵא¹⁰, וְכֶנֶגֶד הָאַרְבֵּה טְהוֹר¹¹. הָיָה בְּאַרְבֵּה פוֹתֵחַ טֶפַח וְנָתַן אָדָם רִגְלוֹ מִלְּמַעְלָה¹² עַל הָאַרְבֵּה - נַעֲשֶׂה הַכָּל אֶחָד¹³, וְכֵין שֶׁהִיתָה הַטִּמְאָה תַּחַת הַתִּקְרָה בִּלְבָד אוֹ תַּחַת הָאַרְבֵּה בִּלְבָד - הַכָּל טָמֵא, הַבֵּית וּמֵה שֶׁכְּנֶגֶד אַרְבֵּה. וְהָאָדָם שֶׁעָרַב אֶת הַטִּמְאָה טָמֵא, מִפְּנֵי שֶׁנַּעֲשֶׂה אֶחָד עַל הַטִּמְאָה¹⁴. אִין בְּאַרְבֵּה פוֹתֵחַ טֶפַח, וְהִיתָה הַטִּמְאָה תַּחַת הַתִּקְרָה - זֶה שֶׁנָּתַן רִגְלוֹ מִלְּמַעְלָה טְהוֹר, שְׁאִין טִמְאָה יוֹצֵאת לוֹ בְּפָחוֹת מִטֶּפַח¹⁵. הִיתָה הַטִּמְאָה תַּחַת הָאַרְבֵּה¹⁶: אִם טִמְאָה קִדְּמָה אֶת רִגְלוֹ - טָמֵא¹⁷, שֶׁהָיָה הָאֵהִיל עַל הַטִּמְאָה¹⁸; אִם רִגְלוֹ קִדְּמָה אֶת הַטִּמְאָה - טְהוֹר¹⁹, שֶׁהָיָה רִגְלוֹ מְקַצֵּת הָאֵהִיל וְאִין טִמְאָה יוֹצֵאת לוֹ²⁰.

(2) אהלות פ"י, א, ב, ג. (3) הכלים המונחים בבית כנגד הארובה הפתוחה מלמעלה. (4) אמנם אמרנו (למעלה פ"ד ה"א) שאין טומאה נכנסת ויוצאת בפחות מפותח טפח, אבל אין דין פתח קטן זה כסתום לגמרי לטמא מה שתחתיו. (5) פירוש, הכלים המונחים בבית, בין כנגד התקרה בין כנגד הארובה טהורים, מפני שהטומאה אינה נמצאת באוהל, אבל המאהיל על הטומאה - טמא. (6) ואפילו אין ביחד יותר מכשיעור מצומצם. (7) מפני שהחלק הנמצא תחת הארובה מצטרף לחלק שתחת התקרה. (8) טעות-סופר, וצ"ל: "וכנגד הטומאה - טמא" (כסף-משנה), וכן כתוב במשנה שם. פירוש, כל המאהיל על חלק הטומאה המונח תחת הארובה - טמא, מפני שהחלק הנמצא תחת התקרה מצטרף עמו לכשיעור. (9) פירוש, שבחלק המונח תחת הארובה לבדו יש שיעור מלא, וכן גם בחלק שתחת התקרה, ואם תחתוך את הטומאה בגבול שבין שני השטחים האלה יימצא בכל אחד מהם כשיעור טומאה. כך מפרש רבינו במשנתנו את דברי ר' יוסי: "אם יש בטומאה, כדי שתחלק ותטמא את הבית ותטמא כנגד הטומאה - טמא, ואם לאו הבית טמא, כנגד הטומאה טהור", ובהתאם לפירושו זה, כתב כאן בפירוש: "ויימצא כשיעור תחת

התקרה ותחת הארובה". משמע מדבריו, שאם אין בחלק שתחת הארובה כשיעור, אף-על-פי שביחיד יש שני שיעורים, דינו כפחות מכשיעור. ולמה אין החלק שתחת התקרה מצטרף עם החלק שתחת הארובה? מפני שטומאה אינה מתפשטת למקום שאין בו פותח טפח. [והרא"ש מפרש, שהמדובר בכזית וחצי בבית וחצי זית נגד הארובה, וכן פירש בתפארת ישראל שם]. (10) אפילו אם תחת התקרה פחות מכשיעור, מפני שחלק הטומאה שכנגד הארובה מצטרף עמו. (11) טומאת הבית אינה נכנסת שם, מפני שאין בה פותח טפח. (12) וסתם את פי הארובה. (13) שם משנה א. (14) שהרי רגלו חלק מהאוהל. (15) הטומאה אינה מתפשטת לארובה כלל, ואם-כן לא האהיל בכלל עליה. (16) וסתם ברגלו את פיה. (17) האדם וגם הכלים שבכל הבית. (18) בשעה שהניח רגלו על פי הארובה לפני שנסתם. (19) האדם, אבל כל הנמצא בבית - טמא. (20) כמו שאמרנו, שאין טומאה יוצאת בפחות מפותח טפח. ואף-על-פי שאדם אינו חוצץ בפני הטומאה (למעלה פ"ב, ה"א) - כאן רגלו חוצצת. והטעם, מפני שלא האדם הוא החוצץ בפני הטומאה, אלא הגג הסתום (תפארת ישראל יכין טו).

ב. הִיָּה כְּזִית מִן הַמֶּת בְּפִי הָעוֹרֵב²¹ וְהָאֵהִיל עַל גִּבִּי אַרְבֵּה עַד שֶׁנִּמְצָא כְּזִית בְּאֹוִיר אַרְבֵּה, אָף עַל פִּי שְׁאִין בֵּה פוֹתֵחַ טֶפַח - הַבֵּית טָמֵא²².

(21) תוספתא אהלות פ"א ה"א. (22) כל מה שבבית טמא, כחכמים שם. ואין זה דומה לטומאה תחת ארובה שבהלכה הקודמת, שאין הטומאה יוצאת כשאין בפי ארובה פותח טפח, כי שם אין אוהל כלל על הטומאה, אבל כאן הטומאה נעשתה אוהל ונתערבה בכל הבית (כסף-משנה).

ג. בֵּית²³ וְאַרְבֵּה בְּאֻמְצַע תִּקְרַת הַבֵּית וְעַלֶּיהָ עַל גִּבִּי, וְאַרְבֵּה אַחֲרֵי יֵשׁ בְּאֻמְצַע תִּקְרַת הָעַלְיָה, וְהָאֲרָבוֹת מְכֻנּוֹת זֹו לְמַעְלָה מִזֹּו, בֵּין שְׁנֵי בְּאַרְבוֹת פוֹתֵחַ טֶפַח בֵּין שְׁאִין בֵּהן פוֹתֵחַ טֶפַח, וְטִמְאָה בְּבֵית²⁴ - כְּנֶגֶד הָאֲרָבוֹת²⁵ טְהוֹר, וְהָשָׁאֵר טָמֵא²⁶. הִיתָה טִמְאָה כְּנֶגֶד אַרְבוֹת - הָרִי הַבֵּית כָּלּוּ טְהוֹר. הָיָה בְּאַרְבוֹת פוֹתֵחַ טֶפַח וְהַטִּמְאָה בֵּין תַּחַת תִּקְרַת הַבֵּית בֵּין כְּנֶגֶד אַרְבוֹת, וְנָתַן דָּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טִמְאָה בֵּין לְמַעְלָה מֵאַרְבֵּת הַבֵּית בֵּין לְמַעְלָה מֵאַרְבֵּת הָעַלְיָה²⁸ - הַכָּל טָמֵא²⁹, שְׁאִין דָּבָר טָמֵא חוּצָין³⁰. נָתַן דָּבָר שְׁאִינוֹ מְקַבֵּל טִמְאָה³¹ עַל אַרְבֵּת הַבֵּית - הַבֵּית טָמֵא, וְהָעַלְיָה טְהוֹרָה³². נָתַנוּ עַל אַרְבֵּת הָעַלְיָה - הַבֵּית וְהָעַלְיָה טָמֵא³³, וְכֶנֶגֶדוֹ מִלְּמַעְלָה וְלִשְׁמַיִם טְהוֹר³⁴. אִין בְּאַרְבוֹת פוֹתֵחַ טֶפַח וְהַטִּמְאָה תַּחַת תִּקְרַת הַבֵּית, וְנָתַן בֵּין דָּבָר מְקַבֵּל טִמְאָה וְכֵין דָּבָר שְׁאִינוֹ מְקַבֵּל טִמְאָה בֵּין עַל אַרְבֵּת הַבֵּית בֵּין עַל אַרְבֵּת הָעַלְיָה - אִין טָמֵא אֶלָּא הַבֵּית, שְׁאִין טִמְאָה יוֹצֵאת לְעַלְיָה בְּפָחוֹת מִטֶּפַח. הִיתָה הַטִּמְאָה כְּנֶגֶד אַרְבוֹת וְנָתַן דָּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טִמְאָה בֵּין לְמַעְלָן בֵּין לְמַטָּן - הַבֵּית וְהָעַלְיָה טָמֵא³⁵, שֶׁהָיָה

כשקדמה טומאה לרגל (כסף-משנה. ראה ביאורנו בהלכה ג, וראה ר"ש במשנתנו). (43) בהלכה הקודמת.

- ה. ארבה⁴⁴ שבתוף תקרת הבית וקדרה⁴⁵ מנחת על
- הארץ ומכונת כנגד ארבה, שאם תעלה תצא
- בצמצום מן הארבה, והיתה טמאה תחת הקדרה
- רצוצה בינה ובין הארץ, או שהיתה הטמאה בתוף
- הקדרה או על גבה - טמאה בוקעת ועולה, בוקעת
- ויודרת⁴⁶, ואין טמא אלא כנגדה⁴⁷, והבית פלו
- טהור⁴⁸. היתה הקדרה גבוהה מן הארץ טפה
- וטמאה תחתיה או תחת תקרת הבית - הבית פלו
- טמא⁴⁹, ותחת הקדרה טמא, שהרי הוא אהל; אבל
- תוף הקדרה וגבה טהור, שאין כלי חרש מטמא
- מגבו, והרי אור הקדרה גלוי לאויר⁵⁰, אם היה
- כלי בתוכה או למעלה על גבה - טהור. היתה
- טמאה בתוכה או על גבה - הבית פלו טהור⁵¹,
- שהרי הטמאה כנגד ארבה בלבד⁵². היתה הקדרה
- תחת הארבה והארבה גדולה מן הקדרה, שאם
- תעלה הקדרה ותצא מן הארבה נמצא בינה ובין
- שפתי הארבה פותח טפה, אף על פי שהקדרה
- גבוהה מן הארץ טפה וטמאה בתוכה או על גבה
- או תחתיה - הבית טהור⁵³. היתה הקדרה מנחת בצד
- אסקפת הבית⁵⁴, שאם תעלה נמצא ממנה פותח
- טפה לפנים מן המשקוף, והיתה טמאה רצוצה
- תחתיה או בתוכה או על גבה - טמאה בוקעת
- ועולה, בוקעת ויודרת. היתה גבוהה מן הארץ טפה
- וטמאה תחתיה או בבית - תחתיה והבית טמא,
- שהכל אהל אחד, ותוכה וגבה טהור⁵⁵. היתה
- הטמאה בתוכה או על גבה - הבית טמא, מפני
- שהיא נוגעת במשקוף טפה; וכן תחתיה טמא, מפני
- שהטמאה יוצאה לתחתיה מן הבית, שהכל אהל
- אחד. לפיכך, אם לא היתה נוגעת במשקוף בפותח
- טפה⁵⁶, או שהיתה בצד המשקוף⁵⁷ וטמאה תחתיה
- אין טמא אלא תחתיה, אבל הבית טהור.

(44) שם משנה ו. (45) של חרס. (46) כדין כל טומאה רצוצה (ראה למעלה פ"ז ה"ה). (47) ואף-על-פי שכלי חרס אינו מיטמא מגבו, כאן מטמא כנגדו מפני שהטומאה בוקעת דרך הגב. וכן כשהטומאה בתוכה או על גבה, רואים אותה כאילו היא מונחת רצוצה תחת הכלי, מפני שכלים נעשים אוהל לטמא אבל לא לטהר (למעלה פ"ב ה"א), ולפיכך אינה חוצצת והטומאה בוקעת ועולה ובוקעת ויודרת (כסף-משנה, וכן פירש הרא"ש במשנתנו). (48) מפני שאין הטומאה הבוקעת נוגעת בצדי הארובה. (49) מפני שגג הבית ביחד עם שולי הקדירה נעשו אוהל אחד. (50) כלומר לאויר העולם. (51) כך היא גירסת רבינו במשנה שם (ראה השגת הראב"ד וכסף-משנה). (52) וגם מה שתחת הקדירה טהור, מפני ששולי הקדירה חוצצים (כסף-משנה. והוא עצמו מביע תמיהתו על דין זה,

- ערב את הטמאה. נתן דבר שאינו מקבל טמאה בין
- למעלה בין למטה - אינו טמא אלא הבית³⁶. וכל אלו
- הדינים - בעושה ארבה; אבל תקרה שגפחתה
- מאליה - שעורה מלא אגרוף, כמו שבארנו³⁷.

(23) שם פ"י, מ"ד. (24) שלא כנגד הארובות. (25) הכלים המונחים בבית כנגד הארובות. (26) בין בבית ובין בעליה. (27) כולל את העליה. (28) ונמצא הכל אוהל אחד. (29) כשנתן למעלה, טמא כל מה שבבית וגם כל מה שבעליה, שהרי הכל אוהל אחד ממש, וכן הדין אם כיסה ארובת הבית. מפני שדבר טמא אינו חוצץ, רואים אנו את הכיסוי כאילו הוא מונח למעלה והכול אוהל אחד (ברטנורא). (30) נימוק זה נמשך גם לדין נתנו על ארובת הבית, כמבואר באות הקודמת. ויוצא מזה, שהכיסוי מועיל להביא את הטומאה לבית ולעליה, ואינו מועיל לעכב עליה מלהתפשט לעליה. (31) ראה למעלה פ"ב ה"א. (32) שהכיסוי חוצץ, והרי זה אוהל על גבי אוהל. (33) כי שניהם נעשו אוהל אחד, ונתערבבה הטומאה. (34) שהכיסוי חוצץ. (35) משמע, שאין הבדל בין בית ובין עליה, ובשניהם נתפשטה הטומאה אפילו שלא כנגד הטומאה. שהרי רבינו אמר בפירוש "ערב את הטומאה". (36) בנתן למטה, העליה כולה טהורה, מפני שהכיסוי שאינו מקבל טמאה חוצץ, וכשנתן למעלה - העליה טהורה, מפני שדבר טהור אינו מערבב את הטומאה. והבית טמא, מפני שאין הטומאה מגולה לאויר, הרי היא כמונחת תחת התקרה, ואף-על-פי-כן אינה יוצאה לעליה מפני שאין בארובה פותח טפה. ונראה שכנגד הטומאה בעליה טמא כשנתן למעלה, שהרי מאהיל על הטומאה, ואין שום דבר חוצץ. (37) למעלה בפ"ד ה"ב. ואם עשה את הארובה כדי שייכנס אור לבית, שיעורו כפונדיון (ראה שם).

- ד. הפותח³⁸ את המעזיבה³⁹ עד שעשה ארבה בתוף
- תקרת הבית כדי שתכנס בה רגל הערש⁴⁰, והיתה
- רגל הערש סותמת את הארבה: אם יש בה פותח
- טפה וטמאה בבית - אף העליה טמאה, שאין כלי
- המקבל טמאה חוצץ; ואם אין בה פותח טפה -
- העליה טהורה⁴¹, והרגל שלמטה טמאה בכלים
- המאהילים⁴². נפתחה המעזיבה מאליה - שעורה
- מלא אגרוף, כמו שבארנו⁴³.

(38) שם פ"ב מ"ד. (39) הטיט שבין קורה לקורה. (40) רגל המיטה הנתונה בחישוק מתכת עשוי כעין סנדל (ראה משנתנו, ופירוש רבינו שם) ונותנים את הסנדל בחור שברצפה, כדי שלא תזוז המטה ממקומה. (41) ואין זה דומה לדין ארובות שאין בהם פותח טפה שבהלכה הקודמת שהעליה טמאה, מפני "שכל דבר הנכנס בעובי המעזיבה וממלא הפתח ויושב שם, מהתקרה הוא חשוב, ואין אומרים בו: עירב את הטומאה" (הר"י קורקוס מובא בכסף-משנה כאן. וקשה מאוד להתאים ביאור זה לפירושו של הכסף-משנה בהלכה הקודמת, וצע"ג). (42) פירוש, העריסה טמאה טומאת שבעה, כדין כלים שנגעו בכלים. שהרי נגעה בסנדל, והתינוק שבמיטה טמא טומאת ערב. והמדובר

המחיצה). פירוש, אם יש לפניך מחיצה שאינה מגיעה עד לקרקע, יש לדון בה כאילו נמשכה עד לקרקע. וכן מעלים מחיצה נמוכה. ובנידון שלפנינו, רואים את הקורה העליונה, כאילו היא מגיעה עד לתחתונה וסותמת את ההפסק שבין הקורות ונעשה אוהל מושלם. (67) והוא-הדין כשטומאה על התחתונה (ראב"ד), שהרי אין כלום כנגדה למעלה. (68) תוספתא אהלות פי"א הי"ג. (69) שבפחות מטפח אין אומרים "גוד אחית" (סוכה כה, א: לא אמרינן "חבוט רמי"). (70) שאין בינה לבין הדבר המאהיל עליה טפח ברוחב טפח על טפח. (71) שנתבאר דינה למעלה פ"ז ה"ד וה"ה. (72) משנה שם פי"א א. (73) במשנה שם כתוב סתם: "בית שנסדק". ורבינו מפרש במשנה כמו שכתב כאן, ומשמע מזה, שאם לא נסדקו הכתלים, דינו כאוהל אחד אם אין בסדק פותח טפח. (74) מפני שהסדק מפסיק, ובטומאה לא אמרו את הכלל שפחות משלשה טפחים הוא כלבוד. (75) חוט ומשקל עופרת בסופו, והבנאים משתמשים בו כדי ליישר את הכתלים. ראה כלים כט, ג. [בתוספתא שם פי"ב ה"א פירשו כך דברי בית-הלל במשנתנן]. (76) כבית-הלל במשנה שם. (77) מפני שסופה של הטומאה לצאת דרך החלק החיצון הצריכו שיעור זה, אבל כשטומאה בחלק שהפתח בו וכלים בצד הפנימי, סדק כלשהו מפסיק, מפני "שאיין דרך הטומאה להיכנס".

- ז. אכסדרה⁷⁸ שנסדקה וטמאה בצד אחד⁷⁹ - הפלים
- שבצד השני טהורין⁸⁰; שהרי היא שני אהלים זה
- בצד זה ואויר ביניהן, שהרי הסדק בכל התקרה. נתן
- רגלו או קנה מלמעלה על הסדק⁸¹ - ערב את
- הטמאה⁸². נתן את הקנה בארץ כנגד הסדק, ואפילו
- כלי גדול - אינו מערב את הטמאה, עד שיהיה
- גבוה טפח⁸³ תחת הסדק. היה אדם⁸⁴ מטל על הארץ
- תחת הסדק - מערב את הטמאה⁸⁵; שאדם חלול
- הוא, והצד העליון הרי הוא כאהל שיש בו גבה
- טפח⁸⁶. וכן אם היו תחת הסדק פלים מקפלין⁸⁷
- מנחין על הארץ זה על גב זה, והיה העליון גבוה
- מעל הארץ טפח - ערב את הטמאה⁸⁸, וכל הפלים
- שלמטה ממנו הרי הן כפלים שתחת האהל.

(78) שם משנה ב. המדובר כאן באכסדרה פתוחה משלוש רוחותיה, וגגה מחובר לבית (כך פירש ה'תוספות יום טוב' בשם הר"מ מרוטנבורג במשנה, וראה תפארת ישראל שם שדחה פירושו של הכסף-משנה). (79) באיזה צד שהוא. (80) אפילו אם רוחב הסדק פחות מחוט המשקולת. והטעם, מפני שאפשר לה לטומאה לצאת שלא דרך החלק שהכלים נמצאים בו. (81) וסתמו באורך טפח או יותר, אבל פחות מטפח אינו מחבר את שני החלקים. (82) ודינם כאוהל אחד. (83) פירוש, שיהיה תחתיו מקום חלול טפח. שאם לא כן, הרי זו טומאה רצוצה, ואפילו אם רואים את הקנה כאילו הוא סותם את הסדק ואינה מתפשטת לצדדים. (84) שם משנה ג. (85) אף-על-פי שאין מקום פנוי בינו ובין הקרקע. (86) כבית-הלל שם. (87) שם. (88) אף-

שהרי כלי נעשה אוהל לטמא, אבל לא לטהר. (53) מפני שאין כאן אוהל על הטומאה, שהרי ארובה פתוחה לחוץ בפותח טפח. תוספתא אהלות פי"א. (54) משנה אהלות פי"ז. (55) המדובר בכלי שפיו צר ומתרחב כלפי מטה, ופי הכלי נשאר מחוץ למשקוף, והבטן יש בו פותח טפח ונמצא תחת המשקוף (כך פירש הראב"ד את המשנה. וגם רבינו, כנראה, מפרש כך). אבל אם פי הכלי מבפנים, הטומאה נכנסת מן הבית לתוך הכלי. (56) וגבוהה מן הארץ טפח. (57) במשנה כתוב "מודבקת". ופירש רבינו, שאם תעלה תהיה מודבקת למשקוף. ומשמיענו שאוהל ארעי (הקדירה) שאין בו טפח, אינו מצטרף לאוהל קבע. ולכאורה לא היה צריך להשמיענו שבצד המשקוף הבית טהור, שהרי כל-שכן הוא, מדין אינה נוגעת בפותח טפח. והר"מ מרוטנבורג מפרש, שאפשר לטעות ולומר שמודבקת מצטרפת למשקוף, מפני שאם תעלה נראית כגוף אחד עמו).

- ו. קורות הבית⁵⁸ והעליה שאין עליהם מעזיבה⁵⁹
- והן מכונות קורה כנגד קורה⁶⁰ ואויר כנגד אויר,
- ובכל קורה מהן פותח טפח וביניהן אויר פותח
- טפח⁶¹, וטמאה תחת אחת מהן⁶² - תחתיה בלבד
- טמא⁶³. היתה הטמאה בין התחתונה לעליונה - בין
- שתיהן בלבד טמא⁶⁴. היתה הטמאה על גבי
- העליונה - כנגדו עד לרקיע טמא. היו הקורות
- העליונות מכונות כנגד האויר שבין הקורות
- התחתונות⁶⁵ וטמאה תחת אחת מהן - תחת פלם
- טמא⁶⁶. היתה הטמאה על גבי קורה העליונה⁶⁷ -
- כנגד הטמאה עד לרקיע טמא. אין בקורות פותח
- טפח⁶⁸, בין שהיו מכונות זו על גבי זו ובין שהיו
- העליונות כנגד אויר התחתונות, והיתה הטמאה
- תחתיהן או ביניהן או על גביהן - טמאה בוקעת
- ועולה, בוקעת ויורדת, ואינה מטמאה אלא כנגדה
- בלבד⁶⁹; לפי שפל טמאה שאינה תחת פותח טפח
- בורם טפח⁷⁰ - הרי היא פרצוצה⁷¹. בית שנסדק⁷²
- גגו וכתליו⁷³ ונעשה שני חלקים, והיתה הטמאה
- בחיצו החיצון שהפתח בו - הפלים שבחיצו הפנימי
- פלם טהורין⁷⁴. היתה טמאה בחיצו הפנימי: אם
- היה רחב הסדק פחות מחוט המשקולת⁷⁵ - פלים שבחיצו
- החיצון טהורין⁷⁶, ואם היה פחות מפאן - הרי הן
- טמאין⁷⁷.

(58) שם פי"ב מ"ה. (59) טיט או נסרים הממלאים את האויר שבין קורה לקורה. (60) קורת בית כנגד קורת עליה, וגם רחבן שווה. (61) פירוש, בין קורות הבית לקורות העליה. אבל בין קורה לזו שבצידה, אפילו פחות מטפח מפסיק ואין הטומאה עוברת (כסף-משנה). (62) תחת אחת מקורות הבית. (63) שהקורה חוצצת. (64) שהטומאה אינה יורדת ואינה עולה דרך הקורות כשיש עליה פותח טפח. (65) וממלאות את כל רוחב האויר. (66) כלל הוא בידינו: "גוד אחית מחיצתא, וגוד אסיק מחיצתא" שבת קא, א (בעברית: משוך והורד את המחיצה, ומשוך והעלה את

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

רבי יהושע ללמוד תורה אצל רבי יוחנן בן גוריון (הר"י חגיז, מובא ב'סדרי טהרות' כאן).

על-פי שבגדים ממלאים את החלול שבין הבגד העליון והקרקע, נידון העליון כאוהל, והשאר ככלים המונחים באוהל.

פרק שבעה עשר

(1) יבאר זיו היוצא מפתח הבית ופניו למטה והיה גובהו מעל לארץ שנים עשר טפח או יותר, זיו הסוכב את כל הבית ואוכל בפתח טפח, חלון העשוי לתשמיש וזיו יוצא על גבי החלון, ובנין היוצא לפני החלון שהמשקוף נסמך עליו, שני זיזין זה על גבי זה ויש בכל אחד מהם פותח טפח וטומאה תחת התחתון, כלים או בגדים שהם זה על גב זה וטומאה רצוצה ביניהם, חבית שיושבת על שוליה וכזית מן המת נתון בתוכה, שתי חביות שיושבות על שוליהן ונוגעות זו בזו וטומאה תחת אחת מהן, שיפועי אוהלים אם הם כאוהלים.

א. זיז² שהוא יוצא מפתח הבית³ ופניו למטה⁴, והיה גבוה מעל הארץ שנים עשר טפח⁵ או פחות מקאן - הרי זה מביא את הטמאה⁶ בכל שהוא⁷. ודבר ברור הוא, שאינו מביא אלא מדבריהם⁸. וכן כל פיוצא בהבאת הטמאה כזו שאינה באהל טפח הבריא - אינה אלא מדבריהם. היה גבוה יותר משנים עשר טפח או שהיו פניו למעלה⁹, וכן העטרות והפתוחים היוצאות מן הבנין¹⁰ - אין מביאין אלא בפותח טפח. וכן זיו שעל גבי הפתח היוצא מן המשקוף¹¹, ואפלו היה קנה בצד המשקוף¹² ברחב הפתח - אינו מביא אלא אם כן היה בו פותח טפח¹³.

(2) אהלות פי"ד מ"א. (3) פירוש, יוצא ממזוזת הפתח ונכנס לתוך חללו ('סדרי טהרות' ו'חזון איש', וכן משמע מלשון רבינו בפירושו למשנה, שם). (4) יש תוספת לאותו זיו כלפי מטה, וצורתו כך !. פיה"מ שם, ובפ"ח ה"ב. (5) במשנה כתוב: "בזיו שהוא גבוה מן הפתח וכו' יב טפח". ורבינו מפרש, שהכוונה ממקום הזיו בפתח עד לארץ יש שנים-עשר טפח ('סדרי טהרות'). (6) אם טומאה מונחת תחת הזיו - הבית טמא, וכן כלים שתחתיו טמאים כשטומאה בבית. (7) אף-על-פי שאינו בולט טפח מן המזוזה. (8) בפירושו למשנה, כתב רבינו: "ואלו השיעורים כולם הלכה למשה מסיני", ברור שחזר בו כאן. (9) התוספת היתה כלפי מעלה, כזה ____ !. (10) כעין עלים ופרחים וכדומה, המפותחים באבני הבנין לפאר את הבית. (11) בפירושו למשנתנו מנמק רבינו, מפני שהמשקוף גבוה יותר משנים-עשר טפחים מן הארץ. ואולי גם כאן התכוון לכך, אבל קשה ליישב את סגנון ההלכה ע"פ הנימוק הזה. וב'סדרי טהרות' כתב, שרבינו חזר בו כאן מפירושו. (12) שם מ"ג, שנינו: "קנה שעל גבי הפתח". ונראה שרבינו מקיים את הגירסא שלפנינו, אלא שהוא מוסיף ואומר, שמדובר כשהקנה הוא מצד המשקוף ואינו יוצא מתחתיו ולמטה. (13) פסק כרבי יוחנן בן נורי, נגד דעת רבי יהושע, מפני שרבי יהושע היה תלמידו של רבי יוחנן בן נורי, כמו שאמרו בעירובין יא, ב: מעשה שהלך

ב. זיז¹⁴ שהוא סוכב את כל הבית¹⁵ ואוכל בפתח טפח - מביא את הטמאה¹⁶. היה אוכל בפתח פחות מטפח¹⁷ וטמאה בבית - כלים שתחתיו טמאין¹⁸; טמאה תחתיו - אינו מביא את הטמאה לבית¹⁹. וכן בחצר שהוא מקפת אכסדרה²⁰.

(14) שם מ"ד. (15) ויש ברחבו טפח. (16) בין אם הטומאה בבית וכלים תחת הזיו, ובין להיפך (ראה לקמן סוף ה"ג). (17) במשנה כתוב "שלוש אצבעות", וסובר רבינו שלא דווקא שלוש אצבעות אלא כל פחות מטפח - בין יתר על שלוש ובין פחות מזה - דינו כך. ומדובר כשהזיו למעלה משנים-עשר טפחים (כסף-משנה). (18) מפני שסופה של הטומאה לצאת דרך פתח זה, רואים אנו את הזיו שבפתח כאילו הוא חלק מהפתח, ומפני שהזיו סוכב את כל הבית - מתפשטת הטומאה גם לכל הזיו. וב'תפארת ישראל' כתב, שזה נאמר רק אם יש בזיו שמחוץ לפתח פותח טפח, אבל בפתח מטפח - לא). (19) לרבי יהושע, הנימוק "סופה של הטומאה לצאת" מועיל רק לטמא את הכלים שתחת הזיו, כשהטומאה בבית, אבל לא להיפך. (20) החצר מגולה למעלה, ואכסדרה היא מקורה. אם אכסדרה זו תופסת טפח בפתח הבית - מביאה את הטומאה. ואם פחות מטפח וטומאה בבית, כלים שתחת כל גג האכסדרה טמאים, ואם פחות מטפח וטומאה בבית, כלים שתחת כל גג האכסדרה טמאים מפני שסוף הטומאה לצאת דרך פתח הבית, שגג האכסדרה מאהיל עליו בפותח טפח. ואם הטומאה מונחת תחת גג האכסדרה, אינה מטמאה את הכלים הנמצאים בבית.

ג. חלון²¹ העשויה לתשמיש²² וזיו יוצא על גבי החלון, אפלו היה ברחב אגודל²³ - מביא את הטמאה. והוא שהיה גבוה מעל החלון רום אצבעים או פחות. היה למעלה מאצבעים - אינו מביא את הטמאה אלא אם כן יש בו רחב טפח. זיו שעל גבי החלון העשויה למאור²⁴ - מביא את הטמאה בכל שהוא²⁵, ואפלו גבוה פל שהוא. בנין היוצא לפני החלון²⁶ שהמשקוף נסמך עליו בשערה שמשקוף - אינו מביא את הטמאה²⁷. היה בו זיז²⁸ - רואין את הבנין כאלו אינו, והזיו העליון²⁹ מביא את הטמאה. וביצד מביאין פל הזיזין האלו טמאה? שאם היתה טמאה תחת אחד מהן או בבית - הפל טמא, בין בבית בין תחת הזיז³⁰.

(21) שם מ"ב. (22) להניח שם חפצים וכדומה. (23) בולט לחוץ כרוחב אגודל (אגודל - האצבע העבה שביד). תוספתא, שם ה"ז. (24) המביא את הטומאה ברוחב פונדיון (למעלה פי"ד ה"א). (25) פירוש, כל גובה שהוא, אפילו למעלה משתי אצבעות (רבינו, בפירוש המשנה). (26) כך מפרש רבינו, מה ששנינו (אהלות פי"ב ה"ג) "הבטח" אינו מביא את הטומאה. (27) כשהיא תחת

הבטח. הטעם, מפני שהוא חוצץ בפני הטומאה שלא תיכנס לחלון. (28) בולט לתוך החלון והטומאה תחת הבטח. (29) שהוא כאילו תלוי באויר ומאהיל על הטומאה. (30) פירוש, כל מקום שאמרנו למעלה שהזיו מביא את הטומאה, הכוונה היא, שאם טומאה תחת הזיו הוא מביא את הטומאה לבית, וכן גם להיפך. ומובן מאילו, שהכלים הנמצאים במקום הטומאה עצמו - טמאים. מצא רבינו לנכון להדגיש זאת, כדי שלא יטעו לפרש את הביטוי "מביא את הטומאה" במשמעות מצומצמת, היינו שהוא מביא את הטומאה לבית, אבל אין הבית מביא את הטומאה אליו.

ד. שְׁנֵי זִיזִין³¹ זֶה עַל גַּב זֶה³², וְיֵשׁ בְּכָל אֶחָד מֵהֶן פֹּתַח טֶפַח וּבִינֵיהֶם פֹּתַח טֶפַח, וְטִמְאָה תַּחַת הַתַּחְתּוֹן - תַּחְתּוֹי בְּלִבְד טִמְאָה³³. הִיתָה טִמְאָה בִּינֵיהֶן - בִּינֵיהֶם בְּלִבְד טִמְאָה³⁴. הִיתָה עַל גַּב הָעֲלִיּוֹן - כִּנְגָדוֹ עַד הָרְקִיעַ טִמְאָה³⁵. הִיָּה הָעֲלִיּוֹן עוֹדֵף עַל הַתַּחְתּוֹן פֹּתַח טֶפַח וְטִמְאָה תַּחַת הַתַּחְתּוֹן אוֹ בִּינֵיהֶן - תַּחְתּוֹי וּבִינֵיהֶן טִמְאָה³⁶. הִיתָה עַל גַּב הָעֲלִיּוֹן - כִּנְגָדוֹ וְעַד הָרְקִיעַ טִמְאָה³⁷. הִיָּה הָעֲלִיּוֹן עוֹדֵף עַל הַתַּחְתּוֹן פָּחוֹת מִטֶּפַח וְטִמְאָה תַּחְתּוֹי - תַּחְתּוֹי וּבִינֵיהֶן טִמְאָה³⁸. הִיתָה הַטִּמְאָה בִּינֵיהֶם אוֹ תַּחַת הַמֹּתֵר³⁹ - בִּינֵיהֶן וְתַּחַת הַמֹּתֵר טִמְאָה⁴⁰, אֲכָל תַּחַת הַתַּחְתּוֹן טְהוֹר⁴¹. יֵשׁ בְּכָל אֶחָד⁴² מֵהֶן פֹּתַח טֶפַח וְאִין בִּינֵיהֶם פֹּתַח טֶפַח⁴³ וְטִמְאָה תַּחַת הַתַּחְתּוֹן - תַּחְתּוֹי בְּלִבְד טִמְאָה⁴⁴. הִיתָה בִּינֵיהֶן אוֹ עַל גַּב הָעֲלִיּוֹן - כִּנְגָד הַטִּמְאָה עַד לְרָקִיעַ טִמְאָה⁴⁵. אִין בֵּהֶן פֹּתַח טֶפַח, בֵּין שֵׁשׁ בִּינֵיהֶם פֹּתַח טֶפַח וּבֵין שְׁאִין בִּינֵיהֶם פֹּתַח טֶפַח, בֵּין שְׁהִיתָה הַטִּמְאָה תַּחַת הַתַּחְתּוֹן אוֹ בִּינֵיהֶן אוֹ עַל גַּב הָעֲלִיּוֹן - טִמְאָה בּוֹקֶצֶת וְעוֹלָה, בּוֹקֶצֶת וְיֹרֶדֶת, שְׁהִיָּה הִיא רְצוּצָה⁴⁶. וְכֵן שְׁמִי יִרְעוּת שֶׁהֵן גְּבוּהוֹת מִן הָאָרֶץ פֹּתַח טֶפַח זֶה עַל גַּבֵּי זֶה. פְּלִים אוֹ בְּגָדִים⁴⁷ אוֹ לִוחוֹת שֶׁל עֵץ שֶׁהֵן מְנַחִין זֶה עַל גַּבֵּי זֶה וְטִמְאָה רְצוּצָה בִּינֵיהֶן, אִם הִיתָה הַטִּמְאָה גְּבוּהָה מִן הָאָרֶץ טֶפַח⁴⁸ - הָרִי הַכְּלִי שֶׁעָלֶיהָ מְלַמְעָלָה מְאֵהִיל עַל חֻלָּל הַטֶּפַח וּמְבִיא אֶת הַטִּמְאָה לְכָל הַפְּלִים שֶׁתַּחְתּוֹי. הִיָּה טְבִלּוֹת שֶׁל שֵׁשׁ, אֶפְלוֹ גְבוּהוֹת מִן הָאָרֶץ אֶלֶף אַמָּה⁴⁹ - טִמְאָה בּוֹקֶצֶת וְעוֹלָה, בּוֹקֶצֶת וְיֹרֶדֶת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כִּנְגָד⁵⁰.

(31) שם מ"ה. (32) מכוונים ורחבים שווה. (33) ומה שלמעלה מהתחתון טהור, מפני שהוא חוצץ בפני הטומאה. (34) התחתון מציל על הכלים שתחתיו, והעליון על אלה שלמעלה ממנו. (35) ומה שלמטה ממנו טהור. זה פשוט. (36) העודף שיש בו טפח מערב את הטומאה, והכול נעשה אוהל אחד. (37) ומה שתחתיו טהור, שהרי הוא חוצץ. (38) שהטומאה מתפשטת כנגד העודף, אפילו אם הוא פחות מפותח טפח, ועולה למעלה ובדרך עלייתה היא פוגעת באויר שביניהם ונכנסת ומטמאה (הרא"ש בפירושו למשנה

שם, וכן פירש ב'אליהו רבא'). (39) העודף של העליון. (40) שהעליון מאהיל עליהם. (41) כרבי יהושע, שם. והטעם, שבפחות מטפח, טומאה מתפשטת ועולה אבל אינה יורדת (רא"ש שם). (42) שם מ"ו. (43) והתחתון גבוה מן הארץ טפח (ראה ר"ש ורא"ש במשנתנו) (44) אבל ביניהם ועליון טהורים, מפני שהתחתון חוצץ. (45) הטומאה שביניהם היא טומאה רצוצה ובוקעת ועולה, שהרי אין ביניהם פותח טפח, ואף-על-פי-כן אינה בוקעת ויורדת מפני שהתחתון הגבוה מהארץ טפח - חוצץ. (46) אף-על-פי שיש על גבה חלול טפח. רבינו משמיענו כאן ביאור חדש למושג "טומאה רצוצה", היינו שהמקום שהיא מונחת עליו הוא פחות מטפח על טפח, ואף-על-פי שהמקום פתוח מארבע רוחותיו, וגם הדבר המאהיל עליה גבוה ממנו טפח. וחדושו הוא שלא שמענוהו בכל מקום אחר. ראה השגת הראב"ד. (47) שם פט"ו ה"א. (48) פירוש, הכלי שהטומאה תחתיו, הוא גבוה מן הארץ טפח (כסף-משנה). (49) תוספתא, שם. (50) ששיש מין אדמה הוא, ומתחבר עם הקרקע ונעשים כולם גוש אחד, אבל לוחות של עץ אינם בטלים לגבי קרקע, ולפיכך העליון הוא אוהל והלוחות שתחתיו הם כלים הנמצאים באוהל. [בתוספתא שם אמרו: "טבלאות של שיש חלקות", ומשמע שאם אינן חלקות ואויר מפסיק בין הטבלאות אינן כגוש אחד].

ה. לוחות⁵¹ שֶׁל עֵץ שֶׁהֵן⁵² נִוְגְעוֹת זוּ בְּזוֹ בְּקִרְנוֹתֵיהֶן⁵³ וְהֵן גְּבוּהוֹת מִן הָאָרֶץ טֶפַח וְטִמְאָה תַּחַת אֶחָת מֵהֶן - פְּלִים שֶׁתַּחַת הַשְּׁנֵי טְהוֹרִין, לְפִי שְׁאִינָה נִוְגְעַת בַּחֲבִרְתָּהּ בְּפֹתַח טֶפַח⁵⁴. וְהַנּוֹגֵעַ בְּלוֹחַ זֶה הַשְּׁנֵי - כִּנְגָדָה בְּכָלִים שֶׁנִּגְעוּ בְּאֵהֶל הַמֵּת⁵⁵. אֲכָל כָּל הַפְּלִים שֶׁאִמְרָנוּ שֶׁמְבִיאִין אֶת הַטִּמְאָה וְאִין חוֹצֵצִין, אִם הָאֵהֶל הַכְּלִי עַל הַמֵּת - כָּל פְּלִים שֶׁעַל גַּבֵּי טִמְאִים, כִּמּוֹ שֶׁבְּאִמְרָנוּ⁵⁶, וְטִמְאָתָן מְשוּם פְּלִים הַמְּאֵהִילִין עַל הַמֵּת⁵⁷, וְאִם הַפְּלִים שֶׁעַל גַּבֵּי שְׁאִין כִּנְגָד הַטִּמְאָה⁵⁸ טִמְאִים מְשוּם פְּלִים שֶׁנִּגְעוּ בְּכָלִים שֶׁהָאֵהִילוּ עַל הַמֵּת⁵⁹.

(51) שם מ"ב. (52) מדובר בטבלאות של שולחן שהן מקבלות טומאה (תפארת ישראל' שם, בועז ב). (53) כזה 00 ומנחים זה בצד זה. (54) אין דינו כאוהל ממש, לטמא גם מה שתחתיו. (55) במשנה כתוב: "טמא טומאת שבעה", ולכאורה דברי רבינו כאן מנוגדים למשנתנו, שהרי כתב למעלה (פ"ה ה"ד) "והשלישי טמא טומאת ערב", והנוגע בכלים שנגעו באוהל הוא שלישי. ב'כסף משנה' עמד על זה ופירש, שרבינו התכוון לנוגע בכלים שנגעו באוהל המת בעודו מאהיל על המת. ובטומאה בחיבורים גם השלישי טמא שבעה, ולמעלה בפ"ה ה"ד מדובר כשנגעו לאחר פרישה מן המת. ראה השלמות. ולדין עצמו, ברור שהלוח השני טמא טומאת שבעה כחלק מן האוהל, והנוגע בו כנוגע באוהל ואעפ"כ כלים שתחתיו טהורים, מפני שאינו נוגע בראשון בפותח טפח (ראה פירושו למשנתנו). והבדל כזה בין טומאת עצמו לטומאת אחרים, מצאנו שם פט"ו א: "כל המטלטלין מביאין את הטומאה וכו' ועל עצמן בכל שהן, ועל שאר אדם וכלים בפותח טפח" (ראה

(71) ואפילו כנגד מקצת היות שתחתיה ('סדרי טהרות'). וכן משמעות לשון רבינו, שכתב: "שהרי הטומאה פשטה בדפנות לבד". ובמשנה, מנמק רבינו: "לפי שהטומאה כבר התפשטה והראה (?) פעולתה וכו'" וב'סדרי טהרות' פירש כוונת רבינו, כיוון שנתפשטה הטומאה ע"י הדופן-האוהל, נפסקה רציצותו של חצי היות שתחת הדופן, ונשאר פחות מכשיעור תחת איריו ואינו מטמא. ומפירוש זה יוצא, שאם יש בחלק הטומאה שתחת אור החבית שיעור מלא – גם כנגד פיה טמא. (72) זה נמשך לדין מקצתה תחת דופנה ומקצתה תחת אוריה, ויש בדופן פותח טפח, שאמרנו שכנגד פיה טהור. ומתנה רבינו כאן ואומר, שזה דווקא בכלי טהור, שמדאורייתא הוא אוהל גמור בין לטמא בין לטהר, אבל כלי טמא אינו נעשה אוהל לטהר מדאורייתא, ונשארה כולה רצוצה ובוקעת ועולה ומטמאת את תוכה של החבית ('סדרי טהרות'). (73) והרי כולה מאהילה על הטומאה. (74) והרי היא קבר סתום שמטמא מכל צדדיו (רבינו בפירושו למשנתנו). סתם חבית יש באוריה פותח טפח, ואם אין בה פותח טפח – אין לה דין קבר סתום. (75) תוספתא, אהלות פ"ה ה"ח. (76) כיסוי מהודק יפה. (77) וכל כלי חרס שבתוכה, שכלי חרס מכוסה ומהודק יפה מציל על עצמו ועל כל מה שבתוכו. (78) מפני שהם מאהילים על המת, שהרי החבית אינה חוצצת (ראה למעלה פ"ב ה"א). (79) שם פט"ו מ"ג. (80) ויש הבדל בין יושבות על שוליהן, ובין מוטות ופיהן מן הצד. ביושבות, גם כל מה שבתוך החבית שהטומאה תחתיה – טמא, מפני שהטומאה בקעה לתוכה וכמו שביארנו למעלה בחבית אחת, אבל כשפיהן מן הצד הדפנות חוצצים ומצילים על תוך הכלי. ומה בין זה לכלים ובגדים ולוחות עץ שאמרנו למעלה בהלכה ד, שהעליון מאהיל ואלה שתחתיו הם כמונחים באוהל? שם מדובר בדברים המקבלים טומאה, אבל חביות של חרס אינן מקבלות טומאה מגבן, ולפיכך מצילות מה שבתוכן, ואף-על-פי-כן אין מצילות את מה שעל גבי החביות, כנגד הטומאה ממש. (81) זה נמשך לדין מוטות על צדיהן. (82) וכלי טמא אפילו באופן כזה אינו חוצץ, ונכנסה הטומאה לתוך החבית שהטומאה תחתיה, ומפני שהחביות נוגעות זו בזו בפותח טפח, נעשו כל הדפנות העליונים כאוהל אחד ומביא את הטומאה לכולם (על-פי פירוש ה'תפארת ישראל' במשנה). (83) אע"פ שהן טהורות. (84) מקום נגיעתן מצרפן, מפני שיש בו פותח טפח.

יום שלישי י"ב אדר ב' ה'תשע"ט

פרק שמונה עשר

(1) יבאר דין אדם שהאהיל בידו אחת על המת ובידו האחרת על הכלים, אדם שהשקיף בצד החלון והאהיל על הטומאה ואם היה מוטל על האסקופה, נושאי המת שעברו בו תחת אכסדרה והגיף אחד מהם הדלת וסמכו, תנור שעומד בתוך הבית ועינו קמורה לחוץ והאהיל מת על עינו.

- א. אדם שהאהיל בידו אחת על המת והאהיל ב'שניה' על הכלים³, או שנגע במת והאהיל על

'אליהו רבא' למשנתנו. (56) למעלה פ"ג ה"ד. (57) ומטמאים כלים ואדם טומאת שבעה. במה דברים אמורים? בכלים שהם נגד הטומאה עצמה. (58) כגון שהאוהל רחב ומתפשט לצידי הטומאה, והכלים עומדים שם. (59) והם עצמם טמאים טומאת שבעה ומטמאים אחרים טומאת ערב, כשנגעו בהם אחר שפירשו מן המת (ראה למעלה פ"ה ה"ג).

- 1 ו. חבית⁶⁰ שהיא יושבת על שוליה⁶¹ באוריה⁶², וכזית
- 2 מן המת נתון בתוכה או תחתיה⁶³ כנגד אוריה -
- 3 טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת⁶⁴, והחבית
- 4 טמאה⁶⁵, שהרי הטמאה בוקעת מתחתיה⁶⁶ ונטמאת
- 5 אוריה. היתה הטמאה תחת עבי דפנה⁶⁷ - טמאה
- 6 בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת⁶⁸, והחבית טהורה.
- 7 ולמה החבית טהורה? שהרי אין הטמאה בוקעת
- 8 באוריה אלא בדפנה, ואין כלי חרש מטמא אלא
- 9 מאורו. היתה מקצת הטמאה תחת עבי דפנה
- 10 ומקצתה תחת אוריה - טמאה בוקעת ועולה, בוקעת
- 11 ויורדת. היתה בדפנות פותח טפח⁶⁹ - כלה טמאה⁷⁰,
- 12 וכנגד פיה טהור⁷¹, שהרי הטמאה פשטה בדפנות
- 13 בלבד. במה דברים אמורים? בחבית טהורה⁷²; אבל
- 14 אם היתה טמאה או גבוהה מן הארץ טפח⁷³ או
- 15 מכסה או כפויה על פיה⁷⁴, והיתה טמאה תחתיה או
- 16 בתוכה או על גבה - הפל טמא, וכל הנוגע בה פלו
- 17 טמא. היתה מקפת⁷⁵ צמיד פתיל⁷⁶ ונתונה על גבי
- 18 המת - האכלים והמשקין שבתוכה טהורין⁷⁷,
- 19 והפלים שעל גבה טמאים⁷⁸. חביות שהן יושבות⁷⁹
- 20 על שוליהן או מוטות על צדיהם באור, והן נוגעות
- 21 זו בזו בפותח טפח, וטמאה תחת אחת מהן -
- 22 טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת⁸⁰, מפני שהיא
- 23 רצוצה. במה דברים אמורים? בטהורות; אבל אם
- 24 היו טמאות⁸² או גבוהות מן הארץ פותח טפח⁸³
- 25 וטמאה תחת אחת מהן - תחת פלן טמא, שהרי הפל
- 26 אהל אחד⁸⁴.

(60) שם פ"ט מט"ז. (61) מדובר בחבית של חרס. (62) כלומר, במקום מגולה לאויר. (63) ואין טפח בין שוליה לקרקע. (64) נתבאר כבר, שכלי אינו חוצץ בפני הטומאה, ולפיכך דין הטומאה שבתוך הכלי, כאילו היא תחת הכלי ובוקעת ועולה ובוקעת ויורדת ומטמאה כל מה שכנגדה. (65) אף-על-פי שכלי חרס אינו מיטמא מגבו. (66) ונכנסה לתוך החבית וטימאתו. ואפילו שלא כנגד הטומאה – טמא, מפני שהאור הטמא מתערב עם שאר האויר. (67) שלא כנגד התוך. (68) וכל מה שכנגד הטומאה – טמא. (69) קשה לקבל הדברים כפשוטם, כי אין להעלות על הדעת כלי שעובי דפנו טפח, ופירש ב'סדרי טהרות' כגון שיש לכלי שפה למעלה, כזה, והשפה עם עובי הדופן רחבם טפח. (70) כל מה שיגע בחבית, בין כנגד הטומאה בין שלא כנגדה וכן תחת השפה, מפני שהטומאה בוקעת ועולה ומתפשטת תחת אוהל כל סביבות הכלי.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי י"ב אדר ב' - ספר טהרה - הלכות טומאת מת קמג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 הפלים: אם יש בידו פותח טפח - הפלים טמאין,
2 ואם לאו - טהורין.⁵ וכן שני בתים ובהם שני חצאי
3 זיתים,⁶ ופשוט ידו לבית זה וידו השנייה לבית השני:
4 אם יש בידו פותח טפח - ערב את הטמאה⁷ ונעשה
5 הפל כאהל אחד, ונטמא הוא והבתים⁸; ואם לאו -
6 אינו מביא את הטמאה.

(2) בעורו מאהיל על המת. (3) בעוד ידו נוגעת במת.
(4) שהאדם נעשה אוהל והוא מאהיל על המת ועל הכלים.
(5) וכן אם האהיל על הכלים אחר שפירש מן המת - הכלים
טהורים, אפילו אם יש בידו טפח, מפני שאינו מטמא
באוהל אלא המת עצמו, אבל לא אדם וכלים שנטמאו במת,
אבל בחיבורים מטמא באוהל. (6) מבשר המת, ושיעורו
לטמא - כזית. (7) שהרי הוא מאהיל על כזית שלם.
(8) כלומר, הכלים ובני אדם הנמצאים בשני הבתים.

7 ב. אדם שהשקיף בעד החלון והאהיל על הטמאה⁹
8 - מביא את הטמאה לבית¹⁰ ונטמא כל הבית. הנה
9 מטל¹¹ על האסקופה ומקצתו בתוך הבית ומקצתו
10 בחוץ, והאהילה טמאה על מקצתו שבחוץ - הבית
11 טמא. מפני שהאדם חלול ויש בו גבה טפח¹², וכיון
12 שהאהילה טמאה עליו - הרי זה כמאהיל עליה
13 ומביא את הטמאה. וכן אם היתה טמאה בבית
14 והאהילו טהורין על מקצתו¹³ שבחוץ - הרי אלו
15 טמאין, מפני שהוא¹⁴ כמאהיל על הטמאה, והאדם
16 מביא ואינו חוצץ, כמו שבארנו.

(9) שהייתה בחוץ סמוך לכותל הבית, והמשקיף כפף את
גופו לחוץ דרך החלון. (10) אף על פי שהמשקיף נשען
על החלון ונמצא אדן החלון מפסיק בין הטומאה לבית,
והטעם מבואר למטה: "מפני שהאדם חלול וכו'".
(11) אדם חי. (12) ונעשה אוהל. (13) של האדם החי
המונח על האסקופה. (14) האדם המוטל על האסקופה.

17 ג. נושאי המת שעברו בו¹⁵ תחת האכסדרה,¹⁶
18 והגיף¹⁷ אחד מהן את הדלת וסמכו במפתח¹⁸ כדי
19 שלא יטמא הבית, וכן אם היה אדם מבפנים¹⁹ או
20 מבחוץ סומך הדלת: אם יכול הדלת לעמוד בפני
21 עצמו²⁰ - הבית טהור, ואם לאו - הבית טמא; לפי
22 שנמצא האדם הוא שחצץ בפני הטמאה, והאדם
23 והפלים מביאין ואינן חוצצין, כמו שבארנו.

(15) כלומר, עימו. (16) שטח מקורה לפני חזית הבית
ומשקוף הדלת נכנס תחת גגה (רבינו בפירושו למשנה, ויש
מפרשים, שתקרת הבית סוככת על האכסדרה). (17) סגר
את הדלת לפני שנכנס המת תחת גג האכסדרה. (18) כדי
שלא תיפתח הדלת. המפתחות שלהם היו כמין יתד של עץ.
(19) בבית. (20) ולא תיפתח מאליה.

24 ד. תנור שהוא עומד בתוך הבית ועינו²¹ קמורה
25 לחוץ²², והאהילו נושאי המת על עינו הקמורה -
26 התנור טמא²³ והבית טהור²⁴; שהרי אין התנור גבוה

מל הארץ²⁵ כדי שביא טמאה לבית. מגדל הפא
במדה²⁶ שהוא עומד בתוך הפתח²⁷ ונפתח לחוץ²⁸:
טמאה בתוכו - הבית טהור²⁹, טמאה בבית - מה
שבבתוכו טמא³⁰; שהרי הוא פתוח בתוך הפתח³¹,
ודרך הטמאה לצאת ואין דרכה להכנס. היתה
מוכני³² שלו משוכה לאחוריו³³ ויוצאת³⁴ פחות
משפח³⁵ ואינה נשמטת³⁶, וטמאה שם בתוכה כנגד
הקורות³⁷ - הבית טהור; שאף על פי שהיא יוצאה,
אינה נשמטת³⁸ ואינה יוצאת טפח³⁹. והוא שיהיה
בה⁴⁰ טפח⁴¹ על רום טפח חלול; אבל אם אין
במוכני חלל טפח - הרי הטמאה רצוצה בתוך הבית
והבית טמא. הנה המגדל עומד בתוך הבית⁴²
והטמאה בתוכו או בתוך התבה שלו⁴³, אף על פי
שאין ביציאתו פותח טפח - הבית טמא⁴⁴. טמאה
בבית - מה שבבתוכו טהור⁴⁵; שדרך הטמאה לצאת
42 ואין דרכה להכנס.

(21) לתנורים המוסקים מבפנים היו חורים שדרכם יוצא
העשן ומוציאים את האפר, ונקרא עין התנור. (22) כעין
סילון יוצא מהחור לחוץ. ויש מפרשים "קמורה" היינו שעל
גבי העין מבחוץ עשוי כעין גג קטן כדי שלא יכנס הגשם
לתנור, והמדובר כשעין התנור שבחוץ פחותה מטפח (הר"ש
במשנתנו, ודעת הרא"ש, שהמדובר כשיש בה פותח טפח,
ורבינו לא גילה דעתו בפירושו). (23) שהטומאה נכנסת
לכלי חרס אפילו דרך נקב קטן ורק "צמיד פתיל" (כיסוי
מהודק) חוצץ. (24) כי התנור המחובר לכתלי הבית הרי
הוא מן התורה כבית ממש שיש לו דפנות, שאין טומאה
נכנסת לו בפחות מפותח טפח, אלא שחכמים גזרו בתנור
שבחוץ הבית משום חוץ לבית, וסוברים בית הלל במשנתנו,
שגזרו על התנור בלבד, אבל לא החמירו לטמא את כל
הבית. (25) אלא קבוע בקרקע ולפיכך אין עליו דין כלי
מן התורה ואינו מביא את הטומאה לבית אפילו מדרבנן,
שלא גזרו על הבית. ומכאן, שאם התנור העומד בבית אינו
עומד על הקרקע והרי הוא ככלי מן התורה, הטומאה יוצאת
ממנו דרך פיו לבית ומטמאהו. (26) כעין ארגז גדול,
שמחזיק ארבעים סאה בלח (למעלה פרק ו הלכה ב) ואינו
מקבל טומאה וחוצץ בפני הטומאה. (27) וממלא כל רחבו.
(28) דלת המגדל. (29) ואף על פי שהמגדל בולט לבית אין
הטומאה נכנסת לו מפני שהמגדל הבא במידה חוצץ.
(30) המדובר, כשאין לבית פתח אחר להוציא בו את
הטומאה ואין לה יציאה אחרת אלא דרך הפתח שהמגדל
ממלא אותו. (31) שהטומאה תצא שם. (32) בסיס המגדל
העומד על גלגלים. (33) לאחורי המגדל. (34) לתוך חלל
הבית. (35) במשנה כתוב "שלוש אצבעות" ומפרש רבינו
שלאו דווקא שלוש אצבעות והכוונה לפחות מטפח (טפח
= ארבע אצבעות. בכורות לט עמוד ב). (36) הבסיס
מחובר למגדל. (37) במקום מגולה לתקרת הבית.
(38) אבל אם היא נשמטת דינה ככלי ואינה חוצצת.
(39) ולפיכך אין הטומאה יוצאת ממנה לבית כמו שנתבאר
כבר כמה פעמים, שטומאה אינה עוברת דרך פתח שאין בו

דברים: א. אין אנו דנים את הכתלים כאילו הם זקופים ומסגרות הגג יורדות וסותמות והאווהל מצטמצם לשטח שתחת הגג; ב. שאפילו המקומות שאין בינם ובין הקרקע טפח נידונים כאווהל, והטעם מפני שכל השטח המוקף יריעות הוא אוהל אחד ואם יש בו פותח טפח במקום אחד דין אוהל על כולו ואפילו במקום שאין בו טפח. (60) בכל מקום שהוא אפילו במקום שאין בו רום טפח. (61) שהרי הכל אוהל אחד. (62) עד כאן למדנו דיני השיפוע כמאהיל, ומכאן ואילך דיני נגיעה בשיפוע. (63) כלומר, בין הקרקע ובין היריעה המשופעת בכל מקום שהוא. (64) בשיפוע. (65) בפנים האווהל. (66) אפילו אם פינו המת מתוכו לפני שנגע. (67) המדובר ביריעות המקבלות טומאה אפילו כשהן נטויות כאווהל וחוצצות בפני הטומאה, כגון של פשתן או צמר או עור, ולפיכך שני צדדיהן נידונים כשני כלים, הפנימי מאהיל על המת ומיטמא וגם מטמא אחרים כמת עצמו, והחיצון טמא מפני שנגע בפנימי ודינו ככלים שנגעו בכלים שנגעו במת, שמטמאים טומאת ערב בלבד. והמדובר כשפינו את המת לפני שנגע, אבל הנוגע בחיצון בעוד המת שם טמא טומאת שבעה. (68) שני החלקים אמנם מצטרפים אף על פי שהאחד מבפנים והשני מבחוץ, אולם, מפני שאין כזית שלם מצד אחד אין שום צד נידון כאילו היה בו בעצמו כזית שלם. (69) תוספתא שם פרק א הלכה א. יריעות האווהל טמאים טומאת שבעה, מפני שלטומאת עצמן אין הבדל בין תוכו ובין אחריו. ולפיכך מצטרפים שני חצאי הזיתים לטמאן טומאת שבעה.

- ח. הנה כנה האהל מרדף⁷⁰ על הארץ וטמאה תחת⁷²
כנה האהל הפרוש על הארץ או על גבי הכנה⁷³ -
טמאה בוקעת ועולה⁷¹, בוקעת ויורדת.⁷⁴

(70) סרוח ומונח על הארץ ואין אוויר תחתיו מחובר לאוויר האווהל. (71) ככל טומאה רצוצה, מובן שכל האווהל נטמא כנוגע בכלים שנטמאו במת, אבל הכלים שתחת האווהל ולא נגעו בו - טהורים.

פרק תשעה עשר

(1) יבאר דין כוורת שהיא מוטלת בארץ והיא בתוך פתח הבית ופיה לחוץ וכזית ממת נתון תחתיה או על גבה, היתה גבוהה מהארץ טפח וטומאה תחתיה או בבית או בתוכה, כוורת המוטלת בארץ בתוך הפתח ופיה לפנים והיא כלי שלם וחלולה וכזית מת נתון תחתיה וכו', כוורת שהיא בתוך הבית והיא ממלאה את כל גובה הבית ופיה למעלה וכו', כוורת חלולה שהיא כלי שלם והיתה מונחת על צידיה באויר וכזית מת תחתיה וכו', כוורת שהיא כלי שלם והיא יושבת על שוליה לאויר וטומאה תחתיה וכו', גמל העומד באויר וטומאה תחתיו או שהיה רובץ, אם הניזר מגלח על אלו הטומאות ואם הנכנסים למקדש חייבים עליהן כרת.

- א. פורת⁷⁵ שהיא מטלת בארץ⁷⁴ והיא בתוך פתח⁷⁵
הבית ופיה⁷⁶ לחוץ, וכזית מן המת נתון תחתיה או
על גבה מבחוץ⁷⁷ - כל שהוא כנגד הזית בתחתיה⁷⁸
או כנגדה⁷⁹ טמא, וכל מה שפאזיר תוכה⁸⁰ טהור⁸¹,
חוץ מקלי שהוא כנגד הטמאה⁸², והבית טהור⁸³.

טפח. (40) בכל המוכני. (41) ובחלק שתחת התקרה אין טפח. (42) כל הדינים שלמעלה נאמרו במגדל העומד בפתח הבית. (43) תיבה קטנה העומדת בתוך המגדל. (44) מפני שסוף הטומאה לצאת דרך הבית. (45) כשאין בפתח המגדל טפח. ואם יש בו טפח נכנסת הטומאה לתוכו מן הבית.

- ה. כלים שפין המגדל ובין הארץ⁴⁶, שפינו ובין הפתל, ושפינו ובין הקורות⁴⁷: אם יש שם פותח טפח - טמאים⁴⁸, ואם לאו - טהורים; שהרי אנו רואים את הקורות פאלו הן יורדות וסותמות.

(46) המגדל עומד על גלגלים ויש מקום פנוי בין שוליו ובין הקרקע. (47) וטומאה בבית. (48) שטומאת הבית נכנסת שם.

- ו. היתה הטמאה תחת המגדל פינו ובין הארץ, או פינו ובין הקורות, או פינו ובין הפתל, בין שיש שם חלל טפח בין שאין שם - הבית טמא⁴⁹. הנה עומד באויר⁵⁰ וטמאה בתוכו - כלים שבעכו⁵¹ טהורים⁵²; טמאה בעכו⁵³ - כלים שבתוכו⁵⁴ טהורים.

(49) כלל אמרו: צמיד פתיל ואהלים מצילים על הטהורים מליטמא, אבל אינם מצילים על הטמאים מליטמא. לפיכך, אף על פי שהטומאה מונחת באווהל הפנימי, היא מטמאה את הכלים שבאווהל החיצון. (50) במקום מגולה לרקיע. (51) המדובר במגדל שכתליו עשויים לוחות כפולים וביניהם חלול, ובשטח שבין לוח ללוח עומדים או תלויים כלים. (52) שהרי הם מוגנים מכל צד על ידי אוהל. וזה שאמרנו למעלה שאווהל אינו מציל על הטמאים מליטמא הכוונה לאווהל תוך אוהל, וטומאה בפנימי וסוף הטומאה לצאת. (53) שבתוך המגדל עצמו.

- ז. כל שפועי אהלים - פאהלים. פינדר? אהל שהוא שופע ויורד⁵⁴ וכלה⁵⁵ עד באצבע⁵⁶, וטמאה באהל⁵⁷ - כלים שתחת השפוע⁵⁸ טמאים⁵⁹; טמאה תחת השפוע⁶⁰ - כלים שבאהל טמאים⁶¹. הטמאה⁶² מתוך השפוע⁶³ - הנוגע ב⁶⁴ מתוכו⁶⁵ טמא טמאת שבעה⁶⁶, והנוגע בשפוע מאחרי טמא טמאת ערב⁶⁷; נעשה השפוע מאחרי פאלו הוא כלי שנגע באהל. היתה הטמאה על אחורי השפוע - הנוגע בו מאחוריו טמא טמאת שבעה, והנוגע בשפוע בתוכו טמא טמאת ערב. פחצי זית מתוכו וכחצי זית מאחוריו - הנוגע בו בין מתוכו בין מאחוריו טמא טמאת ערב⁶⁸, והאהל עצמו⁶⁹ טמא טמאת שבעה.

(54) שכתליו אינם זקופים אלא משתפעים והולכים ומתוך כך שטח האווהל מתרחב אולם המרחק בין הקרקע ובין יריעות האווהל פוחת והולך. (55) בסמוך לקרקע. (56) כלומר, פחות מטפח. המדובר באווהל שגגו שטוח בטפח על טפח או יותר. (57) תחת הגג לא תחת הכתלים המשופעים. (58) בין במקום הגבוה טפח על הארץ ובין במקום שאין בינו ובין הארץ טפח. (59) משמיענו שני

הִיְתָה הַטְּמֵאָה בְּבִית - אֵין טְמֵא אֶלָּא הַבֵּית¹⁴, אָבֵל
 כָּלִים שֶׁבְּתוֹכָהּ אוֹ תַּחְתֶּיהָ אוֹ עַל גְּבֻהָ¹⁵ טְהוּרִים¹⁶.
 הִיְתָה הַטְּמֵאָה בְּתוֹכָהּ¹⁷ - הַכֵּל טְמֵא, כָּל שֶׁבְּבִית וְכָל
 שֶׁבְּתוֹכָהּ¹⁸ וְכָל שֶׁעַל גְּבֻהָ וְכָל שֶׁתַּחְתֶּיהָ כִּנְגַד
 הַטְּמֵאָה¹⁹, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. הִיְתָה גְבוּהָ מִן הָאָרֶץ
 טֶפַח וְטְמֵאָה תַּחְתֶּיהָ אוֹ בְּבִית אוֹ עַל גְּבֻהָ - הַכֵּל
 טְמֵא²⁰, כָּל שֶׁבְּבִית וְכָל שֶׁתַּחְתֶּיהָ וְכָל שֶׁעַל גְּבֻהָ;
 אָבֵל כָּל שֶׁבִּאֲוִיר תוֹכָהּ טְהוּר²¹, חוּץ מִפְּלִי שֶׁהוּא
 כִּנְגַד הַטְּמֵאָה²². הִיְתָה הַטְּמֵאָה בְּתוֹכָהּ - הַכֵּל טְמֵא,
 כָּל שֶׁבְּתוֹכָהּ וְכָל שֶׁבְּבִית וְכָל שֶׁתַּחְתֶּיהָ וְכָל שֶׁעַל
 גְּבֻהָ. שֶׁהַפְּלִים אוֹ הָאֲדָם שֶׁנַּעֲשֶׂוּ אֹהֶל עַל הַטְּמֵאָה
 אוֹ שֶׁהִיְתָה הַטְּמֵאָה עַל גְּבִיהָ - מִבִּיאֵין וְלֹא
 חוּצָאִין²³, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ²⁴. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים?²⁵
 בְּזֶמֶן שֶׁהִיא כְּלִי²⁶ וּמַחְלִחֶלֶת²⁷; אָבֵל אִם הִיְתָה
 פְּחוּתָהּ²⁸ וְסִתָּם הַמָּקוֹם הַנִּפְתָּח בְּקֶשׁ, שֶׁהָרִי אֵינָהּ
 כְּלִי, אוֹ שֶׁהִיְתָה אֲפֻצָּה²⁹ עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּהּ חָלָל
 טֶפַח אֶלָּא אֲטוּמָה כְּדִי שֶׁלֹּא יִמָּצֵא בָּהּ חָלָל טֶפַח
 בְּמָקוֹם אֶחָד³⁰. הִיְתָה³¹ גְבוּהָ מִן הָאָרֶץ טֶפַח
 וְטְמֵאָה תַּחְתֶּיהָ אוֹ בְּבִית - הָרִי הַבֵּית וְכָל שֶׁתַּחְתֶּיהָ
 טְמֵאִין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֹהֶל אֶחָד³², וְתוֹכָהּ וְגְבֻהָ
 טְהוּר³³, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֹהֶל שֶׁל עֵץ³⁴ וְאֵינוֹ כְּלִי. הִיְתָה
 טְמֵאָה בְּתוֹכָהּ³⁵ - אֵין טְמֵא אֶלָּא תוֹכָהּ. הִיְתָה עַל
 גְּבֻהָ - כִּנְגַדוֹ עַד לְרִקְיעַ טְמֵא³⁶. הִיְתָה מְנַחֵת עַל
 הָאָרֶץ³⁷ וּפִיָּה לַחוּץ וּכְזֹת מִן הַמַּת נִתֵּן תַּחְתֶּיהָ³⁸ -
 כִּנְגַדוֹ עַד הַתְּהוֹם טְמֵא³⁹. הִיָּה עַל גְּבֻהָ⁴⁰ - כִּנְגַדוֹ עַד
 הָרִקְיעַ טְמֵא⁴¹. הִיְתָה טְמֵאָה בְּבִית - אֵין טְמֵא אֶלָּא
 הַבֵּית בְּלִבְדוֹ⁴². הִיְתָה טְמֵאָה בְּתוֹכָהּ - אֵין טְמֵא אֶלָּא
 תוֹכָהּ⁴³.

(2) כל מקום שנאמר בפרק זה "טהור" או "טמא", הכוונה לכלים הנמצאים בשטח שבו דנים. (3) אהלות פ"ט מ"א. (4) ואין בינה ובין הקרקע טפח. (5) ומקצת הכוונה עצמה. (6) על גב המקצת שבחוץ או תחתיה. והמדובר, כשהכוונה מחזיקה ארבעים סאה (רבינו בפירושו למשנה), שאינה מקבלת טומאה. אבל היא מביאה את הטומאה, וגם חוצצת בפני הטומאה (למעלה פ"ג ה"ג). (7) כשהטומאה על גבה. (8) כשהטומאה תחתיה. (9) שטומאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת. ואף-על-פי שכלי עץ הבאים במידה (מחזיקים 40 סאה) חוצצים, זה נאמר רק להציל מה שבצידי הטומאה. אבל שכנגד הטומאה, מציל רק אוהל עם דפנות בלבד (ראה 'תוספות יום טוב'). (10) שלא כנגד הטומאה. (11) ואין אנו אומרים מכיוון שהטומאה בקעה ונכנסה לכוורת שהיא אוהל, הרי היא מתפשטת בכל אורה ומטמאה כל מה שבתוכה, לפי הכלל שכל הבית כאילו מלא טומאה. והטעם, מפני שלא אמרו כלל זה אלא כשעצם הטומאה, היינו הכזית מן המת, נמצא בבית. אבל כאן, כשאין בכוורת אלא כוחה של הטומאה בלבד, אינה מתפשטת לצדדים, אלא ממשיכה ובוקעת כנגד הכזית (כסף-משנה) [ראה משנה אחרונה, שהביא כמה הוכחות

לסתור סברא זו, אבל קשה למצוא הסבר אחר לדברי רבינו כאן]. (12) ואין הכוונה מצילה, אף-על-פי שיש בתוכה פותח טפח. והטעם, מפני שגזרו משום אין בה פותח טפח (סדרי טהרות). יוצא מזה, שלהלכה אין כל הבדל בין גבה ובין תוכה. ולמה לא כלל אותם רבינו בבבא אחת? מפני שבדין גבה, התכוון להדגיש שכנגד הטומאה טמא, ובדין תוכה החידוש הוא שאינה מטמאה שלא כנגד הטומאה. (13) שהרי הטומאה מונחת בחוץ והיא רצוצה. (14) משמע, כל מה שבבית אפילו הכלים שתחת הכוורת בפנים הבית, ואף-על-פי שאין תחתיה פותח טפח. (15) בחלק שמחוץ לבית. (16) תחתיה ועל גבה אין כל סיבה שתתפשט לשם הטומאה, וכלים שבתוכה טהורים אפילו בחלק שבתוך הבית, מפני שהכוורת מצילה על מה שבתוכה, ואף-על-פי שאין בה פותח טפח. ומה שאמרנו: כלי נעשה אוהל לטמא אבל לא לטהר, הכוונה רק לכלים שמחוצה לו (סדרי טהרות). (17) בתוך הכוורת, אפילו אם היא בחלקה שמחוץ לבית. (18) כשהטומאה בתוכה, כאילו כולה מליאה טומאה (ראה למעלה הערה ח), והדופן העליון מאהיל עליה ומטמא כל מה שבתוכה, בין בחלק שבבית ובין בחלק שחוצה לו. והבית טמא, מפני שאוהל בתוך אוהל אינו מציל על הטומאה מלטמא (ראה הערות פ"ח ה"ו), וכאילו הטומאה בבית. [בסדרי טהרות מבאר, שאוהל ממש בתוך אוהל מציל, כשיש פתח פתוח לחוץ. אבל כלי שנעשה אוהל, אינו מציל אפילו עם פתח. הבדל זה משמש יסוד להבנת שיטת רבינו בהלכות הבאות]. (19) זה נמשך גם לעל גבה, ובשניהם מטהר רבינו כלים שמחוץ לבית שאינם כנגד הטומאה. וטעמו, מפני שיש כאן אוהל פותח טפח על הטומאה, הרי הוא גם חוצץ בפני הטומאה, ואף-על-פי-כן מה שכנגד הטומאה טמא, גזירה דרבנן. משום אין בכוורת פותח טפח, שהיא טומאה רצוצה הבוקעת ומטמאה כל מה שכנגדה (סדרי טהרות). (20) מפני שהכוורת מאהילה על הטומאה, נתחברה לאוהל אחד עם כל הבית. ואפילו אם הטומאה על גבה, שהרי הכוורת אינה חוצצת, וכאילו הטומאה תחתיה, כמבואר למעלה. (21) שעל תוכה מצילה, כמבואר למעלה. (22) גזירה משום אין בה פותח טפח, כמבואר למעלה. (23) דבריו אלו נראים סותרים למה שכתב בפרק י"ג ה"ג, שכלים הבאים במידה חוצצים, והרי המדובר כאן בכלי הבא במידה. ובכסף-משנה מבאר, שכלי שאינו מקבל טומאה חוצץ בפתיחה שבין בית לבית, אבל כשטומאה תחתיו או על גביו, מביא ואינו חוצץ, כמו ששינוי (אהלות פ"ו מ"א) "אדם וכלים נעשים אוהל לטמא אבל לא לטהר", ואפילו כלים שאינם מקבלים טומאה. [ראה רא"ש בפירושו לפ"ח מ"א שהקדים את הכסף-משנה בקביעת הבדל זה]. (24) בפ"ג ה"ג. ראה השלמות שם. (25) שם מ"ג ואילך. (26) שלם, לא שבור. (27) שיש בה חלול (רבינו בפירושו למשנה). (28) ניטל חלק מדופנה. (29) תוכה ממולא בקש, ודפנותיה שלמים. (30) הסגנון אינו בהיר, אבל הכוונה ברורה: שיש בה כמה מקומות חלולים, ואין באחת מהם טפח, אבל אם תצרפם יחד יצא לך יותר מטפח. (31) הכוורת הפחותה או האפוצה. (32) כמו במחולחלת. (33) כלים שבתוכה, בין בחלק שבחוץ ובין שבבית. אבל

פחותה לפנים, מתחבר אורה עם אויר הבית ונעשו אוהל אחד, ולפיכך אם הטומאה באחד מהם - שניהם טמאים. (47) ויש מקום לטומאה להכנס תחתיה ולצאת. (48) אפילו תחת החלק שמחוץ לבית. (49) בפנים או בחוץ. (50) נִימוק לטומאת תוכה כשהטומאה בבית, וכן להיפך. (51) נִימוק לטומאת גבה שבחלק החוץ, וגם לטומאת תוכה והבית כשהטומאה על גבה מבחוץ. מפני שהכוורת, שהיא כלי, אינה חוצצת, הרי הטומאה כאילו מונחת תחת הכוורת המאחילה עליה, והכלים שעל גבה כאילו מונחים באוהל. (52) אפילו מה שבתוכה, כמבואר למעלה: מפני שהיא כאוהל אחד עם הבית, מה שאין-כן בפיה לחוץ, שאמרנו למעלה: "ותוכה וגבה טהור". (53) בחלק שבחוץ, מפני שהכוורת הפחותה או הפקוקה, שאינה כלי כלל - חוצצת. (54) מחוץ לבית. (55) כלי המאחיל עליה בכל גובה שהוא. (56) כדין טומאה רצוצה, ואינה בוקעת ועולה מפני שהכוורת חוצצת. (57) מבחוץ. (58) כללו של דבר: בפיה לפנים נידונים תוכה של הכוורת והבית כאוהל אחד, ודיניהם שווים בכל המקרים.

- ג. פִּוֶּרֶת⁵⁹ שֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַבֵּית⁶⁰ וְהִיא מְמַלְאָה אֶת כָּל גְּבֵה הַבֵּית, וּפִיָּה לְמַעַל לְקוֹרוֹת הַבֵּית, וְאֵין בִּינָה לְבֵין הַקּוֹרוֹת פּוֹתֵחַ טֶפַח, וְטִמְאָה בְּתוֹכָהּ - הַבֵּית טָמֵא⁶¹, טִמְאָה בְּבֵית - מֵה שֶׁבְּתוֹכָהּ טָהוֹר⁶²; שְׁדָרָךְ הַטִּמְאָה לְצֵאת לְתוֹךְ הַבֵּית בְּפָחוֹת מִטֶּפַח וְאֵין דִּרְכָּה לְהַפְגִּס. בֵּין שְׁהִיתָהּ⁶³ מִטָּה עַל צִדָּהּ וּפִיָּה לְכַתֵּל וּבֵינוּ וּבֵין הַכַּתֵּל פָּחוֹת מִטֶּפַח, בֵּין שְׁהִיתָהּ פִּוֶּרֶת אַחַת בֵּין שְׁהִיו שְׁתֵּים זָו עַל גְּבִי זָו וְאֵין בֵּין הַעֲלִינָהּ לְקוֹרוֹת אוֹ לְכַתֵּל פּוֹתֵחַ טֶפַח⁶⁴. הִיתָה עוֹמֶדֶת⁶⁵ בְּתוֹךְ הַפֶּתַח וּפִיָּה לְמַעַל וְאֵין בֵּינוּ לְבֵין הַמִּשְׁקוֹף פּוֹתֵחַ טֶפַח, וְטִמְאָה בְּתוֹכָהּ - הַבֵּית טָהוֹר⁶⁶, טִמְאָה בְּבֵית - מֵה שֶׁבְּתוֹכָהּ טָמֵא⁶⁷; שְׁדָרָךְ טִמְאָה לְצֵאת וְאֵין דִּרְכָּה לְהַפְגִּס.

(59) שם משנה ט. (60) כולה. במקרה זה אין הבדל בין שלימה ופחותה, בין מחולחלת ואפוצה, בין גבוהה מן הארץ טפח או לא. (61) אפילו אוהל ממש עם דפנות אינו מציל, מפני שסופה של הטומאה לצאת דרך הבית (כמו שמסיים רבינו), עוברת היא גם בפחות מפותח טפח. (62) שאין הטומאה נכנסת בפחות מפותח טפח, והכוורת עם הדפנות מצילה. (63) הכוורת שכולה בתוך הבית. (64) כל אלה דינם כאמור למעלה. (65) שם משנה יוד. כאן מתחילה בבא חדשה. (66) שהרי הטומאה יכולה לצאת מבלי להכנס לאויר הבית. (67) מפני שאין מקום לטומאה לצאת אלא דרך הכוורת, אינה מצילה על מה שבתוכה אפילו עם דפנות.

- ד. פִּוֶּרֶת חֲלוּלָה⁶⁸ שֶׁהִיא כְּלִי שְׁלֵם⁶⁹ וְהִיתָה מְנַחֶת⁷⁰ עַל צִדָּהּ בְּאוֹרֵי⁷¹, וּבְזִית מִן הַמֶּת נָתוּן תַּחְתֶּיהָ אוֹ עַל גְּבֵה - כָּל שֶׁהוּא כְּנֹגֵד הַזִּית בְּתַחְתֶּיהָ וּבְגִבֶּה טָמֵא, וְכָל מֵה שֶׁבְּאוֹרֵי תוֹכָהּ טָהוֹר, אֶלָּא כְּנֹגֵד הַטִּמְאָה, וְכָל שֶׁאִינוּ כְּנֹגֵד הַטִּמְאָה בְּתוֹכָהּ טָהוֹר. הִיתָה טִמְאָה בְּתוֹכָהּ - הַכָּל טָמֵא, כָּל מֵה שֶׁבְּתוֹכָהּ

גבה, רק החלק שבחוץ טהור. וזה יתבאר מהנימוקים שנאמרו למעלה במחולחלת. תוכה טהור, מפני שעל תוכה היא מצילה, ואפילו כנגד הטומאה טהור, שרק במחולחלת שהיא כלי, גזור משום אין בו טפח (למעלה הערה יט), אבל באוהל שאינו כלי לא גזור. והכלים שעל גבה בפנים הבית - טמאים מפני שהם נמצאים באויר האוהל. (34) שאינו מקבל טומאה, אבל אוהל של אריג או עור מיטמא (ראה למעלה פ"ה ה"ב), ודבר טמא אינו חוצץ (כסף-משנה). (35) הטומאה היא כקבורה באדמה (מפני שהכוורת האטומה אינה כלי, ובטלה לגבי קרקע) ואינה יוצאת לבית (רבינו בפירושו למשנה). (36) כלי שיאחיל למעלה ממנה, בכל גובה שהוא. אבל אינה בוקעת למטה, מפני שאינה רצוצה. (37) הכוורת האטומה. (38) תחת החלק שבחוץ. (39) שהרי היא רצוצה, ואף-על-פי-כן אינה בוקעת ועולה, מפני שהכוורת שבטלה לגמרי מתורת כלי, היא כאוהל וחוצצת. [ראה כסף-משנה שתירץ באופן אחר, ותירוצו נראה דחוק מאוד]. (40) מבחוץ. (41) ולא יותר. ואינה בוקעת למטה, מפני שהאוהל חוצץ. ברור ללא צל של ספק, שהמדובר במונחת על גב החלק שבחוץ, שהרי בפנים נעשה כל הבית אוהל המת. (42) הכלים שבבית עצמו וגם הכלים שעל גבה, אבל אלה שתחתיה אפילו בחלק שבבית - טהורים, מפני שאין מקום לטומאה להכנס שם, למטה אין פותח טפח ומלמעלה הכוורת חוצצת, מפני שהיא פחותה או אפוצה ויצאה מתורת כלי, כמבואר למעלה. [ואין בזה משום אוהל בתוך אוהל שאינו מציל, מפני שכל דבר שאינו כלי ויש לו פתח לחוץ, אין בו משום אוהל בתוך אוהל]. (43) מבואר ממה שאמרנו למעלה.

- ב. פִּוֶּרֶת⁴⁴ הַמְטֵלֶת בְּאַרְץ בְּתוֹךְ הַפֶּתַח וּפִיָּה לַפְּנִים, וְהִיא כְּלִי שְׁלֵם וְחֲלוּלָה, וּבְזִית מִן הַמֶּת נָתוּן תַּחְתֶּיהָ אוֹ עַל גְּבֵה מִבְּחוּץ - כָּל שֶׁהוּא כְּנֹגֵד הַזִּית בְּתַחְתֶּיהָ אוֹ עַל גְּבֵה טָמֵא, וְכָל מֵה שֶׁבְּאוֹרֵי תוֹכָהּ טָהוֹר, חוּץ מִכְּנֹגֵד הַטִּמְאָה, וְהַבֵּית טָהוֹר⁴⁵. הִיתָה טִמְאָה בְּתוֹכָהּ אוֹ בְּבֵית - הַכָּל טָמֵא⁴⁶. הִיתָה גְּבוּהָה מִן הָאָרֶץ טֶפַח⁴⁷ וְטִמְאָה תַּחְתֶּיהָ⁴⁸ אוֹ בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבֵה⁴⁹ אוֹ בְּבֵית - הַכָּל טָמֵא; כָּל שֶׁבְּבֵית וְכָל שֶׁתַּחְתֶּיהָ - מִפְּנֵי שֶׁהִיא וְהַבֵּית כְּאוֹהֶל אֶחָד⁵⁰, וְכָל שֶׁעַל גְּבֵה וְכָל שֶׁבְּתוֹכָהּ טָמֵא - שֶׁהַכָּלִי מְבִיא אֶת הַטִּמְאָה וְאִינוּ חוֹצֵץ⁵¹, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. הִיתָה פָּחוֹתָהּ וּפְקוּקָה בְּקֶשׁ אוֹ אֶפּוּצָה, וּגְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טֶפַח, וְטִמְאָה תַּחְתֶּיהָ אוֹ בְּבֵית אוֹ בְּתוֹכָהּ - הַכָּל טָמֵא⁵², חוּץ מֵעַל גְּבֵה⁵³. הִיתָה טִמְאָה עַל גְּבֵה⁵⁴ - כְּנֹגֵדוֹ בְּלֶבֶד עַד לְרִקְיעַ⁵⁵ טָמֵא, אֲבָל תוֹכָהּ טָהוֹר, וְתַחְתֶּיהָ וְהַבֵּית כָּל מֵה שֶׁבֵּהֶן טָהוֹר; מִפְּנֵי שֶׁאֵינָה כְּלִי, חוֹצֵצַת. הִיתָה מְנַחֶת עַל הָאָרֶץ וּפִיָּה לַפְּנִים, וּבְזִית מִן הַמֶּת נָתוּן תַּחְתֶּיהָ - כְּנֹגֵדוֹ עַד הַתְּהוֹם טָמֵא⁵⁶. הִיתָה עַל גְּבֵה⁵⁷ - כְּנֹגֵדוֹ עַד לְרִקְיעַ טָמֵא. הִיתָה הַטִּמְאָה בְּתוֹכָהּ אוֹ בְּבֵית - תוֹכָהּ וְהַבֵּית טָמֵא⁵⁸.

(44) שם מ"ה. (45) בכל הדינים שנימנו בהלכה זו עד כאן, אין הבדל בין פיה לפנים לבין פיה לחוץ. (46) כשהכוורת

טמא, וכלים שתחתיה טהורין, מפני שהיא אהל
והוצאת.

(75) שם משנה יג. (76) ואין טפח בינה ובין הקרקע. המדובר בהלכה זו, כשפי הכוונת רחב טפח על טפח (סדרי טהרות). (77) שאין על גבה אוהל. (78) הטומאה תלויה נגד תוכה, למעלה מדפנות הכלי, אבל לא באויר תוכה. (79) ומטמאה כל שכנגדה, ואע"פ שהיא תלויה ואינה רצוצה, רואים אותה כאילו היא תחת השולים, מפני שכלי אינו חוצץ, כמו בפיה לחוץ, בראש פרק זה (ראה הערות שם). (80) והכיסוי אינו מחובר בטיט לכוורת.

(81) בגבוהה טפח, שוליה מאהילים על הטומאה, ומביאים את הטומאה לכל מה שתחתיה, ותוכה ועל גבה טמא מפני שהשוליים אינם חוצצים כמבואר למעלה. ואם הטומאה בתוכה או על גבה, רואים אותה כאילו היא תחת שוליה, שהרי אינם חוצצים. ובמכוסה אף-על-פי שאינה גבוהה טפח מן הקרקע, גם כן הכול טמא מפני שהטומאה בוקעת לתוכה, והרי היא קבועה סתום וטומאה בו במקום אחד, שרואים אותו כאילו מלא טומאה, ומטמא את כל הנוגע בו מכל צד שהוא (רבינו בפירושו למשנה). אמנם למעלה, בדין מוטלת על צידה ואין טפח בינה ובין הקרקע, אמרנו שרק הטומאה עצמה מתפשטת לצדדים, אבל בקיעתה אינה מתפשטת, אולם שם פי הכוורת פתוח, ולא אמרו בבקיעה "כמלא טומאה" אלא במקום סתום מכל צד. (בסדרי טהרות, כתב הבדל אחר בין שני דינים אלה. ולדעתי הוא דחוק מאוד, ראה שם). ובכפופה על פיה, מחלק רבינו בין טומאה על גבה לבין טומאה בתוכה: כשהטומאה בתוכה הכול טמא מדין קבר סתום, אבל אם הטומאה על גבה, אינה מטמאה מה שתחתיה, בהתאם לשיטתו (לקמן פכ"א ה"ג), שכלים טהורים הכפויים על פיהם מצילים על כל מה שבתוכם, ואפילו אינם מחוברים בטיט. ולזה התכוון רבינו בסיום דין זה, באמרו: "וכל שעל גבה, אם היתה הטומאה למטה". ולפי זה, ההגבלה נוגעת לדין כפופה בלבד, ולא לגבוהה טפח ולמכוסה (סדרי טהרות). (82) ויצאה מתורת כלי, כמו שביארנו למעלה. (83) רבינו עומד בשיטתו, שדברים הבאים במידה אינם כלים, ולפיכך חוצצים (ראה בהלכה א הערה ו, ובה"ד הערה ע). (84) וכנגד הטומאה בלבד - טמא, מפני שהכוורת חוצצת בפני התפשטות הטומאה, אבל לא בפני כוח בקיעתה כנגדה ממש. (85) הכלים שתחתיה, אפילו אלה שבצידי הטומאה, טמאים - מפני ששולי הכוורת מאהילים על הטומאה ועל הכלים, ומה שבתוכה ועל גבה טהור, שהשוליים חוצצים.

ו. גמל⁸⁶ שהוא עומד פאור⁸⁷: טמא תחתיו - כלים שעל גביו טהורים⁸⁸; טמא על גביו - כלים שתחתיו טהורין. הנה רובץ וטמא תחתיו - הרי זו בוקעת ועולה⁸⁹, בוקעת ויורדת. וכן אם היתה טמא רצוצה תחת רגלו או על גבי רגלו⁹⁰ - הרי זו בוקעת ועולה ובוקעת ויורדת. כבר בארנו בנזירות⁹¹, שאם היה הנזיר וכוזית מן המת תחת הגמל או תחת המטה וכיוצא בה משאר הכלים, אף על פי שנטמא טמאת שבעה - אינו מגלח⁹². ומשם

וכל שפנגד הטמא למעלה על גבה או למטה תחתיה. היתה גבוהה מן הארץ טפח וטמא תחתיה או על גבה - כל שתחתיה טמא, וכל שעל גבה טמא; אבל כל שבתוכה טהור, חוץ מקלי שהוא כנגד הטמא. היתה טמא בתוכה - הכל טמא, כל מה שבתוכה וכל שתחתיה וכל שלמעלה על גבה; שהכלים מביאים ואין חוצצין, כמו שבארנו⁷². לפיכך, אם היתה פורת זו המטלת על הארץ פחותה ופוקקה בקש או שהיתה באה במדה⁷³, וכוזית מן המת נתון תחתיה - כנגדו עד התהום טמא; על גבה - כנגדו עד לרקיע טמא; בתוכה - אינו טמא אלא תוכה. היתה גבוהה טפח מעל הארץ וטמא תחתיה - תחתיה בלבד טמא; בתוכה - תוכה בלבד טמא; על גבה - כנגדו עד לרקיע טמא. שפכר בארנו⁷⁴, שפלי עץ הבא במדה - באהל הוא חשוב, לא בכלים, ולפיכך חוצץ.

(68) שם משנה יא. (69) אינה פחותה. (70) ואין תחתיה פותח טפח. (71) תחת כיפת הרקיע. (72) דינים אלה זהים עם הדינים האמורים בבבא ראשונה של פרק זה, שהרי אין כל נימוק לחלק בין שני המקרים, ונאמרו כאן משום הדינים שבבבות הבאות. (73) כאן משווה רבינו באה במידה לפחותה, כדברי חכמים במשנתנו. וזה סותר לכמה דינים שנאמרו למעלה המנומקים בהבדל שביניהם, היינו, שבאה במידה אף-על-פי שהיא אוהל לא יצאה מתורת כלי, ולפיכך כוח חציצתה מוגבל, ואינה חוצצת בפני מה שעליה ותחתיה, אבל פחותה או אפוצה בטלה מתורת כלי לגמרי, וחוצצת גם בפני מה שעליה ושתחתיה, וגם לא חלו עליה כמה גזירות שגזרו על כלי שהוא אוהל. ולא מצאתי יישוב מניח את הדעת לסתירה זו. [בכסף-משנה צמצם את הקושיא, ושאל רק למה כתב רבינו כאן "או שהיתה באה במידה", הלא גם בדינים שלמעלה המדובר בבאה במידה? ותירץ מה שתירץ, אבל אין כוח תירוצו יפה ליישב את הסתירה]. (74) למעלה פי"ג ה"ג.

ה. פורת⁷⁵ שהיא כלי שלם והיא יושבת על שוליה⁷⁶ לאויר⁷⁷, וטמא תחתיה או בתוכה או על גבה⁷⁸ - טמא בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת⁷⁹. אבל אם היתה גבוהה מן הארץ טפח או מכסה⁸⁰ או כפופה על פיה, וטמא תחתיה או בתוכה או על גבה - הכל טמא⁸¹, כל שבתוכה וכל שתחתיה וכל שעל גבה, אם היתה הטמא למטה; שהכלי המאהיל מביא את הטמא ואינו חוצץ, כמו שבארנו. לפיכך, אם היתה פחותה ופוקקה בקש⁸² או באה במדה⁸³, טמא תחתיה או בתוכה או על גבה - טמא בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת⁸⁴. ואם היתה גבוהה טפח וטמא תחתיה - תחתיה בלבד טמא⁸⁵. היתה טמא בתוכה או על גבה - כנגדו עד לרקיע

הנמצאים באוהל המת אינם מתטמאים אם אחד משלושת הדברים המנויים למטה מגן עליהם. (5) לשון הכתוב (במדבר מט, טו), ופירושו: כיסוי מהודק ומחובר. (6) יבואר בהלכה ב. (7) טהורים בלועים הנמצאים באוהל המת, לא נטמאו. (8) טומאה בלועה אינה מטמאה. (9) בית שיש בו כזית מן המת וכדומה. (10) ראה למעלה פי"ח דיני מגדל, ופי"ט דיני כוורת. (11) מדובר באוהל פנימי המקבל טומאה, כגון אריגים או עור ואינו חוצץ או כשאין לטומאה מקום לצאת לחוץ אלא דרך האוהל החיצון אפילו כשאינו מקבל טומאה, אבל כשיש בו שני תנאים מועילים אלה, היינו אינו מקבל טומאה ויש לטומאה דרך אחרת - מציל (הראב"ד מפרש כאן את דברי רבינו, ואינו משיג).

- ב. אָבֵל הַבְּלוּעִין מְצִילִין עַל הַטְּהוּרִים וּמוֹנְעִין אֶת הַטְּמֵאָה. פִּיֶּצֶד? כָּלֵב שְׂאֵבֵל בֶּשֶׂר הַמֵּת¹² וְנִכְנָס לְבֵית - הַבֵּית טְהוֹר. פָּלַע טַבַּעַת, אָפֵלֹ אָדָם¹³ שְׂפָלַע טַבַּעַת¹⁴, וְנִכְנָס לְאֹהֶל הַמֵּת, אָף עַל פִּי שְׁנֵטְמָא טְמֵאָה שְׂבָעָה - הַטַּבַּעַת טְהוֹרָה¹⁵. וְכֵן כָּל הַבְּלוּעִין בְּחִיָּה וּבִהֶמָּה וּבַעֲוֹפֹת וּבְדָגִים¹⁶ מְצִילִין כָּל זֶמֶן שֶׁהֵן חַיִּין. וְאִם מָתוּ וּבֶשֶׂר הַמֵּת בְּתוֹךְ מַעֲיָהָן אוֹ הַפְּלִים¹⁷ - הֲרִי הֵן כְּמוֹ שְׂאִינוֹ בְּלוּעָה¹⁸.

(12) כלים פ"ח מ"ד: "תרנגול שבלע את השרץ ונפל לאור תנור - טהור". (בחולין עא, א - למדו זה מן המקרא). (13) שהוא מקבל טומאה. (14) שאינה מתעכלת במעיו. (15) אם יצאה מגופו אחרי שנשטה ע"י הזאת אפר וטבילה, אבל אם יצאה לפני טהרת האדם - נטמאה ע"י נגיעה בגופו בשעת יציאה (מקוואות פ"י מ"ח). (16) משנה, אהלות פ"א, מ"ז. (17) הטהורים הם בתוך מעיהם ונכנסו לאוהל המת. (18) שם. ראה לקמן ה"ד.

- ג. נִשְׁחַט רַב אֶחָד בַּעֲוֹף¹⁹ וְרַב שְׁנַיִם בִּבְהֶמָּה, אָף עַל פִּי שְׂעִדִּין הֵן מִפְּרָקְסִין - הֲרִי הֵן כְּמֵתִים, וְאֵינָן מְצִילִין²⁰ עַל הַפְּלִים הַבְּלוּעִים, וְלֹא מוֹנְעִין אֶת הַטְּמֵאָה שֶׁבְּתוֹךְ מַעֲיָהָן שְׁלֹא תִטְמָא.

(19) הגרגרת והוושט שבצוארי בהמות חיות ועופות, נקראים בלשון המשנה "סימנים" או סימני שחיטה. בהמה ניתרת לאכילה אחרי חיתוך רובם של שני הסימנים. ובעוף, שהוא חלש, מספיקה שחיטת אחד מהם. (20) אביי, חולין קכא, ב.

- ד. וְכִמְהָ תִשְׁהֶה²¹ הַטְּמֵאָה בְּמַעֲיָהָ וְתִהְיֶה מְטֵמָאָה כְּשִׁימּוּתוֹ²²? בְּכָלֵב - שְׁלֹשָׁה יָמִים מַעַת לַעֲת²³, וּבִשְׂאֵר חִיָּה וּבִהֶמָּה וְעוֹפֹת וְדָגִים - יוֹם אֶחָד מַעַת לַעֲת²⁴. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים²⁵? כְּשִׁנְשָׂאָר בֶּשֶׂר הַמֵּת בְּתוֹךְ מַעֲיָהָ; אָבֵל זָאֵב שְׂפָלַע תִּינוּק²⁶ וְהִקְיָאוּ דֶּרֶךְ בֵּית הָרַעֲיָה²⁷ - הַבֶּשֶׂר טְהוֹר²⁸, וְהַעֲצָמוֹת בְּטֵמָאָתָן²⁹.

(21) שם. (22) ברור, שאם מתו אחר ששהה בשר המת במעיהם כדי עיכול אינו מטמא, ולפיכך שואל עד כמה תשהה הטומאה במעי החי ותטמא אחרי מיתתו. (23) ידעו

- 1 אֶתָּה לָמַד, שְׂפָל אֱלוֹ הַהִלְכוֹת הָאֲמִוּרוֹת בְּטֵמָאָה
2 אֱהִלִּים הַנַּעֲשִׂים מִן הָאָדָם אוֹ מִן הַבְּהֶמָּה אוֹ מִן
3 הַפְּלִים - הַכָּל מִדְּכָרִי סוּפְרִים, מִהֵן דְּכָרִי קִבְּלָהָ⁹³
4 וּמִהֵן גְּזוּרֹת וְהִרְחָקוֹת. וּלְפִיכָף אֵין הַנְּזִיר מְגַלַּח
5 עֲלֵיהֶן, וְאֵין חֲבִיבִין עֲלֵיהֶן פָּרַת עַל בֵּיאַת מְקַדָּשׁ אוֹ
6 אֲכִילַת קֹדֶשׁוֹ; וְאֵין הַדְּכָרִים כָּלֵן אֲמוּרִין אֲלָא לְעִנְיָן
7 טְמֵאָה תְרוּמָה וְקֹדֶשִׁים בְּלָבָד, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ⁹⁴.

(86) תוספתא אהלות פי"ג ה"ה. (87) שאין דבר סוכך עליו. (88) שבהמה וחיה טהורה וטמאה חוצצות (למעלה פי"ג ה"ג). מובן שהכלים שתחתיו טמאים, שהרי הגמל מאהיל עליהם ועל הטומאה. (89) דין זה תמוה, למה הטומאה בוקעת ועולה, הלא הצד העליון מציל? וכי בעל-חי גרוע מכוורת פחותה או אפוצה? ובתוספתא שלפנינו הגירסא: "טומאה תחתיו כנגדו עד התהום טמא, ועל גביו כנגדו עד לרקיע טמא". ומפני שבעל-כרחינו עלינו להגיה אחת משתי הגירסאות המנוגדות, רצוי להגיה כאן ולהשוות לגירסא שבתוספתא. (בעקבות החזון-איש). בכסף-משנה הקשה, למה אין אנו אומרים גמל חלול הוא, והצד העליון מאהיל ומטמא כל מה שתחתיו אפילו מה שבצידי הטומאה כמו אדם, למעלה פי"ח ה"א? ודבריו מפליאים, כיצד אפשר לרמות גמל לאדם. הלא אדם אינו חוצץ, ובטן גמל חוצצת? (90) והבטן אינה מאהילה עליה. (91) פ"ז ה"ו. (92) נזיר שנטמא במת, מגלח תוך תקופת נזירותו ומביא קרבנות (תגלחת טומאה וקרבנות טומאה) וסותר את ימי נזרו שעברו בטהרה, ומתחיל למנות מראש. (93) מקובלים איש מפי איש עד משה רבינו מסיני. (94) למעלה פ"ג ה"ג, ופ"ה ה"ה.

פֶּרֶק עֶשְׂרִים

(1) יבאר ששלושה דברים מצילים באוהל המת, ומה בין בלועים לצמיד פתיל ואהלים, אין הבלועים ניצלים אלא בבטן נפש חיה, ודין הבלועים בקרקעיתו של בית או בכתלים, שתי חביות וחצי זית בכל אחת, ומוקפות צמיד פתיל ומונחות בבית.

- 8 א. שְׁלֹשָׁה דְּכָרִים² מְצִילִין³ בְּאֹהֶל הַמֵּת⁴: צָמִיד
9 פְּתִיל⁵, וְאֹהֶלִין, וּבְלוּעִין⁶. הַבְּלוּעִין מְצִילִין עַל
10 הַטְּהוּרִים שְׁלֹא יִתְטְמְאוּ⁷, וּמוֹנְעִין הַטְּמֵאָה שְׁלֹא
11 תֵּצֵא וְתִטְמָא⁸; אָבֵל צָמִיד פְּתִיל וְאֹהֶלִין מְצִילִין עַל
12 הַטְּהוּרִים שְׁלֹא יִתְטְמְאוּ, וְאֵינָן מוֹנְעִין אֶת הַטְּמֵאָה
13 שְׁלֹא תֵּצֵא וְתִטְמָא אֶת אֲחֵרִים. פִּיֶּצֶד? בֵּית טְמֵא⁹
14 שִׁישׁ בּוֹ כְּלִי מְקַף צָמִיד פְּתִיל - כָּל שֶׁבְּתוֹךְ הַכְּלִי
15 טְהוּרִים. וְכֵן אִם הָיָה שֵׁם אֹהֶל בְּתוֹךְ הַבֵּית - כָּל
16 הַפְּלִים שֶׁבְּתוֹךְ הָאֹהֶל טְהוּרִין¹⁰. אָבֵל אִם הָיָה כְּזוֹת
17 מִן הַמֵּת נִתֵּן בְּבָלִים וּמְקַף עָלָיו בְּצָמִיד פְּתִיל
18 וְהִכְנִיסוּ לְבֵית - הַבֵּית טְמֵא. וְכֵן אֹהֶל בְּתוֹךְ אֹהֶל
19 וּכְזוֹת מִן הַמֵּת בְּאֹהֶל הַפְּנִימִי - כָּל הַפְּלִים שֶׁבְּאֹהֶל
20 הַחִיצוֹן טְמֵאִים¹¹.

(2) תוספתא, כלים פ"ו ה"ו. (3) מפני הטומאה. (4) דברים

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי י"ב אדר ב' - ספר טהרה - הלכות טומאת מת קמט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

רחב מלמעלה. (40) שלא כנגד פי החבית. (41) העורף ברוחב המגופה אינו טפל לתנור, מפני שהתנור אינו צריך לו, ולפיכך אינו כחלק מהתנור, ובלוע בכלים אינו מציל, וגם צמיד פתיל אינו מציל מפני שכלי מתכת אינם ניצלים בצמיד פתיל כמבואר למעלה. (42) שנשאר עליהם שכבה דקה מאד של טיט המגופה. (43) כמו בטפילת התנור. (44) הכלי היוצא מן המגופה אינו בטל לגבה, ודינו ככלי הנמצא בכלי חרס בצמיד פתיל. (45) לקמן פכ"ג, ה"א. (46) תחת המחט והטבעת הבלועות במגופה. (47) שכבה דקה של טיט. (48) בולטות לתוך אויר החבית, אבל אינן גלויות לאוירה. (ראה השגות הראב"ד, וביאורו של ה'כסף משנה').

חז"ל שכלי העיכול של הכלב פועלים בקצב איטי, והמזון שבלע אינו מתעכל עד עבור שלושה ימים. (24) כרבי יהודה בן בתירה, שם. במשנה שלפנינו לא נאמר כלל דין שאר בהמה וחייה אלא דין כלב ועופות ודגים, ורבינו סובר שלא אמרו שלושה ימים אלא בכלב בלבד, אבל חיה אחרת ובהמות דינן כעוף. ולמד זה מגמרא שבת קנא, ב: "יודע הקדוש-ברוך-הוא בכלב שמזונותיו מועטים, לפיכך שווה אכילתו במעי שלושה ימים". משמע שלא אמרו שלושה ימים אלא בכלב בלבד. (25) שאם לא שיה כשיעורים הקבועים - מטמא. (26) תענית כב, ב. ומנחות סט, ב. (27) דרך החלחולת. (28) אפילו יצא לפני ששהה מעת לעת, מפני שיציאתו מוכיחה שנתעכל. (29) במנחות סט, ב - נימקו, מפני שהעצמות קשות אינן מתעכלות.

ו. כל הבלועין⁴⁹ בקרקעיתו של פית - הרי הן טמאין ואין נצלין; שנקרע האהל כמוהו עד התהום. מה שאין בן בכתליו, כמו שיתבאר⁵⁰. פיצד? הטמאה בפית וכלים טמונים בקרקעיתו, אפילו תחת מאה אמה - טמאים. אם יש במקומן טפח על טפח - טהורין, שהרי הן תחת אהל אחד⁵¹. למה זה דומה? לעליה שעל גבי הפית וטמאה בעליה, שהפית טהור⁵². וכן אם חלק הפית⁵³ במחיצה מכלפי ארצו⁵⁴, והיתה הטמאה בין המחיצה והארץ - פלים שבפית למעלה מן המחיצה טמאין; שאין האהלים מונעין הטמאה, כמו שבארנו⁵⁵. היתה הטמאה למעלה מן המחיצה - פלים שבין המחיצה והארץ טהורין; שהאהל מציל⁵⁶. ואם אין בין המחיצה והארץ גבה טפח - הרי הן בטמונים בקרקע הפית וטמאים.

ה. אין הבלועין נצלין³⁰ אלא בקטן נפש החיה, כמו שבארנו; אבל הבלועין בגוף הפלים והאבנים - אינן נצלין. פיצד? כוש³¹ שנבלעה בו הצנור³² של מתכת, ומלמד³³ שנבלע בו הדרבן, ולבנה שהיתה טבעת מבלעת בתוכה, ונכנסו לאהל המת - נטמאו, אף על פי שאין נראין והרי הן מחפין; שאין הבלועין בכלים מצילין אלא בצמיד פתיל³⁴. וכן מחט או טבעת שהיו מבלעין בטפלת התנור³⁵, ונטמא התנור באהל המת או שנפל שרץ לאוירו³⁶ - נטמאו הפלים שבתוך הטפלה. ואם היה התנור מקף צמיד פתיל - הואיל והתנור טהור, אף הכלים המבלעין בטיט שעל גביו טהורים³⁷. וכן חבית³⁸ המקפת צמיד פתיל והיתה מחט או טבעת במקומה החבית³⁹ מצודה⁴⁰ - הרי אלו טמאין⁴¹ ואין מצילין באהל המת. היו במקומה החבית כנגד פיה: אם היו נראין לתוך החבית⁴² ואינן יוצאין לאוירה - טהורין⁴³, ואם יצאו לאוירה - טמאין⁴⁴; שאין פלי חרש המקף צמיד פתיל מציל על הפלים שבתוכו, כמו שיתבאר⁴⁵. ואם יש תחתיה⁴⁶ בקלפת השום⁴⁷, אף על פי שהן שוקעין לתוך אוירה⁴⁸ - הרי אלו טהורין.

(49) ב'ספרי' פרשת חוקת, פיסקה קכו, שנינו: "וכל אשר באוהל יטמא שבעת ימים - (במדבר יט, יד) לעשות קרקעו של בית עד התהום כמוהו. (50) לקמן פכ"א ה"ג. (51) צ"ל: אחר. (52) אף-על-פי שאמרנו למעלה בפ"א, שאוהל אינו מונע את הטומאה מלצאת, כאן חוצץ מפני שהוא כבית אחר ממש עם דפנות הגג. (53) אהלות פט"ו מ"ה. (54) המחיצה היא לרוחב הבית, ומפרידה בין התקרה והרצפה. ומדובר כשיש בחלק התחתון פותח טפח, ופתח הבית נשאר בחלק העליון. (55) בפרק זה ה"א, בדין אוהל בתוך אוהל. ואין זה דומה לבית ועליה, מפני שאין לטומאה מקום לצאת אלא דרך הבית, וגם המחיצה היא אוהל עראי (ראה ראב"ד וכסף-משנה). (56) על הטהורים מלטמא, הואיל והטומאה אין דרכה לצאת דרך המקום שבין הרצפה והמחיצה אלא דרך הבית. (ראה הערה יוד בהלכה א, בדין אוהל בתוך אוהל).

(30) כלים פ"ט מ"ו. (31) פלך של עץ. (32) מחט מעוקמת התקועה בפלך, ונבלעה כולה בתוך העץ. (33) של עץ שמשמים על צואר הבהמה כדי ליישר על ידו את הליוכה. ובמלמד תקוע מסמר של ברזל, והוא הדרבן. (34) שאינו מציל אלא על אוכלין ומשקין וכלי חרס בלבד, וכאן מדובר בכלי מתכת ולפיכך אינם ניצלים כבלועים ולא בצמיד פתיל ולכן נטמאו. לקמן יתבאר כיצד מציל בצמיד פתיל. (35) בטיט שטחים על התנור, כדי לחזקו. שם מ"א. (36) אף-על-פי שלא נגע בדופני התנור. נתבאר כבר, שכלי חרס מיטמא ומטמא מאוירו בלי נגיעה. (37) שם מ"א. ואע"פ שצמיד פתיל אינו מציל על כלי מתכת, לא נטמאו המחט והטבעת. והטעם, מפני שהטיט עם כל הבלוע בו נעשה חלק מהתנור. רבינו בפירושו שם. (38) של חרס. שם. (39) פקק עשוי מטיט, וסוגרים בו את פי החבית והוא

ז. פיב⁵⁷ שהוא קמור⁵⁸ תחת הפית, ויש בו פותח טפח ויש בפתחו שהוא חוץ לפית פותח טפח, והיתה טמאה בתוכו - הפית טהור⁵⁹; היתה טמאה בפית - מה שבתוכו טהור⁶⁰. היה בו פותח טפח ואין בפיצתו פותח טפח, והיתה טמאה בתוכו - הפית טמא⁶¹; טמאה בפית - מה שבתוכו טהור⁶²,

פתוחות - נכנסת לתוכן טומאת החיצון ('תפארת ישראל').
(77) חצי כזית שבאמצעו לא ייכנס לפנימי. (78) החצי שבפנימי יצא לאמצעי ויצטרף עם חצי הזית שבו ויצא לחיצון, ולפיכך שניהם טמאים.

יום רביעי י"ג אדר ב' ה'תשע"ט

פרק אחד ועשרים

(1) יבאר דין הכלים המצילים מצמיד פתיל, ואם כלי חרס מציל באוהל, כלים המצילים באוהל כמה צריך שיהיה בדופנם, ואם מצילים חוץ לאוהל אם סמכם לאוהל, קורה שיש בה פותח טפח והיא נתונה מכותל לכותל וטומאה תחתיה וקדירה תלויה בקורה, בור שבתוך הבית וטומאה בבית וכלי בבור, חדות הבנוי בתוך הבית ומנורה בתוכו והפרח שלו מכסה פי החדות, חדות הבנוי בתוך הבית וכלי המציל נתון על פיו והיתה טומאה בין הבית והחדות, תנור ישן בתוך חדש וסרידה על פי החדש או להיפרך, קדירה שכפאה על פי החבית ומרר דפנותיה עם החבית.

- 18 א. מִנֵּי לְצִמִּיד פֶּתִיל שְׁמָצִיל בְּאֵהָל הַמָּת? שְׁנָאֵמַר:
- 19 וְכָל כְּלִי פְתוּחַ אֲשֶׁר אֵין צִמִּיד פֶּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא.
- 20 הָא יֵשׁ צִמִּיד פֶּתִיל עָלָיו - טָהוֹר. וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה
- 21 לְמִדּוֹ, שְׁאֵין הַפְּתוּחַ מְדַבֵּר אֶלָּא בְּכָלִי חָרָשׁ בְּלִבָּד,
- 22 כְּלִי שְׁאֵינוֹ מְטַמֵּא אֶלָּא דֶּרֶךְ פִּתְחוֹ²; לְפִיכָךְ, אִם הָיָה
- 23 פְּתָחוֹ סָתוּם וּמִקֵּץ צִמִּיד פֶּתִיל - הִצִּיל עַל כָּל
- 24 שְׁבָתוֹכּוֹ. קָל וְחֹמֶר לְכָל הַפְּלִים שְׁאֵין מְקַבְּלִין
- 25 טָמְאָה³ שְׁיִצְּלוּ בְּצִמִּיד פֶּתִיל. וְהֵם: כְּלִי גָלִילִים⁴,
- 26 כְּלִי אֲבָנִים, כְּלִי אֲדָמָה, וְכָלִי עֲצָמוֹת הַדָּג וְעוֹרוֹ
- 27 וְעֲצָמוֹת הָעוֹף, וְכָלִי עֵץ הַבָּא בְּמִדָּה⁵, וְנִסְרִים שֶׁל
- 28 עֵץ שֶׁהֵן פְּשוּטִין וְאֵינָן פְּלִים, וְגִלְמֵי כְּלִי מִתְּכָה⁶. כָּל
- 29 אֵלוֹ מְצִילִין בְּצִמִּיד פֶּתִיל. אִם הַדְּבָרִים שְׁבָתוֹךְ הַכְּלִי
- 30 הַמִּקֵּץ נִצְּלוּ, קָל וְחֹמֶר לְבָלוּעִין וּלְכָלִים שֶׁפִּתְחוֹת
- 31 הָאֵהָלִים⁷. מָה בֵּין אֵהָלִים לְכָלִים שְׁמָצִילִין בְּצִמִּיד
- 32 פֶּתִיל? שֶׁהַכָּלִים אֵינָן מְצִילִין אֶלָּא בְּצִמִּיד פֶּתִיל,
- 33 וְהָאֵהָלִים מְצִילִין בְּכִסּוֹי בְּלִבָּד.

(2) אבל לא מגבוי. הדרשה מסתמכת על המלה "פתוח".
ואומר רבינו שאין כאן דרשה גמורה אלא מפי השמועה למד.
(3) לא מתוכם ולא מגבם. (4) עשויים מרפש בקר מיובש. (5) שמחזיק ארבעים סאה. (6) בברייתא חולין כה, א אמרו: "גולמי כלי עץ טמאין, פשוטיהן טהורין; גולמי כלי מתכת טהורין, פשוטיהן טמאים". גולמי כלים = כלים שלא נגמרה מלאכתם, ואף על פי שיש להם בית קיבול; פשוטים = כלים שאין להם בית קיבול, אבל מלאכתם נגמרה. (7) שאוהל מפסיק בינם ובין הטומאה.

- 34 ב. מִשְׁפָּךְ שֶׁפָּקְדוֹ⁸ - מְצִיל בְּכִסּוֹי. אָף עַל פִּי
- 35 שְׁקָצְתּוֹ נִקְוֶה נִקְבֵּי קֶטֶן¹⁰ - הֲרִי הוּא כְּסִתוֹם¹¹.

(8) הניחו ופיו הרחב למטה. (9) הדבר שהמשפך מונח עליו חשוב כמכוסה. (10) הפה הצר. (11) מפני שנקב זה נעשה בכוונה מתחילת יצירת הכלי אין דינו כנקב שנעשה

- 1 שְׁאֵין דְּרָכָה שֶׁל טָמְאָה לְהַפְּסֵם⁶³. אֵין בּוֹ פּוֹתַח טָפַח
- 2 וְאֵין בִּיצִיאָתוֹ פּוֹתַח טָפַח: טָמְאָה בְּתוֹכּוֹ - הַבֵּית
- 3 טָמֵא בְּאֵלוֹ הִיא בְּתוֹךְ הַבֵּית; טָמְאָה בְּבֵית - מָה
- 4 שְׁבָתוֹכּוֹ טָמֵא, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כְּכָלִים הַטְּמוּנִים בְּקֶרֶקַע,
- 5 וְקֶרֶקַע הַבֵּית כְּמוֹהוּ עַד הַתְּהוֹם⁶⁴.

(57) שם פ"ג ה"ז. (58) מקורה, מכוסה מלמעלה. כעין מרוב חפור ברצפת הבית, ועובר מתחת כותל הבית לרשות הרבים, ודרך מרוב זה מוציאים את השופכים לחוץ, ופתח המרוב שבפנים הוא סגור, כדי שלא יכנס ריח רע לבית, ופותחים אותו בשעת שפיכת המים המזוהמים ('סדרי טהרות'). (59) מפני שהטומאה יוצאת לחוץ דרך פתח היציאה שיש בו טפח ואינה מתפשטת לפנים, מכיוון שדרך הטומאה לצאת ולא להכנס. במה דברים אמורים, כשהפתח הפנימי סגור. אבל אם הוא פתוח, הטומאה מתפשטת דרכו לבית, שהרי גם בו יש פותח טפח ('סדרי טהרות'). (60) שהטומאה תצא דרך פתח הבית ולא דרך הביב, ומפני שפתח הביב הפנימי סגור - אין טומאת הבית מתפשטת לביב. (61) כיוון שאין מקום לטומאה לצאת לחוץ, לפי שבפתוח מטפח אין טומאה יוצאת, היא נכנסת לבית אף-על-פי שפתחו סגור, שהרי סופו להיפתח ואז תצא הטומאה לבית. (62) כשהפתח לצד הבית הוא סגור. (63) שסוף הטומאה לצאת דרך פתח הבית ולא דרך הביב. (64) ראה הערה מז.

- 6 ח. שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת⁶⁵ וְכַחֲצֵי זֵית בְּכָל אַחַת וּמִקְּפּוֹת צִמִּיד
- 7 פֶּתִיל וּמִנְחוֹת בְּתוֹךְ הַבֵּית - הֵן טָהוֹרוֹת, שְׁאֵין חֲצֵי
- 8 שְׁעוֹר מְטַמֵּא⁶⁶; וְהַבֵּית טָמֵא, שֶׁהָרִי יֵשׁ בְּבֵית כְּזִית⁶⁷,
- 9 וְאֵין צִמִּיד פֶּתִיל לְטָמְאָה⁶⁸. וְאֵינָן מְשַׁמְּאוֹת מִחֻמַּת
- 10 הַבֵּית⁶⁹, שֶׁהָרִי הֵן מְקַפּוֹת צִמִּיד פֶּתִיל⁷⁰. נִפְתְּחָה אַחַת
- 11 מֵהֵן - הִיא וְהַבֵּית טָמֵאִין⁷¹, וְחִבְרָתָה טָהוֹרָה. וְכֵן שְׁנֵי
- 12 חֲדָרִים⁷² שֶׁהֵן פְּתוּחִים זֶה לָזֶה וְלַבֵּית⁷³, וְכַחֲצֵי זֵית
- 13 בְּפִנְיָמִי אוֹ בְּאֲמָצְעִי וְכַחֲצֵי זֵית בְּחִיצוֹן - הַחִיצוֹן⁷⁴
- 14 טָמֵא⁷⁵, וְהַפְּנִימִי וְהָאֲמָצְעִי טָהוֹרִין⁷⁶. כַּחֲצֵי זֵית
- 15 בְּפִנְיָמִי וְכַחֲצֵי זֵית בְּאֲמָצְעִי - הַפְּנִימִי טָהוֹר⁷⁷,
- 16 וְהָאֲמָצְעִי וְהַחִיצוֹן טָמֵאִים⁷⁸; שְׁדֶּרֶךְ הַטָּמְאָה לְצֵאת
- 17 וְאֵין דְּרָכָה לְהַפְּסֵם.

(65) שם פ"ח מ"ו. (66) ושיעורו לטמא - כזית. (67) שני החצאים מצטרפים. (68) נתבאר למעלה ה"א, שצמיד פתיל אינו מונע את הטומאה מלצאת. (69) כדין כלים הנמצאים באוהל המת. (70) התורה טיהרה כלי חרס שבאוהל המת, אם הוא מוקף צמיד פתיל (ראה לקמן פכ"א ה"א). (71) טומאת הבית נכנסת לאויר החבית הפתוחה. (72) במשנה, הגירסה: "וכן שני חדרים הפתוחים לבית", ורבינו נקט לשון התוספתא (פ"ט ה"י). (73) החדר האמצעי פתוח לבית ולחדר הפנימי, ושני החדרים אינם פתוחים לחוץ. (74) כלומר, הבית. (75) מפני שדרכו יעבור כל הכזית. (76) מכיוון שאין בהם כזית שלם, ואין דרכה של הטומאה להכנס אלא לצאת דרך פתח החיצון. ומדובר כשדלתות הפנימי והאמצעי נעולות, אבל אם הן

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי י"ג אדר ב' - ספר טהרה - הלכות טומאת מת קנא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

וְהִיְתָה הַקְּדֵרָה נֹגַעַת בְּפִי הַקְּדֵרָה כְּלָה וּמִכְסָּה אוֹתָהּ 33
- כְּלִים שֶׁבְּקֵדְרָה טְהוּרִים²⁹, שֶׁהָרִי הֵצִילוּ בְּכֶסֶּוּי 34
הָאֵהָל לָהֶם³⁰. וְאִם לֹא הָיָה פִּי הַקְּדֵרָה מִכְסָּה בְּקֹדֶרֶת 35
אֵלָּא בִּיגִיָּהֶם נִרְחַב³¹ - כָּל מָה שֶׁבְּקֵדְרָה טְמֵאָה³², 36
וְהַקְּדֵרָה עֲצָמָה טְמֵאָה. 37

29) רבינו קובע שני תנאים לטהר: א. שהקורה נוגעת בפי הקדירה, אבל אם היא מרוחקת אפילו כל שהוא - טמאים; ב. שיהיה פי הקדירה כולו מכוסה. 30) לקדירה ומה שבתוכה. 31) כל שהוא. 32) הקורה מאהילה על הטומאה ועל הקדירה ומה שבתוכה ואינה מצילה, מפני הריווח שבינה ובין הקדירה.

ו. בור שבתוך הבית, וטמאה בבית וכלים בבור, אם 38
היה מכסה בנסר חלק או בכלי המציל שיש לו דפן 39
טפח - הרי כל מה שבבור טהור³³. הנה לבור בנזן 40
סביב לפיו גבוה טפח על הארץ, בין שפסוה בכלי 41
המציל שיש לו דפן בין שלא היתה לו דפן³⁴ - הרי 42
זה מציל, שהרי יש לו דפן טפח ממקום אחר³⁵. 43

33) אבל אם כסהו בכלי שדופנו פחות מטפח אינו מציל, כמבואר למעלה בהלכה ג (קירות הבור שבחפירה אינם נחשבים כדפנות). ואם אין לכיסוי דופן כלל - טהור, כמו בנסר חלק. 34) גבוה טפח אלא פחות מזה. 35) דופן הבניין.

ז. חדות³⁶ הבנוי בתוך הבית ומנונה בתוכו, 44
והפרח³⁷ שלה יוצא ומכסה פי החדות³⁸, ונתן כלי 45
המציל באהל המת על פי החדות והרי הוא נשען 46
על פרח המנונה³⁹ - רואין: אם תנצל המנונה 47
והכלי המציל עומד⁴⁰ - הרי זה מציל על כל 48
שבתדות, וכלים שבין שפת הכלי ושפת החדות⁴¹ 49
טהורים⁴² עד התהום⁴³, ואף המנונה טהורה, אף על 50
פי ששפת הפרח נראה⁴⁴ בין הכסוי והחדות; ואם 51
לא⁴⁵ - הפל טמא⁴⁶. 52

36) חדות או דות הוא בור ומסביב לשפתו בנויים כתלים ולפיכך דינו כאוהל עם דפנות. 37) רבינו שם מפרש: "אשר עליו תשים הנר". 38) הפרח הוא רחב ומכסה את עובי דופן הדות אבל אינו בולט לתוך הבית. 39) ונשאר ריווח אווירי בין הכיסוי ובין דופן הדות, וטומאה בבית. 40) ואינו נופל לתוך הדות. 41) פירוש, אפילו הכלים הנמצאים באותו השטח שהוא כנגד עובי פרח המנונה שהיא עצמה כלי ואינה מצלת. 42) מפני שרואים את הכיסוי כאילו הוא מונח על שפת הדות. 43) הכלים הנמצאים תחת כותלי הדות בכל עומק שהוא. 44) אבל לא בולט, כמו שביארנו למעלה. והמדובר, כשעובי הפרח פחות מטפח, אבל כשיש בו טפח עוברת הטומאה מן הבית לדות. ניש מבדילים בין "חדות" ו"דות" ואומרים, שחדות הוא בנין סביב חפירה לא עמוקה ודות בנוי על גבי קרקע חלקה, אולם מפירושו של רבינו משמע שחדות ודות אחד הם. 45) שאם תינטל המנונה יפול הכיסוי לתוך הדות.

בידי אדם בכלי שלם שמטמא (כלומר, שאינו מציל) בכל שהוא (כסף משנה).

ג. כל הכלים המצילין בצמיד פתיל, אם היו בהן 1
טפח על טפח על רום טפח וכפאץ על פיהם על 2
הארץ, אף על פי שלא מרח בצמיד פתיל מן 3
הצדדין - הרי אלו מצילין כל מה שתחתיהן עד 4
התהום, מפני שהן באהל והאהל מציל. אלא אם בן 5
היה הכלי כלי חרש, שאין אהל כלי חרש מצילין. 6
פיצד? חבית¹² שפסויה על פיה, אף על פי שמרח 7
בטיט מן הצדדין - כל מה שתחתיה טמא; שנאמר: 8
צמיד פתיל עליו, ולא צמיד פתיל על גבו. והביק 9
פיה לפתל ומרחו מן הצדדים¹³ - מצלת¹⁴ על כל 10
מה שבתוכה ועל כל שפנגדה בפתל. ואם לא מרח 11
מן הצדדין - אינה מצלת; שאין כלי חרש מציל 12
משום אהל¹⁵, כמו שפארנו. אבל שאר כל הכלים 13
המצילין בצמיד פתיל שהיו פיותיהן דבוקות בדפני 14
הבית - מצילין בלא צמיד פתיל, מפני שהן מצילין 15
משום אהל. לפיכך¹⁶ צריך שיהיה בדפן הכלי¹⁷ 16
טפח¹⁸, שאין הכלים מצילין עם דפנות אהלים עד 17
שהיה להן דפן [טפח]. הנה לכלי דפן חצי טפח, 18
והנה יוצא מדפן האהל שפה חצי טפח, והביק זה 19
לזה¹⁹, אף על פי שיש שם חלל טפח - אינו מציל, 20
עד שיהיה טפח ממקום אחד²⁰. 21

12) של חרס. 13) סביב כל הפה והידקו לכותל. 14) זה אינו בכלל "על גביו" שנתמטע בספרי. 15) וצמיד פתיל אינו מציל בלי מירוח. 16) מפני שמציל מדין אוהל. 17) גובה הדופן. 18) מראש דופנו עד שוליו, כי אין אוהל פחות מטפח. 19) דופן הכלי לשפה ונוצר ריווח טפח בין שולי הכלי לדופן האוהל. 20) בדופן האוהל או בכלי.

ד. כשם שמצילין מבפנים²¹ עם דפנות האהל, כך 22
מצילין חוץ לאהל אם סמכן לאהל, שהרי האהל 23
נעשה פסוי מקל מקום. פיצד? כלי מחם²² שיש לו 24
דפן טפח, שהניחו²³ על גבי יתדות²⁴ חוץ לאהל 25
וסמך פיו לדפן האהל, והיתה טמאה תחתיו²⁵ - 26
כלים שבתוכו טהורין²⁶. ואם היה סמוך לכתל חצר 27
או לכתל גנה - אינו מציל, לפי שאינן פתל אהל²⁷; 28
ולפיכך כלים שבתוך הכלי טמאים, שהרי האהילו 29
על הטמאה²⁸. 30

21) בתוך אוהל הטומאה. 22) כלי גדול שמחממים בו מים. 23) על צידו. 24) ומרוחק טפח מן הקרקע. 25) תחת המיחם. 26) אף על פי שדופן התחתון של האוהל מאהיל עליהם מפני שהם מונחים באהל אחר. 27) מפני שאין תקרה על החצר והגינה. 28) שהכלי אינו חוצץ.

ה. קורה שיש בה פותח טפח והיא נתונה מפתל 31
לכתל וטמאה תחתיה, וקדירה תלויה מן הקורה, 32

46) מפני שכלי טמא מעמיד את האוהל ואוהל שכזה אינו מציל.
 47) מפני שכלי טמא מעמיד את האוהל ואוהל שכזה אינו מציל.
 48) מפני שכלי טמא מעמיד את האוהל ואוהל שכזה אינו מציל.
 49) מפני שכלי טמא מעמיד את האוהל ואוהל שכזה אינו מציל.

ח. החדות הבנוי בתוך הבית וכלי המציל נתון על פיו, והיתה טמאה בין שפת הפלי ושפת החדות או בתוך החדות - הבית טמא; שאין האהל שבתוך הבית מונע הטמאה, כמו שבארנו. היתה טמאה בבית - פלים שבכתלי החדות, אם יש במקומן טפח על טפח על רום טפח - טהורים⁴⁷, ואם לאו - טמאים⁴⁸. ואם היו כתלי החדות רחבים משל בית⁴⁹ - בין כף ובין כף⁵⁰ טהורים, מפני שאין מקהלי הבית. וכשם שמציל⁵¹ החדות בתוכו, כך מציל בכתליו. כבר בארנו, שהתנור הישן⁵² הרי הוא ככל הפלים שהן מביאים את הטמאה ואין נעשין אהלים, ומפני זה אינו מציל על מה שבתוכו אלא אם כן היה מקף צמיד פתיל, כשאר פלים המצילים. וכן בארנו, שהתנור החדש⁵³ אינו ככלים לענין זה, אלא נעשה אהל, ולפיכך מציל על מה שבתוכו בכסוי בלבד בלא צמיד פתיל, כאהלים. וכסוי התנור הוא נקרא סרידא.

47) כמו ביב קמור בפרק כ הלכה ז. והמדובר, כשהמקום שבו הכלים אינו פתוח לחלל הדות ולא לבית ברוחב טפח. 48) כותלי הבור אינם מצילים, שהרי אינם אוהל. 49) כגון שחלל הדות מרחיב והולך עד מחוץ לכתלי הבית ושם בנוי חלק מכתלי הדות, וכלים בכתלים שמחוץ לבית. 50) בין שיש שם פותח טפח ובין שאין שם פותח טפח. 51) פיסקה זו משלימה את הנימוק למה הכלים טהורים אם אין פותח טפח ואינה משמיעה דין חדש. 52) תנור של טיט שהוסק באש אף על פי שטרם השתמשו בו. 53) שנתייבש אבל לא הוסק.

ט. תנור ישן בתוך החדש⁵⁴ וסרידא על פי החדש, והרי הפסוי נשען על פי התנור הישן⁵⁵ - רואין: אם כשישטל הישן תפל הסרידא⁵⁶ - לא הציל, וכל שבתוכו⁵⁷ טמא⁵⁸; ואם לאו - הפל טהור⁵⁹. היה החדש בתוך הישן והסרידא מנחת על פי הישן⁶⁰, אם יש בין החדש והכסוי פחות מטפח - פל שבתוך החדש טהור, וכאלו הסרידא מנחת על פיו⁶¹.

54) וטומאה בבית. 55) כגון שהתנור הישן בולט קצת מחוץ להחדש. 56) לתוך החדש. 57) בתוך החדש וכל שכן הכלים שבתוך הישן. 58) מפני שהישן מעמיד את הכיסוי, וישן אינו מציל. 59) מפני שהתנור החדש הוא אוהל ומציל אם הוא מכוסה אפילו כשאינו מרוח בטיט (צמיד פתיל). 60) ששפתו גבוהה משפת החדש שבתוכו. 61) נתבאר כבר, שטומאה אינה נכנסת בפתח פחות מטפח.

י. סרידא⁶² של חרס שיש לה שפה⁶³ והיא עודפת על פי התנור ומקפת צמיד פתיל, אפלו היתה טמאה תחתיה או על גבה - הפל טמא⁶⁴; אבל כנגד אורו של תנור טהור⁶⁵. היתה טמאה כנגד

62) בירור מוקדם של דעת רבינו בדיני סרידה יסלול את הדרך להסברה קצרה ונוחה להבנת דבריו בהלכה שלפנינו, ובכן: א. סרידה שאין לה שפה כלל דינה כנסר וחוצצת בפני הטומאה (ראה למעלה פרק י"ב הלכה ג), כמו ששנינו באהלות פרק ה משנה ו. במה דברים אמורים, כשהיא מכסה תנור חדש שלא הוסק שאינו כלי, אבל אם היא מונחת על תנור ישן (מוסק) אינה חוצצת, מפני שהיא נשענת על כלי. ב. אם התנור מוקף צמיד פתיל, חוצצת אפילו בתנור ישן. והטעם, שתנור סתום מכל צדדיו ומוקף צמיד פתיל נחשב כאבן לעניין טומאה ולא ככלי. ולפיכך אם הסרידה עודפת ברוחבה טפח מן התנור וטומאה תחתיה, טמאים כל הכלים שתחתיה, מפני שהעודף מאהיל עליהם ועל הטומאה, אבל מה שעליה טהור, שהסרידה חוצצת. ג. אם יש לה שפה הרי היא כלי שיש לה בית קיבול, ואם יוצאת חוץ לתנור פחות מטפח וטומאה תחתיה מטמאה כל מה שכנגדה בין תחתיה ובין על גבה (כשהיא רצוצה) שהסרידה אינה חוצצת, אבל מה שבצידה טהור. ד. אם יוצאת לחוץ טפח וטומאה תחתיה או על גבה, טמא כל מה שתחתיה וגם מה שעל גבה בחלק שמחוץ לתנור, שהסרידה עם שפה אינה חוצצת מפני שהיא עצמה כלי. 63) שם במשנה א אנו שונים: "נסר שהוא נתון על פי תנור חדש ועודף מכל צדדיו בפותח טפח". ולפיכך מניחים אנו, שגם משנתנו שהיא המשכה של משנה א, עוסקת בעודף טפח אף על פי שלא פירשה. ורבינו נקט לשון המשנה, כדרכו. 64) כל מה שתחת העודף ועל גביו. 65) מפני שהוא מוקף צמיד פתיל ומפסיק בין העודף ובין אורו של תנור וגם אין דבר מאהיל על האוויר הטמא וגם על האוויר שכנגד התנור. והמדובר בתנור ישן אבל תנור חדש דינו כטיט ואינו מציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל. וכל זה נאמר בצמיד פתיל, אבל כשאינו צמיד פתיל טמא גם מה שבתוך התנור, שהרי הסרידה מאהילה עליו ועל הטומאה. 66) על הסרידה. 67) בכתב יד תימן: כנגדו. פירוש, נגד מקום הטומאה.

יא. קדרה⁶⁸ ששפא על פי החבית⁶⁹ ומרח דפנותיה עם החבית - מצלת על כל מה שבתוכה ועל מה שביניה ובין שפפות החבית⁷⁰. הושיבה על פי החבית כדרכה⁷¹ ומרח⁷² - אינה מצלת; מפני שהקדרה מתטמאה מאוירה, ואין כלי טמא מציל⁷³, כמו שבארנו.

68) של חרס. 69) וטומאה בבית. 70) כגון שפי הקדירה עודף על פי החבית או כגון שנתן שכבה עבה של טיט בין שתי השפפות. 71) על שוליה. 72) כלומר, אף על פי שמירה. 73) אבל כשכפאה על פיה לא נטמאה, שכלי חרס אינו מטמא מגבו.

פרק שנים ועשרים

1) יבאר דין המחצים ושולי קרקעות כלים ודפנותיהם מאחוריהם אם מצילים בצמיד פתיל, כלי חרס שנתן בו טיט עד חציו אם ביטלו, כלי חרס עד כמה יינקב ולא יציל

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום רביעי י"ג אדר ב' – ספר טהרה – הלכות טומאת מת קנג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

משקה". ורבינו מעיר על הסתירה בין משנה זו לסוגיית הגמרא שבת הנ"ל, הקובעת שיעור כמוציא רימון או רובו, ומבאר שבפחות מכמוציא זית מציל אפילו בלי סתימה [וסובר כרש"י שבת שם, שלא הקפידה תורה על צמיד פתיל אלא על פי הכלי בלבד, אבל כשניקב שלא בכוונה מן הצד מציל אם הפחת הוא פחות מהשיעורים הקבועים בגמרא שם, מפני שנאמר "כלי תפוח"], ואם ניקב כמוציא זית וא"כ אינו כלי לקבל טומאה, אינו מציל אלא אם סתם את הנקב בצמיד פתיל, ואם היה הנקב כמוציא רימון (רימון גדול פי כמה מזית) יש הבדל בין כלי גדול לקטן, בכלי קטן אין צמיד פתיל מועיל להציל, ובגדול מציל עד חציו ועד בכלל. ורבינו מסיים ביאורו, וכתב: והבן זה, שהוא עיון דק ומקום הטעא (ראה תוספות שבת שם ד"ה ולענין). לאור

בירור זה, מתפרשת ההלכה ללא קשיים וסתירות. בבא ראשונה זו עוסקת בכלי חרס קטן, והנקב הוא למעלה ממוציא זיתים (ואם הוא למטה משיעור זה, יתבאר דינו בסוף ההלכה). (11 כלי גדול. 12) אבל בפחות מרובו, אפילו הנקב כמוציא רימון - מציל. [בגמרא שם אמרו: "הא ברברבי, הא בזוטרי" (בעברית: כאן בגדולים, ושם בקטנים). ומפרש רבינו (וכן פירש רש"י) בגדולים רוב, ובקטנים כמוציא רימון (ראה תוספות שם, וראב"ד כאן)]. (13) והוא-הדין בכלי קטן שנפחת פחות מכמוציא רימון. (14) אינו מקבל טומאה. (15) בין גדול בין קטן. כלים פ"ט מ"ח. (16) בצמיד פתיל. (17) כדי שלא יציל בלי סתימה בצמיד פתיל. (18) להניח בו אוכלין. (19) שאם יעמיד שולי הכלי המנוקב על משקה וילחוץ קצת - ייכנס המשקה. (20) לאוכלין ולמשקין. (21) נותנים עליו שתי החומרות: מקבל טומאה עד שיינקב כמוציא זיתים, ואינו מציל בכונס משקה (רבינו מבאר כאן רק את החומרא השניה, מפני שאין אנו עוסקים כאן בטומאת כלים אלא בדיני הצלה בצמיד פתיל). וכל הדינים הללו אמורים בניקב מעצמו, אבל כשניקבו בכוונה - שיעורם בכל שהוא. [אפשר גם לפרש שיטת רבינו באופן אחר ולומר, שיש הבדל בין כלי קטן כמוציא זית, ובין כלי גדול כמוציא רימון עד חציו. בקטן מספיקה סתימה בלי צמיד פתיל במקום הנקב, אבל בגדול שנפחת חציו צריך צמיד פתיל. כמו שמבאר רבינו כאן בפירוש. ולפי פירוש זה, מה שאמר בבבא הראשונה "מציל בצמיד פתיל", הכוונה הצמיד פתיל שעל פי הכלי ולא של סתימת הנקב, והדוגמא בבבא "כיצד", נאמרה בכלי גדול בלבד. ומזה יוצא שהפיסקא "ולא סתם הנקב", פירושה סתימה בלי צמיד פתיל. והראשון נראה לי יותר].

בצמיד פתיל, תנור שהיתה סרידה על פיו ומוקף צמיד פתיל ונתון באוהל המת ונסדק התנור, תנור המוקף צמיד פתיל שניקב נקב בעינו או מגופת חבית שניקבה, חבית מוקפת צמיד פתיל שהיא מליאה משקין טהורים ומניקת של חרס בתוכה ונתונה באוהל המת, חבית שניקבה מצידה וסתמו שמרים את הנקב, ואם אגף חצי הנקב וכמה מקיפים, מגופת חבית שנתחלחלה וחבית זפותה שנתקלף החרס מלמעלה והזפת עומד.

1 א. שולי המִחְצִיץ² ושולי קרקעות הפלים³
2 ודפנותיהן מאחוריהן⁴ - אין מצילין בצמיד פתיל
3 באהל המת. קרסמן⁵ ופפן⁶ ועשאן פלים - מצילין
4 בצמיד פתיל. שאין מציל בצמיד פתיל אלא פלים.

(2) תוספתא כלים פ"ז ה"י. מחץ = כלי חרס גדול שמשתמשים בו לשאוב יין מן הגת, ובקרקעיתו קערורית ונקראת "שולי המחץ" (רבינו בפירושו לפרה פ"ה מ"ה). (3) צ"ל: הכלים, וכן הגירסא בכת"י תימן. פירוש, בית קיבול שבשולי הכלי מבחוץ. [בתוספות נדה מט, א, ד"ה אלא, מובאת תוספתא זו, וגורסים: "שולי המחצים וקרקעות הכלים"]. (4) אם יש שם שקערורית (הגר"א בהגהותיו על התוספתא מוחק המלה "מאחוריהן", ורצוי למוחקק גם כאן, שהרי גם בפנים אין שקערורית שבדפנות מצלת). (5) חתך אותן. (6) החליקן.

5 ב. פלי חרש⁷ שנתן בו טיט עד חציו - לא בטלו⁸,
6 ואם השקיע בו את הפלים - מציל.

(7) תוספתא שם, ה"ז. (8) לא יצא מתורת כלי, ולפיכך מציל בצמיד פתיל, אבל אם הוצא מתורת כלי אינו מציל, כמו טבעת הבלועה בלבינה (למעלה פ"כ ה"ה). ראה כסף-משנה.

7 ג. פלי חרש⁹ מציל בצמיד פתיל עד שניקב כמוציא
8 רמון¹⁰. ובגדול¹¹ - עד שניפחת רב¹². כיצד? פלי
9 גדול שניפחת [חציו]¹³, והקיפו צמיד פתיל, וסתם
10 מקום הפחת בצמיד פתיל - הרי זה מציל, אף על
11 פי שאינו חשוב פלי לענין טמאה¹⁴. אכל פלי¹⁵
12 המקף צמיד פתיל שהיה נקוב או סדוק ולא סתם¹⁶
13 הנקב - נטמא ואינו מציל. וכמה יהיה הנקב? אם
14 היה פלי העשוי לאכלים¹⁸ - שעורו כמוציא זיתים;
15 היה עשוי למשקה - שעורו בכונס משקה¹⁹. העשוי
16 לכה ולקח²⁰ - מטילין אותו לחמרא²¹, ומשניקב
17 בכונס משקה אינו מציל עד שייסתם הנקב או עד
18 שיימטטנו.

(9) שבת צה, ב, וצו, א. (10) שרימון בינוני יעבור דרך הנקב. לכאורה הלכה זו תמוהה מאוד. מתחילה ב"מוציא רימון" ומסיימת ב"מוציא זיתים"; שנית: לפעמים נאמר "סתימה" סתם, ולפעמים סתימת "מקום הפחת בצמיד פתיל". אולם עיון מעמיק בפירוש רבינו למשנה כלים הנ"ל, מגלה לנו הסבר ההלכה הזו. שנינו שם: "העשוי לאכלין שיעורן כזיתים, עשוי למשקין שיעורן כמשקין וכו' ובכונס

ד. תנור²² שהיתה סרידה²³ על פיו ומקף צמיד
פתיל²⁴ ונתון באהל המת, ונסדק התנור: אם היה
הסדק מלא פי מרדע²⁵, שהוא הקף טפח - נטמא
התנור, ואף על פי שאין המרדע יכול להכנס בסדק
אלא הרי הוא כמותו בשוה; פחות מכאן - התנור
טהור. נסדקה הסרידה שעל פיו: כמלא פי מרדע
נכנס²⁶ - הרי זה טמא; פחות מכאן²⁷ - נצל בצמיד
פתיל. היה הסדק עגל - אין רואין אותו ארך²⁸, אלא
שעורו כמלא פי מרדע נכנס.

19 טמא, מפני שקצתה האחת בתוך החבית המקפת
20 והקצה השני פתוח לאהל המת ואינו סתום. אף על
21 פי שהיא עקמה - אין העקם בסתום.

44 שם מ"ב. (45 כלי ארוך וחלול שמוצאים על-ידו יין
מן החבית. (46 במשנה כתוב "מניקת" סתם, ורבינו
מפרש - של חרס (ראה ראב"ד וכסף-משנה). (47 ואף-
על-פי שהמניקת פתוחה לחוץ, לא יצאה החבית מידי צמיד
פתיל. והטעם, מפני שקנה המניקת עקום, אין פיה שלמעלה
נעשה פתח לחבית, אבל לגבי טומאת עצמה מסיים רבינו
"אין העקום כסתום", מפני שבמקום העיקום מתעכבים כמה
טיפות יין - הרי זה כבית קיבול. פסק כבית-שמאי, מפני
שחזרו בית-הלל והורו כמותם.

22 ח. חבית⁴⁸ המקפת צמיד פתיל שנקבה מצודה
23 וסתמו שמרים⁴⁹ את הנקב - הציל. אגף⁵⁰ חצי הנקב
24 וסתם חציו⁵¹ - הרי זה ספק⁵² אם הציל אם לא
25 הציל. סתם את הנקב בזמורה⁵³ - עד שימרח⁵⁴ מן
26 הצדדין⁵⁵. סתמו בשני קסמים⁵⁶ - עד שימרח מן
27 הצדדין ובין זמורה לחברתה⁵⁷. וכן נסר⁵⁸ שנתון על
28 פי התנור ומרח מן הצדדין - הציל. הרי שני נסרים
29 - עד שימרח מן הצדדין ובין נסר לחברו. חבר את
30 שני נסרים במקסמרים של עץ⁵⁹ וכיוצא בהן, או
31 שלפף עליהן שוגמין⁶⁰ - אינו צריך למרח מן
32 האמצע. במה מקיפין⁶¹ בסיד ובחרסית ובגפסין,
33 בזפת ובשעורה, בטיט ובצואה ובחמר⁶², ובכל דבר
34 המתמרח. ואין מקיפין לא בכעץ⁶³ ולא בעופרת,
35 מפני שהוא פתיל⁶⁴ ואינו צמיד⁶⁵. ומקיפין בדבלה⁶⁶
36 שמנה שלא הכשרה⁶⁷ ובבצק שנלושה במי פרות⁶⁸,
37 פדי שלא יטמא; שדבר טמא אינו חוצץ.

48 שם פ"י מ"ו. (49 שמרי היין שבחבית. (50 סתם
בטיט וכדומה. (51 השמרים סתמו חצי הנקב השני.
52 בעיא שלא נפשה, בבא קמא קה, ב, ולפי פירוש
התוספות שבת צו, א, ד"ה ולענין. (53 ענף של עץ גפן.
54 בטיט. (55 כדי לסתום את הסדקים הדקים שבין דופן
החבית ובין הזמורה, אבל אינו צריך למרוח טיט על
הזמורה עצמה למרות סופגיותה. (56 שתי זמורות
חתוכות לאורכן, ואפילו הצמיד חתך לחתך. (57 שם.
58 קרש. (59 במשנה, "בסינין". ומפרש שם רבינו,
יתדות של עץ שתוחבים בנקבים העשויים בנסרים.
60 מין קליפת עץ שעליה לחלוחית מדבקת, והדביק את
הקליפה במקום חיבור הנסרים (והר"ש מפרש ששם).
61 מחברים, כדי שיהיה עליו דין צמיד פתיל. (62 מין
אדמה המתמרחת יפה בלי גיבול במים. (63 מתכת רכה
דומה לעופרת ("ציון" באידיש). (64 כיסוי. (65 מודבק
יפה. המדובר בכלי חרס. (66 תאנה מיובשת. (67 לקבל
טומאה. אוכלין אינם מקבלים טומאה כל זמן שלא
נתלחחו באחד משבעת המשקין (ראה פ"א מה' טומאת
אוכלין ה"ב). (68 מיץ פירות שלא נימנה בין שבעת
המשקין.

22 שם מ"ז. (23 כלי חרס גדול שיש לו דפנות, ומכסים
בו את התנורים. (24 שהיתה מחוברת לתנור בטיט
וכדומה. (25 מלמד שנותנים על צואר הבהמה כדי לכוון
הילוכה. (26 הסדק גדול קצת מעובי המרדע.
27 אפילו הם שווים - טהור. (28 לשון המשנה שם. נלאו
כל מפרשי המשנה ליישב את התמיהה החמורה: הרי
המרדע עגול הוא? והרא"ש גורס: אם הוא ארוך, אין רואים
אותו עגול. ראה 'תוספות יום טוב' ומלאכת שלמה.

1 ה. תנור²⁹ המקף צמיד פתיל שנקב נקב פנינו של
2 תנור³⁰ הטהור³¹: אם היה הנקב מלא פוש³² נכנס
3 ויוצא פשהוא דולק³³ - הרי זה נטמא; ואם היה
4 הנקב פחות מזה - נצל³⁴.

29 שם מ"ח. (30 נקב עשוי בגגו של התנור להוציא את
העשן, ונקרא עין התנור (ר"ש). (31 שטחו אותה בטיט
וסגורה כדי שלא יפוג חומו של התנור. (32 פלך.
33 ואינו כבה כשמוציאים אותו דרך הנקב. (34 כחכמים
שם.

5 ו. נקב התנור מצד³⁵ - שיעורו מלא פוש נכנס
6 ויוצא שלא דולק³⁶. וכן מגופת החבית³⁷ שנקבה -
7 שיעורה פדי שתפנס מיצה שניה³⁸ של שיפון³⁹ בנקב.
8 ונצבים⁴⁰ גדולים שנקבו - שיעורן פדי שתפנס מיצה
9 שניה של קנה⁴¹. פחות מכן - טהורין. במה דברים
10 אמורים? בזמן שנעשו לנין; אבל אם נעשו לשאר
11 המשקין, אפילו נקבו בכל שהן⁴² - נטמאו, ואין
12 הצמיד פתיל מועיל להם עד שיתם הנקב. ואף
13 בזמן שנעשו לנין, לא אמרו אלא שנקבו שלא בידי
14 אדם; אבל אם נעשו בידי אדם, אפילו פל שהן -
15 טמאים⁴³, ואינן נצלין עד שיתם הנקב.

35 במשנה שם כתוב: "ניקב מצידו". וכל מפרשי המשנה
מבארים, מצידו של העין במקום המירוח. (36 שיעור קטן
מדולק. (37 פקק של חרס שסותמים בו פי החבית. סתם
חבית - של חרס היא. (38 הקשר השני. (39 מין תבואה
ממשפחת השעורה (רוגגן בלעז), וקנה שלו דק וחלול ויש
בו שלושה קשרים, הקשר שלמטה עבה, האמצעי - בינוני,
והעליון דק. (40 כלים גדולים מחביות. (41 קנה סוף
הגדל על שפת נהרות ואגמים הם חלולים, ובהם קשרים.
והקשר התחתון הוא עבה מכולם. רגילים היו לשאוף יין מן
החביות בקנה של שיפון, ומן החצבים בקנה סוף, ושיעורם
מותאם להרגל זה. (42 אבל לא פחות מכונס משקה
(רבינו בפירושו למשנה). ומה בין יין לשאר משקין? מבאר
הגר"א בהגהותיו למשנה, שהאוויר מפגי טעמו של היין,
ובעל היין אינו מרוצה מן הנקב, ולפיכך צריך שיעור יתור
גדול. אבל שאר משקין האוויר יפה להם, והבעלים רוצים
בנקב, ולפיכך דינו כאילו עשוהו בעצמם. (43 שהרי
נפתחה הסתימה, מפני שהמנקב החשיב את הנקב כפתח.

16 ז. חבית⁴⁴ שהיא מלאה משקין טהורין ומניקת⁴⁵ של
17 חרס⁴⁶ בתוכה, והחבית מקפת צמיד פתיל ונתונה
18 באהל המת - החבית והמשקין טהורין⁴⁷, והמניקת

פרק שלשה ועשרים

(1) יבאר דין כלים המצילים בצמיד פתיל על מה מצילים, כלי חרס שמשתמשים בהם באפר פרה או בקדשים אם עמי הארץ נאמנים עליהם, ארובה שבין בית לעלייה וטומאה בבית וקדירה על פי הארובה, היתה בה אשה לשה בעריבה של עץ, ואם היה אוהל נטוי בעלייה ומקצתו מרודד על הארובה.

- א. כל הכלים² המצילים³ בצמיד פתיל - מצילין על כל מה שבתוכו, בין אכלין בין משקין, בין בגדים וכלי שטף⁴. זהו דין תורה. אבל מדברי סופרים, שפלי חרס המקף צמיד פתיל אינו מציל אלא על האכלין ועל המשקין ועל כלי חרס אחרים שיהיו בתוכו; אבל אם היו בתוך כלי חרס המקף כלי שטף או בגדים - הרי אלו טמאים. ומפני מה אמרו שלא יציל על הכל כשאר כלים המצילין?⁵ מפני ששאר הכלים המצילין אין מקבלין טמאה, וכלי חרס מקבלין טמאה, וכלי טמא אינו חוצץ, וכל כלי עם הארץ בחזקת טמאה כמו שיתבאר⁶. ולמה לא אמרו: כלי חרס של עם הארץ לא יציל על הכל⁸, ושל חבר יציל על הכל, שהרי הוא טהור? מפני שאין עם הארץ טמא בעיני עצמו, שאומר: הואיל וכלי חרס מציל על הכל, אחד אני ואחד החבר⁹. ולפיכך חשו¹⁰ וגזרו שלא יציל על הכל¹¹. ולמה אמרו: מציל על האכלין ועל המשקין ועל כלי חרס? מפני שאלו השלשה טמאים הן על גב עם הארץ בין קדם שיהיו באהל המת בין אחר שיהיו שם תחת צמיד פתיל, ולעולם לא ישאל החבר מעם הארץ לא אוכלין ולא משקין ולא כלי חרס אלא על דעת שהן טמאין, שהרי אין להן טהרה לעולם¹², ולא יבוא בהן לידי תקלה. אבל כלי שטף שואל אותם החבר מעם הארץ ומטבילין מפני מגע עם הארץ ומעריב שמשו ומשתמש בהן בטהרות, לפיכך חשו חכמים שמה ישאל ממנו כלי שטף שפכר היה תחת צמיד פתיל בכלי חרס שלו, שהרי עם הארץ הזה מדמה שנצל, והרי הוא טמא טמאת שבעה, ויטביל החבר ויעריב שמשו וישתמש בו בטהרות ויבוא לידי תקלה. ומפני זה גזרו שלא יציל כלי חרס על כלי שטף שבתוכו.

- (2) עדויות פ"א מ"ד. (3) נמנו למעלה פכ"א ה"א. (4) כלים שיש להם טהרה במקוה. (5) כגון כלי אבנים, כלי גללים וכלי אדמה. (6) פ"י מהל' מטמאי משכב ומושב, ה"א. (7) חגיגה כב, א"ב. (8) על שום דבר לא יציל. (9) בין אני ובין החבר. (10) שהרי חבר שואל מעם הארץ כלים שיש להם טהרה במקוה ומטבילים ומשתמש בהם לערב, וחששו חכמים שמה ישאל לחבר כלים שהיו באוהל המת בכלי חרס בצמיד פתיל, שלדעתו הם טהורים, אבל לחבר הם טמאים שבעה ימים, וצריכים

- ט. מגופת החבית⁶⁹ שנתחללה⁷⁰, אף על פי שאינה נשמטת⁷¹ - אינה מצלת⁷², שהרי נתרעע הצמיד. הפדור⁷³ והפקעת⁷⁴ של גמיו⁷⁵ שנתן על פי החבית ומרח מן הצדדין - לא תציל⁷⁶, עד שימרח על כל הפדור ועל כל הפקעת ממש למעלה⁷⁷. וכן במטלת של בגד⁷⁸ שקשרה על פי הכלי. היתה של ניר או של עור וקשרה במשיקה⁷⁹, אם מרח מן הצדדין - הציל⁸⁰.

(69) שם מ"ג. (70) נתרופפה. (71) אינה יוצאת מפי החבית. (72) כחכמים שם. (73) מטלית שכרכה ככדור (שם מ"ד). ואפילו אם המטלית גדולה משלוש על שלוש והיא מקבלת טומאה, מכיוון שכרכה ככדור והקטינה אינה מקבלת טומאה ומצלת (תפארת ישראל). (74) צ"ל: והפקעת. (75) מין עשב ארוך, וכרכו ועשה כדור. (76) מפני הנקבים שבהם. (77) במשנה כתוב: "מלמעלן ומלמטן". ופירש הרא"ש שם, שימרח מלמטה במקום שהוא נוגע בדופן החבית. ומלמעלה, היינו כל מה שבולט מחוץ לחבית. ונראה שגם רבינו מפרש כך (ראה ר"ש שם). (78) שיש בה נקבים בין החוטים. (79) חבל דק. (80) עור ונייר אינם מנוקבים.

- י. חמת⁸¹ של עור הדג⁸² או הנמר⁸³ שהלביש בהן את החבית⁸⁴ וצורה⁸⁵ מלמטה - הרי זו מצלת⁸⁶. ואם לא צורה, אף על פי שמרח מן הצדדין - לא תציל⁸⁷.

(81) נאד גדול (תוספתא כלים פ"ז ה"ז). (82) שאינו מקבל טומאה (למעלה פכ"א ה"א). (83) ניר אינו מקבל טומאה. (84) ופי החבית למעלה ומכוסה בשולי החמת. (85) קשרה מלמטה תחת שולי החבית. (86) אם מירחו לשולי החבית (כסף-משנה). ולמה מצלת, הלא אין כאן צמיד פתיל על פי החבית אלא במקום השולים (ראה למעלה פכ"א ה"ג)? מפני שהחבית משמשת צמיד פתיל לנאד, כי היא סותמת את פיו. ואין זה דומה לחבית כפויה שבפכ"א ה"ג, מפני ששם הצמיד פתיל הוא תחת פי הכלי, אבל כאן הוא על פי הכלי. יוצא מזה, שהנאד מציל על החבית הנמצאת בתוכו וסותמת את פיו (על פי פירוש הר"ש במשנה כלים פ"י, ד). (87) מפני שהמירוח יתפרק (ואפשר גם לנמק מפני שפי הנאד נשאר פתוח, שהרי המירוח הוא מן הצדדים).

- יא. חבית⁸⁸ זפותה שנתקלה⁸⁹ החרס מלמעלה והזפת שלה עומד, ונתן הפסוי על הזפת ודחקו עד שידיבק בזפת, ונמצא הזפת עומד בין הפסוי ובין קרקע החבית - הרי זה מציל. וכן בכלי המוריס⁹⁰ וכיוצא בהן מדברים המתמרחין שהיה המתמרח בין הפסוי ובין הכלי כמו זר, הואיל והפל דבוקין - הרי זה מציל⁹¹.

(88) שם מ"ה. (89) נשבר חלק מדופנה ונתקלף מעל הזפת. (90) כדים שנותנים בהם שומן דגים מלוח. במשנה: "קבוסים". (91) כחכמים.

ד. אֲרֵכָה¹⁶ שְׁבִין בֵּית לַעֲלִיָּה, וְטִמְאָה בְּבֵית, 10
וְקִדְרָה¹⁷ נְתוּנָה עַל פִּי הָאֲרֵכָה¹⁸ וְנִקְבָּה בְּכוֹנֶס 11
מִשְׁקָה¹⁹ - הַקִּדְרָה טִמְאָה²⁰, וְהַעֲלִיָּה טְהוֹרָה²¹, הֵיחָה 12
שְׁלֵמָה - כָּל שְׁבַעֲלִיָּה מְאָכְלִין וּמִשְׁקִין וְכָלִי חָרָס 13
טְהוֹר, אֲבָל אָדָם וְכָלִי שֶׁשֶּׁטֶף שְׁבַעֲלִיָּה טִמְאִים; שְׁאִין 14
כָּלִי חָרָס חוּצָץ אֲלֵא עַל הָאֲכָלִים וְעַל הַמִּשְׁקִין וְכָלִי 15
חָרָס, וְכָל שְׁבַעֲלִיָּה טְהוֹר²² כָּאִלוּ הוּא תַּחַת צְמִיד 16
פְּתִיל בְּכָלִי חָרָס²³, וְטִמְאוּ הָאָדָם²⁴ שְׁבַעֲלִיָּה זו, 17
מִפְּנֵי שֶׁהוּא דָּבָר הַמְּצוּי²⁵, לְפִיכָף, אִם הָיָה בְּעֲלִיָּה 18
זו כָּלִי מִתְכּוֹת וְכִיּוּצָא בּוֹ מְלֵא מִשְׁקִין - הַכָּלִי טָמֵא 19
טִמְאָת שְׁבַעֲה²⁶, וְהַמִּשְׁקִין טְהוֹרִין²⁷, הֵיחָה כֹּה אִשָּׁה 20
לְשָׁה בְּעֶרְכָּה שֶׁל עֵץ²⁸ - הָאִשָּׁה וְהַעֲרָכָה טִמְאִין 21
טִמְאָת שְׁבַעֲה, וְהַבֶּצֶק טְהוֹר כָּל זְמַן שְׁעוֹסֶקֶת בּוֹ²⁹, 22
פֶּרֶשָׁה³⁰ וְחִזְרָה וְנִגְעָה בּוֹ - טִמְאָתוֹ, וְכֵן אִם פָּנָה 23
הַבֶּצֶק אוֹ הַמִּשְׁקִין לְכָלִי אַחֵר מִכָּלִי שֶׁשֶּׁטֶף שְׁבַעֲלִיָּה 24
- נִטְמָאוּ בְּמַגַּע הַכָּלִי הָאֲחֵר, הֵיחָה עַל פִּי אֲרֵכָה זו 25
שְׁאֵר כָּלִים הַמְּצִילִים בְּצִמִּיד פְּתִיל³¹, שְׁאִין מְקַבְּלִין 26
טִמְאָה כְּמוֹ שְׁבַעֲרִנּוּ³², וְלְפִיכָף אִין מַגַּע עִם הָאֲרֵץ 27
מִטִּמְאָה, אוֹ שֶׁהָיָה כָּלִי חָרָס הַטְּהוֹר לְפָרָה אֲדָמָה אוֹ 28
לְקֹדֶשׁ, שֶׁהִכָּל נֶאֱמָנִין עַל טְהָרְתָּן - הָרִי זֶה מְצִיל עַל 29
כָּל מָה שְׁבַעֲלִיָּה, הֵיחָה אֲהֵל נְטוּי³³ בְּעֲלִיָּה וּמִקְצָתוֹ 30
מְרֻדָּד³⁴ עַל הָאֲרֵכָה שְׁבִין בֵּית לַעֲלִיָּה - הָרִי זֶה 31
מְצִיל³⁵ וְאֵף עַל פִּי שְׁאִין גָּגוֹ³⁶ עַל הָאֲרֵכָה, שֶׁהָאֵהֶל 32
מְצִיל בְּכִסּוֹ כְּמוֹ שְׁבַעֲרִנּוּ³⁷, 33

(16) שם מ"ב. (17) של חרס. (18) ומכסה את כולה.
(19) ראה למעלה פכ"ב ה"ב. (20) אפילו אם גבה למטה,
מפני שהטומאה עוברת דרך הנקב הקטן הזה לתוכה
ומטמאתה ואת כל מה שבתוכה, ואף-על-פי שטומאה אינה
עוברת בפחות מטפח. והטעם, מפני שלטומאת עצמה
חודרת גם בנקב קטן (ראה כלים פ"י מ"ח). (21) מפני
שאין בנקב פותח טפח. (22) פירוש, וכל מה שבעליה,
שאמרנו למעלה שהוא טהור (אין זה דין חדש אלא הרחבת
הנימוק). (23) ולפיכך אינו מציל אלא על אוכלין ומשקין
וכלי חרס, כמבואר בה"א. (24) אף-על-פי שאמרנו
(בהלכה ב), שצמיד פתיל מציל על האדם. (25) שאדם
ימצא בעליה, ובהלכה ב טיהרו דבר שאינו מציל בלבד.
(26) שהרי נטמא באוהל המת. (27) הקדירה הצילה.
(28) להוציא של חרס שניצל בצמיד פתיל. (29) ואינה
מטמאה את הבצק בנגיעתה, שאם נאמר שטמאתה - לא
תועיל ההצלה כלום, וחכמים קבעו שמציל על אוכלין
ומשקין (רבינו בפירושו למשנה). (30) סילקה ידיה מן
הבצק. (31) כגון כלי אבנים כלי גללים וכלי אדמה.
(32) למעלה פכ"א ה"א. (33) שם פ"ז מ"ב. (34) עודף
נסחב ומכסה את הארובה. (35) אם יש טומאה בבית, כל
שבעליה טהור, ואפילו אם יש בארובה פותח טפח, מפני
שהעודף המרודד מציל כמו האוהל עצמו. (36) של
האוהל. (37) למעלה פכ"א ה"ג.

הזאת מי פרה מפני שכלי עם-הארץ טמאים ואינם מצילים.
(11) אלא על אוכלין ומשקין. (12) כלי חרס שנטמא אין לו
טהרה במקוהו, ככתוב בתורה (ויקרא יא, לג): "כל אשר
בתוכו יטמא ואותו תשבירו" (כדי להקל על הקורא, הבנת
הנימוקים המסובכים, מצאנו לנכון לשנות קצת את סדר
הדברים ולהקדים את המאוחר).

ב. אָדָם¹³ שֶׁהָיָה נֶתוּן בְּתוֹךְ הַחֲבִית וּמִקְפַּת צְמִיד 1
פְּתִיל - טְהוֹר. וְאִפְלוּ עֲשָׂאָה גוֹלָל לְקֶבֶר. וַיִּרְאָה לִי, 2
שֶׁזֶה שְׁלֵא גָזְרוּ עַל כָּלִי חָרָס שְׁלֵא יֵצֵל עַל הָאָדָם¹⁴, 3
מִפְּנֵי שֶׁהוּא דָּבָר שְׁאִינוּ מְצוּי, וְכָל דָּבָר שְׁאִינוּ מְצוּי 4
לֹא גָזְרוּ בּוֹ. 5

~ נקודות משיחות קודש ~

"אדם שהיה נתון בתוך החבית ומוקפת צמיד פתיל טהור"
("מפני שלא גזרו על כלי חרס שלא יציל על האדם").

דין זה בא בהמשך לדינים השונים של כלי המוקף צמיד
פתיל שמציל אוכלין ומשקין וכלי חרס אחרים שהיו בתוכו
מטומאת אוהל.

ויש לבאר הלכה זו בעבודת ה': עניין החיים בעבודה
רוחנית הוא הדביקות בה' "ואתם הדבקים בה' אלקיכם
חיים כולכם היום", כיון שהקב"ה נקרא חיים והוא מקור
החיים, וממילא הדביקות בו ית' היא עליידי קיום התורה
והמצוות, שהרי 'מצוה' היא מלשון 'צוותא וחיבור' שעל-
ידה נעשה חיבור בין יהודי לקב"ה.

גם כאשר יהודי נמצא בעולם הזה במצב של דביקות בה',
הרי עצם ירידתו לעולם הזה הגשמי, עולם הקליפות
וסט"א אשר הרשעים גוברים בו, היא בדוגמת הכניסה
לאוהל המת ר"ל.

והעצה לזה היא להכניס את עצמו לכלי חרס שנעשה
מעפר האדמה, ועניינו בעבודת ה' עניין הביטול - "ואנכי
עפר ואפר", וכאשר הוא מבטל את כל מציאותו - הופך
את עצמו למציאות של קדושה. ובנוסף צריך להקיף עצמו
בצמיד פתיל, כי כאשר ישנו פתח לאוהל המת יכול לקבל
השפעה, על-דרך שמצינו ש"הלשכות הבנויות בקודש
ופתוחות לחול, תוכן חול", היינו שכאשר יש אפילו פתח
לחול ולטומאה משפיע הדבר על "תוכן", ולכן צריך לסתום
החבית בצמיד פתיל.

(על"פ י"ן מלכות' ספר טהרה סי' קלז)

(13) בתוספתא, אהלות פט"ו ה"ח. (14) הרי גם באדם יש
לחשוש שעם-הארץ שיהיה בתוך כלי חרס יחשוב שלא
נטמא, ולמעשה נטמא מפני שכליו טמאים וכלי טמא אינו
מציל.

ג. כָּלִי חָרָס¹⁵ שֶׁמִּשְׁתַּמְשִׁין בֵּהּ בְּאִפְרֵי הַפָּרָה אוֹ 6
בְּקֹדֶשִׁים - עֲמִי הָאֲרֵץ נֶאֱמָרִים עַל טְהָרְתָּם, מִפְּנֵי 7
שֶׁהֵן נִזְהָרִים בֵּהֶן הַרְבֵּה, וְלְפִיכָף יֵצֵלוּ עַל הַכָּל 8
בְּצִמִּיד פְּתִיל אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן שֶׁל חָרָס. 9

יום חמישי י"ד אדר ב' ה'תשע"ט

פרק ארבעה ועשרים

1 יבאר דין בית שחלקו בקנקנים טהורים או בנסרים
ויריעות וטומאה בחציו האחד, בית שהוא מלא תבן ואין
בינו לקורות פותח טפח וטומאה בתוכו, כותל שבין שתי
בתים וטומאה בתוך הכותל, ודין כותל המשמש את הבית,
ודין כותל שחצי עוביו בנין וחציו סלע.

1 א. בית שחלקו בקנקנים² טהורות מן הארץ ועד
2 הקורה, וטמאה בחציו האחד: אם היה פי הקנקנים
3 כלפי הטהרה - והרי אלו מצילות³, ואם היה כלפי
4 הטמאה - אינן מצילות⁴. טחן פטיט⁵, בין מפפנים⁶
5 בין מבחוץ⁷ - רואין: אם יכול הטיט לעמוד בפני
6 עצמו - מציל, ואם לאו - אינו מציל, והרי הכל
7 אהל אחד.

2 של חרס. (3) שכלי חרס אינו מיטמא מגבו, וכלים
טהורים עם דפנות הבית חוצצים. (4) שהרי נטמאו מתוכם
וכלי טמא אינו חוצץ אפילו עם דפנות. (5) ופיהם לצד
הטומאה. (6) מצד הטהרה. (7) בצד הטומאה.

8 ב. בית שחלקו בנסרים⁸ או ביריעות⁹, אם חלקו מן
9 הצדדין¹⁰ או מכלפי הקורות¹¹, והיתה הטמאה
10 בפניה¹² - כלים שבין המחיצה ובין הכתל או שבין
11 המחיצה והקורות טהורין¹³. היתה הטמאה בין
12 מחצה לכתל או בין מחצה לקורות - כלים שבפניה
13 טמאין; שאין המחיצה מונעת הטמאה שלא תצא
14 ותטמא¹⁴, כמו שבארנו באהל שבתוף הפניה. היו
15 הכלים בתוף עבי המחיצה עצמה¹⁵, בין שהיתה
16 הטמאה לפנים מן המחיצה או שהיתה בתוף הפניה:
17 אם היה מקום הכלים טפח על טפח - טמאים¹⁶,
18 ואם לאו - טהורין¹⁷. וכבר בארנו ביצד דין הפניה
19 אם חלקו מכלפי ארצו¹⁸.

(8) שאינם מקבלים טומאה וחוצצים. (9) שקבען לאוהל
וחוצצות אף על פי שמקבלות טומאה. (10) העמיד את
המחיצה בזקיפה בין כתלי הבית. (11) המחיצה מפרידה
בין הבית והקורות, וקמה על גבה כעין עלייה. (12) החלק
שבו הפתח לחוץ נקרא בית. (13) שהמחיצה מצילה מפני
שאין דרך הטומאה להיכנס לחלק שאחורי המחיצה ולא
לעלייה אלא דרך פתח הבית. (14) אם סופה לצאת הרי
היא מטמאה אף לפני שיצאה. (15) במשנה שם בבבא
האחרונה כתוב: "כלים שבחצץ" ומפרש רבינו בעובי
המחיצה וכגון שהיה במחיצה חור מעבר לעבר והכלים
מונחים שם. (16) מפני שהטומאה נכנסת לחור.
(17) כדין כל פתח שאין בו טפח על טפח ברום טפח. ואין
זה דומה לכותל שבין שני בתים (לקמן הלכה ד), שכלים
הנמצאים בחציו שלצד הטומאה טמאים אפילו אין בסדק
טפח, מפני שמחיצה זו "אינה משמשת את הבית" (פירוש,
ואינה צורך בנין הבית), ולפיכך אין לה דין כותל (במשנה
שם פרק ו, ג, כתוב: כותל המשמש את הבית) והרי זו דומה

לקיר המגדל (למעלה פרק י"ח הלכה ז) וטומאה בתוך
המגדלים שכלים שבעוביו - טהורים. אמנם רבינו שם כתב
"היה עומד באוויר" אבל הוא הדין בעומד בתוך הבית
(כדעת הרא"ש) ורבינו נקט לשון המשנה. וכשיש בו טפח
טמאים גם הכלים המונחים בחצייה שלצד הטהרה מפני
שהיא מחיצה עראית אינה נידונית ככותל. (18) בנה
מחיצה על פני שטח הבית סמוך לרצפה, ופתח הבית נשאר
למעלה מן המחיצה.

ג. בית שהוא מלא תבן¹⁹ ואין בינו לבין הקורות
20 פותח טפח: טמאה בפנים²⁰, בין בתוף התבן בין
21 שהיתה בין תבן לקורות - כל הכלים ששנגד יציאת
22 הטמאה²¹ במלואו של פתח²² טמאים; היתה טמאה
23 חוץ לתבן במלואו של פתח - כלים שבפנים²³, אם
24 יש במקומן טפח על טפח על רום טפח - טהורין²⁴,
25 ואם לאו טמאין²⁵. ואם יש בין תבן לקורות פותח
26 טפח - בין כף ובין כף²⁶ טמאין²⁷; שאין התבן
27 חוצץ, מפני שסתם תבן דעתו לפנותו.
28

(19) ונשאר פנוי המקום שנגד הפתח בלבד, עד הכותל
הנגדי להיכנס בו ולהוציא דרכו את התבן. (20) בחלק
שהתבן בו. (21) כל המקום הפנוי שנגד הפתח, אפילו
החלק הרחוק מהפתח, שהטומאה לא תעבור שם, נקרא
"יציאת הטומאה" מפני שהטומאה תצא דרך המקום הזה
וכולו שטח אחד הוא (סדרי טהרות). (22) לשון התוספתא,
והכוונה: ברוחב כל הפתח, אף על פי שהפתח רחב הרבה
יותר מרוחב מיטת המת ונושאה. ונראה שגם הכלים
שבתבן טמאים אם אין במקומם טפח על טפח ברום טפח.
(23) שבתוך התבן. (24) מפני שהוא אוהל בפני עצמו ואף
על פי שדעת בעל הבית להוציא את התבן, מציל הוא על
הטהרה מליטמא כמו כל אוהל עראי בתוך אוהל שאף על
פי שאינו מציל על הטומאה מלטמא כשדרכה לצאת שם,
אבל מציל על הטהורים מליטמא. (25) שהרי אין כאן
אוהל שיצילו וגם משום מחיצה אין התבן מציל שבעל
הבית עתיד לפנותו (רבינו לשיטתו, שמחיצה שדעתו
לפנותה אינה חוצצת, אפילו כשהיא סותמת את כל מקום
הטומאה). (26) בין יש במקום הכלים פותח טפח ובין
שאין בו. (27) משום שיש כאן אוהל בתוך אוהל ואינו
מציל אלא כשאין דעתו לפנותו, אבל כשאין פותח טפח בין
התבן לקורות אין זה אוהל בתוך אוהל, שהרי אין טומאה
מאהילה על התבן.

ד. כתל שבין שני בתים וטמאה בתוף הכתל - בית
29 הקרוב לטמאה טמא²⁸, והקרוב לטהרה²⁹ טהור³⁰.
30 היתה מחיצה למחצה³¹ - שניהן טמאין. היתה
31 הטמאה באחד משני הבתים, והכלים בתוף הכתל:
32 מחציו וכלפי טמאה - טמאים; מחציו וכלפי טהרה
33 - טהורין; מחצה למחצה - טמאין. וכן מעזיבה³²
34 שבין הפניה והעליה, והטמאה בתוף מעזיבה:
35 מחציה ולמטה - הפניה טמא והעליה טהורה;
36 מחציה ולמעלה - העליה טמאה והפניה טהורה;
37

על גבי הכתל⁴⁴, אפלו מחציו ולפנים - הבית²⁶
טהור⁴⁵.²⁷

(39) ראש הכותל נשאר מחוץ לגג. (40) בין כנגד הטומאה ובין מן הצדדים. (41) הטומאה היתה מחצייה ולחוץ, וקילף שכבה דקה מהכותל בפנים הבית. (42) והטומאה היתה מחצייה ולפנים. (43) הטהרות שיכניסו לבית אחרי השינוי הזה - טהורים. (44) שהוא מחוץ לגג כאמור בראש הלכה זו. (45) והטעם, משום שהכותל אינו משמש את הבית. ועוד, שהטומאה גלויה לאוויר.

ו. בית המשמש את הכתל⁴⁶ - ידון בקלפת השום⁴⁷.
פיצד? החופר שני כוכים⁴⁸ או שתי מערות זו בצד זו, עד שנמצאו שני בתיים⁴⁹ חפורים בקרקע ונעשה פיניהן כתל המבדיל בין שניהן, והיתה טמאה בפתיים וכלים פתל, אם יש עליהן בקלפת השום - טהורין; היתה טמאה בכתל זה וכלים בפתיים, אם יש עליהן בקלפת השום - טהורין. הגה למדת, שכתל בגין נדון מחצה למחצה, וכתל הסלע⁵⁰ או שנעשה מגוש הארץ פשיחפור מכאן ומכאן נדון בקלפת השום.³⁷

(46) כותל בנוי נקרא "משמש את הבית" מפני שהכותל עשה את הבית, וכותל שבין שתי מערות מוקם על ידי חפירת המערות, שחפרו מערה מכאן ומערה מכאן ונשארת ביניהן מחיצה של עפר או סלע ולפיכך המערה משמשת את הכותל. (47) כלומר, אפילו מחיצה דקה כקליפת השום מפרידה בין הטומאה והטהרות - הכל טהור ואין הבדל בין מחצייה ולפנים ובין מחצייה ולחוץ. (48) קברי מתים שלהם היו חצובים בכתלי מערות בעומק מתאים לאורך הארונות, וחפירה חצובה כזו נקראת כוך. (49) שטחים חלולים. (50) אם חצבו בית וכדומה בסלע ונעשו מחיצות מאלויהן.

ז. כתל שחצי עביו בגין וחציו סלע - נדון מחצה למחצה⁵¹.³⁸
³⁹

(51) ואף על פי שהסלע הנידון כקליפת השום הוא מבפנים - הבית טמא.

ח. טמאה שהיתה בין קורות הבית⁵², אפלו אין תחתיה אלא בקלפת השום - הבית טהור⁵³, ורואין את הטמאה פאלו היא רצוצה⁵⁴ בארץ ומטמאה כנגדה בלבד. ואם יש במקומה טפח על טפח - הכל טמא⁵⁵. וכן אם היתה נראית בתוך הבית⁵⁶ - בין כך ובין כך הבית טמא. שני פתחים זה על גבי זה וטמאה בכתל שפיניהן: אם נראית שהיא⁵⁷ לתוך אחת מהן - הוא טמא וכתבו טהור, ואם לאו - נדונין מחצה למחצה⁵⁸.⁴⁸

(52) הקורות נתונות מכותל לכותל שכנגדו ועליהן וביניהן המעזיבה מטיט. המדובר כשהטומאה בתוך הקורה עצמה. (53) דין קורה כדין סלע ונידונה כקליפת השום (למעלה

1 מחצה למחצה - שניהן טמאין. היתה טמאה באחד מהן, וכלים בתוך המעזיבה: מחציה וכלפי טמאה - טמאין; מחציה וכלפי טהרה - טהורין; מחצה למחצה - שניהן טמאין. היתה המעזיבה לאויר³³ וטמאה בתוכה: מחציה ולמטה - הבית טמא, והעומד מלמעלה אפלו כנגד הטמאה טהור³⁴, שהרי פשטה הטמאה בכל הבית³⁵; היתה הטמאה מחציה ולמעלה - הבית טהור³⁶, והעומד מלמעלה כנגד הטמאה טמא³⁷; מחצה למחצה - הבית טמא, והעומד מלמעלה כנגד הטמאה טמא, שהרי אי אפשר לצמצם³⁸.¹¹

(28) המדובר כשאין פותח טפח במקום הטומאה, ואף על פי כן אין עליה דין טומאה רצוצה, משום שחלק זה של הכותל הוא כחלק מן הבית עצמו. ורואים אנו את הטומאה כאילו היא שקועה בטיט, שאין הטיט מציל. ואם יש פותח טפח במקום הטומאה ואינו פתוח לבית, הרי הוא כקבר סתום שמתמא מכל צד. (29) פירוש, שהוא רחוק מן הטומאה. (30) משום, שהטומאה נמצאת בחצי הכותל הנגדר אחר הבית השני. (31) באמצע עובי הכותל. (32) תקרה. (33) שאין עליה גג. (34) ואין דנים אותה כטומאה רצוצה הבוקעת עד לרקיע ומטמאה כל מה שכנגדה. (35) והסברנו למעלה שרואים את הטומאה, כאילו היא מונחת בתוך הבית אלא שהיא מכוסה טיט ואם כן אינה כלל רצוצה והמעזיבה חוצצת. (36) כמו בבית ועלייה. (37) שהרי אינה כמונחת בבית ומשום כך היא רצוצה ומטמאה כנגדה, אבל העומד על המעזיבה מן הצד - טהור. (38) מטמאים את האדם שמה הטומאה מונחת משהו למעלה מחצי המעזיבה, ומטמאים את הבית שמה היא מונחת משהו למטה מחצייה. [למעלה בכותל בין שני בתיים אין אנו צריכים לטעם זה, שהרי הבתיים שווים ואי אפשר לטהר אחד ולטמא את השני, אבל כאן המעזיבה מגולה לאוויר ואין הדבר נראה מוזר כל כך לחלק בין דין האדם העומד למעלה לדין הבית, ומפני כך מביא רבינו את הנימוק שאי אפשר לצמצם].

ה. וכן כתל המשמש את הבית - ידון מחצה למחצה. פיצד? כתל שהוא לאויר, וגג הבית סמוך לכתל ואינו מרפב על הכתל³⁹, וטמאה רצוצה בתוך הכתל: היתה מחציו ולפנים - הבית טמא, והעומד מלמעלה על ראש הכתל⁴⁰ טהור, פועמד על גג הבית; היתה מחציו ולחוץ - הבית טהור, והעומד מלמעלה כנגד הטמאה טמא, שהרי לא פשטה הטמאה בתוך הבית. היתה הטמאה מחצה למחצה - הבית טמא, והעומד מלמעלה טהור, שהרי פשטה הטמאה בפית. נטל מהכתל מבפנים⁴¹ או שהוסיף בכתל מבחוץ עד שנמצאת הטמאה מחצי כתל ולפנים - הבית טמא; נטל מבחוץ⁴² או שהוסיף בעב הכתל מבפנים עד שנמצאת הטמאה מחצי כתל ולחוץ - הבית טהור⁴³. היתה הטמאה נתונה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י"ד אדר ב' - ספר טהרה - הלכות טומאת מת קנט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מגיע עד לעליה העליונה. (10) כל זה כשיש במקום הטומאה טפח על טפח. ואם אין בו טפח על טפח, דינו ככותל המשמש את הבית, למעלה בפכ"ד ה"ה, ומטמא את החדר שכנגד הטומאה בלבד ולא את החדרים שתחתיו (ושעילוי. 11) שם. (12) ותקרת העליה התחתונה חוצצת בפני הטומאה.

ד. חור¹³ גדול¹⁴ שבעי הכתלים שדרך בני אדם לעשותו לתשמיש, והוא הנקרא פרדסק, שהיתה טמאה מנחת בתוכו ויש עליו¹⁵ דלתות סגורות - הבית טהור¹⁶. היתה הטמאה רצוצה בקרקעיתו או בכתליו או בגגו - רואין את כל החור כלו כאלו הוא אטום¹⁷, ורואין¹⁸ מקום הטמאה: אם הוא פחצי עבי הפתל שלפנים - הבית טמא; ואם היתה טמאה מחצי פתל ולחוץ - הבית טהור; מחצה למחצה - הבית טמא.

(13) תוספתא שם פ"ז הי"א. (14) לא פחות מטפח על טפח ברום טפח. (15) פירוש, אפילו יש עליו (ראה הערה הבאה). (16) הכסף-משנה מגיה: הבית טמא, וכך גירסתנו בתוספתא שם. והטעם, מפני שסוף הטומאה לצאת דרך הדלתות לבית. (17) סתום. (18) דוגמה לטומאה בכתליו: עובי הכותל ששה טפחים, והפרדיסק פתוח לחוץ, ועומק שלושה, והטומאה בעובי הכותל במרחק שני טפחים מצד הבית, וטפח אחד מחללו של הפרדיסק, אין אנו אומרים שהטומאה מחציו של הכותל ולחוץ, שהרי עוביו במקום זה הוא שלושה טפחים, אלא רואים את החור כאילו הוא אטום. ואם כן, עובי הכותל הוא ששה טפחים, ונמצא שהטומאה המרוחקת לא יותר משני טפחים מן הבית מקומה במחצית הפנימית, והבית טמא.

ה. שני פרדסקין¹⁹ זה בצד זה או זה על גב זה²⁰, וטמאה מנחת באחד מהן, ונפתח²¹ - הוא והבית טמא, וכתבו טהור²². היתה טמאה רצוצה בתוך הבגין - רואין את הפרדסקין כאלו הן אטומין, וידון מחצה למחצה²³.

(19) משנה שם פ"ו, ז. (20) ודלתותיהם נעולות. (21) הדלת נפתחה. (22) הדלת הנעולה חוצצת, כשאין דרך הטומאה לצאת שם, כמו שנתבאר כמה פעמים. אבל אם גם דלתו פתוחה נכנסת לו הטומאה, מכיוון שיש בו פותח טפח (ראה למעלה פ"כ ה"ז דין ביב קמור). (23) כמו שביארנו בסוף ההלכה הקודמת.

ו. כזית²⁴ מן המת מדבק באסקפת הבית מבחוץ²⁵ - הבית טהור²⁶. היה רצוצן פתח האסקפה - ידון מחצה למחצה²⁷. היה מדבק למשקוף²⁸ - הבית טמא²⁹.

(24) שם פ"ב ה"ח. (25) במקום שאין עליו משקוף. (26) כר' יהושע שם, אפילו כשהדלת פתוחה, ואם יש עליו משקוף והדלת פתוחה הבית טמא, מפני שהמשקוף מאהיל על הטומאה ומתחבר עם אוהל הבית, ואם הדלת נעולה

הלכה ו), מפני שלא נעשו בה שינויים מכריעים ואפשר להוציאה מבלי לקלקלה (וכעין זה אמרו בבבא קמא סז, א, גבי גזל קורה: "מריש שמו עליו") אין עליה תורת "משמש את הבית", מה שאין כן במעזיבה, שהיא נפרכת כשמורידים אותה. (54) המדובר כשאין במקומה טפח על טפח. במעזיבה (למעלה בהלכה ד) אין דין טומאה רצוצה מפני שהיא נפרכת, מה שאין כן קורות, שאינן עומדות להיבקע (כסף משנה). (55) שהרי היא כקבר סתום המטמא מכל צדדיו. (56) פירוש, שאין עליה אפילו כקליפת השום. (57) כל שהוא אפילו כקליפת השום. (58) כשהטומאה במחצית הכותל העליונה, הפתח העליון טמא, וכשהיא בתחתונה התחתון טמא.

פרק חמשה ועשרים

(1) יבאר עמוד העומד בתוך הבית וטומאה רצוצה תחתיו, טומאה שבתוך הכותל ומקומה טפח על טפח על רום טפח, חור גדול שבעובי הכתלים שדרך לעשותו לתשמיש וטומאה בתוכו, ודין ב' פרדסקים זה בצד זה או למעלה מזה. וכלב שאכל בשר מת תוך שלשה ימים, האשה שמת עוברה בתוך מעיה והאשה שמקשה לילד, האשה שהפילה שלה, ואם ילדה ב' ילדים אחד חי ואחד מת, האשה שמת עוברה בתוך מעיה ונגעה בו המיידת, והבולע טבעת טמאה.

א. עמוד² העומד בתוך הבית וטמאה רצוצה³ תחתיו - טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת, ואינו מטמא אלא כנגד הטמאה בלבד. ואם היה פרח⁴ יוצא מעמוד זה וכלים תחת הפרח - הכלים טהורים⁵, שאינו מטמא אלא כנגד הטמאה⁶.

(2) אהלות פ"ו מ"ו. (3) שאין במקומה טפח על טפח פנוי. (4) קישוט בולט מן העמוד עשוי בתבנית פרח. (5) שם מ"ז. (6) ולא מצדיה, ומשמיענו שאין אנו דנים את העמוד כשיפוע האוהל של הפרח, ושיפועי אוהלים כאוהלים (ראה למעלה פ"ח ה"ו).

ב. [ואם יש במקום הטמאה]⁷ טפח על טפח על רום טפח - הרי הוא כקבר סתום ומטמא מכל סביביו, והבית כלו טמא, שהרי האהיל על הקבר.

(7) כלומר, במקום הפנוי מחוץ לשטח התפוס ע"י הטומאה (ראה למעלה פ"ז ה"ד).

ג. טמאה שבתוך הכתל⁸ ומקומה טפח על טפח על רום טפח - כל העליות הבנויות על פתל זה, אפלו עשור⁹, טמאות; שהרי הפתל כלו קבר סתום עד סופו, והוא פתל העליות, וכל עליה מהן מאהלת על הקבר¹⁰. בנה בית¹¹ בצד הפתל מפאן ובית מפאן ובנה עליה על גבי שני הבתים עד שנמצא ראש הפתל השמא הוא באמצע קרקע העליה - הרי העליה טמאה, שהרי האהילה על הקבר, והעליה השנייה הבנויה על גבה טהורה, מפני שהן זו על גבי זו ואין הכתל הטמא כתלה¹².

(8) שם פ"ז מ"א. (9) זו על גבי זו, והכותל שהטומאה בה

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(39) אהלות שם. (40) בידי חברותיה. (41) מאותו הנימוק שאמרנו: שמה הוציא הנפל ראשו בבית ראשון.

י. האשה שהפילה⁴² שליא⁴³ - הפית טמא ודאי. 20
חזקה הוא שאין שליא בלא ולד. 21

(42) משנה נדה כו, א. (43) כעין שק של עור שהולד מונח בו.

יא. מי שילדה⁴⁴ שני ילדים, אחד חי ואחד מת: 22
אם המת יצא ראשון - החי טהור⁴⁵, שהרי לא נגע 23
בו משיצא לאויר העולם⁴⁶; ואם החי יצא ראשון - 24
הרי הוא טמא, שהרי אי אפשר שלא יגע בו המת 25
משיצא לאויר העולם, מפני שהוא מתגלגל אחריו 26
באבן, שאין בו רוח חיים כדי להעמיד עצמו⁴⁷. 27

(44) שם מ"ה. (45) פירוש, אינו טמא טומאת שבעה ואינו צריך הזאה שלישי ושביעי כנוגע במת, אבל טמא טומאת ערב מפני שנגע באמו שנגעה במת ושהיא טמאה גם כיולדת, שבעה ימים לזכר וארבעה עשר לנקבה. (46) והנגיעה בו בתוך גופה של האשה אינה מטמאה (למעלה פ"כ ה"א). והמדובר כשהוציאו את החי מן הבית לפני שיצא המת. שאם לא כן, נטמא החי טומאת שבעה באוהל המת. (47) כשיצא המת תחילה, אין החי נמשך אחריו, מפני שהוא מתאמץ ומעכב את עצמו מלהתגלגל אחרי המת שיצא, אבל דבר שאין בו רוח חיים מתגלגל מאליו למקום הפתוח (מפירושו של רבינו במשנתנו).

יב. האשה שילדה⁴⁸ ולד מת, אפלו נפל קטן כמו 28
שפארננו⁴⁹ - הרי היא טמאה טמאת שבעה⁵⁰. מת 29
עברה בתוך מעיה ופשטה החיה⁵¹ את ידה ונגעה 30
בו - החיה טמאה שבעה, והאשה טהורה עד שיצא 31
הולד. וטמאת החיה מדבריהם, גזרה שמה תגע בו 32
משיצא לפרודור⁵². אבל מן התורה אין מגע בית 33
הסתרים⁵³ מגע; הואיל והוא בתוך המעים, הנוגע 34
בו טהור. וכן הובלע⁵⁴ טבעת טמאה וחזר ובלע 35
אחריה טבעת טהורה, אף על פי שנגעו זו בזו 36
בדאי בתוך מעיו - אינו מגע, והטמאה בטמאתה⁵⁵ 37
וטהורה בטהרתה⁵⁶. 38

(48) משנה חולין עא, א. (49) למעלה פ"ב ה"א. (50) טומאת מת, וטעונה הזאה שלישי ושביעי, שהרי נגע גופה במת (מובן שהיא טמאה גם כיולדת, ואם הפילה נקבה טמאה ארבעה עשר יום, אבל כאן אנו עוסקים בדיני טומאת מת בלבד, ולפיכך כתב טומאת שבעה). (51) המיילדת. (52) שם עב, א. החלק החיצון של אברי הלידה. (53) מקום מכוסה מטבעו. (54) שם עא, ב. (55) כשתצא מן הגוף. (56) אשריך הלכות טומאת מת, שנכנסת בטומאה ויצאת בטהרה (ראה סיום מסכת כלים).

סליקו להו הלכות טמאת מת

טהור אפילו המשקוף מאהיל, מפני שאין דרך הטמאה להכנס, ולכן הדלת חוצצת (תפארת ישראל). (27) כמו במונחת בכותל, מחציה ולפנים - ככפנים, מחציה ולחוץ - ככחוץ. (28) שם. (29) אפילו אם מורבק כחלק שמחוץ לדלת. בזה גם ר' יהושע מודה, מפני שחלקו הפנימי הוא עצמו חלק מאוהל הבית, לכן כולו בטל לגבי הבית. מה שאין-כן באסקופה, שהיא נמשכת יותר לקרקע מאשר לבית.

ז. פלב שאכל³⁰ בשר המת ומת³¹ בתוך שלשה 1
ימים³² והרי הוא מטל על האסקפה - רואין חלל 2
הטמאה מגופו³³: אם הוא כנגד המשקוף ולפנים³⁴ 3
- הפית טמא³⁵, ומכנגד המשקוף ולחוץ - הפית 4
טהור³⁶. 5

(30) שם פי"א מ"ז. (31) אבל אם הוא חי, אינו מטמא אפילו בתוך שלושה ימים, מפני שהטמאה בלועה בגופו (למעלה פ"כ ה"ב, וה"ה). (32) ולא נתעכל עדיין הבשר (ראה למעלה פ"כ ה"ד). (33) המקום בגופו שהטמאה מונחת שם (בפירושו למשנתנו, כותב רבינו: האיצטומכה, פירוש, קיבה). (34) בין שיש בחללו פותח טפח, ובין אין בו. (35) אם יש בחללו פותח טפח, צידו העליון מאהיל על הטומאה ואינו חוצץ, והמשקוף מאהיל עליו, ולפיכך כל הבית כאוהל הטומאה, ואם אין בו פותח טפח, הרי הטומאה רצוצה ובוקעת ועולה לתוך הבית, ומפני שדלת הבית פתוחה מתפשטת הטומאה לכל הבית (ראה תפארת ישראל "קריית ארבע" דיני טומאה רצוצה אות ב). (36) כר' יוסי במשנתנו, לפי פירוש הרע"ב (ראה 'תוספות יום טוב' וסדרי טהרות). [ויש לעיין בדבר, מהו ההבדל בין זה לדין אדם מוטל על האסקופה בפ"ח ה"ב, ולמה מטהר רבינו כשקיבת הכלב בחוץ, אפילו אם מקצת גופו של הכלב מן המשקוף ולפנים?].

ח. האשה³⁷ שמת עברה בתוך מעיה, אם נעשה 6
ראש הנפל כפקה³⁸ של שתי - כיון שנתפתח הרהם 7
עד שגוראה הראש נטמא הפית מפני העבר, אף על 8
פי שעדיין לא יצא. 9

(37) שם פ"ז, מ"ד. (38) כראש המעוגל של פלך לחוטי האורך (בכוורות כב ע"א).

ט. האשה שמקשה³⁹ לילד ויצאה מפית לבית 10
והפילה נפל מת בבית שני - הפית הראשון טמא 11
בספק, שמה ששהיתה בו יצא ראשו של נפל הזה. 12
במה דברים אמורים? בשלא היה ראש הנפל כפקה 13
של שתי; אבל אם העגיל ראש הנפל כפקה - הפית 14
הראשון טהור; שאלו נפתח רחמה שם, לא היתה 15
יכולה להלך על רגליה. לפיכך, אם היתה נטלת 16
באגפים⁴⁰ והוציאה מפית לבית - הפית הראשון 17
טמא בספק אף על פי שהעגיל ראש הנפל כפקה 18
של שתי⁴¹. 19

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום חמישי י"ד אדר ב' – ספר טהרה – הלכות פרה אדומה קסא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

הלכות פרה אדמה

1 יש בכללן שתי מצות עשה, וזהו פרטן: (א) דין
2 פרה אדמה. (ב) דין טמאת מי נדה וטהרתן.
3 ובאור מצות אלו בפרקים אלו:
4

פרק ראשון

(1) יבאר פרה אדומה בת כמה שנים כשירה, ואם לוקחים
עגלה לגדלה, אם היתה זקנה, והמראות שפוסלות בה, ובאי
זה מקום, המומים הפוסלים בה, ואם העבודה פוסלת בה,
ואי זו עבודה, פרה שנולד בה פיסול, ואם לקחו פרה ומצאו
אחרת נאה ממנה, על יד מי נעשית הפרה, וטבולי יום אם
כשרים בה.

~ נקודות משיחות קודש ~

בהמשך להלכות טומאת מת, באות הלכות פרה אדומה.
על-דרך המבואר במדרשי חז"ל ש"נתכרכמו פניו של
משה" שלא ידע במה תהא טהרתו של זה הנטמא
בטומאה הכי חמורה – טומאת מת, ולכן נאמרה לו פרשת
פרה אדומה, כך גם הרמב"ם הביא הלכות פרה אדומה
תיכף לאחר הלכות טומאת מת, מבלי לסיים הלכות אלו
כדרכו בכמה מקומות בספרו בביאור עניינים של תיקון
הדעות.

(על"פ ז"ן מלכות' ספר טהרה סימן ד)

5 א. מצות פרה² אדמה³ שתהיה בת שלש שנים⁴ או
6 בת ארבע⁵. ואם היתה זקנה - כשירה⁶; אלא שאין
7 ממתינין לה, שמא תשחיר⁷ ותפסל. ואין לוקחין
8 עגלה ומגדלין אותה⁸; שנאמר: ויקחו אליה פרה -
9 ולא עגלה. לא מצאו אלא עגלה - פוסקין עליה
10 דמים⁹ ותהיה אצל בעליה עד שתגדיל ותעשה פרה.
11 ולוקחין אותה מתרומת הלשכה¹⁰.

(2) פרה פ"א מ"א. (3) טמאי מת אינם נטהרים בטבילה
במקווה בלבד, אלא צריכים הזאת מים שנתנו עליהם אפר
פרה אדומה, ודיניה מפורשים לקמן. (4) כל זמן שלא
הגיעה לגיל זה, נקראת "עגלה" או "עגלת בקר". רבינו
בפירושו שם מבאר, שעגל סתם הוא בן שנה, ו"עגלת בקר"
היא בת שתיים. (5) כחכמים, שם. (6) משמע שאינה
נקראת זקינה אלא אם עברו עליה יותר מארבע שנים.
ולכאורה זה מנוגד לדבריו בפ"א מהל' מעשה הקרבנות,
שפר למעלה מבן שלוש נקרא זקן. וב'משנה למלך' מבאר:
פרה אדומה שתחילתה מבת שלוש, נקראת זקינה אחר עבור
שנתיים. ז.א. למעלה מבת ארבע, וכן פר שתחילתו מבן
שתיים, נקרא זקן כשתעבורנה עליו שנתיים. (7) טבען של
שערות לשנות את גוונן מבהיר לכהה עם עלות הגיל, ושתי
שערות שחורות פוסלות את הפרה. (8) 'ספרי' זוטא.
(9) קובעים ומשלמים את מחירה (וכן בבבא-מציעא פ"ה
מ"ז: אין פוסקים על הפירות). (10) שקלים פ"ד מ"ב. כל
גבר מישראל מגיל עשרים ולמעלה מחוייב לתת מחצית
השקל (מטבע עתיק) לצרכי בית-המקדש ובעיקר לקניית

קרבנות. השקלים ניתנו לידי הכהנים שהכניסום לחדר
(לשכה) בבית-המקדש, ושלוש פעמים בשנה – לפני הפסח,
לפני שבועות ולפני סוכות – ממלאים שלוש קופות גדולות
מאתם השקלים לצרכים השוטפים. המטבעות שבקופות
נקראים "תרומת הלשכה".

12 ב. זה שנאמר בתורה¹¹ 'תמימה' - תמימת
13 אדמימות¹², לא תמימת קומה¹³; אלא אם היתה
14 נקסה¹⁴ - כשירה¹⁵, כשאר הקדשים. היו בה שתי
15 שערות¹⁶ לבנות או שחורות בתוך גמא¹⁷ אחת¹⁸, או
16 בתוך שני כוסות¹⁹ והן מנחות זו על זו - פסולה.

(11) במדבר, שם. (12) שכל שערותיה אדומות. ב'ספרי'
חוקת, פיסקה קכג, דרשו: תמימה – תמימה באדמות. או
(אולי) תמימה במומים (שלא יהיה בה מום)? כשהוא אומר:
"אשר אין בה מום" הרי מומים אמורים, הא (אם כן) מה
תלמוד-לומר תמימה? שתהא תמימה באדמות.
(13) שתהיה קומתה גבוהה. (14) נמוכת קומה. (15) פרה
פ"ב, מ"ב. ננסות, מום הוא באדם (בכור' מה, ב), אבל לא
בבהמה. (16) פרה שם מ"ה. (17) שרשי השערות יושבים
בשקיעות קטנטנות שבעור, והן נקראות "גומות".
(18) [בבבא-בבא טז, א - אמרו: "כל נימא ונימא בראתי
לה גומא בפני עצמה". ואולי שונה עור האדם מעור הבהמה
(תפארת ישראל)]. (19) במס' פרה פ"ב מ"ה, שנינו: "היו
בה שתי שערות שחורות או לבנות בתוך גומא אחת
פוסלות. רבי יהודה אומר אפילו בתוך כוס אחד, היו בתוך
שתי כוסות והן מוכיחות זו את זו – פסולה". ופירש שם
רבינו: "וכוס הוא עגול מן הגשם יש בו כלל (הרבה) מן
השיעור (צ"ל השיער) בשטח אחד". פירוש, השערות
מסודרות על גוף הבהמה כעין תלתלים (הגר"א), והם
בולטות ביותר כשהן רטובות. ודעת רבינו שנחלקו רבי
יהודה ותנא-קמא בדין שתי שערות יוצאות משתי גומות או
יותר ואינן כרוכות זו בזו או מונחות זו על זו. תנא-קמא
סובר שאינן פוסלות (וכן אמרו בפירוש בתוספתא פרה פ"ב
ה"ב: בתוך שתי גומות – כשירה), ורבי יהודה חולק ואומר
שלא רק בגומא אחת אלא אפילו בכוס אחת פסולה, ואפילו
אינן מונחות זו על זו. ומה שאמרו במשנה: "היו בתוך שתי
כוסות והן מוכיחות זו את זו - פסולה" דברי הכל הוא.
ומובן שכן הדין בכוס אחת לדעת תנא-קמא, ומשום רבי
יהודה הפוסל בכוס אחת אפילו אינן מוכיחות, נקט שתי
כוסות. ורבינו פסק כתנא-קמא, ונקט לשון המשנה, כדרכו
במקומות רבים.

17 ג. היו בה²⁰ שתי שערות²¹ עקרון²² מאדים וראשן
18 משחיר, עקרון משחיר וראשן מאדים - הכל הולך
19 אחר העקרון. וגו' במספריים²⁴ את ראשן המשחיר²⁵
20 ואינו חושש משום גזה בקדשים²⁶, שאין פונתו
21 לגזז²⁷.

(20) שם. (21) בגומא אחת או בשתיים ומונחות זו על זו.
(22) מקום צמיחתן. (23) כחכמים, שם. (24) תוספתא
פרה פ"ב ה"ד. (25) רבינו בפירוש למשנה כותב, שצריך
לגזוז, וכל זמן שלא גזז – פסולה. (26) התורה אמרה

ז. כל המומין³⁹ הפוסלין בקדשים - פוסלין בפרה,⁴⁰ שגאמר: אשר אין בה מום. היתה יוצא דפן⁴¹ או מחיר⁴¹ או אתנן⁴² או טרפה⁴³ או שגבועה⁴⁴ - פסולה; שכל הפוסלין את הקדשים למזבח - פוסלין את הפרה ואף על פי שהיא בקדשי בדק הבית, הואיל וקראה הכתוב חטאת. ומתר לקח אותה מן העובד כוכבים⁴⁵ ואין חוששין שגאמר ובעה העובד כוכבים, שאינו מפסיד בהמתו⁴⁶. יתרה פרה⁴⁷ על הקדשים, שהעבודה פוסלת בה. שגאמר: אשר לא עלה עליה על, ובעגלה ערופה אומר: אשר לא עבד בה אשר לא משכה בעל; מה על האמור בעגלה - עשה שאר עבודות כעל, אף על האמור בפרה - יפסל בה שאר עבודות כעל. אלא⁴⁸ שהעל פוסל בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה⁴⁹, ושאר עבודות אין פוסלות אלא בשעת עבודה. כיצד? קשר עליה העל, אף על פי שלא חרש בה - פסולה; הכניסה לדוש - אינה נפסלת עד שידוש בה. וכן כל פיוצא בזה. רכב עליה⁵⁰, נשען עליה, נתלה בזנבה⁵¹ ועבר בה את הנהר, קפל עליה את המוסרה⁵², נתן טליתו עליה, נתן עליה כסות של שקים - פסולה⁵³. קשרה במוסרה: אם היתה מורדת⁵⁴ וצריכה שמירה - פשרה, ואם לאו - פסולה; שכל שמירה שאינה צריכה משוי הוא. עשה בה⁵⁵ סנדל שלא תחליק, פרש טליתו עליה מפני הזבובין - פשרה. זה הפלל⁵⁶: כל שהוא לצרפה⁵⁷ - פשרה⁵⁸; לצרף אחר⁵⁹ - פסולה. נעשית בה מלאכה מאליה⁶⁰ או שעלה עליה על מאליו, אם לרצונו - פסולה; שגאמר: אשר לא עבד בה, שאם עבד בה לרצונו - הרי זה כמי שעבד בה⁶¹. לפיכך, אם שכן עליה העוף - פשרה⁶²; עלה עליה זכר - פסולה⁶³. ואין צריך לומר שהמעברת פסולה. הכניסה⁶⁴ לרבקה⁶⁵ ודשה מאליה⁶⁶ - פשרה; הכניסה כדי שתינק ותדוש - פסולה⁶⁷, שהרי עשה לרצונו⁶⁸. וכן כל פיוצא בזה.

(דברים טו, יט) "לא תגזו בכור צאנך", והוא-הדין בשאר קדשים הקרבים על המזבח. (27) טעם זה אינו מספיק להתיר גזיות קדשי מזבח, אבל קדושת פרה אדומה היא כקדושת בדק הבית (דברים) שהוקדשו לצרכי תיקונים ושיפוצים בבית-המקדש וכדומה). ורבינו פוסק בהל' מעילה (פי"א ה"ב) שאיסור גזיותם הוא גזירת חכמים, ולא גזור בפרה מפני הנימוק האמור כאן.

ד. וצריך שיפאר מן המאדים²⁸ כדי שינטל בזוג²⁹; שכל שעררה שאינה נטלת בזוג³⁰ - הרי היא פאלו אינה³¹. לפיכך, אם היו בה שתי שערות לבנות או שחורות שאינן נלקטין בזוג³² - הרי זו פשרה³³.

(28) אחרי גזית העליון השחור. (29) מספריים. (30) שסכיני המספריים אינן תופסות אותן. (31) [במסכת נידה (נב, ב) מחלוקת חכמים כמה הוא שיעורן של שערות בפרה ובנגעים וכו'. ובגמרא שם אמרו: "הלכה כדברי כולן להחמיר". ודעת רבינו (בפירוש שם), ששיעור נטלות בזוג הוא הקטן שבכולם, ובהתאם לכך פסק בסוף הלכה זו, ששתי שערות לבנות או שחורות הנקלטות בזוג - פוסלות את הפרה. וכן בהל' טומאת צרעת (פ"ב ה"א) ששיער לבן שניטל בזוג מטמא בבשרת (ראה שם הערה ב). ולכאורה תמוהים דבריו כאן, למה הכשיר אם שיעור המאדים הוא כדי שינטל בזוג, ולא החמיר להצריך כדי לכופ ראשון לעיקרן כדעת רבי ישמעאל שם? ונראה, שדעת רבינו, ששערות הנקלטות בזוג, שם (השין צרויה) שערות עליהן להברי הכול, ולא אמרו בהן "כאילו אינן", אולם נקבעו שיעורים לכל דבר (מהם הלכה למשה מסיני, ומהם שיעורי חכמים) ולמטה משיעורים הללו אינו מספיק, אבל אין זה אומר שהדבר "כאילו אינו", ולכן בראשון משחיר ועיקרן מאדים, הרי השערות האדומות כשהן לעצמן לא קבעה להן התורה ולא חכמים שיעור מיוחד, שהרי פרה שכל שערותיה קצרות כשירה, אם רק שם שערות עליהן, ומה אנו צריכים כדי להכשירה? הרי אומר, הפסק בין השחורות לבין עור הפרה, ולזה מספיקות שערות כל שהן אם שם שערות עליהן (על-פי הכסף משנה' בתוספת ביאור). (32) אף-על-פי שכל ארכן לבן או שחור. (33) משמע ששערות אדומות קצרות משיעור זה - פוסלות.

ה. הין³⁴ קרניה או טלפיה שחורים - יגד³⁵. גלגל העין³⁶ והשנים והלשון - אין מראיהן פוסלים בפרה.

(34) שם מ"ב. (35) יחתוך כמו "גודו אילנא" (דניאל ד, יא). בבכורות מד, א - מבואר, שמותר לחתוך את הקליפה החיצונה שעל גבי העצם הנקראת "זכרות הקרן", אבל אם חתך את הזכרות עצמה נעשית בעלת מום ופסולה. (36) פרה, שם.

ו. היתה בה³⁷ יפלת וחתכה, אף על פי שצמח במקומה שער אדם - פסולה³⁸.

(37) שם. (38) כרבי יהודה. הראב"ד מנמק: לפי שאין עולה בו אדמימות גמורה, אלא הוא שיער לקוי.

(39) שם מ"ג. (40) לא נולדה באופן טבעי דרך הרחם, אלא פתחו את דופן הבהמה בסכין והוציאוה. (41) נתן כלב, ולקח פרה מחירה. (42) זונה שקיבלה פרה בשכרה. (43) טריפות שאינה עושה מום, כגון איברים הפנימיים שניקבו וכדומה (חולין יא ע"א). (44) בא עליה אדם. (45) שם. כחכמים. (46) דמי פרה אדומה מרובים, ואם יודע שרבעה - לא יקנוה. (47) תוספתא פרה פ"ב. גמרא סוטה מו, א. (48) כלומר, קיים הבדל בין עול ובין עבודות אחרות. (49) שנתן עליה את העול, אבל לא עשה בה כל עבודה שהיא, כמבואר למטה. (50) משנה, פרה פ"ב, ג. (51) הוא-הדין בנתלה בחלק גוף אחר. (52) החבל הקשור בראש הבהמה נקרא "מוסירה" וקשירתו אינה פוסלת, אבל אם קיפל את החלק התלוי באויר והניחו על הפרה - הרי

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י"ד אדר ב' - ספר טהרה - הלכות פרה אדומה קסג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ה"א. (77) כשנשחטה בהכשר מלא, גנאי הדבר להוציאה לחולין (רש"י שם). ומדובר כשאין בה פיסול, אבל אם נפסלה - תיפדה אפילו אם נשחטה במקומה. (למעלה בה"ח סתם רבינו ולא חילק בין במקומה ובין שלא במקומה). (ה'חזון איש' פירש בדרך אחרת, אולם פירושו נראה דוחק).

7 י. לְקַחוּ⁷⁸ פָּרָה וּמִצָּאוּ אַחֶרֶת נֹאֶה מִמֶּנָּה - הָרִי זֶה תִּפְדֶּה שְׁלָל בָּמוֹם.⁸

(78) שם.

9 יא. אִם פָּהֶן הָדְיוּט⁷⁹ כָּשָׁר לְשֹׁרֶפֶת הַפָּרָה⁸⁰;
10 שְׁנֵאֲמַר: וּנְתַתֶּם אֹתָהּ אֶל אֲלֵעֶזֶר הַפָּהֶן, וְעִדִּין אַהֲרֹן
11 הָיָה קָיָם. וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה⁸¹ לָמְדוּ: זֶה נִעְשִׂית
12 בְּאֲלֵעֶזֶר, וּשְׁאָר כָּל הַפְּרוֹת - בֵּין בְּכֶהֱן גָּדוֹל בֵּין
13 בְּכֶהֱן הָדְיוּט.

(79) כהן מן השורה. (80) שנינו (פרה פ"ד מ"א): "ושלא בכהן גדול - פסולה, ורבי יהודה מכשיר". אמנם דרכו של רבינו לפסוק כתנא-קמא, אולם כאן לא פסק כמותו מפני שב'ספרי' (חוקת קכג) אמרו: "זאת (פרה) שנעשתה בימי משה) נעשית באלעזר (בן אהרן, שהיה אז סגנו של כהן גדול) ושאר כל הפרות בכהן גדול, דברי רבי מאיר. רבי יוסי ורבי יהודה ורבי שמעון ורבי אליעזר בן יעקב אומרים: זאת נעשית באלעזר, ושאר כל הפרות בין בכהן גדול בין בכהן הדיוט". ומכאן למד רבינו שהתנא-קמא במסכת פרה הוא רבי מאיר, וחולקים עליו ארבעת חבריו, ופסק כרבים (כסף-משנה). (81) איש מפי איש עד משה רבינו.

14 יב. וְהַעֲוָשָׁה אוֹתָהּ⁸² לֹבֵשׁ אֶרְבָּעָה פָּלִים⁸³ שֶׁל פָּהֶן
15 הָדְיוּט, בֵּין שְׁעִשְׂאָה כֶּהֱן הָדְיוּט בֵּין שְׁעִשְׂאָה כֶּהֱן
16 גָּדוֹל⁸⁴.

(82) פרה, שם. (83) ארבעה בגדי לבן שכהן הדיוט לובש בשעת עבודתו במקדש. (84) שבעבודות אחרות לובש שמונה בגדים. ב'ספרי' חוקת, פיסקה קכג - למדו זה מ'גזירה-שוה' (אחת המידות שהתורה נדרשת בהן). מלשונו משמע, שכהן גדול עושה אותה באותם הבגדים שכהן הדיוט עושה, וכן שנינו בתוספתא שם פ"ד ה"ד, ואף-על-פי שבעבודות אחרות אבנטו של כהן גדול אינו דומה לאבנטו של כהן הדיוט. וכן כתב רבינו בפ"ח מהל' כלי המקדש ה"ג, שבעשיית פרה לובש כהן גדול אבנט של כהן הדיוט (ראה משנה-למלך כאן).

17 יג. כָּל הָעוֹסְקִין⁸⁵ בַּפָּרָה מִתְחַלֵּה וְעַד סוֹף שְׁהִיּו
18 טְבוּלֵי יוֹם⁸⁶ - כְּשֵׁרִים לְמַעֲשֵׂה הַפָּרָה וּלְקִדְשָׁהּ⁸⁷
19 וְלַהֲזוֹת מֵאֶפְרָה, וְאִם עַל פִּי שְׁעִדִּין לֹא הָעָרִיב
20 שְׁמִשָּׁן. שְׁוֵה שְׁנֵאֲמַר בְּכָל הַפָּרָשָׁה 'אִישׁ טָהוֹר' -
21 הוּא הַטָּהוֹר לְמַעֲשֵׂר שְׁנִי⁸⁸; אִם עַל פִּי שְׁאִינוּ טָהוֹר
22 לְתַרוּמָּה עַד שְׁעָרֵיב שְׁמִשּׁוֹ - הָרִי זֶה טָהוֹר לְפָרָה.

(85) ביומא מג, ב - למדו מן הכתוב (במדבר יט, יט): "וזהו הטהור על הטמא", שטבול יום כשר בפרה. (86) טמא

זה משא ונפסלה. (53) כשהתכוון לשם משא, אבל בנתינה בלבד ובלי כוונה - רק עול פוסל ('תפארת ישראל'). (54) ואפשר שתברח (שבת נב, א). (55) צ"ל: לה. (56) שם. (57) לצורך הפרה בלבד, ולא לצורך האדם כלל. (58) אפילו משא כבד. (59) אף-על-פי שהדבר הוא גם לצרכה (בבא-מציעא ל, א). (60) שם. (61) שם, ל, ב: כתיב עבד (עין קמוצה) וקרינו (אנו קוראים) עובד (עין שרוקה), בעינו (צריכים) עובד דומיא (בדומה) דעבד. (62) שזה שלא ברצון הבעלים. (63) אפילו שלא בידיעתו, מפני שרצוי הדבר לבעליה, כדי שתלד. אמנם, כשאנו פוסלים את הפרה לא נוח לו, שהרי יצא שכרו בהפסדו פי כמה, אבל אם נכשירה ירייה דמי העגל וירצה בכך, ולפיכך אין להכשירה. (64) שם. (65) צמד פרות קשורות יחד, ודשות בפרסותיהן את שיבלי התבואה. (66) והוא לא נתכוון לדישה כלל. (67) בפסחים כו, א. וכן בבבא-מציעא ל, א - מובא דין זה בעגלה ערופה, אולם בתוספתא פרה פ"ב ה"ב נאמר בפרה. (68) ואף-על-פי שהתכוון גם לצורך הפרה.

1 ח. פָּרָה⁶⁹ שְׁנוּלָד בָּהּ פֶּסוּל - תִּפְדֶּה⁷⁰. וְכֵן אִם מָתָה
2 - תִּפְדֶּה מִפְּנֵי עוֹרָה⁷¹, אֲבָל לֹא לְהַאֲכִיל בְּשָׂרָה
3 לְכֻלָּבִים⁷².

(69) ברייתא, שבועות יא, ב. (70) קדשים העומדים להקרב על המזבח אין להם פדיון, אבל פרה אדומה שקדושתה קלה כקדושת בדק הבית - יש לה פדיון. (71) שם. (72) שאין פודים את הקדשים כדי להאכילם לכלבים. בבכורות טו, א - דרשו זה מן הכתוב בדין קדשים שהוממו ונפדו (דברים יב, טו): "ואכלת" - ולא לכלביך (ראה 'תוספות' שבועות יא, ב, ד"ה משום). (אף-על-פי שרבינו פסק בפ"ה מהל' ערכין, שקדשי בדק הבית צריכים העמדה והערכה, ככתוב בתורה (ויקרא כז, יב): "והעמיד את הבהמה לפני הכהן... והעריך", ואי אפשר להעמיד בהמה מתה - פרה אדומה "לב בית-דין מתנה עליה" (שבועות, שם) פירוש, בית-דין הקונה אותה מקדיש אותה על תנאי שאם לא יצטרכו לה - תצא לחולין).

4 ט. נִשְׁחָטָה⁷³ לְשֵׁם חֲלִין⁷⁴ - תִּפְדֶּה וְאִינָה מִכִּפְרָת⁷⁵.
5 נִשְׁחָטָה עַל גִּב מַעֲרֻכָּה⁷⁶ - אֵין לָהּ פְּדִיין⁷⁷
6 עוֹלָמִית.

(73) שבועות, שם. (74) ברייתא, נאמר סתם: "נשחטה תפדה". ומפרש רבינו שנשחטה לשם חולין, ולא חילק רבינו בין נשחטה במקומה (על גבי מערכתה) או שלא במקומה, מכיוון שנשחטה לשם חולין מותר לפדותה. (בגמרא שם, אמרו הטעם, מפני שלב בית-דין מתנה עליה בשעה שמקדישים אותה, שאם תפסל תצא לחולין, ופירשו ב'תוספות' שם ד"ה אי הכי, שעל-ידי תנאי בית-דין זה, דינה כבעל מום מעיקרו (שקדם מומה להקדישה) שהכול מודים שאינה צריכה העמדה והערכה). (75) כלומר, אינה ראויה להזאת אפרה, וצריכים להביא פרה אחרת. מצאנו לשון כפרה בפרה אדומה, במסכת מועד קטן כח, א. (76) המקום המזומן לשחיטת פרה ושריפתה (ראה לקמן פ"ג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

דאורייתא ומטבילים אותה ומשתמשים בה בניגוד לדעת הצדוקים. ופסק רבינו כרבי יהושע. 95) שם. מעלה יתירה בפרה שאינה בקודש. 96) מפני שטומאה כיום שביעי של טמא מת, ולא כסתם טמא מת, שטעון הזאה שלישי ושביעי. 97) טומאה דאורייתא, כמו שביארנו. 98) אפר פרה לפני שקיעת החמה.

יום שישי ט"ו אדר ב' ה'תשע"ט

פרק שני

(1) יבאר שמעלות והרחקות יתרות עשו בטהרת פרה אדומה ומה הן.

א. מעלות יתרות עשו בטהרת פרה אדומה והרחקות גדולות הרחקיו מטמאת המת בכל מעשיה; מפני שהיא כשרה בטבולי יום, חשו שמא יבואו לזלזל בה. ומפני זה, בשמפרישין הכהן השוורף אותה - מפרישין אותו ללשכה מוכנת בעזרה. ובית אבן היתה נקראת, מפני שכל פליה פלי אבנים שאין מקבלין טמאה. ובכלי האבן היה משתמש כל שבצעת ימי ההפרשה. ולא היה נוגעין בו אחיו הכהנים, כדי להרבות בטהרתו.

~ נקודות משיחות קודש ~

"מעלות יתירות עשו בטהרת פרה אדומה, והרחקות גדולות הרחקיו מטמאת המת בכל מעשיה, מפני שהיא כשרה בטבולי יום, חשו שמא יבואו לזלזל בה כו".

וממשיך: "הצדוקין היו אומרים שאין מעשה הפרה כשר אלא במעורבי שמש, לפיכך היו בית-דין בבית שני מטמאין את הכהן השוורף את הפרה בשרץ וכיוצא בו וטובל ואח"כ עוסק בה, כדי לבטל דברי אלו הזדים שמורים מהעולה על רוחם, לא מן הקבלה".

וצריך להבין: מצד אחד נזהרים מאוד שמא יבואו לזלזל בפרה אדומה ו"מעלות יתרות" ו"הרחקות גדולות" עשו בה, ומצד שני מטמאין את הכהן כדי שדווקא טבול יום יעסוק בה כדי לבטל דברי הצדוקים, ואין חוששים לזלזול בפרה אדומה שטבול יום יעסוק בה, הגם שעדיין לא העריב שמשו.

והביאור בזה: כאשר קובעים את דרגת קדושתו האמיתית של עניין מסוים, ואומרים שקדושתו קלה מעניין אחר, אין בזה זלזול כלל, כגון הדינים השונים בשעיר המשתלח, הן באופן שילוחו שהיו "מתלשים" בשערו ואומרים לו טול וצא, טול וצא כו". והן בנוגע לעשייתו שהיה "דוחפו לאחוריו והוא מתגלגל ויורד", או בקדשי הבית שהן קלים מקדשי המזבח שאין לפדותן וכו', כי אלו הדינים המיוחדים לכל דבר ודבר, ולכן אין לחשוש שמא יבואו לזלזל בהם. אבל זה שפרה אדומה מותרת בטבול יום עלול להביא לידי זלזול, כי יבואו לומר שאין צריכים להיות זריזין

שטבול נקרא "טבול יום" כל זמן שלא שקעה השמש אחר טבילתו. 87) לתת את אפר הפרה על המים. 88) בכלים פ"א מ"ה שנינו: טבול יום אסור בקודש ובתרומה, ומותר במעשר (שני).

יד. הצדוקין⁸⁹ היו אומרים, שאין מעשה הפרה כשר אלא במעורבי שמש. לפיכך היו בית דין בבית שני מטמאין את הכהן⁹⁰ השוורף את הפרה בשרץ⁹¹ וכיוצא בו, וטובל ואחר כך עוסק בה, כדי לבטל דברי אלו הזדים שמורים מהעולה על רוחם, לא מן הקבלה. וכן כל הכלים שמכניסין לתוכם אפר הפרה - כלם טבולי יום⁹².

89) כת דתית בימי בית שני, שכפרה בתורה שבעל-פה. 90) פרה פ"ג מ"ז. 91) (בתוספתא שם ה"ד שטימאווה ע"י סמיכת ידים עליו. ורבינו לשיטתו בהלכה הבאה גבי שפופרת, שפסק כרבי יהושע שהקפידו שיהיה טבול יום דאורייתא (ראה הערה שם), והתוספתא היא לפי שיטת רבי אליעזר. ואולי לא היתה שם אפשרות לטמא את הכהן בשרץ, שהרי המעשה היה בזמן שגברה יד הצדוקים, והכהן הגדול היה מחבריהם, ומובן שלא יתנו להכניס שרץ לחדרו של הכהן, אבל אי אפשר היה לו לכהן זה להשמר מנגיעת ידי אחד מהפרושים. ראה 'תוספות יום-טוב' שם ד"ה ומטמאים). 92) דין זה למד רבינו מדין שפופרת של קנה, במשנה, פרה פ"ה, מ"ד (ראה הלכה הבאה).

טו. החותך⁹³ שפופרת של קנה⁹⁴ להניח בה אפר חטאת - יטמא אותה ויטבילה ואחר כך יניח בה. והחותכה והמטבילה טעון טבילה⁹⁵, מפני שעשאוה פטמא מת בשביעי שלו. ולפיכך⁹⁶ אינה צריכה הזאה שלישית ושביעי, אלא מטמאה⁹⁷ כדי להראות לצדוקין ומטבילה נותן בה⁹⁸.

93) אפילו אם הוא טהור למעשה פרה. 94) שנינו (פרה פ"ה מ"ד): "שפופרת שחתכה לחטאת (סתם "חטאת" בכל מסכת זו משמעותה פרה אדומה, על-פי הכתוב (במדבר יט, ט): חטאת היא), רבי אליעזר אומר יטביל מיד, רבי יהושע אומר יטמא ויטביל". פירוש הדברים: אמרנו (בהלכה הקודמת), שהפרה נעשית בכלים שהם טבולי יום, ומפני שחכמים גזרו על הכלים הנגמרים בטהרה שיהיו טמאים לקודש ולפרה (משנה, חגיגה כ, ב) אומר רבי אליעזר שאין צורך לטמא את השפופרת שנגמרה בטהרה (כשטהור הוציא ממנה את התוך הרך ונעשתה כלי) ולהטבילה כדי שתהיה טבולת יום, אלא מטבילה מיד, שהרי היא טמאה לפרה כטומאת מת ביום שביעי שלו (חגיגה כג, א), ולפיכך יש כבר פרסום עובדתי לדעת הפרושים שטבול יום טהור לפרה. ורבי יהושע סובר, מכיוון שאין הצדוקים מודים בגזירות חכמים, אין כאן קביעת הלכה למעשה כחכמים, שהרי גם לדעת הצדוקים מותר להשתמש בכלי זה. ועוד, שהרי גם לדעת הפרושים אינה צריכה הערב שמש לקודש אלא לפרה בלבד, ואין כאן הוכחה שטבול יום הפסול לקודש כשר לפרה, ולכן מטמאים את השפופרת טומאה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי ט"ו אדר ב' - ספר טהרה - הלכות פרה אדומה קסה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ו. בכל יום ויום מימי ההפרשה שמזין עליו בהן
מזין מאפר פרה מן הפרות שנשרפו בבר¹²; ואם לא
היה שם אלא אפר פרה אחת בלבד - מזין ממנו
עליו כל הששה¹³.

~ נקודות משיחות קודש ~

"ואם לא היה שם אלא אפר פרה אחת בלבד, מזין ממנו עליו כל הששה".

הנה אמרו חז"ל "שכל הפרות בטילות, ושלך קיימת".
ועניין זה מדויק בלשון המשנה "לא מצאו משבע, עושין
משש, מחמש, מארבע, משלוש, משתים ומאחת, ומי
עשאו: הראשונה עשה משה כו" הנינו שאפר פרתו של
משה קיים לעד.

(על"פ לקו"ש ח"ג עמוד 127 והערה 3)

12) מימות משה ואילך, שליש מאפר כל פרה שנשרפה היה
שמור בבית המקדש בחיל (שם משנה י"א). 13) כל ששת
הימים. במשנה אמרו: "ומזין עליו וכו' מכל חטאות שהיו
שם", ומפרש שם רבינו שכל יום היו מזים עליו אפר פרה
אחרת, ויש מפרשים שכל יום ויום היו מזים מכל החטאות.
ורבינו כאן - לשיטתו בפירושו.

ז. כשמזין עליו בימי ההפרשה, אין מזה עליו אלא
אדם שלא נטמא במת מעולם, שהמזה צריך שיהיה
טהור. ואם תאמר: נזה עליו איש שנטמא והזה
עליו? שמה זה שהזה עליו לא היה טהור¹⁴ מטמאת
מת. וכן הכללים שממלאין בהן ומקדשין להזות על
הכהן השורף - כלם כלי אבנים היו שאין מקבלין
טמאה. וכל אלו הדברים מעלות יתרות הן שעשו
בה. וכיצד ימצא איש שלא נטמא במת מעולם?
תצרות היו בירושלים בנזירות על גבי הסלע,
ותחיתיהן חלול, מפני קבר התהום¹⁵. ומביאין היו
נשים עפרות ויולדות שם ומגדלות שם את בניהם¹⁶.
וכשרצו להזות על הכהן השורף, מביאין שורים,
מפני שפרסיהן נפוחות¹⁷, ומניחים על גביהן
דלתות¹⁸, ויושבין התינוקות על גבי הדלתות, כדי
שהיה האהל¹⁹ מבדיל בינם לבין הארץ. מפני קבר
התהום, וכוסות של אבן בידם והולכין לשילוח²⁰.
הגיעו לשילוח, יורדין שם וממלאין²¹. שאין לחוש
שם מפני קבר התהום, שאין דרך בגי אדם לקבר
בנהרות. ועולין ויושבין על גבי הדלתות והולכין
עד שמגיעין להר הבית. הגיעו להר הבית, יורדין
ומהלכין על רגליהן. מפני שכל הר הבית והעזרות
- תחתיהן היה חלול, מפני קבר התהום. ומהלכין
עד פתח העזרה²². ובפתח העזרה היה קלל של
אפר, נוטלין האפר ונותנין במים שפכוסות ומזין
על הכהן השורף. ומטבלין היו התינוקות
שממלאין ומקדשין ומזין על השורף, אף על פי

בטהרתה, וכשם שמותר בטבול יום כך מותר בלא טבילה
כלל, ומשום זה עשו "מעלות יתירות" לפרה אדומה.

(על"פ יין מלכות' ספר טהרה סימן ה)

2) במשנה שם כתוב: "שעל פני הבירה" ורבי יוחנן (ביומא
שם) אומר שבירה הוא מקום בהר הבית ולמה כותב רבינו
כאן ללשכה מוכנת בעזרה? ונראה, שהלשכות שלא נתקדשו
בקדושת המקדש, אף על פי שהן בשטח העזרה, בכלל
"בירה" הן, ולשכה זו לא נתקדשה.

ב. שבעת ימים קדם שרפת הפרה מפרישין בהן
השורף אותה מביתו, כשם שמפרישין בהן גדול
לעבודת יום הכפורים. ודבר זה קבלה ממש רבנו³.
וכן מפרישין אותו מאשתו, שמה תמצא נדה ויהיה
טמא שבעת ימים⁴.

3) במסכת יומא ב, א. דרשו מצות הפרשה מן המקרא. ודעת
רבינו, שאין זאת דרשה גמורה אלא הדין מקובל ממש
רבינו והסמיכוהו על המקרא. 4) "בועל נידה - כנידה".

ג. הלשכה שהיה יושב בה כל שבעה צפונת
מזרחית היתה, כדי להזכירו שהיא פחטאת
הנשחטת בצפון אף על פי שהיא נשחטת בחוץ⁵.

5) חוץ לבית המקדש.

ד. כל יום ויום משבעת ימי ההפרשה מזין עליו
מי חטאת, שמה נטמא למת והוא לא ידע. חוץ
מיום רביעי להפרשה, שאין צריך הזאה; לפי שאי
אפשר שלא יהיה לא שלישי לטמאתו ולא שביעי⁸,
שאין הזאה בשביעי עולה משום הזאת שביעי עד
שינה בשלישי מלפניה. ומן הדין היה, שאין צריך
הזאה אלא בשלישי ושביעי להפרשה בלבד; וזה
שמזין יום אחר יום, מעלה יתרה עשו בפרה¹⁰.

6) פרה פרק ג משנה א. מי שנטמא במת צריך הזאת מי פרה
אדומה ביום השלישי לטומאתו וביום השביעי. וזה צריך
הזאה בכל יום שמה הוא שלישי או שביעי. 7) שהרי לא
נטמא בהיותו בלשכה בשמירה קפדנית. 8) אמנם אפשר
הדבר, שרביעי להפרשה יהיה שביעי לטמאה, כגון
שהופרש ביום רביעי לטומאה, אבל לענין הזאה אין דינו
כשביעי מפני שלא קיבל הזאת יום שלישי לטומאתו, כמו
שמבאר רבינו. 9) ככל טמא מת שלא הקפידה תורה אלא
על הזאת שביעי שתהיה ארבעה ימים אחר ההזאה
הראשונה, אבל הזאה ראשונה שנתאחרה אין בכך כלום.
10) שם. והחמירו בה יותר מבעבודת יום הכיפורים, שאין
מזים עליו אלא שלישי ושביעי בלבד.

ה. ברכיעי בשבת היו מפרישין אותו, כדי שיהיה
רכיעי שלו להיות בשבת; שהיה אינה דוחה
שבת, והרכיעי אין צריך הזאה¹¹.

11) כמבואר בהלכה הקודמת, ואם יפרישו אותו ביום אחר
נפסיד שני ימי הזאה.

1 שֶׁהֵן טְהוּרִין מִטְּמֵאת הַמֵּת, שְׁמָא נִטְמָאוּ בְּטִמְאָה
2 אַחֲרָה.

14 והתורה אמרה (במדבר יט, יט): והזהר הטהור על הטמא.
15 שמא יש קבר בעומק רב עד התהום ואי אפשר להגיע
שם ולבדוק, וקבר שעפר על גביו אפילו אלף אמה אינו
חוצץ בפני הטומאה והיא בוקעת ועולה ומטמאה כל מה
שכנגדה, ואם יש למעלה מן הקבר מקום חלול טפח על
טפח בגובה טפח הוא מפסיק ואין הטומאה עוברת.
16 בתוספתא שם פרק ג הלכה ב: "עד שיהיו בני שמונה",
ולא יותר מזה. ופירש בברטנורא הטעם, כדי שלא יראו קרי.
17 רחבות ויפסיקו בין התינוקות היושבים על גביהם ובין
הטומאה הנמצאת במקומות שעליהם לעבור.
18 שחוצצות בפני הטומאה. 19 הדלתות נעשות אוהל,
שהרי הן מאהילות על הנמצא תחתיהן. 20 נהר שוטף
קרוב לירושלים. 21 בסוף הלכה זו כותב רבינו,
שהתינוקות מקדשים, ולכאורה זה נוגד את דבריו לקמן
בפרק ו הלכה ב: "הכול כשרים למלאות המים חוץ מחרש
שוטה וקטן, והכול כשרים לקדש חוץ מחרש שוטה וקטן".
בתוספות יום טוב עמד על סתירה זו במשנתנו וביאר מפני
שכל ההזאה על הכהן העושה את הפרה היא מחמת חשש
טומאה ומגזירת חכמים, לכן התירו מילוי וגם קידוש על
ידי קטן. 22 עזרת נשים הסמוכה לחיל ששם שמור אפר
הפרות.

3 ח. תינוק שטבל למלאות ולהזות - לא ימלא בכליו
4 תינוק אחר, אף על פי שטבל. ותינוק שטבל להזות
5 על פה זה - אינו מזה על פה אחר, עד שיטבל
6 לשם מעשה זה הפה. וכן פלים שטהרום לחטאת
7 זו ובגי אדם שטהרום לחטאת זו - לא יתעסק בהם
8 בפרה אחרת עד שיטבלו לשמה. וכל הדברים האלו
9 מעלות יתרות בפרה.

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

1 יבאר באי זה מקום שורפים הפרה וכיצד שורפים אותה,
האזוב והארו ושני התולעת אם מעכבים זה את זה, לשלשה
חלקים היו חולקים אפר הפרה ומי מתקדש בכל חלק, כמה
פרות נעשו משנצטוו במצוה זו ומי עשאים.

10 א. אין שורפין את הפרה אלא חוץ להר הבית,²
11 שנאמר: והוציא אתה אל מחוץ למחנה. ובהר
12 המשחה³ היו שורפין אותה. וכבש⁴ היו עושין מהר
13 הבית להר המשחה, ותחתיו בנוי כפין כפין⁵, וכפה
14 על כל שתי כפין⁶, כדי שיהיו שתי רגלי הכפה על
15 גג⁷ שתי כפין שתחתיה, כדי שתהיה תחת הפל
16 חלול, מפני קבר התהום⁸. אף מקום שורפתה ומקום
17 הטבילה שהיו בהר המשחה - תחתיהן חלול, מפני
18 קבר התהום. והפרה והשורף וכל המסעדין
19 בשורפתה יוצאין מהר הבית להר המשחה על גבי
20 כבש זה.

2 מפני שבהר הבית היה מקום שריפת קדשים שנפסלו

(רבינו פ"ז מהלכות מעשה הקרבנות ה"ד), כתב כאן "חוץ
להר הבית". כלומר, לא במקום השריפה שבהר הבית אלא
במקום השריפה שמחוץ לחומת ירושלים (יומא סח, ב,
וזבחים קה, ב). ורבינו עצמו מסיים כאן: ובהר המשחה
(שהוא מחוץ לחומה) היו שורפים אותה (ובזה מסולקת
תמיהת החזון-איש על רבינו, הלא פרה נשרפת חוץ לחומת
ירושלים, ולמה כתב חוץ להר הבית?). 3 למזרח
ירושלים. 4 כעין גשר. 5 קשתות. 6 שתי שורות
עשו, אחת על גבי חברתה, וכל כיפה עליונה עמדה על
שתי כיפות של השורה התחתונה. 7 שלא כנגד הרגל.
8 כמבואר בפרק ב ה"ז גבי חצירות.

21 ב. כיצד⁹ שורפין אותה? זקני ישראל היו מקדימין
22 ברגליהן להר המשחה. ובית טבילה היה שם. וכהן
23 והמסעדין בשורפתה והפרה יוצאין על הכבש ובאין
24 להר המשחה. ומטמאין את הפה¹⁰, וסומכין¹¹
25 הזקנים את ידיהם על הפה¹² ואומרים לו: טבל
26 אחת. ואם היה פה גדול, אומרים לו: איש¹³ פה
27 גדול, טבל אחת. ירד וטבל, ועלה ונסתפג. ועצים
28 מסדרים היו שם: ארזים, אלונים וברושים, ועצי
29 תאנה חלקה¹⁴. ועושים מערכה כמין מגדל¹⁵,
30 ומפתחין בה חלונות¹⁶, כדי שתהיה האור מלפכת¹⁷
31 בהן. ומראה¹⁸ המערכה במערב. וכופתין את הפרה
32 בכתל של מגג¹⁹, ונותנין אותה על גבי המערכה,
33 ראשה לדרום ופניה למערב. הפה עומד במזרח
34 ופניו למערב. שוחט בימינו ומקבל הדם בשמאלו²⁰.
35 ומזה באצבעו הימנית מן הדם שבכפו השמאלית
36 שבע פעמים כנגד בית קדשי הקדשים, על כל הזאה
37 טבילת אצבע בדם. ושירי הדם שבאצבע פסולים
38 להזיה, לפיכך על כל הזאה מקנח אצבעו בגופה של
39 פרה²¹. גמר מלהזות, מקנח את ידיו²² בגופה של
40 פרה ויורד מן המערכה. והצית את האש בעצים
41 קטנים והכניסן תחת עצי המערכה והתחיל האש
42 בה, והפכה עומד ברחוק ומשמר לה עד שיצת האור
43 בפרה²³ ותקרה בטנה. ואחר כך נוטל עץ ארז ואזוב,
44 אין פחות מטפח²⁴, וצמר צבוע בתולעת משקל
45 חמשה סלעים²⁵. ואומר לעומדים שם: עץ ארז זה?
46 עץ ארז זה? עץ ארז זה? אזוב זה? אזוב זה? אזוב
47 זה? שני תולעת זה? שני תולעת זה? שני תולעת
48 זה? שלש פעמים על כל אחד ואחד. והן אומרים
49 לו: הין! הין! הין! שלש פעמים על כל אחד
50 ואחד. וכל כך למה? לפי שמניי ארזים שבצה הן,
51 ומניי אזוב ארבעה, והצבוע אדם - יש שצובעין
52 אותו בפואה, ויש שצובעין אותו בלפא, ויש
53 שצובעין אותו בתולעת. והתולעת היא הגרגרים
54 האדמים ביותר הדומים לגרעיני החריבים, והן כמו
55 האוג, ותולעת כמו יתוש יש בכל גרגיר מהן.
56 ולפיכך מודיע לכל ומגלה להן שאלו הן המינים

שנאמר: והניח מחוץ למחנה. ושלשה חלקים²⁹ היו
חולקין את כל אפרה: אחד נתן בחיל³⁰, ואחד בחר
המשחה, ואחד מתחלק לכל המשמרות. זה
שמתחלק³¹ לכל המשמרות - היו הפהגים מקדשין
ממנו. וזה שנתן בחר המשחה - היו ישראל מזין
ממנו. וזה שנתן בחיל היה מוכן ומצנע; שנאמר:
והיתה לעדת בני ישראל למשמרת - מלמד
שמצניעין ממנו. וכן היו מצניעין מאפר כל פרה
ופרה ששורפין בחיל. ותשע פרות³² אדמות נעשו
משנצטוו במצוה זו עד שחרב הבית בשנייה.
ראשונה עשה משה רבנו, שניה עשה עזרא, ושבע
מעזרא עד חרבן הבית. והעשירית יעשה המלך
המשית, מהרה יגלה. אמן, בן יהי רצון.

~ נקודות משיחות קודש ~

"... וזה שנתן בחיל היה מוכן ומצנע, שנאמר והיתה לעדת בני ישראל למשמרת."

וההוראה מזה לעבודת ה': יהודי יכול להיות שקוע בעסקנות ציבורית ובהשפעה על יהודי אחר, ולשכוח מענייני הרוחניים בעצמו, ועל-כך באה ההוראה שגם כאשר "מטהרים" יהודי אחר, צריך לזכור ולהשמר שלא יהיה עניין של טומאת מת בו עצמו שבגללו יצטרך להגיע לאפר פרה אדומה.

(על-פי לקרש חלק ד' עמוד 1060)

~ נקודות משיחות קודש ~

"...ותשע פרות אדמות נעשו משנצטוו במצוה זו... והעשירית עושה המלך המשיח, מהרה יגלה."

וצריך להבין מדוע מצייין הרמב"ם למספר הפרות שנעשו במשך כל הדורות, ומדוע ציין גם לפרה העשירית שיעשה מלך המשיח כמובדלת מכל העניינים והקרבנות של "הנשיא" שבנבואת יחזקאל, והדגיש שיעשנה מלך המשיח.

ויש לומר הביאור בזה: על המילים "ויקחו אליך פרה גו" (שנאמרו למשה דווקא), אמרו חז"ל "שכל הפרות בטילות, ושלך קיימת". ועוד אמרו "לך אני מגלה טעם פרה", "אמר הקב"ה תבוא פרה ותכפר על חטא העגל", וביארו המפרשים את השייכות בין חטא העגל לטהרה מטומאת מת, שלולא חטא העגל לא היתה מיתה אצל בני ישראל כי היתה "חירות ממלאך המות", שהרי במתן תורה פסקה זוהמתן (מחטא עץ הדעת – גורם המיתה) וחזרה על-ידי חטא העגל.

עפ"י תובן השייכות של פרה אדומה למשה רבינו, כי יסוד הטהרה של פרה אדומה אינו רק ביטול הטומאה בפועל אלא גם ביטול סיבת הטומאה מעיקרא, היינו ענין המיתה, ולזה צריך את הכח של משה רבינו – הנצחיות – שהרי

האמורים בתורה. והאזוב האמור בתורה הוא האזוב שאוכלין אותו בעלי בתים ומתבלין בו הקדרות. האזוב והארז והתולעת - שלשמן מעבדין זה את זה. וכורך האזוב עם הארז בלשון של שני ומשליך אל תוך בטנה, שנאמר: והשליך אל תוך שרפת הפרה. ואינו משליך קדם שיצת האור ברבה ולא אחר שתעשה אפר²⁶, ואם השליך - פסולה; שנאמר: אל תוך שרפת - לא קדם שיצת האור ברבה ולא אחר שתעשה אפר. בין שהשליך שלשמן באחת בין שהשליך זה אחר זה, בין שהשליך לתוך גופה או לתוך שרפתה, בין שנקרעה מאליה ואחר כך השליך בין שנקרעה בידו או בכלי - כשרה²⁷.

(9) הדינים האמורים בהלכה זו, מקורם במשניות פרה פ"ג, בתוספת פרטים אחדים שיתבארו לקמן. (10) ראה למעלה פ"ב ה"ד. (11) מבאר כיצד מטמאים את הכהן, כשלא היתה אפשרות לטמאו בשרץ. (12) והזקנים לא היו טהורים לפרה. (13) תואר לאדם רום המעלה. (14) שאין בה חורים או קשרים. (15) רחב למטה וצר למעלה. (16) מקומות פתוחים. (17) מתלהבת ומתחזקת. (18) החזית, הצד שמדליקים בו את האש. (19) מין גמי. (20) ביד ולא בכלי. בספרי חוקת פיסקה כג, אמרו: מצוות מצוות יד ולא מצוות רגל. (21) במשנתנו כתוב: גמר מלהוות, מקנח ידו בגופה של פרה. ומפרש אביי (בזבחים צג, ב) שבין הזאה להזאה מקנח אצבעו בשפת מזרק, וכשגמר מקנח ידו בגופה של פרה. ובסוף-משנה מתפלא למה נטה רבינו מדברי אביי. ולא ירדתי לעומק תירוצו. ובזרע אברהם מתורן, שרבינו סובר כר' נתן בספרי פיסקא קכ"ג, שאינו מחלק בין גמר ובין לא גמר. (22) גם השמאלית שקיבל בה את הדם. [ב'שיטה מקובצת' מנחות ז, ב, מביא גירסא לפי כת"י עתיקים: "בפנים" במאי מקנח, פירוש, בקרבנות הנעשים בפנים, ואומר אביי: בשפת מזרק, והשאר נמחק. ונראה שגירסא זו היתה לעיני רבינו]. (23) כר' עקיבא, בספרי חוקת פיסקא קכד. (24) נדה כו, א. (25) ביומא מב, א, אמרו: משקל "עשרה זוז" [בתקופה העתיקה שימשו המטבעות משקלות]. ובהגהה כאן מסתמך על משנה תרומות פ"י מ"ח: "עשרה זוז ביהודה, שהם חמשה סלעים בגליל". אולם כבר הקדימו רבינו עצמו בפירושו למשנתנו. ולא נתבאר למה העדיף רבינו משקל גליל על משקל יהודה, שהסלע היה ארבעה זוזים. (26) תוספתא פרה פ"ג ה"ז. (27) תוספתא שם.

ג. נגמרה²⁸ שרפתה - חובטין אותה במקלות, היא וכל עצי המערכה שנשרפה בהן, וכורךין את הפל בקבירות. וכל שחור שאפשר שיכתש ויהיה אפר, בין מבשרה בין מן העצים - פותשין אותו עד שיעשה אפר; ושאין בו אפר - מניחין אותו. וכל עצם שנשאר מעצמה בלא שרפה - בין כך ובין כך היה נכתש.

(28) כל הלכה זו מקורה במשנה פ"ג, יא.

ד. אין מכניסין כלום מאפרה להניחו בעזרה,

ומחוסר בגדים, בגדי זהב ובגדי חול, למדנו גם כן ב'ספרי'
שם פסקה כד מפסוק זה, אולם רבינו בפירושו למשנה
כותב שכל זה למדנו ב'גזירה-שוה' מעבודת יום הכיפורים.
(13) שם מ"ג. ויש גורסים שם "פסולה". (14) כלומר,
שדמה ובשרה אינם קרבים לגבי מזבח. (תמהו רבים, שהרי
גם בקרבנות שנאמר בהם "ריח ניחוח" אין מחשבה כזו
פוסלת לדעת חכמים - שהלכה כמותם - במשנה זכאים
לה, א. ונראה שרבינו מוסיף נימוק זה שכוחו יפה גם לפי
דעת רבי אליעזר במשנה שם, שמחשבה כזו פוסלת
בקרבנות).

- ד. קָבַל דָּמָה בְּכָלִי - פְּסוּלָה; שֶׁנֶּאֱמַר: וְלָקַח אֶלְעָזָר
הַכֹּהֵן מִדָּמָה בָּאֶצְבָּעוֹ - מִצֹּתָהּ מִצֹּת יָד וְלֹא מִצֹּת
כָּלִי.¹⁵

(15) 'ספרי' שם, פסקה קכג.

- ה. הִזָּה בְּכָלִי¹⁶ אָפְלוּ אֶחָת מֵהֶן - הִזָּאתָ פְּסוּלָה.
הִזָּה אֶחָת מֵהֶן בְּשִׁמְאָלוֹ - פְּסוּלָה. הִזָּה שְׁבָעָה
כֶּהָנִים¹⁷ הִזָּאתָ בְּאֶחָד¹⁸ - הִזָּאתָ פְּסוּלָה; זֶה אַחֵר זֶה
- בְּשִׁרָה¹⁹. הִזָּה וְלֹא כֹּהֵן כֹּנֵגד הֵיכָל - פְּסוּלָה²⁰;
שֶׁנֶּאֱמַר: אֵל נֹכַח פָּנֵי אֱהֹל מוֹעֵד - עַד שִׁכּוֹן כֹּנֵגד
הֵיכָל וַיְהִי רֹאשׁוֹ²¹. וְכֵן אִם שָׁחֲטָה אוֹ שָׁרְפָה
שְׁלֹא כֹנֵגד הֵיכָל - פְּסוּלָה; שֶׁנֶּאֱמַר: וְשָׁחַט אֹתָהּ
לְפָנָיו²².

(16) תוספתא, שם פ"ד ה"א. (17) כל אחד הזזה אחת.
(18) בבת אחת. (19) שם. (20) פרה פ"ד מ"ב.
(21) הכהן יראה את ההיכל בשעה שהוא מזה. (22) לא
נתבאר כיצד נלמד ממקרא זה שצריך לשחוט ולשרוף כנגד
ההיכל (בגמרא זכאים קיג, א - למדו דינים אלה מהיקש מן
הזזה).

- ו. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים²³? שֶׁהִזָּה אוֹ שָׁרָף אוֹ שָׁחַט
כֹּנֵגד הַדְּרוֹם אוֹ כֹּנֵגד צָפוֹן אוֹ שֶׁהִזָּה אַחֲרָיו
לְמִקְדָּשׁ; אֲבָל אִם עָמַד בֵּין מִזְרָח וּמַעֲרָב וּפָנָיו כֹּנֵגד
הֵיכָל, אָף עַל פִּי שְׁלֹא כֹהֵן כֹּנֵגד [הֵיכָל] בְּדִקְדוּקָה
- בְּשִׁרָה²⁴.

(23) שלא כנגד ההיכל, פסולה. (24) כרבא, מנחות כח, א
- בפירושה של הברייתא, וכן מתפרשת לדעתו גם משנתנו
(פ"ד, ג).

- ז. חֲסֵר²⁵ אֶחָת מִן הַמִּתְנֹת - פְּסוּלָה. טָבַל שְׁתֵּים
וְהִזָּה אֶחָת - הִזָּאתָ פְּסוּלָה. טָבַל אֶחָת וְהִזָּה שְׁתֵּים,
אָף עַל פִּי שְׁלֹא חָשַׁב הִזָּאה שְׁנִיָּה אֲלֹא טָבַל וְהִזָּה
אַחֶרֶת - הִזָּאתָ פְּסוּלָה²⁶. בִּיצֵד? טָבַל אֶצְבָּעוֹ טָבִילָה
שְׁשִׁית וְהִזָּה שְׁשִׁית וּשְׁבִיעִית²⁷, אָף עַל פִּי שִׁחֲזָר
וְטָבַל אֶצְבָּעוֹ וְהִזָּה שְׁבִיעִית - הִזָּאתָ פְּסוּלָה. הִזָּה
מִטְבִּילָה שְׁבִיעִית [שְׁבִיעִית] וּשְׁמִינִית, אָפְלוּ חֲזָר
וְטָבַל טְבִילָה שְׁמִינִית וְהִזָּה שְׁמִינִית - בְּשִׁרָה; שְׁכַל
שְׁמוֹסִיף עַל הַשְּׁבָע אֵינוֹ כָּלוּם. וְהוּא שִׁיחִיָּה זֶה
שְׁהוֹסִיף כֹּהֵן אַחֵר; אֲבָל הַכֹּהֵן הַשּׁוֹרֵף אוֹתָהּ אִם

מעשי משה נצחיים "לא מת משה.... מה להלן עומד
ומשמש, אף כאן כו'". ולכן הטהרה של כל פרה ופרה
צריכה לכח הטהרה שבפרה שעשה משה רבינו.
ובזה יובן גם מה שמרמז הרמב"ם בכתבו על הפרה
העשירית, ששלימות הטהרה עלידי פרה אדומה בכלל
תהיה רק בפרה שתיעשה בידי מלך המשיח, שאין כפרה
גמורה לחטא העגל עד לעתיד-לבוא.

(על-פי "לקו"ש חלק ל"ג עמוד 128)

(29) שם. (30) כל שטח המקדש היה מוקף חומה (חומת
הר הבית), לפנים מן החומה היתה גדר מעשה רשת ונקראת
סורג, ושטח שלפנים מהסורג בצד מזרח של המקדש ברוחב
עשר אמות נקרא "חיל". (31) תוספתא שם. (32) כחכמים
במשנה שם פ"ג ו.

פֶּרֶק רְבִיעִי

(1) יבאר אם שוחטים ב' פרות אדומות כאחת, ואם לא רצתה
לצאת אם מוציאים אחרת עמה, פרה שנשחטה שלא לשמה
או על מנת לאכול מבשרה או מקבל דמה בכלי, אם היוז
(שבעה) כהנים כאחת או שלא כיוון כנגד ההיכל או חסר
אחת מהמתנות כו', הוציא הדם חוץ ממערכתה או היזה
בלילה, ואם שחטה חוץ ממקום שריפתה, שרפה חוץ
למערכתה או הפשיטה ואחר-כך שרף ואם חסר או פקע
ממנה, אם נפסלת בלינה, ואם שרפה שלא בקידוש ידים
ורגלים, והיכן מקדש, שרפה שלא בעצים, ואם מרבה לה
עצים.

- 1 א. אֵין שׁוֹחֲטִין² שְׁתֵּי פְרוֹת אֲדָמוֹת בְּאַחַת, שֶׁנֶּאֱמַר:
2 וְשָׁחַט אֹתָהּ.

(2) 'ספרי' חוקת קכג.

- 3 ב. לֹא רִצְתָה³ פְּרָה לְצֵאת - אֵין מוֹצִיאִין עִמָּה
4 שְׁחִירָה⁴, שְׁלֹא יֹאמְרוּ: שְׁחִירָה שְׁחִטָּה; וְלֹא אֲדָמָה,
5 שְׁלֹא יֹאמְרוּ: שְׁתֵּים שְׁחִטָּה.

(3) פרה, פ"ג מ"ז. (4) כשפרה מתעקשת ואינה רוצה לצאת,
לוקחים פרה אחרת הנשמעת למוליכה, ועמה הולכת גם
המסרבת.

- 6 ג. פְּרָה⁵ שֶׁנִּשְׁחָטָה שְׁלֹא לְשִׁמָּה⁶, או שֶׁקָּבַל⁷ או
7 שֶׁהִזָּה⁸ שְׁלֹא לְשִׁמָּה, או לְשִׁמָּה וְשְׁלֹא לְשִׁמָּה⁹, או
8 שְׁלֹא לְשִׁמָּה וְלְשִׁמָּה, או שֶׁנֶּעְשִׂית שְׁלֹא בִכְהֵן או
9 בְּמַחֲסֵר בְּגָדִים¹⁰, או שֶׁעָשָׂא בְּבָגְדֵי זָהָב¹¹ או בְּבָגְדֵי
10 חָל - פְּסוּלָה¹². שְׁחָטָה עַל מְנַת לֶאֱכֹל מִבְּשָׂרָה או
11 לְשִׁתּוֹת מִדָּמָה - בְּשִׁרָה¹³, לְפִי שְׁלֹא נֶאֱמַר בְּהִי רִיחַ
12 נִיחּוֹחַ¹⁴.

(5) שם פ"ד ה"א. (6) בשעת שחיטה אמר שהוא שוחטה
לשם אחד הקרבנות, כגון עולה או חטאת. (7) דמה.
(8) ראה פ"ג ה"ב. (9) כגון לשם פרה אדומה ולשם עולה.
(10) שלא לבש כל ארבעת הבגדים. (11) של כהן גדול.
(12) שלא לשמה פסולה, מפני שנקראה חטאת, שנאמר
(במדבר יט, יט): "חטאת היא" וחטאת פסולה שלא לשמה.

במקום שחיתתה. על דעתם יתפרש שינוי לשון רבינו מלשון המשנה שבא להשמיענו ש"חוי' מגיתה" שאמרו, הוא לא דווקא, אלא אפילו חוץ ממערכתה - פסולה. (36) כמו בשחיטה, למעלה ה"א, מפני שנאמר "אותה" ודרשו: אותה - לבדה. (37) על גבי הראשונה. תוספתא, שם פ"ד ה"ה.

יב. הפשיטה ונתתה³⁸ ואחר כך שרף כלה - 13
כשרה³⁹; ואם חסר ממנה כלום, אפלו מפרשה⁴⁰ - 14
פסולה⁴¹. פקע מעורה או מבשרה, אפלו משערה, 15
כזית - יחזיר⁴²; ואם לא החזיר - פסולה. פקע חוץ 16
למערכתה - מרבה עליו ושורפו במקומו. פקע 17
מקרניה, מטלפיה או מפרשה - אינו צריך 18
להחזיר⁴⁴. 19

(38) שם מ"ג. (39) לכתחילה צריך לשרפה כשהיא שלימה (חולין יא, א) אבל בדיעבד לא נפסלה אם נותחה לפני שריפתה. (40) האוכל המעוכל שבמעיה. (41) כתוב בתורה (שם יט, ה): "את עורה ואת בשרה ואת דמה על פרשה ישרוף". (42) תוספתא, פרה פ"ג ה"ז. (43) בתוספתא שנינו: "פקע מעורה משערה ומבשרה חוץ לגיתה יחזיר, ואם לא החזיר פסול, חוץ ממערכתה הרי זה מרבה עליו ושורפו במקומו". כאן על-כרחנו עליו לפרש שגת היא חפירה בקרקע, ובה מסודרים מערכת עצים לשורף עליה את הפרה, והמערכה אינה ממלאה את כל החפירה. ואם פקע ונפל חוץ לגת צריך להחזיר ואם לא החזיר פסול, אבל אם פקע ונפל בתוך הגת רחוק מן המערכה מרבה עצים ומרחיב את המערכה עד מקומו ושורפו במקום שנפל. וכן יש להבין גם דברי רבינו כאן. (44) תוספתא, שם.

יג. הפרה⁴⁵ אינה נפסלת בלינה. לפיכך, אם נשחטה 20
היום והזה דמה כהלכתו ונשרפה למחר - כשרה. 21

(45) תוספתא, שם פ"ד ה"א.

יד. שרפה⁴⁶ אונן⁴⁷ או מחסר כפרה⁴⁸ - כשרה⁴⁹. 22

(46) זבחים יז, ב. (47) אבל ביום מיתת קרוביו (רבינו בפ"ב מהל' ביאת מקדש ה"ט). ויש אומרים שלפני הקבורה בלבד נקרא אונן. בפ"ב מהל' אבל ה"א, מונה רבינו את הקרובים שאוננים על מיתתם. (48) מצורע, זב וזבה ויולדת מביאים קרבנות אחרי שטבלו והעריב שמשם, ולפני הקרבנות נקראים "מחוסרי כיפורים", (49) ואף-על-פי שהם פסולים בקרבנות, והתורה קראה לפרה - חטאת. והטעם, לפי שאמרה תורה טבול יום כשר בפרה (למעלה פ"א ה"ג) יש ללמוד מזה קל-יחומר להכשיר אונן ומחוסר כיפורים, שטומאתם קלה מטומאת טבול-יום ('תוספות' שם ד"ה שרפה).

טו. שרפה⁵⁰ שלא בקדוש⁵¹ ידים ורגלים - פסולה, 23
מפני שמעשיה כעין עבודה⁵². והיכן מקדש⁵³ ידיו 24
ורגליו? בכלי שרת⁵⁴ בפנים⁵⁵. ואם קדש בחוץ 25
ומכלי חל, אפלו במקידה⁵⁶ של חרס - כשר, הואיל 26
וכל מעשיה בחוץ. וכן כשמתבילין את הפהן 27
השורף אחר שמטמאין אותו, כמו שבארנו⁵⁷ - אינו 28

הוסיף - פסולה, מפני שנתעסק בדבר שאינו צריך 1
בשעת שרפתה. 2

(25) משנה, מנחות כז, א: "שבע הזאות שבפרה מעכבות זו את זו". ב'ספרי' חוקת, פיסקה קכד, למדו מן הכתוב (במדבר יט, י) "חטאת היא" שאם שינה אחד מכל מעשיה, פסולה. ובגמרא שם מנמק רבא, משום שכתוב בפרה (שם): "חוקת עולם", וכל מקום שנאמר בו לשון חוקה - מעכב. (26) תוספתא, פרה פ"ד, ה"א. ב'קרי' ספרי' להמבי"ט מנמק, מפני שהתורה קבעה טבילה אחת לכל הזאה ולא שתי טבילות. ודעתו, שבכל הדינים האמורים כאן נפסלה הפרה ולא אותה ההזאה בלבד, והטעם מפני שעשה פעולה שלא לצורך הזאה כשירה. (27) במשנה, שם: "הזה משיית שביעית". ומפרש רבינו, מטבילה ששית הזה גם את השביעית בלי טבילת אצבע בינתיים, והתורה אמרה טבילה לכל הזאה. כל שינוי במעשה פרה מעכב (פוסל אפילו בדיעבד). ראה למעלה הערה כד. במשנתנו מפרש רבינו: ואף-על-פי שהוא שב אחר זה וטבל טבילה שביעית, והזה ממנה הזאה שביעית, הנה זה לא יספיק לפי שהוא כבר פסלה.

ח. הוציא²⁸ את הדם חוץ ממערכתה והזה²⁹ - 3
פסולה³⁰. 4

(28) תוספתא, שם פ"ג ה"ו. (29) חוץ למערכתה. (30) הפרה נפסלה. ולכתחילה לא יחזיר את הדם לשטח מערכתה על מנת להזות, אבל אם החזיר את הדם למערכתה והזה - כשירה. (בתוספתא זו ישנן כמה גירסאות, וקשה לקבוע את גירסת רבינו).

ט. הזה³¹ מקדמה בלינה, אפלו הזה שש הזיות ביום 5
ואחת בלינה - פסולה³². 6

(31) תוספתא, שם פ"ד ה"א. (32) כמו בקרבנות, שהתורה קראה לפרה 'חטאת' (במדבר, שם).

י. שחטה³³ חוץ ממקום שרפתה, אפלו שחטה 7
לפנים מן החומה³⁴ - פסולה. 8

(33) זבחים קיב, א. (34) חומת ירושלים. בגמרא שם קיג, א - אמרו, שאפשר להעלות על הדעת, שאם הקריב את הפרה למקום מקודש יותר - היא כשירה.

יא. שרפה³⁵ חוץ ממערכתה שנשחטה עליה, או 9
שחלקה לשנים ושרפה בשתי מערכות, או ששרף 10
שתיים במערכת אחת - פסולה³⁶. ואם אחר שנעשית 11
אפר מביא אחרת - שורף על גבה³⁷ ואינו חושש. 12

(35) פרה פ"ד מ"ב. שם שנינו: "שרפה חוץ מגיתה". ודעת רבינו שגת ומערכה היינו הך (כסף-משנה), ובפירושו למשנה זבחים קיב, א - מפרש: "עצים מסודרים כעין גת במקום ששוחטים אותה בהר המשחה". ונראה שמדובר כשרפה שלא כנגד פתח ההיכל, ופסק כרבי יוחנן (שם קיג, א). וכן פירש הברטנורא במשנתנו. (ויש מפרשים, שאפילו נגד פתח ההיכל - פסולה, מפני שצריך לשורפה

אולם בפ"א מהל' פסולי המוקדשין פסק בפירוש שכשירה בזר. ראה סוף הלכה זו. (70) אם המתעסק בה עשה אז איזו מלאכה שהיא אינה לצורך שריפתה - הפרה פסולה. (71) תוספתא, שם פ"ד ה"ו. (72) במסכת יומא מב, ב. ומג, א - דרשו זה מהמקרא. (73) בין איש ובין אשה. (74) התורה אמרה "והניח", ודרשו חכמים (שם מג, א) מי שיש בו דעה להניח, ואלה אין בהן דעת. (75) נימוק להכשיר בכל אדם. (76) מזה שאמר "איש" ולא "כהן", יוצא ברור שגם זר (לא כהן) כשר. (77) שאם עשה מלאכה אחרת בשעה שהיה עוסק במעשה פרה - נפסלה. (78) כלומר, המילה איש אינה מוציאה את האשה, ופירושה - אדם. בגמרא שם אמרו: "איש" להכשיר את הזר, "טהור" להכשיר את האשה. פירוש: כתוב בתורה (במדבר יט, ט) "ואסף איש טהור את אפר הפרה", המילה "איש" מלמדת שאיסוף אינו צריך כהן, והמילה "טהור" שהיא מיותרת, שהרי נאמר בה (שם, יט) "חטאת היא" וטמא פסול למעשה חטאת, באה ללמד שעל טהרה בלבד הקפידה תורה, אבל לא על המין. (79) שם מב, א - נאמרה דרשה זו לדעת רב, ששחיטת פרה צריכה כהן, אבל לדעת שמואל למדו ממקרא זה ששחיטתה כשירה בזר, ופסול מלאכה נלמד מהכתוב (שם, ה) ושרף את הפרה לעיניו. ותמוה הדבר, שהרי רבינו פסק בפ"א מהל' פסולי המוקדשין ה"ב, ששחיטת פרה כשרה בזר, וכיצד למד ממקרא זה פסול מלאכה? (ונראה לומר בדעת רבינו, שאפשר לדרוש שתי הדרשות מהפסוק הזה, ולפיכך דקדק רבינו והביא כאן רק את קטע הפסוק "ושחט אותה", שממנו לומדים פסול מלאכה, ומן "לפניו" למדנו, שזר שוחט ואלעזר רואה, כשמואל. נראית לו לרבינו סברת רב, שצריכים לימוד מיוחד להיסח הדעת (פסול מלאכה) בשחיטה וכן גם בשריפה, אבל להלכה פסק כשמואל ששחיטה בזר כשירה, ואין בכך כל סתירה. עי' בגמרא שם).

1 צריך לחזור ולקדש⁵⁸, הואיל וכל מעשהו בטבולי
2 יום⁵⁹.

(50) פרה פ"ד מ"א. (51) כהן מחויב לרחוץ ידיו ורגליו לפני שהוא מתחיל בעבודה, ורחיצה זו נקראת "קידוש". (52) עבודת קרבנות. (53) זבחים ב, ב. (54) כלי שנתקדש לצרכי המקדש. (55) בעזרה. (56) כוס קטנה. (בסוף מס' שבת, מפרש רבינו: לוח קטן. מובן שכאן אין לפרש כך). (57) למעלה פ"ג ה"ב. (58) כהן שנטמא וטבל, צריך לקדש. (59) שם כ, א.

3 טז. שרפה⁶⁰ שלא בעצים⁶¹ או בכל עצים⁶², אפלו
4 בקש או בגבבא⁶³ - פשרה. ומצותה⁶⁴ שלא ימעט
5 לה עצים מן הראוי לה, אבל מרבה הוא לה חבילי
6 אזור⁶⁵ ואזור יין בזמן שרפה כדי להרבות את
7 האפר. ויש לו⁶⁶ להרבות עצים בשרפתה עד
8 שתעשה אפר; אבל משתעשה אפר, אם הוסיף בה
9 אפלו עץ אחד - הרי זה פמערב אפר מקלה⁶⁷ באפר
10 הפרה.

(60) פרה פ"ד מ"ג. (61) אלא הצית את גוף הפרה. (62) בכל עצים שהם, אפילו לא מסוגים שנמנו למעלה (פ"ג ה"ב). (63) בהל' שבת תחילת פ"ג, מפרש רבינו: "זבל שדות", ונראה שהתכוון למה שנשאר בקרקע אחר קצירת התבואה. (64) שם מ"ד. (65) בתוספתא, פרה פ"ד ה": "לעולם מרבה לה עצים. אמר רבי יהודה, אף כשהיו מרבין לה לא היו מרבין אלא חבילי אזור מפני שאפרו יפה ומרובה". ודעת רבינו שרבי יהודה אינו חולק על תנא קמא אלא מפרש דבריו, ולפיכך פסק כמותו (כסף-משנה). (66) כלומר, מותר לו עד שתעשה אפר. (67) אפר מעצים שנשרפו לצרכי חולין.

11 יז. כל מעשה הפרה⁶⁸ מתחלה ועד סוף אינו אלא
12 ביום, ובזכרי כהנה⁶⁹, והמלאכה פוסלת בה⁷⁰, עד
13 שתעשה אפר. אבל משתעשה אפר⁷¹, אם כנס
14 אפרה בלילה או שכנסתו אשה או שעשה מלאכה
15 אחרת בשעת כניסתו - הרי זו פשרה⁷². ומזין
16 שאסיפת האפר בכל אדם⁷³ מישאל חוץ מחרש
17 שוטה וקטן⁷⁴? שנאמר⁷⁵: ואסף איש טהור.
18 מכלל⁷⁶ שאינה צריכה כהן. וכאלו אמר: אדם⁷⁷
19 טהור, בין איש בין אשה. ומזין שהמלאכה פוסלת
20 בה⁷⁸? שנאמר: ושחט אותה⁷⁹. מפי השמועה
21 למדו, שלא בא הפתויב אלא ללמד, שאם נתעסק
22 בדבר אחר בשעת שחיטתה - פסלה. ונאמר:
23 ושרף את הפרה לעיניו - שיהיו עיניו בה. ללמד,
24 שהמלאכה פוסלת בה משעת שחיטה עד שתעשה
25 אפר. וכל העוסק בשרפתה ועשה מלאכה אחרת
26 - פסלה, עד שתעשה אפר.

(68) שם פ"ד מ"ד. (69) משמע שגם שחיטה טעונה כהן,

27 יח. שחט⁸⁰ את הפרה ונשחטה בהמה אחרת עמה⁸¹
28 או נחתכה דלעת עמה - פשרה, שהרי לא נתפון⁸²
29 למלאכה; אף על פי שהבהמה שנשחטה עמה
30 פשרה לאכילה⁸³, שאין שחיטת החלין צריכה פונה.
31 אבל אם נתפון לחתך הדלעת⁸⁴ ונחתכה בשעת
32 שחיטה - פסולה, שהרי עשה עמה מלאכה.

(80) חולין לב, א. (81) שלא בכוונה, כגון ששחט בסכין ארוכה. (82) עשיית מלאכה פוסלת מפני שמסיח דעתו מן הפרה, ומובן שמלאכה בלי כוונה אין בה היסח הדעת. (83) לפי הגירסה שלפנינו בדברי רבא שם, תלויים שני הדינים זה בזה, אם שחיטת בהמת חולין אינה צריכה כוונה - הפרה פסולה, מהדרשה "ושחט אותה" ולא אותה ואת חבירתה, ואם שחיטת בהמת החולין פסולה - הפרה כשירה, ומתפלא ה"כסף משנה" על רבינו כאן שמכשיר שתיקה (פתגם תלמודי אומר: "מזכי שטרא לבי תרי"), ולא מצא דרך אחרת אלא לשנות את הגירסה בדברי רבא. עיי"ש. (84) וכל-שכן אם נתכוון לשחוט בהמה אחרת.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ט"ז אדר ב' - ספר טהרה - הלכות פרה אדומה קעא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יום ש"ק ט"ז אדר ב' ה'תשע"ט

פרק חמישי

1 יבאר שכל העוסקים בפרה מתחלה ועד סוף מטמאים בגדים, אם אחר שיפרש ממטמאיו מטמא בגדים, והפרה עצמה אם מטמאה, המתעסק בה אחר שהכניסו אפרה, כל הנשרפים מטמאים עד שיעשו אפר, ובאיזה מקום הוא שורף, מאימתי מטמאים בגדים הנושאים פרים ושעירים הנשרפים.

1 א. כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף מטמאין בגדים כל זמן עשייתן. שנאמר בשוחט ומשליח עץ ארז: וכבס בגדיו ורחץ בשרו; ונאמר בשורף: והשרף אתה וכבס בגדיו; ונאמר: וכבס האסף את אפר הפרה. מלמד, שכל העוסקין בה מתחלה ועד סוף מטמאים בגדים וטעונין טבילה והערב שמש דין תורה. אבל המשמרה בשעת עשייתה מטמא בגדים מדבריהם, גזרה שמה יזיו בה איכר.²

~ נקודות משיחות קודש ~

"כל העוסקין בפרה מתחילה ועד סוף מטמאין בגדים כל זמן עשייתן.... וטעונין טבילה והערב שמש דין תורה".

וצריך להבין בדברי חז"ל בדברי אומות העולם שמונין את ישראל על מצוה זו: איך יתכן שפרה אדומה תטהר את הטמאין ותטמא את הטהורים. והביאור בזה על-פי הסיפור הידוע שהיה אצל אדמו"ר האמצעי שמסקנתו שכדי לתת לאדם את התיקון וסדר התשובה הראויים לו, צריך למצוא בעצמו עניין דומה בדקות דדקות. ועוד, גם מצבו של הזולת צריך שיהיה נוגע לו, כידוע פתגם אדמו"ר הרי"ץ על הפסוק מהמגילה "ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו", שצריך להרגיש כאילו העניין של חברו קרה לו עצמו. כך גם בטהרת פרה אדומה, צריך המטהר שתהיה לו שייכות מסוימת למצב של היפך הטהרה, כדי שיוכל לטהר את חברו.

(על-פי 'זין מלכות' ספר טהרה סימן ח)

2 לצורך שריפתה ודינו יהיה כעסוק בפרה.

9 ב. כל מקום³ שנאמר בתורה בטמאות 'וכבס בגדיו' - לא בא ללמדנו שהבגדים שעליו בלבד הם טמאים; אלא ללמד, שכל בגד או כלי שיגע בו הטמא הזה בשעת חבורו במטמאיו - הרי הן טמאים. אבל אחר שיפרש ממטמאיו אינו מטמא בגדים. כיצד? הנושא את הנבלה - אחד בגד שעליו או כלי שיגע בו כל זמן שהוא נושא את הנבלה הרי הן טמאין, והרי הן ראשון לטמאה. וכן זה הנושא הרי הוא ראשון. פרש ממטמאיו והשליך את הנבלה - הרי הוא ראשון כמות שהיה, ואם יגע בכלי או בגד - אינו מטמא אותו, שאין ולד טמאה מטמא כלים, כמו שבארנו בתחלת ספר זה. וכן כל פיוצא בנבלה.

וכן כל העוסקין בפרה, אם נגע בבגד או בכלי בשעת שהיטה או בשעת שרפה - הרי הן טמאין. אבל אחר שיפרש ממעשיה, אף על פי שעדיין לא טבל, אם נגע בכלי - אינו מטמאו, מפני שהוא ולד הטמאה. והפרה עצמה אינה מטמאה לא אדם ולא כלים; שנגעו בו, אלא המתעסק בה בלבד הוא הטמא וטעון טבילה ומטמא בגדים כל זמן שעוסק בה.

3 תורת כהנים שמיני פרק ו פרשת ו: "מנין לעשות שאר כלים כבגדים? תלמוד לומר לומר וטמא". (4 ראשון לטומאה. אדם וכלים הנוגעים באב הטומאה נעשים ולד הטומאה. (5 והוא הדין שאינה מטמאה אוכלים, אלא שכאן המדובר בטומאת אדם וכלים בלבד וסמך על דבריו בהלכה זו. ג. במה דברים אמורים? בזמן שנשרפת פמזותה; אבל אם נפסלה - המתעסק בה טהור. ארע פסול בשחיטתה⁶ - אינה מטמאה בגדים. ארע פסול בהזיתה - כל העוסק בה לפני פסולה מטמא בגדים⁷, לאחר פסולה אינו מטמא בגדים.

6 הרי לא נעשה בה כל פעולה כשירה לשם אפר פרה. (7 ואין אנו אומרים הרי פרה זו לא נעשתה כמצוותה ולא תטמא בגדים אפילו לפני פיסולה. וטעמו של דבר, מכיוון שהאדם או הכלים נטמאו, אינם חוזרים לטהרתם בלי טבילה והערב שמש.

ד. השלים לכנס את אפרה - המתעסק בה אחר כן בחלוק האפר או בהצנעתו וכן הנוגע בו טהור⁸. ולא הפרה בלבד, אלא כל החטאות הנשרפות מן הפרים ומן השעירים - השורפים מטמא בגדים בשעת שרפתו עד שיעשו אפר. שהרי הוא אומר בפר ושעיר של יום הכפורים: והשרף אתם וכבס. מפי השמועה למדו, שזה כגון אב¹⁰ לכל הנשרפים שיהיו מטמאין בגדים עד שיעשו אפר. במה דברים אמורים? בשלא ארע להן פסול ונשרפו פמזותן בבית הדשן¹¹; אבל אם נפסלו בעזרה - נשרפין שם¹² כפסולי המקדשין, ושורפן טהור. וכן המתעסק בהן¹³ משיעשו אפר¹⁴ אינו מטמא בגדים. ואי זהו שורף? זה המסיע בשרפה, כגון המהפך בפשר והמשליך עצים והמהפך פאש והחזקה גחלים כדי שתבער האש וכיוצא בהן; אבל המצית האור¹⁵ והמסדר את המערכה - טהור. כך למדו מפי השמועה, שהנושא פרים ושעירים הנשרפין להוציאן לבית הדשן לשרפן - טמא ומטמא בגדים דין תורה כל זמן שהוא עוסק בהולכתו, וטעון טבילה והערב שמש; כמו המשלח את השעיר לעזאזל, שהוא מטמא כל בגד וכל כלי שיגע בו בכלים שעליו כל זמן שמתעסק בשלוחו, שנאמר: והמשלח את השעיר לעזאזל וכבס בגדיו.

8 איסוף האפר הוא המעשה האחרון בעיסוק הפרה.

ממלאים אותם, ובאי זה דבר, הכשרים למלאות המים או לקדש, ואם מילוי וקידוש כשרים בלילה, כלים הכשרים למלאות ולקדש, והמסייע למלאות בדבר המקבל טומאה, המפנה המעיין לתוך הגת וחזר ומילא ממנו בכלי, המים הכשרים למלאות ומי התערובת.

- א. המים שנותנין עליו אפר הפרה - אין ממלאין אותו אלא בכלי, ומן המענינות או מן הנקרות המושכין²²; שנאמר: ונתן עליו מים חיים אל כלי²³. ונתנת אפר הפרה על המים²⁴ שנחמלאו הוא הנקרא קדוש, והמים האלו שנתן עליהן האפר הן הנקראין מי חטאת ומים מקדשין, והם שקראן הפתוב מי נדה²⁵.

~ נקודות משיחות קודש ~

"המים שנותנין עליו אפר הפרה אין ממלאין אותו אלא בכלי, שנאמר ונתן עליו מים חיים אל כלי".

זה ש"אין ממלאין אותו אלא בכלי" הוא לא מפני שאי אפשר לקחת מים ללא דבר שיש לו בית קיבול, אלא שצריך למלאות בכלי שיש בו בית קיבול דווקא. וההוראה מזה, שכל עניין של גילוי והמשכה צריך שיבוא בכלים דווקא, כמבואר בכמה מקומות החשיבות של המשכה בגדרי הטבע.

בנוסף צריכים המים להיות "חיים", וכפירוש הרמב"ם להלן "מים המכזבין פסולין", ואם המים חרבין אפילו פעם בשבע שנים - פסולין".

ובזה ההוראה היא שעבודת היהודי צריכה רצף תמידיות וקביעות, שאם לא כן - מורה הדבר שאין זה באופן של אמת לאמתו. ויתירה מכך, צריך שתהיה בעבודתו בעילוי אחר עילוי עד להליכה האמיתית שהיא עילוי שלא בערך לדרגתו הקודמת, עד כדי כך שמבטל לגמרי את דרגתו הקודמת, כפי שמצינו ברבי זירא ש"ישב מאה תעניתא דלישתכח גמרא בבלאה מיניה" כדי לבוא לעילוי של תלמוד ירושלמי שהוא באין-ערוך. וכמבואר ששכחה זו אינה של הלימוד עצמו ח"ו אלא של דרך הלימוד של התלמוד בבלי.

(על"פ י"ן מלכות' ספר טהרה סימן ט)

- 2) אבל מי בורות שניקו פסולים. (3) מקרא זה מלמדנו שני הדינים: א. שאין ממלאים אלא בכלים; ב. מי בורות פסולים. "מים חיים" פירושו מי מעיינות או נהרות מושכים. (4) בתוספתא פרה פ"ו ה"ב, שנינו: "נתן את האפר ואחר-כך נתן את המים, פסול". ובגמרא סוטה טז, ב מפורש הטעם, מפני שכתבה תורה "מים חיים אל כלי", משמע שהמים צריכים להגיע ישר לכלי, בלי הפסק אפר ביניהם. (5) במדבר יט, ט.

- ב. הכל כשרים למלאות המים, חוץ מחרש שוטה וקטן²⁷; והפל כשרין לקדש²⁸, חוץ מחרש שוטה וקטן²⁹. ואין ממלאין ואין מקדשין אלא בכלי, ואין

(9) פר ושעיר של יום הכיפורים, פר העלם דבר של צבור ופר כהן משיח ושעירי חטאת של ציבור על עון עבודה זרה. (10) אחת המידות שהתורה נדרשת בהן ומשמעותה, הדבר שנאמר כאן מחייב גם בכל העניינים הדומים. (11) שמחוץ לחומת ירושלים. (12) אם נפסלו לאחר זריקת דמם, ואם נפסלו לפני זריקה שורפים אותם בהר הבית. (13) בפרים ושעירים הנשרפים. (14) ונגמרה מצוותם, שהרי אפרם אינו טעון איסוף כאפר פרה. (15) בעצים.

- ה. מאימתי מטמאין בגדים הנושאין פרים ושעירים הנשרפים? משיצאו בהן חוץ לחומת העזרה. נשאום במוטות ויצאו מקצת הנושאים חוץ לחומת העזרה והאחרונים לא יצאו - אלו שיצאו מטמאין בגדים, ואלו שעדיין לא יצאו אינן מטמאין בגדים עד שיצאו. יצאו וחרו¹⁶ לעזרה - הנושאין בעזרה¹⁷ טהור¹⁸ עד שיצאו בהן. היה עומד חוץ לעזרה¹⁹ ומושא אותם משם מאחר שחרו²⁰, הואיל וכבר יצאו לחוץ והרי זה המושכם בחוץ - הרי הוא ספק טמא.

(16) הפרים. (17) באו אנשים אחרים והתחילו לנושאים. (18) ואין אנו אומרים הפרים כבר יצאו ולפיכך הם מטמאים את כל המטפל בהם. וטעמו של דבר, לפי שנאמר (במדבר יט, ז), "ורחץ בשרו במים ואחר יבוא אל המחנה", משמע שהוא נמצא מחוץ למחנה, ואלה הלא עודם בעזרה. (19) האנשים האחרים שבאו להוציא שנית את הפרים. (20) הפרים.

- ו. ומאימתי מטמא בגדים המשלח את השעיר²¹? משיצא חוץ לחומת ירושלים עד שעת דחיתו לעזאזל²². אבל אחר שדחהו, אם נגע²³ בכלים ובבגדים - טהורים²⁴.

(21) לעזאזל ביום הכיפורים, ונאמר בו (ויקרא טז, כו): ורחץ בשרו במים ואחר יבא אל המחנה. (22) שהוא דוחה את השעיר מן הצוק (צוק = הר סלעי זקוף). (23) הדוחה. והוא הדין אם נגע לפני דחייתו בשעה שפירש מן השעיר. (24) אבל מטמא אוכלין ומשקין כוולד הטומאה.

- ז. הנוגע בפרים ובשעירים הנשרפין עצמן, אפלו אחר שיצאו, בין אדם בין פלים, בין אכלין בין משקין²⁵ - הפל טהור. וכן אם נגעו בשעיר המשלח עצמו בזמן הולכתו - טהורין. שאין אלו מטמאין אלא למתעסק בהן בלבד, שנאמר: והשרף אתה יכבס בגדי; אבל הנוגע - טהור.

(25) כרב דימי זבחים קה, א. לפי גירסת הספרים שבידינו (וכן גורס רש"י שם): "צריכים הכשר טומאה ממקום אחר" ורבינו מפרש הדברים כפשוטם, שלדעת חכמים פרים הנשרפים ופרה אדומה אינם מטמאים טומאת אוכלין, אלא אם נגעו בשרץ וכדומה, אבל כל זמן שלא נטמאו אינם מטמאים.

פרק ששי

(1) יבאר המים שנותנים עליהם אפר פרה מאי זה מקום

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ט"ז אדר ב' - ספר טהרה - הלכות פרה אדומה קעג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

והגר"א. (28) של בת היענה, שהיא גדולה וקליפתה קשה כאבן, ומתקנים ממנה כלים. (29) תוספתא שם. (30) עיקר הדין שצריכים כלי, נאמר בתורה גבי קידוש: "ונתן עליו מים חיים אל כלי". ומילוי והזאה למדנו מקידוש, ולפיכך הכשר לקידוש, ברור שהוא כשר גם למילוי והזאה.

ה. פלי³¹ שחברו בארץ או בסלע³², אפלו חברו¹⁸ בסיד - מקדשין בו³³ ומזין ממנו. עשה עטרה³⁴ של טיט סביב לפלי³⁵, והמים שפכלי צפין עד שהלכו³⁶ לעטרה: אם נטלת העטרה עם הפלי³⁷ - הרי המים שבתוכה פשירים, שהרי הן בכלי אדמה³⁸; ואם לאו - הרי הן כמי שהקיף עטרה של טיט בסלע או על הארץ ומלא אותה מים, שהן פסולין מפני שאינן בכלי.

(31) משנה שם פ"ה, ז. (32) מחובר לקרקע מימי בראשית. (33) הכלי לא נתבטל לגבי האדמה או הסלע. (34) שם. (35) רבינו במשנה אומר, שהמדובר בכלי שחיברו לסלע שבבבא הראשונה. וכן גם משמעות לשונו כאן בסוף ההלכה, ומפרש, שהקיף את כל הכלי בעטרה של טיט ושפתה עורפת על שפת הכלי. נראה כוונתו שהעטרה מרוחקת קצת מן הכלי, ונוצר חלול בינה ובין הכלי והיא מחוברת לשולי הכלי, וכשהמים עוברים על שפת הכלי הם נשפכים לחלול. (36) שהגיעו לעטרה אחרי שעברו על שפת הכלי. (37) ואינה מתפוררת ולא נשארת במקומה. (38) שאינו קשור בסלע (הר"ש פירש שהמדובר בסלע תלוש, וכן פירוש הברטנורא).

ו. פלי חרס³⁹ שנבק בכונס משקה⁴⁰ - אין ממלאין ומקדשין בו; אבל אם נקב במוציא משקה⁴¹ - מקדשין בו.

(39) מימרא של רבא, במסכת שבת צה, ב. (40) אם יכניסו את המקום המנוקב למשקין, ייכנסו דרך הנקב. (41) המשקה שבתוך הכלי המנוקב יוצא דרך הנקב, אבל המשקין אינם נכנסים דרכו. מובן ששיעור זה הוא פחות מכונס משקה. [רבינו כאן וגם רבא שם, לא פירשו באיזה משקה אמרו. ברור שיש נקב שמוציא מים ואינו מוציא שמן. ונראה שהכוונה למים].

ז. פלי שנבק⁴² מלמטה⁴³ וסתמו בסמרטוטין - פסול, שהמים שבו אינן על עגול הפלי⁴⁴ אלא על הפקק⁴⁵. הנה נקוב מן הצד ופקקו - הרי זה פשור⁴⁶ למלאת ולקדש ולהזות ממנו.

(42) פרה פ"ה מ"ז. (43) בשוליים. (44) סתם כלים, עגולים הם. (45) הכלי אינו מחזיק את המים, ולולא הפקק היו נשפכים. (46) פירוש, החלק שלמטה מן הנקב, והוא הדין כשלא סתם את הנקב. ונקט "פקקו", משום הרישא בנקוב מלמטה, שאפילו פקקו - פסול (כן פירוש הרא"ש והגר"א במשנה).

ח. הזולף מים⁴⁷ מן המעצין בידי וברגליו⁴⁸

מזין אלא מפלי¹⁰. והמלוי והקדוש פשרין פליה¹¹, אבל אין מזין ואין טובלין¹² אלא ביום¹³. וכל היום פשר להזאה ולטבילה¹⁴.

(6) אפילו אשה. רבינו מדמה מילוי לאיסוס האפר (ראה פ"ד הי"ז). (7) ראה פ"ב ה"ז, ובהערות שם. (8) לתת האפר על המים. (9) פרה פ"ה, מ"ד, כתנא קמא. (10) ידים פ"א מ"ב. (11) תוספתא פרה פ"ד ה"ו. (12) את האזוב במי חטאת, כדי להזות על הטמא. (13) פרה פ"ב מ"א. והטעם, מפני שכתבה תורה (שם, יט): "והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וכו'". וטבילת אזוב למדנו בהיקש מהזאה, משום שנאמר: וטבל. . . והזה (רבינו בפירושו למשנה שם). (14) הכסף-משנה רושם מקור הדין במשנה מגילה כ, ב. לא התכוון למה שנאמר במשנה "הזאה", שהרי שם הכוונה להזאת דם קרבנות, אלא למה שאמרו: זה הכלל, כל שמצוותו ביום, כשר כל היום.

ג. בכל הפלים ממלאין ומזין ומקדשין¹⁵, אפלו בכלי גלים¹⁶ וכלי אבנים וכלי אדמה¹⁷ ובספינה. ואחד פלי חרס ואחד פל הפלים. אבל אין ממלאין ואין מקדשין ולא מזין בדפנות הפלים¹⁸, ולא בשולי המחין¹⁹, ולא במגופת החבית²⁰, ולא בחפניו²¹, ולא בביצת התרנגולת²², ולא בשקת שפסלע²³. אבל ביצת היוצרים²⁴ פשרה, מפני שהיא פלי אדמה.

(15) בפרה פ"ה מ"ה, שנינו: "בכל הכלים מקדשים". ורבינו מדמה מילוי והזאה לקידוש. (16) רפש בקר מיובש. (17) ואף-על-פי שלגבי טומאה אין דינם ככלי. (18) כלי שנשבר ונשאר בית קיבול בדופן שבור. (19) כלי חרס לשאוב בו יין מן הגת, ובשוליו מבחוץ יש לו בית קיבול (ויש מפרשים, גומא בשולי הכלי בפנים). (20) אם יש בה בית קיבול, מפני שחור זה אינו משמש לקבלת משקין אלא לתחוב בו אצבע ולהוציא את המגופה מן החבית. (21) בכף היד. (22) כחכמים שם במשנה. (23) שחצב בית קיבול בסלע המחובר לקרקע, ונופלים בו מי מעיינות (רבינו כתב שם: "אם יהיה בו חפירה". אולם אין הבדל בין חפירה טבעית ובין חצובה בידי אדם). (24) יוצרי כלי חרס גובלים בתחילה תבנית ביצה מטיט, ויש לה בית קיבול, ולאחר מכאן נותנים לה התבנית הרצויה להם. ביצת היוצרים היא איפוא חומר גלמי, ואף-על-פי-כן מותר לקדש בה מפני שהיא כבר כלי (שם משנה ו).

ד. שולי פלי עין²⁵ וכלי זכוכית וכלי עצם - אין מקדשין בהן עד שישושו אותן ויתקנם ויעשו פלים בפני עצמן²⁶. וכן מגופה שהתקנה²⁷ להיות פלי - מקדשין בה. וביצת הנעמית²⁸ פשרה לקדש בה²⁹, ואין צריך לומר שפשרה למלאת בה ולהזות ממנה³⁰.

(25) תוספתא שם פ"ה ה"ו. שולי כלים שיש להם בית קיבול מבחוץ. (26) אבל אם הפך את הכלי ושוליו למעלה - אין מקדשים בהם. (27) תוספתא שם, לפי גירסת הר"ש

גם בשאר ימים. (66) מקוואות פ"ה מ"ה, "הזוחלין כמעין".

יב. מים⁶⁷ המפנין⁶⁸ והמכזבין⁶⁹ - פסולין. ואלו הן המפנין: המלווחים או הפוששים⁷⁰. והמכזבים הם המענינות שפעמים מקוריים⁷¹ ופעמים חרביין ויבשין. אפלו היו חרביין פעם אחת לשבע שנים - פסולין. אבל אם היו חרביין בשני בצרת⁷² או לשנים רבות יתר משבע, או שהיו מימיהן פעמים מרבין ופעמים מועטין ואינן חרביין - הרי אלו פשוטים. ומעין היוצא בתחלה⁷³ - פשוט⁷⁴, ואינו צריך לבדק שמה יבא.

(67) פרה פ"ח מ"ט. (68) שהם מזיקים לגוף. (69) כלשון "אשר לא יכזבו מימיו" (ישעיה נח, יא). לקמן יבואר. (70) מעיין שמימיו מלווחים מטבעם או חמים, הם הנקראים "מוכים". (71) מוציאים מים, מלשון: "כחקיר בו מימיה" (ירמיה ו, ז). (72) עצירת גשמים יוצאת מן הכלל. (73) מעיין חדש, ואין אנו יודעים אם יכזב או לא. (74) כחכמים בתוספתא פרה פ"ט ה"ב.

יג. מי בצים⁷⁵ ומי הירדן ומי הירמוך - פסולין, מפני שהן מי התערובות⁷⁶. ואלו הן מי התערובות: מים פשוטים לקדוש שנתערבו במים פסולין - אין ממלאין מתערבת שניהם; אבל מים פשוטים שנתערבו במים פשוטים, כגון מימי שתי המענינות שנתערבו ונמשכו - ממלאין מהן⁷⁷.

(75) משנה יוד שם. פירוש, מים שנמצאים שמקומות מרעה שמעורב בהם טיט רך. (76) מעורבים בהם מים פסולים. (77) ולא גזור על תערובת כשרים משום תערובת פסול. כחכמים שם.

יד. המים⁷⁸ שנסתנו⁷⁹ שנויין מחמת עצמן⁸⁰ - פשוטין.

(78) שם מי"א. (79) נשתנה טעם או צבעם. (80) ולא מתערובת דבר מן החוץ.

טו. באר⁸¹ שנפל לתוכה חרסית או אדמה ונעשו מימיה עכורין⁸² - ממלא מנה ואין צריך להמתין⁸³. נפל לתוכה שטף⁸⁴ של מימי גשמים⁸⁵ - המתין עד שתצל⁸⁶.

(81) שהוא מעיין. (82) על-ידי עליית אבק וחול מקרקע הבאר (רבינו בפירושו שם). (83) עד שקיעת החול, שהחול הבא מקרקעית המעיין, אינו פוסל. כר' עקיבא שם. (84) תוספתא שם פ"ט ה"ב. (85) נשתנה מראה מי הבאר (הגר"א שם). (86) שיחזרו המים לצלילותם הקודמת. חרסית ואדמה אינם מתערבים כל-כך במים, ולפיכך אין צריך להמתין. אבל מי גשמים מתערבים ונשתנו המים שלא מחמת עצמם. שנינו בתוספתא: הכול שווים (אין אדם חולק על זה) בבאר שירד לתוכה שטף של מי גשמים שצריך להמתין.

ובחרסים⁴⁹ ונתן לתוך החבית - פסולין⁵⁰, מפני שלא נתמלאו בכלי. נתן את החבית⁵¹ במים ודחק המים בידיו או ברגליו או בעלי ירקות כדי שיעברו לחבית - הרי אלו פסולין⁵². וכן אם שקעו במים כדי שיעברו המים ויעלו וישפכו לחבית - פסולין. ואם עשה כן בעלי קנים או בעלי אגוז⁵³ - הרי המים פשוטים. זה הכלל: דבר שהוא מקבל טמאה, אם סיע בו המים כדי שימלאו הכלי - המים פסולין; ואם סיע בדבר שאינו מקבל טמאה - פשוטים.

(47) תוספתא פרה פ"ו ה"ב. (48) שואב את המים בידיים או ברגליים. (49) שברי כלי חרס. (50) כך גורס רבינו בתוספתא, ולא כגירסא שבספרים שלנו. ואפשר גם לפרש שהעמיד ידיו או רגליו במקום המעיין או הנהר המושך, והפנה את זרם המים לחבית. (51) פרה פ"ו מ"ד. (52) מפני שנכנסו לחבית באמצעות או בסיוע דבר המקבל טמאה. (53) שניהם אינם ראויים לאכילה ואינם מקבלים טמאה.

ט. המפנה⁵⁴ המעיין לתוך הגת או לתוך הגבא⁵⁵, ויחזר ומלא בכלי מאותו הגבא או הגת - פסולין; שהרי צריך שתהיה לקיחת המים מן המעיין בכלי בתחלה.

(54) שם מ"ה. רבינו שם מפרש, שהשקיע ידו במעיין, ועלו המים ונשפכו לתוך הגת. והר"ש פירש שעשה חריץ מן המעיין עד הגת, וזרמו מים לתוכו ואחר-כך סתם את החריץ. (55) בור קטן לא עמוק, מלשון "כמשק גבים שוקק" בישעיה לג, ד (הר"ש).

י. הים⁵⁶ הגדול⁵⁷ - במקוה⁵⁸, ואינו פסולין. לפיכך אין ממלאין ממנו לקדוש. וכל הנהרות⁵⁹ פסולין⁶⁰ לקדש מהן מי חטאת. ושאר היםים⁶¹ - כמעין⁶².

(56) שם פ"ח מ"ח. (57) הכוונה לים התיכון ולאוקיינוס (תפארת ישראל). (58) שנאמר (בראשית א, י): "ולמקוה המים קרא ימים", ולפיכך אף-על-פי שמימיו חוזרים ושבים (ובגמרא חולין סז, א קורא להם "נובעים") פסולים לקדש מגזירת הכתוב. (59) שיש עליהם חשש תערובות של מים פסולים. (60) תוספתא פרה פ"ט ה"א. [גירסת הגר"א בתוספתא: "כשרות", וכנראה גם בדברי רבינו הוא גורס כך, בהסתמך על דבריו בהלכה א, שכל הנהרות המושכים כשרים]. אבל נהרות שאין בהם חשש תערובות, כתב רבינו למעלה בהלכה א שהם כשרים. (61) הקטנים, כגון כנרת וחולה. (62) כשרים לקידוש.

יא. והמים הנגררין⁶³ משאר היםים⁶⁴, והן הנקראין זוחלין - פסולין⁶⁵. והזוחלין מן המעיין - הרי הם כמעין וכשרים⁶⁶.

(63) עוברים את שפת הים ונמשכים ונקווים בגומות. (64) וכל-שכן הנגררים מים הגדול. (65) לחטאת, כר' יוסי במשנה שם. ואפשר שגם ר' יהודה מודה שזוחלים פסולים

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ט"ז אדר ב' - ספר טהרה - הלכות פרה אדומה קעה

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

19 כֹּאפֶּר מִקְלָהָ¹⁰ שְׂאִינוּ פָּלוּם. אָבֵל נוֹטֵל הוּא שֶׁכֶּר
20 לְמִלַּת הַמִּים אוֹ לְהוֹלִיכֵן. וּמִקְדָּשִׁין אוֹתָן בַּחֲנָם,
21 וּמִזֶּה מִהֵן הַמִּזְבֵּחַ בַּחֲנָם. הִיָּה הַמִּקְדָּשׁ אוֹ הַמִּזְבֵּחַ זָקֵן¹¹
22 שְׂאִינוּ יָכוֹל לְהֵלֵךְ עַל רִגְלָיו, וְכֵן הִטְמֵא וּבִקֵּשׁ
23 מִמֶּנּוּ לְהֵלֵךְ עִמּוֹ בַּמָּקוֹם רְחוֹק לְקָדֵשׁ אוֹ לְהִזּוֹת -
24 הֲרִי זֶה מִרְכִּיבֵוּ עַל הַחֲמוֹר, וְנוֹתֵן שֶׁכֶּר כְּפוּעֵל בְּטָל
25 שֶׁבִטֵּל מֵאוֹתָהּ מְלָאכָה שֶׁבִטֵּלוּ מִמֶּנָּה¹². וְכֵן אִם הִיָּה
26 פֶּהֶן, וְהִיָּה טִמְאָה¹³ בְּטִמְאָה הַמוֹנְעָתוֹ מִלְּאָכֵל
27 תְּרוּמָתוֹ¹⁴ בַּעַת שְׂלֵף עִמּוֹ לְהִזּוֹת אוֹ לְקָדֵשׁ - הֲרִי
28 זֶה מִאֲכִילוֹ וּמִשְׁקָהוּ וְסִכּוֹ¹⁵; וְאִם בְּטָלוּ מִמְּלָאכָה -
29 נֹתֵן לוֹ שֶׁכֶּר כְּפוּעֵל בְּטָל שֶׁל אוֹתָהּ מְלָאכָה. שֶׁכֶּל
30 אֵלּוּ הַדְּבָרִים אֵינָן שֶׁכֶּר שֶׁנִּשְׁמָר בְּקִדּוּשׁ אוֹ בַּהֲזָאָה,
31 שֶׁהֲרִי לֹא הָרִוּחַ כָּלוּם וְלֹא נֹטֵל אֶלָּא כִּנְגֵד מֶה
32 שֶׁהִפְסִיד.

(6 משנה, בכורות כט, א. 7) אם קיבל שכר כדי לקדש או להזות, לא נתקדשו המים וההזאה פסולה, בגמרא שם למדו זה מן המקרא. (8 גמרא, שם. 9) שפסולים לקידוש. (10) אפר עצים שרופים. (11) משנה, שם. (12) כפי שכר פועל בינוני שמנכים משכרו המלא את ערך מניעת טירחת העבודה. כלומר, שמים במה היה הפועל מסכים לקבל ולהיבטל ממלאכתו, ורק סכום זה מותר לו לקבל (רבינו בפירושו למשנה). (13) ההליכה תגרום לו טומאה. (14) וצריך לקנות חולין שמחירים גדול ממחיר תרומה שמוותרת רק לכהנים בלבד. (15) רגילים היו לסוך גופם בשמן (מלשונו) - שהיא גם לשון המשנה - משמע שמאכילו ומשקהו חנים, ולא נתבאר למה לא ינכה דמי (תרומה).

33 ג. הַמְּלָא¹⁶ בַּאֲחַת יָדוֹ וְעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּיָדוֹ
34 הָאַחֶרֶת, אוֹ הַמְּמַלֵּא לוֹ וְלֹאֲחֵר, אוֹ שֶׁמֵּלֵא לְשֵׁנִים
35 בַּאֲחַת¹⁷ - שְׁנֵיהֶן פְּסוּלִין; שֶׁהַמְּלוֹי מְלָאכָה, וְנִמְצָא
36 כָּל מְלוֹי מְשֻׁנִּיָּהִם פָּאֵלוּ עֲשֵׂה עִמּוֹ מְלָאכָה אַחֶרֶת.
37 וְכֵכֶר הוֹדַעְנוּ, שֶׁהַמְּלָאכָה פּוֹסֶלֶת בַּמְּלוֹי, בֵּין שֶׁמֵּלֵא
38 לְעַצְמוֹ בֵּין שֶׁמֵּלֵא לְאַחֵרִים.

(16) פרה פ"ז מ"ב. (17) אבל בזה אחר זה כשרים, כמבואר בה"ד.

39 ד. הַמְּמַלֵּא¹⁸ לְאַחֵרִים, אֶפְּלוּ מְלֵא אֶלָּף חֲבִיּוֹת זֹ
40 אַחֵר זֹ לְאֶלָּף בְּנֵי אָדָם¹⁹ - בְּלֵן כְּשָׂרִים, וְכָל אֶחָד
41 מֵהֶן נוֹטֵל הַמִּים שְׁלוֹ וּמִקְדָּשִׁין. מְלֵא לְעַצְמוֹ חֲבִית
42 אַחֵר חֲבִית: אִם נִתְּבֵן לְקַבֵּץ כָּל הַחֲבִיּוֹת לְכָלִי אֶחָד
43 וְלִהְשִׁלָּן עֲלֵיהֶן אֶת הָאָפֶר וּמִקְדָּשִׁין קִדּוּשׁ אֶחָד -
44 בְּלֵן כְּשָׂרִים, שֶׁהַכָּל מְלוֹי אֶחָד הוּא²⁰; אָבֵל אִם
45 נִתְּבֵן לְקָדֵשׁ כָּל חֲבִית וְחֲבִית בְּפָנֶי עֲצָמָה - בְּלֵן
46 פְּסוּלִין חוּץ מִן הָאַחֲרוֹנָה; שֶׁהָרִאשׁוֹנָה נִפְסֶלֶת
47 בַּמְּלָאכָה שֶׁעֲשֵׂה קֹדֶם שִׁיבֵדֵשׁ, וְהוּא מְלוֹי הַשְּׁנִיָּה,
48 וְכֵן הַשְּׁנִיָּה נִפְסֶלֶת בַּמְּלוֹי הַשְּׁלִישִׁית, וְאֵין כְּשֶׁרָה
49 אֶלָּא אַחֲרוֹנָה²¹.

1 טז. אַמַּת⁸⁷ הַמִּים⁸⁸ הַפָּאָה מִרְחוֹק, הוֹאִיל וְתַחֲלָתָהּ
2 מִן הַמַּעֲיָן - כְּשֶׁרָה לְמִלַּת מִמֶּנָּה. וּבִלְבָד שִׁישְׁמֶרְנָה
3 שְׁלֵא וּפְסָקָנָה אָדָם⁸⁹, וְנִמְצָא מְמַלֵּא מִן הַמִּים
4 שֶׁפְּסָקוֹ תַּחֲלָתָן מִן הַמַּעֲיָן, שֶׁהֵן פְּסוּלִין.

(87) שם במשנה. (88) חריץ עמוק בקרקע, ומי מעיין מושכים בו. (89) "אדם" לאו דווקא, אפילו תיפסק מאליה, נפסלו המים שנשארו בחלק האמה שאינו מחובר למעיין. פסק כנתא-קמא, שצריכה שמירה.

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

(1) יבאר אם המלאכה פוסלת במים קודם שיתקדשו או בהזאה, השכר אם פוסל בקידוש ובהזיה ומילוי, הממלא בידו אחת ועושה מלאכה באחרת, והממלא לאחרים או לעצמו, חמשה שמילאו חמש חביות לקדשם חמשה קידושים ונמלכו לערבם, הרוצה למלאות מים לקדש ומים אחרים לצרכיו, השואל חבל למלאות בו כו', הממלא ונותן לחבית והצניע החבית שלא תשבר, הממלא ונותן לשוקת ופינה חרסית מהשוקת והממלא לשותות ונמלך, שלשל הדלי ונפסק החבל מידו, ומים שמלאם לחטאת ואח"כ נמלך.

5 א. הַמְּלָאכָה פּוֹסֶלֶת² בַּמִּים קֹדֶם שִׁיתְקַדְּשׁוּ³, וְאֵינָה
6 פּוֹסֶלֶת בַּהֲזָאָה. וְדְבָרִים אֵלּוּ הֵן דְּבָרֵי קְבָלָה⁴. בִּיצֵד?
7 הַמְּמַלֵּא מִים לְקִדּוּשׁ וְנִתְעַסֵּק בַּמְּלָאכָה אַחֶרֶת בְּשַׁעַת
8 הַמְּלוֹי, אוֹ בְּשַׁעַת הוֹלֶכֶת הַמִּים שֶׁמְּמַלֵּא, אוֹ בַּעַת
9 שֶׁמַּעֲרָה אוֹתָן מְכָלִי אֶל פְּלִי⁵ - פְּסָלֵן. לְעוֹלָם
10 הַמְּלָאכָה פּוֹסֶלֶת בַּמִּים עַד שִׁטִּיל לָהֶן אֶת הָאָפֶר.
11 הִטִּיל אֶת הָאָפֶר וְנִתְקַדְּשׁוּ וְנִעֲשׂוּ מִי נִדָּה - אֵין
12 הַמְּלָאכָה פּוֹסֶלֶת בָּהֶן; אֶלָּא הַמְּלוֹיֹף הַמִּים
13 הַמִּקְדָּשִׁין אוֹ מַעֲרָה אוֹתָן מְכָלִי לְכָלִי וְהוּא עוֹסֵק
14 בַּמְּלָאכָה אַחֶרֶת - אֵין בָּכָּה פָּלוּם. וְכֵן מִזֶּה מֵהֵן בְּיָדוֹ
15 אַחַת וְהוּא עוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּיָדוֹ הָאַחֶרֶת.

(2) משנה, פרה פ"ד, ד. (3) לפני נתינת האפר עליהם. (4) איש מפי איש עד משה רבינו. ב'ספרי' חוקת, פיסקה ככד - שנינו: אין לי אלא שמלאכה פוסלת בפרה, במים מנין (שמלאכה פוסלת אותם)? תלמוד-לומר (במדבר יט, ט): "והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה". או אפילו קידשו (המלאכה פוסלת אותם)? תלמוד-לומר "למי נדה", כבר הם מי נדה. ובמשנתנו מפרש רבינו שלמדנו מים מפרה, ששניהם נכללו באותו פסוק, ואות "ל" של "למי נדה" משמעותה, שהאדם חושב לעשותם מי נדה, ואחרי נתינת האפר כבר נעשו מי נדה, ואין הכתוב מדבר בהם. (נתבאר כבר, שהדינים שאינם יוצאים מפשוטו של הכתוב, אלא ע"י דרשה נוטה מהפשוט, דינים מקובלים הם, ומקובל גם לדרוש כך את הכתוב, ולפיכך אומר רבינו כאן: "דברי קבלה" אף-על-פי שנדרשים ב'ספרי' מן הכתוב). (5) מהכלי ששאב בו את המים מהמעין, לכלי שבו יתן את האפר על המים.

16 ב. הַשֶּׁכֶּר⁶ פּוֹסֵל בְּקִדּוּשׁ וּבַהֲזָאָה⁷, וְאֵינוּ פּוֹסֵל
17 בַּמְּלוֹי⁸. בִּיצֵד? הַנוֹטֵל שֶׁכֶּר לְקָדֵשׁ מִי חֲטָאת אוֹ
18 לְהִזּוֹת מֵהֵן - הֲרִי אוֹתָן הַמִּים כְּמִי הַמַּעֲרָה⁹ וְהָאָפֶר

כדי שלא יתעסק במלאכה³⁷ אחר המלווי³⁸, ונותנם²⁰ לפניו³⁹ והולך.

(34) שם מ"ה. (35) צרכים פרטיים. (36) בזמנם היו ממלאים מים בנודות של עור, וקושרים את פיהם בחבל וכדומה, כדי שלא יישפכו. (37) מילוי המים לצרכיו הפרטיים. (38) של מי חטאת. (39) ואם נתן את מי החטאת לאחוריו - פסולים, לפי שכתבה תורה (במדבר יט, ט): "למשמרת", משמע שצריך לשומרם, ואם הם מאחוריו אינו יכול לשמרן שמירה מעולה (נראה שפסולים מדרבנן, ומדאורייתא מספיקה השמירה גם כשהמים לאחוריו. ראה לקמן פ"ה ה"ד).

ז. שנים⁴⁰ שהיו ממלאין כל אחד ואחד לעצמו²² והגביהו זה על זה⁴¹ ונטל זה לזה קוץ מידו או מגופו²³ בשעת מלואו⁴²: אם מלאו שניהם לקדוש אחד⁴³ - המים פשרים⁴⁴; ואם מלאו לקדש כל אחד לעצמו²⁵ - זה שהגביה או הוציא את הקוץ פסל מימיו⁴⁵.

(40) שם מ"א. (41) עזרו זה לזה בהגבהת החביות. (42) והקוץ התחוב מפריע לו בעבודת המילוי. (43) לערב את המים וליתן את האפר על המים המעורבים. (44) מפני שכל המלאכות היו לצורך המילוי האחד. (45) מפני שעשה מלאכה בשעת המילוי שלא לצורך המילוי שלו.

ח. השואל⁴⁶ חבל למלאת בו ומלא, ונטל החבל בידיו ומימיו על כתפו, ופגע בבגדים⁴⁷ בדרכו ונתן להן את החבל כשהוא מהלך - פשרין⁴⁸. ואם יצא מן הדרך כדי להוליך החבל לבגדים - פסל את המים⁴⁹.

(46) שם מ"ו. (47) שהשאילו את החבל. (48) הולכת החבל בלי הוספת דרך, אינה מלאכה. (49) ההליכה שלא לצורך המים - פוסלת.

ט. מי שהיה ממלא⁵⁰ ומשליך החבל שמלא בו על הארץ, ואחר שמלא חזר וקבע⁵¹ על ידו - פסל⁵². ואם היה דולה ומקבע לתוך ידו - המים פשרים⁵³.

(50) שם מ"ז. (51) כך אותו סביב ידו. (52) אפשר היה לו לכרוך על ידו אגב דליה, והוסיף עבודה ע"י השלכת החבל על הקרקע.

י. הממלא⁵³ ונותן לחבית⁵⁴ עד שימלאנה מים, והצניע את החבית⁵⁵ שלא תשבר⁵⁶ בשעה שהיה ממלא, או שפפאה על פיה על מנת לנגבה⁵⁷ למלאת בה - פשר, שזה מצרך המילוי הוא. אבל אם הצניעה או נגבה כדי להוליך בה את הקדוש⁵⁸ - פסל, שהרי עשה מלאכה שאינה לצרך המילוי⁵⁹. וכן הממלא ונותן לשקת, ופנה חרסית מן השקת בשעת מלוי: אם בשביל שתחזיק מים רבים - פשרים, שהרי זו צרך המילוי; ואם בשביל שלא

(18) רבינו בפירושו למ"א שם, כותב שדין זה התבאר בתוספתא (כנראה התכוון לפ"ה ה"ד) ומנמק את ההבדל בין לאחרים ובין לעצמו: אם מילא לאחרים, הרי אחר מילוי כל חבית גמר את פעולתו במים שבחבית זו, ולהיפך אין המילויים האחרונים פוסלים את הקודמים, אבל במילא לעצמו כדי לקדש הרי המילוי השני הוא מלאכה המפסיקה בין מילוי לקידוש ופוסל את המילוי. (19) משמע, שאם מילא כמה חביות לאדם אחד, הדין כמו במילא לעצמו. (וכן משמע מדבריו בפ"ח ה"ה במילא לאחר בשתי ידי). (20) והמילוי ייגמר עם שפיכת כל המים לכלי הגדול. (21) שלא עשה כל מלאכה בין מילואה לבין הקידוש.

ה. חמשה²² שמלאו חמש חביות לקדשן חמשה קדושים²³, כגון שישליך האפר על כל אחת ואחת בפני עצמה, ונמלכו לערבן ולקדשן כלן קדוש אחד, או שמלאום לקדשן קדוש אחד ונמלכו לקדשן חמשה קדושים - כלן פשרין, שהרי לא נתעסק הממלא במילוי אחר²⁴. אבל היחיד שמלא חמש חביות לקדשן חמשה קדושים, אף על פי שחזר ונמלך לקדשן קדוש אחד - אין פשר אלא אחרון²⁵. מלאן לקדשם קדוש אחד ונמלך לקדשן חמשה קדושים - אין פשר אלא זה שקדש בתחלה²⁶. וכן אם אמר לאחר²⁷: קדש²⁸ את אלו - אין פשר אלא זו שנתקדשה מהן בתחלה. אבל אם אמר לו: קדש לי²⁹ את אלו - הרי כלן פשרין³⁰; שהרי לקדוש אחד מלאן³¹, ואף על פי שנמלך עליה לקדשה חמשה קדושים³² - הרי לא קדש הוא אלא אחר³³ קדש לו.

(22) שם מ"א. (23) שכל אחד יקדש את חביתו. (24) וגם לא היה הפסק בין מילוי לקידוש. (25) הראשונות נפסלו לפני שנמלך, ואינן חוזרות להיות כשורות. (26) והאחרות נפסלו על-ידי קידוש ראשון המפסיק בין מילויין ובין קידושן. ואין זה דומה לחמשה שנמלכו, מפני ששם כל אחד מטפל בחבית שלו בלבד, ובה אין כל הפסק. (27) המדובר במילאן לקדש קידוש אחד ונמלך לקדש חמשה. שאם מילאן בתחילה על-מנת לקדש כל אחת בפני-עצמה נפסלו ארבע החביות הראשונות ע"י המילויים שאחריהן, כמו שנתבאר למעלה. (28) והממלא מסתלק מכל הענין, הרי השני בא במקומו, וכאילו הוא מילאן (רבינו בפירושו למשנתנו). (29) ואם כן, השני אין לו כל השתללות במעשה המילוי, והראשון שמילא אינו עושה כל מלאכה. (30) כמו בחמישה שמילא. (31) נימוק למה לא נפסלו ארבעה הראשונים. (32) ואמרנו שבנמלך, כשרה הראשונה בלבד. (33) שלא מילא, ואינו פוסל את המילויים של אדם אחר.

ו. הרוצה³⁴ למלאת מים לקדשן ומים אחרים לצרכיו³⁵ - ממלא את של צרכיו תחלה, וקושרן³⁶ וטוענן לאחוריו, ואחר כן ממלא את של חטאת,

וגירסת רבינו ניכרת מתוך דבריו כאן. (62) שופך את המים ששאב. כלומר, הם פסולים למי חטאת, מפני שהורדת הדלי היתה שלא לשם מי חטאת. (63) המחשבה שלפני הגעת הדלי למים הועילה במקצת, שלא יצטרך לנגב את הדלי לפני שאיבת מים אחרים במחשבת קידוש (כסף-משנה). (64) המחשבה אחר שהגיע הדלי למים אינה מועילה כלום, ודין דלי זה ככל דלי שיש בו רטיבות מים פסולים שצריך ניגוב. (65) ונפל הדלי למים. (66) כמו בלא נפסק. (67) נמלך אחר שהגיע למים, ולפני שהוציאו. (68) ה'כסף משנה' גורס "וצריך לנגב". אולם אפשר לקיים גירסתנו: "ואינו צריך לנגב", וכן היא בדפוס רומי (ר"מ) וכן בכת"י תימן. והטעם, מפני שהוא לא הוריד את הדלי עד למים במחשבת שתיה אלא שנפל מאליו ע"י קריעת החבל, אנו רואים מחשבתו לשתיה כאילו נפסקה לפני הגעת הדלי למים. (אמנם לא ברור למה לא כלל את שני הדינים (עד שלא הגיע ואחר שהגיע) בבבא אחת, אולם גם לגירסת ה'כסף משנה' קשה למה לא כלל בבבא אחת דיני נפסק ולא נפסק, שהרי דינם שווה). (69) משנה, שם פ"ט, ד. (70) ולפני שנתקדשו. (71) המחשבה לבדה אינה פוסלת אלא עם מעשה ההטייה, כרבי יהושע במשנה שם. והטעם, מפני שהפסול הוא משום היסח הדעת משמירת המים לחטאת, וכל זמן שלא עשה מעשה אינו מסيح דעתו כי שמא ימלך ולא ישתה. לקמן (פ"ט הט"ו) יתבאר דין מים מקודשים.

1 יהיו החרסין מעפכין אותו בפשעה שהוא זולף⁶⁰ את המים שמלא בשקת - הרי אלו פסולין. 2

(53) שם מ"ח. (54) ממלא בדלי קטן, ומערה לתוך חבית גדולה על שתתמלא. אף-על-פי שהוא דולה כמה פעמים, הרי זה מילוי אחד. (55) להעמידה במקום שאין שם עוברים ושבים. (56) ברגלי אדם ובהמה. (57) להוציא ממנה את המים שלא נשאבו לשם מי חטאת. (58) את המים המקודשים. כשנתמלאה החבית, מפזר אפר פרה על המים ואחר הקידוש הזה הוא שואב ממנה פעם אחר פעם כפי צרכיו ונותן לחבית קטנה, ואם הצניע או נגב את החבית הקטנה כדי להוליך את המים המקודשים. (59) אלא לצורך קידוש או הזאה. (60) מוציא את המים מן השוקת.

3 יא. הממלא⁶¹ דלי לשתות, ונמלך וחשב עליו למי חטאת: אם עד שלא הגיע הדלי למים חשב - 4 מערה⁶² ואינו צריך לנגב⁶³; ואם משהגיע הדלי למים חשב - מערה וצריך לנגב⁶⁴ ואחר כך ימלא 5 בו לחטאת. שלשל הדלי ונפסק החבל מידו⁶⁵, אם עד שלא הגיע הדלי למים חשב עליו - מערה ואינו 6 צריך לנגב⁶⁶. נמלך והוא עזרהו בתוך המים⁶⁷ וחשב עליו למי חטאת - מערה ואינו צריך לנגב⁶⁸. מים 7 שמלאן למי חטאת⁶⁹, ואחר שנתמלא⁷⁰ חשב עליהן לשתותן - פשיטה את הכלי לשתות פסל המים⁷¹, 8 אף על פי שלא שתה מהן כלום. 9

(61) תוספתא פרה פ"ה ה"ב, ויש בה גירסאות שונות,

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – י"ט"ז אדר ב' תשע"ט

שחוט". וב"לקוט מעין גנים' כת": "ונאמר להלן (משור עד חמור עד) שה חיים (שמות כב, יג), מה שה האמור להלן חי וכו'" (תורה שלמה' שם אות קיד). (5) שם סא, א. ובעוד כמה מקומות.

18 ב. יחיד ששחט את הפסח לעצמו - כשר. והוא 19 שיהיה ראוי לאכל¹⁷ את פלו¹⁸. ומשתדל¹⁹ שלא 20 ישחט לכתחלה על יחיד¹⁸, שנאמר: יעשו אתו¹⁹.

(6) בפסחים צא, א - נחלקו רבי יהודה ורבי יוסי, ופסק כרבי יוסי (שהלכה כמותו נגד רבי יהודה) ש"יחיד ויכול לאכלו, שוחטין עליו", לפי שנאמר (שמות יב, ד): "איש לפי אכלו", הרי שיחיד ויכול לאכלו, מותר לשחוט לו את הפסח. (7) בבביתא שם: "יחיד ויכול לאכלו - שוחטין עליו, עשרה ואין יכולין לאכלו - אין שוחטין עליהן", וב'ספרי' פ' ראה (דברים טז, ה) "רבי יוסי אומר, פעמים שהוא אחד ושוחטים אותו עליו, ופעמים שהם עשרה ואין שוחטים אותו עליהם כו' עשרה ואין יכולים לאוכלו אין שוחטין אותו עליהן, שלא יביאו את הפסח לידי פסול". הרי שמדובר באכילת כולו. ורש"י שם פירש: "יחיד ויכול לאכול כזית". (8) פסחים צה, א: "ורבנן, האי יעשו אותו

יום ראשון י' אדר ב' ה'תשע"ט

הלכות קרבן פסח

פרק שני

(1) יבאר שאין שוחטים הפסח אלא למנוייו ועל מי שראוי לאכול, ודין שחטו למי שראוי ולמי שאינו ראוי.

14 א. אין שוחטין את הפסח אלא למנוייו¹⁷. שנאמר: 15 תכסו על השנה¹⁸ - מלמד, שמתמנים עליו כשהוא 16 חי¹⁹. ואלו המתמנים על הפסח הם הנקראים בני חבורה²⁰. 17

(2) לשם בני החבורה שנמנו עליו כשהוא חי, ולא לשם בני חבורה אחרת (פסחים סא). וראה להלן ה"ה אם עבר ושחטו. (3) וגם כתוב (שם) "במכסת נפשות", ותכוסו ובמכסת הם לשון מנין, כמו שכתוב (ויקרא כז, כג) "את מכסת הערכך" (רש"י פסחים, שם). (4) כן למדו במכילתא שם מן הפסוק הזה שמדובר בשם חי. ובמכילתא דרשב"י: "נאמר כאן שה, ונאמר להלן שה. מה שה האמור להלן - שה חי ולא שה שחוט, אף שה האמור כאן - שה חי ולא

12 בְּנֵי הַחֲבוּרָה¹⁹, לֹא שֶׁתְּהִיָּה חֲבוּרָה פְּלֵה קְטָנִים,
13 שְׂאִינָן בְּנֵי דַעַת²⁰. וְכֵן²¹ אֵין עוֹשִׂין חֲבוּרָה פְּלֵה
14 חוֹלִים אוֹ זָקְנִים אוֹ אֲוֻנִים²², אֶף עַל פִּי שֶׁהֵן יְכוֹלִין
15 לֵאכֹל²³; הוֹאִיל וְאִכְלָתָם מְעוּטָה²⁴, שְׂמָא יִשְׁאִירוּ
16 הַפֶּסַח וְיִבְיָאוּהוּ לִידֵי פֶסוּל. וְאֵם עֲבָרֵי וְשִׁחְטוּ עַל
17 חֲבוּרָה זוֹ - פֶּשֶׁר²⁵. וְכֵן אֵין עוֹשִׂין חֲבוּרָה פְּלֵה
18 גֵרִים²⁶, שְׂמָא יִדְקְדָקוּ בּוֹ²⁷ וְיִבְיָאוּהוּ לִידֵי פֶסוּל. וְאֵם
19 שִׁחְטוּ עֲלֵיהֶן - פֶּשֶׁר²⁸.

(15) משנה וגמ' שם. (16) וקלות ראש מביאה לידי ערוה (אבות פ"ג מ"ג, ופ"ב מהל' דעות ה"ז). ובגמרא שם: "נשים ועבדים משום תפלות (עבירה, רש"י), קטנים ועבדים משום פריצותא" (דמשכב זכור, רש"י). (17) שחל בחול, אבל אם חל בשבת - אין שוחטין עליהן בפני עצמן, שפסח שני להם רשות ואינו דוחה את השבת (להלן פ"ה ה"ח). והנה בברייתא (פסחים צא:): נחלקו רבי יהודה ורבי יוסי: לפי רבי יהודה "אשה בראשון (= פסח ראשון) שוחטין עליה בפני עצמה, ובשני (= פסח שני) עושין אותה טפילה לאחרים". ולרבי יוסי "אשה בשני שוחטין עליה בפני עצמה, ואין צריך לומר בראשון". ולפי דעת רבינו מדובר שם כשחל י"ד בשבת. אבל אם חל בחול, גם לרבי יהודה שוחטין עליה בפני עצמה, ופסק רבינו הלכה כרבי יהודה ('קרי' ספר' להלן פ"ה, וראה בכסף-משנה ולחם-משנה שם). ויתכן גם כי רבי יהודה סובר שגם בחול אין שוחטין עליה בפני עצמה, ורבינו פסק כרבי אלעזר (שם), שאמר שאינו דוחה שבת, הרי שבחול שוחטין עליה. וזה תלוי בפלוגתא שנחלקו בה רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון בראש השנה לג, א - שלדעת רבי יהודה נשים אין סומכות - רשות, שנאמר "דבר אל בני ישראל - בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות", וכמו כן לענין פסח שני, שנאמר חטאו ישא האיש ההוא, איש ולא אשה (פסחים שם, דברי רבי יהודה), אבל לדעת רבי יוסי ורבי שמעון שנשים סומכות - רשות, והלכה כוותיהו (כמו שכתב רבינו בפ"ג מהל' ציצית ה"ט, וראה ביאור הגר"א לאו"ח סי' יז ס"ק ד) - כמו כן נשים מקריבות פסח שני - רשות ושוחטין עליהן בפני עצמן. וזוהי כוונת רבי אלעזר שם שאמר "בשני רשות", כלומר מותר לה להקריב פסח שני בחול, "ובראשון חובה ודוחה את השבת", אבל השני אינו דוחה, כנ"ל. ועי' 'אור שמח'. (18) שהעבד שווה לאשה במצוות (כסף-משנה). (19) ראה למעלה ה"ג. (20) ויביאוהו לידי נותר ('אור גדול' על משניות פסחים פ"ח מ"ו). (21) משנה, שם צא, א. (22) מי שמת לו אחד משבעת הקרובים - ביום המיתה הוא אונן. והוא שמת לאחר חצות, שכבר חלה עליו חובת הפסח קודם האנינות, אבל אם מת קודם חצות היום הוא נדחה לפסח שני, כמבואר בפסחים צח, א. וראה להלן פ"ו ה"ט. (23) כלומר, כל אחד מהם יכול לאכול כזית, ואף האונן מותר לו לאכול בערב (להלן פ"ו ה"ט). (24) כלומר, אכילתם של הזקן והחולה מועטה. וכמו כן האונן, שמא לא יאכל דבר לגודל אבילותו (רבינו בפירוש המשניות, שם). (25) שהרי יכולים לאכול כזית. וכן הוא במשנה, שם: "לפיכך אם אירע בהן פסול, פטורין מלעשות

(הנאמר בבמדבר ט, יב לענין פסח שני) מאי עבדי ליה, מיבעי ליה שאין שוחטין את הפסח על היחיד, דכמה דאפשר לאהדורי מהדרינן (= שכל מה שאפשר להשתדל שלא לשחוט על היחיד - משתדלים)". וסובר רבינו שסוגיא זו היא לפי דברי רבי יוסי שמתיר לשחוט על היחיד, ואף-על-פי-כן יש להשתדל עד כמה שאפשר, שלא לשחוט על היחיד. שאילו לרבי יהודה הסובר שאין שוחטין על היחיד, אין צורך לפסוק זה, שהרי כבר למד כן מן הפסוק "לא תוכל לזבוח את הפסח באחד", וגם שייך לומר "כמה דאפשר לאהדורי מהדרינן", שהרי זהו מצד הדין. ולפי"ז למדו פסח ראשון מפסח שני, שכשם שפסח שני אין שוחטין לכתחילה ביחיד, כן הדין בפסח ראשון, וכן כתבו ה'תוספות' שם ד"ה מיבעי, וראה בכסף-משנה. (וכן נראה ביומא נא. שאף למאן-דאמר שפסח ראשון אין שוחטין על היחיד - פסח שני שוחטין על היחיד, הרי שהפסוק "יעשו אותו" אינו אלא לכתחילה. וצריך לומר שזוהי מצוה שאינה על גופו, ראה שם צה. (9) שני פסוקים נאמרו בלשון זו: א', בפסח ראשון, שמות יב, מז: "כל עדת ישראל יעשו אותו", וב' בפסח שני, במדבר ט, יב: "ככל חוקת הפסח יעשו אותו". ולפי הסוגיא בפסחים צה, א שנזכרה למעלה - הכוונה לפסוק השני, ועי' בכסף-משנה מה שכתב בשם הרב ר' אברהם בנו של רבינו.

1 ג. אֵין שוֹחְטִין אֶת הַפֶּסַח אֶלָּא עַל מִי שְׂרָאוּי
2 לֵאכֹל¹⁰. הִיָּה אֶחָד מִבְּנֵי חֲבוּרָה קָטָן¹¹ אוֹ זָקֵן אוֹ
3 חוֹלָה: אֵם יְכוֹל לֵאכֹל פְּזִית - שוֹחְטִין עֲלָיו¹², וְאֵם
4 לֹא - אֵין שוֹחְטִין עֲלָיו¹³; שְׂנֵאמַר: אִישׁ לִפִּי אֶכְלוּ
5 - עַד שֶׁיְּהִיָּה רָאוּי לֵאכֹל. אֶפְלוּ חֲבוּרָה שֶׁל מֵאָה
6 וְאֵין פֶּל אֶחָד מֵהֶן יְכוֹל לֵאכֹל פְּזִית - אֵין שוֹחְטִין
7 עֲלֵיהֶן¹⁴.

(10) משנה, פסחים סא, א. והיינו: כזית, דלהלן. (11) סוכה מב, ב: "יכול (קטן) לאכול כזית צלי שוחטין עליו את הפסח, שנאמר (שמות יב, ד) איש לפי אכלו", ואף-על-פי שקטן אינו בכלל "איש" - הוא בכלל "במכסת נפשות" (מכילתא דרשב"י). וראה גם במכילתא (שמות פ' בא) המובאת להלן בסמוך. (12) משנה, פסחים צא, א. (13) מכילתא, שמות פ' בא: "ת"ל איש לפי אכלו, יצאו החולה והקטן שאינן יכולין לאכול כזית, שאין שוחטין עליהן". ואם "שחטו למי שיכול לאכול, ולמי שאינו יכול לאכול וכו' כשר" (להלן ה"ה). (14) פסחים, שם. ו"אפילו" זה, כן הוא פירושו: אם החבורה קטנה, בוודאי שאין שוחטים עליהם את הפסח, כשאין כל אחד מהם יכול לאכול כזית, שהרי יביאו את הפסח לידי פסול, אלא אפילו ישנם בחבורה מאה בני אדם, שאין חשש שיביאו את הפסח לידי פסול, שבוודאי יאכלו אותו - בכל זאת אין שוחטים עליהם, כיון שאין כל אחד מהם יכול לאכול כזית.

8 ד. אֵין עוֹשִׂין חֲבוּרָה נְשִׁים וְעֲבָדִים אוֹ קְטָנִים
9 וְעֲבָדִים¹⁵, מִפְּנֵי שֶׁלֹא תְהִיָּה קְלוּת רֹאשׁ בִּיגִיּוֹהֶן¹⁶.
10 אֲבָל עוֹשִׂים חֲבוּרָה פְּלֵה נְשִׁים, אֶפְלוּ פֶּסַח שְׁנִי¹⁷,
11 אוֹ פְּלֵה עֲבָדִים¹⁸. וְשוֹחְטִין עַל הַקְטָנִים שֶׁיְּהִיּוּ מִקְלָל

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום ראשון י' אדר ב' – ספר קרבנות – הלכות קרבן פסח קעט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

הדברים אמורים אלא בשחיטה, אבל בזריקה פוסלת גם מקצת ערלה. ואף-על-פי שרב אשי בתרא (= מן האחרונים) סובר ש"וכל ערל" משמע אפילו מקצת ערלה, והכתוב השני "זאת חוקת הפסח" בא ללמד שדוקאו "כולה ערלה" בין בשחיטה בין בזריקה – אין הלכה כרב אשי, אע"פ שכלל הוא "הלכה כבתרא", משום שכבר נחלקו רבי יהודה בן בתירא ורבנן בסנהדרין עה, א - בכעין זה שרבי יהודה בן בתירא סובר ש"כל נפש" הוא נפש כל שהוא, וחכמים סוברים "כל הנפש", ופסק רבינו (פ"ד מהל' רוצח ה"ו) כרבנן. וכמו כן כאן "וכל ערל", היינו כולה ערלה (לחם-משנה). (38) פסחים שם, לרב חסדא: "ומאי חומריה דזריקה דלא מקבע פיגול (חושב לאכול את הקרבן לאחר זמן אכילתו) אלא בזריקה", ומפרש רש"י שלא מקיים פיגול אלא בזריקה וכו' כהרצאת כשר, כך הרצאת פסול.

(39) על-מנת שיתכפרו. (40) שהחושב בשעת הזריקה לשם ערלים, פוסל את הקרבן (שם, כרב חסדא). (41) זקנים או חולים. (42) ברייתא, שם עה, ב - לפי נוסחת כת"ב ב' ב'דקדוקי סופרים' שם, וכן הוא בר"ח. וכן היה גם לפני ה'תוספות' למעלה סא, א - ד"ה שחטו, עיי"ש. וכן הוא ב'ירושלמי' פ"ה דפסחים ה"ב. (43) כן הנוסחא גם בכת"י תימן ובדפוס רומי. וכן הביא ה'מאירי' בפסחים סא, א (נד ע"ד מדפי הספר) בשם רבינו (וראה בהגהות 'טורי אבן', וב'אור שמח' וב'חזון איש'). ואע"פ שבברייתא שם מפורש: "אדם יוצא בו ידי חובתו", נראה שלפי רבינו היתה הנוסחא שם "ואין אדם יוצא וכו'", וכן נראה מלשון הברייתא שם: "הפסח עצמו כשר ואדם יוצא וכו'". ואינו מובן: אם כשר הוא - בוודאי שיוצאים בו, ומה בא להשמיענו? אלא על-כרחך שהנוסחא: "ואין אדם יוצא וכו'". וכעין זה מצינו בזבחים מו, ב - בחטאת ששחטה לשם חולין, שכשרה ולא עלתה לבעלים לשם חובה, וכמו כן כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן - כשרים ולא עלו לבעלים לשם חובה (זבחים ב.). (44) החושב בשעת הזריקה בשביל "חולים וזקנים" שאינם יכולים לאכול כזית, אין זה פוסל את הקרבן. ומפרש רש"י (פסחים, שם) שהפסוק "איש לפי אכלו תכוסו" (שלומדים ממנו שלא לאוכליו פסול) נאמר בשחיטה. כמו שאמרו (פסחים סא). "רבי אומר, "תכוסו" לשון סורסי הוא, כאדם שאומר לחבירו כוס לי (שחוט לי) טלה זה". וראה עוד בזבחים ד, א.

פסח שני". "רוצה לומר, אם שחטו פסח ונזרק עליהם הדם, ואע"פ שלכתחילה אין ראוי לשחוט עליהם, ואחר-כך אירע פסול באלו האוננים או החולים או הזקנים ונטמאו במת, שאינם יכולים לאכול בלילה, פטורין הן מלעשות פסח שני, לפי שהם שחטוהו והם ראויים לעשות פסח". וראה ב'אור גדול' על משניות שם, שמפרש כי זה מוסב גם על חבורה של קטנים, ודלא כה'תוספות יום-טוב'. (26) שם צא, ב. (27) משום שאינן בני תורה יחמירו עליו לדקדק ויפסלוהו על חנם (רש"י שם). ובכת"י תימן: "שמא לא ידקדקו", וכן בדפוס וויניציאה, והוא על-פי ה'ירושלמי' פסחים פ"ח ה"ז: "אין עושין חבורה של גרים, מתוך שהן מקולקלין אין מדקדקין בו והם מביאין אותו לידי פסול". ועי' ב'תוספות' שם ד"ה שמא. (28) נלמד מחולים וזקנים שלמעלה (ה'המוריה').

ה. שְחַטוּ²⁹ שְלֹא לְמַנְוִייוּ³⁰ או לְמִי שְאִין פֶּל אֶחָד
מִהֶן יָכוֹל לֶאֱכֹל כְּזִית³¹ או שְשֻחְטוּ לְעֶרְלִים³² או
לְטֻמְאִים³³ - פֶּסוּל³⁴. שְחַטוּ לְמִי שְיָכוֹל לֶאֱכֹל וּלְמִי
שְאִינוּ יָכוֹל לֶאֱכֹל כְּזִית, לְמַנְוִייוּ וְשְלֹא לְמַנְוִייוּ,
לְמוֹלִים³⁵ וְלְעֶרְלִים, לְטָהוֹרִים וְלְטֻמְאִים - כְּשֹׁר³⁶;
שְאֵלוּ הָרְאוּיִין לוֹ אוֹכְלִין בְּהִלְכָהּ, וְהָאֲחֵרִים כָּאֵלוּ
לֹא חָשַׁב עֲלֵיהֶם.

(29) משנה, פסחים סא, א. (30) ברייתא, שם: יכול שחטו שלא למנויין, יהא כעובר על המצוה וכשר, ת"ל במכסת תכוסו, שנה עליו הכתוב לעכב. (31) כגון שהקרבן אינו מספיק לכל בני החבורה לכל אחד ואחד כזית (ראה למעלה ה"ב), או כגון שהיו חולים או זקנים שאינן יכולים לאכול כזית. והיינו "שלא לאוכליו" שבמשנה, שם. ובגמ' שם: אשכחן שלא למנויין, שלא לאוכליו מנא לן (שהוא פסול), אמר קרא (מות יב, ד) "איש לפי אכלו תכוסו" איתקש אוכלין למנויין. (32) ישראלים שלא נימולו, שאסורים לאכול הפסח, כמו שנאמר (שם, מח) "וכל ערל לא יאכל בו". וראה להלן פ"ט ה"ח שערל שאכל כזית מבשר הפסח - לוקה. (33) שאסורים בפסח ונזבחים לפסח שני, כמו שנאמר (במדבר טו, ו) "ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם, ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא". (34) משנה, שם. (35) ישראלים שנימולו. (36) שם. וראה להלן.

ו. שְחַטוּ לְמוֹלִים וְזָרַק הָדֵם לְשֵׁם מוֹלִים וְעֶרְלִים -
פֶּסוּל³⁷; שְהִזְרִיקָה חֲמוּרָה, שְהִיא עֶקֶר הַקֶּרְפֶּן³⁸.
שְחַטוּ לְמוֹלִים שְיִתְכַפְּרוּ³⁹ בוֹ עֶרְלִים - פֶּסוּל; שְהִי
יֵשׁ מִחֻשְׁבֶּת עֶרְלִים בְּזִרְיקָה⁴⁰. שְחַטוּ לְאוֹכְלֵיוּ לְזָרַק
דָּמוֹ שְלֹא לְאוֹכְלֵיוּ⁴¹ - הִפְסֵחַ כְּשֹׁר⁴², וְאִין אָדָם
יוֹצֵא בוֹ יְדֵי חוֹבָתוֹ⁴³, לְפִי שְאִין מִחֻשְׁבֶּת אוֹכְלִים
בְּזִרְיקָה⁴⁴.

(37) פסחים סא, ב - כרב חסדא שפירש שם בברייתא, כדלהלן: נאמר בתורה (שמות, שם) "כל ערל לא יאכל בו", "וכל ערל" משמע כולה ערלה (= שכולם ערלים), אבל מקצתה (= שיש בהם גם מולים וגם ערלים) - לא פסלה, ושוב נאמר שם (יב, מג) "זאת חוקת הפסח", ללמדנו שאין

ז. מִי⁴⁵ שְהוּא בְרִיא בְשַׁעַת שְחִיטָהּ וְחוּלָה בְשַׁעַת
זְרִיקָה, או חוּלָה בְשַׁעַת שְחִיטָהּ⁴⁶ וּבְרִיא בְשַׁעַת
זְרִיקָה - אִין שוֹחֲטִין⁴⁷ וְזוֹרְקִין עֲלֵיוֹ⁴⁸, עַד שְיִהְיֶה
בְרִיא מְשַׁעַת שְחִיטָהּ עַד שַׁעַת זְרִיקָה⁴⁹.

(45) ברייתא, שם עה, ב. (46) שאינו יכול לאכול כזית מן הפסח (תוספתא, פסחים פ"ז). (47) כלומר, אם היה חולה בשעת שחיטה. (48) אם היה בריא בשעת שחיטה וחולה בשעת זריקה. (49) בתוספתא, שם: "בשעת שחיטה ובשעת זריקת דם".

ח. שוֹחֵט אָדָם⁵⁰ עַל יְדֵי⁵¹ בְנוֹ וּבְתוֹ הַקֶּטְנִים⁵² וְעַל
יְדֵי עֶבְדוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנֻעִים⁵³ בֵּין מִדְּעַתָּן בֵּין שְלֹא
מִדְּעַתָּן⁵⁴; אָבֵל אֵינוֹ שוֹחֵט עַל יְדֵי בְנוֹ וּבְתוֹ

לעשות בבית אביה וכו' תאכל במקום שהיא רוצה", היינו שכבר עבר הרגל הראשון הסמוך לנישואיה, ופסח זה הוא מן הרגלים שלאחר הרגל הראשון, אלא שהיא נחפזת ללכת לבית אביה, ולפיכך תאכל מאיזה שתרצה, ובגמ' מקשים על הרישא של המשנה שברגל הראשון אוכלת משל בעלה, ובברייתא מפורש שברגל הראשון אוכלת משל אביה, ומתרת הגמ': לא קשיא, כאן (בברייתא) ברדופה (נחפזת) לילך (לבית אביה, משום כך אוכלת משל אביה), כאן (ברישא של המשנה) בשאינה רדופה (אינה נחפזת ללכת לבית אביה, משום כך אף ברגל הראשון תאכל משל בעלה, והסיפא של המשנה מיידי כמו הסיפא של הברייתא ברגלים אחרים שאינם סמוכים לנישואיה, והיא נחפזת ללכת לבית אביה, לכן תאכל מאיזה שתרצה). נמצא שיש שלשה דינים: א) אינה נחפזת – תאכל בבית בעלה, גם ברגל הראשון הסמוך לנישואין. והיינו רישא דמתניתין, כנ"ל. ב) נחפזת וברגל ראשון – תאכל משל אביה, והיינו רישא דברייתא. ג) נחפזת ובשאר הרגלים – תאכל מאיזה שתרצה, והיינו סיפא דמתניתין וסיפא דברייתא. והוסיף שם ה'מאירי' "שכן נראה לנו בה דעת גדולי המחברים (= הרמב"ם)". ולפי כל הנ"ל, לא השמיט רבינו שום דין מן המשנה, ומסתלקת קושיית הכסף-משנה. (66) רישא דברייתא, שם. (67) ברגלים שאינם סמוכים לנישואיה, אבל היא נחפזת ללכת לבית אביה. (68) סיפא דמתניתין וסיפא דברייתא. (69) ואם לא גילתה דעתה בשעת שחיטה, אע"פ שגילתה דעתה אחר-כך, אינה אוכלת לא משל בעלה ולא משל אביה, לפי ש"אין ברירה" בענין של תורה (גמרא, שם), וראה להלן בהערה סט. (70) שני אפטרופסין, וכל אחד מהם שחט את פסחו גם בשביל היתום. אפטרופוס הוא בלשון יוון 'אבי ילדים' ('ערוך'). (71) משנה, שם. ובגמרא שם פח, א – הקשו: "שמעת מינה, יש ברירה?" (כלומר, על ידי רצונו מתברר שפסח זה הוא שלו), ומתוך רבי זירא: "שה לבית מכל-מקום". (כלומר, מאחר שהיתום הוא קטן, הרי הוא אצל אפטרופוס כבני הבית, וכבר אמרו (שם פח.) ששוחט אדם על בניו הקטנים שלא מדעתו" ('מאירי'). וכן הוא בפירוש ר"ח שם "שה לבית מכל-מקום, בין מדעתו בין בעל-כרחו. תניא נמי הכי (וכן גם בכת"י מינכן, אבל בגמרא שלפנינו: "תנו רבנן") שוחט אדם על ידי בנו ובתו הקטנים וכו' בין מדעתו בין שלא מדעתו". והוסיף ה'מאירי' שם: "ולא תירצו בזה מאי רוצה בשעת שחיטה, שמאחר שהוא קטן אין רצונו רצון". ולפי"ז מה שאמרו "יאכל במקום שהוא רוצה", אין זה משום שעל-ידי שרוצה הובר הדבר שזהו הפסח שלו, שהרי "אין ברירה", ועוד שאין רצונו של הקטן רצון, אלא הרי הוא כנמנה על שני פסחים כאחד, שעל-פי הדין אינו אוכל אלא מן הראשון כדלהלן, ואעפ"כ הקילו בו להתיר לו לאכול במקום שהוא רוצה מאחר שהוא קטן. (72) שאין שוחטים עליו שלא מדעתו (ראה למעלה ה"ח). וכיון ששניהם הודיעו לו הרי הוא כנמנה על שני פסחים כדלהלן. (73) 'ירושלמי' פסחים פ"ח ה"א. (74) לאכול משיניהם. (75) 'ירושלמי' שם, וה"ב: "תני ר' חייא, הנמנה על שני פסחים כאחת, אוכל מאי זה מהן שנשחט ראשון". ומה שמפורש בבבלי (פסחים פח:) שאין נמנין על שני פסחים כאחד, ואם נשחטו עליו

1 הגדולים⁵⁵ ולא על ידי עבדו ושפחתו העברים⁵⁶ ולא
2 על ידי אשתו⁵⁷ אלא מדעתו. ואם שחקו ולא מחו
3 - הרי זה מדעתו⁵⁸.

(50) פסחים פח, א. (51) בשביל. (52) שמוטל עליו לחנכן (רש"י שם). (53) מפני שסומכין עליו, ועל כרחם ימשכו אחריו (רש"י שם). (54) בעל כרחו. כמו שכתוב (שמות יב, ג) "ויקחו להם וכו' שה לבית". משמע שבעל הבית יקחנו לכל בני ביתו ואין צריך לדעתם, שהרי אינם יכולין למחות (פסחים, שם). (55) אפי' אם סמוכין על שולחן אביהם, משום שיש בידם למחות ('תוספות' שם ד"ה ע"י). (56) אף כי שפחה עברית אינה יכולה להיות כ"אם בקטנותה, שהרי היא יוצאת לחפשי בהבאת סימני גדלות – אין שוחטין בשבילה אלא מדעתה, כיון שאין עליו לחנכה, יכולה למחות (רש"י שם). (57) משום שגם היא יכולה למחות, שהרי קיימא-לן (גיטין עז:): יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניוונת ואיני עושה לצרכך (רש"י, שם). (58) פסחים, שם.

4 ט. שחט על ידי בנו ובתו הקטנים ועל ידי עבדו
5 ושפחתו הפנענים, והלכו ושחטו הן לעצמן -
6 יוצאין בשל רבן⁵⁹.

(59) ואין יוצאין בשל עצמן (פסחים, שם).

7 י. שחט על ידי אשתו ובתו הגדולים ועל ידי
8 עבדו ושפחתו העברים, ושחטו הן לעצמן⁶⁰ - אין
9 לה מחוי גדול מזה, ואין יוצאין אלא בשל עצמן⁶¹.

(60) אף כי לא מחו בפירוש. (61) פסחים, שם.

10 יא. האשה⁶² שהיא בבית בעלה⁶³, שחט עליה אביה
11 ושחט עליה בעלה⁶⁴ - תאכל משל בעלה⁶⁵. היתה
12 נחפזת ללכת לבית אביה ברגל הראשון הסמוך
13 לנישואיה בדרך כל הפנות, ושחט עליה אביה ושחט
14 עליה בעלה - תאכל משל אביה⁶⁶. מכאן ואילף⁶⁷ -
15 תאכל ממקום שהיא רוצה⁶⁸. והוא שתברר לה מקום
16 שתרצה בשעת שחיטה⁶⁹. וכן יתום ושחטו עליו
17 אפטרופסין⁷⁰ - יאכל ממקום שהוא רוצה⁷¹. במה
18 דברים אמורים? ביתום קטן; אבל גדול⁷² - נעשה
19 כממנה עצמו על שני פסחים⁷³, והממנה עצמו על
20 שני פסחים⁷⁴ - אינו אוכל אלא מן הנשחט
21 ראשון⁷⁵.

(62) משנה, שם פז, א. (63) שכבר נשאה ואינה נחפזת ללכת לבית אביה (גמרא, שם). (64) ולא ביררה לעצמה בשעת שחיטה מאיזה קרבן רצונה לאכול ('תוספות' שם, ד"ה האשה). (65) אף ברגל הראשון הסמוך לנישואיה, מכיון שאינה נחפזת ללכת לבית אביה. וכן פירש ה'מאירי' שם את דברי המשנה "האשה בזמן שהיא בבית בעלה ושחט עליה אביה ושחט עליה בעלה, תאכל משל בעלה", שמדובר גם ברגל הראשון הסמוך לנישואיה, ובאופן שאינה נחפזת ללכת לבית אביה. ודברי הסיפא "הלכה רגל ראשון

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום ראשון י' אדר ב' – ספר קרבנות – הלכות קרבן פסח קפא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

אוכל משל עצמו היא כמשנה ראשונה שתיקנו שעובד אצל עצמו יום אחד ואצל רבו יום אחד, תיקנו גם שיצא ידי חובת פסח ע"י שיאכל משל עצמו. והברייתא שמפורש בה שאינו אוכל לא משל רבו ולא משל עצמו, היא כמשנה אחרונה (שהלכה כמותה – פ"ח מהל' עבדים ה"ז) שביטלו את התקנה שיאכל משל עצמו כדי שזה לא יהיה גורם לעיכוב שחרורו, שאומרים לו לאדון מהר ושחרר אותו כדי שלא ינמנע מן המצוה (כסף-משנה בשם רבינו אברהם, בנו של רבינו). וכעין זה כתב רבנו בעצמו בפיה"מ: "ואמרו לא יאכל משל רבו, וכמו כן לא יאכל משל עצמו, לפי כי עוד יתבאר לך כי הוא לא יניח עבד חציו בן חורין וחציו עבד (שהרי כופין אותו לשחררו), ולפיכך לא יאכל ממנו בשום פנים עד שיעשה בן חורין, ומה שאמר כאן (במשנה) לא יאכל משל רבו שיראה ממנו שהוא אוכל משל עצמו, זהו דעת האומר מניחין אדם חציו עבד וחציו בן-חורין".

יד. עד פמה נמנים⁸² על הפסח? עד שיהיה בו פזית לכול אחד ואחד⁸³. ונמנין עליו ומושכין את ידיהן ממנו עד שישחט⁸⁴. כיון ששחט אינו יכול למשך את ידו, שהרי נשחט עליו⁸⁵. נמנו עליו וחזרו אחרים ונמנו עליו: ראשונים, שיש להם פזית – אוכלים, ופטורים מעשות פסח שני; ואחרונים, שרבו עד שלא נמצא בו פזית לכול אחד – אינן אוכלין, וחייבים לעשות פסח שני⁸⁶.

(82) כמה אנשים אפשר למנות עליו. (83) משנה, פסחים פט, א. (84) משנה, שם: "נמנין ומושכין את ידיהן ממנו עד שישחט. רבי שמעון אומר (מושכין ידיהן) עד שיזרוק את הדם", ופסק כחכמים. (85) בגמרא שם למדו כן ממה שכתוב (שמות יב, ד) "ואם ימעט הבית מהיות משה – מחיותיה דשה". כלומר: אם באו לימעט ולימשך – מהיות משה, יתמעטו בעוד השה החי (רש"י שם). (86) ברייתא, שם עח, ב. אבל אם נמנו כאחת ואין לכל אחד ואחד – אין אוכלין (כל בני החבורה) (תוספתא פסחים פ"ז).

טו. הממנה⁸⁷ אחרים עמו על חלקו ולא ידעו בהן פני החבורה – הרי פני החבורה רשאים לתן לו חלקו אחר שיצלה⁸⁸ בעת האכילה⁸⁹, ובפני החבורה אוכלין משלהן והוא אוכל חלקו עם האחרים שפנה עליו בחבורה שניה⁹⁰. וכן פני החבורה שהיה אחד מהם גרגרן⁹¹ – רשאים להוציאו מהן⁹², ונותנין לו חלקו ויאכלהו בחבורתו⁹³. ואם אינו זולל – אינן רשאים לחלק⁹⁴.

(87) שם פט, ב – במשנה. (88) שהפסח נצלה כשהוא שלם ולא נצלה כשהוא חסר אבר (תוספתא פסחים פ"ה, ולהלן פ"ה ה"א). (89) (כלומר, אף-על-פי שבשעת אכילה אין מוציאים בשר הפסח מחבורה לחבורה, ראה להלן פ"ט ה"א הערה ג – מותרים הם להחלק ולאכול כל אחד ואחד לחוד, וראה להלן). (90) (מדובר כשכולם אוכלים בבית אחד, ואין שום מחיצה מפסקת ביניהם, שאם לא כן – אסור, שאין הפסח נאכל בשתי חבורות (להלן פ"ט ה"ה). וראה

לא יאכל לא מן הראשון ולא מן השני (ראה להלן פ"ג ה"א) – אין זה סותר לדברי הירושלמי, כי שם בבבלי מדובר שמתכוון לאכול רק מאחד מהם, מאיזה שירצה בשעת האכילה, ולפי ש"אין ברירה", לא יאכל לא מן הראשון ולא מן השני, אבל בירושלמי מדובר שבדעתו לאכול משניהם גם מזה וגם מזה, ולכן יאכל רק מן הראשון ('בית זבול' ח"א סי' כג אות ג).

יב. עבד⁷⁶ של שני שתפין⁷⁷: בזמן שמקפידין זה על זה שלא יגנבנו⁷⁸ – לא יאכל משל שניהן; ואם אינן מקפידין – ממקום שירצה יאכל⁷⁹.

(76) כנעני, שהוא חייב במצוות כאשה (ראה פ"א ה"א, ולמעלה ה"ד) ורבו שוחט עליו שלא מדעתו, ראה למעלה ה"ח. (77) ושניהם ישחטו עליו כל אחד ואחד בנפרד. (78) בפסחים פז, א – תנן: "עבד של שני שותפין, לא יאכל משל שניהם". ומקשה הגמרא מן הברייתא, דתניא: "עבד של שני שותפין, רצה מזה אוכל, רצה מזה אוכל", ומתרתא שדברי המשנה הם כשמקפידים הבעלים זה על זה. ומפרש רש"י שאינם רוצים להנות אחד מן השני, ואם העבד אוכל מאחד הקרבנות האלו, הרי שמחצית העבד השייך לבעל השני נהנה מן הבעל הראשון. ורבינו מפרש, שקפדי זה על זה "שלא יגנבנו", שכל אחד חושש שאם העבד יאכל משל השני ימשוך אליו עי"ז את לב העבד ויגנבנו (כסף-משנה). ובכת"י תימן, בכת"י אברבנאל ובדפוס וויניציאה, חסרות המלים "שלא יגנבנו". (79) אף כי לא בירר בשעת שחיטה, שהרי בעל העבד שוחט עליו שלא מדעתו, ראה למעלה ה"ח.

יג. מי שחציו עבד וחציו בן חורין⁸⁰ – לא יאכל לא משל רבו ולא משל עצמו⁸¹, עד שיעשה פלו בן חורין.

(80) "אם היה עבד של שני שותפין ושחררו אחד מהם, או אם היה לו אדון אחד וקיבל ממנו קצת דמיו ושחרר קצתו באלו הדמים, נחשב לחצי עבד וחצי בן חורין, אבל אם שחרר אותו האדון חציו על-ידי שטר, הרי זה אינו כלום, לפי שעיקר אצלנו המשחרר חצי עבדו לא קנה, וזהו בשטר" (רבינו בפיה"מ גיטין מא. וראה בפ"ח מהל' עבדים ה"ד). (81) במשנה (פסחים פז). תנן: "מי שחציו עבד וחציו בן-חורין, לא יאכל משל רבו", ובגמרא (פח). מקשה: "משל רבו הוא דלא יאכל, אבל משל עצמו יאכל, והא תניא לא יאכל לא משלו ולא משל רבו?" ומתרתא הגמרא: "לא קשיא, כאן במשנה ראשונה, וכאן במשנה אחרונה, דתנן: מי שחציו עבד וחציו בן חורין, עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד, דברי ב"ה. ב"ש אומרים: תקנתם את רבו (שאינו מפסיד כלום מהראוי לו – רש"י) ואת עצמו לא תקנתם, לישא שפחה אינו יכול שכבר חציו בן חורין (שצד החירות שבעבד אסור בשפחה), לישא בת חורין אינו יכול שעדיין חציו עבד (ובת חורין אסורה לעבד), יבטל? והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה וכו', אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין, וכותב שטר על חצי דמיו", ומפרש רבינו, שהמשנה שנראה בה שהוא

של ר' נתן (פסחים עח:): שאכילה (אם לא היה הקרבן ראוי לאכילה בשעת זריקה) מעכבת את כשרות הקרבן. (9) שבשעת הזריקה היו ראויים לאכילה. (10) משנה שם ומימרא של אביי בגמרא: "ופטורין מלעשות פסח שני - ששכח אחר זריקה דבעידנא (בשעה) דאזריק דם הוה חזי לאכילה". ואף לרבנן הסוברים "אכילה מעכבת", אין זה אלא באופן שאינו ראוי לאכילה בשעת זריקה. וראה לחם משנה להלן הלכה ד. והוא הדין שפטורים מלעשות פסח אחר אם יש עוד שהות בי"ד בניסן. (11) כלומר, עבד כנעני. (12) שאם לא אמר לו כן, הרי מה שקנה עבד כנעני קנה רבו (גמרא שם). וכוננת רבינו שאמר לו בלשון המועיל שלא יקנה רבו, כגון שאמר לו: על מנת שתאכל אתה הפסח. (13) ששוחט גדי וטלה ואומר: אם גדי אמר לי - גדי שלו וטלה שלי, ואם טלה אמר לי - טלה שלו וגדי שלי.

ג. פני חבורה שאמרו לאחד: צא ושחוט לנו את הפסח, ואמר הוא להן: ואתם שחטו עלי, ושחטו הם ושחט הוא - פלם אוכלין מזה שנשחט ראשון, והאחרון יצא לבית השרפה.¹⁴

(14) דברים פשוטים הם, ונלמדים ממה שמתבאר בהלכות שבסמוך (כסף משנה).

ד. חבורה שאבד פסחה, ואמרו לאחד: צא ובקש¹⁶ ושחוט עלינו¹⁷, הלך ומצא פסח שאבד ושחטו, והם לקחו פסח אחר ושחטוהו: אם שלו נשחט ראשון - הוא אוכל משלו, והן אוכלין עמו, והשני ישרף¹⁸; ואם שלהן נשחט ראשון - הן אוכלין משלהן¹⁹, והוא אוכל משלו²⁰. אין ידוע אי זה מהן נשחט ראשון או ששחטו שניהן כאחת²¹ - הוא אוכל משלו²², והן אינן אוכלין עמו²³, ושללהן יצא לבית השרפה²⁴, ופטורין מלעשות פסח שני²⁵.

(15) מבני חבורתם (רש"י בקידושין מא:). (16) חפש את הפסח האבוד. (17) כלומר: כשתמצאנו, תשחטנו בשבילנו. (18) כיוון שאמרו לו שחוט עלינו, הרי נמנו על הקרבן הזה וכיוון שנשחט כבר אין יכולין למשוך את ידיהן מן הקרבן, ומשום כך השני יישרף שהוא פסח בלא בעלים, ראה רש"י שם. (19) שהרי משכו ידיהם מן הקרבן האבוד לפני שנשחט. (20) שהרי הוא לא נמנה איתם על הקרבן השני. (21) שאי אפשר לצמצם אחד מהם נשחט תחילה. (22) שהרי הוא אוכל משלו בכל אופן. (23) שמה שלהם נשחט ראשון, ונמצא שמשכו ידם מזה ששחט השליח ואסורים לאכלו, כי הפסח אינו נאכל אלא למנוייו. (24) שמה שלו נשחט ראשון והם נמנו על שלו ולא על שלהן, ודין פסח שאין לו בעלים - בשריפה. (25) [ובדברי רבינו יש לומר שסמך על מה שכתב למעלה בהלכה ב, שרק אם שכח לאחר הזריקה פטור מלעשות פסח שני, כמו כן כאן מה שאמר "אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון או ששחטו שניהן כאחת" אין הכוונה שבעת זריקה לא ידעו, אלא שידעו ולבסוף נשכח ושוב לא ידעו, באופן שבני החבורה אינם יכולים לאכול לא משלו ולא משלהם.

ב'מעשה רוקח'. (91) זולל, שאוכל הרבה. (92) פסחים, שם. (93) לעצמו, ראה למעלה. (94) שם. ראה להלן פ"ט ה"ו.

יום שני י"א אדר ב' ה'תשע"ט

פרק נְשִׁיחִי

(1) יבאר האומר לעבדו לך ושחוט לך עלי את הפסח, ואם קבע גדי או טלה.

א. האומר לעבדו: צא ושחוט עלי את הפסח, אף על פי שדריך רבו לשחוט טלה בכל שנה והלך ושחט עליו גדי, או שהיה דרכו לשחט גדי והלך ושחט עליו טלה - הרי זה יאכל ממנו; שהרי לא פירש ואמר לו שחוט לי ממין פלוני. הלך ושחט גדי וטלה² - אינו אוכל משניהן, אלא יצאו לבית השרפה; שאין נמנין על שני פסחים³. ואם היה מלך או מלכה ואמר לעבדו לשחט עליו ושחט גדי וטלה - יאכל מן הראשון, משום שלום מלכות⁴.

(2) שרבו יאכל מאיזה מהם שיבחר. (3) כדי לאכול מאיזה מהם שירצה בשעת אכילה, לפי ש"אין ברירה" ושמה בשעת שחיטה לא הייתה דעתו על זה. (רש"י שם). אבל אם נמנה על שני פסחים כדי לאכול משניהם - אוכל מן הנשחט ראשון. (4) ומפרש רבינו שמשום שלום מלכות הקלו בה מפני שדעתם קלה לכעוס (מאירי וכסף משנה). וצריך לומר לדעת רבינו שמה שאמר "אין ברירה" - אין זה מן התורה, אלא מגזירת חכמים, ומשום שלום מלכות לא גזור.

ב. האומר לשלוחו: צא ושחוט עלי את הפסח, וקבע לו גדי או טלה, ושכח מה אמר לו רבו - הרי זה שוחט גדי וטלה ואומר: אם גדי אמר לי - גדי שלו וטלה שלי, ואם טלה אמר לי - טלה שלו וגדי שלי. שכח השולח⁵ מה אמר לו - שניהן יצאו לבית השרפה⁶. ואם שכח השולח קדם שיצרך הדם⁷ - חייבין לעשות פסח שני⁸; שכח אחר שגזרק הדם⁹ - פטור מלעשות פסח שני¹⁰. וכן הדין באומר לעבדו¹¹: צא ושחוט עלי, וקבע לו, ושכח העבד מה אמר לו רבו. והוא שיתן לו רועה של רבו גדי וטלה ואמר לו: שחוט שניהן, כדי שתשחוט כמנו שאמר לו רבך, והרי אחד מהן שלך על מנת שלא יהיה לרבך בו פלוס¹². אם עשה הרועה כך, אחר כך יהיה אפשר לעבד להתנות כמנו שבארגו¹³.

(5) אחר ששחט השניים (רש"י). בין ששכח קודם שגזרק הדם ובין ששכח אחר שגזרק הדם. (6) שהרי אינו ידוע איזה הוא של השולח ואיזהו של השליח, ואינם יכולים לאכלם, כי אין הפסח נאכל אלא למנוייו. (7) שבשעת הזריקה לא היו שניהם ראויין לאכילה. (8) שם בגמרא מימרא של אביי: "שכח (רבו) לפני זריקה דכי אזריק דם לא הוה חזי לאכילה חייבין לעשות פסח שני". וכחכמים

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שני י"א אדר ב' - ספר קרבנות - הלכות קרבן פסח קפג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מְשׁוּכּוֹת מִשְׁלָנוּ וְנִמְנֵינוּ עַל שְׁלֹף. וְכֵן חֲמֵשׁ חֲבוּרוֹת
שֶׁל חֲמֵשֶׁה חֲמֵשֶׁה⁴⁰ בְּגֵי אָדָם, אוּ עֶשֶׂר חֲבוּרוֹת שֶׁל
עֶשְׂרֵה עֶשְׂרֵה - מוֹשְׁכִין לָהֶן אֶחָד מִכָּל חֲבוּרָה
לְחֲבוּרָה הָאַחֶרֶת⁴¹, וְכֵן הֵם מִתְּנִים וְאוֹמְרִים⁴², וְאַחֵר
כֶּף שׁוֹחֲטִין.

(38) והיינו מפני שאז אפשר עדיין למשוך ידיהם מן הפסח.
ומכיוון שאין הפסח נאכל אלא למנוייו, ואלו אינם יודעים על
איה נמנו, לכן עושים כדלהלן. (39) במשנה שם. והוצרך
לכך משום שכתוב (שמות יב, ד) "ואם ימעט הבית משה",
ומזה למד ר' יהודה (פסחים צט.) "שמתמעטין והולכין
(אנשי חבורה מושכין את ידיהן מן הקרבן) ובלבד שיהיה
אחד מבני החבורה קיים (נשאר)". (40) בגמרא פסחים שם
אמרו ש"חמשה חמשה" דווקא הוא, אבל של חמשה
וארבעה לא, שהרי אם יתפזרו הארבעה אלו לארבע חבורות,
יישאר הפסח החמישי בלי אף אחד מבני החבורה שלו.
(41) כלומר, שכל חמשת האנשים שבכל חבורה וחבורה
מתפזרים לחמשת הפסחים, באופן שלא יישאר אף פסח אחד
שלא יהיה בו אחד מבני החבורה הראשונים. (42) הארבעה
שבחבורה החדשה לחמישי: אם שלך הוא פסח זה ידי
ארבעתנו משוכות מארבעת הפסחים שלנו בכל מקום שהם
ואנו נמנים עמך, וכן הן חוזרין ואומרים לשני וכן הארבעה
לכל אחד שבחבורה וכן כל חבורה וחבורה (רש"י שם).

ח. שְׁנִים שֶׁנִּתְעַרְבוּ פִּסְחֵיהֶן - זֶה לֹוֹקֵם פִּסַּח אֶחָד
מִן הַתַּעֲרֻבוֹת וְזֶה לֹוֹקֵם לוֹ אֶחָד, וְזֶה מִמֶּנָּה עַל
פִּסְחוֹ אֶחָד מִן הַשּׁוֹק וְהָאֶחָד מִמֶּנָּה עִמּוֹ אֶחָד מִן
הַשּׁוֹק⁴³, כִּדִּי שִׁיחִיו שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת, וְאַחֵר כֶּף יָבֹוא
אֶחָד מִשְׁנֵיהֶם אֶצֶל אֶלּוֹ וְיָבֹוא אֶחָד מֵאֶלּוֹ אֶצֶל
הָאַחֶר⁴⁴, וּמִתְּנֵה כָּל אֶחָד עִם חֲבֵירוֹ שֶׁבָּא אֶצֶל
מִחֲבוּרָה שְׁנִיָּה וְאוֹמֵר: אִם שְׁלִי הוּא פִּסַּח זֶה - יִדְּךָ
מִשּׁוּכּוֹת מִשְׁלָךְ וְנִמְנִית עַל שְׁלִי⁴⁵, וְאִם שְׁלֹף הוּא -
יְדִי מִשּׁוּכָּה מִפִּסַּח שְׁלִי וְנִמְנִית עַל שְׁלֹף. וְנִמְצָא
שֶׁלֹא הִפְסִידוּ כָּלֵם⁴⁶.

(43) שאם לא כן, לא יוכל להתנות אחד עם השני ולומר לו
אם שלך הוא הפסח הזה אני מושך ידי משלי כי על ידי כך
הוא מניח את פסחו בלא בעלים, ולמנות עצמו על של חבירו
וחבירו על שלו לפני שימשכו את ידיהן משלהן אי אפשר,
לפי שאין נמנים על שני פסחים כאחד (רש"י שם).
(44) משמע שאפילו שני המנויין הראשונים יכולים ללכת כל
אחד לפסח של השני ולהשאיר על פסחם את זה שמינו מן
השוק. (45) אבל לא יאמר להיפך: נמנית על שלי וידיך
משוכות משלך, שכל זמן שלא משך ידו משלו, אינו יכול
להימנות על פסח אחר, שאין נמנים על שני פסחים כאחד.
(46) שאף אחד מן הקרבנות אינו יוצא לבית השריפה.

ט. חֲמֵשֶׁה⁴⁷ שֶׁנִּתְעַרְבוּ עוֹרוֹת פִּסְחֵיהֶן וְנִמְצָאָת
יָבֵלֶת⁴⁸ בְּעוֹר אֶחָד מֵהֶן - כָּלֵם יֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרִיפָה⁴⁹.
וְאִם נִתְעַרְבוּ קֳדָם זְרִיקַת דָּמָן⁵⁰ - חֲבִיבִין בְּפִסַּח
שְׁנִי⁵¹; נִתְעַרְבוּ אַחֵר זְרִיקָה - פִּטְוִרִין מִלְּעֻשׂוֹת פִּסַּח
שְׁנִי⁵². שְׁאֵם הִקְרִיבוּ פִּסַּח שְׁנִי - נִמְצָא זֶה שֶׁקָּרַב

ומכיוון שבעת הזריקה היה ידוע - פטורים הם מלעשות
פסח שני].

ה. אָמַר לָהֶם זֶה שֶׁשְׁלַחוּהוּ לְבִקֵּשׁ פִּסַּח שְׂאֵבֵד
וְלִשְׁחַט²⁶: אִם אַחֲרָתִי - שְׁחַטוּ אֹתָם עָלַי, הֲלֹךְ
וּמִצָּא וְשַׁחַט, וְהֵם לָקְחוּ וְשַׁחַטוּ: אִם שְׁלַחְהֶן נִשְׁחַט
רִאשׁוֹן - הֵם אוֹכְלִין מִשְׁלָהֶם, וְהוּא אוֹכֵל עִמָּהֶם,
וְהַשְּׁנִי יִשְׂרָף; וְאִם שְׁלֹו נִשְׁחַט רִאשׁוֹן - הוּא אוֹכֵל
מִשְׁלֹו, וְהֵן אוֹכְלִין מִשְׁלָהֶן²⁷. אִין יָדוּעַ אִי זֶה מֵהֶן
נִשְׁחַט רִאשׁוֹן אוּ שֶׁשַּׁחַטוּ שְׁנֵיהֶם כְּאַחֵד²⁸ - הֵן
אוֹכְלִין מִשְׁלָהֶן, וְהוּא אִינוֹ אוֹכֵל עִמָּהֶן²⁹, וְשְׁלֹו יֵצֵא
לְבֵית הַשְּׂרִיפָה³⁰, וּפְטוֹר מִלְּעֻשׂוֹת פִּסַּח שְׁנִי.

(26) לא שאמרו לו שישחוט בשבילם אלא רק שיחפש את
הפסח וכשימצאנו יביאנו אליהם והם ישחטוהו (כסף
משנה). (27) שהם לא אמרו לו שישחוט להם. ונמצא
שמשכו ידם מהקרבן שלו. (28) שאי אפשר לצמצם ואחד
מהם נשחט תחילה. (29) כי שמא שלו נשחט ראשון ולא
נמנה כלל על שלהן. (30) שמא שלהם נשחט ראשון והוא
נמנה עמהם, ושלו הוא פסח שאין לו בעלים, שהוא לשריפה.

ו. אֶבֶד לָהֶן פִּסְחָם, וְאַבֵּד לוֹ פִּסְחוֹ, וְאָמַר לָהֶן: צֵאוּ
וּבִקְשׁוּ וְשַׁחַטוּ עָלַי³¹, וְאָמְרוּ לוֹ: צֵא וּבִקֵּשׁ וּשְׁחַט
עָלֵינוּ, וְהֲלֹךְ וּמִצָּא וְשַׁחַט, וּמִצָּאוּ הֵם וְשַׁחַטוּ - כָּלֵם
אוֹכְלִין מִן הָרִאשׁוֹן³², וְהַשְּׁנִי יִשְׂרָף³³. וְאִם אִין יָדוּעַ
אִי זֶה נִשְׁחַט תַּחֲלָה אוּ שֶׁשַּׁחַטוּ שְׁנֵיהֶן כְּאַחֵד³⁴ -
שְׁנֵיהֶן יִשְׂרָפוּ³⁵, וּפְטוֹרִין מִלְּעֻשׂוֹת פִּסַּח שְׁנִי. הֲלֹךְ
הוּא לְבִקֵּשׁ וְהִלְכּוּ הֵם לְבִקֵּשׁ וְלֹא אָמְרוּ זֶה לָזֶה
כָּלֵם, אָף עַל פִּי שֶׁהִיָּה בָּלָפֶם שִׁישְׁחוּט כָּל אֶחָד
מֵהֶן עַל חֲבֵירוֹ, אוּ שֶׁהִיוּ שָׁם רְמִיזוֹת וּדְבָרִים שְׂאֵמָדִן
הִדְעַת בָּהֶן שֶׁכָּל אֶחָד שִׁימְצָא יִשְׁחוּט עַל חֲבֵירוֹ³⁶,
הוֹאִיל וְלֹא פָּרְשׁוּ וְלֹא אָמְרוּ זֶה לָזֶה כָּלֵם - אִינֶן
אַחֲרָאִין זֶה לָזֶה³⁷.

(31) חפשו את הפסח שאבד לכם ושחטו אותו גם בשבילי.
(32) שהרי כולם נמנו עליי, ומשנשחט אין למשוך את ידיהם
ממנו. (33) כדין פסח שאין לו בעלים. (34) שוודאי אחד
מהם נשחט תחילה. (35) משום שלא ידוע איהו מהם הוא
שנמנו עליו. (36) במשנה שם: "לא אמר להן ולא אמרו
לו", ומפרש רבינו שהיו שם רמזות, שאם לא כן, הדבר
פשוט ואין למשנה להשמיע לנו זאת (כסף משנה).
(37) ואין להם לחשוש איהו מהן נשחט ראשון, אלא זה אוכל
משלו אף אם שלהן נשחט ראשון, וכן הם אוכלים משלהם,
אף אם שלו נשחט ראשון (רש"י שם).

ז. שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת שֶׁנִּתְעַרְבוּ פִּסְחֵיהֶן קֳדָם שִׁישְׁחַטוּ³⁸
חֲבוּרָה זוֹ לֹוֹקֵחִין כְּבֵשׁ אֶחָד מִן הַתַּעֲרֻבוֹת
וְהַשְּׁנִיָּה לֹוֹקֵחִין הַשְּׁנִי, וְאֶחָד מִבְּנֵי חֲבוּרָה זוֹ בָּא
אֶצֶל אֶלּוֹ³⁹ וְאֶחָד מִבְּנֵי שְׁנִיָּה בָּא אֶצֶל הָרִאשׁוֹנָה,
וְכָל חֲבוּרָה מֵהֶן אוֹמְרֶת לָזֶה הָאֶחָד שֶׁבָּא אֶצֶלֶם:
אִם שְׁלָנוּ הוּא הַפִּסַּח הַזֶּה - יִדְּךָ מִשּׁוּכּוֹת מִשְׁלָךְ
וְנִמְנִית עַל שְׁלָנוּ, וְאִם שְׁלֹף הוּא הַפִּסַּח הַזֶּה - יְדִינוּ

ליתא, אבל כן הוא במאירי שם בלשון הברייתא. והוא לדעת אב"י בגיטין שם שכל שבידו, נאמן. ואם אינו בידו, אינו נאמן. וכן כתב רבינו בפ"ט מהלכות פסולי המוקדשין הלכה טו: "היה מקריב עמו בזבחים ואמר לו נתפלגו - נאמן; וזבחים שהקרבתי לך באותו היום נתפלגו - אם היה נאמן לו סומך על דבריו וכו'" [ומה שכתב בפ"ג מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה ח: "היה עושה עמו בטהרות, ולאחר זמן מצאו ואמר לו בשעה שפגע בו, טהרות שעשיתי עמך נטמאו, הרי זה נאמן" - היינו אם הוא נאמן לו, וכמו שכתב כאן ובהלכות פסולי המוקדשין שם. ועיין בכסף-משנה שם]. (9) קידושין סו. בההוא סמיא שאמר לו עד אחד: אשתו זינתה, ובא לשאול את מר שמואל, ואמר לו מר שמואל אם הוא נאמן לו - יגרשנה. וכן כתב רבינו בהלכות פסולי המוקדשין שם. (10) "כלומר, הדין נותן" (רש"י גיטין שם). (11) ולעשות לפנים משורת הדין. (12) כן בלשון הברייתא במאירי שם. והראב"ד כתב: "אין כאן שבח, שאם היה פטור אינו יכול להביא פסחו נדבה על תנאי שלמים", רוצה לומר, כמו שכתב רבינו בסוף פרק ג, שהנתינין בזריקה אל יתנם בשפיכה לכתחילה. והלחם-משנה מתוך שרק בחמשה אמרו כן למעלה, שאינו בדין שכולם יעברו על איסור לכתחילה כדי לזכות לאחד שחייב בפסח, אבל כאן הוא עצמו חייב בספק והוא עצמו יעבור על איסור לכתחילה כדי להקריב קרבן פסח.

1 בראשון קרבן פסח מביא חלין לעזרה⁵³. ואם נמנו
2 כלן על פסח אחד⁵⁴ - נמצא נשחט שלא למחב⁵⁵,
3 וזה פמי שנשחט שלא למנווי⁵⁶. ואם התנה כל
4 אחד מהן ואמר: אם אינו פסח יהיה שלמים - דם
5 הפסח בשפיכה ודם השלמים בזריקה, והנתינין
6 בזריקה אל יתנם בשפיכה לכתחילה⁵⁷. לפיכך
7 פטורין מפסח שני.

(47) ברייתא שם פח: ונקט חמישה והוא הדין לפחות וליותר. (48) היא אחד מן המומין הפוסלים בקרבן. (49) שכל אחד ואחד מהם בספק, שמא הוא הבעל-מום. (50) וכל זה כשישנו מן הסדר, והפשיטו את עורותיהן לפני ששפכו את הדם על יסוד המזבח, שהרי הסדר הוא ש"אחר ששופכים דמו מפשיטין אותו". (51) שהרי בשעת זריקה לא היו הקרבנות ראויין לאכילה מצד ספק בעל מום, ונמצא שכולם פסולים. (52) שהרי ארבעת הקרבנות היו ראויין לאכילה בשעת הזריקה, ורק אחד הוא פסול, ואין לחייב כולם מספק. (53) ואין מביאין חולין לעזרה (קדושין נז:), משום שנאמר (דברים יב, כא) "וזבחת מבקרך ומצאנך וכו' בשערך" (רש"י שם). (54) ואין מביא על ידי כך חולין בעזרה שהרי אחד מהם בוודאי מחוייב בקרבן הפסח. (55) שהרי מן הדין כולם פטורים. (56) וראה למעלה פרק ב הלכה א ש"אין שוחטין את הפסח אלא למנווי". (57) אף על פי שבדיעבד יצא.

יום שלישי י"ב אדר ב' ה'תשע"ט

פרק רביעי

(1) יבאר פסח הנשחט במחשבת שינוי השם והשוחט על בני חבורה, ואמר: הפסח ששחטתי שלא לשמו היה.

8 א. כבר נתבאר בהלכות פסולי המקדשין², שהפסח
9 אינו נשחט³ אלא לשם פסח ולשם בעליו⁴; ואם
10 שחטו במחשבת שינוי השם⁵ - פסול⁶. השוחט⁷ את
11 הפסח על בני חבורה, ואמר להם לאחר זמן⁸: אותו
12 הפסח ששחטתי עליכם - שלא לשמו שחטתיו, אם
13 היה נאמן להן - סומכין על דבריו⁹, ואם לאו -
14 שורת הדין¹⁰ שאינו נאמן. והרופה להחמיר על
15 עצמו¹¹ - הרי זה משבח, ויביא פסח שני¹².

(2) פט"ו הלכות א, ג, יא. (3) וכמו כן קבלת הדם והולכתו וזריקתו, ראה שם. (4) שנאמר (דברים טז, א) "שמור את חודש האביב ועשית פסח" - שיהיו כל עשיותיו לשם פסח, הרי שינוי קודש (=שעשאו לשם קרבן אחר). ועוד נאמר (שמות יב, כז) "ואמרתם זבח פסח הוא", שתהא זביחה לשם פסח, אם אינו ענין לשינוי קודש, תנהו ענין לשינוי בעלים (וזבחים ז:). (5) שלא לשם פסח או שלא לשם בעליו, ראה פ"ג מהלכות פסולי המוקדשין הלכה א. (6) משנה בזבחים ב. ופט"ו שם הלכות ג"א. (7) תוספתא תרומות פ"ב ופסחים פ"ג, בשינוי לשון קצת. ובמאירי לגיטין נד: (עמוד 224) הביא כלשון רבינו, מכאן עד סוף ההלכה, בשם ברייתא בפסחים. (8) בתוספתא שם ושם

16 ב. פסח הפסח שנטמא ונודע לו קדם זריקה, אף
17 על פי שהאמורין טהורין - לא יזרק את הדם¹³;
18 שאין הפסח בא אלא לאכילה¹⁴. ואם זרק - לא
19 הרצה¹⁵. ואם לא נודע לו עד שניזרק הדם -
20 הרצה¹⁶; שהציץ מרצה¹⁷ על שגגת הפסח שנטמא,
21 ואינו מרצה על הדון¹⁸. נטמאו מקצת האיברים -
22 שורף את הטמאים ואוכל את הטהורים¹⁹. נטמאו
23 האמורים והפסח קדם - זורק את הדם והפסח נאכל
24 לערב²⁰. נטמאו הפסחים אחר שנשחט²¹ - לא יזרק
25 את הדם. ואם זרק - לא הרצה²². לפיכך חייבין
26 בפסח שני. שאין הציץ מרצה על טמאת הגוף²³
27 אלא אם נטמא בטמאת התהום²⁴, כמו שפארנו
28 בהלכות ביאת המקדש²⁵.

(13) משנה בפסחים עח: כחכמים של רבי נתן שאכילה מעכבת. וראה למעלה פרק ג הלכה ב. (14) וכיון שנטמא הבשר ואינו ראוי לאכילה - אינו זורק את הדם. (15) וחייב לעשות פסח שני. (16) ופטור מלעשות פסח שני. (17) פסחים פ: במשנה. (18) כדברי רבינו בגמרא שם. (19) בתוספתא פסחים פרק ו: נטמאו חלבים והבשר קיים, אם יש כזית לכל אחד ואחד, יזרוק. ואם לאו, לא יזרוק. ומשמע לו לרבינו דבנטמא קצת הבשר עסקינן, מדקתני אם יש כזית לכל אחד ואחד (כסף-משנה). (20) במשנה שם עח: "נטמא החלב והבשר קיים, זורק את הדם". (21) שאם נטמאו לפני שנשחט - אין שוחטים עליו, ראה להלן פ"ה הלכה א, ופ"ו הלכה א. (22) כלומר, אף אם לא נודע עד שזורק הדם. (23) שם פ: במשנה. (24) מת

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שלישי י"ב אדר ב' – ספר קרבנות – הלכות קרבן פסח קפה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

לאחר שחיתה, ראה להלן. (29) לפני שנשחט, שהרי לאחר שנשחט אינם יכולים למשוך את ידיהם, ראה למעלה פ"ב הלכה יד, אלא שלא נודע עד לאחר שנשחט, שמשכו ידיהם לפני השחיתה. וכל אלה כשלא נודע שנטמאו, שמתו ושמשכו ידם על לאחר זריקה, וראה להלן. (30) שם פב: כרב יוסף לפי הלשון השניה, ואליבא דחכמים של ר' יוחנן בן ברוקא, שאפילו לפני זריקה אין זה פסול הגוף אלא פסול בעלים. (31) מניח את הבשר עד שיסריח, או משאירו לילה אחד ונפסל בלינה. אחרת - אין לשרפו, משום בזיון קדשים. (32) פסחים עג: (33) כגון שנטמא הבשר. (34) ואין צריך להניח עד שתעובר צורתו, משום שהבשר נפסל ואין זה מבזה קדשים. (35) שנטמא הדם או נטמאו הבעלים. (36) שזה נחשב פסול בגוף הקרבן (כסף-משנה). ואף-על-פי שבפסחים עג: נראה מפורש, שאף אם לא נודע אלא לאחר שחיתה, ישרף מיד - סמך רבינו על דברי הירושלמי פסחים סוף פרק ו, שנראה משם, שאם לא נודע אלא אחר שחיתה - אין זה פסול הגוף (אור שמח). [ועיין בספר "הר המוריה" להלן פ"ב, מהלכות שגגות הלכה י]. (37) תוספתא פסחים פ"ז, וירושלמי שם סוף פרק ז. (38) כלומר, הטמאים התחילו לאכול (ירושלמי שם). (39) [כלומר, הטהורים עדיין לא התחילו. ובירושלמי שם מפורש, שכל-שכן אם התחילו הטהורים ולא התחילו הטמאים, שזכו הטהורים בחלקם של הטמאים. והמאירי שם פא: (עמ' 130) כתב "אם לא התחילו הטהורים עדיין לאכול, לא זכו הטהורים בחלק הטמאים וכו' וכן היא בתלמוד המערב". ונראה שיש לתקן דבריו: "אם לא התחילו הטהורים עדיין לאכול [זכו בחלק הטמאים, אבל אם התחילו לאכול] - לא זכו הטהורים בחלק הטמאים וכו'", שהכל תלוי באכילת הטהורים. וכן הוא ברמב"ם כ"י תימן להלן בסמוך: "אבל אם התחילו ונטמאו קצתן וכו'", ותיבת "כולן" חסרה. ולפי זה, הכל תלוי באכילת הטהורים כנ"ל. וכן מוכח מזה שרבינו השמיט ולא כתב למעלה דין התחילו הטהורים, אבל הלא בירושלמי שלפנינו מפורש להיפך כנ"ל, וראה עוד להלן]. (40) [שכיון שהתחילו כולם לאכול - נקבעה חבורתם (ראה להלן פ"ט הלכה א והערה ג, ולמעלה הערה כה, ובפ"ב הלכה טו הערה פז) וכיון שננטמאו מקצתם שאינם יכולים עוד להצטרף, נתפרדה החבילה, והרי הם מעתה כשתי חבורות, ואסור לטהורים לאכול מחלקם של הטמאים, לפי ש"אינו אוכל אלא בחבורה אחת" (להלן פ"ט הלכה א), אבל אם לא התחילו כולם לאכול, זכו הטהורים בחלקם של טמאים, שהם קובעים חבורתם במקומם. וכן נראה קצת בירושלמי שם שסמכו לדין הנ"ל ענין של שתי חבורות]. (41) תוספתא שם: "בני חבורה שמתו מקצתן או נטמאו מקצתן, השאר אוכלין ואין חוששין". (42) פירוש, כל הקרבן. (43) רוב הקרבן, ויש כאן פשיעת בעלים, לפיכך שורפין אותו לפני הבירה. (44) משנה בפסחים פא: וכל המקדש כולו נקרא בירה (רש"י שם), ויש שם הרבה אנשים. (45) גמרא שם: "מאי טעמא, א"ר יוסי בר חנינא כדי לביישן", "כדי שישמרו להבא ולא יבואו לידי טומאה" (פירוש המשניות שם). (46) משנה שם. והם עצי הקדש, שהוקדשו לשריפת קרבנות על המזבח, והתירו חכמים

שלא ידעו עליו, ורק אחר שנטמא נודע שיש שם מת (ברייתא בפסחים פא:). ובמשנה שם: "נטמא טומאת התהום, הציץ מרצה". ואיוויה טומאת התהום? כל שאין אדם מכירה אפילו בסוף העולם, ולא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד, אבל הרוג לא, שהרי יודע בו זה שהרגו" (פ"ו מהלכות נזירות הלכה יח). (25) פ"ד הלכה ו. ושם כתב רבינו שאף אם נודע לו שהוא טמא טומאת התהום קודם שיזרוק הדם, וזרק אח"כ את הדם - הורצה, שהציץ מרצה על טומאת התהום אע"פ שהוא מזיד.

- 1 ג. הפסח שייצא מירושלים²⁶ או שנטמא בארבעה
- 2 עשר - ישרף מיד²⁷. נטמאו הבעלים או מתו²⁸ או
- 3 משכו את ידיהם²⁹, אפילו נטמאו או מתו קדם זריקת
- 4 הדם³⁰ - מניחין אותו עד שתעבר צורתו³¹ ואחר כך
- 5 ישרף. זה הפלל³²: כל שפסולו בגופו³³ - ישרף
- 6 מיד³⁴; בדם או בבעלים³⁵ - תעבר צורתו ואחר כך
- 7 ישרף. לפיכך, אם שחטו אחר שנודע שמשכו
- 8 הבעלים את ידיהם או מתו או נטמאו ונדחו לפסח
- 9 שני - הרי זה ישרף מיד³⁶. במה דברים אמורים
- 10 שיישרף אם נטמאו הבעלים? כשנטמאו כל בני
- 11 החבורה; אבל אם נטמאו מקצתן - זכו הטהורים
- 12 בחלקם של טמאים³⁷. אף על פי שנטמאו מקצתן
- 13 אחר שהתחילו לאכל³⁸ - זכו הטהורים שעדיין לא
- 14 התחילו³⁹. אבל אם התחילו כלן ונטמאו מקצתן -
- 15 לא זכו הטהורים בחלקן של טמאים; אלא הטהורים
- 16 אוכלין חלקם, וחלק הטמאים ישרף⁴⁰. והוא הדין
- 17 אם מתו מקצתן⁴¹. נטמא שלם⁴² או רבו⁴³ - שורפים
- 18 אותו לפני הבירה⁴⁴ בפני הכל, כדי לביישן עד
- 19 שייזהרו בו⁴⁵. ושורפין אותו מעצי המערקה⁴⁶, כדי
- 20 שלא יחשדו אותו ויאמרו מעצי המערקה גנבו⁴⁷.
- 21 לפיכך, אם ישרפוהו בקש ובקנים⁴⁸ ורצו לשרף
- 22 משל עצמן - שורפין⁴⁹. נטמא מעוט⁵⁰ וכן הנותר⁵¹
- 23 - שורפין אותו בחצרותיהן⁵² מעצי עצמן⁵³, אבל לא
- 24 מעצי המערקה, שלא ישארו מהן אצלם וימעלו
- 25 בהן⁵⁴.

(26) משנה בפסחים פב. "הפסח שייצא או שננטמא ישרף מיד", ומפרש רבנו בפיה"מ "שיצא מן הבית שנאכל בו", וחזר בו רבינו כאן והעתיק "שיצא מירושלים", שהרי המדובר כשיצא ביום ארבעה-עשר, כמו שכתב רבינו: "שיצא וכו' שננטמא בארבעה עשר", וכן מוכח מזה שאמרו "ישרף מיד". ואילו בליל חמשה עשר, אסור לשרוף, שאין שורפין קדשים ביום-טוב (פ"ט מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ה). ואם כן, על-כרחינו שיצא מירושלים, שאילו יציאה מחבורתו אינה אסורה אלא בליל חמשה עשר, כמו שנראה מדבריו להלן פ"ט הלכה א. ועיין שם הערה ג. ועיין 'תוספות יום טוב' ותפארת ישראל. (27) ואינו צריך עיבור צורה (ראה להלן), משום שהפסול הוא בגוף הבשר. (28) משנה שם, וכחכמים של ר' יוחנן בן ברוקא. והמדובר כשנטמאו או מתו לפני שחיתה, שלא נודע על זה אלא

9 אָבֵל קֹדֶם חֲצוֹת - הָרִי זֶה נִדְחָה לְפָסַח שְׁנִי, מִפְּנֵי
10 שֶׁהוּא אוֹנֵן, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר⁶⁴, וַיָּבִיֵא פֶסְחוֹ זֶה בְּשָׁנִי⁶⁵.

57 משנה בפסחים צא. 58 ואין עליו מנויים אחרים
זולתו. 59 שהרי אין לו מנויים. וראה למעלה פ"ב הלכה
ה. 60 שכל מותר הפסח קרב שלמים, ראה להלן הלכות
ר"ז. ואין להקריבו אחר תמיד של בין הערבים, משום "עליה
השלם כל הקרבנות". ראה פרק א מהלכות תמידין ומוספין
הלכה ג (מאירי שם). 61 שהרי יש לקרבן עדיין בעלים,
ואין זה פסח שמתו בעליו (ברייטא שם). 62 שיביאנו
לשם פסח, אם הוא ממונה עליו. 63 ולא חלה עליו
אנינות, שמשעת שחיטת הפסח כיום-טוב הוא חשוב,
שאומר בו הלל, לפיכך לא חלה עליו אנינות (רבינו חננאל
שם), וכל זה הוא שם בגמרא על דברי הברייטא.
64 להלן פ"ו הלכה ט. 65 ודין זה הוא גם למ"ד בעלי
חיים נדחים, שמכיון שמת קודם חצות לא נקבע כלל לקרבן
פסח, ולדברי הכל אינו נדחה, ואפשר להקריבו בפסח שני,
ראה שם בגמרא בתירוק רבה.

11 ו. מִי שֶׁאָבֵד פֶּסְחוֹ וּמִצָּאֹה אַחֵר שֶׁהִפְרִישׁ פֶּסַח אַחֵר
12 וְהָרִי שִׁנְיָהּ עוֹמְדִין - יִקְרִיב אִי זֶה מִהֵן שִׁנְיָהּ
13 לְשֵׁם פֶּסַח⁶⁶, וְהָשְׁנִי יִקְרֵב שְׁלָמִים⁶⁷. מִצָּאֹה אַחֵר
14 שֶׁשָּׁחַט פֶּסְחוֹ - הָרִי זֶה יִקְרֵב שְׁלָמִים⁶⁸. וְכֵן אִם
15 הִמִּיר בָּזֶה הַנִּמְצָא⁶⁹ אַחֵר שְׁחִיטָה - הָרִי תְּמוּרָה זֹ
16 תִּקְרֵב שְׁלָמִים⁷⁰. אָבֵל אִם מִצָּאֹה קֹדֶם שְׁחִיטָה זֶה
17 שֶׁהִפְרִישׁ, הוֹאִיל וְזֶה הַנִּמְצָא רָאוּי לְהִקְרִיבוֹ פֶּסַח
18 וְרָאוּי לְהִקְרִיבוֹ שְׁלָמִים, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרַנּוּ⁷¹, אִם הִמִּיר
19 בָּזֶה הַנִּמְצָא, בֵּין קֹדֶם שְׁחִיטָה הַמִּפְרִישׁ תְּחִלָּה בֵּין
20 אַחֵר שְׁחִיטָה - אֵין תְּמוּרָתוֹ קִרְבָּה, אֲלֹא תִרְעָה עַד
21 שִׁפְלָה בָּהּ מוֹם, וַיָּבִיֵא בְדַמְיָהּ שְׁלָמִים⁷².

~ נקודות משיחות קודש ~

"מי שאבד פסחו ומצאו אחר שהפריש פסח אחר, והרי שניהם
עומדין - יקריב איזה מהם שירצה בו".

אבל באותו מקרה בפר ושעיר של יוהכ"פ שאבדו, פסק
הרמב"ם (עבודת יוהכ"פ פ"ה הט"ז) שיקרבו הראשונים.
ויש להסתפק מה יהיה הדין באשם שאבד, האם הוא כמו
קרבן פסח או כמו פר ושעיר של יוהכ"פ. ונראה שבכגון
דא שלא נמצא מפורש, יש למצוא סימוכין ממקום אחר
ולא חידוש, וכיון שנאמר הכלל "כל שבחטאת מתה -
באשם עולה, וכל שבחטאת מתה - בפסח קרב שלמים",
והדין שווה בשניהם, נמצא הדין באשם כפסח, ולא כדין
פר ושעיר של יוהכ"פ.

(על"פ לקו"ש חול"א עמוד 147)

66 כדברי חכמים בברייטא יומא (סד). 67 כדברי ר'
ליעזר בירושלמי פסחים פ"ט ה"ו, ומה ששינוי במשנה
פסחים צו: "הפסח שנמצא קודם שחיטת הפסח, ירעה עד
שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים", אינו אלא למאן-
דאמר "בעלי חיים נדחים", אבל לפי מה שפסק רבינו,
ש"בעלי חיים אינם נדחים" (פ"ג מהלכות פסולי המוקדשין

לעשות כן, כי כן הוא תנאי ב"ד מתחילה כשהקדישו את
העצים, שישתמשו בהם גם לשם שריפת פסח שנטמא (תוס'
שם ד"ה נטמא). 47 כרבא, ולא כרב יוסף שאמר "שלא
לבייש את מי שאין לו [עצים]" (שם פב). ופירושו של דבר:
אם נצריכהו לשרוף במקדש בעצים שלו, - כשישאר לו
עצים ויקחם לביתו, יחשדו בו הרואים שמעצי המערכה
גנב. 48 שאין בהם חשד, שהרי "אינם ראויים למערכה,
כדתנן בתמיד (כט). באלו היו גיגילים במורביות של תאנה
ושל אגוז ושל עץ שמן" (רבינו חננאל שם). ויש שכתבו
שהם פסולים למערכה (מאירי, וכן נראה מלשון הגמרא
בפסחים שם "דאייתי קני וחירותא דלא חזי למערכה", ועיין
רש"י שם). 49 שם בגמרא: "מאי בינייהו (בין טעמו של
רב יוסף לבין טעמו של רבא)? איכא בינייהו דאייתי קני
וחירותא (שהביא קנים וענפי דקל) דלא חזי למערכה".
לטעם של "חשד" - מותר, שאין חשד. ולטעם "שלא לבייש
את מי שאין לו" - אסור, שהרי גם בקש ובקנים יש בושה
למי שאין לו, ורבינו פסק כרבא שהטעם הוא משום "חשד".
משום כך מותר לשרוף בקש וקנים של עצמן. 50 של
הקרבן, ואין כאן פשיעה כל-כך (מאירי). 51 מן הקרבן.
52 כיון שלא פשעו, אין לביישן לשרוף בבירה בפני קהל
רב. 53 שבחצרותיהן אין חשד שיאמרו שגנבו מעצי
המערכה. וגם זה במשנה שם. 54 שם פב. "דילמא פיישן
מינייהו, ואתי בהו לידי תקלה".

1 ד. הַמִּפְרִישׁ נִקְבָּה לְפֶסְחוֹ אוֹ זֶכֶר בֶּן שְׁתֵּי שָׁנִים⁵⁵ -
2 יִרְעָה עַד שִׁפְלָה בּוֹ מוֹם, וַיִּמְכֹּר וַיָּבִיֵא בְדַמְיוֹ פֶּסַח.
3 וְאִם לֹא נָפַל בּוֹ מוֹם עַד שֶׁהִקְרִיב פֶּסְחוֹ - יָבִיֵא
4 בְדַמְיוֹ שְׁלָמִים⁵⁶.

55 והרי "אין שוחטין אלא מן הכבשים ומן העזים בלבד,
זכר בן שנה" (למעלה פ"א הלכה א). 56 משנה בפסחים
צו: "המפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי שנים, ירעה עד
שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה לשלמים", ובתוס' ד"ה
המפריש, וז"ל: אומר ר"ת דהא דקתני ויביא בדמיה שלמים,
היינו בשנשתיירה אחר הפסח, אבל קודם הפסח יביא
בדמיה פסח, וכן מפורש בברייטא תמורה יט. וראה בלח"מ
כאן שמקשה על רבינו שפסק בפ"ג מהלכות פסולי
המוקדשין הלכה כג, ובפס"ו מהלכות מעשה הקרבנות ה"ד
שאין בעלי חיים נדחים (היינו, שאין אומרים שבהמה
שנדחתה בחיים לקרבן שהיא לא ראויה לו, שתידחה גם
לקרבן שהיא כן ראויה לו. לדוגמא, בהמת נקבה שהופרשה
לפסח, שהיא לא ראויה לזה, אין אומרים שמשום כך לא
יקריבו אותה קרבן שלמים שהיא ראויה לזה) ה"י לו לפסוק
כאן לענין נקבה שהפרישה לפסח שהיא עצמה תיקרב
שלמים, ולמה פוסק שיביא בדמיו שלמים. וראה מה שתיקן
שם, ובתוספות יו"ט פסחים פ"ט מ"ז בבאור דברי
הרמב"ם.

5 ה. הַפְּרִישׁ⁵⁷ פֶּסְחוֹ וְמוֹת⁵⁸ - לֹא יִבְיָאֵנוּ בְּנוֹ אַחֲרָיו
6 לְשֵׁם הַפֶּסַח⁵⁹, אֲלֹא לְשֵׁם שְׁלָמִים⁶⁰. וְאִם הָיָה מְמַנָּה
7 עִם אָבִיו עָלָיו - יִבְיָאֵנוּ לְשֵׁם פֶּסַח⁶¹. בְּמָה דְּבָרִים
8 אֲמֹרִים⁶²? כְּשֶׁמָּת אָבִיו אַחֵר חֲצוֹת אֲרֻבָּה עֶשְׂרֹן⁶³;

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי י"ב אדר ב' - ספר קרבנות - הלכות קרבן פסח קפז

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הלכה כג), - השני עצמו קרב שלמים (כסף-משנה, ועיין ראב"ד). וראה למעלה הלכה ח והערה נט. (68) שם במשנה פסחים צו: "נמצא אחר שחיתת הפסח, קרב שלמים". שכיון שנמצא לאחר שחיטה - לא קבעתו שעת השחיטה בשם פסח ואינו דחוי. (69) שאמר: זו תמורת זו, שדין הוא שהתמורה אף היא קודש. (70) שם במשנה, "אחר שחיתת הפסח, קרב שלמים וכן תמורתו". (71) בהתחלת הלכה זו. (72) אף-על-פי שסובר רבינו "אין בעלי חיים נדחים" - כיון שאין לשני קדושה אחת בלבד אלא ראוי להקריבו פסח וראוי להקריבו שלמים, אין בו כח להתפס לתמורתו להיקרב בעצמו, אלא ירעה עד שיסתאב (כסף-משנה, עיין שם).

ז. פסח שעבר שנתו ושלמים הבאים מחמת הפסח⁷⁴ - הרי הם בשלמים לכל דבר⁷⁵: טעונון סמיכה⁷⁶ ונסכים⁷⁷ ותנופת חזה ושוק⁷⁸, מה שאין כן בפסח⁷⁹.

(73) כלומר, הופרש בתוך שנתו, ולפני שהגיע זמן ההקרבה מלאה לו שנה, וראה למעלה פ"א הלכה א, שאין שוחטין אלא בן שנה. וראה להלן. (74) כגון תמורת הפסח או פסח שאבד שנתכפרו בעליו באחר, או חגיגת ארבעה עשר (רש"י פסחים צו:). (75) פסחים שם. ואין זה דומה להפריש פסח בן שתי שנים שירעה עד שיפול בו מום (למעלה הלכה ד) - ששם דחהו בידים, אבל כאן שהפרישו בתוך שנתו ומלאה לו שנה, אינו דחוי בידים, אלא נדחה ממילא, ועיין שם בלחם-משנה. (76) שצריך לסמוך ידיו על ראש הקרבן כשהוא חי. (77) שיביא יין עם הקרבן. (78) "מפריש החזה ושוק הימין ונותן האימורין עם החזה ושוק על ידי הבעלים, וכחן מניח ידו תחת ידי הבעלים ומניף הכל לפני ה' במזרח" (פ"ו מהלכות מעה"ק הלכה ו). (79) ראה בפ"ג מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו, שאין הפסח טעון סמיכה, ובפ"ב שם הלכה ג שאינו טעון נסכים, ובפ"ט שם הלכה כה, שאינו טעון תנופת חזה ושוק.

ח. פסח שנתערב בשלמים - יקריבו פלן שלמים⁸⁰. נתערב⁸¹ בזבחים אחרים⁸² - ירעו עד שיפול בהן מום, ויביא בדמי היפה שבהן ממין זה⁸³ ובדמי היפה שבהן שלמים⁸⁴, ויפסיד המותר מביתו⁸⁵, כמו שפארנו בפסולי המקדשין⁸⁶. נתערב⁸⁷ בכבדות - ירעו הכל עד שיפול בהן מום⁸⁸, ויאכלו ככבודו בעל מום⁸⁹; ויביא בהמה שהיא יפה פיפה שפנתערוכות⁹⁰ ויאמר: פל מקום שהוא הפסח - קדשתו תחול על זו⁹¹. ויקריבנה שלמים, אם קרב פסחו⁹².

(80) "זה פשוט על-פי מה שנתבאר דמותו פסח קרב שלמים (כסף-משנה). ומה שאמרו בתוספתא פסחים פ"ט, וזבחים פ"ח: "שלמים שנתערבו עם שלמים הבאים מחמת הפסח ירעו עד שיסתאבו", אין זה אלא לדעת האומרים שמותר הפסח אינו נאכל אלא ליום ולילה (פסחים פט.), ואם יקריבם לשלמים נמצא מביא שלמים, הנאכלים לשני ימים ולילה אחד, לבית הפסול. אבל מדברי רבינו שהשמיט דברי

הגמרא הנ"ל, ולא הביא שמותר הפסח אינו נאכל אלא ליום ולילה - נראה שסובר שדינו כשלמים ונאכל לשני ימים ולילה אחד (ראה בצ"ח לפסחים ע:). ולפיכך פסק שיקריבו כולם שלמים. וראה בשער המלך פ"ו מהלכות פסולי המוקדשין הלכה יח וב"ה המוריה" וב"אור שמח" כאן. וכתב המאירי (פסחים צח:): "ויקריבו כולן שלמים לאחר זמן הפסח ולא בזמן הפסח, מפני שהשלמים טעונין סמיכה, ופסח אינו טעון סמיכה. ואם סומך בה, עובר עבודה בקדשים". (81) משנה בפסחים צח. (82) כגון באשם ובעולה, שאף הם זכרים. ואינם שווים לא בענין אכילה ולא בענין מתן דמים. (83) פירוש, כשאין דמי הבהמות שוים, יביא עולה בסכום כסף שהיה שוה הקרבן היפה, שמא העולה היתה היותר חשובה, וכמו כן האשם יביא בדמי היפה, שמא הוא היה השוה יותר. (84) זהו בשביל הפסח שקרב עתה לשם שלמים, שמותר הפסח קרב שלמים, שמא הוא החשוב ביותר. (85) כגון שהיה אחד מהם שוה דינר אחד, השני שנים והשלישי שלשה, בסך-הכל ששה דינרים, והוא צריך לקנות כל אחד מהם בשלשה, בסך-הכל תשעה, ונמצא מפסיד שלשה דינרים. (86) פרק ו הלכה ה. (87) פסחים צח: לדעת רבנן החולקים על ר' שמעון. (88) "ולמה לא יקריבו? לפי שהפסח נאכל לכל אדם עד חצות, והבכור לשני ימים, ואינו נאכל אלא לכהנים, ואין מביאים קדשים לבית הפסול ואין ממעטים באכילתם" (פ"ו מהלכות פסולי המוקדשין הלכה יב). (89) ראה פ"א מהלכות איסורי מזבח הלכה יב. (90) שמא הפסח היה היפה שבהם. (91) שהפסח שנפל בו מום, יש לו פדיון. אבל בכור בעל מום אינו נפדה (פ"ג מהלכות תמורה הלכה ב). (92) שמותר הפסח מקריבו שלמים, ואם לא קרב פסחו - מקריבו פסח.

ט. המקדש⁹³ פסחו עד שלא נתגיר⁹⁴ ונתגיר, עד שלא נשתחרר⁹⁵ ונשתחרר, עד שלא הביא שתי שעירות והביא⁹⁶ - הרי זה מקריבו לשם פסח⁹⁷; שאין בעלי חיים נדחים⁹⁸, כמו שפארנו בפסולי המקדשין⁹⁹.

(93) לפי ירושלמי פסחים פ"ל הלכה ב, ראה להלן. (94) שאז אינו ראוי לפסח, ראה להלן פ"ט הלכה ז. (95) כלומר, חצי עבד כנעני וחצי בן חורין, שאינו אוכל לא משל רבו ולא משל עצמו, עד שיעשה כולו בן חורין (למעלה פ"ב הלכה י"ג), ובהגהות "טוב ירושלים" על הירושלמי שם נדחק בזה. (96) קטן שהפריש פסח כדי להקריבו לאחר שיגדיל והגדיל. והמדובר כשהיה בן שתים עשרה שנה ויום אחד, שהוא "מופלא סמוך לאיש" שנדרו נדר והקדשו הקדש (ראה בכסף-משנה למעלה פ"ב הלכה ד). (97) אע"פ שבשעה שהפרישו לא היו מחוייבים, ועכשיו כשהשתחרר או נתגדל או נתגיייר, הוא כאדם אחר, יכול להקריב את הפסח הזה, משום שבעלי חיים אינם נדחים, וראוי עכשיו הפסח להקריבה. ואילו היה דבר זה לאחר שחיטה היה הקרבן נדחה, אבל אם הקריבו עליו כשהיה קטן, ושוב גדל - יצא בקרבן שהקריבו עליו בקטנותו (לקמן פ"ה הלכה ז). (98) בירושלמי פסחים פ"ח

קפת שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום רביעי י"ג אדר ב' – ספר קרבנות – הלכות קרבן פסח

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

אלא אף אם מקבל המעות עבור עצים או עבור מצה ומרור - המעות מתחללים, שהמצה ומרור והעצים לצלייה הם כפסח עצמו. ודבר זה לא נזכר בגמרא, ולמדו מתוך מה שאמרו בסוגיא שם אליבא דמאן דמיקל (שרבינו פוסק כמותו, ראה למעלה), שהמחלוקת של רבי וחכמים אינה אלא לקנות במעות חלוק וטלית שאינם צרכי הפסח, אבל בעצים ומצה ומרור, אפילו חכמים מודים שמותר לקנות - הרי שהם כפסח עצמו (משנה-למלך). וצריך לומר שגם זה משום על-מנת כן הקדישו ישראל את מעות פסחיהם, כנ"ל.

יום רביעי י"ג אדר ב' ה'תשע"ט

פרק חמישי

(1) יבאר קרבן פסח-שני ומי חייב להביאו ואם דוחה שבת, ואם מילת בניו הקטנים ומילת עבדיו מעכבים הפסח.

א. מי שֶהִיָּה טָמֵא² בִּשְׁעַת שְׁחִיטַת הַפֶּסַח, שָׁאִין¹⁴ שׁוֹחֲטִין עָלָיו⁴¹, או שֶהִיָּה בְּדֶרֶךְ רְחוּקָה⁵, או נֶאֱנָס¹⁵ בְּאֵנֶס אַחֵר, או שֶשָּׁנָה⁶ וְלֹא הִקְרִיב בְּרִאשׁוֹן - הֲרִי¹⁶ זֶה מְבִיא פֶסַח בְּאַרְבַּעַ עָשָׂר לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי⁷ בֵּין¹⁷ הָעֲרִבִים⁸. וְשְׁחִיטַת פֶּסַח זֶה מְצוּת עֲשֵׂה בְּפָנָי¹⁸ עֲצֻמָּה⁹, וְדוּחָה אֶת הַשִּׁבְתָּ¹⁰; שָׁאִין הַשֵּׁנִי תְּשֻׁלּוּמִין¹⁹ לְרִאשׁוֹן, אֲלֵא רִגְלָא בְּפָנָי עֲצֻמוֹ. לְפִיכָךְ חִיבִין עָלָיו²⁰ כְּרַת¹¹.²¹

(2) משנה, פסחים צב, ב. (3) שנאמר (במדבר ט, י"א) "איש איש כי יהיה טמא לפנש וגו' ועשה פסח לה' בחודש השני". (4) כלומר: זבים וזבות נדות ויולדות ובוועלי נדות, שאינם יכולים לאכול את הפסח בליל חמשה עשר בניסן, שאין שוחטים עליהם, שאילו הנוגע בנבילה ושרץ הרי זה טובל ושוחטין עליו אחר שיטבול (להלן פ"ו ה"א). וההבדל ביניהם לענין כרת, ראה להלן ה"בד. (5) שנאמר (במדבר שם) "איש איש כי יהיה וגו' בדרך רחוקה וגו' ועשה פסח לה' בחודש השני". (6) משנה, שם. ונלמד מן הכתוב (שם) "איש איש כי יהיה טמא", "איש איש, ריבה אנוסים ושוגגים" ("ירושלמי" פ"ט ה"א). (7) חודש אייר. (8) כמו שנאמר (במדבר שם) "איש איש וגו' ועשה פסח לה' בחודש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אותו". (9) בכת"י תימן ובדפוס רומי: "בפני עצמה". וכרבי, שם צג, א. ראה להלן. (10) משנה, שם צה, א. שכל שנאמר בו "במועדו" דוחה את השבת (פסחים סו). ופסח שני נאמר בו (במדבר שם, יג) "כי קרבן ה' לא הקריב במועדו". ולדעת רבי, שהיא מצוה בפני עצמה, הכוונה לפסח שני (שם צג). וראה רש"י שם צה: ד"ה דוחה. (11) על פסח שני, כרבי (שם צג). הסובר ש"וחדל לעשות הפסח ונכרתה", היינו שלא עשה פסח ראשון, ו"כי קרבן ה' לא הקריב במועדו", היינו שלא עשה פסח שני שחייב כרת בשניהם. ואילו לרבי נתן, שאמר "פסח שני תשלומין לראשון" – אין חייבין כרת על השני, ו"לא הקריב במועדו" היינו ראשון (שם צג:).

ב. פִּיצֵד¹² מִי שֶשָּׁנָה או נֶאֱנָס וְלֹא הִקְרִיב בְּרִאשׁוֹן, אוּם הִזִּיד וְלֹא הִקְרִיב בְּשֵׁנִי - חִיב כְּרַת¹³; וְאִם שָׁנָה²²

ה"ב: "א"ר יוחנן, הפריש פסחו עד שלא נתגייר ונתגייר; עד שלא נשתחרר ונשתחרר; עד שלא הביא ב' שערות והביא ב' שערות, צריך להמנות על פסח אחר", וסובר רבינו שזה אינו אלא למאן דאמר בעלי חיים נדחים, ור' יוחנן לשיטתו שסבר כן ביומא סד (אור שמח). אבל לדעת רבינו שאין בעלי חיים נידחין, הרי זה מקריבו לשם פסח (כסף-משנה). (99) פ"ג הלכה כג.

י. הַמְּפָרִישׁ מְעוֹת לְפֶסַחוֹ וְהוֹתִיר¹⁰⁰ - יְבִיא הַמּוֹתֵר¹ שְׁלָמִים¹⁰¹. הַמְּמַנֶּה אַחֲרֵים¹⁰² עַל פֶּסַחוֹ וְעַל חֲגִיגָתוֹ¹⁰³ - הֲרִי הַמְּעוֹת שִׁיקָח מֵהֵן בְּחֻלְקָם חֲלִין¹⁰⁴.² אֵף עַל פִּי שְׁזֶה הַפָּרִישׁ טָלָה לְפֶסַחוֹ וְזֶה הַפָּרִישׁ מְעוֹת לְפֶסַחוֹ, וְלָקַח מִמֶּנּוּ הַמְּעוֹת וּמָנָהוּ עַל פֶּסַחוֹ¹⁰⁵ - הֲרִי הַמְּעוֹת חֲלִין; שְׁעַל מִנָּת כֵּן הִקְדִּישׁוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פֶּסַחֵיהֶן וְאֶת חֲגִיגָתָן וְאֶת מְעוֹת פֶּסַחֵיהֶן וְחֲגִיגָתָן¹⁰⁶.³

(100) הפריש סכום כסף כדי לקנות שה או כבש לקרבן פסח, והשיג שה או כבש בפחות מן הסכום שהפריש. (101) פסחים ע: "אמר רב נחמן וכו' מנין למותר הפסח שקרב שלמים, שנאמר (דברים טז, ב) וזבחת פסח לה' אלקיך צאן ובקר, וכי פסח מן הבקר בא, והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים? אלא מותר הפסח יאה לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר (שהוא שלמים). (102) פסחים פט: בברייתא. שהפרישו מעות לשם קניית פסח או חגיגה, והלך הוא ומינה אותם על שלו, והם נתנו לו את המעות כל אחד לפי חלקו. (103) חגיגה ארבעה עשר, שאף היא באה לכל המנויים (רש"י). [והמאירי שם כתב: "שלא היתה נאכלת אלא למנויים". אבל זה אינו אלא לבן תימא (פסחים ע), אבל לדעת חכמים אין דינה כפסח, ראה להלן פרק י הלכה יב, ובפ"ח מהלכות חמץ ומצה ולחם-משנה שם, ובצל"ח פסחים ע.]. (104) שקדושת המעות (שהפרישו לשם פסח או חגיגה) נתחללה על הטלה שנמנו עמו, והמעות יוצאות לחולין. (105) כלומר, אין חילול אלא כשהקדש נתפס על דבר של חולין, אבל אם שניהם הקדש אין מתחלל הקדש על הקדש, וכאן הרי הוקדש הפסח והוקדשו המעות. (106) שאם ימנו אחד על פסחו, שיהיו המעות חולין ביד מי שימנו. ולא רק לצרכי הפסח, כמו עצים לצלייתו ומצה ומרור, אלא אפילו לקנות בגד לעצמו. וכרבי בפסחים צ. וכמאן דמיקל בפלוגתא דרבה ורבי זירא. ולמדו כן גם מהפסוק "אם ימעט הבית מהיות משה" - "החיה עצמך מן השנה", כלומר: קנה לעצמך כל צרכיך. וראה משנה-למלך.

י. א. עֲצִים שֶׁל צִלִּית הַפֶּסַח - כְּפֶסַח. וְכֵן מִצָּה⁹ וּמְרֹר, הוּאִיל וְהֵן מִקְשִׁירֵי הַפֶּסַח - הֲרִי הֵם כְּפֶסַח.¹⁰ וְאִם לָקַח מִמְּעוֹת הַפֶּסַח מִמִּי שֶׁמָּנָה אוֹתוֹ עֲמוֹ כְּדִי לְמַנּוֹתוֹ עֲמוֹ בְּמִצָּה וּמְרֹר אוֹ לְהִיּוֹת לוֹ חֵלֶק בְּעֲצִים שְׂצוּלָה בֵּהֶן - הֲרִי הַמְּעוֹת חֲלִין¹⁰⁷.¹¹

(107) המדובר כאן כשקיבל המעות שהפריש חבירו לפסח - עבור עצים או עבור מצה ומרור (משנה-למלך). והשמיענו בזה, שלא רק אם מקבל המעות עבור הפסח, המעות חולין,

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי י"ג אדר ב' - ספר קרבנות - הלכות קרבן פסח קפט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שהיה טהור ושלם היה בדרך רחוקה, על וטמא שרץ ושאר כל הטמאים מניין? תלמוד-לומר והאיש". (23) כדין הזיד בראשון, למעלה ה"ב.

ה. כָּשֶׁם שֶׁמִּילַת עֲצָמוֹ מְעַכְבֶּתוֹ מִלְעֲשׂוֹת פֶּסַח²⁴, כִּף¹⁶ מִילַת בְּנֵי הַקְּטָנִים²⁵ וּמִילַת כָּל עֲבָדָיו²⁶, בֵּין גְּדוּלִים¹⁷ בֵּין קְטָנִים²⁷, מְעַכְבֶּת אוֹתוֹ; שְׁנֵאֲמַר: הַמּוֹל לוֹ כָּל זָכָר וְאִזּוֹ יִקְרָב לַעֲשׂוֹתוֹ²⁸. וְאִם שָׁחַט קֹדֶם שְׁיִמּוֹל אוֹתָם - הַפֶּסַח פֶּסוּל²⁹. וְכֵן טְבִילַת אֲמָהוּתוֹ לְשֵׁם עֲבָדוֹת מְעַכְבֶּתוֹ³⁰. וְדָבָר זֶה מִפִּי הַקְּבֵלָה, שֶׁהַטְבִּילָה לְשִׁפְחוֹת מִמִּילָה לְעֲבָדִים³¹.

(24) שנאמר (שמות יב, מח): "וכל ערל לא יאכל בו". ובמכילתא (שם): "למה נאמר, לפי שנאמר כל בן נכר לא יאכל בו, אבל ישראל ערל - שומע אני יהא כשר לאכול פסח, ת"ל וכל ערל לא יאכל בו". ואין שוחטין את הפסח אלא על מי שראוי לאכול, ראה למעלה פ"ב ה"ג. (25) שחייב למולם. אבל גדולים אינו חייב למול, שהרי הם חייבים למול עצמם (פ"א מהל' מילה ה"ב). ועי' בפירוש המשניות, שבת פ"ט מ"ו. וראה ב'מנחת חינוך' מצוה ב אות ב. (26) הכנענים. (27) שחייב למול גם הקטנים וגם הגדולים. (28) במכילתא, שם: "המול לו כל זכר, מגיד שמילת זכרים מעכבתו וכו' מילת עבדים מניין, הרי אתה דן: נאמר כאן "אז", ונאמר להלן "אז" ("וכל עבד איש מקנת כסף ומלתה אותו אז יאכל בו"), מה להלן מילת עבדים, אף כאן מילת עבדים". וראה ביבמות ע, ב. ע"א, א. (29) למד כן מדברי הגמרא ביבמות ע"א, א - שאלו, למה הוצרך פסוק מיוחד למילת זכריו שמעכבתו מאכילת הפסח, והלא כבר עכבוהו בשעת ההקדשה, הרי שאף בדיעבד פסול ('אור שמח'). (30) כן הוא בתוספתא פסחים פ"ח: "מי שהיו לו עבדים שלא מלו ושפחות שלא טבלו, מעכבין אותו מלאכול". וכן במכילתא דרשב"י (שמות יב, מד) "ומלתה אותו אז יאכל בו, זה רבו, שאם היו לו עבדים שלא מלו ושפחות שלא טבלו, מעכבין אותו לאכול פסח". וראה להלן שכשם שמעכבין מלאכול, כן מעכבין מלעשות. (31) ראה יבמות מו, ב: "ורבי יהושע, טבילה באמהות מנלן, סברא הוא, דא"כ במה נכנסו תחת כנפי השכינה". ומכיון שהטבילה בשפחות כמילה בעבדים - כשם שמילה בעבדים מעכבת גם לאכילתו (להלן פ"ט ה"ט) וגם לעשייתו, כמבואר כאן, כמו כן טבילה בשפחות.

ו. הַקָּטָן - אֵין מִילַת עֲבָדָיו וְטְבִילַת שִׁפְחוֹתָיו²³ מְעַכְבֶּתוֹ מִלְהַמְנוֹת עַל הַפֶּסַח³²; שְׁנֵאֲמַר: וְכָל עֶבֶד²⁴ אִישׁ³³ - לְהוֹצִיא אֶת הַקָּטָן³⁴.

(32) עם בני חבורה גדולים. ראה למעלה פ"ב ה"ד: "ושוחטין על הקטנים שיהיו מכלל בני החבורה". (33) וגו': "מקנת כסף ומלתה אותו אז יאכל בו". (34) מכילתא דרשב"י (שם): "יכול אף עבדי קטן יהו מעכבין אותו לאכול פסח, ת"ל עבד איש, עבדי איש מעכבין אותו לאכול פסח, ואין עבדי קטן מעכבין אותו לאכול פסח" (ובמכילתא דרבי ישמעאל, מפורש שעבדי קטן מעכבין אותו, ראה בכסף-משנה), וסובר רבנו דמ'גוריה

או נָאֲנֵס אֶף בְּשָׁנִי - פֶּסוּל¹⁴. הַזִּיד וְלֹא הַקָּרִיב¹ בְּרֵאשׁוֹן - הָרִי זֶה מְקָרִיב בְּשָׁנִי¹⁵; וְאִם לֹא הַקָּרִיב² בְּשָׁנִי, אֶף עַל פִּי שֶׁשָּׁגַג - הָרִי זֶה חֵיב כֶּרֶת¹⁶, שֶׁהָרִי לֹא הַקָּרִיב קָרְבָּן ה' בְּמוֹעֲדוֹ וְהָיָה מִזִּיד. אֲבָל מִי שֶׁהָיָה טָמֵא אוֹ בְּדֶרֶךְ רְחוּקָה וְלֹא עָשָׂה אֶת הַרְאשׁוֹן, אֶף עַל פִּי שֶׁהִזִּיד בְּשָׁנִי - אֵינוֹ חֵיב כֶּרֶת, שֶׁכָּפָר נִפְטָר בְּפֶסַח רֵאשׁוֹן מִן הַכֶּרֶת¹⁷.

(12) חיוב הכרת בשני. שם צג, ב: "שגג בראשון והזיד בשני, לרבי חייב". (14) שם: "שגג בזה ובוזה, דברי הכל פטור". (15) שם בגמרא, שגם מזיד בכלל. וב'ירושלמי' (פ"ט ה"א) אמרו: "מזיד מניין (= שמביא פסח שני), אמר רבי זעירה, "והאיש" לרבות את המזיד". (16) שם צג, ב: "הזיד בראשון ושגג בשני, לרבי ולרבי נתן חייב". וראה למעלה פ"א ה"ב ובמה שכתבנו שם. (17) במשנה, שם: "אם כן, למה נאמר טמא או שהיה בדרך רחוקה, שאלו פטורין מהכרת, ואלו חייבין בהכרת". וכתב רבינו בפירוש המשניות, שם: "שטמא ושהיה בדרך רחוקה בפסח ראשון ולא עשו את השני אף במזיד, אינו חייב כרת, שכבר נפטר מפסח ראשון שנאמר בו לשון כרת, ונדחה לפסח שני שלא נאמר בו לשון כרת, ואם שגג או נאנס בפסח ראשון ולא עשה את השני חייב כרת, כי לשון התורה כל מי שלא היה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה פסח כלל חייב כרת". וראה בהשגת הראב"ד. ואף-על-פי שבגמרא שם הקשו: "ואלו חייבין בהכרת וכו' אילמאי אשוגג ונאנס, שוגג ונאנס בני כרת ננינהו?" ולא פירשו כדברי רבינו הנ"ל, - היינו, משום שרצו ליישב המשנה גם לדעת רבי נתן, שאין חיוב כרת בפסח שני, אבל לפי ההלכה שיש חיוב כרת בפסח שני, וכדעת רבי, המשנה מתפרשת היטב כנ"ל (לחם-משנה). וראה להלן ה"ט ובהערה.

ג. וּמִי שֶׁהָיָה בְּדֶרֶךְ רְחוּקָה וְשָׁחַט וְזָרְקוֹ עָלָיו¹⁸ אֶת הַדָּם, אֶף עַל פִּי שֶׁבֹא לְעֶרֶב - לֹא הָרִצָּה, וְחֵיב בְּפֶסַח שְׁנִי¹⁹.

(18) שלוחיו. (19) פסחים צב, ב. כדעת רב ששת, שזה שהוא בדרך רחוקה נדחה הוא מן הפסח כמו טמא, ולפיכך אם שחטו וזרקו עליו - לא הורצה (ויתכן, כי מי שהיה בירושלים והיה חולה ברגליו שהרי הוא אנוס ואינו בדרך רחוקה (להלן ה"ט) - אם שחטו עליו, הורצה, וראה להלן ה"ז והערה לז).

ד. טָמֵא שֶׁיִּכּוֹל לְטַהֵר בְּפֶסַח רֵאשׁוֹן²⁰ שֶׁלֹא טָבַל אֶלֶּא יֹשֵׁב בְּטָמְאָתוֹ עַד שֶׁעָבַר זְמַן הַקָּרְבָּן, וְכֵן עָרְלָה²¹ שֶׁלֹא מָל עַד שֶׁעָבַר זְמַן הַקָּרְבָּן - הָרִי זֶה מִזִּיד בְּרֵאשׁוֹן²². לְפִיכָךְ, אִם לֹא עָשָׂה אֶת הַשְּׁנִי אֶפְלוּ בְּשָׁגָגָה - חֵיב כֶּרֶת²³.

(20) כגון הנוגע בנבילה ושרץ וכיוצא בהן, שהם טובלים ושוחטים עליהם אחר טבילתם (להלן פ"ו ה"ב). וראה למעלה ה"א והערה ג. (21) ישראל, אבל גוי שנתגייר ומל וטבל בערב הפסח - אין שוחטין עליו, ראה להלן פ"ו ה"ז. (22) ברייתא, פסחים סט, ב: "יכול לא יהא ענוש כרת אלא

ט. מי שְהִיָּה בֵּינוּ וּבֵין יְרוּשָׁלַם יוֹם אֲרֻכָּה עֶשֶׂר
 עִם עֲלִית הַשֶּׁמֶשׁ⁴⁴ חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר מִל או יָתֵר - הָרִי
 זֶה דֶּרֶךְ רְחוֹקָה. הִיָּה בֵּינוּ וּבֵינָה פָחוֹת מִזֶּה - אִינוּ
 בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָכוֹל לְהִגִּיעַ לִירוּשָׁלַם
 אַחֵר חֲצוֹת⁴⁵ בְּשִׁיתֶלֶךְ בְּרַגְלָיו בְּנִחַת⁴⁶. הֵלֶךְ וְלֹא
 הִגִּיעַ מִפְּנֵי שֶׁעֲכָבוּהוּ הַבְּהֵמוֹת בְּדַחֲקָם⁴⁷, או שְהִיָּה
 בִּירוּשָׁלַם וְהִיָּה חוֹלָה בְּרַגְלָיו וְלֹא הִגִּיעַ לְעֶזְרָה עַד
 שֶׁעֲכָר זָמַן הַקָּרְבָּן⁴⁸ - הָרִי זֶה אָנוּס וְאִינוּ בְּדֶרֶךְ
 רְחוֹקָה⁴⁹. מִי שְהִיָּה חֲבוּשׁ⁵⁰ חוּץ לְחוֹמַת יְרוּשָׁלַם⁵¹
 וְהִבְטִיחוּהוּ לְצֹאת לְעֵרֶב - שׁוֹחֲטִין עָלָיו⁵², וְכִשְׁנֵצָא
 לְעֵרֶב - יֵאָכֵל. בְּמָה דְּכָרִים אֲמֹרִים? בְּשִׁיתֶיָּה חֲבוּשׁ
 בִּיד יִשְׂרָאֵל⁵³; אָכֵל אִם הִיָּה חֲבוּשׁ בְּיַד עוֹבְדֵי
 כּוֹכָבִים - אֵין שׁוֹחֲטִין עָלָיו⁵⁴ עַד שִׁנְיָא⁵⁵. וְאִם
 שְחָטוּ עָלָיו וְיָצָא - הָרִי זֶה אוֹכֵל; וְאִם לֹא יָצָא -
 פֶּטוּר מִלְעֲשׂוֹת פֶּסַח שָׁנִי, שְהִיָּה נֶשְׁחָט עָלָיו⁵⁶. וְכֵן
 הָאוֹנֵן⁵⁷ וְהַחוֹלָה וְהַזָּקֵן שֶׁהֵם יְכוּלִים לְאָכֵל⁵⁸
 שֶׁשְּׁחָטוּ עָלֵיהֶן⁵⁹, וְאַחֵר שְׁנֹזְרֵק הֵדֵם נִטְמָאוּ בְּמַת
 וְהָרִי אֵינֶן יְכוּלִין לְאָכֵל - הָרִי אֵלוּ פֶּטוּרִין מִלְעֲשׂוֹת
 פֶּסַח שָׁנִי⁶⁰.

(44) כן משמע בגמרא שם, שמה שאמרו חמשה עשר מילין, הוא משעת הנץ החמה ולא מעלות השחר. (45) כן מפרש רבינו, מה שאמר עולא (שם צג): "כל שאינו יכול ליכנס בשעת שחיטה", דהיינו בשעת התחלת זמן השחיטה. (וכן נראה שם בסוגיא, מדברי רבי יהודה שאמר: "כל שאין יכול ליכנס בשעת אכילה", והיינו ודאי בשעת התחלת זמן אכילה, כמו שכתבו ה'תוספות', שהרי הלכה כרבי עקיבא שהפסח נאכל כל היום מן התורה (להלן פ"ח הט"ו), ולמה לא נתנו לו מרחק של שלשה מיל? אלא על-כרחך שמדובר בתחילת זמן אכילה, ואם כן הוא-הדין ש"בשעת שחיטה" לעולא, היינו תחילת זמן שחיטה. ועוד שאם לדברי עולא – סוף זמן שחיטה, מה בינו לבין רבי יהודה? ועי' 'תוספות' שם ד"ה רבי יהודה). (46) אבל אם אינו יכול להגיע אלא בסוסים ובפרדים, הרי זו דרך רחוקה (שם צה). (47) שם צד, א: "היה עומד לפניו מן המודיעים ואין יכול ליכנס מפני גמלים וקרנות המעכבות אותו, יכול לא יהא חייב, ת"ל (במדבר ט) ובדרך לא היה. הרי לא היה בדרך". וראה בסמוך. (48) ב'ירושלמי' פסחים פ"ט ה"ב: "ותניי תמן, היה נתון מן המודיעית ולפנים, ורגליו רעות, יכול יהא חייב ת"ל וחדל, יצא זה שלא חדל". וראה מה שנכתוב בהלכה זו בסמוך. (49) שתי הברייתות הנ"ל שבבבלי ו'ירושלמי' נראות לכאורה כסותרות: הברייתא בבבלי מחייבת את זה שעמד לפניו מן המודיעים, ואינו יכול ליכנס מפני הגמלים, ואילו הברייתא ב'ירושלמי' פוטרת את זה שנתון מן המודיעית ולפנים ורגליו רעות (ועי' ברש"י שם צד). וכדי ליישב, פירשן רבינו כדלהלן: הברייתא בבבלי מדברת באופן שהזיד בשני, והיא משמיעה לנו שבאופן זה אינו כדרך רחוקה שפטור אף אם הזיד בשני (ראה למעלה ה"ב), אלא דינו כאונס אחר (ראה למעלה שם). ואילו הברייתא ב'ירושלמי' מדברת באופן ששגג בשני, והשמיעה לנו שדינו

שוה' של "אז-אז" למדים שגם להקריב את הפסח אין מעכבין אותו מילת עבדיו וטבילת אמהותיו של הקטן.

ז. גר שנתגיר בין פסח ראשון לפסח שני, וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים³⁵ - חייבין לעשות פסח שני³⁶. ואם שחטו עליו³⁷ בראשון - פטור³⁸.

(35) בין פסח ראשון לפסח שני. (36) כרבי, בפסחים צג, א - שאין פסח שני תשלומין לראשון אלא רגל בפני עצמו, ראה למעלה ה"א. (37) כלומר, על הקטן (כסף-משנה). (38) אף כי בעת ששחטו עליו הראשון לא היה בר חיוב - פטור הוא לעשות פסח שני, מכיון ששוחטין עליו וממנים אותו על הפסח, שנאמר (שמות יב, ג) שה לבית אבות, מלמד שאדם מביא ושוחט על ידי בנו ובתו הקטנים וכו' (פסחים פח). נפטר הוא בכך מלהקריב פסח שני (כסף-משנה בשם הרי" קורקוס). (ואסמכתא לכך, מה שאמר רב נחמן (שם צב): שמי שהיה בדרך רחוקה שפטור מקרבן פסח ושחטו וזרקו עליו, הורצה ופטור מפסח שני, משום ש"מיחס הוא דחס רחמנא עליו, ואי עביד תבוא עליו ברכה" (אלא שאין הלכה כדבריו, אלא כדעת רב ששת, שמי שהיה בדרך רחוקה הרי הוא כטמא ונדחה, ראה למעלה ה"ג) - הרי שכל שהוא פטור רק משום שהתורה חסה עליו - אם עשה הורצה ופטור מפסח שני, והרי גם קטן אינו פטור מעונש אלא משום "דרחמנא הוא דחס עליה" (סנהדרין נה:)) והרי הוא כמו שהיה בדרך רחוקה לדעת רב נחמן, שאם שחטו עליו הורצה ופטור מפסח שני (וראה למעלה ה"ג והערה יח). אבל יש להבין איך יצא ידי חובתו בפסח שהקריבו עליו כשהיה קטן. וראה ב'מגן אברהם' ס' רסז ס"ק א, ד"ה וצ"ע).

ח. נשים שגדלו לשני, בין מפני האנס והשגגה בין מפני הטמאה ודרך רחוקה - הרי פסח שני להם רשות: רצו שוחטין, רצו אין שוחטין. לפיכך אין שוחטין עליהן בפני עצמן בשבת בפסח שני³⁹. אבל אם היתה האשה אחת מבני חבורה - מותר⁴⁰. ואי זו היא דרך רחוקה? חמשה עשר מיל⁴² חוץ לחומת ירושלים⁴³.

(39) אבל בחול שוחטין עליהן בפני עצמן אפילו בפסח שני, ראה למעלה פ"ב ה"ד, ובהערות שם. (40) כרבי יהודה (פסחים צא:). שאמר: אשה בראשון שוחטין עליה בפני עצמה, ובשני עושין אותה טפילה לאחרים". וראה למעלה שם. (41) בכ"ת תימן, מתחילה כאן הלכה חדשה. וכן נראה בדפוס רומי. (42) משנה, פסחים צג, ב: "איזו היא דרך רחוקה, מן המודיעים ולחוץ וכמדתה לכל רוח, דברי רבי עקיבא. רבי אליעזר אומר וכו'" והלכה כרבי עקיבא (פירוש המשנה, שם). ואמר עולא (שם): "מן המודיעים לירושלים, חמשה עשר מילין". (43) (ולא תלו הדבר בקרבת מקום לעזרה, אלא לחומת ירושלים, שצריך שיהא ראוי להיות בשעת התחלת השחיטה (ראה להלן) במקום שראוי לאכילת הפסח). וכן מורה לשון הגמרא שם: "מן המודיעים לירושלים".

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום חמישי י"ד אדר ב' – ספר קרבנות – הלכות קרבן פסח קצא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

מִפְּנֵי טֻמְאָתוֹ, כְּגוֹן זָבִים² וְזָבֹת³, נְדוֹת וְיִלְדוֹת⁴
וּבְזוּעֵי נְדוֹת⁵. אֲכָל הַנוֹגֵעַ בְּנִבְלָה וְשֹׁרֶץ וְכִיּוֹצֵא בָהֶן
בְּיוֹם אַרְבַּעָה עָשָׂר⁶ - הָרִי זֶה טוֹבֵל, וְשׁוֹחֲטִין עָלָיו
אַחֵר שְׂטִיטָבֵל, וְלַעֲרֹב כְּשִׁיעָרִיב שִׁמְשׁוֹ אוֹכֵל אֶת
הַפֶּסַח.

(2) ברייתא בפסחים צג. "הזב האמור בתורה הוא שכבת זרע
הבא מחליי החללים שהיא מתקבצת בהן וכשיוצא הזוב
אינו יוצא בקושי כשכבת זרע ואין ביציאתו תאוה ולא
הנאה אלא נגרר ויוצא כמו בצק של שעורים כהה כלובן
ביצה המזורת". (3) "אי זו היא זבה? זו שזב דמה שלושה
ימים זה אחר זה בלא עת נדתה". (4) והיא כרבי יהודה
האומר נשים בפסח שני רשות. (5) שהן כנידות, כמו
שכתוב (ויקרא טו, כד) "ואם שכוב איש אותה ותהי
נידתה עליו וטמא שבעת ימים". וכל אלו טמאין בטומאה
ארוכה (=כלומר, טומאתם אינה טומאת ערב - רש"י שם).
וכגון שנטמאו ביום י"ד או לפני יום י"ד ויום י"ד אינו יום
האחרון לטומאתם. (6) שהוא טמא רק טומאת ערב, ואינו
מחוסר כיפורים (=אינו צריך להביא קרבן). (7) ואף על פי
שאינו טהור עד שיעריב שמשו - הרי שוקע מאליו ואינו
מחוסר מעשה טהרה, אבל לפני הטבילה אין שוחטין עליו,
שהרי הוא מחוסר מעשה הטבילה, והוא כרב יהודה אמר
רב שאמר (פסחים צ. ז): "שוחטין וזורקין על טבול יום
ואין שוחטין וזורקין על טמא שרץ".

ב. טָמֵא מֵת⁸ שֶׁחָל שְׂבִיעִי שְׁלוֹ לְהִיּוֹת בְּאַרְבַּעָה
עָשָׂר, אָף עַל פִּי שֶׁטִּבֵּל וְהָזָה עָלָיו⁹ וְהָרִי הוּא רֹאֵי
לְאָכֹל קֶדְשִׁים לְעֶרְבֹה¹⁰ - אֵין שׁוֹחֲטִין עָלָיו¹¹, אֶלָּא
נִדְחָה לְפֶסַח שְׁנִי. שְׁנֵאמַר: וְהָיָה אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ
טָמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בְּיוֹם
הַהוּא. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַד, שֶׁשְּׂבִיעִי שֶׁלֶּהֱזֶה¹²,
וְעַל זֶה שֶׁאֵלֶּי¹³ אִם יִשְׁחַט עֲלֵיהֶן וְהֵם יֵאָכְלוּ לְעֶרְבֹה,
וּפֶרֶשׁ לָהֶן שֶׁאֵין שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶן¹⁴. בְּמָה דְּבָרִים
אֲמֹרִים? בְּשִׁנְטָמָא בְּטֻמְאָת מִן הַמֵּת שֶׁהַנֶּזִּיר מְגַלֵּחַ
עֲלֵיהֶן¹⁵; אֲבָל אִם הָיָה טָמֵא בְּשֶׁאֵר טֻמְאָת מִן הַמֵּת
שֶׁאֵין הַנֶּזִּיר מְגַלֵּחַ עֲלֵיהֶן - שׁוֹחֲטִין עָלָיו בְּשְׂבִיעִי
שְׁלוֹ אַחֵר שְׂטִיטָבֵל וְיָזָה עָלָיו, וְכִשְׁיַעָרִיב שִׁמְשׁוֹ אוֹכֵל
פֶּסַח.

(8) שעליו נאמר (במדבר יט, יא) "הנוגע במת לכל נפש אדם
וטמא שבעת ימים". (9) טבל במקוה והוזה עליו מי
חטאת, כמו שנאמר (שם, יט) "והזה הטהור על הטמא ביום
השלישי וביום השביעי וחתאו ביום השביעי וכיבס בגדיו
ורחץ במים וטהר בערב". (10) שהרי נאמר (שם): "וטהר
בערב". (11) אף על פי ששוחטין וזורקין על טבול יום
אחר - טבול יום זה חמור יותר. (12) ספרי במדבר פרשת
בהעלותך: "ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא, לא היו
יכולין לעשות בו ביום אבל היו יכולים לעשות ביום
שלאחריו. נמצינו למדים שחל ז' שלהם להיות ערב הפסח".
(13) למשה רבינו. (14) אף על פי שכבר טבלו והוזה
עליהם. שאין לומר שכאן היה לפני הטבילה, אבל לאחר

כאונס אחר ופטור מן הכרת כששגג בשני, וראה בראב"ד
ורכס"ף משנה. (50) משנה, פסחים צא, א: "מי שהבטיחוהו
להוציאו מבית האסורים וכו' שוחטין עליהן". (51) שאין
להביא את הפסח לשם, שהרי אסור להוציא את הפסח
מירושלים, ואם יצא פסול (להלן פ"ט ה"ב). לכך אין
שוחטין עליו רק אם הבטיחוהו לצאת מהמאסר, אבל אם
היה חבוש בתוך חומת ירושלים אפילו לא הבטיחוהו לצאת
- שוחטין עליו, שהרי אפשר להכניס את הפסח לשם
(ירושלמי פסחים פ"ח ה"ו): "בנתון חוץ לירושלים, אבל
בנתון בתוך ירושלים אפילו לא הבטיחו כמי שהבטיחו".
ואפילו חבשוהו גויים שוחטין עליו בפני עצמו, שהרי
אפשר להכניס לשם את הפסח (פסחים שם). (52) בפני
עצמו (לחם-משנה). וראה להלן בסמוך. (53) כדי לכופו
להוציא אשה פסולה או לשלם ממון. אי נמי, כדתינאי
(כתובות לג): אם יקום ויתהלך בחוץ וגו' מלמד שחובשין
אותו עד שנראה מה תהא עליו (רש"י שם) - אז שוחטין
עליו בפני עצמו (בבלי פסחים שם, מימרא של רבי יוחנן).
(54) בפני עצמו. פסחים שם: "לא שנו אלא בית האסורים
דעכו"ם (שכתוב בתהלים קמד, ח, אשר פיהם דיברו שוא
וימינם ימין שקר, ירושלמי שם, ולא יקיימו הבטחתם
להוציאו והפסח יבוא לידי פסול), אבל בית האסורים של
ישראל שוחטין בפני עצמו, כיון דאבטחינהו - מפיך ליה,
דכתיב (צפניה ג, יג) שארית ישראל לא יעשו עולה ולא
ידברו כזב". (55) שמא יביאו את הפסח לידי פסול (משנה,
שם). ויש להבין למה לא העתיק רבינו שעם אחרים מותר
לשחוט עליו, כמפורש במשנה שם (לחם-משנה).
(56) משנה, שם. (57) שמת לו מת אחר חצות היום ושכבר
נתחייב בקרבן פסח, אבל אם מת לו מת קודם חצות - אין
שוחטין עליו, אלא ידחה לפסח השני, ראה להלן פ"ו ה"ט.
(58) כזית, שוחטין עליהם עם אחרים ולא בפני עצמן (משנה
שם, ולמעלה פ"ב ה"ג-ד) "הואיל ואכילתם מעוטה, שמא
ישאירו הפסח ויביאוהו לידי פסול" (למעלה שם ה"ד).
ובכתי' תימן: "וכן האונן והחולה והזקן שאינן יכולין
לאכול", וכ"ה בדפוס רומי. והיינו שאינן יכולין לאכול
הרבה. (59) בפני עצמן. (60) משנה, שם: "על כולם אין
שוחטין עליהם בפני עצמן, שמא יביאו את הפסח לידי
פסול, לפיכך אם אירע בהן פסול פטורין מלעשות פסח
שני". וכתב רבינו בפירוש המשנה, שם: "וכאשר הודיענו
שהם ראויים, אמר לפיכך אם אירע בהם פסול, ר"ל אם
שחטו פסח ונזרק עליהם הדם ואעפ"י שלכתחילה אין ראוי
לשחוט עליהם ואחר-כך אירע פסול באלו האוננים או
החולים או הזקנים ונטמאו במת שאינם יכולים לאכול
בלילה, פטורים הם מלעשות פסח שני, לפי שהם שחטוהו
והם ראויין לעשות פסח".

יום חמישי י"ד אדר ב' ה'תשע"ט

פרק שְׂשִׁי

(1) יבאר אי זהו טמא שנדחה לפסח שני, ומי שחל שביעי
שלו להיות בשבת.

1. א. אי זהו טמא שנדחה לפסח שני? כל מי שאינו
2. יכול לאכול את הפסח בלילי חמשה עשר בניסן

כי אינה מחוסרת כיפורים, שאין עליה להביא קרבן, בכל זאת אין שוחטין, כדלהלן. (26) כמו שנאמר (ויקרא טו, יט) "שבעת ימים תהיה בניתה", ודרשו בברייתא פסחים שם "תהא בניתה כל שבעה", והרי היא עתה מחוסרת טבילה ואין שוחטין עליה. (27) כלומר, חוץ מהטעם הנ"ל יש עוד טעם נוסף, שאפילו למי שסובר שוחטין וזורקין על טמא שרץ, אין זה אלא אם הוא ראוי לאכול לערב, אבל זו אינה ראוייה לאכול לערב, עד ליל תשיעי, וכן הוא בגמרא שם.

- ד. מִחֲסָרֵי פְּפוּרִים²⁸ שֶׁחָל יוֹם הַבָּאָת קִרְבָּנוֹתֶיהֶן
בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר - שׁוֹחֲטִין עָלֵיהֶן, וּמְקַרְבִּין
קִרְבָּנוֹתֶיהֶן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר בְּנִיטָן בֵּין קֹדֶם שְׁחִיטַת
הַפֶּסַח בֵּין אַחֵר שְׁחִיטַתָּהּ²⁹, וְאוֹכְלִין פֶּסְחֶיהֶן
לְעֶרְבֹה³⁰. וְאִין שׁוֹחֲטִין עָלֵיהֶן עַד שְׁמִימָסָרוֹ
קִרְבָּנוֹתֶיהֶם בֵּיד בֵּית דִּין³¹, שְׁמָא יִפְשְׁעוּ וְלֹא יִקְרִיבוּ
אוֹתָם.

(28) הן הזבה והיולדת, הזב (=שראה שלוש ראיות של זב) והמצורע. ונקראו מחוסרי כפרה, שאף על פי שטהרו מטומאתם וטבלו והעריב שמשם, לא גמרה טהרתם לאכול בקדשים עד שיביאו קרבנם (למחר). (29) אחר שחיטת הפסח. ומשמיענו שאף על פי שאסור לשחוט שום קרבן אחר תמיד של בין הערביים משום שנאמר (ויקרא ו, ה) "והקטיר עליה (=על תמיד של שחר) חלבי השלמים" ודרשו חז"ל (פסחים נח:): "השלמים, עליה (על של שחר) השלם כל הקרבנות כולם" - באה עשה של הקרבת פסח שיש בה כרת ודוחה עשה של "השלמה" (שם נט). והלכות תמידין ומוספין שם הלכה ד) שאם לא יקריב קרבנותיו ולא יהיה ראוי לאכול הפסח אין הפסח כשר, והרי עבר בעשה שיש בה כרת. [ובדין "שוחטין ומקריבין - קודם שחיטת הפסח" משמיענו, שאף על פי שאין שוחטין הפסח עד שימסרו קרבנותיהן ביד בית דין שמא יפשעו ולא יקריבו אותם, אין זה אלא בהקרבת קרבנותיו, שיטעו לחשוב שכיוון שכבר שחטו עליהם קרבן פסח, שוב אין עליהם כרת אף על פי שלא יקריבו קרבנותיהם ולא יאכלו הפסח, שהרי אכילת פסחים אינה מעכבת (כשאיירע לו פסול לאחר הזריקה), אבל מותר להקריב קרבנותיהם לפני שחיטת הפסח, ולא חששו שמא יפשעו ולא יקריבו הפסח, ונמצא עבר על עשה של "השלמה" מבלי שיקיים עשה של פסח שיש בה כרת - שפסח שיש בו כרת, חמור הוא בעיני בני אדם ולא יבואו לידי פשיעה. וראיה לכך, שלא נזכר בגמרא חשש זה של "שמא יפשע" אלא בקרבנותיהם ולא בפסח]. (30) להלן (הלכה ט) באונן כתב רבינו: "שוחטין עליו וטובל ואחר כך אוכל". (31) "חזקה אין בית דין של כהנים עומדים משם עד שיכלו מעות שבשופרות".

- ה. מִצָּרַע שֶׁחָל שְׁמִינִי שְׁלֹשָׁ³² לַהֲיוֹת בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר
וְרָאָה קְרִי³³ בּוֹ בַּיּוֹם - הָרִי זֶה טוֹבֵל וְנִכְנָס לְעִזְרַת
נָשִׁים וּמְבִיא קִרְבָּנוֹתָיו. וְאִף עַל פִּי שְׁטָבוֹל יוֹם אָסוּר
לְהַפְגֵּס לְעִזְרַת נָשִׁים, הוֹאִיל וְאָסוּרוֹ לְהַפְגֵּס שָׁם
מִדְּבָרֵיהֶם, כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת בֵּיאַת מִקְדָּשׁ, וַיּוֹם

טבילה שוחטין וזורקין על טבול יום זה, - למה אמר להם משה שיעשו פסח שני, יטבלו בו ביום וישחטו עליהם? (ראה בתוספות פסחים צ: דיבור המתחיל שחל). ודעת הראב"ד שכאן מדובר ששחטו עליהם לפני הטבילה ואחר שעבר זמן השחיטה באו ושאלו למשה. אבל לאחר הזאה וטבילה שוחטין וזורקין עליהם כעל כל טבול יום אחר. [ויש הוכחה לדעת רבינו ממה שאמרו (פסחים יז.) "איש איש כי יהיה טמא לנפש" - "איש נדחה לפסח שני ואין צבור נדחה לפסח שני", ואם הפסוק מדבר לפני טבילה והזאה, איך אמרו "איש נדחה ואין צבור נדחים", הלא הלכה היא "טומאה דחוייה בצבור", שאם אפשר לעשות בטהרה מחזירים לעשות בטהרה (פרק ד מהלכות ביאת מקדש הלכות יד-טז), ואם כן גם כאן צריך לטבול ולהזות, ואז אין איש נדחה, שגם על יחיד שוחטין וזורקין כשהוא טבול יום, וכשאין היחיד נדחה אין הציבור עושים בטומאה (ראה בזבחים כב:), אלא על כרחנו שהמדובר לאחר טבילה והזאה וגם אז אין שוחטין על היחיד]. (15) שנאמר (במדבר ו, ט) "וכי ימות מת עליו בפתע פתאום וטמא ראש נזרו וגלח ראשו" וגו'. וראה בפרק ז מהלכות נזירות על אלו מן הטומאות הנזיר מגלח.

- ג. זָב שֶׁרָאָה שְׁתֵּי רְאִיוֹת¹⁶, וְסִפֵּר שְׁבַעָה יָמִים¹⁷
וְטָבֵל בַּשְּׁבִיעִי¹⁸ - שׁוֹחֲטִין עָלָיו וְהוּא אוֹכֵל לְעֶרְבֹה.
וְאִם רָאָה זֹכֵב¹⁹ אַחֵר שֶׁנִּזְרַק הָדֵם - הָרִי זֶה פְטוּר
מִלְעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנִי²⁰. וְכֵן שׁוֹמְרֵת יוֹם כְּנָגֵד יוֹם²¹ -
טוֹבֵל בַּיּוֹם הַשְּׁמוֹרָה²², כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ בְּבִיאוֹת
אֲסוּרוֹת, וְשׁוֹחֲטִין עָלֶיהָ²³ וְהִיא אוֹכֵלֶת לְעֶרְבֹה. וְאִם
רָאָתָה דָם אַחֵר שֶׁנִּזְרַק דָּם הַפֶּסַח - פְטוּרָה מִלְעֲשׂוֹת
פֶּסַח שְׁנִי²⁴. וְאִין שׁוֹחֲטִין עַל הַנֶּדֶה בַּשְּׁבִיעִי שְׁלֹשָׁ²⁵,
שֶׁהָרִי אֵינָה טוֹבֵלֶת עַד לֵיל שְׁמִינִי²⁶, וְאֵינָה רְאוּיָה
לְאָכֹל קֳדָשִׁים עַד לֵיל תְּשִׁיעִי²⁷.

(16) של זיבה, שצריך לספור שבעה ימים שלא יראה בהם ראייה של זיבה ולטבול, ואינו צריך להביא קרבן. (17) ויום השביעי חל ב"ד ניסן. (18) אבל לא לפני שטבל, וכרב יהודה אמר רב שאמר שוחטין וזורקין על טבול יום ואין שוחטין וזורקין על טמא שרץ, ורבינו פוסק כמותו. (19) הזב בעל שתי הראיות ראה ראייה שלישית של זוב. (20) ברייתא בפסחים פא. שבעת שזרקן את הדם היה טהור ויצא ידי חובתו בפסח זה. (21) היא זבה קטנה שראתה דם יום אחד בלבד או שני ימים בימי הזיבה, שהם אחד עשר יום שלאחרי שבעת ימי הנידה. ונקראת שומרת יום כנגד יום, מפני שאותו היום שראתה בו דם, כולו טמא, ומשמרת כל הלילה, ואם לא ראתה דם בלילה משכמת למחר וטובלת אחר שתנץ החמה ומשמרת כל היום, אם לא ראתה כלום הרי זה יום אחד טהור כנגד היום הטמא, והרי היא מותרת לבעלה לערב. (22) ואינה צריכה לחכות לטבול לערב. (23) אחר שטבלה. אבל זבה גדולה שהיא חייבת בקרבן אין שוחטין עליה. (24) משום שאינו צריך שיהיה יום השני, שהוא יום השימור, טהור כולו, כי אם מקצתו, שמקצת היום ככולו, ומכיוון שבעת שזרקו את הדם הייתה טהורה יצאה ידי חובתה בפסח זה. (25) שם צ: אף

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי י"ד אדר ב' - ספר קרבנות - הלכות קרבן פסח קצג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

חייב הכרת. ונראה שזוהי כוונת הראב"ד בהשגתו על רבינו, ועיין כסף משנה. (42) הפסח. (43) למעלה הלכה ב, שטמא מת שחל שביעי שלו בי"ד אין שוחטין עליו. (44) כלומר, למה קיימו דבריהם ולא ביטלו מחמת עשה שיש בו כרת כשם שעשו כן במצורע (למעלה הלכה ה), בבית הפרס (להלן הלכה ח) ובאונן (להלן הלכה ט). (45) יום השבת שחל בי"ג ניסן. (46) שהרי זמנו למחר ביום י"ד.

ז. וישראל ערל⁴⁷ שחל בערב הפסח - שוחטין עליו¹⁴
אחר שחל⁴⁸. אבל גר שנתגזר ביום ארבעה עשר¹⁵
ומל וטבל - אין שוחטין עליו; שאינו אוכל לערב,¹⁶
והרי הוא כפורש מן הקבר⁴⁹ שצריך שבעה ימים¹⁷
ואחר כך יטהר. גזירה שמה וטמא גר זה למת לשנה¹⁸
הבאה⁵⁰ ביום ארבעה עשר ויטבל ויאוכל לערב,¹⁹
ויאמר: אשתקד כך עשו לי ישראל, כשחלתי²⁰
טבלתי ואכלתי לערב. והלא גזירה זו מדבריהם,²¹
ופסח בפרת, והיאך העמידו דבריהם במקום פרת²²
ביום הקרבן שהוא יום ארבעה עשר⁵¹? מפני שאין²³
הגר מתחייב במצות עד שימול ויטבל⁵², ואינו טובל²⁴
עד שירפא מן המילה, כמו שבארנו בענין הגרות,²⁵
לפיכך העמידו דבריהם במקום זה, שהרי זה המל²⁶
יש לו שלא לטבל עד שיבריא ולא יבוא לידי חיוב²⁷
כלל.²⁸

(47) שנמנע מלמול מחמת איזה סיבה ואסור לו לאכול מן הפסח, כמו שנאמר (שמות יב, מח) "וכל ערל לא יאכל בו". (48) בפסחים צב. "אמר רבה בר בר חנא אמר רב יוחנן וכו' דברי הכל ישראל טובל ואוכל את פסחו לערב". ותמהו בתוספות שם דיבור המתחיל אבל, דלא מצינו בשום מקום טבילה בישראל שמל אפילו מדרבנן, אבל המאירי ביבמות עא: פירש "שנטמא במת והזה שלישי ושביעי קודם שימול ואחר הזאת שביעי מל בערב הפסח וטבל לטומאתו - שאין אומרים שהזאתו שנעשית כשהוא ערל אינה הזאה". (49) משנה פסחים צב. "גר שנתגייר בערב פסח בית שמאי אומרים טובל ואוכל את פסחו לערב ובית הלל אומרים הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר". ופוסק כבית הלל. (50) שם בגמרא: אמר רבה בר בר חנא אמר רבי יוחנן מחלוקת בערל נכרי, שבית הלל סברי גזירה שמה וטמא לשנה הבאה ויאמר: אשתקד מי לא טבלתי ואכלתי, עכשיו נמי אטבול ואוכל, ולא ידע שאשתקד היה גוי ולא קיבל טומאה, ועכשיו ישראל הוא ומקבל טומאה. (51) וכאן אין מקום למה שכתב למעלה הלכה ו "שביים שהוא אסור בהזיה אינו זמן הקרבן", כי כאן הגזירה היא לאותו יום שעליו להקריב את הקרבן, שהוא י"ד בניסן. (52) כן הוא בפרק י"ג מהלכות איסורי ביאה הלכה ו "גר שמל ולא טבל או טבל ולא מל אינו גר עד שימול ויטבול".

ח. מי שפא בבית הפרס⁵³ - הרי זה מנפח והולך⁵⁴,
ואם לא מצא עצם⁵⁵ ולא נטמא - שוחט ואוכל⁵⁶
פסחו⁵⁶. ואף על פי שהלך בבית הפרס. שטמאת בית

1 זה הוא יום הקרבת הפסח במועד³⁴ - יבוא עשה³⁵
2 שיש בו פרת וידחה אסור של דבריהם³⁶.

(32) דין המצורע לטבול ביום השביעי שלו, כמו שנאמר (ויקרא יד, ט) "והיה ביום השביעי וגו' ורחץ את בשרו במים וטהר". וביום השמיני שלו מביא קרבנותיו, כמו שנאמר (שם יד, י) "וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וגו' והעמיד הכהן המטהר את האיש המיטהר ואותם לפני ה' פתח אהל מועד". (33) שהוא משתלח חוץ לשתי מחנות: מחנה שכינה ומחנה לויה ועזרת נשים מחנה לוי היא. (34) ואם לא יוכל להיכנס לעזרת נשים להקריב קרבנותיו, לא יוכל להקריב את הפסח. (35) של הקרבת הפסח. (36) איסור כניסתו של הטבול-יום לעזרת נשים.

3 ו. טמא מת³⁷ שחל שביעי שלו להיות בשבת³⁸ -
4 אין מזין עליו³⁹ אלא למחר⁴⁰. ואפלו חל שביעי
5 שלו להיות בשלישה עשר בניסן והוא שבת - ידחה
6 ליום ארבעה עשר⁴¹; ומזין עליו, ואין שוחטין
7 עליו⁴², כמו שבארנו⁴³, אלא ידחה לפסח שני.
8 והלא אסור הדין בשבת משום שבות, והפסח
9 בפרת, והיאך העמידו דבריהם במקום פרת⁴⁴? מפני
10 שביים שהוא אסור בהזיה משום שבות⁴⁵ אינו זמן
11 הקרבן⁴⁶ שחייבין עליו פרת, לפיכך העמידו דבריהם
12 במקומן, אף על פי שהדבר גורם לעתיד לבוא
13 לעמוד במקום פרת.

(37) שטמא שבעת ימים, כמו שנאמר (במדבר יט, יא) "הנוגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים" וצריך להזות עליו מי חטאת בשלישי ושביעי שלו. (38) וצריך להזות עליו בו ביום. (39) משנה בפסחים סה: וכרבי עקיבא שמה יטלנה ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים (שם סט). וכן פסק רבא שהזאה אינה דוחה את השבת. (40) שהוא יום שמיני שלו. וסובר רבינו שאין צריך להזות ביום השביעי דווקא. וכן כתב בפרק י"א מהלכות פרה אדומה הלכה ב: "מי שהזזה עליו בשלישי ולא הזזה עליו בשביעי ושהה כמה ימים, טובל בכל עת שירצה אחר השביעי בין ביום בין בלילה, ומזין ביום בין קודם טבילה בין אחר טבילה, אפילו טבל בליל תשיעי או בליל עשירי מזין עליו למחר אחר הנץ החמה". והראב"ד חולק עליו גם כאן וגם שם (כסף משנה). (41) במשנה בפסחים סה: "השיב רבי עקיבא ואמר הזאה תוכיח שהיא משום מצוה והיא משום שבות", ומפרש רש"י "הזאה תוכיח שהיא מצוה, בטמא מת שחל שביעי שלו להיות בשבת ערב פסח שאם לא יזה לא יעשה פסחו". אבל לדעת רבינו שפוסק למעלה הלכה ב שטמא מת שחל שביעי שלו בערב הפסח אין שוחטין עליו מגזירת הכתוב, על כרחנו שדברי המשנה מתפרשים כששביעי שלו חל להיות בשבת בי"ג ניסן, וכן כתב רבינו בפירוש המשניות שם. [אבל צריך עיון, שהרי גם לדעת רבינו אם נטמא בטומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה - שוחטין עליו בשביעי שלו אחר שיטבול ויזה עליו (למעלה הלכה ב) וכאן אמרו סתם שהזאה אינה דוחה שבת ומשמע שגם באופן הנ"ל שביום ההזאה הוא גם זמן

מלשלם חיובו שנתחייב מכבר. (68) שעדיין לא חל עליו חיוב קרבן פסח. (69) ממה שנאמר (דברים כז, ז) "וזבחת שלמים ואכלת" ודרשו חכמים (זבחים צט:) "שלמים כשהוא שלם מביא, ואינו מביא כשהוא אונן, ומניין לרבות בכור מעשר ופסח (שאונן אין מביאין) מרבה אני בכור מעשר ופסח שכן אינן באין על חטא (כמו שלמים)". (70) לפסח שני בי"ד אייר. (71) כן אמר רבא (זבחים ק:) "אידי ואידי אחר חצות - כאן קודם ששחטו וזרקו עליו, כאן לאחר ששחטו וזרקו עליו", כלומר, אם עברו ושחטו וזרקו - כשר (כסף משנה). (72) בזבחים צט: "רב אסי אמר וכו' כאן שמת לו מת בי"ד וקברו בי"ד, יום קבורה לא תפיס לילו מדרבנן". ופירש רש"י שיום קבורת גופו מדרבנן וכו' ולילו לא תפיס אפילו מדרבנן. (73) כלומר, בליל ט"ו אינו אונן אף מדרבנן. (74) כאוקימתא דרב אסי שם. ואילו מת ביום י"ד אינו אוכל לערב שאר קדשים, חוץ מן הפסח, שבבילה הוא אונן מדרבנן, ורק בפסח שהוא בכרת לא העמידו דבריהם, אבל בקדשים שאין שם אלא עשה בלבד - העמידו דבריהם במקום עשה (פסחים צב). (75) שבאה לו שמועה שמת לו קרוב, והמדובר הוא ששמע בתוך שלושים יום מיום מותו. (76) של אביו ואמו ומוליכין למקום אחר לקוברן בקבורות אבותם (רש"י מועד-קטן ח.), שביום זה נוהג אבילות. (77) והוא אונן מדרבנן (רש"י פסחים צא:). (78) פירוש שציווה לאחר ללקוט את העצמות והוא בעצמו לא נטמא, אבל אם לקט בעצמו, הרי הוא טמא שבעת ימים - פסחים צב. בגמרא. (79) כתב כן בכדי לכלול גם קרבן פסח. (80) משנה שם: "השומע על מתו והמלקט לו עצמות טובל ואוכל בקדשים". (81) כדין אונן שטובל.

י. מי שחופר בגלל⁸² לבקש על המת⁸³ - אין שוחטין עליו⁸⁴, שְׁמָא יִמָּצֵא שֶׁם הַמֵּת בְּגִל⁸⁵ וְהָרִי הוּא טָמֵא בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה⁸⁶. שְׁחִטּוֹ עָלָיו⁸⁷ וְלֹא נִמָּצֵא שֶׁם מֵת - הָרִי זֶה אוֹכֵל לְעֶרֶב. נִמָּצֵא שֶׁם מֵת אַחֵר שֶׁנֶּזְרַק הָדָם: אִם נֹדַע לוֹ בּוֹדָאֵי שְׁהִיָּה טָמֵא בְּשַׁעַת זְרִיקַת הָדָם, כְּגוֹן שְׁהִיָּה גַל עֲגֹל⁸⁸ - הָרִי זֶה חֵיב בְּפֶסֶח שְׁנִי; וְאִם סָפֵק הִדְבָּר⁸⁹ וְשִׁמָּא לֹא הָיָה עוֹמֵד עַל הַטָּמֵאָה בַּעַת זְרִיקָה וְלֹא נִטְמָא אֲלֵא אַחֵר זְרִיקָה - הָרִי זֶה פָּטוּר מִפֶּסֶח שְׁנִי⁹⁰.

(82) של אבנים שנפלו על אדם. (83) מחפש למצוא שם מת כדי להוציאו. (84) בפני עצמו, אבל ביחד עם אחרים אין חשש - ומותר. (85) ונמצא שבעת שחפר האהיל על הטומאה. (86) ואין שוחטין עליו, אלא הוא נדחה לפסח שני. (87) כלומר, עברו ושחטו. (88) שהגל מכסה רק את המת ולא יותר, שבדודאי האהיל עליו. (89) כגון שהיה גל ארוך, שמכסה את המת וגם יותר מזה. (90) שם בגמרא: "אמר רבה בר בר חנא לא שנו אלא גל עגול, אבל גל ארוך פטור מלעשות פסח שני, אימא טהור היה בשעת שחיטה (וזריקה)", ואין להקריב מספק.

יא. מי שְׁעָבַר בְּדֶרֶךְ, וּמָצָא מֵת⁹¹ מְשָׁכָב לְרַחֲבָה שֶׁל דֶּרֶךְ, אִם הָיָה הַמֵּת טָמֵא מִתְּהוֹמוֹת⁹², אָף עַל פִּי

1 הַפֶּרֶס מְדַבְּרִיהֶן, כְּמוֹ שֶׁפָּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת טָמֵא מֵת, 2 וְלֹא הָעֵמִידוֹ דְּבִרְיָהֶם בְּמָקוֹם כֶּרֶת⁵⁷, כְּמוֹ שֶׁפָּאֲרָנוּ⁵⁸. 3 וְכֵן בֵּית הַפֶּרֶס שְׁנֹדֵשׁ⁵⁹ - טָהוֹר לְעוֹשֶׂה פֶּסֶח⁶⁰.

(53) "איזהו בית הפרס זה המקום שנחרש בו קבר שהרי נתדקדקו עצמות המת בתוך העפר ונתפרסו בכל השדה וגזרו טומאה על כל השדה שנחרש בה הקבר". (54) יקח את העפר שהלך עליו וינפחהו. (55) בגודל שעורה, שהוא מטמא במגע ובמשא. (56) משנה אהלות פרק י"ח הלכה ד "ומודים בית שמאי לבית הלל שבודקין לעושה פסח". ובפסחים צב: "מאי בודקין אמר רב יהודה אמר שמואל מנפח בית הפרס והולך". (57) פסחים צב. "אמר רבא וכו' אונן ומצורע ובית הפרס לא העמידו דבריהם במקום כרת". (58) למעלה הלכה ה לעניין מצורע. (59) ברגל, שדריסת הרגליים העבירתה (רש"י פסחים צב:). (60) פסחים שם, ר' יהודה בר אבבי משמיה דרב יהודה אמר בית הפרס שנידש טהור". ובכתובות כח: "מאי טעמא? - אי אפשר לעצם כשעורה שלא נידש ברגל".

ט. הָאוֹנֵן⁶¹ רְאוּי לֵאכֹל הַפֶּסֶח לְעֶרֶב⁶². מִפְּנֵי 4 שְׁאֵינִינֹת לִילָה מְדַבְּרִיהֶם⁶³, לֹא הָעֵמִידוֹ דְּבִרְיָהֶם 5 בְּמָקוֹם כֶּרֶת בְּדֶרֶךְ זֶה⁶⁴; אֲלֵא שׁוֹחֲטִין עָלָיו וְטוֹבֵל 6 וְאַחֵר כֶּף אוֹכֵל⁶⁵, כְּדִי שִׁפְרֵשׁ מֵאֲנִינֹתוֹ וְלֹא יִסִּיחַ 7 דַּעְתּוֹ⁶⁶. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שְׁמַת לוֹ הַמֵּת אַחֵר 8 חֲצוֹת, שֶׁכָּבֶר נִתְחַיֵּב בְּקִרְבָּן פֶּסֶח⁶⁷; אֲבָל אִם מֵת לוֹ 9 הַמֵּת קִדְּם חֲצוֹת⁶⁸ - אֵין שׁוֹחֲטִין עָלָיו⁶⁹, אֲלֵא יִדְחָה 10 לְשָׁנִי⁷⁰. וְאִם שְׁחִטּוֹ עָלָיו וְזָרְקוֹ הָדָם - טוֹבֵל וְאוֹכֵל 11 לְעֶרֶב⁷¹. מֵת לוֹ מֵת בְּשִׁלְשָׁה עֶשְׂרִי וְקָבְרוּ בְּאַרְבָּעָה 12 עֶשְׂרִי - הָרִי הוּא כְּבוֹרָה אוֹנֵן מְדַבְּרִיהֶם⁷², וְאִינוֹ 13 תּוֹפֵס לִילוֹ מְדַבְּרִיהֶם⁷³. לְפִיכָּה שׁוֹחֲטִין עָלָיו וְטוֹבֵל 14 וְאוֹכֵל לְעֶרֶב אֵף בְּשָׂאֵר הַקִּדְּשִׁים⁷⁴. וְיוֹם שְׁמוּעָה⁷⁵ 15 וְיוֹם לִקְוֵט עֲצָמוֹת⁷⁶ - הָרִי הוּא כְּבוֹרָה⁷⁷. 16 לְפִיכָּה, מִי שֶׁלֶקֶט עֲצָמוֹת מֵתוֹ⁷⁸ בְּיוֹם אַרְבָּעָה עֶשְׂרִי⁷⁹ 17 אוֹ שֶׁשָּׁמַע שְׁמַת לוֹ מֵת - שׁוֹחֲטִין עָלָיו⁸⁰ וְטוֹבֵל⁸¹ 18 וְאוֹכֵל בְּקִדְּשִׁים לְעֶרֶב. 19

(61) בפרק ב מהלכות ביאת מקדש הלכה ט כתב רבינו: "אי זהו אונן? זה שמת לו מת מן הקרובים שהוא חייב להתאבל עליהן, ביום המיתה בלבד הוא הנקרא אונן דין תורה ולילה הוא אונן מדברי סופרים". ואונן אסור לאכול בקדשים כמו שכתוב (דברים כז, יד) "לא אכלתי באוני ממנו". (62) משנה בפסחים צא: "אונן טובל ואוכל את פסחו לערב". (63) שנאמר (ויקרא י, יט) "הן היום הקריבו וכו' ואכלתי חטאת היום" - היום אסור ולילה מותר (זבחים ק:). (64) שם צב. בגמרא: "קסבר אנינות דלילה דרבנן וגבי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת". (65) משנה שם צא: "אונן טובל ואוכל את פסחו לערב". (66) בפרק י"ב מהלכות אבות הטומאה הלכה טו כתב: "ומפני מה הצריכום (=לאונן ומחוסר כיפורים) טבילה לקודש, שהרי עד עתה היו אסורין לאכול את הקודש והסיחו דעתן ושמא נטמאו הם ולא ידעו". (67) והאנינות אינה דוחה אותו

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי ט"ו אדר ב' - ספר קרבנות - הלכות קרבן פסח קצה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כדנתיא בברייתא (פסחים פא: ונזיר סב.) הכי נמי שווים הם גם בטומאה ידועה לעניין שסותר גם כן בעושה פסח, וחייב בפסח שני.

יג. מי שנטמא בַּמֶּת וְהָזָה עָלָיו שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי, 17
ובשְׁבִיעִי שָׁלוּ נְטֵמָא בְּקֶבֶר הַתְּהוֹם וְלֹא יָדַע, וְעָשָׂה 18
פֶּסַח¹⁰⁴ בְּחֻזְקַת שֶׁהוּא טָהוֹר וְאַחֵר כִּף נֹדַע לוֹ שֶׁהוּא 19
טָמֵא בְּטִמְאַת הַתְּהוֹם - אֵינּוּ חֵיב בְּפֶסַח שְׁנִי; שְׂפִינִן 20
שְׂטָבֵל בְּשִׁבְעֵי פֶסְקָה טָמְאָה הָרִאשׁוֹנָה¹⁰⁵. אֲבָל אִם 21
נְטֵמָא בְּטִמְאַת הַתְּהוֹם בְּשִׁישִׁי לְטִמְאַתוֹ¹⁰⁶ וְלֹא יָדַע 22
עַד שֶׁעָשָׂה הַפֶּסַח - הָרִי זֶה חֵיב בְּפֶסַח שְׁנִי; שְׁחֻזְקַת 23
הַטָּמֵא - טָמֵא, עַד שִׁיְהִיָּה טָהוֹר וְדַאי, שְׂרָגְלִים 24
לְדִבְרִי¹⁰⁷. 25

(104) אם המדובר כשהזה בערב הפסח, על כרחנו שנטמא בטומאה שאין הנזיר מגלח עליה, ואם המדובר בכל הטומאות, על כרחנו שביעי שלו היה ב"ג ניסן. (105) מימרא של רב המנונא בנזיר סד: שטומאת התהום אינה סותרת את טהרתו אחרי שטבל והוזה עליו, וטומאת התהום גופא אינה מחייבתו בפסח שני אם נודע לו אחר כך שהיה טמא. (106) שעדיין לא נטהר מטומאת המת הידועה. והוא הדין אם נטמא בטומאת התהום בשביעי לפני שהוזה וטבל (כסף משנה). (107) שוודאי נטמא, כיוון שהוחזק בטומאה.

יום שישי ט"ו אדר ב' ה'תשע"ט

פרק שְׁבִיעִי

(1) יבאר אם היו רוב הצבור טמאים או הכהנים או כלי שרת, אם נדחים.

א. רַבִּים שֶׁהָיוּ טָמְאִי מֵת בְּפֶסַח רִאשׁוֹן: אִם הָיוּ 26
מְעוּט הִקְהֵל - הָרִי אֵלָיו נִדְחִין לְפֶסַח שְׁנִי² כְּשֶׁאָר 27
הַטָּמְאִים³; אֲבָל אִם הָיוּ רַב הִקְהֵל טָמְאִי מֵת, או 28
שֶׁהָיוּ חַפְזִים או כְּלִי שֶׁרַת טָמְאִים⁵ טָמְאַת מֵת - 29
אֵינָן נִדְחִין, אֲלֵא זְקָרֵינוּ כָּלֵן הַפֶּסַח בְּטִמְאַה, 30
הַטָּמְאִים עִם טְהוֹרִים⁶. שְׁנֵאמַר: וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר 31
הָיוּ טָמְאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם - יַחֲדִידִים נִדְחִים, וְאֵין 32
הַצִּבּוֹר נִדְחָה⁷. וְדָבָר זֶה בְּטִמְאַת הַמֵּת בְּלֶבֶד⁸, כְּמוֹ 33
שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּכִיַּאת הַמִּקְדָּשׁ⁹. 34

(2) משנה בפסחים עט. "נטמא מיעוט הקהל, הטהורין עושין את הראשון, והטמאין עושין את השני". (3) בטומאה אחרת, כגון זבים וזבות וטמאי שרץ ונבלה, שלעולם אין עושין בטומאה בראשון אלא נדחים לפסח שני (להלן בסוף ההלכה, ובפ"ד מהלכות ביאת מקדש הלכה יב). (4) דוקא טמאי מת, אבל הטמאים בטומאה אחרת - נדחים ואינם עושים בטומאה, ראה להלן. (5) שהרי אי אפשר בלא כהנים ובלא כלי שרת (תוספות י"ט). (6) משנה בפסחים שם. ובגמרא שם מפרש למה גם המיעוט שהם טהורין עושין ביחד עם הטמאים בטומאה - משום שאין קרבן ציבור חלוק, "כלומר, מאחר שרוב הציבור עושין אותו,

1 שהווא⁹³ טָמֵא לְתַרומָה - הָרִי זֶה טָהוֹר לְפֶסַח וְשׁוּחַט 1
וְאוֹכֵל פֶּסַחוֹ⁹⁴. וְאָף עַל פִּי שְׁאִפְשָׁר שְׁנַגַּע, הוֹאִיל 2
וְהִיא טָמְאָת הַתְּהוֹם - טָהוֹר לְפֶסַח⁹⁵. וְאָף עַל פִּי 3
שֶׁהִמֵּת שְׁלֵם⁹⁶ וְהוּא מִן הַקֶּצֶה אֶל הַקֶּצֶה⁹⁷ - הָרִי זֶה 4
עוֹשֶׂה פֶּסַחוֹ, עַד שִׁידַע בְּדַאי שְׁנֵטְמָא בּוֹ. בְּמָה 5
דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשִׁיְהִי מְהֵלֶךְ בְּרַגְלֵיו⁹⁸, שֶׁהָרִי 6
אִפְשָׁר שְׁלֵא יַגַּע; אֲבָל אִם הָיָה רֹכֵב או טַעוֹן 7
מִשָּׁא⁹⁹ - הָרִי זֶה טָמֵא אָף עַל פִּי שֶׁהִיא טָמְאָת 8
הַתְּהוֹם, לְפִי שֶׁאֵי אִפְשָׁר שְׁלֵא יַגַּע וְשֵׁלֵא יִסֵּט¹⁰⁰ 9
וְשֵׁלֵא יֵאָהִיל. וְכָבֵד בְּאֲרָנוּ טָמְאָת הַתְּהוֹם בְּהִלְכוֹת 10
נְזִירוֹת. 11

(91) פירוש, לאחר שעבר מצאו שם מת. (92) "אי זהו טומאת התהום? כל שלא הכיר בה (=ידוע בה) אחד בסוף העולם. הכיר בה אחד בסוף העולם אין זה טומאת התהום, וכו'". (ברייטא בפסחים שם). "ונקראת טומאת תהום שהטומאה היא נעלמת מן הכל כאילו הייתה בתהום". (93) זה שעבר בדרך. (94) כלשון שני של רב אשי (פסחים שם), שאפילו אם נודע לו לפני זריקה (שהמת שם) הציץ מרצה, ומשמע לו לרבינו שאפילו לכתחילה שוחט קרבן פסח, שהוא קרבן חובה והיא מצוה עוברת, אבל בשאר קרבנות, אם נודע לו קודם זריקה לא יזרוק לכתחילה ורק אם זרק בדיעבד הורצה. (95) בגמרא פסחים פא: אמרו שטומאת התהום הלכתא גמירא לה. (96) שאילו היה משובר ומפורק היה מקום לתלות שעבר בין החלקים, אבל כיוון שהוא שלם אין לומר כן והוא טמא לתרומה, ובכל זאת הוא טהור לעניין פסח. (97) לשון הברייתא שם: "שאיין לו מקום לעבור". (98) ברייתא שם. ומפרש רבינו שזה מוסב על הרישא שם, שאמרו שאם מושכב לרחבו של דרך שטהור לעושה פסח, אף על פי שהמת מושכב לרוחב הדרך מן הקצה אל הקצה והוא שלם, ועל זה אמרו שזה רק במהלך ברגליו, שאפשר שנטה קצת מן הדרך ולא נגע ולא הסיט ולא האהיל. ולרש"י שם זה מוסב על הסיפא, כשמצאו משובר שהוא טהור לתרומה. (99) "ועל כרחו הולך הוא נע ונד לכאן ולכאן ומאהיל על צדדיו" (רש"י שם). (100) שלא יניד את המת, וראה בפרק א מהלכות טומאת מת הלכה ז שמיטט בכלל נושא הוא.

יב. מִי שֶׁעָשָׂה פֶּסַח בְּחֻזְקַת שֶׁהוּא טָהוֹר וְאַחֵר כִּף 12
נֹדַע לוֹ שֶׁהִיָּה טָמֵא בְּטִמְאַת הַתְּהוֹם - אֵינּוּ חֵיב 13
בְּפֶסַח שְׁנִי¹⁰¹. וְדָבָר זֶה הִלְכָה מִפִּי הַקְּבֵלָה¹⁰². אֲבָל 14
אִם נֹדַע לוֹ שֶׁהִיָּה טָמֵא בְּטִמְאַה יְדוּעָה - חֵיב בְּפֶסַח 15
שְׁנִי¹⁰³. 16

(101) תוספתא פסחים פרק ו: "היה הולך לשחוט פסחו וכו' אמרו לו קבר התהום היה עמך בבית וכו' ונודע לו וכו' משהביא פסחו אינו צריך לעשות פסח שני". (102) שם פא: התהום הלכתא גמירא לה וקרא אסמכתא בעלמא (כסף משנה). (103) דתנן בפרק בתרא של נזיר (סג. במשנה) נזיר שגלח ונודע לו שהוא טמא אם טומאה ידועה סותר את הכל וכיוון דבטומאת התהום שווים נזיר ועושה פסח,

ה. הָיוּ רַב הֶקְהָל טְמְאֵי מֵת וּמַעֲוֹטָן זָכִים וְכִיּוּצָא
בָּהֶן - טְמְאֵי מֵת עוֹשִׂין אֶת הָרָאוֹן²⁰, וְהַזְבִּין
וְכִיּוּצָא בָּהֶן אֵינָן עוֹשִׂין אֶת הָרָאוֹן וְלֹא אֶת הַשְּׂנִי.
אֵינָן עוֹשִׂין בְּרָאוֹן - שְׂאִין נְדָחִית בְּצִבּוֹר אֶלָּא
טְמֵאת הַמֵּת בְּלִבָּד²¹; וְאֵינָן עוֹשִׂין בְּשְׂנִי - שְׂאִין
עוֹשִׂין פֶּסַח שְׂנִי אֶלָּא אִם בָּא הָרָאוֹן בְּטַהֲרָה, אֶבֶל
אִם נַעֲשֶׂה רָאוֹן בְּטִמְאָה - אֵין שֵׁם פֶּסַח שְׂנִי²².

(20) כמבואר למעלה הלכה א. (21) כמבואר למעלה שם.
(22) פסחים (שם) כרב הונא, שאין תשלומין לפסח שבא בטומאה.

ו. הָיוּ שְׂלִיש הֶקְהָל טְהוֹרִים, וְשְׂלִיש זָכִים וְכִיּוּצָא
בָּהֶם, וְשְׂלִיש טְמְאֵי מֵת - אוֹתָן טְמְאֵי מֵת אֵין עוֹשִׂין
אֶת הָרָאוֹן וְלֹא אֶת הַשְּׂנִי. אֵינָן עוֹשִׂין רָאוֹן -
שְׂהָרִי הֵן מוֹעֲטִים לַגִּבִּי טְהוֹרִים עִם הַזָּכִים²³; וּבְשְׂנִי
לֹא יַעֲשׂוּ - שְׂהָרִי מַעֲוֹט עָשׂוּ בְּרָאוֹן, כְּמוֹ
שֶׁבֶאֱרָנוּ²⁴. בִּיצֵד מְשַׁעְרִים הַפֶּסַח לִידַע אִם רַב הֶקְהָל
טְמְאִים אוֹ טְהוֹרִים? אֵין מְשַׁעְרִין בְּכָל הָאוֹכְלִין,
שְׂאֵפְשֶׁר שְׂיִהְיוּ עֹשְׂרִים נִמְנִין עַל פֶּסַח אֶחָד
וּמְשַׁלְּחִין אוֹתוֹ בִּיד אֶחָד לְשַׁחַט עֲלֵיהֶן²⁵, אֶלָּא
מְשַׁעְרִין בְּכָל הַנִּכְנָסִים לְעִזְרָה²⁶. וְעַד שֶׁהֵן מִבְּחוּץ
קִדְם שֶׁתִּקְנֶס פֶּת הָרָאוֹן מְשַׁעְרִין אוֹתָן²⁷.

(23) ומיעוט טמאי מתים אינם עושין בטומאה אלא נדחין לפסח שני, ראה למעלה הלכה א. (24) למעלה הלכה ד
"שאין היחידים עושין את השני אלא בזמן שעשו רוב הקהל את הראשון". [והנה בגמרא שם אמרו: "בשני לא עבדי, נצרפו זבין עם טמאי מתים דלא עבדי בראשון, הוו להו רובא, ורובא לא מדחו לפסח שני". ופירשי: "דהואיל וטהרו זבין עכשיו, נמצאו רוב ציבור צריכין לו". אולם לפי טעמו של רבינו - אפילו אם לא טהרו הזבים, אין טמאי מת עושים פסח שני, הואיל ובראשון לא היו אלא מיעוט הציבור (וראה בצ"ח ובהגהות הגרע"א על הרמב"ם). וסבור רבינו שר' מני בר פטיש אינו סובר כרב (שם פ.) ש"כל היכי דלא עבדי ציבור בראשון, לא עבדי יחיד בשני", ולפיכך דיבר רק באופן שהזבים נטהרו, אבל אליבא דרב שרבינו פוסק כמותו (למעלה הלכה ד) - אפילו אם לא טהרו אין עושין טמאי-מת את השני, כנ"ל]. וכתב המאירי שם: "שאף הזבים אין עושין את השני, כטעם טמאי מת, אלא שבטמאי מתים הוצרך לפרש הטעם מפני מה אינו עושה את הראשון, אבל בזבים אינו צריך". (25) ואינם נכנסים לעזרה. (26) ירושלמי פסחים פ"ז ה"ו: "לטומאה הילכו אחר רוב הנכנסים לעזרה", ומה שאמרו בבבלי פסחים צד: "בטמאין הלך אחר רוב העומדין בעזרה", היינו דוקא לר"י ב"ר יהודה, הסובר שהעומד בחוץ לעזרה הרי הוא כבדרך רחוקה, אבל אין הלכה כמותו, ראה למעלה פ"ה הלכה ט (הר המוריה). (27) שם בירושלמי: "מה בכל כת וכת משערין או אין משערין אלא כת הראשונה בלבד, אמר רבי יוסה ברבי בון עד שהן מבחוץ הן משערין עצמן".

גנאי הוא להם שהטהורין שבהם פורשין מהן ונזהרין מהן" (מאירי שם). (7) שם סז. וספרי במדבר פרשת בהעלותך. (8) בפסחים שם למדו ממה שנאמר (במדבר שם) "לנפש" - שרק בטמא מת עושין הציבור את הפסח בטומאה, אבל בשאר טומאות אין הציבור עושין בטומאה. (9) פ"ד הלכה יב.

ב. הָיוּ הֶקְהָל מִחֻצָּה טְהוֹרִים וּמִחֻצָּה טְמְאֵי מֵת -
פֶּלֶן עוֹשִׂין בְּרָאוֹן, וְהַטְהוֹרִים עוֹשִׂין לְעֻצְמָן
בְּטַהֲרָה, וְהַטְמְאִים עוֹשִׂין לְעֻצְמָן בְּטִמְאָה¹⁰ וְאוֹכְלִין
אוֹתוֹ בְּטִמְאָה¹¹. וְאִם הָיוּ טְמְאֵי הַמֵּת עוֹדְפִין עַל
הַטְהוֹרִים אֶפְלוֹ אֶחָד - יַעֲשׂוּ פֶּלֶן בְּטִמְאָה¹².

(10) שם פט. כדעת רב "שמחצה כרוב". ומכיון שלשניהם דין רוב - עושים הטמאים בטומאה, כדין רוב שאינו נדחה לפסח שני, והטהורים עושים בטהרה ואינם בטלים כלפי הטמאים. (11) משנה שם עו: "הפסח שבא בטומאה נאכל בטומאה, שלא בא מתחילתו אלא לאכילה". וראה להלן הלכה ח. (12) מחלוקת תנאים בבביתא (שם עט:) ופסק רבינו כתנא-קמא, שגם היחיד מכריע את הציבור.

ג. הָיוּ הָאֲנָשִׁים¹³ מִחֻצָּה טְמְאֵי מֵת וּמִחֻצָּה טְהוֹרִים,
וּבְזִמְן שְׂאֵתָה מוֹנֶה הַנָּשִׁים בְּכָלֵל הָאֲנָשִׁים יִהְיוּ הָרַב
טְהוֹרִים - הַטְהוֹרִים עוֹשִׂים אֶת הָרָאוֹן, וְהַטְמְאִין
אֵינָן עוֹשִׂין לֹא אֶת הָרָאוֹן וְלֹא אֶת הַשְּׂנִי. אֵין
עוֹשִׂין רָאוֹן - מִפְּנֵי שֶׁהֵן מַעֲוֹט¹⁴; וְאֵין עוֹשִׂין אֶת
הַשְּׂנִי - מִפְּנֵי שֶׁהַנָּשִׁים בְּשְׂנִי רְשׁוֹת¹⁵, וְנִמְצְאוּ
הַטְמְאִים מִחֻצָּה, וְאֵין מִחֻצָּה עוֹשִׂין אֶת הַשְּׂנִי¹⁶.

(13) הגברים. (14) שהרי נשים בראשון חובה (למעלה פ"א הלכה א), והן מצטרפות עם האנשים להיות רוב טהורים (שם עט:), ומיעוט קהל אינם עושים בטומאה (למעלה הלכה א). (15) למעלה פ"ה הלכה ח. ואינן מצטרפות להיות רוב (שם). (16) ראה למעלה הלכה ב. וכל הלכה זו היא בביתא שם עט: "הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין, טהורין עושין את הראשון, וטמאין אין עושין לא את הראשון ולא את השני". ולפי דעת רב ש"מחצה כרוב" (ראה למעלה), פירשו שם בביתא זו באופן שהיו ישראל מחצה טמאין ומחצה טהורין, והנשים עורפות על הטהורים, וכנ"ל.

ד. הָיוּ רַב הֶקְהָל זָכִים וּמַעֲרֵעִים וּבוֹעֲלֵי נְדוּת¹⁷,
וּמַעֲוֹטָן טְמְאֵי מֵת - אוֹתָן טְמְאֵי מֵת אֵינָן עוֹשִׂין
בְּרָאוֹן, לְפִי שֶׁהֵן מַעֲוֹט¹⁸; וְאֵין עוֹשִׂין הַשְּׂנִי, שְׂאִין
הַיְּחִידִים עוֹשִׂין אֶת הַשְּׂנִי אֶלָּא בְּזִמְן שֶׁעָשׂוּ רַב
הֶקְהָל אֶת הָרָאוֹן, וְכָאן, הוֹאִיל וְלֹא עָשָׂה רַב
הֶקְהָל בְּרָאוֹן - לֹא יַעֲשׂוּ אֵלּוּ הַמַּעֲוֹט הַטְמְאִים
לְמֵת אֶת הַשְּׂנִי¹⁹.

(17) שאינם עושים בטומאה בראשון, שהרי טומאת מת בלבד הותרה. ראה למעלה הלכה א. וגם בשני אינם עושים שאין הציבור נדחה לפסח שני (ראה למעלה הלכות א-ג). (18) ראה למעלה הלכה א. (19) מימרא של רב בפסחים פ.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי ט"ו אדר ב' - ספר קרבנות - הלכות קרבן פסח קצו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פירוש, לפני שנכנסה כת הראשונה משערין בכל העומדין בחוץ כדי להיכנס לעזרה.

1 ז. יחיד שנטמא בספק רשות היחיד, כמו שיתבאר
2 במקומו²⁸, הרי זה ידחה לפסח שני²⁹ בשאר טמאי
3 מת³⁰. וצבור שנטמא בספק רשות היחיד - יעשו
4 פלן בטמאה³¹.

(28) בפט"ו מהלכות אבות הטומאה הלכה ח: "היתה ברה"י, ספק נגע בה ספק לא נגע בה, ספיקו טמא". (29) כרבי הושעיה רבה, בירושלמי פסחים פ"ח הלכה ח. (30) שנטמאו בוודאי. (31) ירושלמי שם: "ציבור שנטמאו בספק רשות היחיד בפסח, רבי יוחנן אמר יעשו בספיקן. רבי הושעיה רבה אמר, יעשו בטומאה", ופסק כרבי הושעיה שהוא רבו של ר' יוחנן (כסף-משנה). [ואע"פ שאמרו שם "אף רבי הושעיה מודה שיעשו בספיקן, לא אמר רבי הושעיה אלא לחומרין" - סובר רבינו שלדעת הבבלי אינו כן, שהרי אמרו בנדה ג. שספק טומאה ברשות היחיד שלמדו מסוטה הוא כמו סוטה: כשם שסוטה עשאה הכתוב כוודאי, כמו כן ספק טומאה ברשות היחיד הרי הוא כוודאי. ועיין תוספות נזיר נו. ד"ה באומרין].

5 ח. פסח שהקריבוהו בטמאה - הרי זה נאכל
6 בטמאה³², שמתחלתו לא בא אלא לאכילה³³. ואינו
7 נאכל לכל טמא, אלא לטמאי מת, שנדחת להם
8 הטמאה הזאת, ולכיוצא בהן מטמאי מגע
9 טמאות³⁴. אבל הטמאים שהטמאה יוצאה עליהן
10 מגופן, כגון זבים וזבות³⁵, נדות ויולדות
11 ומצרעים³⁶ - לא יאכלו ממנו. ואם אכלו -
12 פטורין³⁷. מפי השמועה למדו³⁸, שהנאכל
13 לטהורים³⁹ - חיבין עליו משום טמאה, והנאכל
14 לטמאין⁴⁰ - אין חיבין עליו משום טמאה. אפלו
15 אכלו טמאי המת⁴¹ מהאמורים שלו - פטורין⁴².
16 במה דברים אמורים שהפסח יאכל בטמאה?
17 בשנטמאו הצבור קדם זריקת הדם⁴³; אבל אם
18 נטמאו לאחר זריקת הדם - לא יאכל.

(32) משנה בפסחים עו: (33) שם במשנה. ופירש"י "כשנצטוו עיקר פסח, לאכילה נצטוו, דכתיב (שמות יב, ד) "לפי אכלו", וכי שרייה רחמנא למיתי בטומאה וכו' אדעתא למיכליה שרייה", בניגוד לשאר קרבנות ציבור הקרבים בטומאה ואינם נאכלים בטומאה, שאינם באים בעיקר לצורך אכילה (פרק ד מהלכות ביאת מקדש הלכה יא). (34) שנטמא בשאר טומאות שאינם מן המת, על-ידי מגע. ומקור הדברים במשנה פסחים צה: "הפסח שבא בטומאה, לא יאכלו ממנו זבין וזבות נדות ויולדות". ואמרו בבכורות לג. שלא ימעטה המשנה אלא אלה שהטומאה יוצאה מגופן, אבל שאר טמאין שאין הטומאה יוצאה מגופן - אוכלים (כסף-משנה). ולענין הקרבת הפסח לטמאי מגע טומאות, ראה בהלכות ביאת מקדש שם הלכה יב, ובספר "הר המוריה" שם. (35) צריך לומר, שכל אלה נטמאו אחרי השחיטה, שאם נטמאו לפני השחיטה, הרי אין

שוחטין עליהן (ראה למעלה הלכה ח), ואם כן אסורין לאכול הפסח משום "שאיין הפסח נאכל אלא למנויו", כמפורש בזבחים נו: (צל"ח). אולם עצם איסור אכילה הפסח שלא למנויו אינו מפורש בדברי רבינו, שהרי למעלה פ"ב הלכה א כתב: "אין שוחטין את הפסח אלא למנויו", ולא כתב מאיסור אכילה כלל. וראה להלן פ"ט הלכה ז בכסף-משנה. ועיין בשו"ת בית זבול חלק א סימן כג אות יא בסוף. (36) במשנה פסחים שם ליתא, אבל כן הוא בבכורות לג. בהבאת דברי המשנה הנ"ל. וצריך לומר שהמדובר כשעבר על דין שילוח מחנות, ונכנס לירושלים באיסור. וראה בצל"ח ובתפארת ישראל במשניות. (37) [במשנה שם: "פטורין מכרת". וכתב הצל"ח שאינם פטורים אלא מכרת, אבל חייבים מלקות. ומדבר רבינו נראה שפטורים גם ממלקות]. (38) ממה שנאמר (ויקרא ז, יט-כ) "כל טהור יאכל בשר, והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא מעמיה" (גמרא שם). (39) קרבן שנקרב בטהרה. (40) קרבן פסח שרוב הציבור נטמאו, שמקריבין אותו בטומאה. (41) כן בגמרא שם (ראה להלן), ולא נתברר מה הדין אם אכלו זבין וזבות מהאמורים שלו, אם יש בהם כרת או לא. (42) בגמרא שם: "בעי רב יוסף: דחקו טמאי מתים ואכלו אימורי פסח הבא בטומאה, מהו - מדאישתרי טומאת בשר, אישתרי נמי טומאת אימורין. או דילמא מאי דאישתרי אישתרי, מאי דלא אישתרי לא אישתרי. אמר רבא, מכדי טומאת אימורין מהיכא איתרבי מטומאת בשר, דכתיב (ויקרא שם) "אשר לה" לרבות את האימורין, כל היכא דאיתיה לטומאת בשר, איתיה לטומאת אימורין. כל היכא דליתיה לטומאת בשר, ליתיה לטומאת אימורין". (43) שאז נאכל בטומאה מדין התורה, אבל מדרבנן אסור באכילה (להלן הלכה ט). וראה למעלה שהמדובר כאן כשנטמאו אחר שחיטה, לפני זריקה.

ט. שחטוהו בטהרה ונטמאו רב הצבור קדם זריקה¹⁹
20 - זורק את הדם והפסח לא יאכל. גזירה שמה
21 יטמאו אחר זריקה בשנה אחרת ויאכלוהו
22 בטמאה⁴⁴. הוי פלי שרת טמאים בשריץ⁴⁵ וכיוצא
23 בו, הואיל ואינן מטמאין את האדם⁴⁶ כמו
24 שיתבאר במקומו⁴⁷, אף על פי שמטמאין את
25 הבשר - לא יעשוהו אלא הטהורים, ויאכל אף
26 על פי שהוא⁴⁸ טמא. מוטב שיאכל בטמאת בשר
27 שהיא פלא⁴⁹, ולא יאכלוהו טמאי הגוף שהם
28 בכרת⁵⁰, כמו שבארנו בפסולי המקדשין⁵¹.

(44) שיאמרו: "אשתקד לא נטמאנו? - ואכלנו, השתא נמי ניכול". ולא ידעי דאשתקד בעת שזרקו את הדם הבעלים היו טמאים, וזה נחשב לפסח הבא בטומאה שנאכל בטומאה, אבל השתא הבעלים טהורין הם בעת זריקת הדם, ואין זה פסח הבא בטומאה, ואסור לבעלים שנטמאו אח"כ לאכול את הפסח (פסחים עח:). אבל מצד הדין, היה מותר לאכול אם נטמאו הבעלים לפני זריקת הדם, ראה למעלה הלכה ח. (45) ראה למעלה הלכה א, שאם כלי שרת נטמא במת, עושין את הפסח בטומאה. (46) שהרי הכלי

קצת שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום ש"ק ט"ז אדר ב' – ספר קרבנות – הלכות קרבן פסח

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ראשון לשני הוא שהראשון ניתן מלכתחילה מלמעלה בציווי ה', אבל השני התחדש על-ידי בקשת עם ישראל "למה נגרע", והוא החילוק שבין עבודת הצדיקים לעבודת בעלייתשובה, צדיקים נולדו מלכתחילה באופן זה או שעבודתם נעשתה טבע בנפשם, משא"כ בעלייתשובה שעבודתם היא בבחינת חידוש בכח עצמם.

וזהו גם החידוש ב'פסח שני' ש"חמץ ומצה עמו בבית", כי כיון שמדובר על עבודת בעלייתשובה, הרי שזדונות נהפכים לו לזכויות, והחמץ גופא נהפך לקדושה.

בנוסף, שונה קרבן פסח משאר קדשים, שאכילתו היא מצות-עשה מיוחדת ולא כבשאר הקרבנות שהיא מצוה כללית של אכילת קדשים, כי עניין זה חודר בפנימיותו של יהודי ובאופן של שביעה, דם ובשר כבשרו, באופן של גדלות כדרך המלכים, ובהרחבה מתוך שמחה וטוב לבב דוקא.

(על-פי "יין מלכות" ספר קרבנות סימן א)

4) במכילתא, שם: "על מצות ומרורים יאכלוהו (במדבר שם), מכאן אמרו הפסח נאכל אכילת שובע, ואין מצה ומרור נאכלים אכילת שובע." "כלומר, אחר אכילת מצה ומרור יאכלוהו" (כסף-משנה). 5) ראה להלן פ"י הי"ג, שחגיגת ארבעה עשר אינה אלא רשות, ולכן כתב "אם הקריב". 6) כן הוא בפסחים ע, א: "חגיגה הבאה עמו נאכלת תחילה, כדי שיהא פסח נאכל על השובע". 7) אף-על-פי שלא אכל על השובע, כי "כך דינה של סתם אכילה", ובמשנה פרק האשה (פסחים צא). ואפילו חבורה של מאה שאינם יכולים לאכול כזית, והכי משמע מדאמרין בפ' כיצד צולין (שם פה): כזיתא דפסחא בביתא, והלילה פקע באיגרא" (כסף-משנה). (וכן הוא ב'סיפרא' אחרי, פ"ב ה"ב שאין אכילה פחותה מכזית). 8) כן הוא בפסחים צה, ב - שהוא נאכל בלילה, ולפיכך אין אומרים הלל באכילתו, שאין לילה זה מקודש לחג.

- ד. וישגיהן אינן נאכלין אלא צלי אש⁹. והאוכל מהן כזית¹⁰ נא¹¹ או מבשל בלילי פסחים - לוקה,¹² שגאמר: אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים.
- אכל נא ובשל פאחת - אינו לוקה אלא אחת, לפי שגיהן נכללות בלאו אחד¹². אבל ממנו נא או מבשל מבעוד יום - אינו לוקה. שגאמר: פי אם צלי אש; בשעה שמצוה לאכלו צלי¹³ - חייב על אכילת נא ובשל, אבל מבעוד יום - פטור¹⁴.

9) משנה, שם צה, א. 10) שאין אכילה פחותה מכזית (למעלה הערה ו). וכן נראה בפסחים מא, א - שאמרו: "יכול אכל כזית וכו' ת"ל וכו' נא ובשל, אמרתי לך (שהאוכל כזית חייב)". 11) שנצלה מעט ועדיין אינו ראוי לאכילת אדם, ראה להלן ה"ו. וכן מפורש שם צה, ב - שגם בפסח שני, יש לאו של "אל תאכלו ממנו נא". 12) בפסחים מא, א (לפי גירסת רבינו ב'ספר המצוות' כלל תשיעי עמ' לו) "אמר אביי, אכל נא לוקה שנים, מבושל לוקה שנים, נא ומבושל לוקה שלש" (וזה מפני שסבר

אם נגע בשרץ, הוה הכלי ולד הטומאה שמטמא רק אוכלין ולא אדם. 47) להלן בהלכות טומאת מת פ"ה ה"ז. 48) הבשר. 49) שכתוב (ויקרא ז, ט) "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל". 50) שנאמר (שם, כ) "והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא". ובין בקודש טמא ובין בקודש טהור חייב כרת (פי"ח מהלכות פסולי המוקדשין הלכה יג). וכל זה כדברי רב חסדא בפסחים (עט.). 51) שם.

יום ש"ק ט"ז אדר ב' ה'תשע"ט

פרק שמיני

1) יבאר שאכילת בשר פסח בליל חמשה עשר מצות-עשה, ואם מצה ומרור מעכבין.

א. אכילת בשר הפסח בליל חמשה עשר - מצות עשה, שגאמר: ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו.

ב. ואין מצה ומרור מעכבין. אם לא מצאו מצה ומרור - יוצאין ידי חובתן באכילת בשר הפסח לבדו². אבל מרור בלא פסח אינו מצוה³, שגאמר: על מצות ומרורים יאכלוהו.

2) במכילתא פ' בא: "מנין אתה אומר שאם אין להם מצה ומרור הן יוצאין ידי חובתן בפסח, תלמוד-לומר (שמות יב, ח) "יאכלוהו", "כלומר, הבשר לבדו" ('ספר המצוות' מצות-עשה נו). 3) מן התורה, אלא מדרבנן. בפסחים קכ, א: "אמר רבא, מצה בזמן הזה דאורייתא, ומרור דרבנן וכו' דכתיב (במדבר ט, יא) על מצות ומרורים יאכלוהו, בזמן דאיכא פסח יש מרור, ובזמן דליכא פסח ליכא מרור". וכן כתב רבינו בפ"ח מהל' חמץ ומצה הי"ב. אבל מצה בלא פסח מצוה בפני עצמה היא, אע"פ שכתוב, על מצות ומרורים יאכלוהו" - הרי חזר וכתב (שמות יב, יח): "בערב תאכלו מצות", ולא הזכיר שם פסח (פסחים שם, ופ"ו מהל' חמץ ומצה ה"א).

ג. מצוה מן המבחר לאכל בשר הפסח אכילת שבע⁴. לפיכך, אם הקריב⁵ שלמי חגיגה פארפעה עשר - אוכל מהן תחלה ואחר כך אוכל בשר הפסח, כדי לשבע ממנו⁶. ואם לא אכל אלא פזות - יצא ידי חובתו⁷. וכן אכילת בשר פסח שני בלילי חמשה עשר⁸ לחדש אייר - מצות עשה, שגאמר בו: על מצות ומרורים יאכלוהו.

~ נקודות משיחות קודש ~

"אכילת בשר הפסח בליל חמשה-עשר מצות-עשה, וכן אכילת בשר פסח שני בלילי חמשה-עשר לחדש אייר מצות-עשה כו"

ידוע פתגם אדמו"ר הרי"צ שעניינו של 'פסח שני' הוא שאין מקרה אבוד, ותמיד אפשר לתקן, ולא רק את הרגע הנוכחי אלא גם את הזמן שכבר עבר. החילוק שבין פסח

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום ש"ק ט"ז אדר ב' – ספר קרבנות – הלכות קרבן פסח קצט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

נקרא מי פירות" (תפארת ישראל' פסחים פ"ב מ"ח).
 (24) משנה, פסחים מ, ב: "אין מבשלין את הפסח לא במשקין ולא במי פירות", ובגמרא שם (מא). "תנו רבנן, במים - אין לי אלא במים, שאר משקין מניין. אמרת קל-וחומר, ומה מים שאין מפיגין טעמן (= אין נותנין טעם בתבשיל) אסורין, שאר משקים שמפיגין טעמן, לא כל-שכן. רבי אומר וכו' תלמוד-לומר, ובשל מבושל מכל-מקום".
 ופסק רבינו כרבי, נגד חכמים, מפני שכן סובר גם רבי עקיבא, במכילתא פרשת בא, וב'ירושלמי' שם. וכן כתב רבינו בפירוש המשנה שם, וזה לשונו: "ואמר הש"י בפסח ובשל מבושל במים, ולפי ששינה איסור הבישול בלשון מקור (= ובשל), קיבלנו שבא לרמוז ולאסור בישולו במי פירות". וראה להלן ה"ח הערה כה בדין צלי קדר.

- 13 ח. צִלְהוּ וְאַחַר כֵּן בִּשְׁלוּ, או שֶׁבִשְׁלוּ וְאַחַר כֵּן צִלְהוּ²⁵, או שֶׁעָשְׂהוּ צִלִּי קְדֵרָה²⁶ וְאַכְלוּ - חֵיב. אָכַל מִתֵּר לְסוּף אוֹתוֹ²⁷ בֵּינָן וְשִׁמְן וְדִבְשָׁן²⁸ וּבִשְׁאָר מִשְׁקִין²⁹ וּמִי פִּרְוֹת חוּץ מִן הַמַּיִם³⁰. וּמִתֵּר לְטַבֵּל הַבֶּשֶׂר אַחֵר שֶׁנִּצְלָה³¹ בְּמִשְׁקִים וּבְמִי פִּרְוֹת³².
- 17

(25) בגמרא (פסחים, שם): "ורבנן (שלומדים שאר משקין מקל-וחומר, ראה בהערה הקודמת) האי בשל מבושל מאי עבדי להו, מיבעי ליה לכדתניא: בשלו ואח"כ צלאו, או שצלאו ואח"כ בשלו חייב, בשלמא בשלו ואח"כ צלאו חייב, דהא בשליה. אלא צלאו ואח"כ בשלו, הא צלי אש הוא אמאי. אמר רב כהנא, הא מני רבי יוסי, דתניא: יוצאין (ידי-חובת מצה) ברקיק השרוי ובמבושל שלא נימוח, דבר רבי מאיר. רבי יוסי אומר: יוצאין ברקיק השרוי, אבל לא במבושל אע"פ שלא נימוח (כיון שבישולו יצא מתורת אפוי והרי הוא כמבושל, כך זה הבשר אע"פ שצלאו כיון שבשלו אח"כ יצא מתורת צלי והרי הוא כמבושל - ר"ח בפירושו כאן). עולא אמר אפילו תימא רבי מאיר, שאני הכא דאמר קרא ובשל מבושל מכל-מקום". ויש לתמוה שלכאורה משמע מדברי הגמ', שדין זה שצלאו ואח"כ בשלו או בשלו ואח"כ צלאו חייב, הוא רק לרבנן דרשי ל' מיתור הפסוק של בשל מבושל, ואע"פ שרבינו פסק כרבי, שמרבה מהיתור של "ובשל מבושל" משקין ומי פירות (למעלה ה"ו) וצלי קדר (להלן בסמוך) ואין ללמוד מפסוק זה גם על צלאו ואחר-כך בשלו - אין זה אליבא דרבי מאיר, הסובר שאין בישול מבטל אפיה, אבל לרבי יוסי שרבינו פסק כמותו (פ"ו מהל' חמץ ומצה ה"ו), שבישול מבטל אפיה, כמו כן הוא מבטל צלי ואין צריך לזה לימוד מיוחד (לחם-משנה). (26) והוא שמבשלין אותו בקדירה בלא מים ובלא שום משקה אלא (ב)מים הנפלטין משמנו (רש"י פסחים מא.). וחייב "צלי קדר" נלמד אף הוא, כמו משקין ומי פירות, מן הפסוק "ובשל מבושל" אליבא דרבי (גמרא שם), שרבינו פוסק כמותו למעלה ה"ז, חוץ ממה שהוא נאסר גם באיסור 'עשה' של 'צלי אש, ולא צלי דבר אחר' כדלהלן ה"ט. וראה ב'תוספות' שם ד"ה איכא. (27) משנה (שם מ:): "אין מבשלין את הפסח לא במשקין ולא במי פירות וכו' אבל סכין אותו בהן". וברש"י שם: "סכין בשעת צלייתו", וראה להלן הערה ל. (ואף-על-פי שלא מצינו

לוקין על לאו שבכללות, ובשעה שאכל נא עבר על שני לאוין, האחד מהן אל תאכלו ממנו נא, והשני לאו הבא מכללא, כאילו אמר אל תאכלו אלא צלי, והרי אכלו שלא צלי. ואם אכל נא ומבושל לוקה לדעתו שלש, אחת על אכילתו נא, ושנית על אכילתו מבושל, ושלישית על אכילתו שלא צלי" - (ב'ספר המצוות' שם), ור"בא אמר אין לוקין על לאו שבכללות. איכא דאמרי חדא מיהא לקי. ואיכא דאמרי חדא נמי לא לקי, משום דלא מייחד לאויה כלאו דחסימה".
 "כלומר, אמרו יתעלה (דברים כה, ד) לא תחסום שור בדישו, שהוא לאו אחד המזהיר על דבר אחד, אבל לאו זה המזהיר על שני דברים, נא ומבושל, אין לוקין עליו. וכבר ידעת שהתבאר בגמרא סנהדרין (סג.) אין לוקין על לאו שבכללות, ולכן נדחים דברי אב"י. והנכון, שהוא לוקה אחת בין שאכל נא או מבושל או נא ומבושל - אחת בלבד לוקה" (ספר המצוות' שם, ובהשגות הרמב"ן משיגי עליו).
 וראה גם בפ"ח מהל' סנהדרין ה"ג, שרבינו מפרש גם שם שהפסוק אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל הוא לאו שבכללות, ואין לוקין על הנא והמבושל שתים כ"אם רק אחת. וראה 'מאירי' בפסחים שם. (13) היינו בליילה, ראה להלן ה"ה. (14) כל זה בפסחים מא, ב.

- 1 ה. אָכַל מִמֶּנּוּ פִּזִּית צִלִּי מִבְּעוֹד יוֹם - עֶבֶר עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה; שֶׁנֶּאֱמַר: וְאַכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר בְּלִילָה הַזֶּה - בְּלִילָה וְלֹא בַּיּוֹם, וְלֹא הָבֹא מִקְּבָל עֲשֵׂה - עֲשֵׂה הוּא¹⁵.

(15) מחלוקת רבנן ורבי יהודה (שם מא: מב.) אם הוא 'עשה' או לאו, ופסק כרבנן שהוא 'עשה'.

- 4 ו. נֶאֱמַר שֶׁהִזְהִירָה עָלָיו תּוֹרָה הוּא הַבֶּשֶׂר שֶׁהִתְחִיל בּוֹ מַעֲשֵׂה הָאוֹר וְנִצְלָה מֵעַט וְאֵינוֹ רָאוּי לְאַכִּילַת אָדָם עַד הַיּוֹם¹⁷. אָכַל אִם אָכַל מִמֶּנּוּ בֶּשֶׂר חֵי - אֵינוֹ לּוֹקָה, וּבִטֵּל מִצְוֹת עֲשֵׂה¹⁸; שֶׁנֶּאֱמַר: צִלִּי אֵשׁ, הֵא שְׂאִינוֹ צִלִּי - אֲסוּר. צִלְהוּ כָּל צִרְכּוֹ עַד שֶׁנִּתְחַרְף¹⁹ וְאַכְלוּ - פֶּטוּר²⁰.
- 9

(16) ראה למעלה ה"ד. (17) שם מא, א: "היכי דמי, נא? אמר רב, כדאמרי פרסאי אברנים". כגון שנצלה מעט (רבינו חננאל). (18) בפסחים, שם: "ת", יכול אכל כזית חי יאה חייב, ת"ל אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל, נא ובשל אמרתי לך ולא חי, יכול יאה מותר ת"ל כ"אם צלי אש".
 (19) שנושר. (20) בפסחים, שם: "ת", יכול צלאו כל צרכו יאה חייב, ת"ל אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים, נא ובשל מבושל אמרתי לך, ולא שצלאו כל צרכו. היכי דמי, אמר רב אשי, דשויה חרוכא" (= שרוף - רש").

- 10 ז. מִבִּשְׁל שֶׁהִזְהִירָה עָלָיו תּוֹרָה²¹ - בֵּין שְׁנֵתַבְשַׁל בְּמַיִם²² בֵּין שְׁנֵתַבְשַׁל בִּשְׁאָר מִשְׁקִין אוּ בְּמִי פִּרְוֹת²³; שֶׁנֶּאֱמַר: וּבִשְׁל מִבִּשְׁל - רִבְּה הַכֹּל²⁴.
- 12

(21) ראה למעלה ה"ד. (22) שאיסורם מפורש בתורה: "אל תאכלו וגו' ובשל מבושל במים" (פסחים, שם). (23) "כל רטיבות היוצאת מפירות שמכשירה לקבל טומאה, כיון ושמן (ראה להלן ה"ח), נקרא משקין, וכל רטיבות היוצאת מתותים ורמונים או תפוחים ושאר פירות שאינה מכשירה,

אֲשֶׁר⁴⁰. חֲתָכוּ⁴¹ וְתָלְאוּ⁴² עַל גְּבֵי גְחָלִים - הָרִי זֶה צָלִי
אֲשֶׁר⁴³. צָלְהוּ עַל גְּבֵי סִיד אוֹ חֲרָסִית⁴⁴ אוֹ חֲמִי
טְבִירָה⁴⁵ - הָרִי זֶה אָסוּר, שְׁאִין זֶה צָלִי אֲשֶׁר⁴⁶ בְּצִד
צוֹלִין אוֹתוֹ⁴⁷? תוֹחֲבוּ מִתּוֹךְ פִּי עַד בֵּית נְקוּבָתוֹ
בְּשֹׁפֹד שֶׁל עֵץ⁴⁸ וְתוֹלְהוּ לְתוֹךְ הַתְּנֹר וְהָאֵשׁ
לְמִטָּה⁴⁹. וְתוֹלָה פְּרָעִי וּבְנֵי מַעֲיו בְּתֵנֹר חוּצָה לוֹ.
וְלֹא יִתְּנֵם בְּתוֹכוֹ, שְׂזֵה כְּמִין בְּשׁוּל הוּא⁵⁰. וְשֹׁפֹד
שֶׁל רִמּוֹן הֵיזֵי בּוֹרְרִין לְצִלָּתוֹ⁵¹, כְּדִי שֶׁלֹא יִזְרַק אֶת
מִימָיו וַיִּבְשְׁלֶהוּ⁵².

בגמרא, שם: "תנור שהסיקו וגפרו וצלה בו את הפסח, אין זה צלי אש". ה'מאירי' שם כתב: ודבר זה אתה מפרשו בשתלאו, שאם תאמר שהניחו בקרקע התנור, לא הוצרך ללמדה, שהרי נתבאר במשנתנו שאפילו נגע בחרסו של תנור קולף את מקומו. (39) מחום התנור. (40) אלא תולדות אש, והתורה הקפידה שיצלוהו על האש דוקא ולא על תולדות האש, שהרי כתבה פעמיים "צלי אש" (שמות יב, ח"ט): "ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש כו" אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים כי אם צלי אש" (בגמרא, שם). (41) קורעו לבטנו להעמידו שטוח על הגחלים ('מאירי' פסחים שם). ורש"י מפרש חתכו בשנים ושלשה מקומות למהר צלייתו, וראה להלן פ"י ה"א שלכתחילה אין מחתכין אותו אלא צולין אותו שלם. (42) בגמרא שם: "ונתנו על גבי גחלים". וכן בתוספתא שם פ"ה. ואפשר שבה להשמיענו שרק גחלים לוחשות (=בוערות), שאפשר לצלות עליהם גם על-ידי תליה, הם "צלי אש", אבל גחלים עמומות (כבויות) אינם "צלי אש". וכן נראה בגמרא שם עה, ב. ובכת"י תימן: "וצלהו". (43) ברייתא שם, בשם רבי. ומשמע שם בגמרא, שאין הדברים אמורים אלא בגחלים של עץ, אבל לא בגחלים של מתכת, וכן כתב ה'מאירי'. (44) חרסית היא מין סיד ('ערוך' ערך חרס א). ובגמרא שם: "בסיד רותח בגפסית רותח". ושם מבואר שבלי ריבוי מיוחד, אין דינם כאש. (45) פסחים מא, א. וכגון שהביאום לירושלים ונשתמר חומם ('אגלי טל'). (וראה ב"סיני" כרך מד עמ' סו). (46) שם עה, א. (47) שאם מתחמם ראש השפוד אינו מתחמם כולו ואינו כשפוד של מתכת, ראה למעלה ה"ט. וראה להלן בסוף הלכה זו. (48) שאם גרף את כל האש אין זה צלי אש, ראה בתחילת הלכה זו. (49) במשנה, שם: "ונותן את כרעיו ובני מעיו לתוכו, דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר, כמין בישול הוא זה, אלא תולין חוצה לו". והלכה כרבי עקיבא מחבירו. (50) במשנה, שם: "מביאין שפוד של רימון", "וכל עץ שרי מדאורייתא, אלא מדרבנן הוא דאמר שיהא של רמון דמחזי כמבושל, אי הוה עץ אחר כדאיתא שם בגמרא, ומדברי רבינו ז"ל נראה דאפילו מדרבנן שרי כל עץ, ולכתחילה הוא שהיו בוררין של רימון" ('קריית ספר'). וב'מלאכת שלמה' על המשנה כאן כתב, שרבינו פירש את דברי המשנה "מביאין שפוד של רימון" שהוא למצוה מן המובחר, שכן נראה מדברי המשנה: "אין צולין את הפסח לא על השפוד ולא על האסכלא" שהם של מתכת, משמע שבשפוד של כל עץ מותר. (51) כי שפוד

בגמרא שום מקור להלכה זו, ובוודאי סברא היא שסיכה בשעת צלייתו אינה כבישול - יש לזה מקור לדעת הסוברים שצלי אינו צריך הדחה (ראה ביו"ד סי' עו ס"א, וברמב"ם פ"ו מהל' מאכלות אסורות ה"ב, ובמגיד-משנה וכסף-משנה שם), הרי שאע"פ שנמצא עליו דם בעת צלייתו, אינו כבישול). (28) בכת"י תימן ובדפוס רומי, ליתא. (29) (היינו דם, ראה למעלה בהערות הקודמות). (30) במשנה, שם שנו: "אין מבשלין את הפסח לא במשקין ולא במי פירות, אבל סכין ומטבילין אותו בהן". הרי שלא התירו לסוך ולהטביל אלא במשקין ובמי פירות. וכן נראה בתוספתא (פסחים פ"ה) "פסח שסכו יין ושמן אע"פ שמנטף ממעלה למטה, אין בו משום בישול", משמע מזה שדווקא יין ושמן ולא מים. וב'חסדי דוד' שם מבאר שהתוספתא היא לפי דעת רבי, שלמד את האיסור לבשל את הפסח במי פירות ושאר משקין, מיתור הפסוק "ובשל מבושל". ולפי זה, יש מקום לסברא שמים קרובים יותר לענין בישול מכל יתר המשקין, אבל לרבנן שלמדו מקל-וחומר, אדרבא שאר משקין גרועים ממים. ורבינו שפסק בה"ז כרבי, פסק כאן כדברי התוספתא, שאסור לסוך במים בשעת צלייתו. (31) בפירוש המשניות, כתב רבינו: "אבל סכין ומטבילין אותו בהן אחר שנצלה". ונראה ש"אחר שנצלה" שכתב אינו אלא על "מטבילין", אבל "סכין" היינו בשעה שנצלה כמו שפירש רש"י, ראה למעלה הערה כו. (32) חוץ מן המים ('מאירי').

ט. אִין צוֹלִין אֶת הַפֶּסַח עַל גְּבֵי כָּלִי אֲבָן אוֹ כָּלִי
מִתְכָּתֹת³³; שְׁנֵאמַר: צָלִי אֲשֶׁר - לֹא צָלִי דָּבָר אֲחֵר³⁴.
לְפִיכָךְ, אִם הָיָה כָּלִי מְנַקֵּב כְּדִי שֶׁתִּשְׁלַט בוֹ הָאוֹר -
צוֹלִין עָלָיו³⁵. וְאִין צוֹלִין אוֹתוֹ בְּשֹׁפֹד שֶׁל מִתְכָּת³⁶,
שֶׁהָרִי הַשֹּׁפֹד כָּלוּ חֵם וְצוֹלָה מְקוּמוֹ³⁷.

(33) במשנה (פסחים עד.): "אין צולין את הפסח לא על השפוד ולא על האסכלא (= טס של ברזל)". ובמשנה שניה (להלן עה): "נגע בחרסו של תנור, יקלוף את מקומו" (להלן ה"א), ומשמע בין תנור של אבן ובין תנור של מתכת (כסף-משנה כאן). (34) שם עד, א - בגמרא. (35) במשנה, שם: "אין צולין את הפסח לא על השפוד ולא על האסכלא. אמר רבי צדוק, מעשה ברבן גמליאל שאמר לטבי עבדו, צא וצלה לנו את הפסח על האסכלא". ובגמרא (שם עה). אמרו: "מעשה לסתור? - חסורי מחסרה והכי קתני, ואם אסכלא מנוקבת - מותר". וכתב הראב"ד: "והוא שלא יגע בכלי, שהרי אמרו נגע בחרסו של תנור יקלוף את מקומו". ואפשר שגם רבינו כוונתו שלא יגע בכלי, ורק נקט לשון הגמרא (כסף-משנה בלשון אחד). (36) משנה, שם. (37) בגמרא, שם: "אידי דחם מקצתו חם כולו, וקמטוי מחמת השפוד, ורחמנא אמר (שמות יב) צלי אש, ולא צלי דבר אחר". פירוש: כשמתחממים הקצוות של השפוד שאין עליהן בשר, מתחמם גם החלק שהוא תחוב בבשר, ונצלה הבשר מחמת החום ולא מחמת האש. וראה להלן ה"י שצולים אותו בשפוד של עץ.

י. הִסִּיק אֶת הַתְּנֹר וְגִרְף אֶת כָּל הָאֵשׁ וְתָלְהוּ
בְּתֵנֹר³⁸ וְצָלְהוּ³⁹ - הָרִי זֶה אָסוּר, שְׁאִין זֶה צָלִי

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק ט"ז אדר ב' - ספר קרבנות - הלכות קרבן פסח רא

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

12 **בְּנֵי חֲבוּרָה; שְׂאֵין פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם⁷⁰, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ בְּמִקְוֵמוֹ⁷¹. וְאֵין צוֹלִין שְׁנֵי פִסְחִים**
13 **בְּאַחַת⁷², מִפְּנֵי הַתַּעֲרֻבוֹת⁷³. אֶפְלוּ גְדֵי וְטָלָה⁷⁴.**

60 את הפסח. משנה, שם עה, ב. 61 ראה למעלה ה"ח שמותר לסוך אותו ביין ושמן וכו'. 62 שהרי הם מותרים בתרומה. 63 שאסורים בתרומה. 64 כלומר חי וצונן, ונזכר לפני הצליה שסכו בשמן של תרומה. 65 בצונן דיו בהדחה, ראה שם עו, א. 66 המים מעל הבשר, שלא יצלה עמהם. וראה למעלה ה"ח שאסור לסוכו במים. 67 שסך בעת הצליה או אחר הצליה בעוד הבשר חם ('מאירי' פסחים עה:) וב'תוספות' (שם) ד"ה ואם, כתבו שאפילו אחר הצליה וכבר נצטנן הבשר, הוא בולע, מתוך שהוא רך. 68 הקליפה החיצונה. 69 שהוא מותר לישראל בירושלים ('מאירי'). 70 משנה, שם עה, ב - לפי הנוסחא שלפנינו, ו"יש ספרים" שב'תוספות' שם ד"ה לפי, וראה ברש"י שם, ולפי זה נראה שמדובר שפודה את השמן על המעות, ראה ב'תוספות' שם. 71 פ"ב מהל' מעשר שני ונטע רבעי ה"ח. 72 ברייתא, פסחים עו, ב. 73 שמא יתחלפו הקרבנות, ונמצא שהפסחים נאכלים שלא למנויהם. 74 שאין החילוף מצוי בהם כליכך. ובתוספתא פסחים פ"ה נאמר הטעם "מפני הרגל", כלומר שלא יתרגלו לצלות גדי וגדי כאחד. וכן פירש 'רבינו חננאל' שם.

15 **טו. כָּבֵר בְּאֲרָנוּ בְּכֶמֶה מְקוֹמוֹת⁷⁵, שְׂאֵין הַפֶּסַח**
16 **נֶאֱכָל אֲלָא עַד חֲצוֹת, כְּדֵי לְהַרְחִיק מִן הָעֶבְרָה⁷⁶, וְדִין תּוֹרָה שְׂיֵאָכַל כָּל הַלֵּילָה עַד שְׁיִעָלָה עֲמוּד**
17 **הַשֶּׁחֶר⁷⁷. וְכָבֵר בְּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת חֲמֵץ וּמִצָּה⁷⁸, שֶׁהוּא**
18 **טָעוֹן הַלֵּל בְּשַׁעַת אֲכִילָתוֹ⁷⁹, וְשְׂאֵין בְּנֵי חֲבוּרָה**
19 **חוֹזְרִין וְאוֹכְלִין אַחֵר שְׁנִדְמוּ בְּשָׁנָה⁸⁰, אֶפְלוּ**
20 **בְּתַחֲלַת הַלֵּילָה.**

75 לא נמצא כן בדברי רבינו אלא במקום אחד, ואף שם אינו בפסח אלא בשאר הקרבנות, ראה פ"י מהל' מעשה הקרבנות ה"ח. 76 שלא יבוא לאכול אחר שייעלה עמוד השחר ויתחייב כרת, ראה רש"י בברכות ב, א. וראה פ"ו מהל' חמץ ומצה ה"א ובהערה ד שם. 77 כרבי עקיבא, ולא כרבי אלעזר בן עזריה (ברכות ט. ועוד). שסתם משנה במגילה כ, ב - כוותיה. ואף-על-פי שסתם משנה בזבחים נו, ב ובפסחים קכ, ב ועוד מקומות היא כראב"ע, מה לי חד סתמא, מה לי תרי סתמא, וההלכה כרבי עקיבא מחבירו ('מאירי' פסחים קכ, ב. ומגיד-משנה פ"ו מהל' חמץ ומצה שם). 78 פ"ח ה"י, לענין הלל. ושם ה"י לענין נרדמו. 79 משנה, פסחים צה, א - שפסח ראשון טעון הלל באכילתו. וראה להלן פ"י ה"טו. 80 כלומר, נשתקעו כל בני החבורה בשינה, אבל אם רק נתנמנו (שם קוראים להם הם עונים, פסחים קכ:) כל בני החבורה או שנשתקעו בשינה רק מקצת מבני החבורה - חוזרין ואוכלין אחר שניעורו (פ"ח מהל' חמץ ומצה ה"ד). ומקור הלכה זו, במשנה פסחים קכ, ב: "ישנו מקצתן - יאכלו, כולן - לא יאכלו. רבי יוסי אומר: נתנמנו - יאכלו, נרדמו - לא

מעץ אחר על ידי שיצא מהם ענפים וחותכן בסכין, יוצא מהם מים דרך החתך, ואילו עץ רימון חלק הוא ואין בו ענפים, ואין המים יוצאים ממנו אלא מראשו ששם נחתך, וראשו יוצא חוץ לקרבן הפסח (גמרא, שם).

1 **יא. נִגְעַ הַבֶּשֶׂר בְּחֶרְסוֹ שֶׁל תַּנּוּר - יִקְלַף אֶת**
2 **מְקוֹמוֹ⁵², מִפְּנֵי שֶׁהוּא צָלִי הַחֶרֶס⁵³.**

52 משנה, שם עה, ב. 53 ולא צלי אש הוא (פסחים עה.).

3 **יב. נָטַף מִרְטָבוֹ⁵⁴ עַל הַחֶרֶס⁵⁵ וְחָזַר עָלָיו⁵⁶ - יִטַּל**
4 **אֶת מְקוֹמוֹ⁵⁷; שֶׁכָּל הַמֶּרֶק וְהַלֶּחֶה⁵⁸ שֶׁתִּפְרַשׁ מִמֶּנּוּ**
5 **פְּשִׁיזָּלָה אֲסוּרָה, שֶׁהִי אֵינָה בֶּשֶׂר צָלִי.**

54 משנה, שם. 55 חרס רותח של התנור (גמרא, שם). 56 על בשר הפסח. 57 שנבלע שם, ואין להסתפק כאן בקליפה דקה כנגע הבשר בחרס (למעלה ה"א), אלא צריך נטילה יפה יפה בעובי אצבע, שהשומן של הרוטב נבלע בתוכו הרבה (רש"י שם). ובכת"י תימן ובדפוס רומי: "יקלוף את מקומו", ועי' 'כסף משנה' שכתב שטעות-סופר היא, וכי בנוסחא מדויקת מצא: "יטול את מקומו" כלפנינו. 58 (בכת"י תימן ובדפוס רומי: "יקלוף (ראה למעלה) את מקומו מפני שהוא צלי החרש שנטף, שכל המרק והחלה וכו'". ולפי זה נראה שכל הקטע הזה "שכל המרק וכו' שהרי אינה בשר צלי", אינו שייך לכאן, אלא להלן ה"יג גבי סולת, שהרי כאן אסר "מפני שהוא צלי החרש שנטף". ובחרש של תנור, שהיא רותחת, הדברים אמורים, וכמבואר למעלה וכמפורש בגמרא שם. וראה להלן בהערה הבאה).

6 **יג. נָטַף מִרְטָבוֹ עַל הַסֹּלֶת - יִקְלַף אֶת מְקוֹמוֹ**
7 **וְיִשְׁלִיכֶנּוּ⁵⁹.**

59 (כנראה שכאן שייך הקטע שבהלכה יב: "כל המרק והליחה כו' שהרי אינה בשר צלי" (ראה בהערה הקודמת). ונראה שמדובר בסולת צוננת, וכמו שאמרו בגמרא שם בענין נטף מרוטבו על החרס וחזר עליו שאם החרס צוננת אין צורך אלא בקליפה (לפי גירסת הספרים שהובאה ברש"י שם ד"ה אקורי) ואע"פ שהחרס צונן, צריך קליפה, מפני שהמרק שיצא מהפסח אינו בשר, והוא אסור ואוסר הפסח (וראה ב'תוספות' שם). וכמו כן בנטף מרוטבו על הסולת שהיא צוננת - צריכה קליפה, כנ"ל. ואמנם כן הוא בפירוש המשניות שם על נטף מרוטבו על הסולת, וז"ל: "כי אסור לאכול ממנו אלא מה שנשאר בעצמותו, אבל מה שיוזב ממנו הרי הוא כמרק". אבל יש להבין למה לא הביא רבינו כמסקנת הגמרא לפירוש המשנה, שברוטב רותח צריך לקמוץ את מקומו. ואמנם בכת"י תימן: "יקמוץ את מקומו". כמפורש במשנה וכמסקנת הגמרא בסולת רותחת, ועי' כסף-משנה).

8 **יד. סָכּוֹ⁶⁰ בְּשִׁמּוֹן⁶¹ שֶׁל תְּרוּמָה: אִם חֲבוּרַת הַפְּהָגִים**
9 **- יֵאָכְלוּ⁶²; וְאִם שֶׁל יִשְׂרָאֵל⁶³: אִם חִי הוּא⁶⁴ -**
10 **יְדִיחֶנּוּ⁶⁵ וְיִנְגַּב⁶⁶, וְאִם צָלִי⁶⁷ - יִקְלַף אֶת הַחִיצוֹן⁶⁸.**
11 **סָכּוֹ בְּשִׁמּוֹן שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנִי⁶⁹ - לֹא יַעֲשֶׂנוּ דָמִים עַל**

יאכלו". ומפרש רבינו שרבי יוסי חולק על הסיפא ואומר שרק אם נשתקעו כולן בשינה - לא יאכלו, אבל נתנמנו כולן - יאכלו. ואינו חולק על הרישא, והוא שאף אם נשתקעו בשינה מקצת מבני החבורה יאכלו, ורשב"ם מפרש שרבי יוסי חולק על הרישא ועיי"ש בהל' חמץ ומצה, עמוד תמד הערה סא.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – י"ט"ז אדר ב' תשע"ט

מטמא, ומצנה זו כוללת כל-דיני טמאת מת.

המצנה הקי"ג — הצווי שנוצטוינו לעשות פרה אדמה, כדי שתהא מוכנת למה שצריך בטהרה מטמאת מת, כמו שאמר יתעלה: "והיתה לעדת בני-ישראל למשמרת" (במדבר יט, ט). וכבר נתבארו דיני מצנה זו במסכת המיחדת לה, והיא מסכת פרה.

יום שישי ט"ו אדר ב' ה'תשע"ט

המצנה הקי"ג — הצווי שנוצטוינו לעשות פרה אדמה, כדי שתהא מוכנת למה שצריך בטהרה מטמאת מת, כמו שאמר יתעלה: "והיתה לעדת בני-ישראל למשמרת" (במדבר יט, ט). וכבר נתבארו דיני מצנה זו במסכת המיחדת לה, והיא מסכת פרה.

יום ש"ק ט"ז אדר ב' ה'תשע"ט

המצנה הקי"ג — הצווי שנוצטוינו לעשות פרה אדמה, כדי שתהא מוכנת למה שצריך בטהרה מטמאת מת, כמו שאמר יתעלה: "והיתה לעדת בני-ישראל למשמרת" (במדבר יט, ט). וכבר נתבארו דיני מצנה זו במסכת המיחדת לה, והיא מסכת פרה.

יום ראשון י' אדר ב' ה'תשע"ט

מצות עשה קז.

המצנה הק"ז — הצווי שנוצטוינו להיות המת מטמא, ומצנה זו כוללת כל-דיני טמאת מת.

יום שני י"א אדר ב' ה'תשע"ט

מצות עשה קז.

המצנה הק"ז — הצווי שנוצטוינו להיות המת מטמא, ומצנה זו כוללת כל-דיני טמאת מת.

יום שלישי י"ב אדר ב' ה'תשע"ט

מצות עשה קז.

המצנה הק"ז — הצווי שנוצטוינו להיות המת מטמא, ומצנה זו כוללת כל-דיני טמאת מת.

יום רביעי י"ג אדר ב' ה'תשע"ט

מצות עשה קז.

המצנה הק"ז — הצווי שנוצטוינו להיות המת מטמא, ומצנה זו כוללת כל-דיני טמאת מת.

יום חמישי י"ד אדר ב' ה'תשע"ט

מצות עשה קז. קיג.

המצנה הק"ז — הצווי שנוצטוינו להיות המת

אגרות קודש

ב"ה, ערב פורים, ה'תשכ"ב

ברוקלין, נ. י.

לכבוד מר משה שי' ארם

שלום וברכה!

על יסוד רושם שיחתנו, שתקותי ששמור גם בזכרוננו, הנני לאחל לו פורים שמח, ויחד עם זה להביע תקותי שתהיינה תוצאות ממשיות משיחתנו, וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר נבג"מ זי"ע שכאשר שני יהודים נפגשים צריך שתצא מזה טובה גם לשלישי.

ירמיה פרק י"א כ"ה

כ אֶהְיֶה שָׂדֶד וְכָל־מִיתְרֵי נִתְקוּ בְנֵי יִצְאֹנִי וְאֵינִם אֵין־נִטָּה עוֹד אֶהְיֶה וּמְקוֹם יִרְעוּתִי: כֹּא כִּי נִבְעֲרוּ הָרָעִים וְאֶת־יְהוָה לֹא דָרְשׁוּ עַל־כֵּן לֹא הִשְׁפִּילוּ וְכָל־מְרֻעֵיתָם נָפְצָה: כב קוֹל שְׂמוּעָה הִנֵּה בָאָה וְרַעִשׁ גָּדוֹל מֵאֲרָץ צָפוֹן לְשׁוֹם אֶת־עָרֵי יְהוּדָה שְׂמָמָה מְעוֹן תָּנִים: כג יִדְעָתִי יְהוָה כִּי לֹא לָאָדָם דִּרְכּוֹ לֹא־לְאִישׁ הַלֵּךְ וְהָכִין אֶת־צַעְדּוֹ: כד יִסְרְנִי יְהוָה אֲדִבְמִשְׁפָּט אֶל־בְּאִפְּךָ פֶּן־תִּמְעַטְנִי: כה שְׁפָךְ חֲמָתְךָ עַל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא־יִדְעוּךָ וְעַל מוֹשְׁפָחוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרָאוּ כִּי־אֲכַלְוּ אֶת־יַעֲקֹב וְאֶכְלָהוּ וְיִכְלָהוּ וְאֶת־נִוְהוּ הַשָּׁמַיִם:

ירמיה פרק י"א א"ד

א הִדְבַּר אֲשֶׁר הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה לֵאמֹר: ב שְׁמְעוּ אֶת־דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וְדַבַּרְתֶּם אֶל־אִישׁ יְהוּדָה וְעַל־יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם: ג וְאָמַרְתֶּם אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמַע אֶת־דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת: ד אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם בַּיּוֹם הוֹצִיאִי־אֹתָם מֵאֲרָץ־מִצְרַיִם מִכּוֹר הַבְּרִיל לֵאמֹר שְׁמְעוּ בְּקוֹלִי וְעֲשִׂיתֶם אוֹתָם כְּכֹל אֲשֶׁר־אֶצְוֶה אֶתְכֶם וְהִייתֶם לִי לְעָם וְאֶנִּי אֶהְיֶה לָכֶם לֵאלֹהִים:

רש"י

להצליח דרכו ואם לא על פיה אין כח ביד אויב להחריב ביתך: (כד) אך במשפט. ביסורין: במשפט. יושטיצ"א בלעז. אך במשפט ת"י ברם בדין חשוך: אל באפק. פן תהא כלייה: (כה) אכלו. דוורוירונט בלעז וכן ואכלוהו:

(כ) יצאוני. יצאו ממני, ירושלים אומרת כן: (כא) לא השכילו. לא הצליחו במלכותם כמו בכל אשר יפנה ישכיל (משלי יז): מרעיתם. צאן מרעיתם: (כג) לא לאדם דרכו. כי יצר הרע שבראת בו מטהו מן הדרך ד"א ידעתי ה' כי לא לאדם דרכו אין ביד כל אדם כח

מצודת ציון

(כ) שודד. ענין עושק: מיתרי. חבלי האוהל וכן יתירים לחים (שופטים יז): נתקו. נעתקו ממקומם: ומקום. מלשון הקמה: יריעות. ענין וילון: (כא) נבערו. מל' בער ושוטה: השכילו. ענין הצלחה וכן ויהי דוד לכל דרכיו משכיל (ש"א יח): מרעיתם. מל' מרעה ור"ל צאן מרעיתם: נפוצה. ענין פיזור: (כב) ורעש. ענין תנועה והנדה: מעון. מדור: תנים. מין נחש: (כג) צעדו. ענין פסיעות והילוך כמו ויהי כי צעהו (ש"ב ה): (כד) במשפט. ר"ל במשפט הראוי לגלות אוזן למוסר וכן ויסרתך למשפט (לקמן ל): (כה) אכלו, ואכלהו. ענין אכדון: ויכלהו. מלשון כליין: נוהו. ענין מדור כמו וזורה על נוהו (איוב יח): השמו. מלשון שממון:

(ב) שמעו. ענין הבנה: איש יהודה. אנשי יהודה וכן איש ישראל ראו (ש"א יג): ועל יושבי ירושלים. ואל יושבי ירושלים: (ג) ארוּר. ענין קללה: (ד) מכור. הוא הכלי שזורפין בו הזהב כמו וכור לזהב (משלי יז):

מאומה: (כה) שפוך. על האומות חמתך לעשות בהם נקם: אשר לא ידעוך. שלא היו רוצים לדעת אותך ולקרות בשמך: כי אכלו את יעקב ואכלוהו. ר"ל פעם אחר פעם: ויכלוהו ואת נוהו השמו. גם כלו אותו גם השמו את נוהו זהו בה"מ:

(ב) שמעו. אתה ושאר הנביאים שמעו ר"ל תנו לב להבין את דברי הברית הזאת, כלומר הברית הידוע המוזכר בתורה והם הברכות והקללות שבערבות מואב אשר כרת עליהם ברית כמ"ש שם אלה דברי הברית וכו' (דברים כח): ודברתם. אתם הנביאים תדברו דברי הברית אל אנשי יהודה ואל יושבי ירושלים: (ג) אשר לא ישמע. אשר לא ירצה לשמוע: (ד) מכור הברזל. ר"ל נצרפתם שם בצורף הצרות כמו שזורפין זהב בכור ברזל: לאמר שמעו וכו'. והייתם לי לעם. ולא אחליפכם באומה אחרת:

מצודת דוד

(כ) וכל מיתרי נתקו. כל חבלי האוהל נעתקו ממקומם והוא משל על חורבן ירושלים ובה"מ: בני יצאוני. בני יצאו ממני ואינם ואין א"כ מי עוד לנטות אהלי ומקום יריעות האוהל: (כא) כי נבערו הרועים. שרי העם נשחטו: לא השכילו. לא הצליחו על כי המצליח נראה שעושה דבריו בהשכל: וכל מרעיתם. כל צאן מרעיתם נפוצו הנה והנה ר"ל בני העם הלכו בגולה, ואמר דבריו כאילו כבר נעשה כי כן ראה במראה הנבואה: (כב) מארץ צפון. היא בבל: מעון תנים. להיות מדור לתנים השוכנים במקום שממון: (כג) ידעתי ה'. זהו מאמר בני יהודה שיאמרו אתה ה' הן ידעתי כי לא היה לאדם מכל בני יהודה את הדרך הראוי לו להלך בו: לא לאיש. לא ימצא בינינו איש שהיה הולך ומכין את צעדו ללכת בדרך הישר אבל הלכו כפי ההזדמן והקרי: (כד) יסרני ה'. אבל עכ"ז יסרני ה' אך במשפט ר"ל שהיה הייסורין בדרך משפט ייסורין לבד הבאים לגלות אוזן למוסר אבל אל תייסרני באפק כדרך המתנקם פן אהיה מתמעט והולך עד לא ישאר ממני

מאומה: (כה) שפוך. על האומות חמתך לעשות בהם נקם: אשר לא ידעוך. שלא היו רוצים לדעת אותך ולקרות בשמך: כי אכלו את יעקב ואכלוהו. ר"ל פעם אחר פעם: ויכלוהו ואת נוהו השמו. גם כלו אותו גם השמו את נוהו זהו בה"מ:

(ב) שמעו. אתה ושאר הנביאים שמעו ר"ל תנו לב להבין את דברי הברית הזאת, כלומר הברית הידוע המוזכר בתורה והם הברכות והקללות שבערבות מואב אשר כרת עליהם ברית כמ"ש שם אלה דברי הברית וכו' (דברים כח): ודברתם. אתם הנביאים תדברו דברי הברית אל אנשי יהודה ואל יושבי ירושלים: (ג) אשר לא ישמע. אשר לא ירצה לשמוע: (ד) מכור הברזל. ר"ל נצרפתם שם בצורף הצרות כמו שזורפין זהב בכור ברזל: לאמר שמעו וכו'. והייתם לי לעם. ולא אחליפכם באומה אחרת:

קהלת פרק א א-ד

א דְּבַרִי קִהְלֹת בִּן־דָּוִד מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם: ב הִבֵּל הַבָּלִים אָמַר קִהְלֹת הִבֵּל הַבָּלִים הִפֵּל הִבֵּל: ג מִהִיתָרוֹן לְאָדָם בְּכָל־עֲמָלוֹ שִׁיעָמַל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ: ד דֹּר הַלֵּךְ וְדֹר פָּא וְהָאָרֶץ לְעוֹלָם עֲמֹדֶת:

רש"י

שם שקיהל חכמות הרבה וכן במקום אחר קוראו (משלי ל) אגור בן יקא שאגר כל החכמה והקיאה וי"א שהיה אומר כל דבריו בהקהל: מלך בירושלם. עיר החכמה: (ב) הבל הבלים אמר קהלת. קהלת קורא תגר ואומר על כל יציר' שבעת ימי בראשית [ד*] שהכל הבל של הבלים הוא: הבל. הבל נקוד חטף פתח לפי שהוא דבוק כלומר הבל שבהבלים. שבעת הבלים כנגד מעשה שבעת ימי בראשית: (ג) מה יתרון. שכר ומותר: תחת השמש. תמורת התורה שהיא קרויה אור שנאמר (משלי ו) ותורה אור, כל עמל שהוא מחליף בו את עסק התורה מה שכר בו: (ד) דור הולך ודור בא. כל מה שהרשע יגע ועמל לעשוק ולגזול אינו מבלה את מעשיו כי הדור הולך ודור אחר בא ונוטל הכל מיד בניו כענין שנאמר (איוב כ) בניו ירצו דלים: והארץ לעולם עומדת. ומי הם המתקיימים הענוים הנמוכי' המניעין עצמם עד לארץ, כענין שנאמר (תהלים לו) וענוים ירשו ארץ. ומדרש נחומא אומר כל צדיקי ישראל נקראו ארץ, שנאמר (מלאכי ג) ואתם תהיו לי ארץ חפץ:

(א) דברי קהלת. כל מקום שנאמר דברי אינו אלא דברי תוכחות, (דברים א) אלה הדברים אשר דבר משה, (שם לב) וישמן ישורון, (עמוס א) דברי עמוס (שם ד) שמעו את הדבר הזה פרות הבשן, (ירמיה א) דברי ירמיהו (שם לו) שאלו נא וראו אם יולד זכר וגו', (שמואל ב כב) אלה דברי דוד (שמואל ב כג) ובליעל כקוץ מונד כלהם, דברי קהלת, וזרח השמש, כל הנחלים הולכים אל הים, כינה את הרשעים בחמה ובלבנה וים שאין להם מתנת שכר, כך שנויה בספרי. ולמדתי משם שהענין מדבר ברשעים והמשילם לתגבורת החמה שסופה שוקעת, תוספ' ד"א כל הנחלים הולכים אל הים מה ת"ל, בעובדי ע"א נאמר שוטים המשתחווים למים סבורים שיש בהם ממש לפי שרואין את הים הגדול שכל הנחלים הולכים בו והוא אינו מלא ואינן יודעין להבין כי אל המקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת שמימי הנהר' ההולכי' לתוך הים הם המים עצמם שהלכו כבר הם נובעות מתחת התהום והולכים למעלה מן הקרקע עד הים וחוזרים ונובעים לפיכך אין הנהרות פוסקים ואין הים מלא ולא מפני שיש בהן ממש ע"כ: קהלת. על

מצודת ציון

(א) קהלת. הוא ענין קיבוץ ואסיפה. כמו קהלת יעקב (דברים לג ד), והמלך שלמה היה נקרא כן, על שהקהיל הדעות המנגדות לצרף וללבן הצודק מהבלתי צודק: (ב) הבל. ענינו דבר שאין בו ממש, והוא מושאל מלשון הבל פה המוזכר בדברי רז"ל. וכן וילכו אחרי ההבל (ירמיה ב ה): (ג) יתרון. מלשון מותר וריוח: תחת השמש. במקום השמש:

יתוו הדברים במקום מרבית חכמים המשכילים להתבונן אמת הענין כפי מה שהוא. לכן אמר המעתיק בפתיחת הספר דברי קהלת וגו', רוצה לומר הדברים האלה נחקרו על ידי קיבוץ קבוצת דעות מחולפות בצירוף הקבלה מאדם רשום בחכמה וביראה והוא דוד המלך, והמקבל היה בנו אשר ינק שדי האמת, ובצירוף המבחן מהדברים המתהווים בירושלים עיר מלכותו אשר אנשיה חכמי לבב המשכילים אמיתת הענין, והנה כל דבר לא נכחד מן המלך המולך בה, וכאומר בהיות כן הנה מאד נחקרו הדברים בשלימות רב שאין למעלה הימנו: (ב) הבל הבלים אמר קהלת. רוצה לומר בזה הספר אמר קהלת לבני אדם והזהירים לההביל ולהמאס את ההבלים. וחזר ומפרש אמריו ואמר הבל את ההבלים מה שהכל הבל אשר בשום אופן לא יצמח מהם תכלית ראוי ויקר. (אבל ההבלים המסבבים באחרונה תכלית המועיל אין מהראוי לההביל אותם ולהמאסם, יען נמצא בהם דבר טוב ומועיל): (ג) מה יתרון. אלה דברי קהלת שפתח ואמר מהו הריוח הבא לאדם בכל העמל שיעמול בדבר הנתון תחת ממשלת השמש, והיא עמל אסיפת הקנינים המסור ביד מערכת השמים (וזכר השמש לפי שהיא הפועלת הרבה בתחתונים וגדולה היא מכולם, ולכן תקרא מלכת השמים מלשון מלוכה וכמו שנאמר לקטר למלכת השמים (ירמיה מד), וכאומר מהו התועלת באלו הקנינים הלא למחר ימות האוספם ולא יקח מאומה בידו. או תחת השמש רוצה לומר בזה העולם במקום וזיחת השמש מה ריוח יש בהעמל שיעמול בו לאסוף קנינים): (ד) דור הולך. רוצה לומר אף אם אמנם כשהדור הזה הולך למות במקומו הנה בא דור אחר, עם כל זה אין מקום לחשוב לעמול ולאסוף קנינים להשאיר לבניו אחריו כי והארץ וגו' רוצה לומר וכי הארץ עצמה לעולם עומדת הלא גם היא ככבר תבלה, ויתמו אם כן יושביה עם הקנינים כולם, אם כן אין זה דבר המתקיים לעד:

מצודת דוד

(א) דברי קהלת. ידוע שהחקירה המעולה לא תשתלם אלא בשלשה פנים גם יחד. האחת מפאת העיון כשתהיה בקבוצת דעות מחולפות להתבונן בזה לעומת זה להבחין איזהו יכשר. השנית מפאת הקבלה מאדם רשום בחכמה וביראה. והמעולה ביותר אם המוסר הקבלה ימסרנה לבנו, לפי שהאב רוצה הוא בתקנת בנו ויסרנה בעין יפה ומעמידו על האמת. השלישית מפאת המבחן והנסיון מהדברים המתהווים, וכל-שכן אם

ג הניח פנים גדולים וקטנים, השביחו הגדולים את הנכסים – השביחו לאמצע. אם אמרו: ראו מה שהניח לנו אבא, הרי אנו עושים ואוכלין – השביחו לעצמן. וכן האשה שהשביחה את הנכסים – השביחה לאמצע. אם אמרה: ראו מה שהניח לי בעלי, הרי אני עושה ואוכלת – השביחה לעצמה.

ד האחין השתפין שנפל אחד מהן לאמנות – נפל לאמצע. חלה ונתרפא – נתרפא משל עצמו. האחין שעשו מקצתן שושבינות בחיי האב, חזרה שושבינות – חזרה לאמצע, שהשושבינות נגבית בבית דין; אכל השולח לחברו כדי יין וכדי שמן – אינן נגבין בבית דין, מפני שהן גמילות חסדים.

פירוש ברטנורא

ג השביו גדולים את הנכסים. בעודן בתפוסת הבית: השביחו לאמצע. והני מילי כששבו הנכסים מחמת נכסים עצמן, שלא הוציאו משלהן כלום אלא מנכסי אביהן שכרו פועלים והשביחו הנכסים מחמת עצמן. אבל אם חפרו ונטעו והוציאו משלהן, מה שהשביחו השביחו לעצמן: וכן האשה שהשביחה בגמרא מוקמינן לה באשה יורשת. כגון שנשא ראובן את בת שמעון אחיו, ומת בלא בנים, ובנות שמעון אחיו יורשות אותו, נמצאת אשתו שהיא בת שמעון אחיו יורשת אותו עם שאר אחיותיה, וסלקא דעתך אמינא דבההיא הנאה הנפק עלה קלא ששולטת ומשבתח, אפילו כי אמרה ראו מה הניח לי בעלי וכי אפילו הכי מחלה ורוצה שהיה השבב לאמצע, קמשמע לן דהשביחה לעצמה:

ד שנפל אחד מהן לאומנות. לעבודת המלך. שכן מנהג המלך להעמיד מכל בתי העיר אדם אחד למוכס חדש אחד או שני חדשים: נפל לאמצע. כל הרווח. מפני שמחמת אביהם באת לו. אבל אם מחמת עצמו, מפני חריפותו וחשיבותו וחכמתו נלקח לעבודת המלך, מה שהרוויח הרוויח לעצמו: חלה ונתרפא. אם חלה באונס כלומר שלא פשע הוא בעצמו, מתרפא מן האמצע. אבל אם חלה מצנים פחים וכיוצא בהם, דכתיב בהו (משלי כ"ב) שומר נפשו ירחק מהם, ברא אמרינן במתניתין דאינו מתרפא אלא משל עצמו: שושבינות. דרך שושבינות נוטל סעודה ודורון לחופה ואוכל עמו, והה חוזר ועושה כן לזה גם כן כשישא אשה. ואם שלח האב שושבינות בסתם על ידי אחד מבניו וחזרה השושבינות אחר כך לאחר שמת האב, חזרה לאמצע, מפני שהיא כמלוה, שהרי נגבית בבית דין, שיכול המלוך שושבינות לחבירו לחזור ולתבוע ממנו בבית דין שיתן לו שושבינות כדרך שנתן לו. והוא שיהיו נשואי השני כנשואי הראשון, אם בתולה בתולה, ואם אלמנה אלמנה, ואם פרחסאי פרחסאי, ואם בצנעא בצנעא. שיכול השני לומר לראשון, אני עושה עמך אלא

משניות מבוארות – קהתי

יוס ראשון

באור משנה ג

זו יותר מכולם אבל אם הודיעו שמיניהו מחמת עצמו, כגון מחמת חריפותו וחכמתו, השכר לעצמו (ברייתא בגמרא). חלה ונתרפא – אם אחד מן האחים חלה, והוציא הוצאות על ריפוי, נתרפא משל עצמו – הוצאות ריפוי משלו הן. בגמרא מבואר, שמדובר כאן בכגון שחלה מחמת פשיעה, היינו שלא נזהר מקור או מחוס, כמו שאמר רבי חנינא: הכל בידי שמים חוץ מצנים ופחים, שנאמר (משלי כב, ה): "צנים פחים בדרך עקש, שומר נפשו ירחק מהם". אבל אם חלה באונס, הוצאות ריפוי משל השותפות. האחין שעשו מקצתן שושבינות בחיי האב – נוהגים היו בימיהם, שבזמן שאדם נשא אשה, היו רעיו ומיודעיו שולחים לו דורונות לצורך הוצאות ימי המשתה, והיו אותם המשלחים אוכלים ושותים עם החתן בשבעת ימי המשתה. דורונות אלו נקראים "שושבינות", והמשלחים אותם נקראים "שושבינים". השושבינות אינה מתנה גמורה, אלא כעין הלואה, לפי שלא היה אדם שולח דורונות אלא על דעת כן שיהא חברו החתן מחזיר לו דורונות בזמן שהוא ישא אשה. לפיכך אם נשא זה אשה ולא החזיר לו השושבינות, הרי זה תובעו בדין ומוציא ממנו (רמב"ם הל' זכיה ומתנה ז, א-ב). ומכאן באה משנתנו ללמד (לפי פשוטה). שאם אחדים מן האחים עשו שושבינות בחיי אביהם, כלומר ששלחו דורונות לחתן מנכסי אביהם, חזרה שושבינות – כשחזר מקבל השושבינות ושלח דורונות לאחים בזמן שנשאו נשים לאחר מיתת אביהם, חזרה לאמצע – לשותפות כל האחים, שהשושבינות היא כמילוה שהניח להם אביהם, כמו שבארנו לעיל, שהשושבינות היא כמילוה שהניח להם אביהם, ומקבל השושבינות חייב להחזיר שושבינות כיוצא בה לשולח. אבל בגמרא מובאת ברייתא, שאם שלח האב שושבינות על שם אחד מבניו, כשחזרת לאחר מיתת האב הרי היא חוזרת לאותו בן שעל שמו שלחה האב, ומכאן מקשים על משנתנו, שהרי מהברייתא משמע, שמכל שכן אם שלח הבן עצמו את השושבינות, אף על פי שמנכסי האב שלחה, מכל מקום כשהיא חוזרת, חוזרת לבן. לפיכך מבארים בגמרא את משנתנו בשושבינות ששלח האב על שם אחד מבניו סתם ולא פירש על שם מי, ונמצאו כולם בכלל, הלכך אם חזרה השושבינות לאחר מיתת האב, חזרה לאמצע (כלל האחים). וכן הלכה (גמרא). אכל השולח לחברו כדי יין וכדי שמן – בלא חופה, או אפילו ביום החופה אלא שלא הלך לאכול ולשמוח עם החתן, אינן נגבין בבית דין, מפני שהן גמילות חסדים – שאין להם דין שושבינות אלא דין מתנה וגמילות חסד, שאין יכולים לתבוע את החזרתה.

הניח פנים גדולים וקטנים – מי שמת והניח בנים גדולים וקטנים, השביחו הגדולים את הנכסים – של הירושה, קודם שחילקום, השביחו לאמצע – לשותפות כל האחים ולכולם חלק שווה בשבח. בגמרא מבואר, שמדובר כאן דווקא בכגון ששבו הנכסים מחמת הנכסים, כלומר שלא הוציאו משלהם כלום אלא מנכסי הירושה שכרו פועלים לנטוע ולזרוע, שבכגון זה אנו אומרים שהגדולים מחלו על טרחתם לגבי הקטנים, אבל אם השביחו מחמת עצמם, שחפרו ונטעו בעצמם או שכרו פועלים משלהם, מה שהשביחו השביחו לעצמם. אם אמרו – הגדולים בפני בית הדין, או בפני עדים (רמב"ם): ראו מה שהניח לנו אבא, הרי אנו עושים ואוכלין – את השבח לעצמנו, השביחו לעצמן – שהואיל והזהירו שמוכנים הם לחלוק, ומה שמשביחים משיביחים לעצמם, הרי מאחר שלא חששו בית דין לאזהרתם והניחו להם להשביח, בודאי ראו בזה תועלת גם לשאר אחיהם, ומחלו להם את השבח (הרא"ש: "תפארות ישראל"). ויש מבארים הטעם, לפי שגילו דעתם שאינם מוחלים על טרחתם ומה שמשביחים משיביחים לעצמם (הרמ"ה). וכן האשה שהשביחה את הנכסים – אחר מיתת בעלה, השביחה לאמצע – לשותפות כל הירושים. בגמרא מבואר, שמדובר כאן באשה יורשת, היינו באלמנה שירשה נכסי בעלה, כגון שנשא ראובן את בת שמעון אחיו, ומת ראובן בלא בנים, ואף שמעון אחיו אינו קיים, ובנות שמעון יורשות את ראובן; נמצאת אשתו, שהיא בת שמעון אחיו, יורשת אותו עם שאר אחיותיה; הלכך אם השביחה, השביחה לאמצע. אבל אם לא היתה אשה יורשת, השבח ליתומים. אם אמרה: ראו מה שהניח לי בעלי, הרי אני עושה ואוכלת, השביחה לעצמה – שהואיל והודיעה על כך, השבח לעצמה, כמו שבארנו בהלכה הקודמת.

באור משנה ד

האחין השתפין – המתפרנסים מן הירושה בשותפות, שנפל אחד מהן לאמנות – לעבודת המלך (גמרא). היינו שנתמנה למשרה ממשלתית, נפל לאמצע – השכר שהוא מקבל משותף לכל האחים. ודווקא אם קיבל את המשרה מחמת אביהם, כגון שהיה קרוב למלוכה, ואין צורך לומר אם קיבלה מחמת האחים, ואפילו היה ראוי למשרה

ה השולח סבלונות לבית חמיו, שלח שם מאה מנה, ואכל שם סעודת חתן אפילו בדינר – אינן נגבין; לא אכל שם סעודת חתן – הרי אלו נגבין. שלח סבלונות מרבין, שיחזרו עמה לבית בעלה – הרי אלו נגבין; סבלונות מעטין, שתשתמש בהן בבית אביה – אינן נגבין.

ו שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים, ושייר קרקע כל שהוא – מתנתו קנימת; לא שייר קרקע כל שהוא – אין מתנתו קנימת. לא כתב בה: שכיב מרע, הוא אומר: שכיב מרע היה, והן אומרים: בריא היה – צריך להביא ראיה שהיה שכיב מרע; דברי רבי מאיר. והכמים אומרים: המוציא מחברו עליו הראיה.

פירוש ברטנורא

כדרך שעשית עמי: אבל השולח לחבירו כדי יין וכדי שמן. בלא חופה. או אי נמי בחופה ואינו הולך לאכול עמו, אין זו שושבנות אלא מתנה, ואינה נגיבת בב"ד:

ה השולח סבלונות. מנהג התנים למחרת הקידושין שולחין לבית הארוסה תכשיטים ומיני מנדנות וכדי יין וכדי שמן, ופעמים הולך החתן ואוכל שם: **אינן נגבין.** אם מת הוא או מתה היא או שבא לגרשה. דמחמת חבת שמחת אכילה מחל. ודוקא שאכל בדינר, אבל אכל פחות מדינר לא מחל וגובה הסבלונות: שלח סבלונות מרובים. ואפילו מועטים, אם פירש על מנת שיבואו עמה לבית בעלה הרי אלו נגבין. ואורחא דמלתא נקם, שדרך הסבלונות ששולחין כדי שיבואו לבית בעלה להיות מרובין, ואותן ששולחין כדי שתקטש בהן בבית אביה דרכן להיות מועטין:

ו ושייר קרקע כל שהוא. והוא הדין אם שייר לעצמו מטלטלין, מתנתו מתנה, ואם עמד אינו חוזר. והוא שקנו מידו על אותו מתנה, דמתנת שכיב מרע במקצת בעי קנין בין עמד בין לא עמד. ואם לא קנו מידו לא קנה מקבל המתנה אפילו מת השכיב מרע. ודוקא כשבא להקנות המתנה מחיים. אבל אם אמר יתנו לפלוני כך וכך אחר מותו אינו צריך קנין, ואפילו שייר לעצמו. ושכיב מרע שבא ליתן מתנה מחיים, אם לא שייר לעצמו כלום ועמד, חוזר ואפילו קנו מידו. ומצוה מחמת מיתה דשמענא ליה דקאמר וי ליה דמיית, לעולם חוזר, בין שייר בין לא שייר, ואפילו קנו מידו. ואם מת, קנה מקבל המתנה ואפילו בלא קנין: **לא כתב בה שכיב מרע.** כך קציר ורמי בערסיה. ואף לא לשון מתנת בריא, כך הלך על רגליו בשוקא. ולא שייר כלום: **הוא אומר שכיב מרע הייתי.** ותוורני ב. והלה אומר בריא היית ולא תחזור: **צריך להביא ראיה שהיה שכיב מרע.** דבתר השתא אולוני, דהאידנא בריא הוא, ועליו להביא ראיה שהיה שכיב מרע בשעת המתנה: **והכמים אומרים.** לא אולנין בתר השתא אלא אמרנין המוציא מחברו עליו הראיה, ומקבל המתנה שבא להוציא מיד נתון שהוא מוחק, עליו להביא ראיה ועדים שבריא היה באותה שעה. והלכה כהכמים:

משניות מבוארות – קהתי

בארנו משנתנו לפי הרשב"ם, וכן מפרש הרב מברטנורא, אבל הרמב"ם מפרש, שמשנתנו באה ללמד, שדין שושבנות אינו נוהג אלא במעוה בלבד אבל לא בכדי יין ושמן (הל' זכיה ומתנה ז' טו). ויש מפרשים, שדיני שושבנות הם בכסף או כזהב או כבגדים וכיוצא בהם, אבל לא במאכל וכמשתה (הרמ"ה).

י י ש י

ב אור משנה ה

כבר הזכרנו (בתחילת מסכת כתובות) כי לפנינו בישראל כשעמד איש לישא אשה, היה מקדשה תחילה בפני עדים, ועושה אותה ארוסתו, ומשאירה בבית אביה. וכשהגיע זמן הנישואין היה כונסה לחופה ומביאה כאשתו לביתו. מכאן היה גם מנהג, שהחתן היה שולח למחרת יום הקידושין לבית ארוסתו תכשיטים ומיני מנדנות. מתנות אלו נקראות "סבלונות". ויש שהיה החתן הולך אחר כך לבית חמיו ואוכל שם סעודת חתן. – והנהגה אצל ההלכה ששינוי במשנה הקודמת בענין השושבנות שהיא נגיבת בבית דין, באה משנתנו ללמד דענין הסבלונות, אם נגבין הם, כשיגרש החתן את ארוסתו או כשמת אחד מהם.

השולח סבלונות לבית חמיו – מתנות החתן לכלתו לאחר יום הקידושין, כמו שבארנו לעיל, **שלח שם מאה מנה – מתנות בשווי עשרת אלפים זוז, ואכל שם סעודת חתן אפילו בדינר – ואחר כך גירש אותה או שמת אחד מהם, אינן נגבין – אין יכולים לתבוע את החזרת הסבלונות, שהואיל ואכל בבית חמיו סעודת חתן, אנו אומרים, שמחמת שמחת הסעודה ודאי מחל על הסבלונות.** בגמרא מבואר, שדווקא אם הסעודה שאכל היתה לפחות בדינר, אבל אם היתה בפחות מדינר, לא מחל, וגובה הסבלונות. **לא אכל שם – בבית חמיו – סעודת חתן, הרי אלו נגבין – שלא שלח את הסבלונות אלא על מנת לכנסה, וכיון שלא כנס אותה חייבת היא להחזיר לו את הסבלונות.** **שלח סבלונות מרבין, שיחזרו עמה לבית בעלה – הרי אלו נגבין.** – אפילו אכל שם סעודת חתן; אבל שלח סבלונות מעטין, שתשתמש בהן בבית אביה, אינן נגבין – אפילו לא אכל סעודת חתן. במפרשים מבואר, שברישא מדובר בשולח סבלונות סתם, ובאלו יש הבדל בין "אכל סעודת חתן" ל"לא אכל", ואילו בסיפא מדובר במפרש, כלומר שמה שנקטה הסיפא "מרובים" ו"מועטים" לאו דווקא הוא, אלא עיקר ההבדל הוא, שאם פירש,

ב אור משנה ו

שכיב מרע – חולה מסוכן, שכתב כל נכסיו לאחרים – והוא הדין אם חילק נכסיו על פיו, כגון שאמר: כל נכסי לפלוני, שכן דברי שכיב מרע ככתובים וכמסוריים הם (רשב"ם; תפארת ישראל), ושייר קרקע כל שהוא – לעצמו, והוא הדין אם שייר מטלטלים (גמרא). מתנתו קנימת – כלומר שאם עמד מחוליו אינו יכול לחזור בו, שהואיל ושייר לעצמו, אנו אומרים שדעתו היתה ליתן את נכסיו אפילו יעמוד מחוליו. ברום, אין המקבל זוכה בנכסים אלא אם כן קנו מידו, שמתנת שכיב מרע במקצת (היינו כשייר לעצמו) צריכה קנין, בין עמד מחוליו בין לא עמד. **לא שייר קרקע כל שהוא – היינו שלא שייר לעצמו כלום, אין מתנתו קנימת – כלומר שאם עמד מחוליו יכול הוא לחזור בו, שהואיל ולא שייר לעצמו כלום אנו אומרים שלא נתן נכסיו לאחרים אלא משום שסבור היה שהוא עומד למות, והרי זו מתנת שכיב מרע גמורה. לא כתב בה: שכיב מרע – לא כתב בשטר המתנה שהיה חולה בשעת הנתינה, וכן לא פירש בו שהיא מתנת בריא, ואף לא שייר לעצמו כלום, הוא אומר: שכיב מרע ה'ה – וכיון שעמד מחוליו יכול הוא לחזור בו, והן אומרים – המקבלים את המתנה אומרים: בריא ה'ה – ואינו יכול לחזור בו, צריך – להביא ראיה שהיה שכיב מרע – שהואיל ועכשיו הוא בריא אנו אומרים שגם בשעת המתנה היה בריא, לפיכך עליו להביא ראיה שהיה אז חולה. דברי רבי מאיר – הסובר שהולכים אחר מצבו עכשיו. ויחזיקו אומרים: המוציא מחברו עליו הראיה – מקבל המתנה הבא להוציא מיד הנתון, שהוא המוחזק, עליו להביא ראיה שבריא היה באותה שעה. והלכה כהכמים.**

ז המחלק נכסיו על פיו, רבי אליעזר אומר: אחד פריא ואחד מספן, נכסים שיש להן אחריות – נקנין בכסף ובשטר ובחזקה; ושאינן להן אחריות – אין נקנין אלא במשיכה. אמרו לו: מעשה באמן של בני רובל שהיתה חולה, ואמרה: תנו פבינתי לבתי, והיא בשנים עשר מנה, ומתה, וקנימו את דבריה. אמר להן: בני רובל תקברם אפם. והחמים אומרים: בשבת דבריו קנינו, מפני שאינו יכול לכתוב; אבל לא בחל. רבי יהושע אומר: בשבת אפרו, קל וחמר בחל. פיצא בו: זכין לקטן, ואין זכין לגדול. רבי יהושע אומר: לקטן אפרו, קל וחמר לגדול. ח נפל הפית עליו ועל אביו, או עליו ועל מורישיו, והיתה עליו כתבת אשה ובעל חוב, יורשי האב אומרים: הפן מת ראשון, ואחר כך מת האב; בעלי החוב אומרים: האב מת ראשון, ואחר כך מת הפן – בית

פירוש ברטנורא

ז ר' אליעזר אומר אחד בריא ואחד מסוכן. ר' אליעזר לית ליה דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו, ואפילו מצוה מחמת מיתה סבירא ליה דאין מתנתו מתנה אלא בקנין, כמתנת בריא. ואין הלכה כרבי אליעזר: כבינתי. חרנום ירדים כבינתי: תקברם אפם. כלומר אין מביאין ראיה מהם שרשעים היו וקנסא קנסו רבנן לבנים לקיים לבת מתנת אמן, אע"פ שלא היה מן הדין: אבל לא בחול. אם חילק השכיב מרע נכסיו בחול: קל וחומר בחול. וכן הלכה דבין בחול בין בשבת דברי שכיב מרע ככתובי וכמסרי דמו, ואין צריך קנין. ואם שאל שיקנו מידו, קונים ממנו בין בחול בין בשבת כדי שלא תמרק דעתו עליו:

ח יורשי האב אומרים הפן מת ראשון. ואין בעל חוב יכול להפרע מנכסים אלו שהרי לא זכה בהן הפן מעולם: ובעלי החוב אומרים האב מת ראשון. ונפלו הנכסים שעה אחת לפני הפן, והם משועבדים לכתובת אשה ובעל חוב: בית שמאי אומרים יחלוק. דקסברי בית שמאי שטר העומד לבבות כגבוי דמי, ויורשי האב ובעלי חוב תרוייהו מוחזקים הוו, לפיכך יחלוקו: ובית הלל אומרים. הנכסים בחזקת יורשים וכמוחזקים דמו ובעל חוב בא להוציא מידם

משניות מבוארות – קהתי

בשבת, דבריו קנינו – בלא קנין, מפני שאינו יכול לכתוב – וכיון שאי אפשר לכתוב ולקנות בשבת, תיקנו חכמים שיהו דבריו קיימים, כדי שלא תיטרף דעתו עליו, אבל לא בחל – לפי שיש תקנה בכתיבה ובקנין. רבי יהושע אומר: בשבת אפרו – החכמים, ששכיב מרע מקנה באמירתו, אף על פי שאין לו מר: מתוך שיכול להקנות ולכתוב, אף בלא קנין וכתובה קנה, קל וחמר בחל – שכיון שאפשר בקנין ובכתיבת שטר, כל שכן שהמקבל זוכה בנכסים אף בלא קנין וכתובה, כמו שאמרו: "כל הראוי לבילה, אין בילה מענבת בו" (גמרא בבא בתרא פא, ב; ופירוש הדברים, שבמנחות יב, ד, שנינו: "מתנדב אדם מנחה של ששים עשרון, ומביא בכלי אחד", לפי שעד ששים עשרון סולת וכללים יפה בשמן, אבל יותר מששים עשרון צריך שני כלים, שאין יכולים לבלול יפה יותר מששים עשרון סולת בשמן בכלי אחד, ומכל מקום מי שהביא עד ששים עשרון בכלי אחד ולא בלל, המנחה כשרה, שהואיל והיא ראויה לבילה אין בילה מעכבת בה; ואף כאן, הואיל ובחול ראוי לכתוב, כל שכן שאין הכתיבה מעכבת). פיצא בו – בדרך דומה לזו נחלקו התנאים בענין אחר: זכין לקטן – הרוצה ליתן מתנה לקטן, הואיל ואין הקטן יכול לזכות בעצמו, יכול אחר לזכות בשבילו, ואין זכין לגדול – לפי שהגדול יכול לזכות בעצמו. רבי יהושע אומר: לקטן אפרו – החכמים, שיכול אחר לזכות בשבילו, אף על פי שהוא בעצמו אינו יכול לזכות, קל וחמר לגדול – שכיון שאפשר לגדול לזכות בעצמו, ואף יכול הוא לעשות שליח, כל שכן שגם אחר יכול לזכות בשבילו. והלכה כרבי יהושע.

באור משנה ח

מכאן ועד סוף פרקנו דנות המשניות בספקות בירושא.

נפל הפית עליו ועל אביו – על ראובן ועל יעקב אביו, ומתו שניהם, או עליו ועל מורישיו – קרוביו, שהוא יורשם במותם, כגון על ראובן ועל שמעון אחיו שלא הניח זרע, והיה ראובן ראוי לירשו, והיתה עליו – על ראובן, כתבת אשה ובעל חוב – ולא הניח נכסים, שיגבו מהם בעל חוב את חובו ואלמנתו את כתובתה, יורשי האב – בכגון שנפל הפית עליו ועל אביו – אומרים: הפן מת ראשון, ואחר כך מת האב – ונמצא שלא זכה ראובן בירושה בכלל, ואין בעל חוב והאלמנה יכולים להיפרע מנכסי הירושה שנפלו להם מיעקב אביו; בעלי החוב אומרים: האב מת ראשון, ואחר כך מת הפן – ונמצא שבשעת מיתת האב זכה ראובן בנו בירושתו, ויש לנו לגבות מחלקו. בית שמאי אומרים: יחלקו –

יוסף קארו

באור משנה ז

משנתנו מוסיפה ללמד דבין שכיב מרע המצווה לחלק את נכסיו, והיא מביאה בזה מחלוקת תנאים.

המחלק נכסיו על פיו – על פי צוואתו; יש מפרשים, שמחלק נכסיו לבניו (ושם גיטין יד, ב); ויש מפרשים, שמדובר כאן במחלק נכסיו לשאינם ראויים לירשו (י"ד נחמ; המאירי), רבי אליעזר אומר – ויש גורסים: דבי אלעזר אומר (עין תוספות): אחד פריא ואחד מספן – בין שהוא מחלק כשהוא בריא ובין כשהוא חולה מסוכן (שכיב מרע), אין הנכסים נקנים למקבל אלא באחד מדרכי הקנין, והיינו: נכסים שיש להן אחריות – קרקעות, נקנין בכסף – שנותן הקונה למקנה; ואפילו נתן לו שווה פרוטה, הואיל ונתן על דעת גמר קנין, הרי זה קנה; ובשטר – או בשטר מתנה שכותב הנותן למקבל, ובחזקה, או בחזקה, שהמקבל מחזיק בקרקע, כגון שנועל או גודר או חופר בקרקע וכדומה (עין משנה קידושין א, ה); ושאינן להן אחריות – מיטלטלים, אין נקנין אלא במשיכה – או בהגבהה, או במסירה (כמבואר בקידושין א, ד-ה), אבל לא בכסף ולא בשטר ולא בחזקה; רבי אליעזר אינו סובר, שדברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים הם, ולכן הוא אומר כאן, שאפילו שכיב מרע שחילק נכסיו, אין המקבל זוכה בהם אלא בקנין כדון מתנת בריא. ואין הלכה כרבי אליעזר. אפרו לו – חכמים, הסוברים שדברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים הם: מעשה באמן של בני רובל – שם אביהם, שהיתה חולה, ואמרה: תנו פבינתי לבתי – כבינה תרגום של רידי (ישעיה ג, כג), והיינו מין צעף, והיא בשנים עשר מנה – ושווייה של הכבינה אלף ומאתיים זוז, ומתה, ונקנינו את דבריה – שנתנו את הכבינה לבתה, אף על פי שלא הקנתה אותה, ומכאן שמתנת שכיב מרע אינה צריכה קנין. אמר להן – רבי אליעזר לחכמים: בני רובל תקברם אפם – כלומר אין להביא ראיה מבני רובל, שרשעים היו, והלוואי שתקברם אפם! וכיון שהיו רשעים, קנסו אותם חכמים לקיים מתנת אמן לכתה בלא קנין (ושם"ט; ברטנורא). כגמרא מובא, שמה שאמר רבי אליעזר שהיו רשעים, הטעם הוא מפני שקיימו קוצים בכרם; ואמנם נחלקו בזה רבי אליעזר וחכמים (כלאים ה, ח): "המקיים קוצים בכרם – רבי אליעזר אומר: קידש (אסר את הגידולים בהנאה); וחכמים אומרים: לא קידש". ומכאן, שלשיטת חכמים לא היו רשעים, ולפיכך אין לומר שקנסום. ונקנינו אומרים – יש גורסים כאן: רבי אליעזר אומר: בשבת – אם שכיב מרע חילק נכסיו

שְׁמַאי אוֹמְרִים: יִחְלְקוּ; וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: נִכְסִים בְּחֻזְקָתָן.

ט נָפַל הַבֵּית עָלָיו וְעַל אֲשֶׁתּוֹ, יוֹרְשֵׁי הַבֶּעַל אוֹמְרִים: הָאִשָּׁה מֵתָה רִאשׁוֹנָה, וְאַחֵר כֶּךָ מֵת הַבֶּעַל; יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה אוֹמְרִים: הַבֶּעַל מֵת רִאשׁוֹן, וְאַחֵר כֶּךָ מֵתָה הָאִשָּׁה – בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: יִחְלְקוּ; וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: נִכְסִים – בְּחֻזְקָתָן; כְּתֻבָּה – בְּחֻזְקַת יוֹרְשֵׁי הַבֶּעַל, נִכְסִים הַנִּכְנָסִים וְהַיּוֹצֵאִין עִמָּה – בְּחֻזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאֵב.

י נָפַל הַבֵּית עָלָיו וְעַל אִמּוֹ – אֵלּוּ וְאֵלּוּ מוֹדִים שְׁיִחְלְקוּ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: מוֹדָה אֲנִי בִּזְוָה שֶׁהַנִּכְסִים בְּחֻזְקָתָן. אָמַר לוֹ בֶּן עֲזַאי: עַל הַחֲלוּקִין אֲנִי מִצְטַעֲרִין, אֲלֵא שֶׁבִּאתָ לְחַלּוֹק עָלֵינוּ אֶת הַשּׁוּיָן.

פירוש ברטנורא

ועליו להביא ראיה שהאב מת תחילה:

ט **האשה מתה תחילה.** ואין לירשי האשה כלום, שהרי הבעל מת אחרון וירש את אשתו: **נכסים בחזקתן.** נכסי צאן ברזל בחזקתן. ולא פירשו בית הלל אי בחזקת יורשי האשה שהיו שלה, אי בחזקת יורשי הבעל שאחריותן עליו, הלכך נכסי צאן ברזל יחלוקו: **וכתובת אשה.** שהם מנה מאתים ותוספת, נשארים בחזקת יורשי הבעל: **ונכסים הנכנסים ויוצאים עמה.** הם נכסי מלוג. שבשעה שהיא נכנסת נכנסים עמה וכשהיא יוצאת יוצאים עמה. אם פחתו פחתו לה ואם הותרו הותרו לה. אלו הם בחזקת יורשי האשה. נמצאו יורשי האשה נוטלים כל נכסי מלוג וחצי נכסי צאן ברזל:

י **נפל הבית עליו ועל אמו.** ואין לה בן אחר אלא זה. יורשי הבן אומרים האשה מתה תחלה וירש הבן נכסיה ואנו יורשים הבן. ויורשי האשה ממשפחת בית אביה אומרים הבן מת תחלה ואנו יורשים את האשה: **אלו ואלו מודים.** כ"ש וב"ה: **שיחלוקו.** דכיון ששניהם באים מכאן יורשה היו ספק וספק ויחלוקו. ולא דמי לנפל הבית עליו ועל אשתו, דהתם יש שני מיני נכסים, יש שהבעל מוחזק ויש שהאשה מוחזקת, אבל הכא הכל בחזקת האשה כיון שהיתה אלמנה, ושניהם באים מבית יורשה לירש הכל, הלכך יחלוקו: **מודה אני בזה.** דלדברי בית הלל הכא נמי אמרינן נכסים בחזקתן, בחזקת יורשיה מן האב, שהרי בחייה משמת בעלה אחר שבט אביה היא מתיחסת, וממונה נמי בחייה היה בחזקת שבט אביה. הלכך יורשיה מן האב יורשים אותה. והלכה כר"ע: **על החלוקין אנו מצטערין.** כלומר, על מחלוקת דלעיל רב"ש וב"ה אנו מצטערים שלא השוו דעתן, ואתה אומר שגם בזה חלוקין ובאת לחלוק על ת"ק שאומר שהם שווין:

משניות מבוארות – קהתי

יורשים אותו; ויורשי האם, היינו קרוביה ממשפחת אביה, אומרים: הבן מת ראשון ולא ירש את אמו, שאין הבן יורש את אמו כשהוא בקבר כדי להנחיל לאחיו מן האב, ולפיכך אנחנו יורשיה; **אלו ואלו מודים** – בית שמאי ובית הלל מודים, **שיחלוקו** – לפי ששניהם באים מכאן יורשה, ושניהם מוחזקים באופן שווה. **אמר רבי עקיבא:** **מודה אני בזה** – כלומר אומר אני גם בזה (ונקט לשון "מודה" אגב לשונו של תנא קמא). שחולקים בית הלל על בית שמאי, וסוברים בית הלל, **שהנכסים בחזקתן** – בגמרא מבואר; בחזקת יורשי האם, שהרי משעה שנתאלמנה היו הנכסים בחזקתה, ונמצא שהחזקה הנהלה בשבט בית אביה, הלכך יורשיה מבית אביה יורשים אותה. **אמר לו בן עזאי: על החלוקין אנו מצטערין** – כלומר על המחלוקות שבין בית שמאי ובית הלל שבמשניות הקודמות אנו מצטערים, **אלא שבאת לחלוק עלינו את השוין** – ועוד באת להוסיף מחלוקת ביניהם אף במקום שדעותיהם שוות. ומכל מקום הלכה כדברי עקיבא.

הרשב"ם מפרש, שמדובר במשנתנו בכגון שאותו בן שמת עם אמו תחת המפולת הוא בן יחיד שלה; אבל אם יש לה עוד בן מבעל אחר, שהוא אחיו מן האם, והאח מן האב אומר: האם מתה תחילה וירש אחי חצי נכסיה ואתה החצי, והרי אני יורש את חלקי של אחי; והאח מן האם אומר: לא כי, אלא אחי מת תחילה ואחר כך מתה אמי, והרי אני יורש כל נכסיה של אמי, הדין הוא שהאח מן האם יורש הכל, לפי שהוא יורש ודאי של מחצית הנכסים, והאח מן האב הוא ספק יורש, ואין ספק מוציא מיד ודאי. מכאן מבארים רוב מפרשי המשנה, כפירושו של הרשב"ם, שאין לה בן אלא זה. אבל בעלי התוספות חולקים על כל וכוותבים, שזוהי הלכה בלא טעם, שמפני שהוא יורש ודאי בחלק של הנכסים יורש נחשב כדאי אף בשאר הנכסים, ועוד הקשו מסוגיות הגמרא; ומסיקים בעלי התוספות, שההלכה שבמשנתנו נוהגת אפילו כשיש לה בנים אחרים מאיש אחר (עיי' טור וזוה"ש משפט סימן רפ. בית יוסף סס).

יום חמישי

באור משנה א

פרק זה עוסק בדיני שטרות. וכבר הזכרנו (בתחילת מסכת גיטין). שלא רק גיטי נשים אלא אף שטרי ממונות נקראים במשנה בשם "גט"; סתם; שכן הלשון "גט" נשמעו שטר. משנתנו דנה בשני סוגי שטרות, השונים זה מזה מבחינת צורמם, והם: שטר פשוט ושטר מקושר, או בלשון המשנה: "גט פשוט" ו"גט מקושר". שכן כל השטרות, בין גיטי נשים ובין שאר שטרות, היו נעשים מלבד בצורה הרגילה, ונקראים "גט פשוט", אף בצורה מיוחדת שתיקנו חכמים, ונקראים "גט מקושר". אופן כתיבתו של "גט מקושר" (לדעת רוב המפרשים) היה כדלקמן: היו כותבים בראשו שורה אחת או כמה שורות של תורף השטר, וכופלים את הכתב על החלק

שממון המוטל בספק חולקים. ובגמרא (יבמות ז.ח. ב) מבואר, שלדעת בית שמאי שטר העומד ליגבות כגבוי הוא, ונמצא שבעלי החוב אף הם מוחזקים בנכסים כיורשי האב, לפיכך יחלוקו. **ובית הלל אומרים: נכסים בחזקתן** – הנכסים הם בחזקת יורשי האב, שהרי הם יורשים ודאי, ובעלי החוב, הבאים להוציאם מיד היורשים, עליהם להביא ראיה, שהוא מת ראשון, וכל זמן שאין להם ראיה, אינם יכולים לגבות מנכסי הירידה.

יום רביעי

באור משנה ט

נפל הבית עליו ועל אשתו – ואין לה בנים ממנו (רשב"ם), **יורשי הבעל** – אביו או אחיו או בניו מאשה אחרת – **אומרים: האשה מתה ראשונה, ואחר כך מת הבעל** – ונמצא שבשעת מיתת האשה ירש הבעל את נכסיה, שהרי הבעל יורש את אשתו, והרי אנו יורשים מכוחו את הכל, ואין ליורשי האשה בנכסים כלום. **יורשי האשה** – קרוביה ממשפחת אביה – **אומרים: הבעל מת ראשון, ואחר כך מתה האשה** – והרי אנו יורשים את כל נכסי האשה. **בית שמאי אומרים: יחלוקו** – שממון המוטל בספק חולקים. **ובית הלל אומרים: נכסים בחזקתן** – כלומר "נכסי צאן ברזל", היינו הנכסים שהכניסה לו בנדונייה וקיבל אחירותם עליו, הרי הם בחזקת שני היורשים, יורשי הבעל ויורשי האשה, הלכך בנכסים אלו יחלוקו, **כְּתֻבָּה** – סכום הכסף שכתב לה הבעל בכתובה, **בְּחֻזְקַת יוֹרְשֵׁי הַבֶּעַל** – שהרי אחירות הכתובה על הבעל, **נִכְסִים הַנִּכְנָסִים וְהַיּוֹצֵאִין עִמָּה** – היינו "נכסי מלוג" שהביאה מבית אביה, שלא קיבל הבעל אחירותם עליו, אלא שהוא אוכל פירותיהם, והואיל והם באחירות האשה, הרי הם **בְּחֻזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאֵב** – כלומר יורשי האשה ממשפחת אביה (עיי' "תוספות יום טוב", שמבואר שם. שאגב נוסח המשנה ביבמות ד, ג נקטה המשנה גם כאן, "יורשי האב"). נמצאו יורשי האשה נוטלים כל "נכסי מלוג" וחצי "נכסי צאן ברזל".

באור משנה י

נפל הבית עליו ועל אמו – ולא היו לו בנים, ואין ידוע מי מת ראשון; יורשי הבן, כגון אחיו מאביו, אומרים: האם מתה ראשונה ואחר כך בנה, ונמצא שבשעת מיתת האם ירש אותה בנה, ואנחנו

פרק עשירי

א גַּם פְּשׁוּט – עֲדִיּוֹ מֵתוּכּוֹ, וּמִקְשָׁר – עֲדִיּוֹ מֵאֲחֹרָיו. פְּשׁוּט שֶׁפִּתְּבוּ עֲדִיּוֹ מֵאֲחֹרָיו, וּמִקְשָׁר שֶׁפִּתְּבוּ עֲדִיּוֹ מֵתוּכּוֹ – שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִים. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִקְשָׁר שֶׁפִּתְּבוּ עֲדִיּוֹ מֵתוּכּוֹ – פֶּשֶׁר, מִפְּנֵי שְׂכִיבֹל לְעִשְׂתּוֹ פְּשׁוּט. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמִּדְיָנָה.

ב גַּם פְּשׁוּט – עֲדִיּוֹ בְּשָׁנִים, וּמִקְשָׁר – בְּשָׁלְשָׁה. פְּשׁוּט שֶׁפִּתְּבוּ בּוֹ עַד אֶחָד, וּמִקְשָׁר שֶׁפִּתְּבוּ בּוֹ שְׁנֵי עֲדִים – שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין. קָתָב בּוֹ: זִוּיִן מֵאֵה דְאֶנּוּן סְלַעִין עֶשְׂרִין – אֵין לוֹ אֶלָּא עֶשְׂרִין; זִוּיִן מֵאֵה דְאֶנּוּן תְּלָתִין סְלַעִין – אֵין לוֹ אֶלָּא מִנָּה. כֶּסֶף זִוּיִן דְאֶנּוּן, וְנִמְחַק – אֵין פָּחוֹת מִנָּה. כֶּסֶף סְלַעִין דְאֶנּוּן, וְנִמְחַק – אֵין פָּחוֹת מִנָּה.

פירוש ברטנורא

א גַּם פְּשׁוּט. שטר פשוט, כעין שלנו שאינן תפודים ומקושרין. וכל שטר קרוי גמ: עדיי מתוכו. מבפנים כעין שאנו עושים: מקושר מאחוריו. כותב שמה אחת או שתיים וזכרון על החלק ותופר, ועד אחד חותם על הכרך מבחוץ, וחזר וכותב שני שיטין או יותר מבפנים וזכרון על החלק, וחותם עד שני על הכרך מבחוץ, וכן עד שלישי. ותקנו רבנן גט מקושר, משום כהנים קפדנים שהיו כותבים גט פתאים לנשותיהם ומתחרטים ולא היו יכולין להחזיר, והתקינו להם גט מקושר שאינו נוח ליכתב מהרה, שמה בתוך כך יתפיים. וכשם שתיקנו מקושר בגט, כך תיקנו בשאר שטרות, שלא חילקו חכמים: שניהם פסולין. שלא נעשו כתיקון חכמים: שכיבול לעשותו פשוט. שאם יקרה התפודות ויפתח השטר יהיה פשוט: רשבי"ג אומר הכל כמנהג המדינה. פלוגתא דתנא קמא ורבין שמעון בן גמליאל באחרא דנהיגי בפשוט ובמקושר ואמר ליה עבד לי מקושר ואוול ועבד ליה פשוט, או פשוט ועבד ליה מקושר, ת"ק סבר מקפד קפיד ופסול. ורבין שמעון בן גמליאל סבר הואיל ומנהג המדינה בתרומותיו, לא קפיד וכשר. והלכה כת"ק:

ב פְּשׁוּט שֶׁתּוּכּוּ בּוֹ עַד אֶחָד. הכי קאמר, כשם שפשוט שכתוב בו עד אחד פסול מדאורייתא, כך מקושר שכתוב בו שני עדים פסול מדאורייתא: אֵין לוֹ אֶלָּא עֶשְׂרִים. ואע"ג דזוים מאה, חמשה ועשרים סלעים הם, יד בעל השטר על התחנות. והכי מפרשין ליה לשטרא, מאה זוים גרועים שאינם שוין אלא עשרים סלעים: אֵין לוֹ אֶלָּא מִנָּה. עשרים וחמשה סלעים. דהכי מפרשין לשטרא, מאה זוין דאינון תלתין סלעים קלים וגרועים, שהם עשרים וחמשה מן הטובים: וְנִמְחַק. שנמחק המנין שנכתב אחריו: וּמִלְמַטָּה מֵאֵתִים. כשכופל את דבריו בשטר: הַכֹּל חֲזַלְךְ אַחֵר תַּחְתּוֹתָ. ובלבד שלא יהיה כתוב בשטה

משניות מבוארות – קהתי

פשוט, אלא מראה מקום הוא לו, שרוצה למעט טרחתו של הסופר ואומר, שדי לו גם בפשוט, ומכל מקום אם יעשה מקושר נוח לו יותר, שהרי מנהג המדינה בשניהם, והכל כמנהג המדינה. וחכמים סוברים, שהוא פסול, מפני שהקפיד דווקא על הפשוט. והלכה כחכמים.

בארנו ענין גט מקושר לפי רוב המפרשים, אבל הרמ"ה מפרש שהגט המקושר היה מקושר ממש ברצועות, ולדעתו היו כותבים את השטר כדרך שכותבים את הפשוט, אלא שרצועות יוצאות מראש השטר, וכל רצועה ורצועה חלוקה לשתיים, וכופלים את השטר מסופו לתחילתו פעמיים או שלוש לפי ארכו, וכורכים אותו בשני חלקי הרצועה הקיצונה, ואחר כך קושרים אותו, וחוזר וזכורנו בנשאר מחלקי הרצועה ההיא וקושרו שנית קשר בצדו של ראשון, וחוזר וזכורנו בגט בשני חלקי הרצועה השניה וחוזר וזכורנו וקושר, כדרך שעשה ברצועה הראשונה, וכן יעשה לכל רצועה ורצועה ("יד ומה").

באור משנה ב

גַּם פְּשׁוּט, עֲדִיּוֹ בְּשָׁנִים – אין צריכים להחתים בו אלא שני עדים, וּמִקְשָׁר, בְּשָׁלְשָׁה – אבל בשטר מקושר צריכים להחתים לפחות שלושה עדים, שכן תקנו חכמים (דשב"ט). פְּשׁוּט שֶׁפִּתְּבוּ בּוֹ עַד אֶחָד, וּמִקְשָׁר שֶׁפִּתְּבוּ בּוֹ שְׁנֵי עֲדִים, שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין – כלומר כשם שגט פשוט שחתמו בו עד אחד בלבד הריהו פסול מן התורה, כך גט מקושר שחתמו בו שני עדים בלבד דינו כפסול מן התורה (גמרא: דשב"ט). קָתָב בּוֹ – בשטר ההלואה, זִוּיִן מֵאֵה – שהלווה לחברו מאה זוים, דְאֶנּוּן סְלַעִין עֶשְׂרִין – שהם עשרים סלעים, והרי מאה זוהם הם עשרים וחמש סלעים, אֵין לוֹ אֶלָּא עֶשְׂרִין – אין הלווה צריך לשלם למלוה אלא עשרים סלע, לפי שהולכים אחר הפחות שבלשונות, ואנו אומרים, שנתכוון המלוה למאה זוים גרועים שאינם שווים אלא עשרים סלע. זִוּיִן מֵאֵה דְאֶנּוּן תְּלָתִין סְלַעִין – כתב בשטר, שהלווהו מאה זוים שהם שלושים סלע, והרי שלושים סלע הם מאה ועשרים סלע, אֵין לוֹ אֶלָּא מִנָּה – מאה זוהם עשרים וחמש סלע, מהטעם שבארנו לעיל, שהולכים אחר הפחות שבלשונות, ואנו אומרים שנתכוון לסלעים גרועים, ששלושים מהם אינם אלא מאה זוהם. כֶּסֶף זִוּיִן דְאֶנּוּן – היה כתוב בשטר, שהלווהו כסף זוים ששה... וְנִמְחַק – הסכום שהיה כתוב אחרי "דאינון", אֵין פָּחוֹת מִשְׁנֵים – אין הסכום פחות משני זוים, שמיעוט "זוין" שניים. כֶּסֶף סְלַעִין דְאֶנּוּן – היה כתוב בשטר שהלווה לפלוני כסף

שתחתיו ותופרים, וחוזרים וכותבים שורה או כמה שורות, וכופלים את הכתב השני על החלק שתחתיו ותופרים, וכן חוזרים וכותבים, וכופלים ותופרים, פעמים אחדות, עד גמר הכפלים. כל כפל וכפל קרוי "קשר", מכאן השם "גט מקושר". בגמרא מבואר, שעיקר תקנת "גט מקושר" היה בגיטי נשים, שתיקנוהו חכמים משום כהנים קפדנים, שהיו באים מהר לידי כעס ומגרשים את נשותיהם, וכשהם נחים מרוגזם שוב אינם יכולים להחזיר גרושותיהם, שהרי כהן אסור בגרושה, ולפיכך תיקנו לעשות גט מקושר, שאינו נוח לכתבו מהר, כדי שבינתיים ינוח כעסם ויתפיים. ואגב גיטי נשים התקינו אף בשאר שטרות, בין בשטרי חוב ובין בשטרי מקח וממכר, שיהיו כליהם לעשות שטר מקושר לכל מי שירצה, כדי שלא לחלק בין גיטין לשטרות (בבא בתרא קט. ב. רשב"ם ותוספות). – משנתנו באה ללמד, שגט מקושר שונה מגט פשוט אף בענין חתימות העדים.

גַּם פְּשׁוּט – היינו כל שטר פשוט, שאינו "שטר מקושר", עֲדִיּוֹ מֵתוּכּוֹ – העדים חותמים בתוכו, היינו בגוף השטר בסופו, וּמִקְשָׁר – ושטר מקושר, כמו שבארנו לעיל (בהקדמה למשנתנו). עֲדִיּוֹ מֵאֲחֹרָיו – העדים חותמים מבחוץ, בין קשר לקשר (?דעת רב הונא בגמרא). היינו בין כפל לכפל. פְּשׁוּט שֶׁפִּתְּבוּ עֲדִיּוֹ מֵאֲחֹרָיו – שטר פשוט שחתמו עליו העדים מבחוץ, וּמִקְשָׁר שֶׁפִּתְּבוּ עֲדִיּוֹ מֵתוּכּוֹ – ושטר מקושר שחתמו העדים בתוכו, שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִים – לפי שלא נעשו כתיקון חכמים. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִקְשָׁר שֶׁפִּתְּבוּ עֲדִיּוֹ מֵתוּכּוֹ פֶּשֶׁר, מִפְּנֵי שְׂכִיבֹל לְעִשְׂתּוֹ פְּשׁוּט – שהרי יכול להתיר את תפודיו ויהיה שטר פשוט; ואף על פי שיש רווחים בין שורות הכתב, אינו חושש, לפי שיש סופרים הרבה שאינם אומנים לסדר כתיבתם ומניחים רווח הרבה בין השורות (קידושין חט. א, רש"י ותוספות). ברם, יש למדים מכאן, שאף בגט מקושר היו כותבים כמו בגט פשוט, ולא היו מניחים רווח של חלק בין השורות, אלא היו מכוונים וקושרים שתי שורות זו לזו, היינו שהיו כופלים שורה על שורה ותופרים (ותוספות בבא בתרא קט. ב. רמב"ן; שיטה מקובצת בסם הרי"ו). רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמִּדְיָנָה – בגמרא מבואר, שבמקום שנוהגים בגט פשוט, ואמר לסופר לעשות לו פשוט, והלך ועשה לו מקושר, או במקום שנוהגים בגט מקושר, ואמר לסופר לעשות לו מקושר, והלך ועשה לו פשוט, לדברי הכל הגט פסול, שהרי הקפיד שיעשה לו השטר דווקא כמו שנוהגים; לא נחלקו חכמים ורבין שמעון בן גמליאל אלא במקום שנוהגים בין בפשוט ובין במקושר, ואמר לסופר לעשות פשוט ועשה לו מקושר, שרבין שמעון בן גמליאל סובר, שאינו מקפיד דווקא על

מִשְׁתִּים. דְּרַבְנוֹת דְּאֵנָן, וְנִמְחַק – אֵין פְּחוֹת מִשְׁתִּים. פְּתוּב בּוּ מִלְמַעְלָה מְנָה וּמִלְמַטָּה מְאִתִּים, מִלְמַעְלָה מְאִתִּים וּמִלְמַטָּה מְנָה – הִכַּל הוֹלֵךְ אַחֵר הַתַּחְתּוֹן; אִם כֵּן, לְמָה פוֹתְבִין אֶת הָעֲלִיּוֹן? שְׂאֵם תִּמְחַק אוֹת אַחַת מִן הַתַּחְתּוֹן, יִלְמַד מִן הָעֲלִיּוֹן.

ג פוֹתְבִין גַּט לְאִישׁ אֶפֶס עַל פִּי שְׂאִין אִשְׁתּוֹ עֵמוֹ; וְהַשּׁוֹכֵר לְאִשָּׁה אֶפֶס עַל פִּי שְׂאִין בְּעֵלָה עֵמָּה; וּבִלְבָד שְׂהִיא מִפִּירָן; וְהַבֶּעַל נוֹתֵן שָׂכָר. פוֹתְבִין שְׂטֵר לְלוֹה אֶפֶס עַל פִּי שְׂאִין מְלוּה עֵמוֹ; וְאֵין פוֹתְבִין לְמְלוּה, עַד שְׂהִיא לְלוֹה עֵמוֹ; וְהַלּוּה נוֹתֵן שָׂכָר. פוֹתְבִין שְׂטֵר לְמוֹכֵר אֶפֶס עַל פִּי שְׂאִין לוֹקַח עֵמוֹ; וְאֵין פוֹתְבִין לְלוֹקַח, עַד שְׂהִיא מוֹכֵר עֵמוֹ; וְהַלּוֹקַח נוֹתֵן שָׂכָר.

ד אֵין פוֹתְבִין שְׂטֵר אֲרוּסִין וְנִשְׁוֹאִין, אֲלָא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם; וְהַתֵּן נוֹתֵן שָׂכָר. אֵין פוֹתְבִין שְׂטֵר אֲרוּסִים וְקַבְלָנוֹת,

פירוש ברטנורא

אחרונה: למה כותבין את העליון. הואיל ובסוף השטר חזר וכופל, ואחריות ממון זה כך וכך קבלתי עלי:

ג כותבין גט לאיש. וחומבין, והוא יגרש מתי שרצה, ואע"פ שאין אשתו עמו. שהרי היא מתגרשת בעל כרחיה: ושוכר לאשה. שהיא עושה לבעלה על כתובתה. רחוב הוא לה וזכות לבעלה, וזכין לאדם שלא בפניו: ובלבד שיהא מכירין. שהא חסופר והעדים מכירין האיש והאשה. בין בנט בין בשובר. שאם אינו מכירין, שמא יכתוב גט על שם אשת איש אחר ששמו כשמו ותוציא אותו הנט אשה שאינה מגורשת בו. וכן בשובר: והלוה נותן שכר. ואפילו היא עסקא דפלגא מלוה ופלגא פקדון, אפילו הכי מקבל העיסקא הוא נותן כל השכר לסופר:

ד שטרי ארוסות. היורד לקרקע לבעדה ולשמרה למחצה לשליש ולרביעי: קבלנות. בכך וכך כורין לשנה, בין עשתה בין לא עשתה: שטרי בירוירין. זה

משניות מבוראות – קהתי

מבארים שאין חוששים לכך, לפי שההלכה היא, ששני יוסף בין שמעון הדריים בעיר אחת (כלומר ששמותיהם ושמות נשותיהם שווים). אין מגרשים נשותיהם אלא זה בפני זה (גמרא: ודב"ס הל' גידושין ב, ג). והבעל נותן שָׂכָר – לסופר, היינו שכן כתיבת הגט ושכר כתיבת השובר. בגמרא מבואר הטעם, שנאמר בגט (דברים כד, א): "ונכתב לה ספר כריתות ונתן בידה", ובשכר שובר הטעם הוא, לפי שנכתב לזכותו, כדי שלא תחזור לגבות ממנו. ברם, חכמים תיקנו בגט, שהאשה תכתוב אותו ותשלם שכר כתיבתו, כדי שלא ישהנו הבעל ביד הסופר. פוֹתְבִין שְׂטֵר לְלוֹה אֶפֶס עַל פִּי שְׂאִין מְלוּה עֵמוֹ – כותבים שטר הלוואה ללוה וצדים חותמים עליו, אף על פי שאין המלוה עמו, שהרי לזכותו של המלוה הוא, וְאֵין פוֹתְבִין לְמְלוּה, עַד שְׂהִיא לְלוֹה עֵמוֹ – שהשטר לחובתו של הלוה. בגמרא (בבא מציעא יג, א) מבואר: במה דברים אמורים? בשטר שיש בו קנין, שהרי משעה שקנו מידו נשתעבדו נכסיו, אבל שטר שאין בו קנין, אין כותבין אפילו ללוה עד שיהיה מלוה עמו ויתן השטר ביד המלוה בפנינו, שחוששים שמא יכתוב ללוות ממנו בניסן ולא ילוה ממנו עד תשרי, ונמצא המלוה טורף מהלקוחות בשטר זה מניסן שלא כדין, מאחר שלא הגיע לידו עד תשרי (דב"ס הל' מלוה ולוה כג, ח). וְהַלּוּה נוֹתֵן שָׂכָר – לסופר, דמי כתיבת השטר. פוֹתְבִין שְׂטֵר לְמוֹכֵר – שטר מכירה על הקרקע, אֶפֶס עַל פִּי שְׂאִין לוֹקַח עֵמוֹ – שהרי אין כאן כל חובה ללוקח; ואף כאן מדובר בשטר שיש בו קנין, כמו שבארנו הטעם בשטר הלוואה, וְאֵין פוֹתְבִין לְלוֹקַח, עַד שְׂהִיא מוֹכֵר עֵמוֹ – שהרי השטר לחובתו של המוכר. ואף על פי שדין זה ברור ופשוט הוא, מכל מקום נישנה כאן משום רישא, וכן למעלה במלוה ולוה (עין 'תוספות יום טוב' שמבאר דין זה בדרך של חידוש). וְהַלּוֹקַח נוֹתֵן שָׂכָר – לסופר, דמי כתיבת השטר. בגמרא מבואר, שאפילו קנה שדה גרועה חייב הוא לשלם שכר כתיבת השטר, שהלוקח הוא הנהנה, שנותן כספו בדבר הקיים, ואילו הכסף מתבזבז, כמו שאומרים הבריות: זבנת – קניית זבין – אוֹבֵיד (קניית רכשת, מכרת – הפסדת).

באור משנה ד

אֵין פוֹתְבִין שְׂטֵר אֲרוּסִין – כעין "תנאים" שכותבים בימינו ("שטרי פטיקא"). כמה יתן זה לבנו וכמה זה לבתי (גמרא קידושין ט, ב; המפרשים). וְנִשְׁוֹאִין – ושטרי נישואין, היינו שטר הכתובה והנדרונה, אֲלָא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם – אבי התתן ואבי הכלה (דב"ס), וְהַתֵּן נוֹתֵן שָׂכָר – לסופר, דמי כתיבת השטר, שהרי הוא הקונה את האשה.

סלעים שחם... וְנִמְחַק – הסכום, אֵין פְּחוֹת מִשְׁתִּים – משתי סלעים. דְּרַבְנוֹת דְּאֵנָן – היה כתוב בשטר: ודרכנות (היינו מטבעות של זהב) שחם... וְנִמְחַק – הסכום, אֵין פְּחוֹת מִשְׁתִּים – משני דרכנות (עין שקלים ב, א): משנתנו באה ללמד, שדין זה נוהג בין במטבעות קטנים ובין במטבעות גדולים (עין 'תוספות יום טוב'; 'תפארת ישראל'). פְּתוּב בּוּ מִלְמַעְלָה מְנָה – בראש השטר כתוב שהלווהו מאה זוז, וּמִלְמַטָּה – בסוף השטר, כשחזר על דבריו, מְאִתִּים – כתוב מאתיים זוז; ויש מפרשים: מלמעלה – כשמוכיר את הסך שהלווהו, כתוב מנה. ולמטה – כשמוכיר את שיעבוד נכסיו על אותו הסך, כתוב בו מאתיים (והמאירי). מִלְמַעְלָה מְאִתִּים וּמִלְמַטָּה מְנָה – או להיפך, שבראש השטר כתוב מאתיים ובסופו מאה, הִכַּל הוֹלֵךְ אַחֵר הַתַּחְתּוֹן – אחר הסכום הכתוב למטה, בין שהוא פחות בין שהוא יותר, שאנו אומרים שחזר בו ממה שכתב למעלה. ואין אומרים כאן, כמו ברישא, שהולכים אחר הפחות שבלשונות, לפי שרחוקים הם זה מזה ואין האחד תלוי בחברו כמו בכותב "מאה זוזים שחם כך וכך סלעים" (דב"ס הל' מלוה ולוה כז, יד). אִם כֵּן, לְמָה פוֹתְבִין אֶת הָעֲלִיּוֹן – מאחר שחזר על הדברים למטה, ואין סומכים על מה שלמעלה אלא על מה שלמטה? שְׂאֵם תִּמְחַק אוֹת אַחַת מִן הַתַּחְתּוֹן, יִלְמַד מִן הָעֲלִיּוֹן – ברם, אם נמחקו שתי אותיות מן התחתון, אין לומדים אותן מן העליון (גמרא).

י ו ס ש ו י

באור משנה ג

פוֹתְבִין גַּט לְאִישׁ אֶפֶס עַל פִּי שְׂאִין אִשְׁתּוֹ עֵמוֹ – מותר לסופר לכתוב שטר גירושין לאיש שלא בנוכחות האשה, ועדים חותמים עליו, שהרי האשה מתגרשת אף בעל כורחה, ואין הגירושין תלויים אלא בדעתו של הבעל (וכבר הזכרנו, שרבונו גרשום מאור הגולה תיקן שלא יגרש איש את אשתו על כורחה). וְהַשּׁוֹכֵר לְאִשָּׁה – וכותבים לאשה שוכר, שהיא נותנת לבעלה לראיה שנפרע שטר כתובתה, אֶפֶס עַל פִּי שְׂאִין בְּעֵלָה עֵמָּה – שהרי השוכר לזכותו של הבעל הוא, וּבִלְבָד שְׂהִיא מִפִּירָן – שיהיו העדים והסופר מכירים את האיש והאשה, שאם לא כן יש חשש שמא יאמר לסופר לכתוב שם אשה אחרת ששם בעלה כשמו, ויתן לה את הגט; וכן בשובר יש חשש שמא תמסור האשה את השובר ליד איש אחר ששם אשתו כשמה. אבל כשמכירים את שניהם, אין חוששים שמא נמצא בעיר עוד זוג ששמו כשמו ושמה כשמה, שאין זה מצוי ('תוספות יום טוב'; 'תפארת ישראל'); ויש

אֵלָא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם; וְהַמְקַבֵּל נֹתֵן שְׂכָר. אֵין כּוֹתְבִין שְׂטָרֵי בְּרוּרִין וְכָל מַעֲשֵׂה בֵּית דִּין, אֵלָא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם; וְשְׁנֵיהֶם נֹתְנִים שְׂכָר. רַבִּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: שְׁנֵיהֶם כּוֹתְבִין שְׁנִים, לֹא לַעֲצֻמוֹ וְלֹא לַעֲצֻמוֹ.
ה מִי שֶׁפָּרַע מִקְצֵת חֻבּוֹ וְהִשְׁלִישׁ אֶת שְׂטָרוֹ, וְאָמַר לוֹ: אִם לֹא נָתַתִּי לָךְ מִכָּאן וְעַד יוֹם פְּלוֹנִי, תֵּן לוֹ שְׂטָרוֹ; הִגִּיעַ הַיּוֹמָן וְלֹא נָתַן – רַבִּי יוֹסִי אָמַר: יִתֵּן; רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: לֹא יִתֵּן.
ו מִי שֶׁנִּמְחַק שְׂטָר חֻבּוֹ – מְעִידִין עָלָיו עֲדִים, וְכֹא לִפְנֵי בֵּית דִּין וְעוֹשִׂין לוֹ קִיּוֹם: אִישׁ פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי

פירוש ברטנורא

בורר לו אחד שידון לו זה בורר לו אחד, וכותבין בכתב, פלוני בירר דין פלוני ומענותיו כך וכך, כדי שלא יהיו חזורים וטוענים: **כותבים שנים**. לכל אחד מבעלי דינים שטר בפני עצמו שיהיו מענותיו סדורים בו. ואין הלכה כרשב"ג, אלא כשטר אחד כותבין מענות של שני בעלי דינים, ושפלוני בירר פלוני דין שידון לו ופלוני בירר פלוני דין אחר שידון לו:

ה והשליש את שטרו. המלוה והלוה מסור השטר ביד שלישי. שטורה היה להם לכתוב שובר וסמכו על השלישי: ר' יוסי אומר יתן. דסבירא ליה אסמכתא קניא. המבטיח לחבירו דבר על מנת שיעשה לו דבר לעתיד וסומך בלבו בשעת התנאי שיוכל לקיים וכשהגיע הזמן אינו יכול לקיים, זו קרויה אסמכתא ולדברי ר' יוסי קניא. ולענין פסק הלכה, אסמכתא לא קניא, אלא א"כ קנו מידו בב"ד חשוב, והתפס וכוותיו באותו ב"ד ששטר שטרותיו וראיותיו, ואמר אי לא אתנא מכאן ועד שלשים יום ליבטל זכותי. ורבותי מפרשים שכל בית דין שבקאים יודעים בדיני אסמכתא נקראים בית דין חשוב לענין זה. אבל הרמב"ם אומר שאין בית דין חשוב אלא ב"ד הסמוך בארץ ישראל:

ו מי שנמחק שטר חובו. ויש עדים שראו כשנמחק מעצמו או נמשמש על ידי מים: **מעמיד עליו עדים**. שיוודעים מאמיני נכתב ומה היה כתוב בו, והן עושין לו קיום בפני בית דין וכותבין לו כל מה שהיה כתוב באותו שטר: יחליף. יקרע אותו שטר ויכתוב לו אחר כפי החשבון הנשאר: **נמצא זה**. הלוה

משניות מבוארות – קהתי

פְּלוֹנִי – אם לא אתן לך את שאר החוב בשביל המלוה מהיום ועד תאריך פלוני, **תֵּן לוֹ שְׂטָר** – החזיר את השטר למלוה ויגבה את כולו, שלא אנכה ממנו את החלק שפרעתי: **הִגִּיעַ הַיּוֹמָן וְלֹא נָתַן** – הלוה לשליש את שאר החוב בשביל המלוה, **רַבִּי יוֹסִי אָמַר: יִתֵּן** – השליש למלוה את השטר, כמו שהתנה עמו; **רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: לֹא יִתֵּן** – את השטר למלוה. בגמרא מבואר טעם המחלוקת, לפי שהתחייבותו של הלוה אינה אלא "אסמכתא", שכן סומך היה בלבו שיוכל לקיים את התנאי, לפרוע את השטר בזמנו, ולא יצטרך לקיים את ההתחייבות, לשלם כל השטר (**רשב"ם; ברטנורא**); ויש מפרשים, שלא נתכוון הלוה בהתחייבותו אלא כדי שיסמוך המלוה על הבטחתו שיפרע את השטר בזמנו, אבל לא חשב שישלם שנית מה שכבר שילם, כי סבור היה שודאי יקיים את תנאו, ותנאי כזה שאינו אלא כדי שיסמוך חברו על דבריו נקרא "אסמכתא" (**רש"י; תוספות; הרא"ש**); ונחלקו התנאים בענין זה במשנתנו, שרבי יוסי סובר: אסמכתא קונה, הלכך צריך השליש להחזיר את השטר למלוה כפי התחייבותו של הלוה; ואף על פי שאין כאן במה יקנה, מכל מקום הרי זה כאילו אמר, שאותן המעות שפרע יהיו בתורת מתנה, וממילא כל השטר בקיומו (**המאירי; תוס' ובי עקיבא איגו**); ורבי יהודה סובר: אסמכתא אינה קונה, לפי שלא גמר הלוה להקנות, ולא התנה כן אלא לפי שחשב שיוכל לשלם כשיגיע זמן הפירעון, ואילו היה יודע שלא יוכל לשלם לא היה מתחייב; או שלא נתכוון אלא לפייס את חברו שיסמוך על דבריו, כמו שבארנו לעיל, הלכך לא יתן השליש את השטר למלוה. והלכה כרבי יהודה.

באור משנה ו

מי שנמחק שטר חובו – שיש לו על חברו, כגון שנפלו עליו מים, **מְעִידִין עָלָיו עֲדִים** – היודעים כל מה שהיה כתוב בשטר, ואימתו נכתב, ושזהו השטר שהיה לו על פלוני, **וְכֹא לִפְנֵי בֵּית דִּין וְעוֹשִׂין לוֹ קִיּוֹם** – אישור השטר, וזהו נוסחו: **אִישׁ פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי נִמְחַק שְׂטָרוֹ** – על סכום כך וכך, שזמנו **בְּיוֹם פְּלוֹנִי, וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עָדִין** – יש גורסים במשנתנו: מי שנמחק שטר חובו מעמיד עליו עדים. ומפרשים, שלא נמחק השטר לגמרי אלא שרישמו ניכר עדיין, אבל בעל השטר מתירא שמא יימחק לגמרי, כגון זה באה המשנה ללמדנו, שמעמיד עליו עדים, שיקראוהו וידעו מה כתוב בו ומי הם עדי, והם באים לפני בית דין ומעידים שראו ביד פלוני שטר שהתחיל להימחק והכירו חתימות, ועושים לו בית דין קיום: השטר על סמך עדותם (**רובנו גרסום; הסוד בשם הר"י**). וכן כותב הרמב"ם:

אֵין כּוֹתְבִין שְׂטָרֵי אֲרִיסוֹת – שמקבל שדה מחברו לעבדה על מנת להתחלק עם בעליה, לפי המוסכם, בתבואה שתאה עושה, **וְקַבְלָנוּת** – ושטרי קבלנות, שחוכר שדה מחברו על מנת ליתן לבעליה מידה קצובה של תבואה לשנה, בין שתעשה השדה הרבה ובין שתעשה מעט, **אֵלָא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם** – בעל השדה והאריס, או בעל השדה והחוכר, **וְהַמְקַבֵּל** – האריס או החוכר, **נֹתֵן שְׂכָר** – לסופר, דמי כתיבת השטר, ואפילו בכגון שצריך להוביר את השדה שנה או שנתיים, ואין עכשיו רווח למקבל (**גמרא**). **אֵין כּוֹתְבִין שְׂטָרֵי בְּרוּרִין** – שבעלי הדין ביררו להם דיינים פלוני ופלוני, והתחייבו לקבל עליהם את פסק דינם, כמו ששינוי (סנהדרין ג, א): "דיני ממונות בשלושה, זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד, ושני הדיינים בוררים להם עוד אחד". ויש מפרשים (**בגמרא**). ש"שטרי בירורין" שבמשנתנו היינו "שטרי טענות", שכותבים בהם את טענות בעלי הדין לשם בירור על ידי הדיינים. ויש מבארים, שכוללים הם גם בירת הדיינים וגם טענות בעלי הדין, והיינו שכותבים בהם: פלוני בירר לו דין פלוני וטענותיו כך וכך, ופלוני בירר לו דין פלוני וטענותיו כך וכך, **וְכָל מַעֲשֵׂה בֵּית דִּין** – כל תעודה היוצאת מידי בית הדין, כגון "שטר חטא", שכותבים למלוה שנמסרו לו נכסי הלוה לגביית חובו, או "שטר אדרכתא", שכותבים למלוה, בזמן שלא מצאו נכסים אצל הלוה, שרשאי הוא לחזור על נכסי הלוה, ואם ימצא יגבה חובו, **אֵלָא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם** – שני הצדדים, **וְשְׁנֵיהֶם נֹתְנִים שְׂכָר** – לסופר, היינו בשטרי בירורין (**רשב"ם**). **רַבִּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: שְׁנֵיהֶם** – ויש גורסים: לשניהם, היינו לשני בעלי הדין, **כּוֹתְבִין שְׁנִים** – שני שטרי בירורין, **לֹא לַעֲצֻמוֹ וְלֹא לַעֲצֻמוֹ** – לכל אחד מבעלי הדין כותבים שטר בפני עצמו. ויש מפרשים דברי רבן שמעון בן גמליאל דווקא ב"שטרי טענות" או בשטרי בירורין הכוללים גם את טענות בעלי הדין (**עיין "תוספות יום טוב"**); ובגמרא מבואר טעמו, לפי שיכול אחד מהם לומר, שלא נוח לו שיהא לו ולבעל דינו כתב (שטר) אחד, שכן אינו רוצה שיהא לו שום עסק עם איש ריבו. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל (**רמב"ם**).

שבת קודש

באור משנה ה

מי שפרע מקצת חובו – שהיה חייב לחברו על שטר שבירו, **וְהִשְׁלִישׁ אֶת שְׂטָרוֹ** – ומסר חברו (המלוה) את השטר ביד אדם שלישי, שלא רצו לכתוב שובר על הסכום ששולם, וסמכו על השליש, **וְאָמַר לוֹ** – הלוה לשליש: **אִם לֹא נָתַתִּי לָךְ מִכָּאן וְעַד יוֹם**

נִמְחַק שְׁמֵרוֹ בְּיוֹם פְּלוּנִי, וּפְלוּנִי וּפְלוּנִי עֲדִיו. מִי שֶׁפָּרַע מִקְצַת חוּבוֹ – רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: יִחְלִיף; רַבִּי יוֹסִי אָמַר: יִכְתֹּב שׁוֹבֵר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: נִמְצָא זֶה צָרִיף לְהִיטֵי שׁוֹמֵר שׁוֹבְרוֹ מִן הָעֶכְבְּרִים; אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי: כִּף יָפָה לוֹ, וְלֹא יוֹרֵעַ כַּחוֹ שֶׁל זֶה.

פירוש ברטנורא

צריך לשמור שובר מן העכברים, שאם יאבד יגבה המלוה את כל חובו: אמר רבי יוסי וכן יפה לו. למלוה, שהיא הלזה צריך לשמור שובר וימחר לפרוע לו, ולא ירע כחו של מלוה לכתוב שטר אחר, שהיה זמן חובו מוקדם וישוב עתה מאוחר ולא יוכל לטרוף לקוחות אלא בזמן השטר השני. והלכה כרבי יוסי שכותבין שובר:

משניות מבוארות – קהתי

יְהוּדָה: נִמְצָא זֶה – הללוה – צָרִיף לְהִיטֵי שׁוֹמֵר שׁוֹבְרוֹ מִן הָעֶכְבְּרִים – שאם יאכלוהו העכברים, יגבה המלוה ממנו את כל החוב שבשטרו, אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי – לרבי יהודה: כִּף יָפָה לוֹ – כך ראוי לו ללוה לשמור על שוברו שלא יאבד, כדי שיזדדו לשלם את שאר החוב (תפארת ישראל; ברם, הרשב"ם וברטנורא מפרשים: כך יפה לו למלוה; ועיין "מלאכת שלמה" מה שמביא מחידושי הרשב"א), וְלֹא יוֹרֵעַ כַּחוֹ שֶׁל זֶה – של המלוה, על ידי כתיבת שטר אחר, שזמנו יהא מיום שפרע מקצת חובו, ולא יוכל לטרוף מן הלקוחות שלקחו נכסים מן הללוה בין זמן השטר הראשון לזמן השטר השני. בגמרא מובא: אמר רב הונא אמר רב: אין הלכה לא כרבי יהודה ולא כרבי יוסי אלא בית דין מקרעין השטר וכותבין לו שטר מזמן ראשון. ברם, בברייתא בגמרא מובא, שאף לדעת רבי יהודה כותבין לו שטר אחר מזמן ראשון, אלא שרבי יהודה סובר, שאין זקוקים בענין זה לבית דין, ודי בעדים שיקרעו את השטר הראשון ויכתבו שטר אחר, לפיכך בא רב ואמר, שאין הלכה בזה כרבי יהודה, אלא דווקא בית דין כותבים למלוה שטר אחר. ומה שאמר רבי יוסי: "ולא יורע כחו של זה" (של המלוה, לגבות מן הלקוחות מזמן השטר הראשון, כפי שבארנו לעיל), היינו משום שרבי יוסי סבור היה, שלדעת רבי יהודה כותבים את השטר האחר מזמן שני.

"מי שבלה שטר חובו, והרי הוא הולך להימחק, מעמיד עליו עדים, ובא לבית דין, והם עושין לו קיום. כיצד מקיימין שטר זה? כותבין שטר אחר: אנחנו בית דין פלוני ופלוני ופלוני, הוציא פלוני בן פלוני שטר נמחק לפנינו, וזמנו ביום פלוני, ופלוני ופלוני עדין" (הל' מלוה ולוה כג. יב-יג; עיין "מגיד משנה" שם. ועיין ברייתא בגמרא בענין נוסח הקיום). ויש מפרשים, שאפילו נמחק לגמרי, כיון שיודעים העדים מה שהיה כתוב בו ומתי נכתב, ושזהו השטר שהיה לו על פלוני, הרי הם עושים לו קיום בפני בית דין, וכותבים לו מה שהיה כתוב באותו שטר, וחותרמים את שמותיהם בסוף (הרשב"ם; ברטנורא). ברם, בעלי התוספות כותבים, שקיום השטר עושים בית דין, ולא כפירוש הרשב"ם, שהעדים עושים אותו (עיין טור סימן מא; ועיין "בית יוסף", שלדעתו בעיקר הדין אין חולקים, שלדברי הכל אם יודעים העדים אימתי נכתב ומה כתוב בו, בית דין עושים לו קיום, אלא שהלשון "מעמיד עליו עדים" הביא את הר"י והרא"ש והרמב"ם לפרש את המשנה בכגון שלא נמחק כולו). מִי שֶׁפָּרַע מִקְצַת חוּבוֹ – שהיה חייב לחברו על שטר שבידו, ואין המלוה מסכים להשליש את השטר (כמו למעלה במשנה ה), רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: יִחְלִיף – את השטר בשטר אחר על הסכום שנשאר מן החוב, ואת השטר הראשון יקרע. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: יִכְתֹּב – המלוה ללוה, שוֹבֵר – קבלה, על הסכום שנפרע. אָמַר רַבִּי

אגרות קודש

ב"ה, י"ח אדר ב', ה'תשכ"ב

ברוקלין, נ. י.

כבוד הרב הגאון המפורסם חו"ב סוע"ה סדרן ופלפלן

ווי"ח א"י בעל מדות תרומיות איש אשכולות וכו' וכו'

מוהררי"ר שליט"א רב ראשי ראשון לציון

שלום וברכה!

באתי להמליץ על האברך הרב משה אהרן שי' ברוידה, מועמד לרבנות בשכונים בגבעתיים, ששמעתי עליו ונוכחתי מפי כתבו - מכתביו רבים שהוא ירא שמים ויד לו בהוראה, בחינוך ובהשפעה וראוי לאותה איצטלא. ובדאי גם כהדר"ג שליט"א מכירו.

אני תקוה שכת"ר שליט"א ימצאהו מתאים למשרה הנ"ל, בפרט שיש לו לאברך הנ"ל היכרות וידידים בגבעתיים, וגם אביו שי' רב שם, ואם יתמנה למשרה הנ"ל התקוה חזקה שיצליח בעבודתו בקדש.

בכבוד ובברכה לבשורות משמחות אלו דמרבים בהם בשמחה.

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

קרחת אני עושה במלכותך — שמלכות אחת מליאה מהם. **מדינתא** — מדינה קטנה. **ולא נסכי מינן** — נשים. **ואת דתי המלך אינם עושים** — אונגריות ומסים וגולגוליות וארנונות אינן נותנין. **דמפקי ליה לשנתא בש"י פה"י** — שבת היום, פסח היום, ואנו אסורים במלאכה. **אין שוה** — אין נאה, ואין חשש להניח. **משמיעין** — בית דין מכריזין שיביאו שקלים למקדש. **ועל הכלאים** — שגדלו הזרעים קצת, וניצן ניכר, ועוקרין אותן משדותיהן בהכרזת בית דין. **משל דאחשורוש והמן בו** — כלומר יש ללמוד מאחשורוש שדאף בדעתו היה להשמיד.

הוסף המן, **שפא תאמר** שעל ידי הריגת היהודים **קרחת אני עושה במלכותך** — שתתרוקן מלכות אחת שלימה. אין לחשוש מכך, ש'מפוזרין' הם בין העמים, מקצת במלכות זו ומקצת במלכות אחרת ולא תתרוקן מלכות שלימה. עוד הוסיף המן, **שפא תאמר אית הנאה מינייהו** — שמועילים הם לבריות. אין הדבר כן, שהוא 'מפוזר' **בפרידה זו** [הבאה מכלאי סוס וחמור] **שאינה עושה פירות** — אינה מולידה, כך ישראל אינם מועילים. ועוד הוסיף, **שפא תאמר איכא מדינתא מינייהו** — שהם דרים במדינה קטנה, וחסרונם יחריב את אותה מדינה. **תלמוד לומר** — לכך אמר שהם **בכל מדינות מלכותך**, ואין אף מדינה שכולה מהם.

אחר שהסכים אחשורוש שאין סיבה שלא להרוג את ישראל, הוסיף המן לבאר מה חטאו שראויים הם למיתה. בתחילה טען, **'ודתיהם שנות מכל עם'**, כלומר דתם היא להיות שונים ונפרדים מכל העמים ולא להתערב עמהם, והראה על כך היא ממה **דלא אכלי מינן** את מאכלינו, **ולא נסכי** — ואינם נושאים נשים מינן, וגם **לא מנסכי** — אינם משיאים את בנותיהם לו, והם מקלקלים את אחרות הממלכה. ועוד טען, **'ואת דתי המלך אינם עושים'** — משתמטים הם מלשלם מס למלך, משום **דמפקי לבולא שתא** — שמעבירים את כל ימי השנה **בש"י פה"י** — בטענות 'שבת היום' 'פסח היום' ואנו אסורים במלאכה, ולכן אין עלינו לשלם מס למלך, ונמצא שגורמים נזק לאוצר המלוכה. עוד טען, **'ולמלך אין שנה להניחם'** — מצד כבוד המלכות עצמה ראוי לאבדם, **דאכלו ושנתו ומבזו ליה למלכות**, ודוגמא לדבר, **שאפילו אם נוכל זכוב בכוסו של אחד מהן, וזרקו לזבוב ושותהו ליון, ואילו אם ארזי המלך נוגע בכוסו** [של יין] **של אחד מהן, הוא חובטו** [-שופך היין] **בקרנקע**, ואינו שותהו, שהמלך משוקץ בעיניהם יותר מהזבוב.

הוסיף המן, **אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים כבר בסף וגו' אשקול על ידי עשי המלכא להביא אל גני המלך**. **אמר ריש לקיש**, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם **שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל** ולינתם לאחשורוש, כדי שיטכסם לאבדם, **ולפיכך תקדים הקדוש ברוך הוא שקליהן של ישראל**, שיתנו מחצית השקל לקרבנות ציבור, קודם לשקליו של המן, ובזכות מחצית השקל ניצלו מגזירת המן. **והיינו דתנן** (שקלים פ"א מ"א), **באחד באדר משמיעין** [-מכריזין] בית דין על **השקלים** — שיביאו מחצית השקל, כדי שבאחד בניסן יוכלו להקריב קרבנות הציבור מהתרומה החדשה [ומכריזים על כך לפני פורים כדי להקדימם לשקלי המן]. וכן מכריזים על **הכלאים** — שיעקרו מהשדות את גידולי כלאי הזרעים שבין התבואה, שבזמן ההוא כבר צמחו הזרעים ורישומן ניכר.

'ויאמר המלך להמן הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך'. כלומר, שויתר אחשורוש על הכסף שהציע לו המן, והסכים לגזור לאבד את היהודים ללא תשלום. **אמר על כך רבי אבא**,

משל דאחשורוש והמן, כלומר, יש ללמוד מהתנהגותם של אחשורוש והמן שגם אחשורוש רצה מעצמו להשמיד את היהודים, שהרי כשרצה המן לתת לו כסף שיטכסם לגזירה, הסכים לכך אף ללא תשלום, **ולמה הדבר דומה, לשני בני אדם, שלאחד היה לו תל [-ערימת עפר] בתוך שדהו, ולאחד היה לו חריץ [-חפירה] בתוך שדהו. בעל חריץ אמר, מי יתן לי תל זה בדמים, שאמלא בו את החפירה שבשדה להשוותה לכל הקרקע. ובעל התל אמר, מי יתן לי חריץ זה בדמים, שאשליך לתוכו את עפר התל להשוות את פני הקרקע. למים נדודונו [-נזדמנו יחד] זה אצל זה, אמר לו בעל חריץ לבעל התל, מכור לי תילך, שאני צריך לעפר. אמר לו בעל התל, מול אותה בחדש, שגם אני רוצה בסילוק התל מהשדה שלי, ויהא שתיעשה זאת עבורי בחינם. כך גם המן רצה לשלם לאחשורוש כדי להשמיד את היהודים, והשיב לו אחשורוש, אינך צריך לשלם לי, כי גם אני הייתי רוצה דבר זה, ושמוח אני שאתה עושה דבר זה בחינם, כי הייתי משלם לך על כך.**

לא אכלי כחלי – נהגו שלא לאכול כחל כלל, ואילו בעיר
פומבדיתא שבבבל אכלי כחלי – נהגו לאכול כחל על ידי קריעה
כעיקר הדין השנוי במשנתנו.
מביאה הגמרא מעשה בענין זה: האמורא רמי בר תמרי, והוא –
שנקרא גם רמי בר ריקולי פומבדיתא, איקלע – הוזמן לסווא
במעלי יומא דכפורה – בערב יום הכיפורים, בשעה שכל בני העיר
מרבין בסעודת בשר. אפקינהו כולי עלמא לבחלינהו – הרציאו
כולם את הכחל מהבהמות ששחטו, שדינהו – והשליכום. אול איהו
נקמינהו אכלינהו – הלך רמי בר תמרי, החזיק בכחלים ואכלם.
איתיה לנקמיה דרב חסדא – הביאוהו לפני רב חסדא כדי להענישו,
אמר ליה רב חסדא לרמי בר תמרי, אמאי תעביד הכי – מדוע עשית
כה, אמר ליה רמי בר תמרי מאתרא דרב יהודה אמא דאביל – אני
מפומבדיתא שהיא מקומו של רב יהודה שנהג לאכול כחל. אמר
ליה רב חסדא, ולית לך – וכי אינך סובר כדברי המשנה שהחולץ
ממקום למקום 'נותנין עליו חומרי המקום שיצא משם' וחומרי
המקום שחלץ לשם' – מחמירים עליו כפי החומרות הנהוגות
במקומו הקבוע, וגם כפי החומרות הנהוגות במקום שבו הוא
מתארח, ומדוע לא החמרת כמנהג מקומנו. אמר ליה רמי בר
תמרי, לא היה עלי להחמיר כמנהגם מפני שחיו לתחום העיר
אכלינהו – אכלתי את הכחלים, ומחוץ לתחום אין מנהג העיר
מחייב.
רב חסדא בירר אם לא היה איסור בצליית הכחלים: הוסיף רב
חסדא לשאול, וקמח פויתניהו – ובמה צלית את הכחלים, מאחר
שמחוץ לתחום אכלתם, מהיכן היו לך שם עצים לצלייתם. אמר
ליה – השיב רמי בר תמרי, צליתי אותם בפומבדיתא – בחרצני ענבים
הנמצאים מחוץ לעיר ליד היקבים, שהבערתי חרצנים אלו וצליתי
הכחלים על גביהם. שאל רב חסדא, ודלקא מיין נסך הניא – שמא
החרצנים היו מיין נסך האסור בהנאה. אמר ליה רמי בר תמרי,
לאחר שנים עשר חדש היו – חרצנים אלו היו יבשים שכבר
התייבשו במשך שנים עשר חדש ואינם אסורים משום יין נסך.
הוסיף רב חסדא לשאול, ודלקא דגול הנה – שמא יש בעלים
לחרצנים אלו, ויש איסור גול בנטילתם. אמר ליה רמי בר תמרי,
יאוש בעלים הנה – כבר התיאשו בעליהם מהם, שהרי ראיתי
דקדחו בהו חילפי – שצמחו עליהם עשבים מחמת שנקבו ונעשו
כעפר, ובדאי אם הניחום הבעלים להתקלקל כך ולא נטלום,
אינם חוששים להם.
רב חסדא הוכיח את רמי בר תמרי שאינו מדקדק במצוות כראוי:
חזיה – ראה רב חסדא את רמי בר תמרי דלא הוה מנח תפילין –
שלא היו תפילין מונחות עליו, אמר ליה רב חסדא, מאי מעמא לא
מנחת תפילין – מדוע אינך מניח תפילין. אמר ליה רמי בר תמרי,
חולי מעיין הוא – אני חולה במעי, ואמר רב יהודה 'חולי מעיין פטור
מן התפילין', מפני שצריך לחלץ תדיר מחמת מחלתו.
חזיה – עוד ראה רב חסדא את רמי בר תמרי דלא הוה קא רמי
חומי – שלא הטיל חומי ציצית בבגד של ארבע כנפות שלבש, אמר
ליה רב חסדא, מאי מעמא לית לך חומי – מדוע אין ציצית בבגדך.
אמר ליה רמי בר תמרי, מלית זו שאני לובש אינה שלי, אלא
שאולה היא בידי, ואמר רב יהודה

שפשלה כחלה אסורה, ללמדנו דאפילו דיעבד נמי לא – שגם
בדיעבד אסורה הקיבה באכילה כדין בשר בחלב, לכן תנא נמי –
שנה התנא גם ברישא בדין כחל את הלשון 'שפשלה', אף על פי
שבכחל ההיתר הוא אפילו לכתחילה.
הגמרא מביאה מעשה כדי לברר האם כחל שבשלו בחלבו אסור
בדיעבד: מי סליק – כשעלה רבי אלעזר לארץ ישראל, אשכחיה
לזעירי – פגש את האמורא זעירי, אמר ליה רבי אלעזר לזעירי,
אימא תנא דאתניה לרב כחל – היש כאן בארץ ישראל 'תנא',
שונה משניות ובריות, ששנה לרב את דיני כחל, ולימדו שכחל
שהתבשל ללא קריעה אסור בדיעבד. אתניה לרב יצחק בר
אבדומי – הראו לו בני המקום על רב יצחק בר אבדומי, ואמרו לו
שהוא שנה לרב דין כחל. אמר ליה רב יצחק בר אבדומי לרבי
אלעזר, אני לא שניתי לו לרב איסור בכחל כל עיקר, ורב שאסר
כחל שהתבשל בחלב בדיעבד, טעמו הוא משום שפסקה מצא
ונדר בה נדר, כלומר, ראה שהעם בבבל מולזים בדיני בשר
בחלב, וכדי להחזירם למוטב אסר להם אף דברים המותרים מן
הדין, כדי שלא יבואו לזלזל בדברים האסורים. וכך היה המעשה,
דרב איקלע – שרב הוזמן למקום שנקרא סמלפוש, שמעיה להיה
איתתא דקמרה לחכיה – שמע אשה אחת שאמרה לחברתה,
ריבא דבשרא כמה חלקא בעי לבשולי – כמה חלב צריך כדי לבשל
ליטרא בשר. אמר רב, לא נמיר – בני המקום הזה לא למדו דבשר
בחלב אסור, איעבב – התעכב שם, וקאסר להו כחלי – ואסר להם
אפילו כחלים שהתבשלו בחלבם כדי שלא יבואו להחזיר איסורי
בשר בחלב.
הגמרא מביאה נוסח אחר למעשה שהובא לעיל: רב כהנא מתני
הכי – רב כהנא שנה את המעשה ברבי אלעזר ורב יצחק בר
אבדומי כפי שאמרנו, אך רבי יוחי בר אבא מתני – שנה מעשה זה
בנוסח אחר, שכך אמר רב יצחק בר אבדומי לרבי אלעזר, אמא –
אני, רק בכחל של בהמה מניקה, שכנסו בכחל שלה חלב מרובה
שניתי לו לרב איסור בדיעבד, ומפלגולי של רבי חייא שנה ליה כחל
סתם – אלא שרב חזר ולמד הלכות כחל גם אצל רבי חייא, ומתוך
שהיה רבי חייא מחודד מאד ומבין מעצמו, סבר שגם תלמידיו
מחודדים כמותו, ולכן כשחזר ושנה לרב דין כחל לא פירש לו
שאיסור כחל נאמר רק בכחל של מניקה, ושנה לו איסור בסתם,
ורב טעה וסבר שהאיסור נאמר גם בכחל של בהמה שאינה
מניקה.
הגמרא מביאה הנהגות האמוראים בענין אכילת כחל: רבין ורב
יצחק בר יוסף איקלעו לבי – והזדמנו לביתו רב פפי, איתו לקמיהו
תבשילא דכחל – הביאו לפניהם תבשיל של כחל, רב יצחק בר יוסף
אכל מהתבשיל, ורבין לא אכל. אמר רבין, רבין תבא – רבין
השכול, שמתו בניו בחייו, אמאי לא אכל, מקדי – והרי דביהו דרב
פפי – אשתו של רב פפי, ברתיה דרב יצחק נפחא הווי – היתה בתו
של רבי יצחק נפחא, ורבין יצחק נפחא מריה דעובדא הנה – היה
זהיר במעשים טובים, ובדאי אי לאו דשמע לה מפי נשא – אם לא
שמענה בבית אביה שכחל מותר לא הוה עבדא – לא היתה
עושה.
הגמרא מביאה כיצד נהגו בבבל באכילת כחל: בעיר סורא שבבבל

המשך מעמוד ב

וברוח ימי הפורים האלה, שאז חי ונהפוך הוא וכל המניעות והעיוכים לא רק שנתבטלו אלא
אדרבה נהפכו לענינים חיוביים, עד שליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר בכל המובנים, יהי רצון
שיהי' כן בעניני כל אחד ואחד מאתנו בתוככי כלל ישראל.

וינעם לי להתבשר טוב.

בכבוד ובברכה.

חולין. פרק שמיני - כל הבשר דף קי עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) רטו רש"י

והא קתני שבשלו בדיעבד — והא ודאי בצלי הוא, מדקתני "מותר", דאי בקדרה — אמאי מותר? הא יצא החלב חוזר ונבלע! איכא תנא — בהאי דוכתא. דאתנייה לרב כחל — יש כאן מי ששנה לרב: כחל שבשלו בלא קריעה — אסור באכילה? ולישנא בתרא דרב הוה שמיעא ליה לרבי אלעזר. אחויה — בני המקום. לרב יצחק —

אמרו לו לרבי אלעזר: זה שנאה לו. אני לא שנית לו כחל כל עיקר — כלומר, שום כחל לא שנית לו לאיסור, בין כחל מניקה ובין כחל שאינה מניקה. ורב — ששנה להם כחל שאסור. בקעה מצא — כלומר, ראה שהיו מזולזלים באיסור בשר בחלב, והחמיר עליהן. לטמאפוש. ריבעא — ליטרא. רב כהנא מתני הכי — כמו שאמרנו, שכן השיבו רב יצחק לרב אלעזר: לא שנית לו כל עיקר. כחל מניקה — שהיתה מניקה, ויש בדדיה חלב כנוס הרבה. ופתוך פלפולו של רבי חיאי — שהוא מחודד מאד ומבין מעצמו, וכסבור שתלמידיו מחודדין כמותו. כשחור ושנאה לפני רבי חיאי, שנה לו סתם, וסבור שרב רב שאין אסור אלא מניקה, ולא הבין. תכלא — שכול, קובר את בניו. מרא דעובדא — זוהי במעשים טובים. לא אכלי כחלי — לגמרי, אפילו צלי, ואפילו קרעו. במאי טויתניהו — היכן הוה לך שם עצים? בפורצני — חרצנים שצעל דיקקיה, והבערתים. לאחר שנים עשר חדש הוה — ותנן במסכת עבודה זרה (לה.א.) לחים — אסורין, יבשין — מותרין. ואלו הם לחים — כל שנים עשר חדש. דקדחו כחו חילפי — גדלו בהם, מחמת שנקרבו ונעשו עפר. חילפי — אורטי"ש, והואיל ומתקלקלין ונרקבין ולא נטלו משם, שמע מינה: אינו חושש. פטור מן התפילין — מפני שצריך לחלצן תדיר. דלא הוה רמי חוסי — לא הטיל ציצית לטילתו. כפתורו

טויתניהו? אמר ליה: בפורצני. ודלקא מיין נסך הויא? אמר ליה: לאחר שנים עשר הדיש הוה. ודלקא דגול הוה? אמר ליה: יאוש בעלים הוה, דקדחו בהו חילפי. חויה דלא הוה מנח תפילין, אמר ליה: מאי טעמא לא מנחת תפילין? אמר ליה: חולי מעין הוא, ואמר רב יהודה, חולי מעין — פטור מן התפילין. חויה דלא הוה קא רמי חוסי, אמר ליה: מאי טעמא לית לך חוסי? אמר ליה: טלית שאולה היא, ואמר רב יהודה טלית

שבשלה בחלבה - אסורה, דאפילו דיעבד נמי לא, תנא נמי רישא שבשלה. כי סליק רבי אלעזר אשבחיה לזעירי, אמר ליה: איכא תנא דאתנייה לרב כחל? אחויה לרב יצחק בר אבדומי. אמר ליה: אני לא שנית לו כחל כל עיקר, ורב - בקעה מצא ונדר בה גזר. דרב איקלע לטמאפוש, שמעיה להחיא איתתא דקאמרה לחיבתיה: ריבעא דבשרא כמה חלכא בעי לבשולי? אמר: לא גמירי דבשר בחלב אסור! איעבב וקאסר להו כחלי. רב כהנא מתני הכי. רבי יוסי בר אבא מתני: אנא כחל של מניקה שנית לו, ומפלפולו של רב חיאי שנה ליה כחל סתם. רבין ורב יצחק בר יוסף איקלעו לבי רב פפי, אייתו לקמיהו תבשילא דכחל. רב יצחק בר יוסף - אכל, רבין - לא אכל. אמר אביי: רבין תכלא, אמאי לא אכל? מפרך, דביתוהו דרב פפי - ברתיה דרבי יצחק נפחא הוויא, ורבי יצחק נפחא - מריה דעובדא הוה, אי לאו דשמיע לה מבי נשא, לא הוה עבדא! בסורא לא אכלי כחלי, בפומבדיתא אכלי כחלי. רמי בר תמרי, דהוה רמי בר דיקולי מפומבדיתא, איקלע לסורא במעלי יומא דכפורי, אפקניהו פולי עקמא לכחליהו שדיניהו. אול איהו, נקטיניהו, אכלניהו. אייתוהו לקמיה דרב חסדא. אמר ליה: אמאי תעביד הכי? אמר ליה: מאתרא דרב יהודה אנא, דאכיל. אמר ליה: ולית לך "נותנין עליו חומרי המקום שיצא משם וחומרי המקום שהלך לשם"? אמר ליה: חוץ לתחום אכלתינהו. - ובמה

טלית

כלישנא קמא, דתניא כותיה, והילכתא כותיה. ולמאי דפרישית דמתניין איירי נמי בקדרה בהדי בשר משום סתמא, אם כן רישא דברייתא דקתני נמי "הכחל קרעו ומציא את חלבו", הו נמי אפילו בהדי בשר. ולא הו דומיא דרב קרעו. לא קרעו, קרעו לאחר בישול! — דלא איירי בהדי בשר. דאי בהדי בשר — נעשה הבשר נבלה, וחוזר ואסור את הלב. דטעם דלב דשיע לא קאי לפי המסקנא דפסחים (עד.ב.) לפירוש רבינו תם. איכא תנא דאתנייה לרב כחל אחויה ליה לרב יצחק בר אבדומי — וכן בפרק "המוכר את הספינה" (בבא בתרא פז.א.) איכא תנא דאתנייה לרב מידות? אחי ליה רב יצחק בר אבדומי, והקשה רבינו שמואל: דהא רב יצחק בר אבדומי היה רבו של רבא, כדאמר בריש יבמות (ג.א.) ובריש פרק "אלו הן הנשרפין" (סנהדרין ע"א.) אמר רבא: אמר לי רב יצחק בר אבדומי אתאי "הנה" ו"הנה" וכו', ואיך יתכן דרב יצחק בר אבדומי שהיה רבו של רב, שהיה זה עד רבא? והלא ביזם שמת רב יהודה, שהיה תלמידו של רב, נולד רבא וגרס התם רבינו שמואל "איכא תנא דאתנייה רב מדות". וקשה לרבינו תם: דהכא בשמעתין אין שייך לומר כן, דקאמר: "אני לא שנית לו" ומיהו יש לפרש "לו" כמו "ממנו". כמו (בבא מציעא לג.א.) "תלמיד רבו צריך לו". אבל הא דקאמר "ומתוך פלפולו של רבי חיאי שנה לו כחל סתם" לא אתי שפיר. ואומר רבינו תם: דשנים היו, אחד היה בימי רבינו הקדוש, דאמרין פרק "כירה" (שבת מג.א.) דאמר רב יצחק בר אבדומי, פעם אחת נבנסתי אחר רבי אבהו בלית כחלי, ואותו יכול להיות שהיה רבו של רב. וקשה קצת: דאם רב יצחק בר אבדומי ד"המוכר את הספינה" היה רבו של רב, היכי קאמר לרבי אלעזר ה"הא איתמר עלה אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן? והלא רבי יוחנן שהיה רבו של רבי אבהו היה קורא לרב "רבינו", כדאמרין ב"אלו טרפות" (חולין נד.).

דאתנייה לרב כחל — פירוש בקונטרס: יש כאן מי ששנה לרב כחל שבשלו בלא קריעה אסור באכילה, ולישנא בתרא דרב הוה שמיע ליה לרבי אלעזר. ונראה: דלא קאי אהנהו לישנא דלעיל, אלא שמע שהיה רב אסור כחל, ואפילו בקריעת שתי וערב, כדאמרין בסמוך: בסורא לא אכלי כחלי, אף על גב דמתניין שריא ליה בקריעה, והיה תמיה רבי אלעזר. והשיב לו רבי יצחק בר אבדומי: דרב בקעה מצא וגדר בה גזר. ורב יוסף קאמר דכחל מניקה שנה לו, דאסור אפילו בקריעה, ומתניין — כשאינה מניקה. ורבי חיאי שנה לו "כחל" סתם, והיה סבור שביין רב מעצמו, ולא הבין חזק טעה בדבריו. והיה סבור שבמה שום ברייתא היה בא לחלוק על משנתו, לאסור כל כחל, אפילו בקריעה. ואכן דאכלין כחלי, אפילו של מניקה בקריעה — סמכין אלישנא דרב בקעה מצא. ואין חילוק בין מניקה לשאינה מניקה. וגם אעבודא דרבין ורב יצחק בר יוסף דאיתו קמיהו תבשיל כחלי, ואכל רב יצחק, ומסתמא של מניקה היה, מדלא רצה רבין לאכול. ורב יצחק עיקר, מדאמר אביי: "רבין תיכלא אמאי לא אכל". וגם מעובדא דרמי בר תמרי דנקטינהו לכולהו כחלי, ואפילו של מניקה ואכל.

דאין החלב בעינה עוד בכחל, כמו שהיה קודם. ואף על פי שנפלט חוזר ונבלע תוך הכחל — לא גזר בו רבא, כיון שאין שם בשר אחר, ולא נשתנה טעמו של כחל מפני בליעה זו, ולא אתי למיכל בשר בחלב. ובדיעבד שרי אפילו לא קרעו כלל, ואין חילוק בין צלי לקדרה בלא בשר, דאין בו שום טעם להקל בצלי יותר. דבצלי נמי נוסף החלב ונפול על

הכחל מבחוץ, וחוזר ונבלע. ולא שייך "כבולעו כן פולטו" אלא בדם, אבל טיפת חלב שנפלה על חתיכת צלי — לא אכל, כמו בשמנונית דנבלה, דאפילו צלי אינו חוזר ופולט שמנונית שבלע. והכי פירשו: "הכחל קרעו ומציא את חלבו" — פירוש: שתי וערב וטחו בבוחל, כדמפרש בגמרא. דמוקי ליה רבי אלעזר לקדרה, והיינו, עם בשר, כדפרישית, ומוקי לה הכי, משום דמתניין סתמא קתני — משמע על להחזיר בבל ענין בשול. "לא קרעו" — פירוש: לא עשה דין קריעה, שלא קרעו שתי וערב וטחו בבוחל, אלא קריעה קצת. "אינו עובר עליו." אמר רב אינו עובר עליו, ומותר" — כיון דקרעו קצת, אבל אם לא קרעו כלל ובשלו בהדי בשר — אסור מדרבנן, כדאמרין בפרק "גיד הנשה" (חולין צ"ב.) כחל בשנים: דחלב בשנים: אסור מדרבנן. "כיצד קרעו" — אמתניין קאי. "אמר ליה רבי אלעזר: קרע לי ואנא איכול" — פירוש: קרע לי קריעה קצת. ואנא איכול בקדרה בלא בשר. "מאי קא שמע לך, דלא בעי שתי וערב" — אלא לקדרה בהדי בשר. "אמר להו רב נחמן: זויקי לה כחלי" — פירוש: בשלו לה בקדרה בלא בשר כחלי נפוחים בנדות — פירוש: שלא נקרע שתי וערב אלא קריעה קצת, מכל מקום קרי "זויקי" — לפי שלא נקרעו שתי וערב. "והא אגן תנן קרעו" — פירוש: שתי וערב, אבל קריעה קצת לא מתני! "ההוא לקדרה" — פירוש: בהדי בשר. "והא קתני כחל שבשלו בחלבו מותר" — אלאמא אפילו בקדרה בלא בשר אסור לכתחלה לבשל. דבלא בשר מיירי, מדקתני "שבשלו בחלבו", דמשמע דליכא איסורא אלא איהו גופיה, ורב נחמן מותר לכתחלה בו, והוה מצי לשנוי: דמיירי בשלא קרעו כלל, אלא דעדיפא משני. ואם תאמר: היכי מייתי סיעתא מהך ברייתא אלישנא קמא דרב, והא רב איירי אפילו בקדרה בהדי בשר, ומרייתא אפילו בקדרה בלא בשר, כדפרישית? ויש לומר: משום דלישנא בתרא דרב קאמר: אינו עובר עליו, ואסור בין בהדי בשר בין בלא בשר. והך ברייתא שריא מיהא בלא בשר. ומשום דפליגא אלישנא בתרא קאמר: תניא כלישנא קמא. והשתא רב נחמן

אם כן רישא דברייתא דקתני נמי "הכחל קרעו ומציא את חלבו", הו נמי אפילו בהדי בשר. ולא הו דומיא דרב קרעו. לא קרעו, קרעו לאחר בישול! — דלא איירי בהדי בשר. דאי בהדי בשר — נעשה הבשר נבלה, וחוזר ואסור את הלב. דטעם דלב דשיע לא קאי לפי המסקנא דפסחים (עד.ב.) לפירוש רבינו תם. איכא תנא דאתנייה לרב כחל אחויה ליה לרב יצחק בר אבדומי — וכן בפרק "המוכר את הספינה" (בבא בתרא פז.א.) איכא תנא דאתנייה לרב מידות? אחי ליה רב יצחק בר אבדומי, והקשה רבינו שמואל: דהא רב יצחק בר אבדומי היה רבו של רבא, כדאמר בריש יבמות (ג.א.) ובריש פרק "אלו הן הנשרפין" (סנהדרין ע"א.) אמר רבא: אמר לי רב יצחק בר אבדומי אתאי "הנה" ו"הנה" וכו', ואיך יתכן דרב יצחק בר אבדומי שהיה רבו של רב, שהיה זה עד רבא? והלא ביזם שמת רב יהודה, שהיה תלמידו של רב, נולד רבא וגרס התם רבינו שמואל "איכא תנא דאתנייה רב מדות". וקשה לרבינו תם: דהכא בשמעתין אין שייך לומר כן, דקאמר: "אני לא שנית לו" ומיהו יש לפרש "לו" כמו "ממנו". כמו (בבא מציעא לג.א.) "תלמיד רבו צריך לו". אבל הא דקאמר "ומתוך פלפולו של רבי חיאי שנה לו כחל סתם" לא אתי שפיר. ואומר רבינו תם: דשנים היו, אחד היה בימי רבינו הקדוש, דאמרין פרק "כירה" (שבת מג.א.) דאמר רב יצחק בר אבדומי, פעם אחת נבנסתי אחר רבי אבהו בלית כחלי, ואותו יכול להיות שהיה רבו של רב. וקשה קצת: דאם רב יצחק בר אבדומי ד"המוכר את הספינה" היה רבו של רב, היכי קאמר לרבי אלעזר ה"הא איתמר עלה אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן? והלא רבי יוחנן שהיה רבו של רבי אבהו היה קורא לרב "רבינו", כדאמרין ב"אלו טרפות" (חולין נד.).

דאתנייה לרב כחל — פירוש בקונטרס: יש כאן מי ששנה לרב כחל שבשלו בלא קריעה אסור באכילה, ולישנא בתרא דרב הוה שמיע ליה לרבי אלעזר. ונראה: דלא קאי אהנהו לישנא דלעיל, אלא שמע שהיה רב אסור כחל, ואפילו בקריעת שתי וערב, כדאמרין בסמוך: בסורא לא אכלי כחלי, אף על גב דמתניין שריא ליה בקריעה, והיה תמיה רבי אלעזר. והשיב לו רבי יצחק בר אבדומי: דרב בקעה מצא וגדר בה גזר. ורב יוסף קאמר דכחל מניקה שנה לו, דאסור אפילו בקריעה, ומתניין — כשאינה מניקה. ורבי חיאי שנה לו "כחל" סתם, והיה סבור שביין רב מעצמו, ולא הבין חזק טעה בדבריו. והיה סבור שבמה שום ברייתא היה בא לחלוק על משנתו, לאסור כל כחל, אפילו בקריעה. ואכן דאכלין כחלי, אפילו של מניקה בקריעה — סמכין אלישנא דרב בקעה מצא. ואין חילוק בין מניקה לשאינה מניקה. וגם אעבודא דרבין ורב יצחק בר יוסף דאיתו קמיהו תבשיל כחלי, ואכל רב יצחק, ומסתמא של מניקה היה, מדלא רצה רבין לאכול. ורב יצחק עיקר, מדאמר אביי: "רבין תיכלא אמאי לא אכל". וגם מעובדא דרמי בר תמרי דנקטינהו לכולהו כחלי, ואפילו של מניקה ואכל.

חולין. פרק שמיני – כל הבשר דף קי עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)"

תוספות

מלית שאולה פטורה כל שלשים יום כו' – מדאורייתא פטורה לעולם, כדקאמר ב'ראשית הגז' (חולין קלזא, "כסותך" – ולא של אחרים. אלא לפי שנראית כשלו, חייבתו הכמים משלשים יום ואילך, דאין דרך לישאל יותר משלשים יום. ומכאן מדרקד רבינו תם דסתם שאלה – שלשים יום, כמו הלאה. דאמרין במכות (ג,ב):

המלוח מחבירו סתם – אין ראוי לתבוע פחות משלשים יום. ונראה: דאין ראייה מזה, דהכי נמי אמרין ב"התכלת" (מנחות מדא,):

השובר בית בחוצה לארץ – כל שלשים יום פטור מן המזוזה, אף על גב דסתם שכירות לא הויא שלשים יום. ולענין ברכה נראה שאין לברך על השאולה. אף על פי שאומר רבינו תם דנשים במכרות אסוכה, אף על גב דפטורות. דהוי אינה מצווה ועושה. ומדאשכחן רב יוסף דאמר: מאן דאמר לי הלכה כרבי יהודה דאמר סומא פטור מן המצות, עבידנא יומא טבא לרבנן, ואם לא היה יכול לברך כל הברכות – לא היה שמח בדבר. מכל מקום לא דמי תלית שאולה: דהתם – אדם אחר היה חביב, שאינו סומא ואם שאינה אשה. אבל הכא – כל אדם פטור כשאינו שלו. ואף על פי כן, המבכר לא הפסיד. ויש מפרשים: דאם היא של כלאים, כגון תכלת, דאסורה. כיון דפטורה מדאורייתא. ואומר רבינו תם: דאין לחוש, מדאמרין בירש "התכלת" (מנחות מב,): ותכלת אין בה משום כלאים, ואפילו בתלית פטורה. ומסיק: "כגון שחטיל לאמוטלת" – פירושו: תלית שיש בה

ציצית כבר. ולא בעי למימר "כגון שאחר כך חסיר הראשונים", וקא משמע לן דלא הויא פסולה משום "תעשה ולא מן העשור" – דאם כן למא ליה למימר: אין בה משום כלאים, לימא: חטיל לאמוטלת כשרה. אלא הא קא משמע לן: כל תלית דאשורי בה כלאים, דהיינו בתכלת – מותר בכל ענינים, בין להחטעין בן להציע תחתיו. בין לו בן לחבירו בין אשתו, בין ביום בין בלילה. דלגמרי שרא ביה כלאים. והא דאמרין בפרק "במה מדליקין" (שבת כה,ב): גזירה משום כסות לילה – לא כמו שפירש בקונטרס: שמא יתכסה בה בלילה. אלא גזירה משום כסות המיוחד ללילה, דלא אשתיי בה כלאים כלל, דאימעיט מ'זריאתם'. ורבי אלעזר מ'מזימ' קשה לו: דאמר בריש ערכין (ב,א): וכל חייבים בציצית. כהנים לויים וישראלים. ומפרש: דבהנים אצטרין ליה – ודסקא דעתך אמינא: הואיל ואשתיי בלאים גביהו, לא לייחביה. קא משמע לן נהי דאישתיי בעידן עבודה, שלא בעידן עבודה – לא אישתיי, ולא אמרין דאישתיי בכל ענין ואומר רבינו תם: דהתם נמי אישתיי בכל ענין, אפילו שלא בעידן עבודה, כדאמרין בפרק "בא לו" (יומא סח,א) גבי "בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם או לא": תא שמע, "לא היו ישינים בבגדי כהונה" – שינה הוא דלא, הא הלוי מהלכ! ועוד תניא התם, גבי בגדי כהונה: דלצאת בהם במיניה, אסור – פירושו: משום אסור הקדש. ובמקדש – מותר. בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה. והא דקאמר "נזר דאשתיי בשעת עבודה" – כלומר, בגדים שלובשים בשעת עבודה. "שלא בשעת עבודה" – פירושו: בגדי חול, "מי אשתיי בכלאיים?". ומידו משמע התם דלא שר אלא דרך לבישה. דבעי למידק התם דניתנו ליהנות בהם, מדקתי "פרשטים אותם ומקפלים ומניחין אותם תחת ראשיהם". ודחי: לא תימא "תחת ראשיהם", אלא אימא "כנגד ראשיהם". והכי נמי מסתברא, דאי סלקא דעתך "תחת ראשיהם" – נזר דנתנו ליהנות בהם, תיפוק ליה כלאים. ולפי זה בתלית שאולה, היה אסור להציע תחתיו. ומידו נראה שיש לחלק בין תלית, ששל עיקר לבישתה לצורך האתחא, ובין בגדי כהונה, שעיקר לבישתן לצורך עבודה. כל מצות עשה שמתן שרכה כו' – ואם תאמר: והרי צדקה, דכתיב: "פתוח הפתח את ידך וגו' כי בגלל הדבר הזה יברכך" וגו' (דברים טו), ואמרין בפרק קמא דבבא בתרא (ח,ב) דרבא אכפיה לרב נתן בר אמי, ואפיק מניה ארבע מאות זוז לדקדוק ואומר רבינו תם: ד"אכפיה" – היינו בדברים, כדאשכחן פרק "נערה" בכתובות (נגא,): אכפיה ועל. ועוד: דבצדקה נמי איכא לאו, "לא תקפוץ ולא תאמץ" (דברים טו).

כבדא מה אתון ביה – אומר רבינו תם: דכלהו דך שנומא איירי כבדו שלא נמלח. דאי בחר מליחה ושהיה נמלח – פשיטא דשרי לבשלה בחדי בשר, שעל ידי מליחה יצא כל הום. שכך נוהגין העולם לבשל אחר צליה, והוא הדין דשרי אחר מליחה. דשיעור מליחה פירש בהלכות גזולות דהוי כשיעור צליה, משום דמליח הוי הוא ברוחה דצלי. ופולט על ידי מליחה, כמו שפולט על ידי צליה. אבל בלא מליחה מביעא ליה אי שרי לבשל עם בשר, דשמן דם הכבד אף על פי שפירש מותר, אף על פי שדם שאר האברים שפירש אסור, כדאמרין בפרק דבריות (ד,ב). חד, לדם האברים, ולכן אמרין ליה (קג,א) דאין מולחין בשר אלא בבלי מנוקב. דם הכבד שמוא שרי, והא כל הכבד דם הוא. ושרייה רחמנא, כדאמר לעיל (קט,ב): שרא לן כבדא. ונראה: דמדאורייתא פשיטא ליה דדם הכבד מותר, אף על פי שפירש, משום דכולו דם הוא, כדפירשתי, מרלא חשיב פרק "דם שחיטה" (בריות כא,ב) דם הכבד. דקתני: דם הטחול ודם הלב ודם הכליות ודם האברים – הרי אלו בלא תעשה. אלא מדרבנן מביעא ליה. ואפילו נאסור מדרבנן דם היוצא ממנו על ידי מליחה, לפי שהוא בעין, גזירה אטו שאר דם, כי הדין דגזירין בדם מהלכי שתיים, דאמרין (שם כא,ב): שבין השינים – מוצצו, שעל הכבד – גזירה. מכל מקום מביעא ליה בבשול, לפי שאינו ניכר הום כלל, ולכן יתא מותר, ולא גזרו בשול בכד אטו בשול בשר אחר בלא מליחה. ועוד יש לומר בענין אחר: דכלא מליחה – פשיטא דאסור, ועל ידי מליחה הוא דמביעא ליה. כיון שיש כבד רוב דם, שמוא אינו יוצא כולו על ידי מליחה, או שמוא יוצא: ומידו קשה קצת: דקאמר בסמוך "למיסר חבירתה נמי לא תבעי לך, דתנן: הכבד אוסרת" – לא איכא לאוקמי בשלא נמלחו: לפירוש רבינו תם ניהא. ויש לומר: דמשמע ליה דמייירי אחר מליחה, כמו שדרך לבשל בשר. ולקמן (קא,א) גבי בר שבא דאיתו לקמיה כבדא שאלא, ולא אכל – לפירוש רבינו תם צריך לומר: דידוע היה שלא נמלחה הכבד. והא נמי דפשיטא מההוא דקדריב קניא בקופיה – וידע היה שלא נמלחה הכבד, אף על פי שצריך לומר כי חריאה והלב שחיו עם הכבד נמלחו. ואין לתמוה על זה: דכמה דברים היו עושין כדי להראות הלכה לתלמידים. אי נמי: כל שלשתן נמלחו, אלא דלכבד לא מהניא מליחה אלא בקריעת שתי ועבר וחתיכה לתחת, כדקאמר בסמוך. ולקמן (שם) נמי דקאמר "אכל לטחול, שומנא בעלמא הוא", ומיייתי מדשמואל דעבדי ליה תבשילא דטחלי ביזמא דהקוה – הוי יודעים דכלא מליחה היו עושין לו, דבמליחה – כבדא נמי שרי. אי נמי: התם קאי אקריעה שתי ועבר. הני מילי – כבדא, אבל טחולא – לא בעי קריעה. כי הא דשמואל כו'. ויודעין היו דמטחול שלם עבדי ליה. ורב אלפס כתב שמנהג בכל ישראל שלא לבשל כבד, אפילו אחר מליחה בלא צליה.

דתנן הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שרבו כו' – משנה היא במסכת תרומות (פרק עשירי משנה יא). ותימה: דכא ספרא מעיקרא מאי סבר, שלא הביא לו המשנה כמו שמביאה לבסוף. דבסתמא דם מתלחה היה יודע, ומשנינא אפילו דורשים ודשהרות היו גזירות ביהם, כדפירשתי בפרק "תולין" (שבת קלח,ב). גבי "תעידה תורה שנתחבם משישראל, הא נמי מתניחין היא דשרי שנומא כהנו, דפת שבתוכו שניה מפני שהתורן תולח!": דם לומר: הא היה סבור שהמשנה, אבל היה סבור שהאבי היה מסופק בשלוקא, נאסרת או אינה נאסרת, כמבושלת דרפליגי בה תנאי בסמוך, והיה מסופק היאך הלכה. ועל כן הביא לו ראייה מרבי וריקא ורבי אסי שלקו ליה ואכלו, והשיב לו אביי: דלמיסר נפשה לא קמביעא ליה דאיהא נאסרת – כתנא קמא דרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה וכתסם מתניחין דתרומות. והשיב לו: למא אין פשוט לך מותר אותה משנה עצמה, שאתה למד ממנה שאינה נאסרת אפילו בשליקה, שאפילו נאסרת חבירתה:

כפתוהו – על העמוד להלקותו, כדתניא (כתובות פא,): במה דברים אמורים דארבעים ותו לא – במצות לא תעשה, שכבר נעשית העבירה. אבל מצות עשה שלפניו, ואינו רוצה לקיימה. כגון אומרין לו "עשה סוכה", ואינו עושה. "עשה לולב", ואינו עושה – מכין אותו עד שתצא נפשו. **שמתן שרכה בצדה** – "למען יאריכוך ימך" (שמות ב). לכך פירש שמתן שרכה – לומר: אם לא תקיימנה, וזו עונשה, שלא תטול שכר זה. **כבדא מה אתם נוהגין בו** – מותר לבשל בקדרה או אסור, מפני שפולט דם? ואף על פי שכולו דם, אפילו הכי לאחר שפירש יצא, הרי הוא דם, ואסור. כי סליק – רב ספרא. **אשכחיה לרבי זריקא** – ובטעמא מניה. **אמר ליה** – רבי זריקא. **אנא שלקי לרבי אמר ואכל** – בשלתי לו הכבד, ואכלו. **כי אתא** – רב ספרא. **לנביה** – דאביי, סיפר לו מה ששמע. **אמר ליה** – אביי. **למיסר נפשה** – שיהא דם הנפלט ממנה חוזר לתוכה ואסרת. **לא מביעא ליה** – דפשיטא לך, דכיון דטרודה היא לפלוט ולהוציא כל שעה – לא בלעה. **כי קמביעא ליה למיסר חבירתה** – אם דם היוצא ממנה אסור בשר אחר המתבשל עמו. **דתנן הכבד [אוסרת] ואינה נאסרת** – כלומר, מדפשוט לך ברידה דשריא, אלמא שמייעא לך הא מתניחין. אם כן, למיסר נמי חבירתה לא תביע לך, דהא דך משנה גופה תנן בה דאסרת. ובסדר זרעים היא. **אמר ליה דלמא החיא כבדא דאיסורא** – כגון דטרפה.

ומשום

והא דאמרין בפרק "במה מדליקין" (שבת כה,ב): גזירה משום כסות לילה – לא כמו שפירש בקונטרס: שמא יתכסה בה בלילה. אלא גזירה משום כסות המיוחד ללילה, דלא אשתיי בה כלאים כלל, דאימעיט מ'זריאתם'. ורבי אלעזר מ'מזימ' קשה לו: דאמר בריש ערכין (ב,א): וכל חייבים בציצית. כהנים לויים וישראלים. ומפרש: דבהנים אצטרין ליה – ודסקא דעתך אמינא: הואיל ואשתיי בלאים גביהו, לא לייחביה. קא משמע לן נהי דאישתיי בעידן עבודה, שלא בעידן עבודה – לא אישתיי, ולא אמרין דאישתיי בכל ענין ואומר רבינו תם: דהתם נמי אישתיי בכל ענין, אפילו שלא בעידן עבודה, כדאמרין בפרק "בא לו" (יומא סח,א) גבי "בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם או לא": תא שמע, "לא היו ישינים בבגדי כהונה" – שינה הוא דלא, הא הלוי מהלכ! ועוד תניא התם, גבי בגדי כהונה: דלצאת בהם במיניה, אסור – פירושו: משום אסור הקדש. ובמקדש – מותר. בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה. והא דקאמר "נזר דאשתיי בשעת עבודה" – כלומר, בגדים שלובשים בשעת עבודה. "שלא בשעת עבודה" – פירושו: בגדי חול, "מי אשתיי בכלאיים?". ומידו משמע התם דלא שר אלא דרך לבישה. דבעי למידק התם דניתנו ליהנות בהם, מדקתי "פרשטים אותם ומקפלים ומניחין אותם תחת ראשיהם". ודחי: לא תימא "תחת ראשיהם", אלא אימא "כנגד ראשיהם". והכי נמי מסתברא, דאי סלקא דעתך "תחת ראשיהם" – נזר דנתנו ליהנות בהם, תיפוק ליה כלאים. ולפי זה בתלית שאולה, היה אסור להציע תחתיו. ומידו נראה שיש לחלק בין תלית, ששל עיקר לבישתה לצורך האתחא, ובין בגדי כהונה, שעיקר לבישתן לצורך עבודה. כל מצות עשה שמתן שרכה כו' – ואם תאמר: והרי צדקה, דכתיב: "פתוח הפתח את ידך וגו' כי בגלל הדבר הזה יברכך" וגו' (דברים טו), ואמרין בפרק קמא דבבא בתרא (ח,ב) דרבא אכפיה לרב נתן בר אמי, ואפיק מניה ארבע מאות זוז לדקדוק ואומר רבינו תם: ד"אכפיה" – היינו בדברים, כדאשכחן פרק "נערה" בכתובות (נגא,): אכפיה ועל. ועוד: דבצדקה נמי איכא לאו, "לא תקפוץ ולא תאמץ" (דברים טו).

כבדא מה אתון ביה – אומר רבינו תם: דכלהו דך שנומא איירי כבדו שלא נמלח. דאי בחר מליחה ושהיה נמלח – פשיטא דשרי לבשלה בחדי בשר, שעל ידי מליחה יצא כל הום. שכך נוהגין העולם לבשל אחר צליה, והוא הדין דשרי אחר מליחה. דשיעור מליחה פירש בהלכות גזולות דהוי כשיעור צליה, משום דמליח הוי הוא ברוחה דצלי. ופולט על ידי מליחה, כמו שפולט על ידי צליה. אבל בלא מליחה מביעא ליה אי שרי לבשל עם בשר, דשמן דם הכבד אף על פי שפירש מותר, אף על פי שדם שאר האברים שפירש אסור, כדאמרין בפרק דבריות (ד,ב). חד, לדם האברים, ולכן אמרין ליה (קג,א) דאין מולחין בשר אלא בבלי מנוקב. דם הכבד שמוא שרי, והא כל הכבד דם הוא. ושרייה רחמנא, כדאמר לעיל (קט,ב): שרא לן כבדא. ונראה: דמדאורייתא פשיטא ליה דדם הכבד מותר, אף על פי שפירש, משום דכולו דם הוא, כדפירשתי, מרלא חשיב פרק "דם שחיטה" (בריות כא,ב) דם הכבד. דקתני: דם הטחול ודם הלב ודם הכליות ודם האברים – הרי אלו בלא תעשה. אלא מדרבנן מביעא ליה. ואפילו נאסור מדרבנן דם היוצא ממנו על ידי מליחה, לפי שהוא בעין, גזירה אטו שאר דם, כי הדין דגזירין בדם מהלכי שתיים, דאמרין (שם כא,ב): שבין השינים – מוצצו, שעל הכבד – גזירה. מכל מקום מביעא ליה בבשול, לפי שאינו ניכר הום כלל, ולכן יתא מותר, ולא גזרו בשול בכד אטו בשול בשר אחר בלא מליחה. ועוד יש לומר בענין אחר: דכלא מליחה – פשיטא דאסור, ועל ידי מליחה הוא דמביעא ליה. כיון שיש כבד רוב דם, שמוא אינו יוצא כולו על ידי מליחה, או שמוא יוצא: ומידו קשה קצת: דקאמר בסמוך "למיסר חבירתה נמי לא תבעי לך, דתנן: הכבד אוסרת" – לא איכא לאוקמי בשלא נמלחו: לפירוש רבינו תם ניהא. ויש לומר: דמשמע ליה דמייירי אחר מליחה, כמו שדרך לבשל בשר. ולקמן (קא,א) גבי בר שבא דאיתו לקמיה כבדא שאלא, ולא אכל – לפירוש רבינו תם צריך לומר: דידוע היה שלא נמלחה הכבד. והא נמי דפשיטא מההוא דקדריב קניא בקופיה – וידע היה שלא נמלחה הכבד, אף על פי שצריך לומר כי חריאה והלב שחיו עם הכבד נמלחו. ואין לתמוה על זה: דכמה דברים היו עושין כדי להראות הלכה לתלמידים. אי נמי: כל שלשתן נמלחו, אלא דלכבד לא מהניא מליחה אלא בקריעת שתי ועבר וחתיכה לתחת, כדקאמר בסמוך. ולקמן (שם) נמי דקאמר "אכל לטחול, שומנא בעלמא הוא", ומיייתי מדשמואל דעבדי ליה תבשילא דטחלי ביזמא דהקוה – הוי יודעים דכלא מליחה היו עושין לו, דבמליחה – כבדא נמי שרי. אי נמי: התם קאי אקריעה שתי ועבר. הני מילי – כבדא, אבל טחולא – לא בעי קריעה. כי הא דשמואל כו'. ויודעין היו דמטחול שלם עבדי ליה. ורב אלפס כתב שמנהג בכל ישראל שלא לבשל כבד, אפילו אחר מליחה בלא צליה.

דתנן הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שרבו כו' – משנה היא במסכת תרומות (פרק עשירי משנה יא). ותימה: דכא ספרא מעיקרא מאי סבר, שלא הביא לו המשנה כמו שמביאה לבסוף. דבסתמא דם מתלחה היה יודע, ומשנינא אפילו דורשים ודשהרות היו גזירות ביהם, כדפירשתי בפרק "תולין" (שבת קלח,ב). גבי "תעידה תורה שנתחבם משישראל, הא נמי מתניחין היא דשרי שנומא כהנו, דפת שבתוכו שניה מפני שהתורן תולח!": דם לומר: הא היה סבור שהמשנה, אבל היה סבור שהאבי היה מסופק בשלוקא, נאסרת או אינה נאסרת, כמבושלת דרפליגי בה תנאי בסמוך, והיה מסופק היאך הלכה. ועל כן הביא לו ראייה מרבי וריקא ורבי אסי שלקו ליה ואכלו, והשיב לו אביי: דלמיסר נפשה לא קמביעא ליה דאיהא נאסרת – כתנא קמא דרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה וכתסם מתניחין דתרומות. והשיב לו: למא אין פשוט לך מותר אותה משנה עצמה, שאתה למד ממנה שאינה נאסרת אפילו בשליקה, שאפילו נאסרת חבירתה:

23 בשעת הבישול. בי קליק – כשעלה רב ספרא, אשכחיה לרב זריקא
24 – מצא שם את רב זריקא ושאלו בדין הכבד. אמר ליה רב זריקא,
25 אנא שקלי ליה לרבי אמי ואכל – אני בשלתי כבד לרבי אמי, ואכלו.
26 כי אתא לנביה – כשבא אחר כך רב ספרא לפני אביו ואמר לו את
27 הדברים, אמר ליה אביו, למיסר נפשה לא קא מיבעיא לי – אינני
28 מסתפק לענין הכבד עצמו האם הוא נאסר על ידי בישול או לא,
29 מכיון שידע אני שהכבד טרוד בשעת בשולו לפלוט את דמו, ולכן
30 אינו בולע באותה שעה ואינו נאסר. כי קמבעיא לי – מה שאני
31 מסופק הוא לענין למיסר חבירתי – לאסור את חבירתי, כלומר,
32 כאשר כבד מתבשל בקדרה אחת עם בשר אחר, האם אותו בשר
33 נאסר מפליטת הדם היוצא מהכבד בבישול.
34 הקשה רב ספרא לאביו: מאי שנא למיסר נפשה דלא מיבעיא לך –
35 מה שונה דין הכבד עצמו שלא הסתפקת שמה הוא נאסר, ובודאי
36 טעמך משום דתנן במשנה במסכת תרומות (פ"י מ"א) 'הכבד אינה
37 נאסרת', אם כן גם לענין למיסר חבירתי – לאסור בשר אחר
38 המתבשל עמו נמי לא תבעי לך – גם כן אל תסתפק, משום דתנן
39 באותה משנה עצמה, הךבד אוסרת חתיכות בשר המתבשלות
40 עמה, ואינה נאסרת מהדם הנפלט ממנה, מפני שהיא פולטת דם
41 בשעת הבישול, ואינה בולעת מתוך שהיא טרודה לפלוט.
42 אמר ליה אביו לרב ספרא, דילמא הך – שמה המשנה שם עוסקת
43 בךבדא דאיסורא – בדין כבד האסור באכילה, כגון כבד של בהמה
44 טריפה,

1 מלית שאולה, כל שלשים יום הראשונים, פטורה מן הציצית. ועדיין
2 לא חלפו שלשים ימים מעת ששאלתי את הטלית.
3 ממשיכה הגמרא לספר: אדהכי – בעוד שהיו עסוקים בדברים אלו,
4 אייתנה ליה נכרא דלא הוה מוקר אבהו ואמיה – הביאו לבית
5 דינו של רב חסדא אדם אחד שלא היה מכבד את אביו ואמו,
6 בפטוהו – קשרו אותו אל העמוד כדי להלקותו ולכופו לכבדם.
7 אמר להו רמי בר תמר, שפקוהו – עזבוהו, דתניא בברייתא, כל
8 מצות עשה שמתן שכרה בצדה – שמפורש בתורה השכר שניתן על
9 קיום המצוה, אין בית דין שלמטה מזהרין עליה – בית דין אינם
10 מצווים לכפות לקיימה. ומצות כיבוד אב ואם מתן שכרה מפורש
11 בצידה, שנאמר (שמות כ יב) 'כבד את אביך ואת אמך למען יארכון
12 ימך על האדמה אשר ה' אלהיך נתן לך'.
13 רב חסדא מושב את רמי בר תמר: אמר ליה רב חסדא לרמי בר
14 תמר, חזינא לך דחריפת טובא – רואה אני אותך שאתה חריף
15 ביותר. אמר ליה רמי בר תמר לרב חסדא, אי הוית באתריה דרב
16 יהודה – אילו היית במקומו של רב יהודה אחינא לך חורפאי –
17 הייתי מראה לך את חריפותי, שהיא גדולה ממה שאתה סבור.
18 מתוך הנידון על בישול כחל בקדרה, עוברת הגמרא לדון על
19 בישול כבד בקדרה. מספרת הגמרא: אמר ליה אביו לרב ספרא, כי
20 סלקת להך – כשתעלה לארץ ישראל, בעי מיניהו – תשאל את
21 חכמי ארץ ישראל, ככרא מה אתון ביה – מה סוברים אתם בדין
22 הכבד, האם מותר לבשלו בקדרה, או לא, מפני שהוא פולט דם

אגרות קודש

ב"ה, ה' אדר שני, ה'תשכ"ב

ברוקלין, נ. י.

לתלמידי המחלקה השישית,

כולם יעמדו על הברכה

שלום וברכה!

באיחור זמן רב נתקבל מכתבם, בו כותבים שהתוועדו על דבר חסידות חב"ד בכלל וקראו שיחה של פרשת השבוע, ומבקשים ברכה לעלי בלימוד התורה וחיות בקיום המצוות.

הזכרתי כל או"א על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע למילוי משאלות לבבם לטובה, והבא לטהר מסייעין אותו.

ומעניינא דיומא בימי אדר אלו, ידוע מדרש רבותינו ז"ל בענין ביטול גזירת המן האגגי, שמרדכי הצדיק אסף כ"ב אלף מילדי ישראל ולימד אותם תורה, ודוקא בענין הקשור עם בית-המקדש. והרי אין אלו סיפורי דברים בעלמא, אלא תורה מלשון הוראה, וההוראה היא :

כשעומד המן, כפשוטו בגשמיות, ועוד יותר המן ברוחניות הוא היצה"ר, הנה העצה היעוצה להפר עצתם היא לחזק החינוך על טהרת-הקודש, לעשות לו ית' משכן ודירה בתחתונים בעולם הזה הגשמי ; שזה מבטל כל התוקף דלעומת זה, ומביא כסגנון המגילה ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, וכמו שפירשו חכמינו ז"ל, אורה זו תורה וכו' שהתורה והמצוות הן נר לרגלו ואור לנתיבתו של כל אחד ואחד באורח חייו והנהגתו בחיים היום-יומיים, שיהיו חיים הראויים לשמם.

בברכה לבשורות טובות ומשמחות בהתאם לימים אלו דמרבין בשמחה.

והוא אוסר בשר המתבשל עמו משום שמוניחא – טעם שומן של איסור הנפלט ממנו ונבלע בשאר החתיכות, אך עדיין יש להסתפק משום דמא – האם כבד של היתר שהתבשל עם החתיכות אחרות אוסר אותן על ידי הים הנפלט ממנו ונבלע בהן, או לא. ממשכה הגמרא לספר: כי הדר קליק – כשחזר רב ספרא ועלה לארץ ישראל, אשכחיה דרבי וריקא – מצא שם את רב זריקא, ושאלו האם הכבד אוסר בשר אחר המתבשל עמו. אמר ליה רבי זריקא לרב ספרא, האי נמי לא תבעי קף – גם שאלה זו לא תהיה בספק אצלך, דאנא ונאי בריה דרבי אמי איקלען לבי יהודה בריה דרבי שמעון בן פי – שהרי אני וינאי בנו של רבי אמי הזדמנו לבית יהודה בנו של רבי שמעון בן פי, וקריבו לן קניא בקופיה – והגישו לנו קנה של בהמה עם כל המחומר אליו, הריאה, הלב והכבד, וכולם התבשלו יחדיו, ואכלנו – ואכלנו מבשר זה, ומוכח ממעשה זה שכבד אינו אוסר בשר אחר שמתבשל עמו.

הגמרא דוחה את ראית רבי זריקא: מתקין לה רב אשי, ואיתימא – ויש אומרים שהקשה זאת רבי שמואל מורקייא, מניין ידע רבי זריקא שבישלו את הקנה עם כל המחומר אליו באופן רגיל, ודלקא פי קנה חוץ לקדרה הוה – ושמא בשעת הבישול פתח הקנה של הבהמה היה מונח מחוץ לקדירה, וכל הים שנפלט מהכבד על ידי הבישול נשפך דרך קנה הכבד לקנה הריאה, ומשם אל מחוץ לקדירה ולכן לא נאסר הבשר, אבל בבישול רגיל יתכן שהיה הכבד אוסר את הבשר. אי נמי – ויתכן לומר באופן נוסף שבאותו מקרה הכבד לא התבשל כרגיל, אלא כשהיה קנה חוץ ליה מעיקרא – הכבד היה חלול קודם הבישול בחומץ או במים רותחים, והחליטה מונעת מן הים להפלט בבישול, אבל לולי החליטה יתכן שהיה הכבד אוסר את הבשר.

מביאה הגמרא ראייה שחליטה מועילה: כי הא דרב הונא חלמי ליה בקלא – כמו זה שמצינו שלרב הונא היו חולטים את הכבד בחומץ קודם בישולו, ורב נחמן חלמי ליה ברוחחין – ולרב נחמן היו חולטים את הכבד במים רותחים.

הגמרא ממשיכה לדון בדיני חליטה: ובידן החומץ שחלטו בו את הכבד קבר רב פפא קמיה דרבא למימר – רב פפא בעת שישב לפני רבא סבר לומר חלמא אסור – שהחומץ עצמו אוסר מפני שנפלט לתוכו מעט דם בשעת החליטה. אמר ליה רבא לרב פפא, אי חלמא אסור איהו נמי אסור – אילו היה החומץ נאסר, היה גם הכבד עצמו נאסר, כי היכי דפליט הדר קלע – מפני שאם היה נפלט מעט דם מהכבד לתוך החומץ, היה הכבד חוזר ובלוע את אותו דם בגמור החליטה, שהרי לאחר שנחלט כבד אינו טרוד לפלוט עוד דם, ועל כן בכוחו לבלוע. אלא ודאי שגם החומץ עצמו מותר, ואין חוששים שמא נפלט דם לתוכו.

הגמרא מביאה מעשה בענין אכילת כבד שלוק: האמורא רב בר שבא איקלע לבי רב נחמן – הזדמן לבית רב נחמן, אייתו ליה כבדא שלימא – הביאו לו כבד שלוק, ולא אכל מפני שסבר שכבד שלוק אוסר באכילה. אמר ליה לרב נחמן, בר בי רב דלגיו לא אכיל – התלמיד המתארח בתוך ביתך אינו אוכל מהכבד שהוגש לפניו, ומיהו אותו תלמיד, ביה בר שבא. אמר להו רב נחמן, נאמנו לשבא – הגמייא והלעיטו את הכבד לבנו של שבא בעל כרחו, שאין בו כל איסור.

הגמרא תולה דין זה במחלוקת תנאים: בתנאי – יש לתלות את דין הכבד השלוק במחלוקת תנאים, שכן שנינו בברייתא, רבי אליעזר אומר, הקבד אוסרת בשר אחר המתבשל עמה, ואינה נאסרת מהדם הנפלט ממנה, מפני שפולטת דם, ודם זה אוסר את שאר הבשר, אבל הכבד אינה נאסרת מפני שטרודה לפלוט – ואינה בולעת. רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה חולק ואומר, כשם שאם היתה הכבד מתפלת בתבלין הרי היא אוסרת בשר אחר וגם נאסרת בעצמה, מפני שהתבלין מרכך אותה וגורם לה לבלוע מהדם הנפלט, כך גם אם היתה שלוקה – מבושלת הרבה מאד,

אוסרת בשר אחר, ונאסרת בעצמה, מפני שהשליקה נמשכת זמן רב, והיא גומרת לפלוט ופנויה לבלוע. ונמצא אם כן שכבד שלוק מותר באכילה לדעת רבי אליעזר, ואסור לשיטת רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה.

הגמרא מביאה מעשה בכדי לברר מה דינו של דם הנמצא בסמפוני הכבד: רבה בר רב הונא איקלע לבי רבה בר רב נחמן בשבת, אייתי לקמיה תלת סאני מרחא – הובאו לפניו שלש סאים מפת נקיה שטוה על פניה שמן ודבש. אמר להו רבה בר רב הונא לבני ביתו של רבה בר רב נחמן, מי הנה דעיתו דאיתניא – וכי הייתם יודעים שאבוא היום, שטרחתם להכין סעודה חשובה זו. אמרו ליה לרבה בר רב הונא, מי עדיפת לן מינה – כלום חשוב אתה אצלנו יותר מהשבת, דתתיב – שנאמר בה (ישעיה נח יג) 'וקראת לשבת ענין', לכבוד השבת הכנו, ולא היינו יודעים שתבוא. ממשכה הגמרא לספר: אףקי – בעוד שהיו עסוקים בדברים אלו אשכח – מצא רבה בר רב הונא הווא כבדא דהוה ביה סמפונא דבליעא דמא – כבד אחד שהיה בו סמפון מלא דם. אמר להו לבני ביתו של רבה בר רב נחמן, אמאי עבדיתו הכי – מדוע עשיתם כך, להשאיר את הסמפונות מלאים דם, והלא דם זה אוסר באכילה. אמרו ליה, אלא היכי נעביד – כיצד נעשה לרוקן את הסמפונות מהדם. אמר להו, קרעו את הכבד קודם צלייתו שתי וערב, ותיקבא לתחת – ובשעת הצליה הניחוהו כשהצד החתון כלפי מטה, כדי שיוכל הדם לזוב לצאת בצליה.

מוסיפה הגמרא: והני מילי – ודברים אלו, שצריך לקרוע שתי וערב קודם הצליה, לא נאמרו אלא בכבדא – בכבד, אכל מקלא – טחול של בהמה, אף על פי שיש לו צבע של דם ונראה כאילו יש בו ריבוי דם כמו בכבד, אינו טעון קריעה, ומותר אפילו בבישול, מפני ששוימא בעלמא הוא – סתם שומן הוא, ואין בו ריבוי דם יותר מבשר אחר. כי הא – וכמו זה שמצינו דשמואל עבדי ליה תבשילא דמחלי ביומא דעביד מלאי – לשמואל היו עושים תבשיל של טחולים ביום שהיה מקיז דם, ומוכח שלא חשש בו לריבוי דם, והתיר אפילו לבשלו בקדירה.

הגמרא דנה בדיני צליית כבד או כחל בשיפוד אחד עם הבשר: איתמר – נאמר בבית המדרש, כבדא עילוי בשרא שרי – הצולה כבד עם בשר אחר בשיפוד אחד, והכבד נעוץ בשיפוד מעל הבשר, אף על פי שהדם זב מהכבד על הבשר הרי זה מותר, שהרי דמא משרק שריק – דרכו של דם להחליק על גבי הבשר וליפול ממנו, ואינו נבלע בו. אבל כחל עילוי בשרא – הצולה כחל עם בשר בשיפוד אחד, והכחל נעוץ בשיפוד מעל הבשר, הרי זה אסור. מאי מעמא, מפני שהחלב הנוסף מהכחל בשעת צליה סרויב מקריד – דרכו להידבק בבשר ולהיבלע בו, ואסורו.

רב דימי מנהרדעא סתני אפאכא – רב דימי מנהרדעא שנה שמועה זו להפך, כחל עילוי בשרא – אם הכחל נעוץ בשיפוד מעל הבשר, שרי – מותר, מאי מעמא, מפני שהחלב שחושא – חלב שנמצא בכחל לאחר שחיתת הבהמה אינו אוסר אלא מדרבנן, ולכן אין להחמיר ולחשוש שמא נבלע בבשר המונח תחתיו בשעת הצליה. אבל כבדא עילוי בשרא – כבד הנעוץ בשיפוד מעל הבשר, הרי זה אסור, מפני שדם איסור דאורייתא הוא, ויש להחמיר ולחשוש שמא נבלע ממנו בבשר שתחתיו.

פסק ההלכה בדיני צליית כבד וכחל עם בשר: דרש מרימר, הלכתא – הכרעת ההלכה היא, שכן כבדא וכן כחל, להניחם בשעת צליה תותי בשרא – מתחת לבשר אחר, שרי – מותר, אך להניחם עילוי בשרא – מעל בשר אחר, דיעבד אין – אם עבר והניחם לא נאסר הבשר, אך לבתלה לא יניחם כך.

מספרת הגמרא: רב אשי איקלע לבי רמי בר אבא חמוה – רב אשי הזדמן לבית חמיו רמי בר אבא, חזיה לקריה דרמי בר אבא – ראה שם את בנו של רמי בר אבא דקא

רש"י
חולין. פרק שמיני - כל הבשר דף קיא עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)"
תוספות

ומשום שמנונית – קאמר דאוסרט את המתבשל עמו, לפי שבויל מן הטורפה.
"ואינה נאסרת" – אם של היתר היא, ושללה עם טרפה, אינה נאסרת. לפי
 שטרודה לפלוט כל שעה, ואינה בולעת כלום. אבל דמא דנפיק מינה דכשרה
 מביעיה לא אי אסיר אחריני, ולא אי אסיר למימר: דבא להיתירא הוא, שהרי
 עיקרה דם. וכל זמן שפירש – פטטא לי.

דמות, וכי פירש — מביע לי מאי? קניא
בקופיה — הקנה עם כל המחבור לו, הריאה
והלב וכבר, וכולן נתבשלו יחד. דלמא פי
קנה חוץ לקדרה הוה — וסימפני הכבד
שופכין דרך קנה הכבד לתוך קנה הגדול של
ריאה, ויצא דם דרך חללו חוץ לקדרה. אי
נמי חליט הוה מפתח — ונתבשל דמו
בתוכו, כדי שלא יפלוט עוד שבתשלחו על
האחר. דמו המובלע בתוכו — מותר, כל
זמן שלא יצא. חליט ליה בחלא — צומתו
בחומץ, שהחומץ צומתו. אשטריינט, ושוב
אינו פולט עולמית, והדר מבשלי ליה עם
בשר אחר. חלא אסיר — אותו חומץ
שנצמט בו — אסור, דקסבר: מוציא מקצת
מן הדם. פי היכי דפליט הדר בלע —
מאותו חומץ עצמו, דכיון שנצמט ואינו
טרוד לפלוט — חזר ובולע. אמרו ליה בר
בי רב דלגיו לא אביל — אמרו לו לרב
נחמן: תלמיד שנתארח אצלך, אינו אוכל מה
שהביאו לפניו. נאמו לשבא — הגממיהו
והעליטוהו לשבא על כרחו. על שם אביו
קראו. מתובלת — התבלין מרכיב אותו.
שלווקה — הרבה מאד. נאסרת — לפי
שלאחר שגמרה פליטתה חזרת ובולעת.
תלת סאוי טחאי — שלש סאין פת נקיה,
פניה טחין בשמן ודבש. מי עדיפת לן מינה
— יום השבת היה. אמאי עבדיתו הכי —
אף על פי שדם הנבלע בו היתר הוא, מיהו
דם הכנוס בטמנונות — דם חורא, והותיבא
לתת — חתוכו למטה, שנתגורו בתנור
לצלוח, כדי שיזוב הדם ויצא. והני מילי —
דבעי קריעה בכבדא — מפני שדם כנוס
לתוכו, אבל טחלא — אין בו דם, ואפילו
לקדרה שרי. בי עבדי מילתא — הקזה.
כבדא עילוי בשרא — בתנור היו צולין כל
צלי שלהן, חוץ שפוד תלוי למטה.
ובשכבד נתון תחלה, ואחר כך הבשר —
נמצא הכבד עליון כשתולין אותו. דמא
משרק שריק — אף על פי שזב מן הכבד על
הבשר — אין בכך כלום, לפי שהדם על ידי
צלי אינו נוח לביבול, אלא מחליק ונופל.
מסרד סרד — גרוב ונבלע. הלכתא בוי —
ולדידן אסור לגמרי לכתחלה — לפי
שפחדים שלנו אינו תלויין אלא שוכנות.

ופעמים שמרים וזב השפור, ונמצא התחתון עליך. ופעמים שמשפילי, ונמצא חזר עליון. הלכך, בין שהכבד לצד הראש ובין שהוא לצד הזנב – אסור.

היפוך ליה דכבולעו כן פולטו וכי תימא: דאצטרך להתייר אפילו למאן דליה ב"ביצד צולין" (שם) כבולעו כן פולטו — אחתי מהאי טעמא, והבא ספקין דאסור בכתחלה לכולי עלמא ואי משום דפעמים נצלה הבשר שלמחן מן הכבד תחלה, והבשר ע' בלע, ולא היה לו שחית לפלוט — אם כן, בשרא עלוי בשרא נמי ליחסר מהאי טעמא כשהתחתון נצלה קודם, ומסירין אותו מן כבולעו כן פולטו. והא דאמרין ב"ביצד צולין" (שם) דלב קורעו אחר ביטולו משום דכבולעו כן פולטו, אף על פי שיש בו שפ' דם דאורייתא — אף על גב דאמר ב"הקומץ רבה" (מנחות כא,א): דם שבשול אינו עובר עליו, מכל מקום תחלה כשנפלט, עד' תחלתו דרבנן, ומיהו קשה: לפי מה שפירש הקונטרס לעיל דם כבד אפילו פירש — לאו דאורייתא, מדלא חשיב ליה בפרק ד' תו' בשרא שר — ואם תאמר: כחל היאך מותר תותי בשרא? הלא שמננית הבשר נוטף על הכחל? ואי בקרעו שתי ועברו מותר לבשלו עם הבשר בקדרה! ויש לומר: דהבא גרע טפי, דאף על פי שקרעו — עדיין נוטף החלב מן הכחל על הבשר — והיבא דקרעו שתי ועבר וטחו בכותל — דמותר לבשלו עם בשר בקדרה, כדרי רבינו תם, ולא מצינו בקונטרס שחולק עליו ששמננית הבשר על הכחל. ומה שנזכרים שלא לחתוך כחל רותח בסכר — ש' מנהגו של הבל הוא, אפילו בשפוד אחד בשרא — ככתבתי הוא דאסור מטעם דפרישותי, אבל כדבישר אחד

בהא דרב הונא חלטי ליה בחלא ורב נחמן חלטי ליה ברותחין — ואם תאמר: ותפשט מינה דאסור, מדהוו צריכי למחלטיה! ויש לומר: דלדידו נמי הוה מספקא להו, ולכן היו מחמירין. ודוקא לבשל עם הבשר הוו חלטי ליה, שלא תאסור הבשר, אבל בפני עצמה — אינה נאסרת.

רב בר שבא איקלע לבי רב נחמן אייתור ליה
 כבדא שליטא ולא אבל — צריך לומר:
 שלא היה נחלט ברותחין, ולפי שלא היה בשור
 אחר עמו — לא הוצרכו לחלוט. אף על פי
 שפולט דם ואוסר הדרוטם והכלים — מזה לא היו
 חוששין, כיון שהכבד עצמו מותר. שאין לומר
 שנחלט, ועל ידי כן היה רב נחמן מתיר, אבל
 אם לא נחלט היה אסור, ובר שבא איה סבור
 דחליטה אינה מועלת — אכן, לא מיהי שפיר
 "כתנאין", דתנאים לא נחלקו בה.

וְחִתּוּכִיָּה לַחֲתָן — לְבַשְׁלוּ בְּקֶדֶרֶת אֶחָד
צְלִיתוֹ אוּ מִלְחֻתוֹ אִירִי. דֹּא
לֹאֹכְלוּ צֵלִי — לָמָּה לִי חֲתוּכִיָּה דְמָה שְׂפֹלֶט —
שֶׁרִיק נֹתֵפֵל, דְּמָה שְׁלֵא נִפְלֵט — הוּא דִם
הָאֲבִירִים שֶׁלֹּא פִירֶשׁ, וְשׁוּרִי, פֶּרֶק "דִם שְׁחִידָה"
(כְּרִיתוֹת כֹּא). וְאִי מִשּׁוּם דִם סִמְפוֹנוֹת הַכְּבֵד
צִירִךְ קִרְיֵהָ אָף לְצֵלִי, דְּהוּי בְּכֵרֵת אֵף עַל פִּי
שְׁלֵא פִירֶשׁ — אִם כֵּן, בְּטַחֲוֹל נִמִּי אִי אִיכָא
סִמְפוֹנוֹת. לָמָּה לֹא יִצְטָרֵךְ קִרְיֵהָ וְעַד: דִּסְבָּרָא
הוּא דֹאִין בְּטַחֲוֹל סִמְפוֹנוֹת, וְאִם כֵּן מָה בֹא
לְחַשְׁמִיעִינָה "אֲבָל טַחֲוֹל, לֹא כֵּן" וּבְהַלְבֹחֵת
גְּדוּלוֹת תַּבֵּי: אִי מֵאֵן דְּמִצְטָרֵךְ כְּבֹדָא בְּטַחֲוֹל
— צִירִךְ לַחֲתוּכִיָּה. מֵאִי טַעמָא: דְּאִיזִיל דְּמֵא
וּמְכַנִּס בְּסִמְפוֹנוֹת. וְהִיכָא דִלָּא קִרְיֵה —
לְקִרְיֵה לְאַחֵר שְׂבוּלוֹ. וְחוּדוֹר, וְיֵצֵא דִם הַנְּכֵס
בְּסִמְפוֹנוֹת. וְלֹא חִישְׁינן שְׂמֹא דִם סִמְפוֹנוֹת חוּד
וּנְבֵל עֲבָד — דְּהֵא מִסְקִין בִּיִּצְעָד צִלְיִךְ
(פִּסְחִיט ע.ד.) כְּדִבּוּל עַל פִּיט.

אבל טחלא שומנא בעלמא הוא — היינו דוקא גוף הטחול הוא שומן, אבל דם היוצא ממנו — אסור, כדנתיא פרק "דם שחיטה" (כריתות כא.ב).

כבדא עילוי בשרא אסור — לכתחלה אסור
לכולי עלמא, אף עג גב דבשרא עילוי
בשרא שרי, אפילו למאן דלית ליה בריק "ביצד
צולין" (פסחים ע"ב), כבולעו כר פולטו, משום
דם משרק שריק, בבדי, שיש כר רוב דם,
שאני יכול לצאת את כל מליחה כמו בשרא
בשר דממשעת כוליה שמעתין — לא שרא
שפיר, ולפירוש רבינו תם לא ניהא כולי האי —
דכבולה שמעתין אג נסתפק בדם הכבד כי אם
להקל ולהתיר בלא מליחה, ולא להחמיר. ואף
על פי שדברנו לעיל שאינה בולעת מחמת
שטרודה לפלוט לעולם, מכל מקום עיקר
השמעיה אינה מדבר זז, ולכאורה משמע

שמותו טעם שדברנו בכח השמועה הוא בא לאסור כבדא עליו בישרא. ומיהו יש לומר: דקאי אמאי דאמרין מקמי הך מילתא: הני מילי כבדא, שיש בו רוב דם. אבל טחלא – שמונא בעלמא הוא. **רמא** – משרק שריק – ואם תאמר: למה לי האי טעמא? יין (שם) כבדלו כך פולטו – אבתי קשה: דמסקין הוה דמיליתא שריא אפילו לכתחלה בשלמטה מן הכבד תחלה, והכבד עדיין פולטת, ונופל על הבשר. וכשמסירין הבשר הרי חתון נפלה קודם, ומסירין אותו מן השפוזו ויש לומר: דבבד שיש בו שפע דם לא אמרין מן חלב פולטת, אלא על פי שיש בו שפע דם. הלב מתבלש ומתייבש במקומו בחלב הלב. ויהי, מכל מקום תחלה כשנפלט, עד שלא נתבשל – דהיא אורייתא. אבל חלב שחוטש – אורייתא, מדלא חשיב ליה בפרק "דס שחיטה" (כריתות כא,ב) בהדי לב וטחול וכליות. על הכחל ואי בקרעו שחי וערב וטחו וכוותל – אם כן, עליו בישרא נמי לישתרי, דהא ידיו נוטף החלב מן החלל על הבשר, וינכר שהוא בעין. ויש ללמוד מכאן דהתר פשוט: ולא מצינו בקונטרס שחולק עליו בזה, דהא בהדיא שרי הכא תותי בישרא, אף על פי של חלב הוא, דאפילו בשפוז אחד שרינן הכא לכתחילה, כשהכחל למטה. ואפילו עילוי

מליח אינו כרותה — הוא דתניא (חולין קיא,ג) דטמא מליח וטוהר תפל אסור — היינו בדגים, דרפו קרמיהו. **אמר** אביי האי היתרא בלע בר — לא רצה לומר משום דהוי נותן טעם בר נותן טעם כמו דגים שעלו בקערה — דאביי לטעמיה, דחשיב ליה חד טעמא משום חורפיה דצנון. ואף על גב דלקמן אסר אביי — אליבא דרב כהנא קאמר לה. **ולא** היא שאני התם דנפיש מוריה —

כלומר, מכאן אין להוכיח, אבל הוא פירוש אמרה, כדמוכח בסמוך. **אבא** בר אבא — אבא דשמואל הוה, כדאמרין בפרק "מי שמתו" (ברכות יח,ב). **כרבי** חייא בר אבא סבירא לי — אין הלכה כן, אלא כדפסקין בפרק "ביצד מברכין" (שם מא,ב).

הלכתא דגים שעלו בקערה — של בשר, מותר לאוכלן בכותח. אם הקערה והדגים צוננים — לא איצטרך לפסוק, דליכא מאן דפליג. אלא כשהאחד מהן רותח, דבין עלאה גבר בין תתאה גבר, קליפה מיהא בעי, כדאמרין בפרק "ביצד צולין" (פסחים עא,א) אדמיך ליה בלע. בשם רש"י פירש רבינו יהודה בן נתן תתנה דוקא עלו — שר, אבל נחבשלו — אסור, דכחז טעמא חשיב, וכל מעשה לפניו בביצים שנתבשל בקירה של חלב, ואסר לעשות מהם מוליתא של בשר. ויש להביא ראיה לדבריו מצנון שחתכו בסכין, דאסור לאוכלו בכותח משום דאגב חורפיה בלע טפי, וחשיב כחד טעמא, ונתבשל לא גרע מצנון. ומיהו לפירוש לשון אחר שפירש בקונטרס דטעמא דאסור משום שהשומן קרוש על הסכין ואינו ניכר, והוי טעם ראשון בצנון — אין ראיה משם. ומותר לשון הקונטרס משמע דאין חלוק בין עלו לנחבשלו. דלעיל גבי נותן טעם בר נותן טעם פירש בקונטרס: דאם היו מבושלים עם בשר ממש או לאכול חלב בקערה — מודה שמואל דאסור, והוי נותן טעם ראשון. משמע מתוך פירושו דמבושלים עם בשר — דהוא דאסור, אבל מבושלים עם הקערה — שרי, והוא

שפיד כבדא עילוי בשרא, אמר: כמה יהיה האי מרבנן! אימר דאמור רבנן - דיעבר, לכתחלה מי אמור? ואי אפיא בי דוגי - בשרא עילוי כבדא נמי אסור. - ומאי שנא מדמא דבשרא? דמא דבשרא - שכן, דמא דכבדא - קפי. אמר רב נחמן, אמר שמואל: כסין ששחט בה - אסור לחתוך בה רותח. צונן - אמרי לה: בעיני הדחה, ואמרי לה: לא בעיני הדחה. אמר רב יהודה, אמר שמואל: קערה שמלח בה בשר - אסור לאכול בה רותח. ושמואל למעמיה, דאמר שמואל: מליח - הרי הוא פרוחת, וכבוש - הרי הוא כמבושל. כי אתא רבין אמר רבי יוחנן: מליח - אינו פרוחת, וכבוש - אינו כמבושל. אמר אביי: הא דרבין ליתא, דההיא פונקא דתוה בי רבי אמי דמלח ביה בשרא - ותבריה. מכדי רבי אמי תלמיד דרבי יוחנן הוה, מאי טעמא תבריה? לאו משום דשמיניא ליה מיניה דרבי יוחנן דאמר: מליח - הרי הוא פרוחת! יתיב רב כהנא אחיה דרב יהודה קמיה דרב הונא, ויתיב וקאמר: קערה שמלח בה בשר - אסור לאכול בה רותח, וצנון שחתכו בסכין - מותר לאכול בכותח. מאי טעמא? אמר אביי: האי - היתרא בלע, והאי - איסורא בלע. אמר ליה רבא: כי בלע היתרא, מאי הוי! סוף סוף, האי היתרא דאתי לדי איסורא הוא, דאיסורא קאכיל! אלא אמר רבא: האי - אפשר למטעמיה, והאי - לא אפשר למטעמיה. אמר ליה רב פפא לרבא: ולמטעמיה קפילא ארמאה, מי לא תנן, קדרה שבישל בה בשר - לא יבשל בה חלב, ואם בישל - בנותן טעם. בישל בה תרומה - לא יבשל בה חולין, ואם בישל - בנותן טעם. ואמרין: בישלמא תרומה - טעים לה בהן, אלא בשר בהלב - מאן טעים לה? ואמר לן למטעמיה קפילא. הכי נמי - למטעמיה קפילא! - הכי נמי, כי קאמינא - דליכא קפילא. איתמר, דגים שעלו בקערה, רב אמר: אסור לאכול בכותח, ושמואל אמר: מותר לאכול בכותח. רב אמר אסור - נותן טעם הוא, ושמואל אמר מותר - נותן טעם בר נותן טעם הוא. והא דרב, לאו בפירוש איתמר אלא מפלגא איתמר. דרב איקלע לבי רב שימי בר חייה בר בריה, חש בעיניו, עכדו ליה שייפא בצעא. בתר הכי רמו ליה בשולא בגווה, טעים ליה מעמא דשייפא, אמר: יתיב מעמא בולי האי! ולא היא, שאני התם - דנפיש מררה טפי. רבי אלעזר היה קאים קמיה דמר שמואל, אייתו לקמיה דגים שעלו בקערה וקא אכיל בכותח, ותיב ליה ולא אכל. אמר ליה: לרבך דתיב ליה - ואכל, ואת לא אכלת? אתא לקמיה דרב, אמר ליה: הדר ביה מר משמעתי? אמר ליה: חס ליה לזרעיה דאבא בר אבא דליספי לי מידי ולא סבירא לי. רב הונא ורב חייה בר אשי הוו יתבי, חד בהאי גיסא דמברא דסורא, וחד בהאי גיסא דמברא. למר אייתו ליה דגים שעלו בקערה ואכל בכותח, למר אייתו ליה תאנים וענבים בתוך הפעודה ואכל ולא ברין. מר אמר ליה לחבריה: יתמא! עבר רבך הכי? ומר אמר ליה לחבריה: יתמא! עבר רבך הכי? מר אמר ליה לחבריה: אגא בישמואל סבירא לי, ומר אמר ליה לחבריה: אגא פרבי חייא סבירא לי. דתני רבי חייא: פת פוטרת כל מיני מאכל, ויין פותר כל מיני משקין. אמר חזקיה משום אביי, הלכתא: דגים שעלו בקערה - מותר לאוכלן בכותח, צנון שחתכו בסכין שחתך בה בשר - אסור לאוכלו בכותח. והני מילי צנון, דאגב

שפיד — נותן בשפוד, ולא היה חש למה שהכבד יהיה עליו. **בי דוגי** — שנותניו כלי לקבל השומן, כדרך שאנו עושין לאווחין, והוא נקרא "בי דוגי" בלשון ארמי. **בשרא עילוי כבדא נמי אסור** — לפי שדם הכבד נוטף לתוך הכי דוגי, ונמצא אוכלו. **ומאי שנא מדמא דבשרא** — והרי אף דם הבשר, כשאין שם כבד, וב עם השומן, ואנו אוכלין אותו? **ומשני דמא** **דבשרא שכן** — יורד לשולי הכלי, והשומן צף למעלה, ומניחם לתוך הכלי מראה אדמומית שבשולים. **קפי** — צף למעלה, כמו (מלכים ב' ו) "ידעץ הברזל", ומתרגמין: וקפא פורלא. והלכות כחל כבר למדנו למעלה: לצלי — בעי קריעה שתי וערב, ואם לא קרעו — מותר, כלישנא קמא דרב, דהא תניא בוויתא. ולקדרה — קרעו שתי וערב ושחו בכותל. **סכין ששחט בה** — אידי דבית השחיטה רותח, בולע הסכין מן הדם, ואסור לחתוך בה רותח מפני שחתך ופולט בו. **צונן** — ואם חתך בה צונן, בעי הדחה — והוא צונן. קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה דבר רותח — לפי שנבלע בה הדם, ונותן טעם ראשון והוי כאיסור גמור. **הא דרבין** — דאמר: רבי יוחנן מיקל — ליתא. **דההיא פינבא גרסינן** — קערה של חרס, שאין לה תקנה בהגעלה. מכדי רבי אמי תלמיד דרבי יוחנן ב" — אביי מסק ליה למילתיה. **וצנון** שחתכו בסכין — אף על גב דאגב חורפיה דצנון, איגר"ש בלעו, הוא בולע משמנונית הסכין הקרוש עליו, והוי האי צנון נתינת טעם ראשון, שהרי בלע איסור ממש והוי כבשר. מותר לאכול — לאותו צנון בכותח שיש בו נסיובי הדלבא, כדמפרש טעמא: דכיון שבלע מן השמנונית, דהיתרא בלע. **והאי איסורא בלע** — קערה בלעה דם. **סוף סוף האי היתרא לדי איסורא אתי** — כשנותנו בכותח. **האי** — צנון אפשר לו לישראל לטועמו קודם שיתנו בכותח, והאי "מותר" דקאמר — בגון שטעמו בתחלה, ולא היה בו טעם שמנונית. **והאי** — דם הקערה, לא אפשר למטעמיה — לפי שאסור הוא, הלכך אין לו תקנת דיתר. **קפילא** — נחתום גוי. **בי קאמינא** — דאסור לאוכלו בה רותח, בדליכא קפילא. דגים שעלו בקערה — מן הצלי, כשדיו רותחין נתנו לתוך הקערה שאכלו בה בשר. **אסור לאוכלן בכותח** — לפי שהבשר נותן בהם טעם. **נותן טעם בר נותן טעם הוא** — אם היו מבושלים עם בשר ממש, היה אסור לאוכלן בכותח. **אי נמי** מודה שמואל שאסור לאכול חלב רותח בקערה — דנותן טעם ראשון הוי כבשר גמור. אבל קערה זו היא עצמה אינה בשר, אלא על ידי נותן טעם, ואינה כבשר. **שייפא** — משיחה מסממנים. **בצעא** — קערה. **רמו** בישולא — באותה קערה לאחר זמן. **אמר יתיב מעמא** — בקערה. **בולי האי** — שחור ונותן טעם בבישול, ומאן דשמע סבר: דאית ליה לרב נתינת טעם בר נתינת טעם נמי בעלמא. **ולא היא** — דגבי סממנים נפיש מררייה, מרים הם מאד. **קאים קמיה** — משמש לפניו בסעודה. **לרבך** — רב שלמדת ממנו שאסור. **אבא בר אבה** — אבא דשמואל הוה, וחסיד גדול היה. **דליספי לי מידי דלא סבירא לי** — לא היו דברים מעולם. **בהך גיסא דמברא דסורא** — שהיה הנחר מפסקין. **תאנים וענבים** — לא אתו לליפתן, וקיימא לן (ברכות מא,ב) דברים הבאים לאחר סעודה, כלומר הרגילים לבא לאחר סעודה — טעונין ברכה בין לפניהם ובין לאחריהם, אפילו הביאן בתוך הסעודה. דכיון דאין ליפתן, אין חפת פותרת. **יתמא** — בלא דעת.

הבליעה היא בלעה טעם של איסור, שהרי נבלע בה דם. השיג
 רבא על דבריו: אִמְר ליה רבא לאבוי, כִּי בִלַע הֵתִירָא מֵאֵי הָוֵי – מה
 תועלת יש כאשר תאמר שהסכין בלעה טעם של היתר, והרי סוף
 סוף הֵאִי הֵתִירָא – טעם היתר זה, היתר דִּמְתִּי לִידֵי אִיסוּרָא הוּא –
 הוא היתר שסופו לבוא לידי איסור, דִּאִיסוּרָא קֶאֱבִיל – שהרי
 בשעה שיאכל את הצנן בתוך הכותח יהיה טעם זה אסור, מפני
 שיהיה מעורב בחלב.
 אִלָּא אִמְר רבא, טעמו של רב כהנא שהתיר לאכול את הצנן הזה
 בכותח הוא מפני דהאי – צנן שנחתך בסכין של בשר, אִפְשָׁר
 לְמַטְעֵמִיהּ – מותר לטעום אותו לאחר שנחתך וקודם שמעריבים
 אותו בכותח ולהרגיש אם יש בו טעם בשר או לא, ורב כהנא לא
 התיר אלא כאשר טעמו אותו והרגישו שאין בו טעם בשר, וְאִילוּ
 הֵאִי – קערה שמלח בה בשר, לֹא אִפְשָׁר לְמַטְעֵמִיהּ – אסור לטעום
 ולבדוק אם יש בה טעם דם, מפני שאם באמת יש בה טעם דם הרי
 הטעם יעבור על איסור אכילת דם.
 רב פפא מקשה על טעמו של רבא: אִמְר ליה רב פפא לרבא, מדוע
 אין לקערה תקנה על ידי טעימה, וְלְמַטְעֵמִיהּ קִפְּיָא אִתְּרָא – והרי
 אפשר לתת לנחתום נכרי לטעום תבשיל שיתבשל בה, והוא יאמר
 אם מורגש בו טעם דם. וראה לדבר שסומכים על טעימת נחתום
 נכרי, שכן מִי לֹא תָנִן – האם לא שנינו בברייתא (תוספתא תרומות פ"ח
 ה"ב) קִדְרָה שְׂבִישָׁל בַּהּ בִּשְׂרָא, לֹא יִבְשָׁל בָּהּ אַחֲרָא מִכֵּן חֵלֶב, מפני
 שטעם הבשר מתבשל עם החלב, וְאִם עֲבַר וְנִבְשָׁל, נֹאסֵר הַתְּבִשָּׁל
 בְּנוֹתָן מֵעַם – אם מורגש בו טעם הבשר. וכן קדרה שְׂבִישָׁל בַּהּ
 תְּרוּמָה, לֹא יִבְשָׁל בָּהּ אַחֲרָא מִכֵּן מֵאֵכֶל שֶׁל חוּלִין שֶׁעֵתִיד לְהֵאֱכֹל
 לִזֹּר, מפני שטעם התרומה נבלע בחולין ואוסרו לִזֹּר, וְאִם עֲבַר
 וְנִבְשָׁל, נֹאסֵר הַתְּבִשָׁל לִזְרִים בְּנוֹתָן מֵעַם – אם מורגש בו טעם
 התרומה. וְאִתְּרָנִן – ואמרנו על דברי הברייתא הזו, בְּשִׁלְמָא –
 הברייתא מובנת בדין השנוי בסיפא, כאשר החשש הוא שמא יש
 טעם תְּרוּמָה בתבשיל, שהרי מֵעַם לֹא בָּהֶן – מותר לכהן לטעום
 את התבשיל ולבדוק אם מורגש בו טעם תרומה, מפני שאף אם
 הטעם מורגש לא עבר איסור בטעימתו, שתרומה מותרת לכהנים,
 אִלָּא ברישא, כאשר החשש הוא שמא יש לתבשיל טעם בִּשְׂרָא
 בְּחֵלֶב, מֵאֵן מֵעַם לֹא – מי יטעם את התבשיל ויודיע אם מורגש בו
 טעם הבשר, והלא אסור לטעומו שמא אכן יש בו טעם אסור.
 וְאִמְר לן – ואמר לנו רבינו על שאלה זו, לְמַטְעֵמִיהּ קִפְּיָא – שיטעם
 את התבשיל נחתום נכרי, והוא יודיע לנו אם יש בה טעם בשר
 בחלב. ואם כן הָקָא נִמִּי – גם בענינו, בקערה שמלח בה בשר,
 לְמַטְעֵמִיהּ קִפְּיָא – שיטעם נחתום נכרי ויודיע אם מורגש טעם דם
 בתבשיל שמתבשל בה. השיב רבא לרב פפא: הָקָא נִמִּי – אכן גם
 כאן אם יטעם נחתום נכרי ויאמר שאינו מרגיש טעם דם יהיה
 מותר לאכול בה רותח, כִּי קֶאֱמִינָא – ומה שאמרתי שאסור לאכול
 בה מפני שאסור לטעום ממנה, דיברתי באופן דְּלִיבָא קִפְּיָא –
 שאין נחתום נכרי לפנינו.
 מתוך הנידון על קערות הבלועות בטעם איסור, מבררת הגמרא
 מה דינן של קערות הבלועות בטעם בשר או חלב: אִתְּרָא – נאמר
 בבית המדרש, דָּיִם שְׁעָלוּ – שהוציאו אותם ורותחים מן הצליה,
 והניחו אותם בַּקְעָרָה שאכלו בה בשר, וטעם הבשר בלוע בה. רַב
 אִמְר, אִסוּר לְאֵכֹל בְּנוֹתָן – אסור לאכול את הדגים הללו ביחד
 עם מאכל של חלב, כגון כותח שהוא מין מאכל שמעורבים בו
 נסיובי החלב. וְשְׂמוּאֵל אִמְר, מוֹתֵר לְאֵכֹל (את הדגים) בְּנוֹתָן.
 מפרשת הגמרא: רַב אִמְר אִסוּר לְאֵכֹל בְּנוֹתָן, מפני שהבשר
 שטעמו בלוע בקערה נוֹתֵן מֵעַם הוּא בדגים, ונמצא שאוכל טעם
 בשר עם החלב שבכותח. וְשְׂמוּאֵל אִמְר מוֹתֵר לְאֵכֹל בְּנוֹתָן, מפני
 שהבשר 'נוֹתֵן מֵעַם פִּי נוֹתֵן מֵעַם' הוּא בדגים, כלומר, אין טעם
 הבשר עצמו מורגש בדגים, שהרי לא התבשלו עמו, אלא מורגש
 בהם טעם מועט שקיבלו על ידי הקערה שבלעה את טעם הבשר,
 וטעם קלוש כזה אינו נחשב 'בשר' שיהיה אסור לאוכלו עם חלב.
 מוסיפה הגמרא: וְהָא דִּרְבִּי – שמועה זו שנאמרה בשם רב, לֹא

שְׂפִיד בְּבִרְא עֲלֵיו בִּשְׂרָא – שהוא צולה כבד מעל בשר אחר. אִמְר
 רב אשי, בְּמָה יִתִּיר (גס ורוח) הֵאִי מִרְבָּנִן – תלמיד חכם זה, והלא
 אִמְר – מה שיכולים אנו לומר דִּאִמְרוּ רַבָּנִן – שאמרו רבותינו
 להכשיר בצליית כבד מעל הבשר כשעשה כך בְּרִיעָבָה, אבל
 לעשות כך בְּלִתְהֵלָה, מִי אִמְרו – וכי אמרו רבותינו שמוות.
 ממשיכה הגמרא לבאר דיני צליית כבד עם בשר: וְאִף עַל פִּי
 שהתירו לצלות בשר מעל הכבד, מכל מקום אִי אִיכָא בִּי דוֹנִי –
 אם יש מתחת לשיפוד כלי העשוי לקבל את השומן הנוטף
 מהבשר, בְּשִׂרָא עֲלֵיו בְּבִרְא נִמִּי אִסוּר – אסור לצלות אפילו בשר
 מעל הכבד, מפני שדם הכבד נוטף לתוך השומן ואוסרו. שואלת
 הגמרא: וְמֵאֵי שָׁנָא – ובמה שונה דם הכבד שאוסר את השומן
 שבכלי מִבִּרְא בְּשִׂרָא – מדם הבשר עצמו שאינו אוסר את השומן.
 משיבה הגמרא: דִּמְא בְּשִׂרָא שֶׁכֵּן – דם הבשר דרכו לשקוע
 ולשכון בשולי הכלי, והשומן צף מעל גביו ואינו מעורב בו, אבל
 דִּמְא בְּבִרְא קָפִי – דם הכבד צף למעלה ומתערב בשומן ואוסרו.
 הגמרא מפרשת דיני כלים שנאסרו על ידי דם: אִמְר רַב נַחֲמָן אִמְר
 שְׂמוּאֵל, סָכִין שֶׁשָּׁחַט בָּהּ, אִסוּר לְהַתִּיךְ בָּהּ מֵאֵכֶל רוֹתֵחַ, משום
 שבית השחיטה רותח, ועל ידי הרתיחה נבלע דם הבהמה בסכין,
 וכשחותך בה מאכל רותח נפלט על ידי הרתיחה טעם הדם
 מהסכין ונבלע במאכל ואוסרו. ואם חתך בסכין זו מאכל צונן,
 טעם הדם אינו נפלט בצונן, ומכל מקום אִמְר לַהּ בְּעֵינֵי הַדָּחָה – יש
 אומרים שהמאכל טעון הדחה במים במקום החתך, וְאִמְרֵי לַהּ לֹא
 בְּעֵינֵי הַדָּחָה – ויש אומרים שאינו טעון אפילו הדחה.
 הגמרא מפרשת האם כלי בולע דם גם על ידי מליחה: אִמְר רַב
 יְהוֹדָה אִמְר שְׂמוּאֵל, קִעְרָה שְׂמִלַח בַּהּ בִּשְׂרָא, אִסוּר לְאֵכֹל בָּהּ מֵאֵכֶל
 רוֹתֵחַ, מפני שעל ידי המליחה בלעה הקערה מהדם שיצא
 מהבשר, וכשיאכל בה מאכל רותח ילע טעם הדם במאכל.
 מפרשת הגמרא: וְשְׂמוּאֵל לְמַטְעֵמִיהּ – ומה שאמר שמואל לשיטתו
 אמר זאת, וְאִמְר שְׂמוּאֵל, מְלִיחָא – דבר מלוח הֵרִי הוּא פוֹלֵט טַעַם
 ומבליעו במאכל שנוגע בו בִּשְׁמֵשׁ שְׂרוֹתָהּ מְבַלְעֵי טַעַם בְּמֵאֵכֶל
 שנוגע בו, וְדַבֵּר בְּבוֹשׁ בְּחוּמָץ, הֵרִי הוּא בְּמִבְשָׁל – כאילו התבשל
 בחמין, ואם כבשו איסור והיתר יחדיו בלע ההיתר מהאיסור כאילו
 נתבשלו יחדיו. ומאחר שמליח הוא כרותח, כח המלח גורם לדם
 להבלע בקערה שבה נמלח הבשר.
 הגמרא מביאה דעה חולקת: כִּי אִתָּא – כשבא רַבִּין מארץ ישראל
 לבבל אִמְר בשם רַבִּי יוֹחָנָן, מְלִיחָא אִינוּ כְּרוֹתֵחַ וְכַבּוּשׁ אִינוּ בְּמִבְשָׁל.
 דוחה אביי את דברי רבין: אִמְר אֲבִי, הָא דְּרַבִּין לִיתָא – מה שאמר
 רבין בשם רבי יוחנן אינו נכון, דְּהֵימָּא שִׁינְבָא – שהרי היה קערת
 חרס אחת הִתְּחָה בִּי רַבִּי אֲמִי – שהיתה בבית רבי אמי, דְּמִלַח בִּיהּ
 בְּשִׂרָא – שמלח בה בשר, וְתַבְרִיָּה – ואחר כך שבר אותה, מפני שעל
 ידי המלח בלעה הקערה דם, וכלי חרס אין לו תקנה בהגעלה.
 מַכְרִי – והרי רַבִּי אֲמִי תִלְמִיד דְּרַבִּי יוֹחָנָן הָוֵה – היה תלמיד של רבי
 יוחנן, מֵאֵי מֵעָמָא תַבְרִיָּה – מדוע שבר את קערתו, לֹא מִשּׁוּם
 דְּשִׁמְיָא לִיה מִינֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן – האם לא מפני ששמע מרבי יוחנן
 דִּאִמְר 'מְלִיחָא הֵרִי הוּא כְּרוֹתֵחַ', ובודאי יש לנו לקבל את דברי רבי
 אמי בשם רבי יוחנן, שמליח כרותח, ולא את דברי רבין.
 הגמרא מבארת שיש הבדל בדינים אלו בין שאר איסורים לבשר
 בחלב: יְתִיב רַב כְּהֵנָא אַחֲוֵה דְּרַב יְהוֹדָה קָמִיהּ דְּרַב חוּנָא – רב כהנא
 אחיו של רב יהודה ישב לפני רב הונא, וְיָתִיב וְקָאִמְר – וכך ישב
 ואמר, קִעְרָה שְׂמִלַח בָּהּ בִּשְׂרָא, אִסוּר לְאֵכֹל בָּהּ רוֹתֵחַ, מפני
 שהקערה בלעה דם במליחה, וְצִנּוֹן שֶׁתִּתְּבוּ בְּסָכִין שֶׁל בִּשְׂרָא, אף על
 פִּי שמתוך חריפותו של הצנן הוא בולע טעם בשר משמנונית
 הבשר הקרושה מן הסתם על גבי הסכין, מכל מקום מוֹתֵר לְאֵכֹל
 בְּמֵאֵכֶל חֲלָבִי הַנִּקְרָא 'בְּנוֹתָן', ואין בו איסור בשר בחלב.
 מבררת הגמרא: מֵאֵי מֵעָמָא – מהו טעם ההיתר. משיבה הגמרא:
 אִמְר אֲבִי, הֵאִי – צנן שנחתך בסכין של בשר, הֵתִירָא בִּלְע – בלע
 טעם של בשר מותר, ובשעת הבליעה לא היה עדיין כל איסור,
 וְאִילוּ הֵאִי – קערה שנמלח בה בשר, אִיסוּרָא בִּלְע – כבר בשעת

מטע טעם חלב מצידו החיצון עד כדי קליפה. ואי אית ביה פילי –
 ואם הוא צלי וגם יש בו בקעים, בוליה אסור – נאסר כולו ולא
 מועילה קליפה להחירו, מפני שעל ידי הבקעים התפשט החלב
 בכולו. וכן אי מתבל בתבלין – אם התבשל הבשר כשהוא מתובל
 בתבלין, הרי התרכך על ידי התבלין ומעתה הוא נוח לבלוע, ולכן
 בוליה אסור – נאסר כולו, שכולו בלוע מטעם החלב ואין מועילה
 קליפה להחירו.
 הגמרא מפרשת את הדינים הנוהגים במהול האדום שיוצא
 מהבשר לאחר הצליה: אמר רב נחמן אמר שמואל, בשר לחם
 שחתך עליו בשר לאחר שעלה מן הצלי, אסור לאכלה מחמת
 המהול היוצא מן הבשר, מפני שדם הוא, ונבלע בכיכר. והני מילי
 דאמרי – ודברים אלו לא נאמרו אלא כשהיה הבשר אדום, והני
 מילי דאמרי – ודברים אלו לא נאמרו אלא כשהיה הדם את כל
 הכיכר מצד זה לצד השני עד שנראה משני הצדדים, והני מילי
 דאמרי – ודברים אלו לא נאמרו אלא כשהיה אותו המהול
 סמיך ועבה, אבל קליפתא – אם היה המהול צלול, לית לן בה –
 אין לנו לאסור מחמתו, מפני שאינו דם.
 ממשיכה הגמרא לספר כיצד נהגו האמוראים באותה כיכר:
 שמואל כשהיה מזומן אצלו לחם שחתכו עליו בשר לאחר צליה
 שרי ליה לבלבדי – היה משליך אותו לכלבו. אך רב הונא יהיב ליה
 לשמיעה – לא היה אוכלו בעצמו, אלא היה נותן לשמשו לאוכלו.
 שואלת הגמרא: מה פשטן? מה שתאמר קשה הוא, שהרי אי שרי
 – אם לחם זה מותר, לכולי עלמא שרי – הרי הוא מותר לכולם,
 ומדוע לא אוכלו בעצמו, ואי אסור – ואם הלחם אסור, לכולי עלמא
 אסור – הרי לכולם הוא אסור, וכיצד נתנו לשמשו לאוכלו.
 מיישבת הגמרא: שאני רב הונא – שונה הוא רב הונא משאר
 אנשים: דאניא דעתיא – שהוא איסטנסי, ונפשו מצטערת מדבר
 של מיאוס, ואף על פי שלדעתו אין איסור באכילת פת זו, נמנע
 מאכילתה מחמת המיאוס. ממשיכה הגמרא לספר: רבא אמר ליה
 – היה אוכל בעצמו את הלחם שחתכו עליו בשר לאחר הצליה,
 וקרי ליה חמר בשר – והיה קורא למהול האדום שנבלע בפת יין
 הבשר, מפני שלדעתו מוהל זה אינו דם.
 הגמרא מפרשת כיצד מותר להניח כלי תחת הבשר בשעת
 הצליה: אמר רב נחמן אמר שמואל, אין מניחין כלי תחת הבשר
 בשעת צליתו כדי לאסוף בו את השומן הוב מהבשר בצליה, עד
 שיכלה מהבשר כל מראה אדמומית שבו, כלומר, שסיים לפלוט את
 כל דמו, מפני שאם יניח כלי קודם לכן, יתערב הדם היוצא בצליה
 עם השומן שיתאסף בכלי, והשומן יאסר.
 שואלת הגמרא: מאן דענין – מנין אנו יודעים מתי נפלט כל הדם.
 מפרשת הגמרא: מר זוטרא משמיה דרב פפא אמר, משתעלה
 תימרתו – משעה שהבשר מעלה עשן בודאי כבר סיים לפלוט את
 דמו.
 מקשה הגמרא: מתקף לה רב אשי על דברי רב פפא, ודלמא –
 ושמא בשעה שהבשר מעלה עשן, תתא מלא, עלאה לא מלא –
 צידו התחתון הסמוך לגחלים הגיע כבר לשיעור שכלה כל
 אדמומית שבו, ולכן הוא מעלה עשן, אבל צידו העליון טרם הגיע
 לשיעור זה ועדיין דם זב ממנו.
 מסיקה הגמרא: אלא אמר רב אשי, לית ליה תקנתא – אין לבשר
 תקנה שיוכלו להניח כלי תחתיו בשעת צליה אלא משדא ביה
 תרתי גללי מלחא – אלא אם ישליכו בו שתי חתיכות מלח, אחת
 על הבשר, והשניה בתוך הכלי שתחתיו, וטבעו של המלח שהוא
 שואב את הדם אליו, וכך יגרר הדם אל המלח בשולי הכלי,
 והשומן ישאר נקי מדם.

דאנב חורפיה בלע – שמתוך חריפותו הוא בולע את טעם הבשר,
 אבל אם חתך בסכין זו קישות – קישוא, שהוא ירק מתוק, אינו
 בולע את טעם הבשר, אבל שמנונית הבשר עומדת על מקום
 החתך, ועל כן קרי לבי פסקית – יגרור מעט בסכין את מקום החתך
 ואכל – ואז יהיה רשאי לאוכלו בכוחה.
 ואם חתך בסכין של בשר קלחי דליפתא – קלחים של לפת, שרי –
 מותר לאכלם בכוחה, מפני שטעם הלפת מתוק ואין טעם שמנונית
 הבשר ניכר בו. אבל אם חתך בסכין זו קלחים דסילקא – של תרדן,
 אסור לאכלם בכוחה, ודינם כענן שנחתכה בסכין של
 בשר, מפני ששמנונית הבשר נותנת בהם טעם. ואי פתך בהו
 דליפתא – ואם עירב גם לפת בשעת חיתוך התרדן, שחתך חתיכה
 אחת מהלפת ואחריה חתיכה אחת מהתרדן, שפיר דמי – טוב
 הדבר, ומותר לאכול אף את התרדן בכוחה, מפני שמתיקות
 הלפת מבטלת את טעם השמנונית מהסכין, ושבו אינו נותן טעם
 בתרדן.
 הגמרא מבררת האם יש צורך להרחיק תבלינים מהכוחה: בנא
 מיניה – שאל רב דימי מרב נחמן, מהו לאנחי בנא דמלחא גבי בנא
 דבמבא – האם מותר להניח כד של מלח ליד כד של כותה, האם
 חוששים שמא יפול כותה לתוך המלח בלי ידיעתו, ויבוא למלוח
 במלח זה קדרה של בשר. אמר ליה רב נחמן לרב דימי, אסור, מפני
 שחוששים שיפול כותה למלח. חזר רב דימי ושאל, דמלח מאי –
 מה הדין להניח כד של חומץ ליד כד של כותה, האם גם כזה
 חוששים שמא יפול לתוכו כותה ויבוא לתת מאותו חומץ בתבשיל
 של בשר. אמר ליה רב נחמן, שרי – מותר. שאל רב דימי, ומאי שנא
 – ובמה שונה חומץ ממלח, מדוע במלח חוששים שמא יפול לתוכו
 כותה ובחומץ לא. השיב לו רב נחמן בבדיחות, לבי תיכול עלה
 בנא דמלחא – כאשר תמדוד לי כור של מלח בשכר שאשיב לך
 על שאלה זו, אז אשיב לך. והוסיף רב נחמן לפרש, מאי מעמא –
 מה באמת טעם החילוק, האי – מלח, אם יפול בו מן הכותה
 הסמוך אליה, איתיה איפורא בעיניה – ישנו לאיסור בעינו, מפני
 שהוא עב, וניכר במלח ואינו מתבטל, ואילו האי – חומץ, אף אם
 יפול בו מן הכותה, ליתיה איפורא בעיניה – אין האיסור בעינו, אלא
 הוא נמש בחומץ ואינו ניכר, וגם טעמו אינו מורגש בחומץ, ולכן
 הוא בטל לגמרי ואף אם יתן ממנו לתבשיל של בשר אין בכך
 כלום.
 הגמרא מספרת מעשה בענין תערובת בשר בכוחה: והוא בר
 גזלא – מעשה בבשר של גזול אחד דגפל לבדא דבמבא – שנפל
 לכד מלא כותה, והבשר היה צונן ולא היה מבושל או צלוי,
 ונשאלה השאלה האם יש לחשוש שבלע הבשר מטעם החלב
 שבכוחה מפני שהכוחה מלוח, או לא. שרייה – התירו רב חיננא
 בריה דרבא ממקום הנקרא פשרוניא באכילה. אמר על כך רבא,
 מאן חכים למישרי כי האי גזונא – מי חכם להתיר מקרה שכזה, אי
 לאו – אם לא רב חיננא בריה דרבא מפשרוניא שהוא חכם גדול
 וקפרי כי אמר שמואל – והבין שכאשר אמר שמואל שפליח חרי
 הוא ברוחה, הני מילי – לא אמר דברים אלו אלא היכא דאינו נאכל
 מן המלוח – במקרה שהמליח מלוח כל כך עד שמחמת רוב
 מלחו אינו ראוי להאכל כך עד שישחרו וידיחוהו במים להפיג
 ממנו את מליחותו, כעין שמולחים בשר להצניעו לזמן ארוך
 שמרבים מאד במלח, אבל האי בותחא – כותה זה, הרי נאכל
 מן המלח – אף על פי שהוא מלוח הרי הוא נאכל כך בלי הדחה,
 ולכן אינו פולט ומבליע את טעמו בצונן.
 מוסיפה הגמרא לפרש: והני מילי – ודברים אלו, שהבשר מותר,
 אינם אמורים אלא כשהיה הבשר חי, שאינו מבושל או צלוי, אבל
 אם היה צלי, בעי קליפה – צריך לקלוף סביב סביב, מפני שנבלע

חולין. פרק שמיני - כל הבשר דף קיב עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" רכג רש"י תוספות

קישות — מתוקה היא, ואינו נבלע בתוכה, אלא השמנונית צף ועומד על מקום החתך. הלכך, "גריר לבי פסקיה" — למקום חתך גורר מעט בסכין, "ואכיל" — אף בכוחה. הלכך, דגים שעלו בקערה — מותר לאוכלן בכוחה, כדאמר דאין נותן טעם הבא מן הממש אלא נותן טעם הבא מנותן טעם. דסתם קערה מקנהין אותה משומן הקרוש עליה משום מיאוס. אבל לסכין,

פעמים שהשמנונית קרוש עליה, ואינו ניכר. וכשחיתו בעצמן — היו נותן טעם הבא מן הממש. ועוד: דמשום חורפיה בלע טפי מדגים הרוותחים, ואגב דחזקא דסכינא פליט סכינא ובלע צנון. קלחי — קלחים. ליפתא — לפת אינו חריף אלא מתוק ואין טעם שומן ניכר בו. דסילקא אסירי — לפי שנותן טעם בזה. ואי פתך כהו דליפתא — ערבן בעת חתוכן, שחתך אותן של לפת ואחת של תרדין — הלפת מבטל טעם השמנונית מן הסכין, ואין התרדין מקבלין טעם הימנו. כמבא — כותח. מי חיישין שמא יפול מן הכותח במלת, והוא לא ידע וימלחו ממנו קדרת בשר? דחלא מאי — דרך לתת חומץ לתוך המבשיל, מן חיישין שמא יפול מן הכותח בחומץ, ויחזור ויתן ממנו לתבשיל? לבי תיבול — "כשתמדוד לי עליה כור של מלח בשכרי, אומר לך טעמו של דבר". האי — כותח הנופל במלת, נראה וניכר, מפני שהוא עב ולא בטיל. אבל כותח הנופל בחומץ ליתיה בעיניה, וטעמא נמי לא ידבי כותח בחומץ. שרייה רב חיננא — אף על פי שהכותח מליח הוא. דאינו נאכל מחמת מלחו — אינו נוח ליאכל מרוב מלח שבו, עד ששורין ומדיחין אותו במים, כעין מליית בשר להצניע. נאכל מחמת מלחו הוא — כלומר, נאכל במלחו הוא. קליפה — מלמעלה סביב. ואי אית ביה פילי — בקעים והוא צלי — לא סגיא ליה בקליפה, לפי שבוטל דרך הנקבים, וכולו אסור. ואי מתבל בתבלין — התבלין שנתבשלו עמו מרככין אותו ונוח לבלוע, וכשנפל לכותח היה צנא לבלוע, ובלע. שחתך עליה בשר — כשהוא חותך מן הצלי. אסור אכלה — מפני שהיה יוצא ונבלע בו. והני מילי דאסמכי — שהיה הבשר אדום שנקטרדא. והני מילי דאבריה — שנקב הדם את הכבר. כלומר, עבר מצדו לצדו, עד שנראה מעין צדדין. הכי גריסין: והני מילי דאסמכיה — שהיה אותו מזהל היוצא מן הבשר עבה, אבל צלול — לאו דם הוא. שרי ליה לכלביה — להאוח ככר. מה נפשך — דאיהו לא בעי למכילה ולשמעיה ספי ליה איסורא? דאנינא דעתיה — האי דלא אכיל ליה — משום דאיסטניס הוה, ולא משום איסורא דחמרי בשר — יין הבשר. אין מניחין בלי — "בי דוג" לדליל (ק"א, ב). עד שיבילה — שיהא כל דמו כבר נפלט ממנו. משתעלה תימרתו — שהבשר מעלה עשן. לישנא אחרינא: שיהו הגחלים מעלין עשן. שכל זמן שהדם שותת עליהן, אינן אלא כבין והולכים. אבל כשהשומן נוטף, הן מעלין עשן. לשון מורי. וירילמא תתאה מנא — צד התחתון של צד גחלים נצלה, והעליון לא נצלה? תרי גללי דמלחא — בין על הבשר ובין בתוך הכלי, והדם נגרר אצל המלח לשוליים.

לצדו, עד שנראה מעין צדדין. הכי גריסין: והני מילי דאסמכיה — שהיה אותו מזהל היוצא מן הבשר עבה, אבל צלול — לאו דם הוא. שרי ליה לכלביה — להאוח ככר. מה נפשך — דאיהו לא בעי למכילה ולשמעיה ספי ליה איסורא? דאנינא דעתיה — האי דלא אכיל ליה — משום דאיסטניס הוה, ולא משום איסורא דחמרי בשר — יין הבשר. אין מניחין בלי — "בי דוג" לדליל (ק"א, ב). עד שיבילה — שיהא כל דמו כבר נפלט ממנו. משתעלה תימרתו — שהבשר מעלה עשן. לישנא אחרינא: שיהו הגחלים מעלין עשן. שכל זמן שהדם שותת עליהן, אינן אלא כבין והולכים. אבל כשהשומן נוטף, הן מעלין עשן. לשון מורי. וירילמא תתאה מנא — צד התחתון של צד גחלים נצלה, והעליון לא נצלה? תרי גללי דמלחא — בין על הבשר ובין בתוך הכלי, והדם נגרר אצל המלח לשוליים.

ומשפיה

הם: דאטו הנוה אטמהתא דאימילחו בגידא דנשיא בי ריש גלותא. בפרק "גיד הנשה" (חולין ע"ב). דמיתיה עלה "מליח דרי הוא ברותח", וכי נמלחו לאורחא? וכן (חולין ק"א, ב) קערה שנמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח, והיהא פינבא דהוה בי רבי אמר, וכן רב מרי דאימלא ליה בשר שחוטטה בהדי טרפה בסמך — אטו כל הני הוו לאורחא או להצניע כפירוש הקונטרס? ואומר רבינו תם: דכל מליחות שאנו עושין לקדרה — חשיבי אין נאכלין מחמת מלחן, מדפירש בהלכות גדולות דשיעור מליחה כשיעור צליה, משום דמליח דרי הוא ברותח דצלי. וכן משמע ב"הקומץ רבה" (מנחות כ"א). דקאמר: טעמא דמעטיה קרא. הא לאו הכי והוה אמיתא? דם לביע מלח, והא נפק ליה מתורת דם. דאמר רב יהודה: דם שמלחו — אינו עובר עליון אלמא, מליחת קדשים הוי אין נאכל מחמת מלחו, מדפרט דם שמלחו כמו דם שבשלו, דאמרין התם דאין עובר עליו. וקאמר התם רבה על מליחת קדשים: וכן לקדרה — אלמא, למליחת קדרות צריך שלא היו נאכלים מחמת מלחן.

תרי גללי דמלחא ומשפיה — שהדם נגרר אצל המלח ואפילו דאמר (חולין ק"ח). אפשר לסחוט אסור — יש להחיר כאן. ולא אמרין: מיד כשנוטף השומן מן הבשר, נאסר מחמת דם המעורב בו, ושוב לא יועיל לו תרי גללי דמלחא — דכין שהדם נפרש ממנו לגמרי, אין נשאר בו טעם, ואפילו משדו. דכך היו בקיאין בדבר המותר. ולא דמי לאפשר לסחוט לדליל — דהתם אין האיסור יוצא לגמרי אלא שמתבטל. ועכשיו אין להחיר על ידי תרי גללי דמלחא, לפי מה שפירש בהלכות גדולות דדוקא נקט תרי גללי, אבל הרבה מלח — פוסק כח הדם, ואין אנו בקיאין בדבר, שלא להרבות ושלא למעט.

והא דאמרין פרק "כל שענה" (פסחים ל"ב): אין טשין התנור באליה. ואם טש, כל הפת אסורה. עד שיוסק התנור, ולא סגי בקנח — אין ראייה משם דנתבשל אסור, מדלא חשיב ליה בקנח נותן טעם רב נותן טעם. דאומר רבינו תם: דאי אפשר לתנור להתקנה יפה כשנדבק בו השמנונית, והוי בעין עד שיוסק, ויש לדקדק: דאפילו נתבשלו — שרי, כדאמרין פרק "דם חטאת" (זבחים ע"א). דכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו, ומותר לבשל שלמים האידנא בקדרה שבשל בה שלמים אטמול. דלא אמרין דקא מבטל באכילת שלמים דהאידנא, משום דטעם שני הוא ונתבטל קודם שיבא לידי איסורו ואין לומר: דשאני התם דהוי טעם שלישי, לפי שיש מים בקדרה — מטעם זה יהיו נמי הביצים מותרים שנתבשלו במים בקדרה ועוד: דגבי שפוד אפסכלא מייית בסוף סמכת עבודה זרה (ע"א) הויא דכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו. ומיהו על כרחך אין ראייה משם, דהא אפילו בשל בה חטאת — שרי לבשל באותה קדרה שלמים, בסוף סמכת עבודה זרה (שם). והרי ממעט באכילתה, דמתחת לורים ולנשים ולעסבים, דאין נאכלת אלא לזכרי כהונה. ועל מלפסלי ביצוא, דהוי טעם שני באיסור. ועל כרחך התם הוי טעמא משום דמין במינו מדאורייתא בטל ברוב, ובכלי מקדש אוקמהו אדאורייתא. וקערות שמשחמשין בזה בשר, שהורוהו במחבת של חלב בכלי ראשון, ושניהם בני יומן — יש לאסור, אפילו אם נאמר לאו דוקא עלו אלא אפילו נתבשלו, אם השמנונית בעין על הקערות. דהוי כסבין שלא נתקנת, דאסר בקונטרס ללשון אחר. ואפילו אין שמנונית בעין — אסור, דהקערות נוגעות במחבת, ונפלט טעם מזה לזה, והוי טעם שני באיסור. ועוד: דלא דמי כלל לדגים שעלו בקערה, דהא כשהטעם שני של בשר ושל חלב נבכס במים — מיד נאסרו הדמים, וחוורין ואוסרין הקערות והמחבת. ואם האחד אינו בן יומן, או אותו שהוא בן יומן מותר. אנכ חורפיה בלע — יש ליחיד שלא לחתוך שומין ברישין ובצללים בסכין חולבת, משום דרדיפי טובא. והיכא דחתך ונתנן בקדרה מלאה מים ורותח — מותר בששים, לבטל טעם הבלוע בירק ונפלה חלק הסכין. לבטל טעם הבלוע שני גוי — נעשה חירק כולו נבלה, וצריך ששים לבטל חירק. וצריך עיון אם הסכין מקונח ואין בן יומן, אי חורפא דידהו מחליא לשבח, כדאמר גבי חליתין פרק "אין ממדיחין" (עבודה זרה ט"א).

מהו לאנוחי כדא דמלחא בהדי כדא דמכא אמר ליה אסור — אין לאסור מטעם זה להניח תבנה אחת כד של בשר אצל כד של חלב — דהתם נזהר יפה שלא יפול מזה על זה, אבל הכא — לא מסקי אדעתיהו ליהודי שלא יפול מן הכותח במלח, ודאי ידע, וימלח ממנו בשר. וכן דחלא. כי דרך לתת חומץ לתבשיל, ויחיישין שמא יפול מן הכותח לתוכו ויחזור ויתן לתוך התבשיל. הני מילי דאינו נאכל מחמת מלחו — הרב רבינו יעקב ישראל הוהיר פעם אחת גיגית מלאה בשר שנמלחה יפה עם תחית נבלה, ואמר דלא חשיב אינו נאכל מחמת מלחו אלא אם כן נמלח בעין עבדו, כדאמר פרק "כלל גדול" (שבת ע"ב). האי מאן דמלא בישרא בשבת — חייב משום מעבד, ומוקי לה: דבעי לאורחא, אבל לביתא — לא משוי איניש מיעיל עץ. ובקונטרס נמי פירש: אינו נאכל מרוב מלח שבו, עד ששוררו ומדיחו במים, ככין בשר שמוחלים להצניע, וקשיא לרבינו

הם: דאטו הנוה אטמהתא דאימילחו בגידא דנשיא בי ריש גלותא. בפרק "גיד הנשה" (חולין ע"ב). דמיתיה עלה "מליח דרי הוא ברותח", וכי נמלחו לאורחא? וכן (חולין ק"א, ב) קערה שנמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח, והיהא פינבא דהוה בי רבי אמר, וכן רב מרי דאימלא ליה בשר שחוטטה בהדי טרפה בסמך — אטו כל הני הוו לאורחא או להצניע כפירוש הקונטרס? ואומר רבינו תם: דכל מליחות שאנו עושין לקדרה — חשיבי אין נאכלין מחמת מלחן, מדפירש בהלכות גדולות דשיעור מליחה כשיעור צליה, משום דמליח דרי הוא ברותח דצלי. וכן משמע ב"הקומץ רבה" (מנחות כ"א). דקאמר: טעמא דמעטיה קרא. הא לאו הכי והוה אמיתא? דם לביע מלח, והא נפק ליה מתורת דם. דאמר רב יהודה: דם שמלחו — אינו עובר עליון אלמא, מליחת קדשים הוי אין נאכל מחמת מלחו, מדפרט דם שמלחו כמו דם שבשלו, דאמרין התם דאין עובר עליו. וקאמר התם רבה על מליחת קדשים: וכן לקדרה — אלמא, למליחת קדרות צריך שלא היו נאכלים מחמת מלחן.

תרי גללי דמלחא ומשפיה — שהדם נגרר אצל המלח ואפילו דאמר (חולין ק"ח). אפשר לסחוט אסור — יש להחיר כאן. ולא אמרין: מיד כשנוטף השומן מן הבשר, נאסר מחמת דם המעורב בו, ושוב לא יועיל לו תרי גללי דמלחא — דכין שהדם נפרש ממנו לגמרי, אין נשאר בו טעם, ואפילו משדו. דכך היו בקיאין בדבר המותר. ולא דמי לאפשר לסחוט לדליל — דהתם אין האיסור יוצא לגמרי אלא שמתבטל. ועכשיו אין להחיר על ידי תרי גללי דמלחא, לפי מה שפירש בהלכות גדולות דדוקא נקט תרי גללי, אבל הרבה מלח — פוסק כח הדם, ואין אנו בקיאין בדבר, שלא להרבות ושלא למעט.

רכד

חולין. פרק שמיני - כל הבשר דף קיב עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)"
תוספות רש"י

דגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורין – הדגים לבדן, והקשה רבינו שמואל: דאם כן, הוה ליה למימר "דגים שמלחן עם עופות אסורין" ויש לומר: דאם כן, הוה משמע אפילו העופות תפל והדגים מלוחים, כמו דג טהור שמלחו עם דג טמא ברסמון, דמיירי בטהור מליח וטמא תפל – וזה אינו, כי בענין זה לא היו הדגים אסורין, ונראה דאין

העופות נאסרים מהדגים שנאסרו, אפילו לאורו
פירוש שבכל איסורין אמרנן חתיכה עצמה
נעשית נבלה אם האיסור עצמו הולך ומתפשט,
ותאמר שגם מן הדם שנבלע בדגים נפלט מקצת
עם ציד הדגים ונבלע בעופות אף על פי שכולה
אם פולטין להודיות מותרין על ידי כך כיון דאמר
גמור פליטתן – דמבל מקום אי סברא לאבד
העופות, דם משרק שריק במליחה כמו בצליה.
ובדגים, דרפו קרמיהו, הוא דאמר לעיל דלא
שריק דם עופות מיניהו, ודגים רפו קרמיהו
ופלטי ועופות קמיטי – פירש בקונטרס: אבל
בשר ובשר, כמו שזה שזהה לפלוט, כך זה
שזהה לפלוט, ושניהם פולטין יחד. וכל זמן
שתחתון טרוד לפלוט – אינו בולע, וכמו כן
פירש בסמוך (תולין קטגא) גבי בר ששת דמלח
גרמא גרמא, דמסיק: אלא לא שנה. ופירש
בקונטרס: לא שנה, ומותר, דכל זמן שטרודים

לפלוט – אינן בולעים, וכשנש זז, כבר נזז. וזוהי תימה: כשמוציאן הרבה תחיתות יחד זו אחר זו, ומניחין שניה על הראשונה וכן שלישית וכן רביעית, אפילו יש כמה תחיתות, אף על פי שהראשונה גומרת פליטתה תחלה. ופשוטיה ד'אלא לא שנא" (נמי) משמע: (שמוחר למלוך כל אחד אחד בפני עצמו. וכן מפרש רבינו תם: "אלא לא שנא") – שאף על פי שהתחתון פלט תחלה – אינו נאסר. ולמה מוחר? כיון שפליטת התחתון קודמת. ונראה היטב טעמו: משום דרם משקש שרשק במליחה ממו בצליה. וכי התייב דשרי בצלי דשרי עלוי בשרא אפילו לכתחלה, אף על פי שכל תחלה פליטתה בצד התחתון של צד האש משום דמשרק שריק, הוא הדין נמי במליחה דשרי כהאי גוונא. ודגים דוקא משום דרפו קרמייחו אסיי – משום דרכיבי ונבלע הדם בתוכן, ולא שריק מנייהו. ומיהו היכא דאיכא גומות בצד עליון של תחתונות, דלא מצי שריק, קשה למה יתא מוחרין? דמעשים בכל יום שמוציאן גומות (ובתחיתות) התחתונות מלאות ציר, והוגיגן בדבר היתר. ויש מפרשים: משום דפליטת ציר מושכת הרבה אחר פליטת הדם, וכל זמן שמוחר פליטת הציר, פלוטת מה שפולטת מן העליונות אחר פליטת דם. ומה שנמצא בגומות – ציר הוא, ולא דם. אבל בדגים אין לומר כן – לפי שפליטת דם

העופות מושכת אחר פליטת ציר הדגים. ודרכ רבינו יוסף מאורלי"ש היה אומר: לפי זה העופות. אבל בשר ובשר, כיון שלא נגמר פליטת דם תחתון קודם התחלת בליעתה מן החתיכה שעליה. וכן אם מלחו שלישית ותנו על העליונות קודם גמר פליטתה — התחתון כיון שלא נחז רגע אחת. ואם תאמר: הנה דלפי שני הטעמים האלו אין לאסור מחמת שנמחה בציר שבגומות פליטת כל הדם והציר. ובעלמא בכל חתיכה מולוחה דעליל משם כלל. אבל אין שנמחה המלח בציר שבגומות ונעשה צלול — היה לו דלם זה לאסור פליטה — לא חשב כרותה, דפסק כן המלח מחמת שהפליט את הבשר, ויוצא כן המלח השני טעמים שפירשתי, דכל זמן שהתחתונה פולטת ציר בולעת ופולטת דם העליונות שתשהה העליונות שיעור צליה, שער אותה שעה אין התחתונה יוצאת מידי דמה. ומיהו הציר אינו כלל כל כך מחרה. ומכל מקום בשר שבחורן הציר, כגון בכלי שאינו מנוקב, אי טעמא דשמואל דאמר לקמן (ק"גא.) אין מולחין אלא בכלי מנוקב — דאף על גב דעדיין בחורין — שבתוכו אסור, ומכל שבחורן מותר, כדפירשית לעיל בפרק "גיד הנשה" (צ"ב.) בגיטין ושהה שם כל הלילה, ואחר כך נמצא הציר מלא מים והוא פריש צירא מן הבשר.) בכלי — אין המים הנמצאים בכלי מין דם, אלא מוחל בעלמא. מכלי שני. ותדע שאתו לא נפלט ממנו המוחל הירצא אחר כך. ואין לאסור נמי המוחל מחמת המלח שעל הבשר מלח שעל הבשר, ואין נאכל מחמת מלחו ליושב כרותה ואסור את הבשר. אם כן גם נמי הבשר במים. דמה לי מים מה לי מוחל, כיון דשניהם של היתירי אלא צריך לומר: שהם אותו מוחל. כמו שפירשתי גבי אותן גמדות שבבשר, דמה לי גמא מלא ומה לי כל כדפירשית לעיל. מכל מקום אין להקל, שכבר נתנו העם איסור. **הטמאים** לאסור צ"ל (תורלי צ"ט.) גבי "שאני

ורוטבן וקיפה שלון — ואם תאמרו: ותיפוס ליה מ"משרת" ליתן טעם בעיקר. ודמשך א' איצטרך אלל לצירן, ושאר הוו אסמכתא בעלמא. כדאמר פרק "אלו מציאות" לרוטבן וקיפה, ואשמועינן דמחוי בממש. אם המוחה השרץ וגמער, דהוי כאבילה. ודסלקא קבא) דמיתית לה א"החמה את החבל וגמער". ואם תאמרו: אם כן, היכי דרש מינה דצירן שתיח כאבילה, דהוי מצינן לאוקומי כשהקפדו ואכלו. ו**קיפה** שלון — ב"העור והרטרטן קיפה" תבלין. ודיה יכול להיות בין פירמא בין תבלין, דתאא לאשמועינן דשתייתא כאב לומר

אָו בִּירֵיהּ דְּרַב אִיקָא לָרַב
 בִּי? וְהָאִמֵּר שְׁמוּאֵל כִּפֹּר
 לְאַכְלָהּ! - שְׁאֵנִי הֵתֵם,
 אָמַר רַב נַחֲמָן: דְּגֵיִם
 אָסוּרִין. - הִיבִי דִמְיו? אִי
 עוֹפּוֹת וְעוֹפּוֹת נִמֵּי אָסוּרִי!
 גֵּיִם וְעוֹפּוֹת נִמֵּי שְׁרִי! -
 מִשּׁוּם דְּרַפּוֹ קְרַמְיָהוּ קְדָמִי
 וְדִנְיָה דְּגֵיִם פְּלִיטֵי עוֹפּוֹת,
 כִּד רַחֵל אִימִלַּח לִיהּ בְּשׁוּר
 אֲתָא לְקַמְיָה דְּרַבָּא, אָמַר
 גִּירָן וְרִמְמָן וְקִיפָּה שְׁלֵהָן,
 וְלִימָא

שאף על גב שהם יוצא מעליות
בבלי מנוקב — והיינו טעמא דד'
 שלחן ר'ר. וקדמי **ופבלי** — ממה
 אשטרייט. כלומר, אין ממחרין
 פולטין. הלכך, בלעי דגים. אבל
 שוהה לפלוט, ושניהם פולטין. וז'
אימלח ליה שחוטם **בחד**
 בשר. וקמיעביא ליה. מי אמרין
 ובלע תחתון, דאמרין: כל זמן ש'
 מפליטתו. הכי נמי לא שניא, או
 "הטמאים לכב בבלי השרץ" (ויק'
 טז) ותבלין הנקפה בכל חצי
 מתנת ציר וט'
 וט'

ילשת הדגים נגמר קודם התחלת פלי-
 גלין — אין דין פליטה נסתמת.
 מולט עד שתגמר השלישית פלי-
 טת תחביה העליונה, מכל מקום נ-
 אט המלח שעליה אוסרה — לפי ע-
 בדי קליפתו ושמו לא אמרין מלח
 שם הדם. אי נמי יש לומר: שהמלח ש-
 ציר שלה, או כל זמן שפתוחה לפ-
 יין יש לומר טעם אחר: דכל זמן שה-
 היתה מטעם זה — דאין לו שם כל-
 נגמר הבשר פליטת דמא, בולע, כרפ-
 שיהיה ציורו כחלבו. והוא ששהה ע-
 ע מעשה בשרו לא ש"ש, והשיב: ו-
 חל הוא היתר, מיד כשהיה שיעור
 שנמחה בתוכו — דאם מכה או בא-
 טה היא יאסר כל הבשר שעולם, שממ-
 נמלח מתייבש בו, ואין בו כח לילבע-
 בשר בתוך הציר. או מטעם שפסק כ-
 דרשה גמורה היא גבי שריצים וב-
 דיעה בעלמא דאורא.

זן לכל התורה, כדאיתא פרק "אלו
באבא מצינא (לג) גבי "והתעלמת" דע
עתה דבשתיה לא מיחייב, כיון דאבי
סור, כיון דאיצטריך להביז ויש לומר
גם זה שם) מפרש: "קיפד" — פירמא.
וזה. וכן פירש בקונטרס: "פירמא" — ב
מפד".

א. השופה יין לחבירו, קול"ר. כלומר, יערה
י, כדי שלא יתערב הדם בו. וראיתי בהלכות
ר, מעט מלח. אבל מלח הרבה פוסק כח הדם,
עם השומן. ומי אמר שמואל חי' — דלאחר
שיכלה כל מראה אדומות שבו מותר?
והאמר שמואל חי' — הואי בשר כבר נעלה.
שאני חתם דאנן דוחקא דסכנינא פליג —
לעולם כשתעלה תמרתו אין הדם יוצא
ממנו עד ידי האור, ושמןנית הוא, ומותר.
אבל כשתוחבו וכובשו עליו את הסכין, הוא
דוחק, ואם נשאר בו דם — דוחקו והוא
יוצא. דנים ועופות — לאו דוחקא עופות,
דכל שכן בשר אחר, לפי שהוא קשה מעבר
עופות. אסורין — (והדנים לבדן), שהדם
יוצא מן הבשר ונבלע בדגים. אפילו עופות
ועופות [נמי] אסורין — כדאמרין לקמן
(ג,א), אין מולחין בשר אלא על גבי כלי
מוקב, לפי שהדם היוצא נשאר בכלי, וחוזר
ונבלע ודגים. אפילו עופות והדנים [נמי]
שרי — שהרי הדם יוצא. דמה לו דגים, ומה
לי שאר שתי תרבויות (מקלות) זו על גבי זו,

תחתונה — אין נאסרין אם הכלי מנוקב. **לעולם**
 אם אסורין. **משום דרגים רפו קרמיהו** — קרום
 לפלוט ציר שלהן, ו**עופות קמייה** — צומתן,
 פלוט. וכבר נחו הדינים מפלוט, ועדיין עופות
 ובושר — כמה שזה משהה לפלוט, כך זה
 וכל שכן שחתחתן טורד בפליטה, אינו בלוי
 שר נבלה — ובכלי מנוקב, כמשפט המולחים
 היכי דגבי דם לא חיישין לדלמא פלט עליון
 ורורים בפליטה, אינן בולעין ושניהם נחז יחד
 וא? **אמר ליה הטמאים** — היא יתירא דגבי
 יא. **לצור צירן ורובטן קופה** — פירמא,
 וכן צירן אסור, מחטרת הבשר השחוט
 שהוא נוח ליבלע מן הדם.

הנה העופות, לכך אינן פולטין עוד מה שבולעין מן האויל ופתחו לפלוט — לא יסחמו עד גמר פליטת ה. וכן לעולם כל מה שיתנו עליה תבלע ותפלוט, ר מחמתם עד תבלוע במלח שבין חתיכה לחתיכה ויועט עוד הדם תבלע במלח, ואינו יכול עוד לזוז ויהי הוא כרתותו אלא בשעת פליטה, אבל אחר מכן תבלע עוד הדם הזה מליכנס בבשר. ולפי אותו ט בולעת ופולטת — צריך להמתין לתחתונה עד שר טרוד לפלוט ציר — אין ברע, דמן, וכן פליטת פלוט, מחמת שהוא שקוע בתוך הציר ובולע. ודיינו שית. והביא דחציה של חתיכה בתוך הציר והציה שר במלח כשעור צליה על חתך, ואחר כך הדושם שר שובל הבשר במלח כדי שית, קודם שדושם צליה הוא מותר להדיחו ולבשלו בקדרה, אף על פי לאסור בשר הגופל באותו מוחל, לפי שיש בו רוב חתך אותו בתוך הכלי להדיחו, שנמחה ומחל שעל בשר אלא עומד במקומו, אף על פי שנמחה בתוך המלח, מחמת שהפליט הבשר, ולא חשבו כרתות, וכן מגבי דגים, כדפרישית בפרק "גיד הנשה"

ורבין" (פסחים מד, ב) ויש לומר: דעיקר דרשה לא דקרא לזקן ואינו לפי כבודו. אי נמי: איצטריך נמי כתיבא ביה. והכי איתא ב"העור והרטוב" (חולין י"שקלים הם. ומציר גופיה לא הוה שמעין דלהי פריך. הוא עצמו ליטמא טומאת אוכלין! אלא מאי ר' תובלין הנקפה בשולי הקדרה. ומיהו לא היה לו

וְלִימָא

חולין דף קיב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) רכה

27 כן אסר רב נחמן בדינים משום דרפוי קרפיוהו – מפני שהקרום שלהם
28 רך וקדמי ופליגי – הם מקדימים לפלוט את דמם, ואילו עופות
29 קמיגי – קשים ומכווצים ואין דמם יוצא במהרה, ולכן בתר דנתי
30 דנים – לאחר שהדגים נחים מפליטתם, פליגי עופות – פולטים
31 העופות את דמם, ויהרר בלעי מיניה – וחוזרים הדגים ובולעים
32 מהדם הנפלט מהעופות. מה שאין כן כאשר מולח שתי חתיכות
33 בשר יחדיו בכלי מנוקב, שתייהן פולטות ביחד, ואין שעה שבה
34 האחת נחה וחבירתה פולטת, ומתוך שהן טרודות לפלוט בכל
35 אותה שעה אינן בולעות זו מזו.
36 הגמרא מביאה מעשה בענין מליחת בשר אסור עם בשר מותר:
37 מעשה ברב מרי בר רחל דאימלח ליה – שנמלח לו בשר בהמה
38 שחוסה ביהדי – ביחד עם בשר מנוקב, אמתא לקמיה
39 דרבא – בא רב מרי לפני רבא לשאול אם בשר השחוסה מותר או
40 לא, האם על ידי המלח בלע הבשר הכשר מן הטריפה, או שמא
41 כל זמן שהכשר טרוד לפלוט את דמו אינו בולע, ולאחר שגומר
42 לפלוט גם בשר הטריפה גמר לפלוט ולא נאסר בשר השחוסה.
43 אמר ליה רבא, נאמר בדין השרצים הטמאים (ויקרא יא לא) 'אלה
44 הטמאים לכם בכל השרץ', ודרשו בברייתא שמהאות ה"א
45 היתירה בחיבת 'הטמאים' יש ללמוד לאסור באכילה אף את צירן
46 – הציר היוצא מדברים אסורים על ידי מליחה, ורומקן – ואת
47 הרוטב שבו הם התבשלו, וקניפה שלהן – ואת הבשר והתבלין
48 שנקפה בשולי הקדירה שבה הם התבשלו. ומאחר שהציר היוצא
49 מהם אסור, והרי הציר נוח להבלע בבשר יותר מאשר דם, לכן
50 בשר השחוסה שנמלח עם בשר הטריפה אף על פי שאינו בולע דם
51 בשעת המליחה, אך את הציר בודאי בלע ונאסר.

1 ומשפיה – ולאחר גמר הצליה יערה את השומן בנחת לכלי אחר
2 ואת הדם ישאיר בכלי הראשון.
3 הגמרא מקשה סתירה בדברי שמואל: אמר ליה רב אחא בריה דרב
4 אבהו לרב אשי, ומי אמר שמואל קבי – האם אפשר ששמואל אמר
5 כך, שאין חוששים לזיבת דם מהבשר אלא עד שיכלה כל מראה
6 אדמומית שבו, והאמר שמואל – והרי שמואל עצמו אמר שפך
7 שחתך עליה בשר לאחר גמר הצליה אסור לאכלה מפני שנבלע בה
8 דם היוצא מהבשר, הרי שחוששים לדם היוצא מן הבשר גם
9 לאחר שכלה מראה האדמומיות, ואפילו לאחר הצליה. מתרצת
10 הגמרא: לעולם אין לחוש שמא יצא עוד דם על ידי הצליה לאחר
11 שכלה מראה האדמומיות, ושאיני קתם – שונה הדבר שם, בחותך
12 בשר על גבי כבר, דאנב דיהקא דסבינא פליס – שמתוך שהסכין
13 דוחק בבשר, פולט הבשר את הדם שנשאר בו.
14 הגמרא מפרשת מה דינם של דגים שנמלחו עם עופות: אמר רב
15 נחמן, דגים ועופות שמהלך זה עם זה – המולח בכלי אחד דגים עם
16 עופות כדי להוציא את דמם, הרי הדגים הללו אסורין באכילה,
17 מפני שבלעו מהדם שנפלט מהעופות.
18 מבררת הגמרא: היכי דמי – במה מדובר, אי – אם מדובר שמלחם
19 בכלי שאינו מנוקב, אם כן אפילו אם מלח עופות ועופות בכלי אחד
20 נמי אסורי – גם כן הם אסורים, מפני שהדם נשאר בכלי וחוזר
21 ונבלע בהם, ומדוע נקט רב נחמן דגים ועופות. ואי – ואם מדובר
22 שמלחם בכלי מנוקב, שהדם הנפלט מהם יוצא מחוץ לכלי, אם כן
23 אפילו כשמלח דגים ועופות ביחד נמי קרי – גם כן ראוי להתיר,
24 שהרי אינם חוזרים ובולעים את הדם היוצא מהם, ומדוע אסר רב
25 נחמן.
26 מפרשת הגמרא: לעולם מדובר כשמלחם בכלי מנוקב, ואף על פי

אגרות קודש

ב"ה, י"ח אדר ב', ה'תשכ"ב

ברוקלין, נ. י.

כבוד הרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א נוי"מ

עוסק בצ"צ צמ"ס וכו' וכו' מוהררשיי שליט"א

שלום וברכה!

מצו"ב העתק מכתבי להרב הראשי נסים שליט"א.

ובודאי שמע כת"ר שליט"א מאנ"ש שי ע"ד האברך הנ"ל, ובינינו לבין עצמנו, יש לו זכות מיוחדת למשרה זו כי חזור הוא ברוח החסידות וממילא ישתדל להיות כח פעיל בחינוך ובחיזוק היהדות על טהרת הקדש, וה' הוא הידוע עד כמה חיוני הוא באה"ק ת"ו לבסס כל עמדה אפשרית במקצוע זה ובתקופתנו בפרט.

איני יודע באיזה אופן יוכל כת"ר שליט"א להשפיע בזה, אבל בודאי שיכול לעשות בענין זה. ומוכן שיכול דבר בשמי אם יביא תועלת.

ובימים אלו דמרבין בשמחה, יה"ר שירבו הענינים המעוררים שמחה אמיתית, בעיני הכלל והפרט, לכל אחד ואחד מאתנו בתוככי כלל ישראל.

לסליחת כת"ר רבא זקוק אני על עכוב מענותי על מכתביו. ומה אעשה והוא מסבות שונות וטרדות (ופשיטא שאינן תלויות בו). ופשוט שבטחוני שלא ימנע הטוב והסליחה.

בכבוד ובברכה לבשו"ט גם בפרט

מ. שניאורסאהן

הגמרא מקשה על דברי רבא: וְלִיָּא לִיה – מדוע נזקק רבא להביא את דברי הברייתא, היה לו לומר לרב מרי שספיקו נפשט מְדַשְׁמָאֵל, אָמַר שְׁמוּאֵל, מְלִית ו-דבר מלוח) הרי הוא מבליע את טעמו, כשם שרוחם מבליע טעם במאכל שנוגע בו, וְכַבֵּשׁ בְּחוּמֵי הָרִי הוּא כְּמִבְשֵׁל בְּחֻמִּין, שאם כבשו איסור והיתר יחדיו בלע ההיתר מהאיסור. וכיון שמליח אוסר כרותו, אוסר בשר הטריפה את בשר השחוט, כשם שבשר כשר שנתבשל עם בשר אסור נאסר.

מתרצת הגמרא: אִי – אם היה פושט לו מְדַשְׁמָאֵל, הָיָה אֲמִינָא – הייתי יכול לומר, הֵנִי מִיָּלִי – דברי שמואל לא נאמרו אלא לענין דָּמָן, ובאופן שהדם מונח עם הבשר הכשר בכלי אחד, כגון שמלח בכלי שאינו מנוקב, שמתוך שמליח כרותו נבלע הדם בבשר ואוסרו, אָכַל לַעֲנִין צִדִּין וְרוֹמָנִין לא אמר שמואל שאוסרים על ידי מליחה, ואפשר שאינם אלא זערה בעלמא, ואף אם יבִלְעוּ בבשר הכשר לא יאסרוהו, קְמָשְׁטָע לָן – לכן הביא רבא את דברי הברייתא, להשמיענו שציר ורוטב של איסור שנבלעו בבשר כשר אסרוהו.

הגמרא מקשה מברייתא על דברי רבא: מִיתִיבִי – הקשו בני הישיבה, שנינו בברייתא, דַּן מְחֹר שְׁמָלְחוּ עִם דָּג מָמָא, מוֹתֵר, ואין חוששים שמא בלע הטהור מהטמא. מֵאִי לָאוּ – האם אין הברייתא עוסקת באופן שִׁהִיו שְׁנֵיהֶן מְלֻחוּן, ואף על פי כן לא נאסר הטהור, ובדאי הטעם הוא מפני שחתיכה הטרודה לפלוט דם אינה בולעת אפילו ציר, וקשה על דברי רבא שאסר את בשר השחוט מהטמא שנבלע בו ציר בשעת מליחה.

מתרצת הגמרא: לֵא, בברייתא לא מדובר שהיו שניהם מלוחים, אלא כְּגוֹן שִׁהִיו רַק הַמְּחֹר מְלִית, וְהַטָּמָא הִיָּה תָפֵל – ללא מלח, וכלל לא נפלט ציר מהטמא, מפני שרק המלוח פולט את דמו וצירו ולא התפל, ואין סיבה לאסור את המליח. אבל כשנמלחו בשר טריפה ושחוטת יחידיו, הציר הנפלט מהטריפה נוח להבלע בשחוטת אפילו בשעה שהיא טרודה לפלוט את דמה, ואוסרה.

חזרת הגמרא ומקשה: וְהָאֵל מְדַקְדָּנִי סִיפָא – והרי מתוך ששנינו בהמשך הברייתא (אבל אִם הִיָּה מְחֹר מְלִית וְטָמָא תָפֵל) [הִיָּה הַמְּחֹר מְלִית וְהַטָּמָא תָפֵל, הטהור מוֹתֵר], מְכַלֵּל – משמע מכך, דְּרִישָׁא ששנינו בה סתם 'דג טהור שמלחו עם דג טמא מותר', בְּשִׁשְׁנֵיהֶם מְלֻחוּן עֲסָקִין – מדובר אפילו כשהיו שני הדגים מלוחים, ואף על פי כן אִם הִטְמָא אוסר את הטהור, מפני שבשעה שהטהור טרוד בפליטה אינו בולע, ולא כדברי רבא הסובר שבשר בולע ציר אף כשטרוד לפלוט.

מתרצת הגמרא: אל תדייק מהסיפא שהרישא עוסקת בששניהם מלוחים, אלא פִּירוּשִׁי קָא מְפָרֵשׁ – הסיפא מפרשת את הרישא, שברישא שנינו 'דג מְחֹר שְׁמָלְחוּ עִם דָּג מָמָא מוֹתֵר', ומפרשת הסיפא, כִּיצַד אמרו שהטהור מותר, כגון שִׁהִיו הַמְּחֹר מְלִית וְהַטָּמָא תָפֵל, שהטמא אינו מפליט ציר, אבל אם היו שניהם מלוחים, נאסר הטהור מפליטת ציר הטמא, כדברי רבא.

הגמרא מוכיחה שפירוש הברייתא כדברי רבא: הֵכִי נִמְי מְסַתְפָּרָא – כך גם מסתבר, שהסיפא היא פירוש של הרישא, דְּאִי סִלְקָא דְעֵתָךְ – שאם היה עולה על דעתך לפרש את הרישא כשִׁשְׁנֵיהֶם מְלֻחוּן, ואף על פי כן אין הטהור נאסר, הַשְׁתָּא – יש לתמוה מעתה, לאיזה צורך נשנתה הסיפא. והלא הדברים קל וחומר, ומה כאשר שְׁנֵיהֶם מְלֻחוּן, שהטמא פולט ציר, אף על פי כן שְׁרִי – הטהור מותר, כאשר הַמְּחֹר מְלִית וְטָמָא תָפֵל, שהטמא אינו פולט ציר, מִיָּעֵינָא – וכי יש צורך להשמיע שהטהור מותר. אלא בודאי הסיפא מפרשת את הרישא, שדווקא כשהטמא תפל מותר, אבל כששניהם מלוחים נאסר הטהור מציר הטמא, כדברי רבא.

דוחה הגמרא את הראיה: אִי מְשֻׁם הָא לֹא אִירִיא – אם זו ההוכחה, אין היא מוכרחת, וניתן לדחותה ולפרש את הרישא כששניהם מלוחים, ואף על פי כן תָּנָא סִיפָא – שנה התנא בסיפא שטמא תפל אינו אוסר, כדי לְגַלְּוֵי דְרִישָׁא – לגלות את פירושה של הרישא, דְּלֹא תִיָּמָא – שלא תטעה לומר שהרישא מדברת דווקא כשהיה הַמְּחֹר

מְלִית וְטָמָא תָפֵל, אָכַל אִילוּ הִיוּ שְׁנֵיהֶם מְלֻחוּן, אָסוּר מִפְּנֵי הַצִּיר הַנִּפְלַט מִהֵטֵמָא, לִכֵּן תָּנָא סִיפָא – שנה התנא בסיפא את דין 'מְחֹר מְלִית וְטָמָא תָפֵל, מְכַלֵּל – שיהיה משמע מכך דְּרִישָׁא – שהרישא מדברת כשהיו שְׁנֵיהֶן מְלֻחוּן, וְאִפִּילוּ הֵכִי שְׁרִי – ואף על פי כן הטהור מותר, מפני שכשהוא טרוד לפלוט אינו בולע אפילו ציר, ושלא כדברי רבא.

הגמרא מקשה על רבא מהמשך הברייתא: תָּא שְׁמַע – בא ושמע רביא שלא כדברי רבא מְסִיפָא דְסִיפָא – מסופה של הסיפא באותה ברייתא, ששנינו בה שרק כאשר הטהור מליח והטמא תפל, אז מותר, אָכַל אִם הִיָּה הַטָּמָא מְלִית וְטָמָא תָפֵל, שהטמא פולט ציר על ידי המליחה. הטהור אָסוּר, מפני שבלע את צירו של טמא. מדייקת הגמרא: דווקא בְּטָמָא מְלִית וְטָמָא תָפֵל הוּא דְאָסוּר הטהור, מפני שלא היה מלוח ולא פלט, הֵא אִם הִיוּ שְׁנֵיהֶן מְלֻחוּן, שהרי הטהור לא היה מלוח ולא פלט, הֵא אִם הִיוּ שְׁנֵיהֶן מְלֻחוּן, שהטהור טרוד בפליטה כשהטמא פולט את צירו, משמע שהטהור שְׁרִי, ושלא כדברי רבא הסובר שגם חתיכה שעסקה בפליטה בולעת ציר.

דוחה הגמרא: לעולם גם כששניהם מלוחים סובר התנא שנאסר הטהור, וכדברי רבא, ומדוע לא השמיע התנא בסיפא דסיפא איסור כששניהם מלוחים, אִינִי דְתָנָא דְרִישָׁא – מתוך ששנה בתחילת דבריו 'מְחֹר מְלִית וְטָמָא תָפֵל' כדי להשמיע שהטהור מותר, תָּנָא נִמְי סִיפָא – שנה גם את סוף דבריו באופן דומה, שהיה האחר מליח וחבירו תפל, ולכן נקט 'טָמָא מְלִית וְטָמָא תָפֵל', ואין לדייק מכך היתר בששניהם מלוחים.

(סִימָן, בִּישְׁרָא דְמִנָּה נִפְקוּתָא) הגמרא מפרשת את דיני מליחת הבשר והדחתו: אָמַר שְׁמוּאֵל, אִין הַבְּשָׂר יוֹצֵא מִיָּד דָּמָּ – מידי איסור דם, אָלָא אִם כֵּן מוֹלְחוּ יָפָה יָפָה, וגם מְדִיחוּ בְּמֵי יָפָה יָפָה.

מוסיפה הגמרא לפרש: אֲתָמַר, רַב הוּנָא אָמַר, סדר מליחת בשר הוא שתחילה הוא מוֹלֵחַ, ואחר כך מְדִיחַ. בְּמִנְיָתָא תָנָא – בברייתא שנינו בסדר מליחת הבשר הוא שתחילה מְדִיחַ את הבשר כדי לרככו, ואחר כך מוֹלֵחַ, וחוזר וּמְדִיחַ כדי להעביר ממנו את לחלוחית הדם שיצא על ידי המליחה. מבארת הגמרא: וְלֹא פְלִיגִי – דברי רב הונא אינם חולקים על דברי הברייתא, אלא הֵא – דברי רב הונא נאמרו באופן דְּחַלְלִיָּה בִּי מְכַתָּא – שכבר רחצו את הבשר בבית השחוט, ולכן אינו טעון דוחה ראשונה, וְהָא – דברי הברייתא נאמרו באופן דְּלֹא חֲלָלִיָּה בִּי מְכַתָּא – שלא רחצו את הבשר בבית השחוט, ועל כן חובה להדיחו תחילה.

הגמרא מבארת איזה מלח כשר למליחה: רַב יְהוֹי מְנַהֲרָדְעָא מְלַח לִיה – מלח את הבשר בְּמִלְחָא גְלַלְיָתָא – במלח גס, ומתוך שהמלח בלוע בדם, ומלח גס אינו נמס מאליו, היה מְנַפֵּיץ לִיה – מנער את המלח מעל הבשר, אבל מלח דק שנמס מאליו, אין צורך לנפצו. הגמרא מפרשת באלו אברים אין חוששים לדם אף אם לא נמלחו: אָמַר רַב מִשְׁרָשָׁא, אִין מְחִיוּקִין דָּם בְּכֵי מְעֵיִם – בני המעיִים של בהמה אינם בחזקת שיש בהם דם, ולכן אף אם לא נמלחו אינם אסורים. מפרשת הגמרא: תְּרַנְמָא – תעמיד ותבאר את דברי רב משרשיא, אֲפֻרְכָּשָׁא – לענין החלוחות, וּמְעֵיִא – ולענין המעיִים, וְהִדְרָא דְכִנְתָּא – ולענין הדקין הסובבים את הכִּנְתָּא, שכל אלו אינם בחזקת שיש בהם דם. אבל 'כִּנְתָּא' עצמה אינה בכלל, והיא מוחזקת בדם.

הגמרא מבארת שיש להזהר במליחה שלא יחזור הדם ויבלע בבשר: אָמַר שְׁמוּאֵל, אִין מְנִיחִין בְּשָׂר מְלִית – בשעה שהוא נתון במלח אֲלֹא עַל גְּבִי כְּלִי מְנוּקָב, שהדם הנפלט יוצא דרך הנקבים אל מחוץ לכלי, אבל אם ימלח בכלי שאינו מנוקב יתאסף הדם בכלי עם הבשר, ויחזור ויבלע בו.

הגמרא מפרשת האם יש חשש שנפלט דם ונבלע מחתיכה לחתיכה: רַב שְׁשֵׁת מְלַח לִיה – היה מולח את הבשר גְּרָמָא גְּרָמָא – כל חתיכה בפני עצמה, ולא הניח שתי חתיכות ביחד. מקשה הגמרא: תְּרִי מֵאִי מְעֵיָא לֹא – מה הטעם שלא מלח שתי חתיכות

חולין. פרק שמיני – כל הבשר דף קיג עמוד א – מותר מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רכז רש"י תוספות

וְלִימָא לִיה מְדֻשְׁמוּאֵל — אף על גב דברייתא עדיפא, בברייתא לחוד לא סגי, אלא
מכא מילתיה דשמואל דמיתא בדה, אבל בדשמואל לחוד סגי. ומשנה הוה
אמינא, הני מילי דמן, וכאן אין שייך לאסור, משום דמשרק שריק או כבולעו כן פלוט.
מאי לא שניהם מלווין — אלמא, לא בלע, ולא גרסין "ושמע מינה דצירן מותר" —
דהא משנה שלמה היא במסכת עבודה זרה
(לה) דדג טמא צירו אסור, ובסיפא דדך ברייתא
נמי קתני "טמא מליח וטורח תפל — אסור".
טחור מליח וטמא תפל מותר — גבי מליח
כרותה לא שייך לא עילאה גבר ולא תתאה
גבר ואפילו קליפה לא בעי, אף על גב דאמרין
(פסחים עא, א) גבי עילאה ותתאה, אדמיקר ליה
בלע. ויש ללמוד מכאן דאין צריך להגעיל
דפוסי גבינות הגרים, ומותר לעשות בהם גבינות
לישראל ולמולחן בחובן, דהוי כמו טחור מליח
וטמא תפל. דאין שייך מליחה בעץ, ולא נעשה
עץ רותח על ידי מליחה, ומעשים בכל יום
דמלח בקשרה שמשתמשין בה בשם, לוקחים
ממנו לתת ממנו בחלב. והמחמיר תבא עליו
ברכה. **אין** מחזיקין דם בבני מעיים — לאסור
מטעם זה למלוח בני מעיים עם שאר בשר,
משום דלא טרידי פלוט, דבלעי דם כמו דגה,
דהכא דם משרק שריק, אבל דגים רפו קרמיהו,
כדפירשתי לעיל (קכב, דבור המתחיל ודגים).
ואין להחזיר מטעם שריקה אם היו שופכין דם
על הבשר בשעת צליה — דדוקא דם הנפלט
נופל עם הציר על ידי צליה או על ידי מליחה,
כדאמר לעיל (קיא, א) דשריק, אבל היכא דהוי
הדם בעיניה לא אשכחן.
אלא לא שגא — ומותר בכל ענין, אף על פי
שמניח השניה על אותה שנמלחה
תחלה, כדפירשתי לעיל.
בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה כו' —
הוא הדין בשר עוף לרבנן דאסור מן
התורה, דדוקא רבי עקיבא הוא דאמר דהוה
אינם מן התורה, ונפקא לן מדריש לקמן: את
שאסור משום נבלה, אסור לבשלו בחלב.
אלא

לִיה בְּמִלְחָא וְלִגְלִינְתָּא, וּמִנְפִּין לִיה. אָמַר רַב מִשְׁרָשָׁי: אִין מְחִזְקִין דִּם בְּבִנֵי מַעֲיִים, תְּרַנְגָּמָא
— אֲכַרְפֵּשָׁא וּמַעֲיָא וְהִדְרָא דְכִנְתָּא. אָמַר שְׁמוּאֵל: אִין מְנִיחִין בִּשְׂר מְלִיח אֱלֵא עַל גְּבִי כְּלִי
מְנוקֵב. רַב שֵׁשֶׁת מִלַּח לִיה גִּרְמָא גִּרְמָא, תְּרִי מָאִי טַעְמָא לֹא — מִשּׁוּם דְּפִרְשִׁי מֵהָא וּבִלְע
הָאִי. חֲד נָמִי, פִּרְשִׁי מֵהָא גִּיסָא וּבִלְע הָאִי גִיסָא! אֱלֵא: לֹא שָׁנָא. אָמַר שְׁמוּאֵל מִשּׁוּם רַבִּי
חֲזִיָּא: הַשּׁוֹבֵר מִפְּרָקְתָּהּ שֶׁל בְּהֵמָה קוֹדֵם שֶׁתֵּצֵא נֶפֶשָׁה — הָרִי זֶה מְכַבֵּד אֶת הַבֶּשֶׂר, וְגֹזֵל
אֶת הַחַיִּים, וּמְכַבֵּעַ דִּם בְּאַבְרִיִּים. אִיבְעִיָּא לְהוּ: הִיכִי קָאָמַר מְכַבֵּד אֶת הַבֶּשֶׂר וְגֹזֵל אֶת
הַחַיִּים מִשּׁוּם דְּמְכַבֵּעַ דִּם בְּאַבְרִיִּים, הָא לְיָדִידָה — שְׁפִיר דְּמִי, אוּ דִלְמָא — לְיָדִידָה נָמִי
אָסוּר? תִּיקוּ. **מִשְׁנָה** הַמַּעֲשֶׂה אֶת הָעוֹף עִם הַגְּבִינָה עַל הַשִּׁלְחָן אִינוּ עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה.
גְּמָרָא הָא אוֹכְלוּ — עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שְׁמַע מִינֵה: בֶּשֶׂר עוֹף פְּחֻלָּב דְּאוֹרֵייתָא! אִימָא:
הַמַּעֲשֶׂה אֶת הָעוֹף עִם הַגְּבִינָה עַל הַשִּׁלְחָן אִינוּ בֹא לְיָדִי לֹא תַעֲשֶׂה. **מִשְׁנָה** בֶּשֶׂר בְּהֵמָה
טְהוֹרָה פְּחֻלָּב בְּהֵמָה טְהוֹרָה — אָסוּר לְבַשֵּׁל וְאָסוּר בְּהִנָּאָה. בֶּשֶׂר בְּהֵמָה טְהוֹרָה פְּחֻלָּב בְּהֵמָה
טְמֵאָה, בֶּשֶׂר בְּהֵמָה טְמֵאָה פְּחֻלָּב בְּהֵמָה טְהוֹרָה — מוֹתֵר לְבַשֵּׁל וּמוֹתֵר בְּהִנָּאָה. רַבִּי עֲקִיבָא
אוֹמֵר: חֲזִיָּה וְעוֹף אֵינָם מִן הַתְּהוֹרָה, שְׁנָאמַר "לֹא תִבְשַׁל גְּדִי בַּחֲלָב אִמּוֹ" שְׁלֹשׁ פְּעָמִים, פֶּרֶט
לְחִיָּה וְלָעוֹף וּבְהֵמָה טְמֵאָה. רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי אוֹמֵר: נֶאֱמַר "לֹא תֹאכְלוּ כָּל נֶבֶלָה", וְנֶאֱמַר "לֹא
תִבְשַׁל גְּדִי בַּחֲלָב אִמּוֹ", אֶת שְׁאֵסוּר מִשּׁוּם נֶבֶלָה — אָסוּר לְבַשֵּׁל בַּחֲלָב, עוֹף שְׁאֵסוּר מִשּׁוּם
נֶבֶלָה, יָכוֹל יֵהָא אָסוּר לְבַשֵּׁל בַּחֲלָב — תִּלְמִיד לּוֹמֵר: "בַּחֲלָב אִמּוֹ" — יָצָא עוֹף שְׁאֵין לוֹ חֵלָב
אִם. **גְּמָרָא** מָנָא הֵנִי מִלִּי? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אָמַר קָרָא: "וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת גְּדִי הַחַיִּים"

כאן
כל נבלה ונאמר — באותו פסוק עצמו "לא תבשל גדי בחלב אמו", דמשמע: כל שנהוג בו איסור נבלה, יש בו משום בשר בחלב. **גְּמָרָא** מנהיג מילי — דכל בהמה
במשמע.

הני מילי דמן — כלומר, הני מילי לגבי דם, וכגון בכלי שאינו מנוקב, דבתר דפלט
הדר בלע. **אבל צירן** — זיעה הוא ולא מיתסר. והכא לדם ליכא למיחש —
דמנוקב הוא. ואם כן, כשרה וכשרה נמי. **קא משמע לן** — דציר — אסור, וציר
נחז ליבלע הוא. **מאי לאו שניהם מלווים** — ושמע מינה: ציר נמי לא מיבלע כל
זמן שעוסקים בפליטה, "ושמע מינה צירן
מותר" לא גרסין. **תפל** — מבלי מלח,
דהשתא לא פליט טמא מיד. אבל שניהם
מלווים, דטמא נמי פליט — אסור, וכל שכן
טמא מליח וטורח תפל. **הא שניהם מלווים**
שרי — דשניהם טרודים בפליטה. **רב הונא**
דלא בני הרחה ברישא — בדחלליה בי
טבחא. כל רחיצת הבשר מתרגמינן: חלול.
מילחא גלגלינתא — מלח גסה, שלמי"א.
ומנפין ליה — למילחא לאחר זמן, מפני
שהדם נבלע בה. אבל מלח דקה אין צריך
לנפץ, שהיא נחתת מעצמה. **אין מחזיקין דם**
— אינן בחזקת דם ליאסר אם לא נמלחו.
הדרא דכנתא — דקין שסביב הכנתא,
אנטריל. **ומעיא** — קבה וכרס ושאר הדקין.
וכריכא — טבחיא. אבל חלב והריאה
והכבד וכנתא גופה — יש בהן דם, וצריכין
לימלח. **אלא לא שגא** — ומותר, וטעמא,
כדפירשתי לעיל (קכב, דיבור המתחיל
ועופות): דכל זמן שטרודים לפלוט אינן
בולעים, וכשנח זה — כבר נח זה. הרי זה
מכביר את הבשר — לפי שבשעת שחיטתה
היא טרודה להוציא דם, וכששובר מפרקתה
— מותר צרתה אין בה כח להתאנח
ולהוציא דם. והיא נחה ושוקטה, והדם
נבלע באבריה ומכביר הבשר. ונמצא גזול
את הבריות, כשהוא מוכרה במשקל, והדם
שוקל. **איבעיא להו היכי קאמר** — האי
"ומכביר דם" דקתני — כוליה חד איסורא
הוא. והכי קאמר: מכביר את הבשר, ונמצא
גזול את הבריות הוא, משום דמכביר דם,
שומכביר את משקלה. והבלעת דם —
לפרושי "גזול את הבריות" נקט לה. **הא**
לירידה — דליכא למימר משום גזילה —
שרי, לפי שהוא חזור ויוצא על ידי מלח. או
דילמא לירידה נמי אסור — ותרתי איסורי
קחשיב: חדא, דגזול את הבריות. וחדא,
דמכביר דם, ושוב אינו יוצא, ואוכל דם.
משנה אינו עובר בלא תעשה — היא
גופה לא איצטרך, דהעלאה לאו
דאורייתא. אלא דיוקא דילה איצטרך,
למיקר מינה. הא אוכל עוף בחלב — עובר,
ולאפוקי מדרבי עקיבא דאמר: פרט לעופות.
גמרא אינו בא לידי לא תעשה — כלומר,
אין לחוש שמא יאכלנו ועבור עליו, דאי
נמי אכיל ליה — לא עבר. **משנה מותר**
לבשל ומותר בהנאה — דאין בו משום בשר
בחלב, כדילוף בגמרא. ובאכילה ביד
אסור — משום איסור טמאה. פרט לעוף
וחיה ובהמה טמאה — "גדי" — פרט לעוף,
שאינו בהמה; "גדי" — פרט לחיה, שאינה
בהמה. דאף על גב דחיה בכלל בהמה —
אתא קרא יתירא ומפקיע. "גדי" — ולא את
הבהמה טמאה. אבל בהמה טהורה דלאו
גדי, כגון פרה ורחל איתרביא מקראי,
כדקתני בברייתא בגמרא. **נאמר לא תאכלו**

כל נבלה ונאמר — באותו פסוק עצמו "לא תבשל גדי בחלב אמו", דמשמע: כל שנהוג בו איסור נבלה, יש בו משום בשר בחלב. **גְּמָרָא** מנהיג מילי — דכל בהמה
במשמע.

אלא למאן דאמר שני כתובים בו - טובא כתיבי, אלא כל הנהו דרבקה חשיב לזו כחז, וכן הנהו דיהודה כחז.

עוים העוים - תימה: דבחד מיעוטא טגי, וכן לקמן בסוף פרקין (ק"ב) גבי תרומת הדשן. **קסבר** שמואל איסור חל על איסור - בחנם מוחזק בקונטרס זאת

הגירסא, דלחבי קאמר דקסבר שמואל איסור חל על איסור - דאי הוה סבירא ליה בעלמא דאין איסור חל על איסור, אלא הוה ליה פ' מהבא, לא הוה מפיק חלב ומתה תרוייהו מחד קרא, אלא הוה מוקי קרא בדדמי. ולמאי דמשני בסמוך דבעלמא קסבר אין איסור חל על איסור, נפקי תרוייהו מחד קרא, כדפירש בקונטרס: משום דתרוייהו מין גיד הם. **דם** לאו גדי הוא - ואם תאמר: מכל מקום לא אמעט אלא מ'גדי? ויש לומר: דאפילו לא הוה כתיב אלא "לא תבשל בשר בחלב אמר" הוה ממעטין דם, דלא איקרי בשר, כדאמר בפרק "כל שעה" (פסחים ג"ב): כשהותרה נבלה - היא וחלבה וגידה הותרה, אבל דמה לא קאמר שהותרה, דלאו בכלל נבלה היא. **ושאני** הכא דרבינו רחמנא גדי - אי לאו "גדי" לא הוה ליפני שיחול איסור בשר בחלב על איסור חלב, מדאמרין סוף פרק "גיד הנשה" (חולין ק"ג), יבא איסור נבלה ואיסור טרפה ויחול על איסור חלב. דשאני נבלה דמטמאה, וטרפה נמי משום דמחיים. דכהאי גוונא אמרין בובחים פרק "חטאת העוף" (ע"א). והא דאמר בפרק "גיד הנשה" (חולין ק"ג), דאיסור טרפה חל על איסור אבר, מיד דהוה איסור חלב, אף על גב דאבר מן החי מטמא - מכל מקום כיון דחלב בכרת, ואפילו הכי חייל עליה, כל שכן אאבר מן החי.

כיון

כאן - גדי עוים, הא כל מקום ש'אָמַר "גדי" סתם - אפילו פרה ורחל ב'משמע. - ולילף מיניה! - בתיב קרא אחרינא "ואת עזרת גדי העוים", כאן גדי העוים, הא כל מקום ש'אָמַר "גדי" סתם - אפילו פרה ורחל ב'משמע. - ולילף מיניה! - הוה להו שני כתובין הפאין פאחד, וכל שני כתובים הפאין פאחד אין מלפדון. - הניחא למאן דאמר אין מלפדון, אלא למאן דאמר מלפדון, מאי איפא למימר? - תרי מיעוטי בתיבי "עוים" "העוים". אמר שמואל: "גדי" - לרבות את החלב, "גדי" - לרבות את המותה, "גדי" - לרבות את השליל, "גדי" - להוציא את הדם, "גדי" - להוציא את השליא, "גדי" - להוציא את הטמאה. "בחלב אמו" - ולא בחלב זכר, "בחלב אמו" - ולא בחלב שחוטתה, "בחלב אמו" - ולא בחלב טמאה. - הא תלתא "גדי" בתיבי, ואנן שייתא דרשינן! - קסבר שמואל: איסור חל על איסור, ואיסור חלב ומתה - מחד קרא נפקי, דם נמי - לאו גדי הוא, ושליל נמי - פירשא בעלמא הוא. פשו להו תרי, חד - לרבות את השליל, וחד - למעוטי בהמה טמאה. - וקסבר שמואל איסור חל על איסור? והאמר שמואל משום רבי אלעזר: מנין לכהן טמא ש'אָכַל תרומה טמאה שאינו במיתתה - ש'אָמַר "ומתו בו כי יחללהו" - פרט לז' ש'מחוללת ועומדת! - איבעית אימא: איסור חל על איסור, וש'אני התם - דמיעט רחמנא "ומתו בו". איבעית אימא: בעלמא קסבר שמואל אין איסור חל על איסור, וש'אני הכא דרבי רחמנא "גדי". ואיבעית אימא: הא - ידידה, הא - דרביה, בעא מיניה רב אחדבוי בר אמי מרב: המבשל בחלב גדי שלא הניקה, מהו? אמר ליה: כדאיצטריךא לשמואל למימר "בחלב אמו" - ולא בחלב זכר, וזכר הוא - דלא אתי לכלל אם, אבל האי כיון דבא לכלל אם - אסור. אחמר, המבשל חלב בחלב - רבי אמי ורבי אסי, חד אמר: לוקה, וחד אמר: אינו לוקה. לימא בהא קמיפלגי, דמאן דאמר לוקה קסבר: איסור חל על איסור, ומאן דאמר אינו לוקה, קסבר: אין איסור חל על איסור! - לא, דכולי עלמא אין איסור חל על איסור, ואפילו לא פליגי דלא לקי, כי פליגי - אבשול, מאן דאמר לוקה - חד איסורא הוא. ומאן דאמר אינו לוקה - להכי אפקה רחמנא לאכילה בלשון בישול, כיון

כאן - פירש לך הכתוב שגדי זה מעוים היה. הא - אם לא פירש, יש במשמע אף שאר בהמה, מדאיצטריך ביה לפרשי. ונלף - גזירה שוה מיניה: מה "גדי" האמור כאן - עוים, אף "גדי" האמור בבשר וחלב - עוים הוא? תרי מיעוטי בתיבי - ה"א דכתיב בכל חד מיעוטא הוא. אמר שמואל - קרא יתירא כתיב, לדרשה, ודרשינן להו. ולקמן פריך: תלתא קראי בתיבי, ושמואל שייתא דרשיו לרבות את החלב - שאם בשל חלב בחלב, ואבולו - עובר משום חלב, ומשום בשר בחלב. את המתה - שאם בשל בשר נבלה בחלב, ואבולו - עובר משום בשר בחלב. גב דבעלמא אין איסור חל על איסור, וכאן חרי קדמו איסור חלב ואיסור נבלה לאיסור בשר בחלב - אתא קרא ורבינו. להוציא את הטמאה - בשר בהמה טמאה שבשל אפילו בחלב בהמה טהורה, ולא בחלב זכר - שהיה לו חלב מועט מן הדדים, כגון אם נשתנה והיו לו דדים. ולא בחלב שחוטתה - ד"אמר" משמע: הראויה להיות אם, ולא משנשחטה. בחלב אמו - משמע שלא נאסר חלב אמו מן שנסאר בשר, "וגדי" הא איתרביא ביה כל בהמה טהורה, ולא טמאה. הלכך חלב כגדי, דהא "אמר" כתיב, וקא ממעט חלב טמאה, אפילו הבשר טהור. איסור חל על איסור - אני שמעתי דגרס ליה, והכי פירשו: איסור חל על איסור, ולא אצטריך קרא לא לחלב ולא למתה. מחד קרא - כלומר, מההוא קרא דאתא לגופיה נפקי דאם בשל חלב או בשר נבלה בחלב, אף הם במשמע. וקשיא לי הא דאמרין לקמן בפירקין (קט"א): רבי עקיבא, משום דאית ליה איסור חל על איסור, מיתירי ליה כולוה תלתא "גדי" לדרשה, ואמרין: חלב ומתה לא צריכי קרא, והבא לשמואל נמי, דאית ליה איסור חל על איסור, אמרין: חלב ומתה מחד קרא נפקי, ולא מיתירי כולוה אלא תרי ונראה בעיני דלא גרסינן להאי "קסבר שמואל איסור חל על איסור", אלא הכי גרסינן: "חלב ומתה מחד קרא נפקי" כו'. דכולהו תלתא "גדי" מיתירי לדרשה דהוה ליה למיכתב "לא תבשל בחלב אמו", כל מי שיש לו חלב אם בהמה, כיון דסופינו להביא במשמע "גדי" אף עגל וטלה, כדאמרין לעיל. ומדכתב "גדי" לדרשה אתי: חד, לחלב ומתה לאשמועין שיחא איסור חל על איסור, ואיתרבו להו תרוייהו, דהא מין גיד הוה, ודי מניינו מפקת? וחד לשליל, וחד למעוטי טמאה. ולקמן נמי בשמעתין אמרין: שאני הבא, דרבי רחמנא "גדי". אלמא איסור חל על איסור לשמואל, הבא מ"גדי" נפקא ליה מריבויא. והא דפריך לקמן: וסבר שמואל איסור חל על איסור? הא קשיא ליה: דמדורבי שמואל חלב ומתה, אלמא איסור חל על איסור. דם ושליא - לא בעיא קרא למעוטינהו, דהא לאו "גדי" נינהו, ומהכי תיתי לאיסורא. ומתו בו - באוכל תרומה בטומאת גופו כתיב, דהא לעיל מיניה כתיב "איש איש מורע" וגו'. פרט לזו כו' - אלמא לא אתי איסור טומאת הגוף, שהוא במיתה בידי שמים, וחייל איסור טומאת תרומה, שאסורה ועומדת עליו באיסור עשה, כדמפרש ביבמות בפרק "הערל" (ע"ג). מ'בשרריך תאכלנו הטמא והטהור", דמשמע: טמא וטהור אוכלין בקעה אחת בשר פסולי המוקדשין לאחר פיוזין, דאין בהן איסור טומאה. וכתב "תאכלנו" לזו, ולא לאחר. כלומר, בזה התרתי לטהור לאכול על הטמא, ואף על פי שאוכל בשר טמא. שומרת לאכול פסולי המוקדשין, בין בטומאת הגוף ובין בטומאת עצמן. אבל בתרומה לא התרתי לך לאכול בטומאת עצמה, ולא הבא מכלל עשה עשה. אבל אוכל תרומה בטומאת הגוף מפורש בו לא תעשה, דכתיב "בקרשים לא יאכל", וכתב בתריה "ובא השמש וטהר ואחר יאכל" וגו', ומוקמין ליה בתרומה, ביבמות (ע"ד). הכי גרסינן: בעלמא סבר שמואל איסור חל על איסור וש'אני הבא דגלי רחמנא ומתו בו כי יחללוהו ואי בעית אימא בעלמא קסבר אין איסור חל על איסור וש'אני הבא דרבי רחמנא גדי - ולשון ששמעתי קשיא לי: כיון דחד לגופיה, הי רבי ודי מיתיר, והא דרשינן? הא דרביה - רבי אלעזר, שאמר לעיל שמואל משמו. וכל היכא דקתני "משום פלוני" - לא שמע מפיו, אלא מפי אחרים שאמרו מפיו. ושמואל לא ראה את רבי אלעזר מימיו, דרבי אלעזר בחורבן היה (גיטין נ"א), מתלמידי רבן יוחנן בן זכאי, ושמואל מדורות האחרונים היה, בסוף שנותיו דרבי. שלא הניקה - לא ילדה מעולם, אף על חלב כשהיא קרובה לימי לידתה - מי דייקין "אמו", שהיתה אמו כבר, או לא? חד אמר לוקה - קא סלקא דעתך דאפילו קאמר, (והם) הותרו בו משום בשר בחלב. אין איסור חל על איסור - ולא נפיק מקרא, דלגופיה. וקרא יתירא לית לן לרביי - דאיכא למימר: חד לרביי שליל אתא, דחד איסור הוא דאיכא. וחד למעוטי שליא אתא, דלא סבירא ליה פירשא הוא, ובעי קרא למעוטי. דאילו למעוטי דם וטמאה לא איצטריך - דכיון דאין איסור חל על איסור, מהיכא תיתי לן דליחסרו, דבעי למעוטינהו? כי פליגי אבשול - שהיו החלב וכל שאר איסורין לא נאסרו לבשל, אלא בשר בחלב. הלכך, גבי בשול אין כאן אלא איסור בשר בחלב.

בחלב, כל שאר דינים אלו אינם צריכים לימוד, פשו להו תרי – 60
נשאר שני פסוקים מיותרים, חד – פסוק אחד בא לרבות את
השילול, וחד למעוטי בהמה טמאה. 61
מקשה הגמרא: וכי אכן קבר שמואל איסור חל על איסור, והאמר
שמואל משום רבי אלעזר, מנין לכתן טמא שאכל תרומה טמאה 62
שאינו בחיוב מיתה בידי שמים כדין כהן טמא האוכל תרומה
טהורה, שנאמר בציוויו התורה לכהנים שלא יאכלו תרומה טהורה 63
בטומאת הגוף ויטמאוהו (ויקרא כב ט) 'ומתו בו כי יחללוהו, ויש לדייק, 64
דווקא באופן זה שהתרומה מתחללת על ידי אכילת הטמא, עונשו
במיתה, פרט לזו – לאוכל תרומה טמאה, שהתרומה מחוללת 65
ועומדת מחמת טומאתה, שאין עונשו במיתה. אם כן מבואר 66
שדעת שמואל שאין איסור חל על איסור, שהרי אין איסור אכילת
תרומה טהורה בטומאת הגוף שעונשו במיתה חל על איסור 67
אכילת תרומה טמאה, ואין העמידה הגמרא שדעת שמואל 68
שאיסור חל על איסור. 69
מתרצת הגמרא: ואיבעית אימא, בעלמא – בכל התורה כולה סובר 70
שמואל שאיסור חל על איסור, ושאני התם – ושונה הדין באיסור 71
אכילת תרומה טמאה בטומאת הגוף, דמיפט רחמנא 'ומתו בו כי 72
יחללוהו, שרק באופן שהתרומה מתחללת באכילתו חייב מיתה, 73
ולא באופן שהתרומה מחוללת ועומדת מחמת טומאתה. תירוצן 74
נוסף: ואיבעית אימא, בעלמא קסבר שמואל אין איסור חל על 75
איסור, ושאני הקא – בבשר בחלב, דרבי רחמנא 'ומתו בו כי 76
יחללוהו, שאיסור בשר בחלב חל על איסור חלב ונבילה. תירוצן 77
נוסף: ואיבעית אימא, הא דרביה – מה שאמר שמואל שבבשר 78
בחלב איסור חל על איסור זו היא דעתו שלו, הא דרביה – ומה 79
שאמר שבתרומה טמאה בטומאת הגוף אין איסור חל על איסור 80
זוהי דעת רבי אלעזר שאמר שמואל בשמו. 81
הגמרא מסתפקת בדין המבשל בחלב גדי שלא ילדה מעולם: פנא 82
מיניה רב אחריבוי פיראמי מר, המבשל בשר בחלב גדי שלא הניקה, 83
דהיורו שלא ילדה מעולם, אבל קרובה היא ללידה ויש לה חלב, 84
מהו הדין, האם מדייקים מבחלב אמו' שרק בהמה שהיא כבר אם 85
חלבה אסור מן התורה בבישול עם בשר או לא. אמר ליה רב, 86
מדאיצטריבא לשמואל למימר – למעט פחלב אמו ולא פחלב זכר, 87
יש לדייק, זכר הוא דלא אתי לקבלא אם – שרק זכר אין בחלבו 88
איסור בבישול עם בשר, כיון שזכר לא יבוא לעולם לכלל אם, 89
אבל האי – גדי שלא הניקה, בין דבא לקבלא אם – כיון שבעתיד 90
תבוא היא לכלל אם, חלבה אסור בבישול עם בשר. 91
הגמרא מביאה מחלוקת בדין המבשל חלב בחלב ואכלו: אתמר, 92
המבשל חלב בחלב ואכלו, ודחתו בו משום בשר בחלב ולא משום 93
חלב, נחלקו בדין זה רבי אמי ורבי אסי. חד אמר לוקה, וחד אמר 94
אינו לוקה. 95
מבררת הגמרא: לימא בהא קמיפלגי – האם נאמר שבכך נחלקו, 96
דמאן דאמר לוקה, טעמו משום דקסבר איסור חל על איסור, 97
ואיסור בשר בחלב חל על איסור חלב, ועבר על שני האיסורים, 98
ומועיל מה שהתרו בו על כך, ולוקה. ומאן דאמר אינו לוקה, טעמו 99
משום דקסבר אין איסור חל על איסור, ואיסור בשר בחלב לא חל, 100
ולא מועיל מה שהתרו בו על כך, ואינו לוקה. 101
דוחה הגמרא: לא נחלקו בזה, אלא דבבלי עלמא – לדעת שניהם 102
אין איסור חל על איסור, ולפיכך אאכילה דבבלי עלמא לא פלגי. 103
דלא לן – האוכל חלב שהתבשל בחלב לדעת שניהם אינו לוקה, 104
בין שאין איסור בשר בחלב חל על איסור חלב, כי פלגי אבשול 105
– ונחלקו רק לענין המבשל חלב בחלב, שאין זה איסור על איסור, 106
שהרי אין איסור בישול רק בבשר בחלב ולא בחלב, וביאר 107
מחלוקתם כך הוא, מאן דאמר לוקה טעמו משום שחד איסורא הוא 108
– שבבישול זה אינו עובר רק על איסור בשר בחלב, ואין כאן אלא 109
איסור אחד, ולכך לוקה. ומאן דאמר אינו לוקה טעמו משום 110
שלחי אפקה רחמנא לאכילה בלשון בישול – משום כך נכתב 111
בתורה איסור אכילת בשר בחלב בלשון 'לא תבשל', 112
113
114
115
116
117

יש ללמוד ממה שהוצרכה התורה לפרש פאן שכונתה ל'גדי 1
עוים, הא כל מקום שנאמר בתורה גדי סתם ולא פירשה כן, וכגון 2
'לא תבשל גדי' האמור בבשר בחלב, אפילו פרה ורחל וכל בהמה 3
טהורה כמשמע. 4
שואלת הגמרא: וליילף מיניה – ונלמד בגזירה שוה מגדי העוים' 5
האמור אצל יהודה ל'גדי' סתם האמור בבשר בחלב, שגם בזה 6
הכוונה לגדי עוים. עונה הגמרא: אין ללמוד כן, שכן כתיב קרא 7
אתרינא (בראשית כו טז), ואת עזרת גדי העוים הלבישה על גדי, ויש 8
ללמוד, דווקא פאן 'גדי העוים', הא כל מקום שנאמר גדי סתם, 9
אפילו פרה ורחל כמשמע. 10
שואלת הגמרא: וליילף מיניה – עדיין יש לך ללמוד גם מפסוק זה 11
בגזירה שוה שכל 'גדי' בתורה 'גדי עוים' הוא. עונה הגמרא: מאחר 12
שכתבה התורה 'גדי עוים' בשני מקומות, הווי להו שני כתובין 13
הפאן, פאחד – הרי אלו שני פסוקים שניהם מלמדים דבר אחד 14
ושכונת התורה לגדי עוים דווקא, והכלל הוא שכל שני כתובים 15
הפאים פאחד אין מלמדן לכל התורה כולה. 16
שואלת הגמרא: הניחא למאן דאמר שני כתובים הבאים כאחד אין 17
מלמדן, אלא למאן דאמר שני כתובים הבאים כאחד מלמדן, מאי 18
איכא למימר – מדוע לא נלמד מפסוקים אלו שכל 'גדי' בתורה 19
'גדי עוים' הוא. 20
עונה הגמרא: תרי מייעוטי כתיבי, עוים העוים – בשני פסוקים אלו 21
נכתבה ה"א תיורה בתיבת 'גדי העוים', למעט שדווקא באלו כוונת 22
התורה לגדי עוים, ואין ללמוד מהם לכל התורה כולה. 23
הפסוק 'לא תבשל גדי בחלב אמו' נכפל בתורה שלש פעמים (שמות 24
כג יט, שם לד כו, דברים יד כא), ושמואל דורש יתור תיבת 'גדי' ותיבת 25
'בחלב אמו' שלש פעמים: אמר שמואל, מיתור תיבת 'גדי' שלש 26
פעמים יש לדרוש, 'גדי' אחד לרבות את החלב, ו'גדי' שני לרבות 27
את המטה – שהמבשל חלב או בשר נבילה בחלב ואכלו, עובר 28
באכילתו על איסור חלב או נבילה, ונוסף עליו גם איסור בשר 29
בחלב. ו'גדי' שלישי לרבות את השליל – שהמבשל עובר שבמצא 30
במעי בהמה שנשחטה (ועדיין לא נגמרה ברייתו) בחלב ואכלו, 31
דינו כבשר גמור ועובר על האכילה והבישול. וכן יש לדרוש 32
מיתור תיבת 'גדי' שלש פעמים למעט כך, 'גדי' להוציא את הדרם 33
– המבשל דם בחלב ואכלו, וכן 'גדי' להוציא את השליל – המבשל 34
את השליה (היינו כמין לבוש העוטף את הולד בהיותו במעי אמו) 35
בחלב, וכן 'גדי' להוציא את המטא – המבשל בשר בהמה טמאה 36
אפילו בחלב טהורה, בכל אלו אינו עובר משום בשר בחלב. 37
ומיתור תיבת 'בחלב אמו' יש למעט כך, 'בחלב אמו' ולא פחלב 38
זכר – המבשל בשר בחלב עז זכר ואכלו, וכן 'בחלב אמו' ולא פחלב 39
שחוקה – המבשל בחלב שהוציאו מבהמה שנשחטה ואכלו, וכן 40
'בחלב אמו' ולא פחלב טמאה – המבשל אפילו בשר בהמה טהורה 41
בחלב בהמה טמאה ואכלו, בכל אלו אינו עובר משום בשר בחלב. 42
מקשה הגמרא: הא תלתא 'גדי' כתיבי – הרי רק שלש פעמים נכתב 43
'גדי' בתורה, ואנן שייתא דרשינן – ושמואל היאך דרש מ'גדי' שש 44
דרשות. מתרצת הגמרא: אכן שמואל למד מהדרשות רק שלשה 45
דינים, ואילו לשאר הדינים לא היה צריך דרשה, משום דקסבר 46
שמואל, איסור חל על איסור – דבר שהיה אסור משום איסור אחד 47
ונוסף עליו איסור נוסף, הרי הוא נאסר אף משום האיסור הנוסף. 48
וממילא אין צריך פסוק מיוחד לרבות שהאוכל חלב או נבילה 49
שהתבשל בחלב, עובר משום שניהם, שכן איסור בשר בחלב חל 50
על איסורים אלו, ולפיכך איסור חלב ופחה מחד קרא נפקי – יש 51
ללמוד את הדין שחלב או נבילה שהתבשל בחלב אסורים אף 52
משום בשר בחלב מגדי' שנאמר בפסוק אחד, והיינו שפסוק זה 53
משמיענו את עיקר איסור בשר בחלב, ובכלל זה גם האוכל חלב 54
או נבילה שהתבשל בחלב, שהרי איסור חל על איסור. וכן דם נמי 55
– גם למעט דם אין צריך לימוד, שהרי לאו גדי הוא – הדרם אינו 56
נחשב כחלק מהגדי. וכן שליל נמי פירשא בעלמא הוא – הפרשה 57
בעלמא היא, ואין זה חלק מהבהמה, ולא נאסרה כשנכתב 'גדי'. 58
ומאחר שמלבד פסוק אחד שנצרך ללמוד את עיקר איסור בשר 59

ללמדנו שביין דעל אכילה לא לכן אבישול נמי לא לכן – שבאופן
 שאינו לוקה על האכילה אינו לוקה אף על הבישול.
 ואיכא דאמרי, אבישול בולי עלמא לא פליגי דלכן – לא נחלקו הם
 לענין המבשל חלב בחלב שלוקה, כיון שאין בזה אלא איסור אחד,
 משום בשר בחלב. כי פליגי אכילה – ונחלקו רק לענין האוכל,
 אם לוקה על כך. מאן דאמר אינו לוקה טעמו, דהא אין איסור חל
 על איסור – ואין איסור אכילה בשר בחלב חל על איסור אכילה
 חלב. ומאן דאמר לוקה טעמו משום דלחכי אפקה רחמנא לאכילה
 בלשון בישול – משום כך כתבה התורה את איסור אכילה בלשון
 'לא תבשל', ללמדנו שביין דאבישול לכן אכילה נמי לכן – שבכל
 אופן שלוקה על הבישול, לוקה אף על האכילה, לכך חלב
 המבושל בחלב שלוקים על בישולו, לוקים גם על אכילתו.
 ואיכא דאמרי – ואם תרצה תוכל לומר ששניהם סוברים שאין
 איסור חל על איסור, ואף סוברים שעל הבישול לוקה ועל האכילה
 אינו לוקה, רק מי דאמר דאמר דאמר – כל אחד מהם דירב
 על דבר נפרד, והסובר שלוקה אמר זאת לענין המבשל שלוקה,
 כיון שאיסור אחד הוא, והסובר שאינו לוקה אמר זאת לענין
 האוכל שאינו לוקה אם התירו בו רק משום אכילה בשר בחלב, כיון
 שאין איסור חל על איסור, ולא פליגי – ולא נחלקו בדבר כלל.
 מיתבי – הקשו בני הישיבה על דעת הסובר שאין איסור חל על
 איסור. שנינו בברייתא, המבשל בשר במי חלב – במים המתמצים
 מן החלב בחציצה הגבינה, פטור. דם מבשלו בחלב פטור, לפי
 שדם אינו בכלל 'גדי' האמור בתורה. העצמות והגידים והקנינים
 והתולפים – פרסות הבהמה, שששן בחלב פטור. אבל הפגול
 והנוטר והטמא שששן בחלב חייב, משום שאיסור בשר בחלב חל
 על איסורים אלו. ומשמע שבמו כן חל על אף איסור חלב. וקשה
 לדעת הסוברים שאינו חל על איסור חלב.
 מתרצת הגמרא: כבר נחלקו התנאים אם איסור חל על איסור בכל
 התורה, והאי תנא – התנא בברייתא פטר כדעה שאיפסור חל על
 איסור בכל התורה, ואף בבשר בחלב, והם סברו כדעה שאין
 איסור חל על איסור בכל התורה, ואף בבשר בחלב.
 שנינו בברייתא: המבשל במי חלב פטור. הגמרא מביאה ראייה
 מדברי הברייתא לריש לקיש: ברייתא זו מסייע ליה לריש לקיש,
 דתנן – ששנינו במשנה (מכשירין פ"ו מ"ה) בענין המשקים המכשירים
 את הזרעים לקבלת טומאה, מי חלב הרי זה בחלב, והמזחל –
 המשקה הזב מן הזיתים הרי הוא בששן, ומכשירים את הזרעים
 לקבלת טומאה. ואמר ריש לקיש, לא שנו – לא נשנה דין זה שמי
 חלב הרי זה בחלב אלא לענין להכשיר את הזרעים, אבל לענין
 בישול בשר בחלב, מי חלב אינו בחלב והמבשלם פטור. ודברי
 הברייתא 'המבשל במי חלב פטור' מסייעים לדבריו.
 הגמרא מביאה ברייתא המבארת מנין שיש איסור בשר בחלב אף
 בחלב של כל הבהמות הטהורות. תנו רבנן, נאמר בתורה (שמות כג)
 'לא תבשל גדי בחלב אמו', מבררת הברייתא: אין לי לאסור
 בישול בשר גדי אלא בחלב אמו, דהיינו בחלב עז, אמנם בחלב פרה
 ורחל – שאר בהמות טהורות שאינם 'אמו' של גדי, כגון פרה ורחל,
 מנין שאסור לבשל בשר גדי בחלב שלהם. מבארת הברייתא:
 אמרת, יש ללמוד זאת בקל וחומר, ומה אמו שלא נאסרה עמו
 בתרביצה – שיותר להרביע בהמה עם בנה, מכל מקום נאסרה עמו
 בבישול – אסור לבשל את בנה בחלב שלה, פרה ורחל שנאסרו עמו
 בתרביצה – שאסורים בהרביעה עם גדי, אינו דין שנאסרו עמו
 בבישול – וכי אין הסברה נותנת שיש לאסורם בבישול. תלמוד
 לומר 'בחלב אמו' – לכך נכפל בתורה 'בחלב אמו', ללמדנו שיש
 לאסור בישול בשר גדי בחלב פרה ורחל.
 מקשה הגמרא: והא למה לי קרא – מדוע צריך לרבות זאת מייטור
 הפסוק, הא איתא ליה – והרי הברייתא אמרה שיש ללמוד זאת
 בקל וחומר. מתרצת הגמרא: אמר רב אשי, הטעם שצריך לרבות
 דין זה מפסוק, משום דאיכא למימר מעיקרא דדינא פירקא – משום
 שיש פירכא לקל וחומר זה ואין ללמוד ממנו, שהרי יש לפרוק, מה
 מיתית לה – מהיכן למדת דין זה, מאמו, והלא יש לפרוק, מה
 לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה, שאסור לשחוט אם ובנה ביום
 אחד, ויש לומר שכשם שאסורה עמו בשחיטה, כך גם אסור לבשל
 הגדי בחלבה, וכי תאמר כן גם בקרה שאינה אמו של גדי, ולא

נאסרה עמו בשחיטה, שיש לומר שכשם שאינה אסורה עמו
 בשחיטה כך גם אין איסור לבשל הגדי בחלבה, ומאחר שיש
 פירכא לקל וחומר זה, אין ללמוד ממנו דין זה, לפיכך תלמוד לומר
 – מלמדנו הכתוב 'בחלב אמו', ויש ללמוד זאת מייטור הכתוב.
 ברייתא נוספת הדנה מנין שיש איסור בשר בחלב אף בחלב של
 שאר בהמות טהורות: תנא אידך, 'בחלב אמו', אין לי לאסור
 בישול בשר גדי אלא בחלב אמו – עז שהיא ממניו של גדי, בחלב
 אחותו גדולה מנין – מנין שאסור לבשל בשר גדי בחלב פרה.
 אמרת, קל וחומר, ומה אמו שננקה עמו לדידך להתעשר – שכן ניתן
 לעשר מעשר בהמה מאם ובנה יחד, מכל מקום נאסרה עמו בבישול
 – אסור לבשל את בשר בנה בחלב שלה, אחותו – פרה שלא
 ננקה עמו לדידך להתעשר – שאינה מתעשרת יחד עם הגדי, אינו
 דין שנאסרה עמו בבישול – וכי אין הסברה נותנת שיהא אסור
 לבשל גדי בחלב פרה. תלמוד לומר 'בחלב אמו' – לכך ללמוד
 מייטור 'בחלב אמו' שאף בישול בחלב פרה אסור.
 מקשה הגמרא: והא למה לי קרא – מדוע צריך לרבות זאת מייטור
 הפסוק, הא איתא ליה – והרי הברייתא אמרה שיש ללמוד זאת
 בקל וחומר. מתרצת הגמרא: אמר רב אשי, משום דאיכא למימר
 מעיקרא דדינא פירקא, מהיכא קא מיתית לה, מאמו, מה לאמו שכן
 נאסרה עמו בשחיטה, ויש לומר שכשם שאמו אסורה עמו בשחיטה
 כך אסורה עמו גם בבישול, וכי תאמר כן גם באחותו גדולה – פרה
 שלא נאסרה עמו בשחיטה, שכן לומר שכשם שאינה אסורה עמו
 בשחיטה כך אינה אסורה עמו בבישול, אין לאסור בישול הגדי
 בחלבה. ונמצא שאין ללמוד זאת מקל וחומר זה, תלמוד לומר
 'בחלב אמו' – לפיכך למדה זאת הברייתא מייטור הכתוב.
 מבררת הגמרא: אשכחן אחותו גדולה – דרשנו מייטור הפסוק
 לאסור בישול בחלב פרה, אך אחותו קטנה מנין – רחל שהיא ממין
 צאן ונכנסת עמו לדידך להתעשר, מנין שאסור לבשל גדי בחלב
 שלה.
 מבארת הגמרא: איתא מביניא – יש ללמוד זאת בצד השווה מבין
 שניהם, כלומר, מאמו ומאחותו גדולה יחדיו. מהי תיתי – ומדוכן
 נלמד זאת, תיתי מאמו – נלמד בקל וחומר מאמו, שאף שיותרת
 עמו בהרבעה, אסורה עמו בבישול, רחל שאסורה עמו בהרבעה,
 אינו דין שתהא אסורה עמו בבישול, ואם תפרוק, מה לאמו שכן
 נאסרה עמו בשחיטה, ויש לומר שכשם שאסורה עמו בשחיטה כך
 אסורה עמו בבישול, אבל רחל שאינה אסורה עמו בשחיטה, אין
 לאסור לבשל הגדי בחלבה, יש להשיב, אחותו גדולה – פרה
 תיב, שאף שהיא אסורה עמו בגדי בשחיטה, אסור לבשל גדי
 בחלב שלה, ונלמד שאף לגבי רחל אסור לבשל גדי בחלבה, ואם
 תפרוק, מה לאחותו גדולה שלא ננקה עמו לדידך להתעשר, ויש
 לומר שכשם שאינה מתעשרת עמו כך אסור לבשל בחלב שלה,
 אבל רחל שמתעשרת עמו, אין לאסור לבשל הגדי בחלבה, יש
 להשיב, אמו תיב, שמתעשרת עמו ומכל מקום אסור לבשל
 בחלבה, ונלמד שאף לגבי רחל אסור לבשל גדי בחלבה, והתר דתני
 – ומעתה שוב ניתן ללמוד זאת, שהרי לא ראי זה פירא זה ולא ראי
 זה פירא זה – אין אמו דומה לאחותו גדולה ואין אחותו גדולה
 דומה לאמו, שכן כל אחת חלוקה מגדי בענין אחר, ואף על פי כן
 נאסר לבשל גדי בחלב, ומוכח שאיסור זה אינו תלוי במה שנחלקו
 מגדי בדבר אחר, ואם כן יש ללמוד אחותו קטנה משתייהן, שכן מה
 להצר השוה ששכן – הדבר השווה שבשתייהן שוהא – הגדי בשר,
 ואסור לבשל אותו בחלב שלה, אף אני אביא – אלמדן אחותו
 קטנה – רחל – שגם הוא בשר, ואסור לבשל בחלב הגמרא: ממנו.
 מקשה הגמרא: אי הכי שנתרבה אחותו קטנה בצד השווה מבין
 אמו ואחותו גדולה, אחותו גדולה נמי תיתי מביניא – אף איסור
 בישול בחלב פרה יש לרבות מבין אמו ואחותו קטנה. מתרצת
 הגמרא: אין הכי נמי – אכן אחותו גדולה נלמדת בצד השווה מאמו
 ורחל.
 שואלת הגמרא: אלא 'בחלב אמו' למה לי – מאחר שיש ללמוד
 אחותו גדולה בצד השווה, ואין צריכים ללמוד זאת מביחלב אמו,
 הלא הפסוק מיותר ולשם מה נכתב. משיבה הגמרא: מביניא ליה –
 ייתור זה נצרך לדרשה אחרת, כדתניא בברייתא. נאמר בפסוק
 'בחלב אמו', אין לי לאסור אלא בישול בשר גדי בחלב אמו,

חולין. פרק שמיני – כל הבשר דף קיד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רלא רש"י תוספות

ביון דעל אכילה לא לקי – תימה: אימא איפכא, כדאמר בסמוך: כיון דאבשול לקי, אכילה נמי לקי. **המבשל** במי חלב פטור – איסורא מידא איכא, דהא כותח מנסיובי דחלבא עבדי ליה, כדאמר בריש "אלו עוברין" (פסחים נבא), ואמרין לעיל (קא"ב) דאסור לאכול בשר בכותח. **בחלב** פרה ורחל מנין – לא אינטרין ליה אלא לרבות בשאין מינו, כגון פרה בחלב גדי או גרד בחלב פרה. אבל פרה בחלב עצמה, הא דרשינן לעיל (ק"ג): כל מוקש שנאמר "גדי" – אפילו פרה ורחל במשמע. ובתנא דהק בקונטרס. **פרה** ורחל שנאסרו עמה בהרבעה – ואם תאמר: היה ועף ויכחוד לרבי עקיבא, או עף לחודיה לרבי יוסי הגלילי, דנאסרו בהרבעה עם שאינו מינו, כדאמרין בסוף "שור שנגח את הפרה" (בבא קטא נהא) ולא נאסרו בבשול ויש לומר: דעדיפא פריך.

מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה – תימה: לרבנן, היה תוכיה, דאין אותו ואת בנו נוגח בחיה.

תלמוד לומר בחלב אמו – עוד דריש מינה בסמוך: היא עצמה בחלבה. אף על גב דשמואל דריש ליה למלתייהו לעיל (ק"ג), הכא דריש מ"בחלב" – דתרי מינייהו מיתרי. דהוה מצוי למכתב "באמו", ואנא דיענא דבחלב אמו קאמר, כיון דבחד מינייהו הוה כתיבא "בחלב אמו". ורבי יוסי הגלילי דממעט עוף שאין לו חלב אם – מוירי ד"אמר" קא דריש. עד

נאסרה עמו בהרבעה – נאסרה עמו בבשולו. **פרה ורחל שנאסרו עמו בהרבעה** – אינו דין שנאסרו עמו בבשולו! **תלמוד לומר "בחלב אמו"**. – והא למה לי קרא? הא אתיא ליה! **אמר רב אשי: משום דאיכא למימר, מעיקרא דדינא פירכא. מתיבא קא מיתית לה – מאמו, מה לאמו – שכן נאסרה עמו בשחיטה, האמר בפרה שלא נאסרה עמו בשחיטה! תלמוד לומר "בחלב אמו". תניא אידך: "בחלב אמו" – אין לי אלא בחלב אמו, בחלב אחותו גדולה מנין? אמרת, קל וחומר: ומה אמו שנכנסה עמו לדיר להתעשר – נאסרה עמו בבשול. אחותו שלא נכנסה עמו לדיר להתעשר – אינו דין שנאסרה עמו בבשול! **תלמוד לומר "בחלב אמו"**. – והא למה לי קרא? הא אתיא ליה! **אמר רב אשי: משום דאיכא למימר, מעיקרא דדינא פירכא, מתיבא קא מיתית לה – מאמו, מה לאמו – שכן נאסרה עמו בשחיטה, האמר באחותו גדולה – שלא נאסרה עמו בשחיטה! תלמוד לומר "בחלב אמו"**. – אשכחן אחותו גדולה, אחותו קטנה מנין? – אתיא מביניא. – מהי תיתי? תיתי מאמו – מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה! – אחותו גדולה תוכיה. מה לאחותו גדולה שלא נכנסה עמו לדיר להתעשר! – אמו תוכיה, וחור הדין, לא ראי זה פרא זה, ולא ראי זה פרא זה. הצד השונה שבהן: שהוא בשר, ואסור לבשל בחלב. אף אני אביא אחותו קטנה, שהוא בשר, ואסור לבשל בחלב. – אי הכי, אחותו גדולה נמי, תיתי מביניא! – אין הכי נמי, אלא "בחלב אמו" למה לי? מפני ליה לכדתניא: "בחלב אמו" – אין לי אלא בחלב אמו, היא**

– וזה סוף הדין, ואם היה מקשה ואומר "בהמה טמאה תוכיה, שנאסרה עמו בהרבעה, ולא נאסרה עמו בבשול. אף אתה אל תתמה על פרה ורחל" – כו' – זו היא פירכא על סוף הדין. **חלב אחותו גדולה מנין** – אני שמעת: דהיינו פרה, שהיא מין בהמה כמותה, אבל מין גדול הוא. ומדאי קרא גופיה דריש, ותנא אחרינא הוא, לישניה הוא דשני. ועוד: דלא נפק ליה פרה ורחל מיתורא דחד קרא, אלא פרה לחודה – דחלוקה מן הגדי בשני חילוקין: חדא, נאסרה עמו בהרבעה. וחדא, דאין נכנסת עמו לדיר להתעשר. אבל רחל, שנכנסת עמו לדיר להתעשר, הוא "מעשר בקר וצאן" כתיב (ויקרא כז), וכל צאן במשמע – לא נפקא ליה מיניה שחטא עמו בבשול. והלכך יליף ברישא וחדר אתיא ליה רחל בחדא הוה, כדלקמן. בקר אינו נכנס עם הזאן להתעשר, בפרק בתרא דבבורות (נגא), ומה **אמו** – שאינה חלוקה ממנו לענין מעשר, דהא מינה היא, ואף על פי שכבר ילדה – עדיין היא ראויה ליכנס עמו לדיר להתעשר. דגדייה יולדת בתוך שנתה, ונכנסת עם בנה לדיר להתעשר, כשעדיין לא נכנסה להתעשר, כדנתיבא בבבורות (כב). גדייה שילדה שלש בנות, וכל בנותיה ילדו שלש ושלוש – כולן נכנסות לדיר להתעשר, ואפילו הכי חלקה היתוב ממנו לאסורה עמו בבשול. **אחותו גדולה** – פרה שאינה נכנסת כו'. **תלמוד לומר בחלב אמו** – קרא תיירא – לרבויו כל חלב, וממילא איתרבא פרה. דאשכחן דנחלקה ממנו לענין מעשר, תיחלק ממנו לבישול. **אחותו קטנה** – רחל. **מביניא** – מאמו ומאחותו גדולה. **תיתי מאמו** – דמה אמו שלא נאסרה עמו בהרבעה, נאסרה עמו בבשול. **אחותו קטנה**, שנאסרה עמו בהרבעה, אינו דין שנאסרה עמו בבשול! **מה לאמו כו', אי הכי אחותו גדולה נמי תיתי מביניא** – מאמו ומאחותו קטנה, ומהני דרין, שהרי אין להשיב עליו. ודכי דנינן: מה אמו, שנכנסת עמו לדיר, נאסרה עמו בבשול – אחותו גדולה. גדולה כל שכן ובי פרט: מה לאמו, שכן נאסרה עמו בשחיטה. תאמר באחותו גדולה! אחותו קטנה תוכיה, ותו ליכא למיפריך: מה לאחותו קטנה, שכן לא נכנסה כו'. אלמא מפלגי דינא נפקא לן, כך שמעתי. וקשיא ליה: הכי נימא "אחותו קטנה תוכיה"? הא אבתי לא קיימא לן אחותו קטנה לאיסורא! ואני שמעתי דכחי פריך: מאי חזית דאחותו גדולה נפקא לן מקרא, וקטנה מביניא? תיפוק ליה אחותו קטנה מרביא דקרא, וגדולה מביניא! וקשיא ליה: חדא, דמסתברא קרא כי רבי לאחותו גדולה, לאיסורא

ומר אמר חדא כו' – מאן דאמר לוקה – קאי אבישול, דחדא איסורא הוא. ומאן דאמר אין לוקה – קאי אאכילה, דאם לא התרו בו משום אכילת חלב אלא משום בשר בחלב – אינו לוקה, דלא אתי איסור בשר בחלב וחיל איסור חלב. **במי חלב** – מישגיא בלעז. **הפגול והנוטר** – אלמא, אף על גב דאסורי וקיימי, אתי איסור בשר בחלב וחיל עלייהו, והוא הדין נמי אם בשל חלב בחלב. מרביא ד"גדי" – נפקא לן דחיל על כל איסורין. **האי תנא** – נמי סבר בכל איסורין דאיסור חל על איסור, ואינהו סברי לה כמאן דאמר אין איסור חל על איסור, ותנאי טובא איפליגו בה. **הרי הן בחלב** – להכשיר את הזורעים. וחלב נקרא משקה, דכתיב (שופטים ד) "ותפתח את נאר החלב ותשקהו". והמוחל – משקה דוב מן הזיתים. **הרי הוא כשמן** – ושמן איקרי משקה, דכתיב (ישעיהו כה) "משחת שמנים". **אין לי אלא בחלב אמו** – כלומר, עו. **תלמוד לומר** – מקרא שני. **בחלב אמו** – דמיתיר לרבויו כל חלב בהמה טהורה. דהא תנא לא מעציר ליה לכדשמואל – דחלב זכר וחלב שחוטת חלב טמאה מוח קרא דלגופיה נפקי. דהא "אמו" כתיב – ולא שחוטת ולא זכר. ולא טמאה – דהא "גדי" כתיב, וטטהורה משמע, כדאמרין: להוציא את הטמאה. ועל כרחיך אמו נמי טהורה. דהא אמו טמאה, לא חיי איהו טהור. הלכך להכי לא אתא ר' גדי' משמע ליה גדי דווקא. ובשר היה ושאר בהמות – מ"גד" יתירא נפקי לאיסורא. דאי סבירא ליה "גדי" הכל במשמע, אפילו עגל וטלה – למה ליה לרבויו חלב פרה ורחל, והא "אמו" כתיב. ולקמן (קטוא) דמשמע לן יתורא ד"גדי" – "גדי" רבי עקיבא למעוטי חיה ועוף – הני מילי למאן דמשמע ליה "גדי" ואפילו עגל וטלה, אתי קרא יתירא למעוטי. אבל למאן דמשמע ליה "גדי" דווקא – קרא יתירי לרבויו אתו. דאי למעוטי – לא אינטרין חדא למעוטי טמאה, ולשליל לא אינטרין חדא דמשמעות יליף ליה, כדאשכחנא גבי רבי עקיבא לקמן דאמר: שלילא. **הא אתיא ליה** – שפיר בקל וחומר. **מעיקרא דדינא** – מתחלת הדין, דקתני "מה אמו שלא נאסרה עמו בהרבעה, נאסרה עמו בבשול" – וזה תחלתו של קל וחומר. ויש להקשות: מה לאמו שכן נאסרה לישחט עמו ביום אחד. ולהכי נקט "מעיקרא דדינא פירכא" – משום דפעמים מקשה על סוף הדין, כגון דקתני סיפא "פרה ורחל שנאסרו עמו בהרבעה, אינו דין שנאסרו עמו בבשול"

– וזה סוף הדין, ואם היה מקשה ואומר "בהמה טמאה תוכיה, שנאסרה עמו בהרבעה, ולא נאסרה עמו בבשול. אף אתה אל תתמה על פרה ורחל" – כו' – זו היא פירכא על סוף הדין. **חלב אחותו גדולה מנין** – אני שמעת: דהיינו פרה, שהיא מין בהמה כמותה, אבל מין גדול הוא. ומדאי קרא גופיה דריש, ותנא אחרינא הוא, לישניה הוא דשני. ועוד: דלא נפק ליה פרה ורחל מיתורא דחד קרא, אלא פרה לחודה – דחלוקה מן הגדי בשני חילוקין: חדא, נאסרה עמו בהרבעה. וחדא, דאין נכנסת עמו לדיר להתעשר. אבל רחל, שנכנסת עמו לדיר להתעשר, הוא "מעשר בקר וצאן" כתיב (ויקרא כז), וכל צאן במשמע – לא נפקא ליה מיניה שחטא עמו בבשול. והלכך יליף ברישא וחדר אתיא ליה רחל בחדא הוה, כדלקמן. בקר אינו נכנס עם הזאן להתעשר, בפרק בתרא דבבורות (נגא), ומה **אמו** – שאינה חלוקה ממנו לענין מעשר, דהא מינה היא, ואף על פי שכבר ילדה – עדיין היא ראויה ליכנס עמו לדיר להתעשר. דגדייה יולדת בתוך שנתה, ונכנסת עם בנה לדיר להתעשר, כשעדיין לא נכנסה להתעשר, כדנתיבא בבבורות (כב). גדייה שילדה שלש בנות, וכל בנותיה ילדו שלש ושלוש – כולן נכנסות לדיר להתעשר, ואפילו הכי חלקה היתוב ממנו לאסורה עמו בבשול. **אחותו גדולה** – פרה שאינה נכנסת כו'. **תלמוד לומר בחלב אמו** – קרא יתירא – לרבויו כל חלב, וממילא איתרבא פרה. דאשכחן דנחלקה ממנו לענין מעשר, תיחלק ממנו לבישול. **אחותו קטנה** – רחל. **מביניא** – מאמו ומאחותו גדולה. **תיתי מאמו** – דמה אמו שלא נאסרה עמו בהרבעה, נאסרה עמו בבשול. **אחותו קטנה**, שנאסרה עמו בהרבעה, אינו דין שנאסרה עמו בבשול! **מה לאמו כו', אי הכי אחותו גדולה נמי תיתי מביניא** – מאמו ומאחותו קטנה, ומהני דרין, שהרי אין להשיב עליו. ודכי דנינן: מה אמו, שנכנסת עמו לדיר, נאסרה עמו בבשול – אחותו גדולה. גדולה כל שכן ובי פרט: מה לאמו, שכן נאסרה עמו בשחיטה. תאמר באחותו גדולה! אחותו קטנה תוכיה, ותו ליכא למיפריך: מה לאחותו קטנה, שכן לא נכנסה כו'. אלמא מפלגי דינא נפקא לן, כך שמעתי. וקשיא ליה: הכי נימא "אחותו קטנה תוכיה"? הא אבתי לא קיימא לן אחותו קטנה לאיסורא! ואני שמעתי דכחי פריך: מאי חזית דאחותו גדולה נפקא לן מקרא, וקטנה מביניא? תיפוק ליה אחותו קטנה מרביא דקרא, וגדולה מביניא! וקשיא ליה: חדא, דמסתברא קרא כי רבי לאחותו גדולה, לאיסורא

1 לאיסורא רבי, שנאסרה עמו במעשר. אבל קטנה — לא ועוד: מאי קא מויתב לקמיה
2 "בחלב אמו למאי אתא" — טובא איצטריך, לאחותו קטנה ורואה אני את דברי רבי יוסף
3 טוב עלם זכרנו ברכה שראיתי תשובת כתב יד: "אחותו גדולה" ו"אחותו קטנה" —
4 אמינו ממש קאמר, שזן מין גדי כמותו, ו"גדולה" — זו היא זקנה, שכבר נתעשרה.
5 ו"קטנה" — זו היא גדייה שלא נתעשרה עדיין.
6 והאי אמינה חטא גופיה דלעיל, דאיתא ליה
7 פרה ורחל מחד מקראי יתירי, והשתא קא דרש
8 לאידך. והכי קאמר: אחותו גדולה, שנעשרה
9 כבר, מנין, ועל כרחך נקט גדולה — משום דסופו
10 יליף לה מרביא. וקטנה לא מיתרביא ליה מינה
11 — משום דמסתברא כי רבי קרא לאיסורא,
12 גדולה רבי, דנאסרה עמו במעשר. וקטנה לאיסורא
13 יתירא קמא לא מינן לרבינו, דראבא דלמלו: כי
14 רבי לאיסורא, לא רבי אלא פרה ורחל, דאסורין
15 עמו בהרבעה, אבל אחותו — לא. ולהכי
16 אשמעינן קרא אחרינא לאחותו גדולה, וקטנה
17 אתיא מבניא. **א' הכי** — דקטנה אתיא לה
18 מבניא: **אחותו גדולה נמי** — לא תיבעי קרא,
19 ויתיה מבניא דאמו ופרה, ודרוש הכי: מה אמו,
20 שנכנסה עמו לדיד — נאסרה עמו בבשול.
21 אחותו גדולה — לא כל שכן! מה לאמו, שכן
22 נאסרה עמו בשחיטה! פרה תוכיה, מה לפרה,
23 שכן נאסרה עמו בהרבעה ובמעשר! אמו תוכיה,
24 שמוותרת עמו בהרבעה ובמעשר. וחור הדין,
25 הצד השווה גדולה: שחם חלב כו'. **ואתא** מבניא
26 בין אחותו ורחל ובין קטנה. **אחא** — קרא
27 שלישי למאי אתא? **קמא** — **לגופיה, תניינא**
28 — **לפרה ורחל, ואידך** — **למאי? היא**
29 **עצמה בחלב** — שיצא ממנה בעודה חיה,
30 מנין כו'. ואף מדרשה זו נראין הדברים דלאחותו
31 ממש מצריך לתלמודא, אן מקרא או מבניא —
32 דאם אפילו להאי עצמה מצריכין לתלמודא.
33 אלמא לא נפקא לן מקרא דלגופיה בל מין גדי
34 אלא אמו דווקא, אבל היא עצמה — לא, והוא
35 הדין אחותו גדולה וקטנה. **פרי עם פרי**
36 **בשחיטה** — ששוחטין שני בני פרה אחת ביום
37 אחד. **פרי עם פרי בבשול** — גדי עם החלב.
38 **אמר רב אחריבא בוי'** — הכא לא אמרי
39 "מקרא דדינא פירכא" כדלעיל, משום דמקשי
40 על סוף הדין. **אחי פרה** — שילדתה הסוסיא
41 מן החמור, והיה לה בן אחר מן הסוס — הרי בן
42 מותר עם אמו, ואסור עם אחותו. **התם וזיע אב**
43 **קא גרים** — ואיסורא לאו משום פרי עם פרי
44 הוא, אלא משום פרי עם שאינו פרי. כלומר,
45 משום צד אביהן שהוא חלוק, אבל גדי בחלב
46 אמו — שנידם על שם אמן קרן הכחוב, ואפילו
47 הכי אסרינוהו. ותעד דטעמא משום חלוק האב
48 הוא — דהא זימנן דהוי איסור איפכא, דפרי עם
49 האם — אסור, ופרי עם פרי — מותר. **דהא פרי**
50 **בן סוסיא** — שילדתו מן החמור, והוא אחי
51 פרה. שוהיה לה לסוסיא זו עוד בת אחת מן
52 החמור. **עבר בן שפחה** — מותר במה אמו,
53 ואסור בבת חורין. ופרכין: **התם נגש שחורו קא**
54 **גרים** — ולא משום פרי עם פרי הוא, דהא
55 זימנן דהוי איפכא, ומיתסר. **כלאי ויעים** —
56 חטין עם עדשין, שאסור לזרוע זה עם זה.
57 **ומותר** — לזרוע כל אחד עם אמו, עם הקרקע.
58 **ופרכין התם פרי עם פרי מי מיתסר** —
59 כלום נאסר פרי עם פרי אלא בזריעה, דהיינו על
60 ידי האם? **הא חטוי ושערי כבדא** — שהניח
61 מעשה
62 בן שבא בעבירה ובין שלא בא בעבירה, כגון
63 **על ידי קטן** או על ידי גוי, מאחר שתיבעתו לך — אסור. והאי חרי תיבעתו לך להחרק מבשולו, שלא לבשלו יחד. **עד שיפירוש לך הכחוב** שהוא מותר בהנאה בדרך שפירוש
64 **לך בנבלה** — שאף על פי שלא כתב לך אלא לא תאכל — הוצרך לפרש בה היתר הנאה. הא כל מקום שלא פירש לך בה היתר הנאה — הוי במשמע איסור הנאה מלא תאכל.
65 **מדיכתיב מכירה ונתינה באמצע** — שמע מינה: אחד מכירה ואחד נתינה קיימי, בין אגר ובין אגוי. דאי דוקא כתיב — הוה ליה למכתב הכי "תתנה לגר ותמכרנה לגוי".
66 מעשה

1 **עד** שיפירוש לך הכחוב בדרך שפירש לך בנבלה — בפרק "כל שעה" (פסחים כא.ב) אמרין
2 דלא מתוקמא דרבי אבהו אלא כרבי מאיר, דלרבי יהודה איצטריך לדבריהם ככתבן.
3 ולרבי יהודה נפקא לן מ"לכלב תשליכן אותו" — אותו אתה משליך לכלב, ואי אתה
4 משליך לכלב כל איסורין שבתורה, ואם תאמרה, לרבי מאיר גמי, היכי יליף מינה ד"לא
5 תאכל" משמע איסור הנאה, מדפרט ויהיה? **הא**
6 **איצטריך קרא להקדים נתינה גר למכירת גוי** ויש
7 לומר: דמסתברא בלא שום קרא הוה ידעינן
8 להקדים, אלא השתא דכתיב נתינה ומכירה
9 ללמד בעלמא איסור הנאה — אי לאו דכתיב
10 "א" להקדים, הוה אמינא דאתא קרא להשתותם.
11 ואם תאמרה, ולא ליכתוב אלא חד מינייהו, או
12 מכירה דגוי או נתינה דגר, לא "יעטר" קרא
13 להקדים, כיון דידעינן ויש מסברא ויש לומר:
14 דהוה אמינא דאתי קרא למעוטי נתינה דגוי, ואם
15 תאמרה, ויכתוב נתינה דגוי ויש לומר: דהוה
16 אמינא דאתי למעוטי נתינה דגר, דלא ליספד
17 ליה, אף על פי דלא קבל עליו אלא לאבול
18 בבלות, כדי שימרה להתנייר. ודוקא נבלה בארץ
19 ישראל, שאין גרים מצויין שם, ואם לאו למכרה
20 לגוי, צריך ליחנה בדמים מועטין, נתינה גר
21 קודמת. אבל פשיטא שאם יש חפץ לאדם למכור
22 — קודם ימכרנה לגוי ממה שיחנה אפילו ישראל
23 חברו. **בדרך** שפירש לך בנבלה — לא גרס "לגר"
24 נתינה ולגוי במכירה, כדפירש בקונטרס
25 בפסחים (שם) — דאם בן דהוה משמע דאורי
26 אליבא דרבי יהודה, דאמר דברים ככתבן, דרבי
27 אבהו לא מתוקמא אלא כרבי מאיר, כדפירשית.
28 ואי גרס ליה — יש לפרש: דלישנא דקרא בעלמא
29 נקט, ולא משום דלהוה דברים ככתבן, אי נמי: נקט
30 הכי, משום דנתינת הגר קודמת.
31 **רבי** יהודה אומר דברים ככתבן — ואסור "את"
32 לגוי מתנת חנם, ועל זה מביאה בפרק קמא
33 דמסכת עבודה זרה (בא), ואם תאמרה, והתנן
34 (חולין צג.ב), שולח אדם לגוי ירך שגיד הנשה
35 בתוכה, ו"שולח" משמע בתנא, ובפרק "כל
36 שעה" (פסחים בבא) משמע דאתי אפילו כרבי
37 יהודה! ויש לומר: דתניא בתוספתא, אם היה
38 שכנו — מותר, מפני שהוא דאורי. לו **א"ל** למה
39 לי משום מינה לדברים ככתבן — משמע: דאי
40 לאו "איר" הוה אמינא "תתנה ומכור" א"ג"ר
41 דלעיל ואיכר. והכי נמי אמרין בריש "איהוה
42 נשך" (ב"מ סא.א) "ובמרבית" קאי א"כסף"
43 וא"אובל" דבתריה. ותימה: דבפרק קמא
44 דקדושין (לבב) איכא פלוגתא דתנאי גבי קימה
45 והדור דשיבא חזק, דאיתא בלמאן דאמר דלא
46 קיימי אתרווייהו, משום דרביב "מפני שיבא תוסק
47 והדרת פני זקן" ויש לומר: משום דאין לשון
48 "מפני" נופל על "והדרת", ולא לשון "פני" נופל
49 על "תוסק". ואם תאמרה: דבפרק "הוציא לר'
50 (וימא נבא) קאמר איסי בן יהודה: חמש פסוקים
51 אין להם הכרע "שאת" "מזרח" "אור" —
52 "משוקדים" ו"קם", ואמאי לא קאי לעיל
53 ולתחת? ועוד: דאיסי גופיה סבר בקדושין דקימה
54 והדור קיימי אתרווייהו ויש לומר: דהבא
55 וב"איהוה נשך" (ב"מ שם) ופרק קמא דקדושין
56 (לבב) דאיכא תרי מילי — קאי חדא דאליעל,
57 וחד דאי אלחנא, אית לן למימר דתרווייהו
58 קיימי אהבא ודבא. אבל התם אית לן למימר
59 דקאי אחד דוכתא, או אליעל או אלחנא

בכר להצניע שם. **כל שתיבעתו לך** — כל שאסרתי לך לחתכו ולהחרק ממנו. הרי הוא ככל תאכל — עולמית בכל ענינין שהוא. בין שבא בעבירה ובין שלא בא בעבירה, כגון
על ידי קטן או על ידי גוי, מאחר שתיבעתו לך — אסור. והאי חרי תיבעתו לך להחרק מבשולו, שלא לבשלו יחד. **עד שיפירוש לך הכחוב** שהוא מותר בהנאה בדרך שפירוש
לך בנבלה — שאף על פי שלא כתב לך אלא לא תאכל — הוצרך לפרש בה היתר הנאה. הא כל מקום שלא פירש לך בה היתר הנאה — הוי במשמע איסור הנאה מלא תאכל.
מדיכתיב מכירה ונתינה באמצע — שמע מינה: אחד מכירה ואחד נתינה קיימי, בין אגר ובין אגוי. דאי דוקא כתיב — הוה ליה למכתב הכי "תתנה לגר ותמכרנה לגוי".
מעשה

פרי עם האם, דָּהָא חִיפִי וְשֶׁעָרִי בְּכָדָא – שהרי חיטים ושעורים
 שהניחם בכד זה ליד זה להצניעם וְלֹא מִיתְסָרוּ – לא נאסרו
 בכלאים, כיון שלא נזרעו זה עם זה. אם כן אין להוכיח מכלאי
 זרעים לבישול, ושוב יש להוכיח משחיטה, ומדוע הברייתא לא
 למדה זאת מקל וחומר.
 מתרצת הגמרא: אֵלָּא אִמְרַב רַב אִשִּׁי, מִשּׁוּם דְּאִיכָא לְמִימַר, מַה לְפָרִי
 עִם פֶּרִי – גדי בחלב אמו, שֶׁכֵּן שְׁנֵי גּוֹפִים הֵם, שְׂמָא אֶתְרִי יִצְאוּ
 שְׁנֵי גּוֹפִים, הַגְדִּי וְהַחֲלָבִי. תֹּאמַר בְּפָרִי עִם הָאֵם – היא עצמה
 בחלבה שֶׁכֵּן הַגְדִּיהָ וְהַחֲלָבִי שֶׁל גּוֹף אֶחָד הֵם, שֶׁהַחֲלָב יֵצֵא מֵאוּתוֹ
 גּוֹף שֶׁמִּתְבַּשֵּׁל בּוֹ. מִשּׁוּם הֵכִי – לֵכָךְ אֵין לְלַמּוֹד מִשְׁחִיטָה, וְאִיכָא
 קָרָא – והוצרכה הברייתא ללמוד זאת מיתור 'בחלב אמו'.
 הגמרא דורשת מנין למדים שבשר בחלב אסור באכילה ובהנאה:
 אִמְרַב רַב אִשִּׁי, מִנֵּין לְבִשּׁוֹר בְּחֲלָב שְׂאִסּוֹר בְּאִכְלָה, וְהֵלֵא לֹא נִאמַר
 בַּפְּסוּק רַק 'לֹא תִבְשַׁל' (שְׁנַמְרִי (דברים יא) 'לֹא תִאכַל כָּל תּוֹעֵבָה',
 וכוונת הפסוק, כָּל שֶׁתֵּעָבְדִי לָךְ – כֵּל שְׂאִסּוֹרִי וְצִוִּיתִי לַתַּעֲבוֹ, הֲרִי
 הוּא כָּל תֹּאכַל – הרי הוא אסור באכילה. ואף בשר בחלב
 שאסורים בבישול, הרי הם 'תועבה' ואסורים באכילה.
 וְאֵין לִי לֵאסוֹר מִדְּרַשָּׁה זֹו אֵלָּא בְּאִכְלָה, בְּהִנָּחָה מִנֵּין שְׂאִסּוֹר,
 בְּדִרְבֵּי אֲבָהוּ – דבר זה נלמד מדיברי רבי אבהו, דְּאִמְרַב רַבִּי אֲבָהוּ
 אִמְרַב רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה אִסּוֹר בִּלְשׁוֹן 'לֹא יִאכַל'
 או 'לֹא תִאכַל' או 'לֹא תִאכְלוּ', אֶחָד אִסּוֹר אִכְלָה וְאֶחָד אִסּוֹר
 הִנָּחָה בְּמִשְׁמַע – מִשְׁמַעוֹת הַחֲתוּב לֵאסוֹר בִּין בְּאִכְלָה וּבִין בְּהִנָּחָה,
 עַד שֶׁיִּפְרֹשׁ לָךְ הַכְּתוּב – עד שיפרש הכתוב במפורש שהנאה
 מותרת, בְּדִרְבֵּי שְׁפָרַם לָךְ בְּנִבְלָה שְׂהִיא מוֹתֵרָת בְּהִנָּחָה, שְׂנִאמַר
 (דברים יד כא) 'לֹא תִאכְלוּ כָּל נִבְלָה לָגֵר אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֵי תִתְּנֶנָּה וְאִכְלָה
 או מִכֹּר לְנִכְרִי', ואף שלא נאמר בה אלא אִסּוֹר אִכְלָה, הוֹצֵרֵךְ
 הַכְּתוּב לַהֲתִיר לָגֵר בְּנִתְּנָה – לַתַּתָּה לָגֵר בְּמִתְּנָה, וְלַעֲזוּב בּוֹכֵבִים
 בְּמִכְיָה – וּלְמוֹכְרָה לַעֲזוּב כּוֹכֵבִים, וּמוֹכֵב שְׂאִלְמָל הַתִּירָה
 הַכְּתוּב בְּפִירוּשׁ, הִיתָה אֵסֵר אִסּוֹרָה אֵין בְּהִנָּחָה, וְיֵשׁ לְלַמּוֹד שְׂכַל
 מְקוֹם שְׂנִאמַר אִסּוֹר אִכְלָה, הִרִי זֶה אִסּוֹר אֵין בְּהִנָּחָה, וּמוֹשֵׁם כֵּךְ
 בִּשְׂר בְּחֲלָב שְׂאִסּוֹר מִשּׁוּם 'לֹא תִאכַל כָּל תּוֹעֵבָה', אִסּוֹר
 בְּהִנָּחָה.
 הגמרא מביאה ברייתא המבארת את דיני היתר הנאה בנבילה:
 דִּתְּנִיָּה, נִאמַר (שם) 'לֹא תִאכְלוּ כָּל נִבְלָה לָגֵר אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֵי תִתְּנֶנָּה
 וְאִכְלָה או מִכֹּר לְנִכְרִי', אֵין לִי לַהֲתִיר אֵלָּא לָגֵר בְּנִתְּנָה דְּוּקָא
 וְלַעֲזוּב בּוֹכֵבִים בְּמִכְיָה דְּוּקָא, לָגֵר בְּמִכְיָה מִנֵּין – מִנֵּין שְׂמוֹתָה
 אֵין לְמוֹכְרָה לָגֵר, וְהֵלֵא לֹא נִאמַר בּוֹ אֵלֹא 'תִּתְּנֶנָּה', תִּלְמּוֹד לְזִמְרָה
 לְמַלְמוֹת הַכְּתוּב 'לָגֵר תִּתְּנֶנָּה או מִכֹּר', וְיֵשׁ לְדְרוֹשׁ 'או מִכֹּר' אֵף
 עַל גֵּר שֶׁנִּכְתַּב לִפְנֵי, שְׂמוֹתָה לְמוֹכְרָה לוֹ. לַעֲזוּב בּוֹכֵבִים בְּנִתְּנָה
 מִנֵּין – מִנֵּין שְׂמוֹתָה אֵין לַתַּתָּה לָגֵר בְּמִתְּנָה, וְהֵלֵא לֹא נִאמַר בּוֹ אֵלֹא
 'מִכֹּר', תִּלְמּוֹד לְזִמְרָה או מִכֹּר לְנִכְרִי, וְיֵשׁ לְדְרוֹשׁ 'תִּתְּנֶנָּה'
 אֵין עַל עוֹבֵד כּוֹכֵבִים שֶׁנִּכְתַּב לְאַחֲרֵי, שְׂמוֹתָה לַתַּתָּה לוֹ בְּמִתְּנָה.
 וּלְפִי דְרִשָּׁה זֹו נִמְצָא, שְׂאִדָּה וְ-בִין גֵּר וְאֶחָד וְ-בִין עוֹזֵב בּוֹכֵבִים
 מוֹתֵרִים בִּין בְּמִכְיָה בִין בְּנִתְּנָה. דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמַר,
 אֵין לְדְרוֹשׁ כֵּן אֵת הַפְּסוּק, אֵלֹא דְבָרִים בְּכִתְבָן – יֵשׁ לְפָרֵשׁ בִּלְשׁוֹן
 הַכְּתוּב דְּוּקָא, לָגֵר בְּנִתְּנָה דְּוּקָא וְלַעֲזוּב בּוֹכֵבִים בְּמִכְיָה דְּוּקָא,
 אֵבֵל אִסּוֹר לַתַּתָּה בְּמִתְּנָה לַעֲזוּב כּוֹכֵבִים וּלְמוֹכְרָה בְּדִמִּים לָגֵר.
 מִבְּרַת הַגְּמָרָא: מֵאִי מִעָמָא דְרַבִּי יְהוֹדָה שְׂאֵין לְדְרוֹשׁ בַּפְּסוּק 'לָגֵר'
 תִּתְּנָה או מִכֹּר' וְכֵן 'תִּתְּנֶנָּה או מִכֹּר לְנִכְרִי', מִשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: אֵי
 סִלְקָא דְעֵתָה בְּדָקָאמַר רַבִּי מֵאִיר – אֵם הִיָּה עוֹלָה בְּדַעַתְךָ לְזִמְרָה
 כְּדִרְשַׁת רַבִּי מֵאִיר, לְכַתּוּב רַחֲמָנָא – שֶׁתִּכְתּוּב הַתּוֹרָה 'לֹא תִאכְלוּ
 כָּל נִבְלָה לָגֵר אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֵי תִתְּנֶנָּה וְאִכְלָה וּמִכֹּר לְנִכְרִי', שְׂבִאוֹן
 זֶה מִשְׁמַע לְדְרוֹשׁ כֵּן אֵת הַתִּיבָה 'תִּתְּנֶנָּה' וּבִין אֵין הַתִּיבָה 'מִכֹּר'
 גַּם עַל גֵּר וְגַם עַל נִכְרִי, 'או' לָמָּה לִי – וּמִדּוּעַ כְּתַבָּה הַתּוֹרָה 'או'
 מִכֹּר' שְׂהִיא תִיבַת חִילּוּק, שְׂמַע מִיָּנָה – יֵשׁ לָךְ לְהוֹכִיחַ מִכָּאן
 לְדְבָרִים בְּכִתְבָן הוּא דְאֵתָא – שִׁישׁ לְפָרֵשׁ אֵת הַפְּסוּק כְּמוֹ שֶׁנִּכְתַּב,
 לָגֵר בְּנִתְּנָה וְלַעֲזוּב בּוֹכֵבִים בְּמִכְיָה דְּוּקָא, וְלֹא לְדְרוֹשׁ מִכִּירָה אֵין
 עַל גֵּר וְנִתְּנָה אֵין עַל נִכְרִי.
 שְׂוֹאֵל הַגְּמָרָא: וְרַבִּי מֵאִיר אֵין יִבָּא מִדּוּעַ נִכְתַּב 'או מִכֹּר'. עוֹנָה

אֵךְ הִיא עֲצֻמָּה בְּחִלְקָה מִנֵּין – מִנֵּין שְׂאִסּוֹר לְבִשּׁוֹל אֵת בִּשַׁר הָאֵם
 עֲצֻמָּה בְּחֲלָב שִׁינָא מִמֶּנָּה קוֹדֵם שֶׁנִּשְׁחַטָּה. אִמְרַב, קָל וְחוֹמֵר, וְכֵא
 בְּמִקּוֹם שֶׁלֹּא נֶאֱמַר פֶּרִי עִם פֶּרִי בְּשִׁחִיטָה – אֵם לַעֲנִין שְׁחִיטָה, אֵף
 שֶׁלֹּא נִאסַר לְשַׁחֲטוֹ בְּיוֹם אֶחָד שְׁנֵי בָנִים שֶׁל בְּהֵמָה אֶחָת, מִכֹּל
 מְקוֹם נֶאֱמַר פֶּרִי עִם הָאֵם בְּשִׁחִיטָה – נִאסַר לְשַׁחֲטוֹ בְּיוֹם אֶחָד הֵבֵן
 עִם אִמּוֹ, מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר פֶּרִי עִם פֶּרִי בְּבִשּׁוֹל – לַעֲנִין אִסּוֹר בִּישּׁוֹל
 שְׂאִסּוֹר הַתּוֹרָה בִּישּׁוֹל גְּדִי עִם חֲלָב אִמּוֹ, אֵינוֹ דִּין שֶׁנֶּאֱמַר פֶּרִי עִם
 הָאֵם בְּבִשּׁוֹל – וְכֵי אֵין הַסְּבָרָה נִוְתָנָה שֶׁיֵּשׁ לֵאסוֹר לְבִשּׁוֹל אֵף הַחֲלָב
 שִׁינָא מִבְּהֵמָה עִם בִּשְׂרָה. תִּלְמּוֹד לְזִמְרָה 'בְּחֲלָב אִמּוֹ' – לֵכָךְ לְמַדְנָה
 מִיִּתְוֹר 'בְּחֲלָב אִמּוֹ' שִׁישׁ לֵאסוֹר בִּישּׁוֹל בִּשַׁר בְּהֵמָה בְּחֲלָבָה.
 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: הֵא לָמָּה לִי קָרָא – מִדּוּעַ צִרִיךְ פְּסוּק לְרִבּוֹת זֹאת,
 הֵא אֶתְנִיָּא לָהּ – וְהִרִי הַבְּרִייתָא אִמְרָה שִׁישׁ לְלַמּוֹד זֹאת בְּקַל וְחוֹמֵר.
 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: אִמְרַב רַב אֶתְרִבִּי בַר אִמִּי, מִשּׁוּם דְּאִיכָא לְמִימַר,
 סוֹם בֵּן סוֹסִיָּא – סוֹס בֵּן לְסוֹס וְסוֹסָה, הוּא אֶחָי פְּרִדָּה, דְּהִינּוּ שְׂאִמּוֹ
 הַסוֹסָה יִלְדֵה פְּרִדָּה מִן הַחֲמוֹר, יוֹכִית, שְׂאִסּוֹר פֶּרִי עִם פֶּרִי, שְׂהִירִי
 סוֹס זֶה אִסּוֹר בְּהִרְבֵּעָה עִם אֶחָתוֹ הַפְּרִדָּה, וּמוֹתֵר פֶּרִי עִם הָאֵם –
 אֵךְ מִכֹּל מְקוֹם מוֹתֵר הוּא בְּהִרְבֵּעָה עִם אִמּוֹ הַסוֹסָה, שְׂהֵם מֵאוּתוֹ
 מִיָּן. וּמִמִּילָא אֵין רִאיהָ מִשְׁחִיטָה, שְׂהִירִי מִצְאֵנָה בְּהִרְבֵּעָה שְׂנִאסַר
 פֶּרִי עִם פֶּרִי וְלֹא נִאסַר פֶּרִי עִם הָאֵם, וְלֵכָךְ לְמַדָּה זֹאת הַבְּרִייתָא
 מִפְּסוּק.
 דוּחָה הַגְּמָרָא: אֵין לְהוֹכִיחַ מִהִרְבֵּעָה לְבִשַׁר בְּחֲלָב, שְׂהִירִי הֵתֵם –
 לְגַבִּי הִרְבֵּעָה, וְעַד הָאֵךְ הוּא דְקָא גִרִּים – מַה שֶׁכֵּל אֶחָד מֵהֵם יֵשׁ
 אֵב מִמֵּין אֶחָד זֶה גּוֹרֵם אֵת הָאִסּוֹר. אֵבֵל לְגַבִּי בִשַׁר בְּחֲלָב, הַתּוֹרָה
 קִרְאָה לְגַדִּי וְלַחֲלָב עַל שֵׁם הָאֵם, וְאֵף עַל פֵּן אִסְרָה לְבִשּׁוֹל יַחַד,
 וְיֵשׁ לְלַמּוֹד מִשְׁחִיטָה שְׂאֵף הָאֵם עִם חֲלָבָה אִסּוֹרִים בְּבִישּׁוֹל יַחַד.
 וְהִרְאִיהָ שְׂהִאִסּוֹר בְּהִרְבֵּעָה זֹו הוּא מִחֲמַת זֶרַע הָאֵב, דְּהֵא פֶּרִי בֵּן
 סוֹסִיָּא אֶחָי פְּרִדָּה יוֹכִית – שֶׁכֵּן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִפְּרִי שְׂנוֹלֵד מִחֲמוֹר
 וְסוֹסָה, וְלִאִמּוֹ הַסוֹסָה יֵשׁ עוֹד בַּת וְ-פְּרִדָּה מִן הַחֲמוֹר, שְׂמוֹתֵר פֶּרִי
 עִם פֶּרִי – מוֹתֵר לְהִרְבֵּיעַ הַפְּרִי עִם אֶחָתוֹ הַפְּרִדָּה, לְפִי שְׂבִשְׁנִיָּהם
 מְעוּרָב צִד פְּרִדָּה מִן הַחֲמוֹר, וְאִסּוֹר פֶּרִי עִם הָאֵם – אֵךְ אִסּוֹר לְהִרְבֵּיעַ אֵת
 הַפְּרִי עִם אִמּוֹ הַסוֹסָה, לְפִי שֶׁכֵּל אֶחָד יֵשׁ אֵב מִמֵּין אֶחָד. וְאֵם כֵּן
 אֵין רִאיהָ מִהִרְבֵּעָה, וְשׁוּב יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִשְׁחִיטָה, וְחוֹזֵר הַקּוּשִׁיא
 מִדּוּעַ הַבְּרִייתָא לֹא לְמַדָּה זֹאת מְקַל וְחוֹמֵר.
 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: אֵלָּא אִמְרַב מַר בְּרִיָּה דְרַבִּינָא, מִשּׁוּם דְּאִיכָא לְמִימַר,
 עֲזָב בֵּן שְׂפָחָה אֶחָי מִשְׁחִיטָה יוֹכִית – יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִעֲזָב בֵּן שְׂפָחָה,
 שְׂאֶחָתוֹ הַשְּׂפָחָה הַשְּׁתַּחֲרָה הוּא וְאִמּוֹ לֹא הַשְּׁתַּחֲרָה, שְׂאִסּוֹר
 פֶּרִי עִם פֶּרִי – הַעֲזָב אִסּוֹר לִשְׂאֵל אֵת אֶחָתוֹ הַבַּת חוֹרִין וּמוֹתֵר פֶּרִי
 עִם הָאֵם – וּמוֹתֵר לְהִינָשֵׁא לְשְׂפָחָה כִּאֲמוֹ. וּמִמִּילָא אֵין רִאיהָ
 מִשְׁחִיטָה, שְׂהִירִי מִצְאֵנָה בַּעֲבַד שְׂנִאסַר פֶּרִי עִם פֶּרִי וְלֹא נִאסַר פֶּרִי
 עִם הָאֵם, וְלֵכָךְ לְמַדָּה זֹאת הַבְּרִייתָא מִפְּסוּק.
 דוּחָה הַגְּמָרָא: אֵין לְהוֹכִיחַ מִעֲזָב בֵּן שְׂפָחָה לְבִשַׁר בְּחֲלָב, שְׂהִירִי
 הֵתֵם, גַּם שִׁחִירִי שְׁנִיתִי לְשְׂפָחָה וְעִשָּׂאָה בַת חוֹרִין הוּא דְקָא גִרִּים
 – הוּא הַגּוֹרֵם לֵאסְרָה לְהִינָשֵׁא לְאַחִיהָ הַעֲבַד, דְּהֵא עֲזָב בֵּן
 מִשְׁחִיטָה אֶחָי שְׂפָחָה יוֹכִית – שְׂהִירִי יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִעֲזָב בֵּן שְׂפָחָה
 שְׂאִמּוֹ הַשְּׁתַּחֲרָה, וְהוּא אֶחָתוֹ הַשְּׂפָחָה לֹא הַשְּׁתַּחֲרָה, שְׂמוֹתֵר
 פֶּרִי עִם פֶּרִי – הַעֲזָב מוֹתֵר לְהִינָשֵׁא לְשְׂפָחָה כִּאֲמוֹ, וְאִסּוֹר פֶּרִי
 עִם הָאֵם – וְאִסּוֹר הוּא לְהִינָשֵׁא לְאִמּוֹ הַבַּת חוֹרִין. וְאֵם כֵּן מַה
 שְׂאִסּוֹרִים הֵם לְהִינָשֵׁא אֵין זֶה מִחֲמַת שְׂהֵם 'פֶּרִי עִם פֶּרִי', וְאֵין
 לְהוֹכִיחַ מִעֲזָב לְבִישּׁוֹל, וְשׁוּב יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִשְׁחִיטָה, וּמִדּוּעַ
 הַבְּרִייתָא לֹא לְמַדָּה זֹאת מְקַל וְחוֹמֵר.
 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: אֵלָּא אִמְרַב רַב אִידִי בַר אֲבִין, מִשּׁוּם דְּאִיכָא לְמִימַר,
 בְּלָאִי וְרַעִים יוֹכִיחוּ – יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מֵאִסּוֹר זִרְעַת שְׁנֵי מִינֵי תְּבוּאָה,
 קִטְנִית או רִיקוֹת, שְׂאִסּוֹר פֶּרִי עִם פֶּרִי – אִסּוֹר לְזִרְעַת שְׁנֵי מִינִים זֶה
 עִם זֶה, וּמוֹתֵר לְזִרְעַת פֶּרִי עִם הָאֵם – כֹּל מִיָּן לְבַדּוֹ בְּקִרְקַע שְׂהִיא
 הָאֵם, וּמוֹכֵב שְׂאֵף שְׂאִסּוֹרִים פֶּרִי עִם פֶּרִי מוֹתֵרִים פֶּרִי עִם הָאֵם,
 וְכִיּוֹן שִׁישׁ לְהַפְרִיךְ אֵת הַקַּל וְחוֹמֵר לְמַדָּה זֹאת הַבְּרִייתָא מִפְּסוּק.
 דוּחָה הַגְּמָרָא: כְּלוּם נֶאֱמַר פֶּרִי עִם פֶּרִי אֵלָּא עַל יְדֵי הָאֵם – וְכֵי מַה
 שְׂנִאסַר בְּכִלָּי זִרְעִים פֶּרִי עִם פֶּרִי אֵינוֹ עַל יְדֵי הַקִּרְקַע, וְהִרִי כֹל
 זִרְעָה עַל יְדֵי הַקִּרְקַע הִיא, וְאֵף זִרְעַת פֶּרִי עִם פֶּרִי הִרִי הִיא זִרְעַת

מַעֲשֵׂה שֶׁבֶת – כל שנעשה בו חילול שבת, וכגון מאכל שהתבשל
בשבת, לִיתְסְרוּ – יאסרו גם הם באכילה ובהנאה משום 'לא תאכל
כל תועבה', דָּהָא תִּיעֲבָתִי לָךְ הוּא – שהרי נעשה בהם איסור והם
'תועבה'. מתרצת הגמרא: אֲמַר קְרָא (שמות לא יד) 'וְשִׁמְרֶתֶם אֶת
הַשֶּׁבֶת כִּי קִנְיָהּ הִיא לָכֵן', ויש לדרוש הִיא קִנְיָה – השבת היא
קודש, וְאֵין מַעֲשֵׂה קִדְשׁ – אבל הנעשה על ידי חילול שבת אינו
קודש, ולכן מעשה שבת אינו אסור משום 'תועבה'.
מקשה הגמרא עוד: העובר וחורש בְּשׂוֹר וּבְחִמּוֹר יִחֲדוּ זֹרַע, וכן
העובר וְחוֹסֵם [ו-סותם] פִּי פָּרָה וְרֶשֶׁת בָּהּ – הדש תבואה עם בהמתו
וחוסם פיה בשעת מלאכתה, לִיתְסְרוּ – יאסרו הזרעים שנזרעו או
התבואה שדש באיסור באכילה ובהנאה, משום 'לא תאכל כל
תועבה', דָּהָא תִּיעֲבָתִי לָךְ הוּא. מתרצת הגמרא: הִשְׁתָּא – אחר
שהתמעט מ'קדש' היא' שמעשה שבת מותר, מעתה יש לומר, וְכָּה
שֶׁבֶת דְּחִמּוֹרָא – אם שבת שאיסורה חמור מכל מקום מַעֲשֵׂה
מוֹתְרִים – דברים שנעשו בה באיסור מותרים באכילה ובהנאה, הִנִּי
– חרישה בשור ובחמור וחסומת שור בדישו שאיסורם קל יותר,
לֹא כָּל שֶׁכֵּן שִׁיהִיו הַזֵּרִים והתבואה מותרים.
מקשה הגמרא עוד: כִּלְאֵי זֵרְעִים – מיני זרעים שונים שזרעם זה עם
זה, לִיתְסְרוּ – יאסרו הגידולים באכילה ובהנאה משום 'לא תאכל
כל תועבה', דָּהָא תִּיעֲבָתִי לָךְ הוּא. מתרצת הגמרא: מִדְּגָלִי רְחֻמָּנָא
– יש ללמוד ממנה שגילתה התורה נִבִּי כִלְאֵי הַכֶּרֶם שאסורים הם
בהנאה, שנאמר (דברים כב ט) 'לֹא תִזְרַע בְּרִמְקָם כִּלְאִים' שֶׁן תִּקְדֹּשׁ
הַמְּלָאָה, ודורשים זאת שֶׁן תִּזְרַע אֵשׁ – פן תתחייב לשרוף כל מה
שגדל מתערובת הזרע שזרעת, שהוא אסור בהנאה, והלא
גידולים אלו נזרעו באיסור, ואף על פי כן לא נאסרו משום
'תועבה', שאם כן, לא היתה התורה חוזרת ואוסרתם, מְכַלְלִי דְּכִלְאֵי
זֵרְעִים שָׂרוּ – מזה משמע שכלאים אינם אסורים משום 'תועבה',
ולכן כלאי זרעים [שבהם לא התפרש איסור כמו בכלאי הכרם]
מותרים.
שואלת הגמרא: מדוע למדים מכלאי הכרם שכלאי זרעים
מותרים באכילה ובהנאה, וְאִימָא – ושמא נאמר, כִּלְאֵי כֶּרֶם
שנאמר בהם בפירוש איסור הנאה, לִכְךָ אֲסוּרִין הֵם בִּין בְּאִכְלִיָּה
וּבִין בְּהִנָּאָה, ואילו כִּלְאֵי זֵרְעִים שלא נאמר בהם איסור הנאה,
בְּאִכְלִיָּה אֲסוּרִי – יהיה דינם שבאכילה יהיו אסורים משום 'לא
תאכל כל תועבה', בְּהִנָּאָה שָׂרוּ – ובהנאה יהיו מותרים, ולא יהא
הלימוד מכלאי הכרם אלא להחזיר בהנאה.
משיבה הגמרא: אין לומר שכלאי זרעים אסורים באכילה, משום
דְּאִיתְקִישׁ – כלאי זרעים הוקשו לְכִלְאֵי כֶּרֶם, דְּכִיתִּים (ויקרא יט ט)

כִּלְאֵי תְּרִבְעָה כִּלְאִים שְׂדֵה לֹא תִזְרַע כִּלְאִים, ויש ללמוד, מָה
כִּלְאֵי תְּרִבְעָה אם הרביע אותה כלאים, הִיִּצְא מִמֶּנָּה מוֹתֵרָה – ולדותיה
מותרים באכילה, אֵף שְׂדֵה – הזורע כלאים, הִיִּצְא מִמֶּנָּה מוֹתֵרָה –
הגידולים היוצאים מן השדה מותרים באכילה, ומהיקש זה למדנו
שאינם אסורים משום 'תועבה'.
שואלת הגמרא: וְכִלְאֵי כֶּרֶם גּוֹפְרִיהוּ – הולדות שנולדו מהרבעת
כלאי בהמה, מִנָּא לֵן – מניין שמותרים הם באכילה. משיבה
הגמרא: מִדְּאֲסֵר רְחֻמָּנָא כִּלְאִים לְגִבּוֹהַּ – ממה שהתורה הוצרכה
לאסור להקריב כלאי בהמה לקרבן, ואף שממילא יש לאסור זאת
משום 'תועבה', מְכַלְלִי דְּלִהְדִּיּוּט שָׂרִי – מזה משמע שאינם אסורים
משום 'תועבה' ולכן אף להדיוט מותרים הם באכילה.
מקשה הגמרא עוד: אִתּוּ וְאֵת כֶּנֶן – עבר ושחט בהמה ובנה ביום
אחד, לִיתְסְרוּ – יאסרו שניהם באכילה ובהנאה, שהרי נשחטו
באיסור והם 'תועבה'. מתרצת הגמרא: מִדְּאֲסֵר רְחֻמָּנָא מְחוּסְרִי זְמַן
לְגִבּוֹהַּ – ממה שהתורה הוצרכה לאסור הקרבת מחוסר זמן לגבוהה,
ובכלל זה אף אם ובנה שנשחטו ביום אחד שאותו שנשחט שני
אסור בהקרבה לגבוהה, אף שממילא יש לאסור זאת משום
'תועבה', מְכַלְלִי דְּלִהְדִּיּוּט שָׂרִי – מזה משמע שאינם אסורים משום
'תועבה', ולכן אף להדיוט מותרים באכילה.
מקשה הגמרא עוד: שְׁלִיזִת חֶקֶן – ציפור שהיתה רובצת על
אפרוחיה ונטלה מהקן לעצמו, ועבר על (דברים כב ה) 'לֹא תִקַּח הָאִם
עַל הַבְּנִינִם', ובא לפני בית דין והיבדהו לשלח כדי לקיים 'שֶׁלַח
תְּשַׁלַּח אֶת הָאִם' (שם כב ז), לִיתְסְרוּ – תיאסר ציפור זו באכילה
ובהנאה, שהרי נעשה בה איסור כשנטלה לעצמו והיא 'תועבה'.
מתרצת הגמרא: לֹא אֲמַרְהָ תוֹרָה שֶׁלַח לְתַקְלָהּ – הלא אם ציפור זו
אסורה, לא היתה התורה מצוה לחזור ולשולחה, שהרי אם
ימצאנה אדם ויאכלנה יכשל באיסור, ומוכרח שאינה אסורה
משום 'תועבה'.
הגמרא מביאה מקורות נוספים, שבשר בחלב אסור באכילה
ובהנאה: אֲמַר רִישׁ לְקִישׁ, מִנִּין לְבָשֶׁר בְּחֵלֶב שְׂאִסוּר באכילה, תִּלְמוּד
לִזְמַר – דבר זה נלמד מהנאמר לגבי קרבן פסח (שמות יב ט), 'אֵל
תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא' – בשאינו צלוי כל צרכו, וְכָשֶׁל מְכַשֵּׁל [או
כשהוא מבושל] בְּמִיָּם, ולכאורה כיון שנאמר 'ובשל', שְׂאִין
תִּלְמוּד לִזְמַר – לא היה צריך לומר 'מְכַשֵּׁל', ואם כן מָה תִּלְמוּד
לִזְמַר 'מְכַשֵּׁל', ובהכרח שבא הכתוב לזַמֵּר לָךְ, שֶׁיֵּשׁ לָךְ בְּשׂוֹל אַחֵר
שֶׁהוּא אסור באכילה כְּזֶה, וְעַל אֵי זֶה בִּישׁוֹל מדובר, זֶה בְּשֶׁר בְּחֵלֶב.
הגמרא מביאה קושיא על דברי ריש לקיש: אֲמַר לִיה רַבִּי יוֹהָנָן
לִרְשִׁי לְקִישׁ,

אגרות קודש

ב"ה, ה' אדר שני, ה'תשכ"ב

ברוקלין, נ. י.

לכבוד נשיא קהלת ברצלונה

שלום וברכה!

מכתבו בו כותב על דבר ביקור הרב מיכאל שליט"א ליפסקר נתקבל באיחור, ומצדי נתעכב
המענה כי חכיתי על מכתב הרב ליפסקר לדעת הסכויים למלא משאלותם.

לצערי, כנראה ממכתב הרב ליפסקר, אין לו לעת עתה אברך מתאים מבין תלמידיו שיוכל
למלא כל התנאים הדרושים. אף על פי כן בקשתיו להוסיף להשתדל בזה. ובדאי גם כי מצדו יעשה
כל התלוי בו, כיון שחינוך מסורתי הוא הכרח חיוני וקיום הקהלה תלוי בזה. ותקוותי שבהשתדלות
בדרך הטבע ובהחלטה נחושה יעלה בידם להשיג אדם מתאים לאותה איצטלא וחפץ ה' בידם יצליח.

ברכה לבשורות טובות ולחג פורים שמח.

חולין. פרק שמיני – כל הבשר דף קטו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רלה רש"י תוספות

מעשה שבת – כגון המבשל בשבת, ליתסרו באכילה לכל ישראל, דהא הוזהרתך לתעבו ולהתרחק ממנו, ואנן תנן: במזיד – לא יאכל הוא משום קנס, אבל אחרים – אוכלין, בפרק קמא (חולין טו,א). ליתסרו – הורעים והדישה, דהא הרהקתך מזה. כל הנך דקאמר "ליתסרו" – באכילה ובהנאה קאמר דליתסרו. הני לא כל שון – אבל בבשר בחלב לא אמרין האי קל וחומר, דהא כתיב: לא תאכל כל שתיעבתי לך, ומסתברא דאיסורא דקרא – עליה קאמר, דהא אכיל תועבה גופה. אבל האי לא אכיל חרישה עצמה, אלא הבא ממנה. והחוסס והדש נמי לאו חסימה גופה קאביל, אלא מעשה הבא על ידה, וילפינן משבת דאין הבא מכחה קדש. כלאי זרעים – הן עצמן, תועבה, ליתסרו. בלאים – אסירי לגבוה, דתניא: "שור או כשב או עז" – פרט לכלאים, בגמרא ד"השוחט" (חולין לה,ב). אותו ואת בנו – אינו אלא מחוסר זמן, שהיום אסור ומחר מותר. שילוח הקן ליתסר – כגון נטל את האם מעל הבנים, ובא לפנינו דחייבנוהו לשלח, כדתנן לקמן (קמא,א): משלח ואינו לוקה, תאסר לאכילה עולמית, דהא נעבדה בה עבירה לא אפריה תורה שלח לתקלה – וכאן הרי אמרה "שלח", דכתיב (דברים כב): "לא תקח האם" והדר "שלח תשלח" – דאם לתקח אותה, חוזר ושלחה. ואם היתה אסורה – לא היה אומר לך שלחה? ויבשלו בה בני אדם. והוא הדין דמצי למימר נמי בכל הני: מה שבת דחמיא כו, ומיהו מידי דמשכח פירוקא מגופיה, לא יליף מאחריו. לישנא אחרינא: "שילוח הקן ליתסר" – כל שילוח הקן ליתסר האם לעולם, ואפילו שלחה. דהא כ"ל שתיעבתי לך" הרי הוא לך לעולם ב"ב תאכל", והרי אסרתיה לך באותה שעה. וזה נראה לי עיקר, דהא לא קאמר רב

אשי דכל דבר שנעבדה בו עבירה ומתחלה הוא מותר אסור – דאם כן, החורש בשור וחמור והמריבע כלאים והחוסס יאסרו בהבומה, ואנן לא פריכין מנייהו מידי, אלא מן היוצא מהן. שהוא כזה. כעורה שבת נמי תיפוק ליה מ"אלה", ולמה לי "היא קדש"? ויש לומר: דלא שייך "מכל שתיעבתי לך" הורעים והדישה, – ד"לא תחוס" אסור משום בהמה, וכן "לא תחורש", ולא משום חרישה ווריעה, דאפילו בלאו חרישה אסור להנהיג בשור וחמור. ואם תאמר: ובסמוך בסוגיין פריך "שילוח הקן ליתסר" – תיפוק ליה דאף לגבוה שרי מהאי קרא ד"אלה"? ויש לומר: דקרא ד"אלה" בבהמה כתיב, ולא בעופות. ועוף מבהמה לא אתי, משום דאין גדלות וקטנות פוסל בבהמה כמו בתורים ובני יונה. ואם תאמר: למה לי קרא ד"אלה", הא מדאיצטריך קרא בפרק "כל האסורין" (תמורה ח"ב) "מן הבהמה" – להוציא דרובע והרבע, מכלל דשאר קדשים שנעבדה בהן עבירה לא אסירי מ"כ שתיעבתי"? וכי תימא: דלא אתא "מן הבהמה" אלא לאשמעינן: מכלל דלהדיט שרי, ולא מיתסר מיכל שתיעבתי" – מכל מקום נילף חורש בשור וחמור וחוסס פי פרה בקל וחומר מרובע ונרבע דבמיתה, ושרי להדיטו ויש לומר: דאי לאו "אלה", הוה אסרינן להו מדכתיב "מן הבקר", כי היכי דממעטין מניה נעבד. ואית ספרים דגרסי: ומה שבת דחמיא, אמרת: "היא קדש" ואין מעשיה קדש. הני – לא כל שכן? וכן גריס בקונטרס, ופירש: דבבשר וחלב לא אמרין האי קושיא – דמסתברא ד"כל שתיעבתי" עליה רמינן, דקא אביל תועבה גופה. אבל אחי, לא אביל החרישה עצמה. וכן חוסס – לאו חסימה גופה קאביל, אלא הבא על ידה ממנה. וילפינן משבת, דאין הבא מכחה קדש. וקשה: דלמה לא יאחשב ביטול של שבת תועבה גופה, כמו ביטול של בשר בחלב? ונראה, דהיינו טעמא: משום דבבשר בחלב הביטול ניכר, אבל מעשה שבת אין ניכר שנעשה בשבת. ואותו ואת בנו ושילוח הקן דפריך ליה מנייהו – צריך לומר דניכר בהם האיסור יותר ממה שניכר בחורש בשור וחמור וחוסס פי פרה ודש בה. ה"ן תקדש פן תוקד אש – ואם תאמר: והא איצטריך לאשמעינן דמזונו בשריפה, הא כלאי זרעים – אין מצותן בשריפה, אבל בהנאה אסירי ויש לומר: דבלאו הכי פריך שפיר. אי נמי: ליכתוב "פן תשרף", ומדכתיב "תקדש" משמע דאתא לאסור הנאה בקדש. בלאי זרעים באכילה אסירי בהנאה שרו – ואם תאמר: לקמן (קטו,א) גבי "מעביר עציץ", דלא מיתסר כי אם בהוסף מאתים, אבל לא הוסיף – שרי באכילה, מדכתיב תרי קראי "המלאה" "החורע" – נימא: והי מילי בהנאה, אבל באכילה – אסירי מיכל שתיעבתי לך, כדבעי למימר רבא ויש לומר: דמאתר דאשבתון בלאי זרעים דשרי באכילה, דאיצטריך להבהמה, ובכלאי הברס אסורין, אם כן סברא הוא בלא הוסיף. כיון דלא מיתסר לגמרי כשאר כל בלאי הברס, יש לו להחריף אף באכילה כמו בבלאי זרעים. מראסר רחמנא חמור לגבוה מכלל דלהדיט שרי – ואם תאמר: ודלמא איצטריך קרא להקדישה, ואחר כך הרביעה כלאים, כדאמר פרק "כל האסורים" (תמורה כט,א) גבי טרפה, דאיצטריך לאסור לגבוה היכא דהקדישה ואחר כך נטרפה? ויש לומר: דמכל מקום הבא אי אתינן למיסר של הדיט מיכל שתיעבתי לך, – אף על גב דהוקדש תחלה. וכן יש לומר גבי אותו ואת בנו בסמוך. אי נמי: מדגלי לך בטרפה שאין חילוק, הוא הדין בכלאים ומחוסר זמן. מראסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה – דכתיב "ומיום השמיני והלאה ירעה", דאמר לעיל בפרק "אותו ואת בנו" (פא,א) נתקן הכתוב ללאו דאותו ואת בנו לעשה. לא אמרה תורה שלח לתקלה – תימא: דשרינן הבא מהא סברא בלא שום קרא, ובסוף פרק שני דקדושין (נז,א) גבי צפרי מצורע דריש "כל צפור טהורה תאכל" – לרבות המשוולח, וזאת אשר לא תאכל" – לרבות השוולח, ופריך: ואיפוך אנא? ומשני רבא: לא אמרה תורה שלח לתקלה. והשתא, למה לי קרא ד"כל צפור טהורה תאכל" להחרי, דהבא שרינן מהאי טעמא שילוח הקן? ויש לומר: דהתם כיון דכתיב "לא תאכל" לאסור האחת, והא אמיתא דאידך נמי אסירא, משום דאתקש צפרים אהודרי, ולא הוה שרינן מטעם ד"לא אמרה תורה שלח לתקלה" אי לאו דאיכא עדיין יתורא ד"כל צפור טהורה תאכל". ולא דמי ל"כל שתיעבתי לך" דהבא, דלא כתיב בהדיא אשלוה הקן, ומוקד סברא איכא לאוקומי במילי אחריני.

שאיין תלמוד לומר מבושל – לית ליה לריש לקיש הנך דרשות דרשנין בסוף פרק "כל שעה" (פסחים מ"א,א) מיני: צלאו ואחר כך בשלו, או לשאר משקים כו. בשני

אלתחת. ובזבחים בפרק שני (כד,א) דפליגי תנאי גבי "זולק הבחן מדם החטאת באצבעו ונתן", דאיכא דמוקי "אצבע" אשלפניו, א"לוקח", ולא אנתניה של אחריו. ואיכא דמוקי לה אנתניה של אחריו, ולא אלקיחה דלפניו. ואיכא דמוקי לה אתריוהו – היינו טעמא, דפשטיה דקרא משמע טפי אלקיחה דלקמיה. ואשכחן בדוכתא אחרינא "זלקת מדם חפר ונתת על קרנות המזבח באצבעך" דהוי "אצבע" אנתניה. והשתא פליגי: דחד דמוקי אלקיחה, כמשמעותיה דקרא, וחד דמוקי לה אנתניה – דיליף סתום מן המפורש. ולא בעי נמי לאוקומי אלקיחה – דלא שייך לקיחה א"אצבע" אלא ברבעד און לשפת המוקד. והך דמוקי אתריוהו אלקיחה – משום משמעותא, ואנתניה – דיליף נמי מן המפורש. וצריך עיון: כל דהבא דאמר "מקרא נרדש לפניו ולאחרי" אמ נוכל ליישב שלא יקשה: למה ידרשנו לפניו ולאחרי, יותר מאותם שאין להם הברע?

כל שתיעבתי לך הרי הוא בכל תאכל – ואם תאמר: הדין אנו אוכלין אילים, אפילו סיסרגו, מאי שנא מבשר בחלב? ויש לומר: מדאמר רחמנא מעוף וכתות לגבוה, מכלל דלהדיט שרי. ואם תאמר: צורם און בור ליתסר, אפילו צורמו גזי ויש לומר: דשרי רחמנא קדשים שהזמנו כצבי ואיל, אם כן אינו דבר מתועב.

היא קדש ואין מעשיה קדש – ואם תאמר: ואימא למשרי בהנאה, אבל באכילה – אסירי, כדפריך בסמוך גבי זרעים? ויש לומר: דהיתר הנאה נפקא לן מ"לכס", כדאמר "במרה" (בבא קמא ע"א), ובי"א נערו" (כתובות לה,א), אפילו לרבי יוחנן הסנדלר דאוסר במבשל בשבת. וקצת תימא: לרבי יוחנן, למה ליה למימר מ"קדש" דמעשה שבת אסירי, תיפוק ליה מ"כל שתיעבתי", והיתר הנאה מ"לכס"? חורש בשור וחמור וחוסס פי פרה ודש בה ליתסרו – פירוש: חשור והחמור. ויש ספרים דגרסי: השתא לגבוה שרו, להדיט

מבעיא? ולגבוה מנא לי דשרי? דכתיב (ויקרא כג) "ומיד כן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה", מכל אלה אי אתה מקריב – פירוש: מעוף וכתות ונתון וכתות, אבל אתה מקריב קדשים שנעבדה בהן עבירה. ואם תאמר: הורעים והדישה ליתסרו, דמקרא ד"אלה" על כרחך לא מיתסרו לגבוה אלא בעלי חיים, דאי כל מילי – אם כן, לא מעשה שבת נמי תיפוק ליה מ"אלה", ולמה לי "היא קדש"? ויש לומר: דלא שייך "מכל שתיעבתי לך" הורעים והדישה, – ד"לא תחוס" אסור משום בהמה, וכן "לא תחורש", ולא משום חרישה ווריעה, דאפילו בלאו חרישה אסור להנהיג בשור וחמור. ואם תאמר: ובסמוך בסוגיין פריך "שילוח הקן ליתסר" – תיפוק ליה דאף לגבוה שרי מהאי קרא ד"אלה"? ויש לומר: דקרא ד"אלה" בבהמה כתיב, ולא בעופות. ועוף מבהמה לא אתי, משום דאין גדלות וקטנות פוסל בבהמה כמו בתורים ובני יונה. ואם תאמר: למה לי קרא ד"אלה", הא מדאיצטריך קרא בפרק "כל האסורין" (תמורה ח"ב) "מן הבהמה" – להוציא דרובע והרבע, מכלל דשאר קדשים שנעבדה בהן עבירה לא אסירי מ"כ שתיעבתי"? וכי תימא: דלא אתא "מן הבהמה" אלא לאשמעינן: מכלל דלהדיט שרי, ולא מיתסר מיכל שתיעבתי" – מכל מקום נילף חורש בשור וחמור וחוסס פי פרה בקל וחומר מרובע ונרבע דבמיתה, ושרי להדיטו ויש לומר: דאי לאו "אלה", הוה אסרינן להו מדכתיב "מן הבקר", כי היכי דממעטין מניה נעבד. ואית ספרים דגרסי: ומה שבת דחמיא, אמרת: "היא קדש" ואין מעשיה קדש. הני – לא כל שכן? וכן גריס בקונטרס, ופירש: דבבשר וחלב לא אמרין האי קושיא – דמסתברא ד"כל שתיעבתי" עליה רמינן, דקא אביל תועבה גופה. אבל אחי, לא אביל החרישה עצמה. וכן חוסס – לאו חסימה גופה קאביל, אלא הבא על ידה ממנה. וילפינן משבת, דאין הבא מכחה קדש. וקשה: דלמה לא יאחשב ביטול של שבת תועבה גופה, כמו ביטול של בשר בחלב? ונראה, דהיינו טעמא: משום דבבשר בחלב הביטול ניכר, אבל מעשה שבת אין ניכר שנעשה בשבת. ואותו ואת בנו ושילוח הקן דפריך ליה מנייהו – צריך לומר דניכר בהם האיסור יותר ממה שניכר בחורש בשור וחמור וחוסס פי פרה ודש בה. ה"ן תקדש פן תוקד אש – ואם תאמר: והא איצטריך לאשמעינן דמזונו בשריפה, הא כלאי זרעים – אין מצותן בשריפה, אבל בהנאה אסירי ויש לומר: דבלאו הכי פריך שפיר. אי נמי: ליכתוב "פן תשרף", ומדכתיב "תקדש" משמע דאתא לאסור הנאה בקדש. בלאי זרעים באכילה אסירי בהנאה שרו – ואם תאמר: לקמן (קטו,א) גבי "מעביר עציץ", דלא מיתסר כי אם בהוסף מאתים, אבל לא הוסיף – שרי באכילה, מדכתיב תרי קראי "המלאה" "החורע" – נימא: והי מילי בהנאה, אבל באכילה – אסירי מיכל שתיעבתי לך, כדבעי למימר רבא ויש לומר: דמאתר דאשבתון בלאי זרעים דשרי באכילה, דאיצטריך להבהמה, ובכלאי הברס אסורין, אם כן סברא הוא בלא הוסיף. כיון דלא מיתסר לגמרי כשאר כל בלאי הברס, יש לו להחריף אף באכילה כמו בבלאי זרעים. מראסר רחמנא חמור לגבוה מכלל דלהדיט שרי – ואם תאמר: ודלמא איצטריך קרא להקדישה, ואחר כך הרביעה כלאים, כדאמר פרק "כל האסורים" (תמורה כט,א) גבי טרפה, דאיצטריך לאסור לגבוה היכא דהקדישה ואחר כך נטרפה? ויש לומר: דמכל מקום הבא אי אתינן למיסר של הדיט מיכל שתיעבתי לך, – אף על גב דהוקדש תחלה. וכן יש לומר גבי אותו ואת בנו בסמוך. אי נמי: מדגלי לך בטרפה שאין חילוק, הוא הדין בכלאים ומחוסר זמן. מראסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה – דכתיב "ומיום השמיני והלאה ירעה", דאמר לעיל בפרק "אותו ואת בנו" (פא,א) נתקן הכתוב ללאו דאותו ואת בנו לעשה. לא אמרה תורה שלח לתקלה – תימא: דשרינן הבא מהא סברא בלא שום קרא, ובסוף פרק שני דקדושין (נז,א) גבי צפרי מצורע דריש "כל צפור טהורה תאכל" – לרבות המשוולח, וזאת אשר לא תאכל" – לרבות השוולח, ופריך: ואיפוך אנא? ומשני רבא: לא אמרה תורה שלח לתקלה. והשתא, למה לי קרא ד"כל צפור טהורה תאכל" להחרי, דהבא שרינן מהאי טעמא שילוח הקן? ויש לומר: דהתם כיון דכתיב "לא תאכל" לאסור האחת, והא אמיתא דאידך נמי אסירא, משום דאתקש צפרים אהודרי, ולא הוה שרינן מטעם ד"לא אמרה תורה שלח לתקלה" אי לאו דאיכא עדיין יתורא ד"כל צפור טהורה תאכל". ולא דמי ל"כל שתיעבתי לך" דהבא, דלא כתיב בהדיא אשלוה הקן, ומוקד סברא איכא לאוקומי במילי אחריני.

שאיין תלמוד לומר מבושל – לית ליה לריש לקיש הנך דרשות דרשנין בסוף פרק "כל שעה" (פסחים מ"א,א) מיני: צלאו ואחר כך בשלו, או לשאר משקים כו. בשני

אלתחת. ובזבחים בפרק שני (כד,א) דפליגי תנאי גבי "זולק הבחן מדם החטאת באצבעו ונתן", דאיכא דמוקי "אצבע" אשלפניו, א"לוקח", ולא אנתניה של אחריו. ואיכא דמוקי לה אנתניה של אחריו, ולא אלקיחה דלפניו. ואיכא דמוקי לה אתריוהו – היינו טעמא, דפשטיה דקרא משמע טפי אלקיחה דלקמיה. ואשכחן בדוכתא אחרינא "זלקת מדם חפר ונתת על קרנות המזבח באצבעך" דהוי "אצבע" אנתניה. והשתא פליגי: דחד דמוקי אלקיחה, כמשמעותיה דקרא, וחד דמוקי לה אנתניה – דיליף סתום מן המפורש. ולא בעי נמי לאוקומי אלקיחה – דלא שייך לקיחה א"אצבע" אלא ברבעד און לשפת המוקד. והך דמוקי אתריוהו אלקיחה – משום משמעותא, ואנתניה – דיליף נמי מן המפורש. וצריך עיון: כל דהבא דאמר "מקרא נרדש לפניו ולאחרי" אמ נוכל ליישב שלא יקשה: למה ידרשנו לפניו ולאחרי, יותר מאותם שאין להם הברע?

כל שתיעבתי לך הרי הוא בכל תאכל – ואם תאמר: הדין אנו אוכלין אילים, אפילו סיסרגו, מאי שנא מבשר בחלב? ויש לומר: מדאמר רחמנא מעוף וכתות לגבוה, מכלל דלהדיט שרי. ואם תאמר: צורם און בור ליתסר, אפילו צורמו גזי ויש לומר: דשרי רחמנא קדשים שהזמנו כצבי ואיל, אם כן אינו דבר מתועב.

היא קדש ואין מעשיה קדש – ואם תאמר: ואימא למשרי בהנאה, אבל באכילה – אסירי, כדפריך בסמוך גבי זרעים? ויש לומר: דהיתר הנאה נפקא לן מ"לכס", כדאמר "במרה" (בבא קמא ע"א), ובי"א נערו" (כתובות לה,א), אפילו לרבי יוחנן הסנדלר דאוסר במבשל בשבת. וקצת תימא: לרבי יוחנן, למה ליה למימר מ"קדש" דמעשה שבת אסירי, תיפוק ליה מ"כל שתיעבתי", והיתר הנאה מ"לכס"? חורש בשור וחמור וחוסס פי פרה ודש בה ליתסרו – פירוש: חשור והחמור. ויש ספרים דגרסי: השתא לגבוה שרו, להדיט

בשני מינין — פירש בקונטרס: מותרין באכילה בחולין, ואסורין בגיזה ועבודה בקדשים. ואין נראה: דלא שייך משום הכי דמקרי "שני מינים". אלא נראה משום דאיתקש ל"צבי ואיל", חשיב ליהו בשני מינין. כדאמר פרק "אלו הן הלוקין" (מכות כב,א): אמר רבי יצחק, המרביע שור פסולי המוקדשין — לוקה, ורבי אושעיא נמי קאמר: המנהיג שור

פסולי המוקדשין, לוקה — גוף אחד הוא, ועשאו הכתוב שני גופים. פירושו: שעשאו הכתוב כצבי ואיל. ובהכי מיישב רבינו תם את דאמר בבבא "כל פסולי המוקדשין" (בכורות לג,א) תלת "צבי ואיל" כתיבי — חד לכדרכי יצחק ורבי אושעיא, ופירש שם בקונטרס דלא אתפרש היבא.

ונאמר להלן לא יהיה קדש — ואי לאו קרא "דלא תאכלנו", הוה אמניא: הדנאת הגוף בלא אכילה אסר הכתוב. **ומה** ערלה — ליכא למפרך: מה לערלה שכן צריך מאתים לבטלה — דמדרבנן הוא דצריך מאתים.

מה לחמץ בפסח שכן כרת — וברת גופיה לא שייך למילף — שאין עונשין מן הדין.

כלאי הכרם יוכיחו — מכלאי הכרם גרידא הוה מצי למילף במה מצטנן, אלא ניהא ליה למעבד תחלת הדין בקל וחומר. ואין לוקשנות

מה לערלה וחמץ וכלאי הכרם, שכן בשריפה, כדתנן בתמורה (לג,ב) דהיא גופה נילף. ועוד:

דהיינו דוקא לרבי יהודה, דאמר: אין ביעור חמץ אלא שריפה. אבל לרבנן, לא הוי חמץ בשריפה.

הקשה הרב רבינו יעקב מאורליינש: מה לכולהו שכן לא הותרו מכלל, תאמר בשר

בחלב שוהתר מכללו אצל בהמה טמאה וחלב בהמה טמאה, וטובא דאמר לעיל ויש לומר:

דאין זה קרוי "הותר מכללו", דדוקא חלב דכתיב (ויקרא ג) "כל חלב" דמשמע: אפילו דחיה, הוה שרא — דחיה זה חשיב "הותר מכללו", אבל

בבשר בחלב לא כתיב "כל". **חורש** בשור וחמור כו' — אבל השתא עבדינן קל וחומר,

דכשם שאסור באכילה אסור בהנאה. **ולפיכך** מה לכולהו שכן גדולי קרקע — ואף

על גב דמכלאי הכרם איכא למילף במה מצטנן, ולא פרכינן כל דהו, מכל מקום

אהא דיליף בקל וחומר משולשתן פריך. **חדא**

ומה ערלה שלא נעבדה בה עבירה — אסורה בין באכילה בין בהנאה, בשור בחלב שנעבדה

בו עבירה — אינו דין שאסור בין באכילה בין בהנאה! — משום דאיפא למימר: חורש בשור

ובחמור, וחוסם פי פרה ורש בה יוכיח, שנעבדה בהם עבירה — ושרו! — למה לי למימר כלאי הכרם יוכיחו, לימא:

ערלה תוכיח, וליהדר דינא, וליתיה בפה הצד! — אמר רב אשי: משום דאיפא למימר, נבלה תוכיח — שאסורה באכילה ומותרת בהנאה. אמר ליה רב מרדכי לרב

אשי, הכי אמרינן משמיה דריש לקיש: כל מה הצד — מגופו פרכינן, מעלמא — לא פרכינן. —

אי הכי, תיתי בפה הצד! — משום דאיפא למיפרך: מה להצד השוה שבהן — שכן גדולי קרקע.

— אי הכי, השתא נמי איפא למיפרך: מה לכלאי הכרם שכן גדולי קרקע! אמר ליה רב מרדכי

לרב אשי, הכי אמרינן משמיה דריש לקיש: כל מה הצד — פרכינן כל דהו, לא אם אמרת

חדא מתדא — קל וחומר פרכינן, כל דהו לא פרכינן. — וליפרוך לכולהו: מה לכולהו שכן גדולי קרקע! אלא, אמר ליה רב מרדכי לרב אשי, הכי אמרינן משמיה דריש לקיש:

לחשיב בשניהם: מה להצד השוה שבשניהם. שכן כך וכך יש בהם — תאמר בזה שלא הושווה להן במדה זו (חיהא), פרכינן. אבל מעלמא, כגון פלוני יוכיח — לא פרכינן.

שכן גדולי קרקע — אף על גב דאין חומר להיות נאסרין בכך, אפילו הכי אמרינן. כל מה הצד פרכינן כל דהו — כל דבר הלמד בהצד השוה, ויש להשיב שום דבר

שהמלמדן שוין בו והלמד אינו שוה להן בו — אפילו שאינו לא קל ולא חמור, פרכינן ליה. לא אם אמרת כו' — אי הוה הדר דינא ואתי במה הצד — הוה פרכינן כל

דהו. אבל השתא דאתי מכלאים, ואתה בא להשיב "לא אם אמרת בכלאי שכן גדולי קרקע" — אין זו תשובה. "דקולא וחומרא פרכינן" — אם אנו צריכין ללמוד קולא,

יש לך להשיב "לא אם אמרת בזה, שכן יש בו צד קל אתר. ואם אנו לומדים חומר, צריך אתה להשיב "לא אם אמרת בזה, שכן יש בו צד חמור", כגון חזי דאמרין לעיל

"מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר", וכגון חמץ בפסח שהשבנו "לא אם אמרת בחמץ בפסח שכן כרת". אבל "כל דהו", כל הכי "שכן גדולי קרקע" — לאו

פירכא היא. וליפרוך לכולהו כו' — דכיון דלאו חדא מחדא היא, אלא חד מתלת — כ"מה הצד" דמי. הלכך ליפרוך לכולהו, ואף על גב דלאו קולא וחומרא היא. דקא

סלקא דעתך: דכי אמרינן "כלאי אם אמרת" דלא פרכינן ביה כל דהו — הני מילי היכא דאתאי חדא מחדא, כגון בריש מלתא דבעי לאתויי מערלה לחודה. אבל חדא

מתרתי או מתלת — כ"מה הצד" דמיא, ואף על גב דלא אמרינן "חומר חדיך", פרכינן לכולהו פירכא כל דהו.

בעירה זו ששנה רבי: "לא תאכלנו" — בבשר בחלב

הכתוב מדבר. אתה אומר — בבשר בחלב הכתוב

מדבר, או אינו אלא באחד מכל האיסורין שבתורה?

אמר: צא ולמד משלש עשרה מידות שהתורה

נדרשת בהן, דבר הלמד מענינו. בפה הכתוב מדבר

— בשני מינין, אף פאן — בשני מינין? — אי מההיא —

הוה אמניא: הני מילי — באכילה, אכל בהנאה — לא,

קמשמע לן. — ורבי, בהנאה, מנא ליה? — נפקא ליה

מהכא, נאמר פאן: "פי עם קדוש אתה לה" ונאמר

להלן: "ולא יהיה קדש בבני ישראל". מה להלן —

בהנאה, אף פאן — בהנאה. דבי רבי אליעזר תנא: "לא

תאכלו כל נבלה" [וגו'] אמרה תורה — פשתמפרנה,

לא תבשלנה ותמפרנה. דבי רבי ישמעאל תנא: "לא

תבשל גדי בחלב אמו" שלש פעמים, אחד — לאיסור

אכילה, ואחד — לאיסור הנאה, ואחד — לאיסור בשול.

תנא, איסי בן יהודה אומר: מנין לבשר בחלב שאסור

— נאמר פאן: "פי עם קדוש אתה", ונאמר להלן

"ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה מרפה לא

תאכלו". מה להלן — אסור, אף פאן — אסור. ואין לי

אלא באכילה, בהנאה מנין? אמרת: קל וחומר, ומה

ערלה שלא נעבדה בה עבירה — אסורה בהנאה, בשור

בחלב שנעבדה בו עבירה — אינו דין שאסור בהנאה!

— מה לערלה — שכן לא היתה לה שעת הכושר. —

חמץ בפסח יוכיח — שהיתה לו שעת הכושר, ואסור

בהנאה. — מה לחמץ בפסח — שכן ענוש כרת! — כלאי

הכרם יוכיחו — שאין ענוש כרת, ואסור בהנאה. —

למה לי גזירה שוה? ליתיה פולה בקל וחומר מערלה,

אסורה בין באכילה בין בהנאה, בשור בחלב שנעבדה

בו עבירה — אינו דין שאסור בין באכילה בין בהנאה! — משום דאיפא למימר: חורש בשור

ובחמור, וחוסם פי פרה ורש בה יוכיח, שנעבדה בהם עבירה — ושרו! — למה לי למימר כלאי הכרם יוכיחו, לימא:

ערלה תוכיח, וליהדר דינא, וליתיה בפה הצד! — אמר רב אשי: משום דאיפא למימר, נבלה תוכיח — שאסורה באכילה ומותרת בהנאה. אמר ליה רב מרדכי לרב

אשי, הכי אמרינן משמיה דריש לקיש: כל מה הצד — מגופו פרכינן, מעלמא — לא פרכינן. —

אי הכי, תיתי בפה הצד! — משום דאיפא למיפרך: מה להצד השוה שבהן — שכן גדולי קרקע.

— אי הכי, השתא נמי איפא למיפרך: מה לכלאי הכרם שכן גדולי קרקע! אמר ליה רב מרדכי

לרב אשי, הכי אמרינן משמיה דריש לקיש: כל מה הצד — פרכינן כל דהו, לא אם אמרת

חדא מתדא — קל וחומר פרכינן, כל דהו לא פרכינן. — וליפרוך לכולהו: מה לכולהו שכן גדולי קרקע! אלא, אמר ליה רב מרדכי לרב אשי, הכי אמרינן משמיה דריש לקיש:

לחשיב בשניהם: מה להצד השוה להן במדה זו (חיהא), פרכינן. אבל מעלמא, כגון פלוני יוכיח — לא פרכינן.

שכן גדולי קרקע — אף על גב דאין חומר להיות נאסרין בכך, אפילו הכי אמרינן. כל מה הצד פרכינן כל דהו — כל דבר הלמד בהצד השוה, ויש להשיב שום דבר

שהמלמדן שוין בו והלמד אינו שוה להן בו — אפילו שאינו לא קל ולא חמור, פרכינן ליה. לא אם אמרת כו' — אי הוה הדר דינא ואתי במה הצד — הוה פרכינן כל

דהו. אבל השתא דאתי מכלאים, ואתה בא להשיב "לא אם אמרת בכלאי שכן גדולי קרקע" — אין זו תשובה. "דקולא וחומרא פרכינן" — אם אנו צריכין ללמוד קולא,

יש לך להשיב "לא אם אמרת בזה, שכן יש בו צד קל אתר. ואם אנו לומדים חומר, צריך אתה להשיב "לא אם אמרת בזה, שכן יש בו צד חמור", כגון חזי דאמרין לעיל

"מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר", וכגון חמץ בפסח שהשבנו "לא אם אמרת בחמץ בפסח שכן כרת". אבל "כל דהו", כל הכי "שכן גדולי קרקע" — לאו

פירכא היא. וליפרוך לכולהו כו' — דכיון דלאו חדא מחדא היא, אלא חד מתלת — כ"מה הצד" דמי. הלכך ליפרוך לכולהו, ואף על גב דלאו קולא וחומרא היא. דקא

סלקא דעתך: דכי אמרינן "כלאי אם אמרת" דלא פרכינן ביה כל דהו — הני מילי היכא דאתאי חדא מחדא, כגון בריש מלתא דבעי לאתויי מערלה לחודה. אבל חדא

מתרתי או מתלת — כ"מה הצד" דמיא, ואף על גב דלא אמרינן "חומר חדיך", פרכינן לכולהו פירכא כל דהו.

אינו ענוש כרת. משיבה הברייתא: בלאי הקרם יוכיחו, שאין
האוכל מהם ענוש כרת, ואף על פי כן אסור בהנאה, והוא הדין
לבשר בחלב.
התבאר בברייתא, שאיסור אכילה בשר בחלב נלמד בגזירה שוה
מטריפה, ואיסור הנאה נלמד בקל וחומר מערלה. מקשה הגמרא:
למה לי – מדוע הוצרכה הברייתא ללמוד איסור אכילה בגזירה
שוה מטריפה, ליתיה בולא – הדין לברייתא ללמוד גם איסור הנאה
בקל וחומר מערלה, ולומר כך, ומה ערלה הקלה שלא נעבדה בה עבירה,
אסורה בין באכילה ובין בהנאה, בשר בחלב שנעבדה בו עבירה, אינו
דין שאסור בין באכילה בין בהנאה.
מתרצת הגמרא: הברייתא לא דרשה כך, משום דאיכא למימר –
אפשר לפרוך ולומר, שחורש בשור ובחמור יחד, וחוסם פי פרה
מלאכול דבש בה, יוכיח – אופנים אלו יוכיחו, שנעבדה בהם עבירה,
ומכל מקום שרו – השור והפרה מותרים באכילה, והוא הדין
לבשר בחלב, ולכן למדה הברייתא איסור אכילה בגזירה שוה,
ורק אחר כך למדה איסור הנאה מקל וחומר, ושוב אין להוכיח
מחורש ומחוסם שמותרים בהנאה, משום שהם מותרים גם
באכילה, ואילו בשר בחלב אסור באכילה.
הברייתא למדה שבשר בחלב אסור בהנאה בקל וחומר מערלה,
ודחתה שלערלה לא היה שעת הכושר, והוכיחה מחמץ בפסח,
ודחתה שחמץ בפסח ענוש כרת, והוכיחה מכלאי הכרם שאין
בהם כרת ואסורים בהנאה. מקשה הגמרא: למה לי למימר – מדוע
הוצרכה הברייתא לומר 'כלאי הקרם יוכיחו', לימא – היה
לברייתא לחזור וללמוד מערלה ולומר, 'ערלה תוכיח, שאין ענוש
כרת, ואסור בהנאה, וליהדר דינא – ושוב יחזור הלימוד על עצמו,
ושנקשה שלערלה לא היה שעת הכושר, ונתרץ 'חמץ יוכיח',
ונקשה שעל חמץ חיבים כרת, ונתרץ 'ערלה תוכיח', וליתי במה
הצד – ונלמד מהצד השוה בערלה ובחמץ ונאמר, שאף על פי
שבכל אחד מהם יש חומרא שאין בחבירו, הם דומים בכך
ששניהם אסורים באכילה ואסורים גם בהנאה, ונלמד מהם לבשר
בחלב, שמתוך שאסור באכילה אסור גם בהנאה. ואם נאמר כך
נמצא שאנו לומדים רק משני מקורות, ומדוע הוצרכה הברייתא
ללמוד גם מכלאי הכרם, שזהו מקור שלישי.
מתרצת הגמרא: אמר רב אשי, אין ללמוד מערלה וחמץ בפסח,
משום דאיכא למימר – יש לפרוך ולומר, נבלה תוכיח, שאסורה
באכילה ומותרת בהנאה, והוא הדין לבשר בחלב.
אמר ליה רב מרדכי לרב אשי לדחות את דבריו, הדין אמרין משמיה
דריש לקיש – אנו אומרים בשם ריש לקיש את הכלל הבא, כל דבר
הנלמד במה הצד – בצד השוה, מנופח פרכינן – אפשר לפרוך רק
מדבר הנוגח במלמדים ולא בנלמד, אבל מעלמא לא פרכינן – אם
יש רק הוכחה ממקום אחר, אין פירכא זו מתקבלת, ואם כן אין
לפרוך כאן 'נבלה תוכיח'.
הקשה רב אשי לרב מרדכי: אי הדין תיתי במה הצד – אם כן חזרת
הקושיא שנלמד איסור הנאה בבשר בחלב, בצד השוה מערלה
וחמץ בפסח. השיב רב מרדכי: אין ללמוד מערלה וחמץ בפסח,
משום דאיכא למיפרך, מה להצד השוה ששני שפן שנייה גידולי
קרקע, ואין ללמוד מהם לבשר בחלב שאינו גידולי קרקע.
הקשה רב אשי: אי הדין – אם אפשר לפרוך כך, אף על פי שאין זו
חומרא, השתא נמי איכא למיפרך – גם עתה, שהברייתא הוכיחה
זאת מכלאי הכרם, יש לפרוך כן ולומר, מה לכלאי הקרם שפן
גידולי קרקע, ואין ללמוד מהם לבשר בחלב שאינו גידולי קרקע.
אמר ליה – השיב רב מרדכי לרב אשי, הדין אמרין משמיה דריש
לקיש, כל דבר הנלמד במה הצד השוה, פרכינן כל דיו – אפשר
לפרוך את הלימוד מכל דבר שיש במלמדים ואין בלמד, אף על פי
שאינן בכך קולא או חומרא, ולכן אם היינו לומדים בצד השוה
מערלה וחמץ היינו יכולים לפרוך מה להצד השוה שבהן שכן
גידולי קרקע, אבל בלא אם אמרת' (תדא מחדא) – כשלומדים
ממקור אחד, ובאים לפרוך שאין ללמוד משום, קל וחומר פרכינן –

קעורה – וכי מכוערת בעיניך ברייתא זו ששנה רבי, שלמדה זאת
ממקור אחר, שנאמר בפרשת פסולי המוקדשין (דברים יב טו) 'רק
הדם לא תאכלו', ושוב נאמר (שם יב כה) 'לא תאכלנו למען ייטב לך'
וגו', והפסוק השני לכאורה מיותר, ומבארת הברייתא שבשאר
החלב הקטוב מדרב, ומכאן שאסור לאכול בשר בחלב. שואלת
הברייתא: מניין אתה אומר שבשאר החלב הקטוב מדרב, או ו-אולי
אינו מדבר אלא באחד מכל האסורין האחרים שבתורה. משיבה
הברייתא: בהכרח אמרת שמדובר בבשר בחלב, שהרי צא ולמד
משלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן, ואחת מהן היא דבר
הלמד מענינו – פסוק שלא מפורש על מה הוא מדבר, יש ללמוד
זאת מהפרשה שנכתב בה, ואף כאן במה הקטוב מדרב, בשני מינין
– בפסולי המוקדשין שנפרדו, שנחשבים כשני מינים, כיון שמותרים
באכילה כמו חולין, ואסור לגזוז אותם ולעבוד בהם כמו קדשים,
ואם כן אף כאן בפסוק המיותר מדובר בשני מינין, ולכן יש
להעמידו בבשר בחלב. עד כאן דברי הברייתא. וכיון שיש מקור
בברייתא לאיסור אכילה בשר בחלב, מדוע הוצרכה לדרוש זאת
מפסוק אחר.
השיב ריש לקיש: אי מהייתא – אם היתה רק דרשת רבי היה אמנא,
הדין מילי באכילה – שבשר בחלב אסור רק באכילה, אבל בהנאה
לא, קא משמע לן הדרשה מהתיבה (שמות יב ט) 'מבושל', שבשר
בחלב אסור גם בהנאה, שהרי פסוק זה נאמר לגבי פסח שהתבשל,
שאסור באכילה ובהנאה.
שואלת הברייתא ורבי בהנאה מנא ליה – מניין לרבי שבשר בחלב
אסורים בהנאה. משיבה הגמרא: נפקא ליה מהכא – רבי למד זאת
מהדרשה הבאה, נאמר כאן לגבי בשר בחלב (דברים יב כא) 'כי עם
קדוש אתה לח' אלהיך, ונאמר להלן (דברים כג יח) 'לא יהיה קדש
(מזומן למשכב זכר) בבני ישראל, ויש ללמוד בגזירה שוה 'קדוש'
'קדש', מה להלן לגבי 'לא יהיה קדש' מדובר בהנאה, אף כאן בשר
בחלב אסור בהנאה.
מקור נוסף לאיסור הנאה: דבי רבי אליעזר תנא – בבית מדרשו של
רבי אליעזר שנו ברייתא זו, נאמר בתורה (דברים יב כא) 'לא תאכלו
כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכר לגר' (וגו')
לא תבשל גדי בחלב אמו, וכך אמרה התורה, בשתמכרנה –
כשתמכור את הנבלה לגר, לא תבשלנה בחלב ותמכרנה,
כלומר, אם תבשלנה בחלב לא תוכל למכרה, ומכאן שבשר
בחלב אסורים בהנאה.
מקור נוסף לאיסור אכילה והנאה: דבי רבי ישמעאל תנא – שנו
ברייתא זו, התיבות 'לא תבשל גדי בחלב אמו' נאמרו בתורה שלש
פעמים (שמות כג יט, לד כ, דברים יב כה), ויש לבאר, שאחד מהם נכתב
ללמד איסור אכילה בבשר בחלב, ואחד נכתב לאיסור הנאה, ואחד
נכתב לאיסור בשול – שאסור לבשל בשר בחלב.
מקור נוסף: תנא בברייתא, איסין בן יהודה אומר, מנין לבשר בחלב
שאסור באכילה, נאמר כאן לגבי בשר בחלב (דברים יב כה) 'כי עם
קדוש אתה', ונאמר להלן (שמות לד כו) 'ואנשי קדש תהיו לי ובשר
בשרה מרפה לא תאכלו', ויש ללמוד בגזירה שוה 'קדוש' 'קדש',
מה להלן אסור לאכול טריפה, אף כאן אסור לאכול בשר בחלב.
שואלת הברייתא: ועדיין אין לי ללמוד מכך אלא שבשר בחלב
אסור באכילה, שאסור בהנאה מנין. משיבה הברייתא: אמרת שיש
ללמוד זאת מקל וחומר, ומה ערלה הקלה, שלא נעבדה בה עבירה,
שהרי אין איסור בבטיעתה. בכל זאת אסורה בהנאה, בשר בחלב
החמור, שנעבדה בו עבירה בבטולו, וכי אינו דין שאסור בהנאה.
דוחה הברייתא: מה לערלה שפן יש בה חומרא, שלא היתה לה
שעת הכושר – לא היה זמן שהיתה מותרת, ואין ללמוד מכך לבשר
בחלב שהיו מותרים באכילה לפני שנתערבו. משיבה הברייתא:
המין בפסח יוכיח, שהיה לה שעת הכושר לפני פסח, ואף על פי כן
אסור בהנאה בפסח, והוא הדין לבשר בחלב.
דוחה הברייתא: מה להמין בפסח שפן יש בו חומרא, שהאוכלו
במזיד ענוש כרת, ואין ללמוד מכך לבשר בחלב, שהאוכל מהם

הולכת בשיטת תנא זה שבברייתא, דתניא, רבי שמעון בן יהודה
אומר משום [בשם] רבי שמעון, בשר בחלב אסור באכילה ומותר
בהנאה, שנאמר לגבי בשר בחלב (דברים יד כה) 'כי עם קדוש אתה',
ונאמר לחלן לגבי טריפה (שמות כב ל) 'ואנשי קדש תהיו לי', ויש
ללמוד בגזירה שזה 'קדוש' 'קודש', מה לחלן בשר טריפה אסור
באכילה ומותר בהנאה, שנאמר בו (שם) 'לכלב תשלכון אתו', אף
כאן בשר בחלב אסור באכילה ומותר בהנאה.
שנינו במשנה: רבי עקיבא אומר, היה ועוף וכו' אינם מן התורה,
שנאמר 'לא תבשל גדי בחלב אמו' שלש פעמים (שמות כג ט, לד כו,
דברים יד כה), פרט לחיה ולעוף ובהמה טמאה. מקשה הגמרא: כיצד
מיעט רבי עקיבא חיה ועוף מהתיבות 'גדי', 'הרי הני' – תיבות אלו
אינן מיותרות, דהא אפקינהו לברשמיאל – שהרי למדנו מהם את
הדינים שאמר שמואל (לעיל קיג), א. שהאוכל חלב או נבילה
שהתבשלו עם חלב, עובר על איסור בשר בחלב, מלבד מה
שעובר על איסור חלב ונבילה, ב. שהאוכל שליל וכו' – עובר הנמצא
במעז בהמהו שהתבשל בחלב, עובר על איסור בשר בחלב, ג.
שאיסור בשר בחלב אינו נהוג בבשר בהמה טמאה, כפי שדרש רבי
עקיבא. וכיון שודאי שרבי עקיבא מודה לדינים אלו, נמצא
שתיבות אלו אינן מיותרות, ומנן לו למעט מהן חיה ועוף.
מתרצת הגמרא: קסבר רבי עקיבא, שאיסור חל על איסור, ואם כן
חלב ומה לא צריכי קרא – לא צריך פסוק ללמד שאיסור בשר
בחלב חל על איסור חלב ונבילה, וגם סבר רבי עקיבא שהשליל גדי
מעליא הוא וכו' – הוא גדי מעולה, כלומר, הוא למד מעצם משמעות
התיבה 'גדי', ואינו צריך ריבוי, ואם כן אייתרו להו בולחו –
שלושת התיבות 'גדי' מיותרות, ולמד מהם רבי עקיבא, פרט לחיה
ועוף ולבהמה טמאה, שאינם אסורים בחלב.
שנינו במשנה: רבי יוסי הגלילי אומר, נאמר (דברים יד כא) 'לא תאכלו
כל נבלה', ונאמר (שם) 'לא תבשל גדי בחלב אמו', את שאסור
משום נבלה אסור לבשל בחלב וכו', תלמוד לומר 'בחלב אמו',
יבא עוף שאין לו חלב.
מבררת הגמרא: מאי איבא – מה החילוק להלכה בין רבי יוסי
הגלילי שמיעט עוף מ'בחלב אמו', לרבי עקיבא שמיעט עוף מ'גדי'.
משיבה הגמרא: איבא בינייהו – החילוק ביניהם הוא בבשר היה,
רבי יוסי הגלילי סבר, שבשר היה אסור מדאורייתא בחלב, שהרי
אמר שכל שנוהג בו איסור נבילה ויש לו חלב אם, נהג בו איסור
בשר בחלב, ורבי עקיבא סבר שבשר היה אסור רק מדרבנן, שהרי
גם אותו מיעט רבי עקיבא מהתיבה 'גדי'.
הגמרא מביאה חילוק נוסף: אפקעינא אבדא – אם תרצה תאמר, עוף
איבא בינייהו – חל בעוף יש חילוק ביניהם, שרבי עקיבא סבר שעוף
אסור בחלב מדרבנן, שהרי אמר 'היה ועוף אינן מן התורה', ומשמע
מלשון זו שרק מן התורה אינם אסורים, הא מדרבנן אסרי בחלב,
ורבי יוסי הגלילי שלא נקט לשון זו סבר, שבשר עוף אפילו מדרבנן
נמי לא אסרי – אינו אסור בחלב.
הגמרא מביאה ברייתא שמבואר בה כחילוק השני, שלרבי יוסי
הגלילי אין אפילו איסור מדרבנן בבשר עוף בחלב: תניא נמי הכי
– שנינו כן בברייתא שאומרת, במקומו של רבי אליעזר, כשהיו
צריכים למול בשבת ולא היה להם סכין, היו בורחין עצים בשבת
לעשות מהם פחמין – גחלים, ועל ידם לעשות ברזל – סכין של
מילה. משום שרבי אליעזר רבם סבר, שמצוה שדוחה את השבת
כמו מילה, גם מכשיריה דוחים את השבת. ובמקומו של רבי יוסי
הגלילי היו אוכלין בשר עוף שהתבשל בחלב, משום שרבי יוסי רבם
סבר, שבשר עוף מותר בחלב אפילו מדרבנן.
הגמרא מביאה גם מעשה המוכיח זאת: האמורא לוי איקלע לבי
יוסף רישבא – התארח בבית יוסף צייד העופות, אייתו לקמיה רישבא
(דטיוסא) [רשוןא] בחלבא – הגישו לפניו ראש טווס מבושל
בחלב, והוא לא אכל אותו משום איסור בשר בחלב, ולא אכר להו
ולא מידי – אך לא אמר להם כלום. כי אתא לקמיה רבי – כאשר
הגיע לוי לפני רבי, אכר להו – שאל אותו רבי, אמאי לא תשמינתיהו

א. הך אהא – אם לומדים דין ממקור אחד, כמו בתחילת
הברייתא (לעיל קטז) שרצתה ללמוד רק מערלה, קולא וחומרא
פריבין – אפשר לפרוך רק מקולא או חומרא שיש במלמד, אבל
כל דהו לא פריבין – אי אפשר לפרוך מכל חילוק שנמצא בין
המלמד ללמד.
ב. ואם לומדים הך אהא – משני מקורות, כמו בהמשך
הברייתא שלמדה מערלה וחמץ בפסח, אפילו כל דהו פריבין –
אפשר לפרוך מכל חילוק שיש בין המלמדים ללמד.
ג. ואם לומדים הך אהא – משלשה מקורות, כמו בסוף הברייתא
שהוכיחה מכלאים, ונמצא שהדין נלמד מערלה וחמץ וכלאים, יש
חילוק בדבר, אי הדר דינא ואתי קמה הדר – אם יש פירכא על
הלימוד מהמקור השלישי, וחוזרים ולומדים מהמלמדים
הקודמים, ושוב פורכים על הלימוד מהם, וכך הלימוד חוזר על
עצמו עד שלומדים משלושת המקורות בצד השוה, באופן זה
פריבין כל דהו, ואי לא – ואם אין פירכא על הלימוד מהמקור
השלישי, ולא צריך ללמוד בצד השוה, פירכא שיש בה קולא
וחומרא פריבין, אבל פירכא כל דהו לא פריבין, אפילו אם יש דבר
שנוהג בשלושת המלמדים ולא בלמד. ולפי זה מיושבת הקושיא,
מדוע לא פרכה הברייתא [על הלימוד משלושת המקורות לבשר
בחלב] מה לכולהו שכן גידולי קרקע, שהרי אין פירכא על
הלימוד מכלאים, ונמצא שאין צורך ללמוד בצד השוה, ובאופן זה
לא פורכים אלא כשיש קולא או חומרא.
הברייתא הוכיחה מכלאי הכרם שאסורים בהנאה, לבשר בחלב,
מקשה הגמרא: ולפרוך – מדוע לא פרכה הברייתא, מה לכלאי
הכרם שכן יש בהם חומרא, שלא היתה להן שעת הפושט – לא
היתה שעה שהיו מותרים, שהרי לכאורה רק הגידולים אסורים
ולא הזרע, והגידולים אסורים מתחילתם, ואין ללמוד מכך לבשר
בחלב שהיו מותרים לפני שהתערבו.
משיבה הגמרא: אמר רב אהא בר אבהא, זאת אומרת – מזה
שהברייתא לא הקשתה כן על הלימוד, שכלאי הכרם עיקרן נאסר
– גם הזרע נאסר משעה שנשרש באיסור, ונמצא שהיתה להן שעת
הפושט קודם השרשה, שהרי הזרע היה מותר משבא לעולם עד
שנשרש שם, ואף על פי כן לאחר שנשרש הוא אסור בהנאה, והוא
הדין לבשר בחלב.
מקשה הגמרא: מתיב רב שמעון בר עקיבא, שנינו במשנה (כלאים פ'
מח), המעביר ציץ נקוב שגדלים בו זרעים בתוך כרם, וכיון
שהציץ נקוב יונקים הזרעים מאדמת הכרם דרך האויר, אם
הזיץ פאתים אסור – אם גדלו הזרעים כשעברו בכרם, עד
שמתוך מאתים חלקים שיש בהם עכשיו, חלק אחד גדל בכרם,
הזרעים אסורים, משום שכלאי הכרם אינם בטלים ברוב, עד
שיהיו בהם מאתים חלקים של היתר, כנגד חלק אחד של איסור,
ומשמע שדווקא אם העציץ הזיץ אחד ממאתים אין – הוא אכן
נאסר, אבל אם לא הזיץ אחד ממאתים לא נאסר, ומבואר שרק
התוספת נאסרה, ולא מה שהיה מתחילה, וזה סותר לדברי רב
אדא שגם הזרע נאסר.
מתרצת הגמרא: אמר אביי, לגבי כלאי הכרם תרי קראי מתיבי –
נאמרו שני כתובים שלכאורה סותרים, מתיב (דברים כב ט) 'אין תקדש
(ו-תיאסר) המלאה', ומשמע שרק מה שהתמלא והתווסף באיסור
נאסר, ומתיב (שם) 'הזרע', ומשמע שהזרע עצמו נאסר, הא כיצד
מתיישבים שני הכתובים, ויש לבאר שמה שנאמר 'הזרע' עוסק
בזרע מעיקרו – בזרע שנזרע מתחילה בתוך הכרם, שבאופן זה
הזרע עצמו נאסר מהשרשה – מיד כשנשרש בכרם, ומה שנאמר
'המלאה' עוסק בזרע אחר – בזרע שנשרש בדיתר מחוץ לכרם,
ואחר כך כנס לכרם, שבאופן זה אם הזיץ לגדול בכרם, אין –
הוא אכן נאסר, ואם לא הזיץ לגדול בכרם, לא נאסר.
עד כאן התבאר דברי המשנה שבשר בחלב אסור בהנאה, כעת
הגמרא מביאה דעה החולקת על כך: מתיבין – משנתנו (ק"ג)
שאומרת שבשר בחלב אסור בהנאה, דלא בי האי תנא – אינה

חולין. פרק שמיני – כל הבשר דף קטז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רלט רש"י תוספות

1 **חרא מחרא** – כגון בריש מילתא, דבעי לאתני מערלה לחודה, פרכינן קולא
2 וחומרא ולא כל דהו. **חרא מתרתי** – כגון שהשבנו "מה לערלה שכן לא היתה"
3 כו, וסייעתנו ראיית דברינו דבר אדור, כגון "חמץ בפסח יוכיח" – פרכינן אפילו
4 כל דהו, אם לא היה בידינו תשובת קולא וחומרא, שהשבנו "מה לחמץ בפסח שכן
5 כרת", והיה בידנו תשובה כל דהו השוה

6 בשני המלמד – היינו משבינן אותה. אלה
7 על פי שלא חור חדיק, ולא באנו להצד
8 השוה. אבל **חרא מתלת** – כגון זו שאמרנו
9 "כלאים יוכיח", אי חור דינא ואתי במה
10 הצד – אם היה בידנו תשובת קולא
11 וחומרא להשיב על כלאים, כגון "מה
12 לכלאים שכן כך וכך", דליצטריך מיהר
13 דינא ומייתר במה הצד – פרכינן כל דהו על
14 מה הצד. אבל כל כמה דלא חור דינא –
15 לא פרכינן כל דהו אפילו שוים בכולהו. כך
16 המדות מסורות בידנו מסיני. ולפירוש מה
17 לכלאי הכרם שכן לא היתה להם שעת
18 הכבוש. דקא סלקא דעתין אין הוריעה
19 נאסרת אלא הגידול, ולחם לא היתה
20 שעת הכבוש מעולם. וזאת אומרת – מדלא
21 פריך הכי, שמע מינה: כלאי הכרם עיקרן
22 נאסר, אפילו הוריעה עצמה נאסרת.
23 משנשרשה. עיקרן – השרשתן נאסרת.
24 ולזריעה הזאת היתה לה שעת היתר כל
25 ימיה, משבאה לעולם עד שנשרשה. עצינן
26 נקוב – וזרעים בו, והעבירו בכרם, וכיון
27 דנקוב הוא יונק מן הכרם. הוסיף **מאתים** –
28 הוסיף בתוך הכרם אחד ממאתים, שגדל
29 הדיק או גרעיני הזרעים בתוכו. דהוה להו
30 מאה ותשעים ותשעה דהיתה, וחלק
31 המאתים היו איסור – אסור. וכל שכן אם
32 הוסיף יותר – דכלאי הכרם אין בטלים, עד
33 שיהיו בו מאתיים דהיתה, והואדור (ומאתים)
34 של איסור. לא הוסיף – מאתיים, אלא
35 פחות כל דהו, וכגון שיש בהיתר מאתיים בו,
36 דהוי איהו אחד ומאתים – מותר. המלאה
37 – משמע: מיליון ותוספתו. ובתיב חורע –
38 דמשמע: זריעה עצמה. ורוע מעיקרו –
39 בתוך הכרם – נאסר מיד בהשרשה. ורוע
40 ובא – שהיה נשרש כבר בהיתר חוץ לכרם
41 – בעינן "מלאה". פתיתין – דקתני "בשר
42 בחלב אסור בהנאה" – דלא כי האי תנא.
43 מה לחלן מותר בהנאה – דכתיב ביה
44 "לכלב תשליכון אותו". הא דרשינוהו
45 לברשומאל – חד לחלב ומתה, וחד לרבות
46 שליל, וחד להוציא טמאה (חולין קיגב).
47 קסבר רבי עקיבא כו' – וכל הני "גדי" –
48 קרא יתירי נינהו, לדרשה. מדהוה ליה
49 למיכתב בכולהו "לא תבשל בהמה", וכתב
50 "גדי" – שמע מינה לדרשה: פרט לבהמה
51 טמאה ולחיה ולעוף. וחלב ומתה –
52 ממשמעותיה ד"גדי" משמע נמי חלב ומתה.
53 ואי משום דאסירי וקיימי, ואין איסור חל על
54 איסור, אי לא כתיב רביא – קסבר רבי

חדא מחרא – קולא וחומרא פרכינן, כל דהו – לא
פרכינן. **חרא מתרתי** – אפילו כל דהו פרכינן. **חרא**
מתלת, אי הדר דינא ואתי במה הצד – פרכינן כל
דהו, ואי לא – קולא וחומרא פרכינן, כל דהו – לא
פרכינן. ולפירוש: מה לכלאי הכרם – שכן לא היתה
להן שעת הכבוש! אמר רב אדא בר אבהו, זאת
אומרת: כלאי הכרם עיקרן נאסר, והיתה להן שעת
הכבוש קודם השרשה. מתיב רב שמעיה בר זעירא:
המעביר עצינן נקוב בכרם – אם הוסיף מאתיים אסור.
הוסיף – אין, לא הוסיף – לא! אמר אביי: תרי קראי
כתיבי, כתיב "פן תקדש המלאה", וכתיב "הזרע".
הא כיצד? ורוע מעיקרו – בהשרשה, ורוע ובא,
הוסיף – אין, לא הוסיף – לא. מתניתין דלא כי האי
תנא, דתניא, רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי
שמעון: בשר בחלב אסור באכילה ומותר בהנאה,
שנאמר "כי עם קדוש אתה", ונאמר לחלן "ואנשי
קדש תהיון לי". מה לחלן – אסור באכילה ומותר
בהנאה, אף כאן – אסור באכילה ומותר בהנאה. "רבי
עקיבא אומר חיה ועוף" וכו'. הני, הא אפקינהו
לכדשמואל: קסבר רבי עקיבא איסור חל על איסור,
חלב ומתה – לא צריכי קרא, שליל – גדי מעלא
הוא, אייתרו להו פולחן, פרט לחיה ועוף ולבהמה
ממאה. רבי יוסי הגלילי אומר: נאמר "לא תאכלו" –
מאי איכא בין רבי יוסי הגלילי לרבי עקיבא? – איכא
בינייהו חיה. רבי יוסי הגלילי סבר: חיה דאורייתא,
ורבי עקיבא סבר: חיה דדרבנן. איבעית אימא: עוף
איכא בינייהו, רבי עקיבא סבר: חיה ועוף אינן מן
התורה – הא מדרבנן אסירי. ורבי יוסי הגלילי סבר:
עוף אפילו מדרבנן נמי לא אסיר. תניא נמי הכי:
במקומו של רבי אליעזר היו פורתין עצים, לעשות
פחמין לעשות כרזל. במקומו של רבי יוסי הגלילי היו
אובלין בשר עוף בחלב. לוי אילקע לבי יוסף רישבא,
איתו לקמיה רישא דסיוסא בחלבא, ולא אמר להו
ולא מידי. כי אתא לקמיה דרבי, אמר ליה: אמאי לא
תשמתניהו? אמר ליה: אתריה דרבי יהודה בן בתירא
הוא, ואמנא, דרש להו פרבי יוסי הגלילי דאמר יצא
עוף שאין לו חלב אם. משנה קבת גוי ושל נבלה
– הרי זו אסורה. המעמיד בעור של קבה בשרה –
אם

1 **חדא מתרתי** אפילו כל דהו פרכינן – משמע: אף על גב דלא חור דינא. ואם תאמרו
2 אם כן, מיד כשאמר "חמץ בפסח יוכיח", נפרוך: "שכן גדולי קרקע!" ושוב לא יוכל
3 לומר "כלאי הכרם יוכיח" ויש לומר: דמתחלה היה יכול לומר "חמץ בפסח וכלאי הכרם
4 יוכיחו", דהוה להו תלתא. ועוד: דהוה מצי למימר "בשר תקרבות עבודה זרה יוכיח", ובי
5 תימא: מה לתקרבות שכן מטמא – הא דמטמא
6 היינו מדרבנן, כדפרישית בפרק קמא (חולין יגב.
7 דבור המתחיל "תקרבות").
8 **עיקרן** נאסר – משמע: שאף הקשים והעץ
9 נאסרין. וכן משמע בפרק "כל שעה"
10 (פסחים כו). דאמרין: תגור שהסוקהו בקליפי
11 ערלה או בקשים של כלאי הכרם – חדש, יותץ.
12 ותימא: דבפרק "האשה שפנול לה נכסים"
13 (כתובות פא). משמע דשרי, גבי "המוציא"
14 הוצאות על נכסי אשתו, עבד רב יהודה עובדא
15 בחבילי זמורות. רב יהודה לטעמיה, דאמרו
16 אכלה ערלה שביעית וכלאים, הרי זו חזקה –
17 פירוש: דאז אינו יכול לאכול אלא זמורות ויש
18 לומר: דקשין ועץ שהיו קודם שנוצו כלאים –
19 מותר, עד שיוסיפו מאתיים. ורוב פעמים שהיה
20 הוסיף מאתיים, ונאסרו הקשין והעץ שהיו
21 מקודם כבר גדולין ושוב לא יוסיפו מאתיים. אבל
22 ודאי כל מה שגדל אחר שנוצו כלאים – אסור
23 אף הקשין והעץ. והיתה להם שעת הכבוש
24 קודם השרשה – הקשה הרב רבי משה כהן.
25 דבפרק קמא דמנחות (ו.א), אמר, אי ממשקה
26 ישראל הזה אמנאי הכיבא דלא היתה להן שעת
27 הכבוש, דומיא דערלה וכלאי הכרם. והבא
28 משמע דהיתה להן שעת הכבוש! ויש לומר:
29 דהתם מיידי בין שעושין ממנו נכסים למובת,
30 דבעי שיהיה ממשקה ישראל. ואותו לא היה לו
31 שעת הכבוש, דמה שגדל לאחר זריעת הכלאים
32 – הוא אסור (ואותו לא היתה לו שעת הכבוש).
33 ומה שגדל קודם – מותר. ואינו נאסר כשהוסיף
34 מאתיים אלא משום תערובת שנתערב עם מה
35 שגדל אחר כך, והגרעינים שנוצרו הוא דהיתה
36 להן שעת הכבוש. מה לחלן אסור באכילה
37 ומותר בהנאה – אף על גב דאיכא למילף
38 אסורא הנאה בקל וחומר בדלעיל, אף סבר, אין
39 גזירה שוה למחצה, וליקף מיניה אף קתא הנאה.
40 וההוא דלעיל סבר, דאתני גזירה שוה ואהני קל
41 וחומר. אי נמי: משום דבההוא קרא דטרפה
42 איירי נמי בקדשים שיצאו חוץ למחיצתן,
43 כדאמר פרק "בהמה המקשה" (חולין סחג).
44 דאסירי אף בהנאה, וגלי לן קל וחומר דלפינן
45 מנייהו. ורבי שמעון דהבא סבר דפשטיה דקרא
46 בטרפה מיירי. **המעמיד** בעור של קבה אם
47 יש בה כו' – תימא: דבגמרא מפרש טעמא
48 דאסור בגביעת הגרים מפני שמעמידן אותם
49 בעור קבת נבלה, מאי איירי "נבלה", אפילו
50 כשרה נמי ויש לומר: דמשום בשר בחלב לא
51 הוי אסורין מספק, משום דליכא אלא איסורא
52 דרבנן, ודרך ביטול אסורה תורה.
53 **חיישין**

עקיבא: איסור חל על איסור. הילכך, חלב ומתה לא צריכי קרא לרבויה, ואותו ממשמעותא, וכן שליל. מאי איכא בין רבי עקיבא – דנפקא ליה מג"ד" פרט לעוף, ובין
רבי יוסי הגלילי דנפקא ליה מביחלב אמר? רבי יוסי הגלילי סבר חיה דאורייתא – דכל שהוא אסור משום נבלה, נוהג בו בשר בחלב. חוץ מן העוף, שאין לו חלב
אם. עוף איכא בינייהו – רבי עקיבא, דפריש דאינו מן התורה – משמע: הא מדרבנן יש לו. אבל רבי יוסי הגלילי, דלא פריש האי לישנא – שרי ליה לגמרי. תניא
נמי הכי – דלרבי יוסי הגלילי אפילו איסורא דרבנן לית ליה בעוף. רבי אליעזר – אית ליה מכשירי מצוה דוחא את השבת, במצוה שדוחה את השבת, ואם אין לו
אומל למולו לבשר – כורחין עציל לעשות פחמין ועושין אומל. רישבא – צייד עופות. "רישבא" – לשון "אין פורסין רישבין ליונים". שווא – פוארין. **משנה** קבה
– זהו חלב קרוש שבתוך הקבה. ושל נבלה – בגמרא פריך: אטו דגוי לאו נבלה היא. המעמיד – בעור הקבה – דהוא בשר.

חיישין שמא ינק מן הטמא — לא קיימא לן הכי, דהלכה כשמואל דמשני מתניתין
בשינויא אחרינא. ואנו מעמידין בקבת עגלים שאנו לוקחים מן הגוים, ולא
חיישין שמא ינק מן הטמא. **הרא** קתני — תימא: מאי קא משמע לן דקבת גוי נבלה?
הא שמעינן מפרק קמא במתניתין, ולא הוה ליה למיתני הכא אלא "קבת גוי אסורה!"
ומי אמר שמואל הכי — בלאו הכי הוה מצי

למפיק ממתניתין על שמואל, אלא הא
עדיף ליה. דמדמפרש שמואל מתניתין, אלמא
סבר כותה. **באן** לאחר חזרה — ולפי זה שריא
קבת נבלה. אלא עכשיו נהוג העולם הדבר
לאיסור, ואין להקל ליקח קבת גוי. ובדיעבד
מותר, דאפילו לכחלה שרי הדיא דידעין
שלא נמלחה בעורה, אם לא שמכוער הדבר
הואיל והחזיקו בו איסור. ומידו הדיא דנמלחה
הקבה בעורה — אסורה דאי משום בשר בחלב.
הכי גרסינן ברוב ספרים: והלכתא אין מעמידין
בעור קבת נבלה. אבל מעמידין בקבת נבלה
ובקבת חשיטת גוי ובקבת כשרה שניקה מן
הטרפה, וכל שכן בקבת טרפה שניקה מן
הכשרה. מאי טעמא? חלב המכונס בה פירשא
בעלמא הוא — ולבאורה לגיטא זו קשיא
מתניתין, דתנא "כשרה שניקה מן הטרפה —
קבתה אסורה", וכן ברייתא דלעיל בפירקין
(קטב). קבה שבשלה בחלבה — אסורה ואומר
רבינו תם: דהני מילי חלב צלול שבתוך הקבה,
דלא חשוב פירשא. אבל הקרוש שבתוך הקבה,
חשוב פירשא. ואותו הקרוש לפי דבריו, אפילו
נמלח בתוך הקבה — מותר.
אמר

אם יש בנותן טעם - הרי זו אסורה. פשרה שניקה מן
הטרפה - קבתה אסורה, מרפה שניקה מן הכשרה -
קבתה מותרת, מפני שפגום במעיה. גמרא אפיו קבת
גוי? לאו נבלה היא? אמר רב הונא: הקא, בלוקח גדי
מן הגוי עסקינו, וחיישין שפא ינק מן הטרפה. - ומי
חיישין שפא ינק מן הטרפה? והתנן: לוקחים ביצים
מן הגוים, ואין חוששין לא משום נבלה ולא משום
מרפה! אלא אימא: חיישין שפא ינק מן הממאה. -
ומאי שנא מרפה - דלא חיישין, ומאי שנא ממאה -
דחיישין? - מרפה - לא שכיחא, ממאה - שכיחא. -
אי שכיחא - אפילו גבי דין יחלוש! - אגן דבדלן
מנייהו, וכי חזונו לחו מפרשין לחו - לא גזרו בהו
רבנן. אינהו דלא בדילי מנייהו, וכי חזו לחו לא מפרשי
לחו - גזרו בהו רבנן. ושמואל אמר: הרא קתני, קבת
שחיטת גוי נבלה. - ומי אמר שמואל הכי? והאמר
שמואל: מפני מה אסרו גבינת הגוים - מפני שמעמידין
אותה בעור קבת נבלה, הא קבה גופה שריא! - לא
קשיא, כאן - קודם חזרה, כאן - לאחר חזרה. "כשרה
שניקה מן הטרפה" [וכו.]. - והא קתני רישא "קבת גוי

ושל נבלה - הרי זו אסורה!" אמר רב חסדא: רישא - נראה פאכיל נבלות, הקא איפא שחיטה.
אמר ליה רבא: ולא פל דכן הוא? ומה נבלה דמאיסה, דאי שרית ליה קבתה, לא אתי למיכל
מינה - אמרת לא. מרפה שחיטה, דאי שרית אתי למיכל מינה - לא פל שפן! אלא אמר רב
יצחק, אמר רבי יוחנן: לא קשיא, כאן - קודם חזרה, כאן - לאחר חזרה, ומשנה לא וזה
ממקומה. אמר רבי חייא בר אבא, אמר רבי יוחנן: מעמידין בקבת נבלות, ואין מעמידין בקבת
שחיטת גוי. אמר רבי שמעון בר אבא: כמאן - פרבי אליעזר, דאמר: סתם מחשבת גוי
- לעבודה זרה! אמר ליה: ואלא כמאן? כי אתא רב שמואל בר רב יצחק, אמר רבי יוחנן:
מעמידין בין בקבת נבלה בין בקבת שחיטת גוי, שלא לחוש לדברי רבי אליעזר. והלכתא: אין
מעמידין בעור קבת נבלה, אבל מעמידין בקבת נבלה ובקבת שחיטת גוי, ובקבת פשרה שניקה
מן הטרפה, וכל שכן בקבת מרפה שניקה מן הכשרה. מאי טעמא - חלב המכונס בה, פירשא
בעלמא הוא. משנה חומר בחלב מפרס, וחומר פרס מפרס. חומר בחלב - שהחלב
מועלן

אם יש בה - ליתן טעם בחלב. הרי זו אסורה — וחלב הנמצא קרוש בעור הקבה
שמואלין אותה בעורה, בין שנותנין עמו חלב אחר, ובין שמואלין אותה עמה —
נראה בעיני איסור גמור, כבשר בחלב ממש, לאסור הגבינה איסור גמור, ואין בידי
כח להיתיר. ויש מתירין אותו, ומביאין ראיה מדגים שעלו בקערה, שפסקו (חולין
קיאב). שמואל לאוכלן בכותה, משום דהוה
ליה נותן טעם בר נותן טעם. שחלב הקבה
לא נאסר אלא משום תניעת טעם, וכי הדר
ידיב טעמא בגבינה — הוה ליה נותן טעם
בר נותן טעם. ורחוקות זו מזו כרחוק מורח
ממערב מחאי טעמא. דגים שעלו בקערה,
אף על פי שבלעו את טעמה — עדיין היתר
גמור הן לאוכלן. וכשכא לאוכלן בכותה,
למה אתה אוסר עליז? מפני טעם בשר שלה
— דהוה טעם בשר לאו טעם הוא. שדרי לא
בא מן הממש אלא מנותן טעם אחר. אבל
חלב הנמלח בבשר — משנתנו טעם זה בזה,
נעשו שניהם איסור. כדקיימא לן (חולין
קחא): חתיכה עצמה נעשית נבלה. וכל
טעם הוציא עוד מן החלב, בין טעם חלב
שבו בין טעם בשר שבו — הכל אסור, לפי
שכולה נבלה. וכשמתערב חלב זה עם חלב
הגבינות, הוה ליה מין במינו, חלב נבלה
בחלב היתר. וכבר פסקנו: חתיכה עצמה
נעשית נבלה, ואוסרת כל החתיכות כולן.
ולא אמרינן נותן טעם בר נותן טעם הוא,
מפני שאף טעם חלב שבו שדיה מתחלה,
נעשה כולו נבלה, וכן הלכה כרב. וגם פסקנו
בפסחים (כטב), הלכה: דמין במינו — בכל
שהוא. ואני הייתי נוהג היתר עד הנה,
ובלבד שלא יתנו בה חלב אחר. וטועה הייתי
בכך, שהייתי סבור כדאמרין בעבודה זרה
(כטב), גבי קבת עולה: כהן שדעתו יפה
שורפה חיה — שמע מינה: פירשא בעלמא
היא, ולא מיתסר. ולא היא, חלב גמור
הוא, מדתנא במתניתין "כשרה שניקה מן
הטרפה. קבתה אסורה" — שמע מינה: חלב
הוא. ותניא נמי: קבה שבשלה בחלבה —
אסורה. וקבת עולה דשריא — משום דלאו
גופה היא, אלא שניקתו מאמו, והוה ליה
כנוס במעיה כנתון בקערה. ומותר. כדנראה:
טרפה שניקה מן הכשרה — קבתה מותרת,
מפני שכנוס במעיה. ודמיית ראיה במסכת
עבודה זרה מינה דאיסורי הנאה שרי
פירשיהו, וגבי עגלי עבודה זרה דאסור

פירשיהו, מדקתני "קבת עבודה זרה אסירה" — לאו משום דקבה פירשא חשיב לה לענין עיכול, דהיתר כפירשא, למפקע שם חלב מינה. אלא הכי מיתיה ראיה
מינה: מדאסר קבת עבודה זרה, שמע מינה פירשא אסור, דהא קבתה נמי לאו גופה היא, ומיתסר משום דניתא ליה בנפח, כשהבהמה נראת שפנה ויפה לעבודה זרה,
והוה חזין לשאר הפרס. ומדשרי לה גבי עולה, שמע מינה: לא מיתסר אלא גופה, אבל פירשא שרי כי האי גונא. דאין קדושה חלה אלא על הראוי ממנה למזבח,
מידי דהוי אעור של עולה, שהוא מתחלק להנהיג. כן מצאתי בנימוקי רבינו שלמה ברבי מאיר. **גמרא** בלוקח גדי מן הגוי — ושחטו, קרי ליה "קבת גוי", ואסורה.
חיישין שמא ינק — חלב זה מן הטרפה. לא משום נבלות — שמא נמצא בתרגולת נבלה. ולא משום מרפה — שמא מעוף טרפה היא. דאמרין ב"אלו
טרפות" (חולין תנא), ומודים בביצת טרפה שאסורה. גבי דירן — גדים שלנו נמי תהא אסורה בקתן, משום דחיישין שמא ינק חלב זה מן (הטמא) בהמה
טמאה. **הרא קתני** — משום דשל נבלה היא אסר לה. **ומי אמר שמואל** — קבת נבלה אסורה, אלמא כגופה דמי? והאמר שמואל — במסכת עבודה זרה:
מפני שמעמידין אותה בעור קבת נבלה, "הא קבה גופה" — חלב הקרוש קרי "קבה", וקאמר דשריא. **באן קודם חזרה כו'** — בפרק "אין מעמידין" (עבודה זרה
כטב). שאל רבי ישימעאל את רבי יחושע: מפני מה אסורין גבינות גוים? אמר לה מפני שמעמידין אותה בקבת נבלה. כלומר, בחלב הקרוש שבה. אמר לו, והלא קבת
העולה חמורה מקבת נבלה, ואמרו "כל כהן שדעתו יפה, שורפה חיה!" אמר לה: מפני שמעמידין אותה בקבת עגלי עבודה זרה, אלמא חזר בו מקבת נבלה, משום דלאו
גופה היא. ואסורה משום עבודה זרה, דאפילו פירשא דידה אסור, כדמפרש התם: משום דניתא ליה בנפחיה. הלכך משנתנו זאת נשנית קודם חזרה, ומשום הכי אסר. וכי
אתמר דשמואל דעור קבה הוא דאסור, הא קבה שריא — לאחר חזרה קאמר. ומשנתנו זאת, מכיון שנשנית, אף על פי שחזר בו — לא וזה ממקומה ולא סילקה, ולא
אמרו שלא לשנותה עוד. והא קתני רישא קבת נבלה אסורה — והדר קתני "קבת טרפה מותרת", דקתני: "טרפה שניקה מן הכשרה — קבתה מותרת". **איכא שחיטה** —
ולא מאיסה כולי האי כנבלה. ואיסור אין כאן לא בזה ולא בזה, כדקתני: "מפני שכנוס במעיה" — נאסף הוא במעיה מן האחרים, ולא משל עצמה. **משנה הראשונה** — קודם
חזרה נשנית, וכיון שנשנית — לא וזה ממקומה, וחזרו ושנו אחרונה להיתר. מוחשבת גוי לעבודה זרה — הליכך, אף על גב דלא גופה הוא, מיתסר. כדפירשית דאפילו
פירשא מיתסר, משום דניתא ליה בנפחיה. **ואלא כמאן** — כלומר, לא הוצרכת לשאול. מעמידין בין בקבת נבלה כו' — דלאו מגופה הוא, אלא כנוס במעיה.

חולין דף קטז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) רמא

58. זה אסור, שחלב זה נחשב כחלק מגוף הבהמה, והתנבל עמו.
 59. הגמרא מקשה סתירה בדברי שמואל: וימי אָמֵר שְׁמוּאֵל הָבִי – וכי
 60. זוהי דעתו של שמואל, שחלב שנמצא בקיבת נבלה אסור, וְהָאֵמֵר
 61. שְׁמוּאֵל (ע"ז לה), מִפְּנֵי מָה אָסוּר חֲכָמִים נְבִיטָה הַעֲוִיבֵי בּוֹכְבִּים, מִפְּנֵי
 62. שֶׁהַנְּכָרִים מְעַמְּדִין וּמִקְרִישִׁים אוֹתָהּ בְּעוֹר קֶבֶת נְבִלָה – על ידי
 63. שנותנים בתוך החלב בשר קיבת נבלה, ומה שנקט שמואל 'בעור'
 64. קיבת נבלה, משמע שרק עור קיבת נבלה אסור, הָאֵמֵר קֶבֶת גִּזְפָּה
 65. שְׂרִיָּא – אבל הקיבה עצמה ודהיינו החלב שנמצא בה מותרת, וזה
 66. סותר לדברי שמואל כאן, שהחלב שבקיבת נבילה אסור.
 67. מתרצת הגמרא: לֹא קִשְׂיָא, משום שמבואר בעבודה זרה (בבב)
 68. שבתחילה סבר רבי יהושע, שקיבת נבלה אסורה, ובסוף חזר בו
 69. והודה שהיא מותרת, ולפי זה יש ליישב, שהמשנה בָּאֵן שאוסרת
 70. קיבת נבלה, נשנתה קִדְּם הַחֲזָה – לפני שרבי יהושע חזר בו, וְכָאֵן
 71. לְאַחֵר הַחֲזָה – ואילו דברי שמואל בעבודה זרה שמבואר בהם
 72. שקיבת נבילה מותרת, נאמרו לפי מסקנת רבי יהושע לאחר שחזר
 73. בו.
 74. שנינו במשנה: בְּשֶׁרָה שִׁנְיָקָה מִן הַטְּרֵפָה [וְכֹה] קיבתה אסורה,
 75. טריפה שניקה מן הכשרה, קיבתה מותרת. מקשה הגמרא: מדוע
 76. המשנה מתירה חלב טריפה ינקה מכשרה, וְהָאֵמֵר קֶבֶת רִישָׁא,
 77. קֶבֶת עוֹבֵד בּוֹכְבִּים וְשֶׁל נְבִלָה, הֲרִי זוֹ אֲסוּרָה, ומבואר שחלב
 78. שנמצא בקיבת נבלה אסור, אף על פי שניקה אותו מבהמה
 79. כשרה, משום שכעת החלב נמצא בבהמה שהתנבלה ודינו
 80. כגופה, ומטעם זה היה לנו לאסור גם חלב שניקה טריפה מכשרה.
 81. מתרצת הגמרא: אָמֵר רַב הִסְדָּא, מַה שֶּׁאִסְרָה הִרְיָשָׁא אֶת הַחֲלָב
 82. שבקיבת נבילה, הוא משום שהואכול ממנו נִרְאָה כְּאֹכֵל נְבִלּוֹת,
 83. אבל הָבָא – בטריפה המוזכרת בסיפא, אִכְלָא שְׂחִיטָה – היא הרי
 84. נשחטה, ואינה מאוסה כל כך, ולכן לא אסרו חכמים את החלב
 85. שבקיבתה.
 86. אָמֵר לִיה רַבָּא – הקשה רבא לרב חסדא, וְלֹא כֵּל דִּבְנִי הוּא – הרי
 87. הסברא היא להיפך, שהרי וְכֵּן נְבִלָה דְּמִיֵּיטָה – אם נבילה שהיא
 88. מאוסה בעיני האדם, דִּיאִ שְׂרִיתָ לִיה קֶבֶתָהּ, לֹא אֵתִי לְמִיכָל מִינָה –
 89. וגם אם נתיר לו את החלב שבקיבתה, אין חשש שיבוא לאכול
 90. ממנה, בכל זאת אֲמַרְתָּ לֹא – אמרו חכמים שהחלב שבקיבתה
 91. אסור, מִטְּרֵפָה שהיא שְׂחִיטָה ואינה מאוסה בעיני האדם, דִּיאִ שְׂרִיתָ
 92. אֵתִי לְמִיכָל מִינָה – ואם נתיר לו לאכול מהחלב שבקיבתה יש
 93. לחשוש שיבוא לאכול ממנה, וכי לֹא כֵּל שֶׁבֵן הוּא, שהיה להם
 94. לאסור את החלב שבקיבתה.
 95. לאחר שדחה רבא את תירוצו של רב חסדא על הסתירה במשנה,
 96. מביאה הגמרא תירוץ אחר: אֵלֵא אָמֵר רַב יִצְחָק אָמֵר רַבִּי יוֹחָנָן, לֹא
 97. קִשְׂיָא – באמת אין חילוק בין קיבת נבלה לקיבת טריפה, ואת
 98. הסתירה מהירשא לסיפא יש ליישב כך, בָּאֵן קִדְּם הַחֲזָה – הרישא
 99. שאוסרת קיבת נבלה, נשנתה כאשר רבי יהושע סבר שקיבת נבלה
 100. אסורה, ולפני שחזר בו, וְכָאֵן לְאַחֵר הַחֲזָה – והסיפא נשנתה לאחר
 101. שרבי יהושע חזר בו, והודה שקיבת נבלה מותרת. וְכִשְׁנָה לֹא זָוָה
 102. מִמְּקוֹמָה – ואף על פי שרבי יהושע חזר בו לא מחקו את הירשא
 103. כיון שכבר נשנתה, אלא חזרו וכתבו את הסיפא שנתיירה.
 104. הגמרא מבארת אם יש חילוק בין קיבת נבלה, לקיבת בהמה
 105. שנשחטה על ידי עובד כוכבים: אָמֵר רַבִּי חִיָּא פַּר אֲבָא אָמֵר רַבִּי
 106. יוֹחָנָן, מְעַמְּדִין גְּבִינָה קֶבֶת נְבִלּוֹת, והיא מותרת לבתחילה, וְכָאֵן
 107. מְעַמְּדִין גְּבִינָה קֶבֶת בהמה שנשחטה בְּשִׁחִיתָ עוֹבֵד בּוֹכְבִּים, ואם
 108. עשו כן הגבינה אסורה.
 109. אָמֵר רַבִּינֵי – שאל רבי שמעון פַּר אֲבָא את רבי חייה בר אבא, בְּמָאֵן
 110. – לפי איזה תנא אמר רבי יוחנן הדין שאין מעמידין בקיבת שחיטת
 111. עובד כוכבים, האם הוא סבר כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּאָמֵר (לעיל לה)
 112. שישראל ששחט בהמה לצורך נכרי שחיטתו פסולה, משום שמן
 113. הַסֶּתֶם מִחֲשֵׁבָתָה עוֹבֵד בּוֹכְבִּים היא לשחוט את הבהמה לְעִבּוֹדָתָה
 114. בּוֹכְבִּים, וממילא חטב שבקיבתו דינו כתקרובת עבודת כוכבים, ואם
 115. שאסורה בהנאה (ע"ז בבב).
 116. אָמֵר לִיה רַבִּי חִיָּא בר אבא, וְאֵלֵא בְּמָאֵן – כדעת מי אפשר לפרש

1. אִם יֵשׁ בְּבֶשֶׂר הַקִּיבָה בְּנוֹתָן מִעַם – שיעור שיש בו כדי לתת טעם
 2. בחלב, הֲרִי גְבִינָה זוֹ אֲסוּרָה באכילה, כמו בכל תערובת של בשר
 3. בחלב.
 4. המשנה חוזרת לבאר דיני חלב הנמצא בקיבת בהמה: בהמה
 5. בְּשֶׁרָה שִׁנְיָקָה מִן הַטְּרֵפָה, ונשחטה הכשרה, קֶבֶתָהּ אֲסוּרָה – החלב
 6. שנמצא בקיבתה הוא חלב טריפה, ואסור להעמיד בו גבינה. ואילו
 7. בהמה מִטְּרֵפָה שִׁנְיָקָה חֲלָב מִן הַבְּשָׂרָה ונשחטה, קֶבֶתָהּ מוֹתֵרָה,
 8. ומותר להעמיד בה גבינה. והטעם שבשר המוקרים דין החלב הוא
 9. כדון הבהמה המניקה, מִפְּנֵי שֶׁבָּנִים בְּמִצְיָה – משום שחלב זה אינו
 10. חלק מגוף היונקת, אלא חלב המניקה הוא, שמונח בקיבת היונקת
 11. כמו דבר הנתון בקערה.

גמרא

12. שנינו במשנה, קיבת עובד כוכבים ושל נבלה, הרי זו אסורה.
 13. מקשה הגמרא: מדוע הוצרך התנא לאסור גם 'קיבת עובד כוכבים'
 14. וגם 'קיבת נבלה', אֲמֵר וְכִינִי קֶבֶת עוֹבֵד בּוֹכְבִּים לֹא נְבִלָה הִיא,
 15. הרי שנינו לעיל (ג) שכל בהמה שנשחטה על ידי נכרי נחשבת
 16. נבלה.
 17. מתרצת הגמרא: אָמֵר רַב הוּנָא, מַה שֶּׁאִסְרָה הַמִּשְׁנָה 'קיבת עובד
 18. כוכבים', אין כוונתה לקיבת בהמה ששחט נכרי, אלא הָבָא
 19. בְּיִשְׂרָאֵל הַלּוֹקֵחַ גִּיד מִן הָעוֹבֵד בּוֹכְבִּים עֶסְקִין, ולאחר שקנהו שחט
 20. אותו ומצא בקיבתו חלב קרוש, וְחִיְשִׁין וְ– ואנו חוששים שֶׁמָּא
 21. הגדי יִנֵּק אֶת הַחֲלָב מִן הַטְּרֵפָה, ולכן אסרו חכמים את החלב.
 22. מקשה הגמרא על טעמו של רב הונא: וימי חִיְשִׁין – וכי חוששים
 23. שְׁמָא יִנֵּק הַגְּדִי מִן הַטְּרֵפָה, (והתנן) [וְהַתְּנִין] בתוספתא (פ"ג ד"ה),
 24. לּוֹקְחִים בְּצִיצִים מִן הָעוֹבֵדִים בּוֹכְבִּים וְהֵם מוֹתֵרִים בִּאֲכִילָה, וְכָאֵן
 25. חִיְשִׁין לֹא מִשּׁוּם נְבִלָה וְלֹא מִשּׁוּם טְרֵפָה – ולא חוששים שמא
 26. יציצים אלו נמצאו בתרנגולת שהתנבלה, או שנוצרו מעוף טריפה,
 27. ואין אמר רב הונא שחוששים שמא הגדי ינק מן הטרפה.
 28. הגמרא חוזרת בה, ומבארת את טעם האיסור באופן אחר: אֵלֵא
 29. אִימָא – תאמר שכך אמר רב הונא, חכמים אסרו חלב שנמצא
 30. בקיבת גדי שקנה מנכרי, משום דְּחִיְשִׁין שְׁמָא הגדי יִנֵּק אוֹתוֹ מִן
 31. הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה.
 32. שואלת הגמרא על התירוץ: וּמָאֵי שְׁמָא טְרֵפָה דְּלֹא חִיְשִׁין, וּמָאֵי
 33. שְׁמָא טְמֵאָה דְּחִיְשִׁין – מדוע לא חוששים שהגדי ינק מטרפה,
 34. וחוששים שמא ינק מטמאה.
 35. משיבה הגמרא: לא חששו שמא ינק מטרפה, משום שבהמה
 36. טְרֵפָה לֹא שְׂכִיחָא, אבל חששו שמא ינק מטמאה, משום שבהמה
 37. טְמֵאָה שְׂכִיחָא.
 38. מקשה הגמרא: אִי שְׂכִיחָא – אם הטעם הוא משום שבהמה טמאה
 39. מצויה, אֲפִילוּ גְבִי יִדְּוֹן נִחוּשׁ – היה לנו לאסור גם קיבת גדי שגדל
 40. אצל ישראל, מחשש שמא ינק מבהמה טמאה.
 41. מתרצת הגמרא: אֲנִי דְּבִלְיָנִי מִיֵּיחִי – אנו היהודים שפורשים
 42. מאכילת דבר טמא, וְכִי חִינִי לֵהוּ מִפְּרִשִׁין לֵהוּ – ולכן כאשר אנו
 43. רואים בהמה טהורה היונקת מבהמה טמאה, אנו מפרישים אותה
 44. ממנה, ואם כן אין זה מצוי שינקו בהמותינו הטהורות מבהמה
 45. טמאה, ולכן לֹא נִזְרוּ בְּהוּ רִבְנֵי – לא אסרו חכמים את החלב
 46. שבקיבתו, אבל אִינְהוּ דְּלֹא בִלְיָנִי מִיֵּיחִי – הנכרים שאינם פורשים
 47. מאכילת דבר טמא, וְכִי חִזּוּ לֵהוּ לֹא מִפְּרִשִׁין לֵהוּ – ולכן כאשר הם
 48. רואים בהמה טהורה היונקת מבהמה טמאה, אינם מפרישים אותה
 49. ממנה, נִזְרוּ בְּהוּ רִבְנֵי – חכמים אסרו את החלב שבקיבת
 50. בהמותיהם הטהורות, כיון שבהמות טמאות מצויות, ומצוי שינקו
 51. מהן הבהמות הטהורות.
 52. הגמרא חוזרת לקושיא לעיל, שכל 'קיבת עובד כוכבים' היא גם
 53. 'קיבת נבלה', ומביאה תירוץ נוסף: וְשְׁמוּאֵל אָמֵר, חָדָא קֶבֶתִי –
 54. באמת המשנה דיברה רק על על אופן אחר, ומה שאמרה המשנה
 55. 'קבת עובד כוכבים ושל נבלה' כוונתה לומר כך, קֶבֶת בהמה
 56. שנשחטה בְּשִׁחִיתָ עוֹבֵד בּוֹכְבִּים, ששחיטתו נחשבת כְּנְבִלָה, חלב

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

- 1 ב. בַּמָּה דְּכָרִים אֲמֹרִים? בָּטֵל, אֲבָל אִם יִרְדּוּ גִשְׁמִים (הִרְבֵּה¹³) עַל שׁוֹם בְּגָד, בֵּין לָכֵן בֵּין שְׁחֹר וְשֹׁאֵר
- 2 מִיָּנִי צִבְעוֹנִין, וְכָל־שֹׁכֵן¹⁴ אִם נָפַל בְּמִים, הוּאִיל וְנִבְלָעוּ בּוֹ מִים - אֲסוּר לְנַעֲרוֹ¹⁵, מִפְּנֵי שְׁדֻדָּה¹⁶ כָּל בְּגָד
- 3 בָּלֹעַ מִמֵּם כְּשֶׁמִּנְעֲרִין אוֹתוֹ נִסְחָטִין מִמֶּנּוּ מִים¹⁷.
- 4 וְהוּא שֶׁהַבְּגָד חָדָשׁ¹⁸, שֶׁמֶן הַסֶּתֶם הוּא מְקַפֵּיד עָלָיו בְּיוֹתֵר לְנַעֲרוֹ מִיָּד מִפְּנֵי שְׁמִתְקַצֵּר בְּמִים¹⁹, אֲבָל אִם
- 5 אֵינוֹ מְקַפֵּיד עָלָיו - מֵתֵר לְנַעֲרוֹ (שֶׁאֵף אִם יִסְחָט מִמֶּנּוּ הַמִּים - הֵרִי אֵינוֹ מִתְפָּנֵן לְכָד²⁰, וְדָבָר שֶׁאֵינוֹ מִתְפָּנֵן
- 6 מֵתֵר²¹. אֲבָל כְּשֶׁהוּא מְקַפֵּיד עָלָיו לְנַעֲרוֹ²² - אֵזִי הוּא בְּפָסִיק רִישָׁה וְלֹא יָמוּת²³, שֶׁקְרוֹב לְדָאִי שִׁיִּסְחָטוּ
- 7 הַמִּים מִמֶּנּוּ בְּנִיעוּרוֹ²⁴).

ביאורי הלכה

- י[וכל שכן - שאז נבלעים בו המים יותר מאשר הגשמים.
- יא[אסור לנערו - בגד שמקפיד עליו לסוחטו - אסור לטלטלו גם משום מוקצה¹⁴.
- יב[מפני שדרך - אינו וודאי שייסחטו מים אלא 'קרוב לוודאי' כמבואר להלן, אך אם מנערו בחזק עד שוודאי שייסחטו המים - אסור לנערו אפילו לא מקפיד עליו ואפילו לא מכוין לסחיטה.
- יג[שהבגד חדש - חדש היינו שלא כבסו עדיין¹⁶, אף שנשתמש בו הרבה¹⁷.
- יד[שמתקצר במים - והוא הדין אם מקפיד על בגד יש לנערו אסור. אף על פי שכבר כובס, כיון שמתכוין לזה¹⁸.
- טו[אינו מתכוין לכך - כשאינו מתכוין לסחיטה מותר אפילו לכתחילה¹⁹.
- טז[עליו לנערו - שלא יתקצר הבגד (אע"פ שאינו מתכוין לסחיטה), אבל אם מקפיד משום ליבון ויופי הבגד, וכל-שכן אם מתכוין לסחיטה - חייב משום מלבן²⁰.
- יז[ממנו בניעורו - כשהוא מקפיד על סחיטת הבגד,

ציונים והוספות

- 13) עד"ז בסי' שא סנו"י "גשמים הרבה" אבל מעט גשמים אין בהם סחיטה ודינם כטל (שבסעיף א).
- 14) כדלעיל סי' שא סנו"ט. אך בשוע"ר לא הוזכר איסור משום מוקצה (בתהלה לדוד סי' שא ס"ק מג) הקשה זאת (כאן לענין נייעור ועל סי' שא לענין שטיחה), ולעיל סי' שא על סעיף נו נתבאר שכיון שהבגד כבר היה בידו מותר לטלטלו, ובדוחק היה אפשר לומר שגם כאן נפל עם הבגד למים (בשו"ע הבי" נקט בלשון "נשר" ולא ניתן לדחוק כן, משא"כ בשוע"ר שנקט בלשון "נפל").
- ובפשטות אפשר לבאר שאמנם בבגד שמקפיד עליו יהיה אסור גם משום מוקצה, אך כיון שבסוף הסעיף מביא דעת האוסרים נייעור גם בבגד שאינו מקפיד עליו אף שאינו אסור בטלטול מטעם מוקצה, לא נכנס לאיסור מוקצה, שלא חל לכל השיטות ובכל המקרים (כגון שהיה בידו).
- בתהל"ד הנ"ל הסיק שאין איסור מוקצה כלל כשמטלטלו לצורך לבישה, ודבריו צ"ע (מלבד החידוש הגדול שבהם) דממה-נפש, אם מקפיד שלא ללבשו - הרי הוא מוקצה מחמת גופו ואין לטלטלו לצורך לבישה, ואם מטלטלו לצורך לבישה - הרי זו ראייה שאינו מקפיד עליו - ומותר בטלטול.
- 15) והרי הוא מכבס שהוא תולדת מלאכת "המלבן", כדלעיל סי' שא סנו"י.
- 16) אבל אם כבר כובס פעם אחת שוב אינו מתקצר במים אף שעודנו בחידושו, משא"כ בסעיף א לגבי טל נתבאר
- שהבגד נחשב לחדש גם לאחר הכביסה (בדה"ש סי' קטז ס"ק ו).
- 17) בגשמים דהאיסור משום סחיטה לפי שמקפיד שלא יתקצר במים, אפילו נשתמש הרבה, אלא שלא נתכבס עדיין מ"מ המים מקצרים אותו ובודאי אינו רוצה שיתקצר הבגד אע"פ שאינו חדש, אבל בסעיף א לגבי טל הבגד אינו נחשב לחדש לאחר שימוש מרובה, כיון שהנייעור כבר לא מועיל לו ככיבוס (בדה"ש שם).
- 18) בדה"ש שם, ולא הוזכר "בגד חדש" אלא לומר שמן הסתם מקפיד עליו.
- 19) לעיל סעיף א גבי נייעור הטל הותר אפילו מתכוין לסחיטה ולליבון כיון שאין תועלת כיבוס במעשיו כשאינו מקפיד, משא"כ כאן מועילים מעשיו משום כיבוס, ומותר רק כשאינו מתכוין.
- 20) סי' שלו ס"א: כל דבר שאינו מתכוין מותר אפילו אפשר בלעדיו כגון מטה כסא וספסל בין גדולים בין קטנים מותר לגררן על גבי קרקע ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ ואף אם נעשה חריץ מאליהו אין בכך כלום כי דבר שאינו מתכוין הוא.
- 21) והרי הוא מלבן ממש, ואסור אפילו בנייעור טל שעליו (דלעיל סעיף א) ולא משום פסיק רישיה בלבד.
- 22) סי' שלו ס"א שאף שמותר לגרור ספסל כשאנו מתכוין לגרור חריץ (ראה לעיל): אבל הגדולים מאד אסור לגרור שבודאי עושין חריץ ופסיק רישיה ולא ימות הוא.

1 וַיֵּשׁ מִי שְׂאוֹמֵר אֶף אִם הוּא בָּגַד יֵשֶׁן שְׂאִינוּ מִקְפִּיד עָלָיו. וְטוֹב לְחוּשׁ לְדַבְּרוֹ יִחָא:

סימן שב דיני ניקוי וקיפול הבגדים בשבת:

ביאורי הלכה

גם כשלא ייסחטו המים בוודאי, אלא רק קרוב לוודאי - אסור לנערו, ואסרו עליו כ"פסיק רישיה" כאיסור "פסיק רישיה" ממש, אך כשאנו מקפיד על סחיטת הבגד, לא אסרו את הניעור - אף שהוא קרוב לוודאי.²³

יח' לחוש לדבריו - ואין לנער אלא בגד שנפלו עליו מעט מים שאינם ספוגים בתוכו²⁴, או בגד העשוי מיריעת ניילון ומשאר דברים שאין בהם איסור סחיטה.²⁵

ציונים והוספות

לודאי פס"ר ולא ניהא ליה - אין למעשיו גדר של מלאכת מחשבת כשאנו מתכווין, (כדמשמע קצת מקו"א ס"י רעז המוזכר לעיל, אלא ששם הוא ספק פס"ר ולא "קרוב לוודאי"), ויש שפירשו: דכשמקפיד עליו אזי הוא מנער בחזקה כך שקרוב לוודאי שיסחט את המים הבלועים בניעורו, משא"כ כשלא מקפיד עליו אזי אף כשמנער אינו מנער בחזקה, ואפשר שלא יצאו המים הבלועים בניעורו, וממילא אין זה פסיק רישיה. ולפירוש זה, צ"ע שלא נרמז בשוע"ר כלל עניין הניעור בחזקה.

23 בשוע"ר לא נתבאר בפירוש דין קרוב לוודאי בפסיק רישיה, אך כאן מוכח (כדעת רוב הפוסקים, ראה אגלי טל (חורש ס"ק כ אות יב), א"א בוטשאטש (ס"י רעז ס"א) ועוד) שאינו כפס"ר ממש, מכך שכתב שהוא "קרוב לוודאי" ולכן הוא "כפסיק רישיה" (ולא כלשון בכל מקום בשוע"ר שהוא "פסיק רישיה"), ואיסורו מדרבנן בלבד, (וכן משמע קצת בסי' רעז קו"א ס"ק א שאין להחמיר בספק פס"ר אפילו דאורייתא כשאנו מצד גזירה שמא ימשיך בעשיית האיסור גם כשיהיה איסור ודאי), וכשהוא קרוב לוודאי פסיק רישיה ולא איכפת ליה (אינו מקפיד) - מותר לכתחילה (יש לעיין אם הוא דין במלאכת מלבן שבלא-הכי איסורו מד"ס בלבד - כיון שאינו מתכוין לליבון (ראה קו"א ס"ק א שבמלאכת מלבן ההקפדה משנה את מהות הפעולה), או שהוא בכל הלכות שבת, שכל קרוב

לודאי פס"ר ולא ניהא ליה - אין למעשיו גדר של מלאכת מחשבת כשאנו מתכווין, (כדמשמע קצת מקו"א ס"י רעז המוזכר לעיל, אלא ששם הוא ספק פס"ר ולא "קרוב לוודאי"), ויש שפירשו: דכשמקפיד עליו אזי הוא מנער בחזקה כך שקרוב לוודאי שיסחט את המים הבלועים בניעורו, משא"כ כשלא מקפיד עליו אזי אף כשמנער אינו מנער בחזקה, ואפשר שלא יצאו המים הבלועים בניעורו, וממילא אין זה פסיק רישיה. ולפירוש זה, צ"ע שלא נרמז בשוע"ר כלל עניין הניעור בחזקה.

24 כדלעיל סעיף א, וכן משמע בתחלת הסעיף "גשמים הרבה", והמחמירים לא החמירו במים מועטים שאין מקפידים עליהם, אלא בבגד שאנו מקפיד עליו.

25 שיתבארו להלן.

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות ציצית/תפילין - לפי לוח "רב יומי"

- 1 א אף על פי שאין אדם חייב לקנות טלית בת ד' כנפות
2 כדי שיתחייב בציצית אלא דוקא אם רוצה להתלבש
3 בטלית בת ד' כנפות חייב להטיל בה ציצית מכל מקום טוב
4 ונכון להיות כל אדם זהיר וזריז לכוש טלית מצויצת כל
5 היום כדי שיזכור המצות בכל רגע דוגמא לדבר כאדם
6 המזהיר לחבירו על ענין אחד שקושר קשר באזורו כדי
7 שיזכרו ועל כן יש בציצית ה' קשרים כנגד ה' חומשי תורה
8 וד' כנפות כדי שלכל צד שיפנה יזכור המצות:
- 9 ב אפילו מי שאינו יכול להתלבש בציצית כל היום לכל
10 הפחות יזהר שיהיה לכוש בציצית בשעת קריאת שמע
11 ותפלה:
- 12 ג מצוה לעשות טלית נאה וציצית נאה והוא הדין כל
13 המצות צריך לעשותן בהידור בכל מה דאפשר שנאמר
14 זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצות:
- 15 ד מצוה לאחוז הציצית בידו השמאלית כנגד לבו בשעת
16 קריאת שמע רמז לדבר והיו הדברים האלה על לבבך
17 ויש מי שאומר שיאחז אותם בין קמיצה לזרת של שמאל
18 וכשיגיע לפרשת ציצית יקחם בידו הימנית ויביט בהם ויהיו
- בידו עד שיגיע לנאמנים ונחמדים לעד ואז ינשק הציצית
ויסירם מידו:
- ה טוב להסתכל בציצית בשעת עטיפה כשמברך עליהם
שנאמר וראיתם אותו וזכרתם וגו' ראה מביא לידי
זכירה וזכירה מביא לידי עשייה:
- ו יש נוהגין להסתכל בציצית כשמגיע לוראיתם אותו
וליתן אותם על העינים ומנהג יפה הוא וחיובי מצוה
וגם נוהגין לנשק הציצית בשעה שמסתכל בהן והכל הוא
חיוב מצוה:
- ז כשמסתכל בציצית יסתכל בב' ציצית שלפניו שיש בהם
עשרה קשרים רמז לעשר ספירות שהן קשורין ואחודין
זה בזה וגם יש בהם ט"ז חוטיין וי' קשרים עולים כ"ו כשם
הוי' ברוך הוא:
- ח גדול עונש המבטל מצות ציצית ועליו נאמר לאחוז
בכנפות הארץ וגו' וכל הזהיר במצות ציצית זוכה ורואה
פני השכינה:
- סימן כד שכר לבישת הציצית ועונשה:

* * *

50 שהם נקראים פאר שנאמר פארך חבוש עליך:

51 י אם אחד התקשר את עצמו בקנס לילך לאמירת תהלים
52 קודם אור הבוקר ואח"כ רוצה לחזור בו מפני שאינו
53 יכול לילך לבית הכנסת מלוכש בציצית ותפילין הרשות
54 בידו לחזור בו ופטור מקנס ומכל מקום צריך התרה לנדרו
55 (עיין בי"ד סי' רל"ב וסי' ר"ג):

56 יא יכוין בהנחת התפילין שצונו הקב"ה לכתוב ד' פרשיות
57 אלו שיש בהם יחוד שמו ויציאת מצרים ולהניח על
58 הזרוע כנגד הלב ועל הראש כנגד המוח כדי שזכור נסים
59 ונפלאות שעשה עמנו שהם מורים על יחודו ואשר לו הכח
60 והממשלה לעשות בעליונים ובתחתונים כרצונו וישעבד
61 להקב"ה הנשמה שהיא במוח וגם תאות ומחשבות לבו
62 לעבודתו יתברך וע"י הנחת תפילין יזכור את הבורא יתברך
63 וימעט הנאותיו:

64 יב בתחילה יניח תפילין של יד ואח"כ תפילין של ראש
65 ואם פגע בשל ראש תחילה יעבור על אותה מצוה ויניח
66 של יד תחלה כיון שקדימת של יד לשל ראש הוא מן התורה
67 שהרי בתחילה נאמר וקשרתם לאות על ירך ואח"כ והיו
68 לטוטפות וגו' לפיכך אין משגיחין על העברת המצוה בזה:

* * *

70 יג תפילין של יד ותפילין של ראש אינן מצוה אחת אלא
71 הן ב' מצות שאין מעכבות זו את זו כמו שיתבאר
72 בסימן כ"ו ולפיכך כל אחת ואחת טעונה ברכה בפני עצמה
73 ומפני שאסור לברך ברכה שאינה צריכה אם אפשר לפטור
74 את עצמו בברכה אחת אין לברך ב' ברכות ולפיכך תקנו
75 חכמים שיסמוך הנחת תפילין של ראש להנחת תפילין של
76 יד בלי שום הפסק דיבור בינתיים כדי שתעלה הברכה
77 שיברך על של יד גם לתפילין של ראש:

78 יד ותקנו חכמים לברך עוד ברכה אחרת על תפילין של
79 ראש לפי שהיא חשובה והיא עיקר המצוה ויש בה
80 יותר קדושה שיש בה ד' בתים והשי"ן לכן מפני חשיבותה
81 קבעה ברכה לעצמה:

82 טו נוסח ברכת תפילין של יד: אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ
83 לְהִנָּחַת תְּפִלִּין וְנוֹסַח בְּרַכַּת תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ אֲשֶׁר
84 קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין וַיֹּאמֶר לְהִנָּחַת בְּקִמָּץ
85 הַה"א ולא בפתח שהוא לשון עזיבה כמו שכתוב אחיכם
86 האחד הניחו אתי תפילין הלמ"ד בדגש להורות על חסרון
87 למ"ד השניה לפי שהתפילין הוא לשון פלילה והוכחה
88 שהתפילין הן עדות והוכחה שהשכינה שורה עלינו כמ"ש
89 וראו כל עמי הארץ כי שם הוי"ה נקרא עליך ודרשו חכמים
90 אלו תפילין שבראש:

91 טז יאמר על מִצְוַת בפתח תחת הוא"ו שהוא לשון יחיד
92 ולא יאמר בחולם שהוא לשון רבים שהרי לא נתקנה
93 ברכה זו אלא לתפילין של ראש בלבד כמו שיתבאר בסימן
94 כ"ו:

95 יז כל ברכות המצות צריך לברך אותן קודם התחלת
96 עשיית המצוה לפיכך על תפילין של יד יברך אחר
97 הנחה על הקיבורת קודם הקשירה שקשירתה זו היא התחלת
98 עשייתה ועל תפילין של ראש יברך אחר הנחה על הראש

א ואחר שלבש טלית מצויצת יניח תפילין מיד כדי שיהיו
עליו בשעת קריאת שמע ותפלה שכל הקורא קריאת
שמע בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר על עצמו שהוא
אומר וקשרתם לאות וכו' ואינו מקיים:

ב המניחין הטלית וכיס התפילין לתוך כיס אחד יזהרו
לכתחלה שלא יניחו כיס התפילין למעלה מן הטלית כדי
שלא יפגע בהתפילין קודם שיפגע בהטלית ויצטרך להעביר
על המצות כדי להתעטף בהציצית קודם הנחת התפילין
שהרי מצות ציצית היא תדירה שנוהגת בין בחול בין בשבת
ויום טוב ותפילין אינן נוהגין בשבת ויום טוב ותדיר קודם
לשאנו תדיר:

ג ואם לא נזהר בזה והניח כיס התפילין למעלה מן הטלית
אעפ"כ יתעטף תחלה בהטלית קודם שיניח תפילין ואין
זה כמעביר על המצות כיון שהתפילין הם מכוסים ומונחים
עדיין בתוך כיסם אבל אם התפילין הם בגלוי ומונחין בלא
כיסן למעלה מן הטלית אסור להעביר על המצוה שנודמנה
לידו וצריך שיניח התפילין קודם עטיפת הטלית:

ד וכן אם תפילין מזומנים בידו ואין מזומן עדיין לפניו
הטלית א"צ להמתין על הטלית כדי להקדימו להנחת
תפילין אלא יניח תפילין מיד וכשיביאו לו טלית יתעטף בו
מפני שאין משהין את המצוה אע"פ שיש לומר שיעשה
אח"כ המצוה יותר מן המובחר מצוה בשעתה חביבה:

ה ויש אומרים שהנחת תפילין צריך להקדים לעטיפת
הציצית מפני שהתפילין יש בהם קדושה יתירה וקיבול
עול מלכות שמים:

ו והרצוה לצאת ידי כולם ילבוש טלית קטן בביתו קודם
הליכתו לבית הכנסת ואח"כ יניח התפילין מיד ג"כ
בביתו קודם הליכתו לבית הכנסת ואז ילך לבית הכנסת
לבוש בציצית ומוכתר בתפילין כמבואר הטעם בזהו ושם
בבית הכנסת יתעטף בטלית גדול ואף אם נודמן לידו
הטלית גדול בעודו בביתו קודם שהניח תפילין א"צ
להתעטף בו בביתו ואינו כמעביר על המצוה שנודמנה לידו
כיון שאין בדעתו כלל ללבושו כאן:

* * *

ז והעולם נהגו להתעטף אף בטלית גדול בביתו קודם
הנחת התפילין ואח"כ מניח תפילין והולך לבית הכנסת
ובמקומות שנכרים מצויים ברחוב אין מתעטפים בטלית
גדול עד בואו לחצר בית הכנסת:

ח אע"פ שמדינא דגמרא מותר לילך בתפילין מגולין
במבואות המטונפות אפילו יש שם טינוף להדיא מכל
מקום אם יודע בודאי שילך דרך מבואות המטונפות לא יניח
תפילין עד בואו לחצר בית הכנסת ושם יניח תפילין קודם
כניסתו לבית הכנסת לקיים דברי הזהר ויש נוהגין להניח
תפילין בבית ולכסותם בשעת הליכה במבואות המטונפות
וכן נכון:

ט הרא"ש ז"ל היה מברך ברכות השחר עד עוטר ישראל
בתפארה והיה מניח תפילין ואח"כ מברך עוטר ישראל
בתפארה כדי ליתן שבח והודיה בברכה זו גם על התפילין

יד לתפילין של ראש יאמר אחר ברכה השניה ברוך שם
כבוד מלכותו לעולם ועד שלפי סברא האחרונה שנתבאר
בסמוך היתה ברכה ראשונה לבטלה ובעת שמברך ברכה
ראשונה על תפילין של ראש שהיא ברכת להניח תפילין
טוב למשמש בתפילין של יד בשעת ברכה משום
שהמשמש הוא חשוב כאלו מניחה עכשיו על הקיבורת ועל
זה שייך לברך להניח תפילין:

כד כבר ביארנו דברכת להניח תפילין עולה ג"כ לשל
ראש על כן יש למעט ההפסק ביניהם בכל מה דאפשר
ולכן לא יכרוך הרצועה סביב הזרוע עד לאחר שניח תפילין
של ראש כיון שכריכה זו אינה רק מנהג בעלמא ואינה בכלל
המצוה על כן טוב לאחר אותה והאר"י ז"ל היה נוהג לכרוך
כריכה זו קודם הנחת תפילין של ראש מפני שהוא סובר
שכריכה זו היא מכלל המצוה ולפיכך אין זו הפסק כלל:

כה יש מי שאומר שאסור להוציא את התפילין של ראש
מהתיק עד שתהא התפילין של יד מונחת כבר על
הקיבורת מהטעם הידוע למשכילים:

כו ואף אם שתיהן מונחות לפניו חוץ לתיק לא יתקן
לפתוח את התפילין של ראש עד אחר הנחת תפילין
של יד דכשנוטל את התפילין של ראש בידו כדי לפתחה
ואינה מניחה מיד הרי הוא מעביר על המצוה:

* * *

כז יש אומרים שניח התפילין של יד מיושב ותפילין של
ראש מעומד מטעם שנתבאר בזוהר אבל במדינות אלו
נוהגין להניח שתיהן מעומד (וירא שמים יוצא את כולם)
ולכתחילה טוב לנהוג שתהא ההנחה על הקיבורת מיושב
והברכה והקשירה על הקיבורת יהיה מעומד כמו שנתבאר
בסי' ח' שכל ברכות המצות צריך לברך מעומד:

כח כל דבר שבעלי הקבלה והזוהר חולקים עם הגמרא או
הפוסקים הנמשכים אחר הגמרא הלך אחר הגמרא או
הפוסקים הנמשכים אחריה ומכל מקום אם בעלי הקבלה
מחמירים יש להחמיר ג"כ אבל אין אנו יכולים לכופף את
הצבור להחמיר וכן כל דבר שלא הוזכר כלל בגמרא
ופוסקים אע"פ שנוכר בקבלה אין אנו יכולים לכופף את
הצבור לנהוג כן:

כט מי שחלץ את תפיליו והיה בדעתו שלא יחזור להניחן
עד לאחר זמן מרובה כמו ב' או ג' שעות ואח"כ נמלך
לחזור ולהניחן מיד צריך לחזור ולברך עליהם אבל אם
בשעת חליצת התפילין היה דעתו לחזור ולהניחם מיד וחזר
ומניחן מיד א"צ לחזור ולברך עליהם מפני שכבר נפטרו
בברכה שבירך עליהם כשהניחן בפעם א':

ל במה דברים אמורים שלא עשה צרכיו בין חליצת
התפילין להנחתן פעם ב' אבל אם עשה צרכיו בינתיים
כיון שבעת ההיא לא היה יכול להניח תפילין א"כ אינו
מועיל כלום מה שהיה בדעתו לחזור ולהניחן מיד ולכן
צריך לחזור ולברך על הנחה שנייה כאלו לא היה בדעתו
כלל בשעת חליצתן לחזור ולהניחן מיד:

לא אם נשמטו התפילין ממקום הנחתן שיתבאר בסי' כ"ז
וממשמש בהן להחזירן למקומן צריך לחזור ולברך

קודם שיהדקנה היטיב על ראשו שההידוק הוא התחלת
עשייתה אבל לא יברך קודם הנחה על הקיבורת או על
הראש מפני שצריך לקרב הברכה לעשיית המצוה ולסומכן
זו לזו בכל מה דאפשר:

* * *

יח כבר ביארנו שאסור להפסיק בדיבור בין תפילין של יד
לתפילין של ראש ואם הפסיק אזי אין ברכת תפילין
של יד עולה לתפילין של ראש וצריך לברך על תפילין של
ראש ב' ברכות להניח תפילין ועל מצות תפילין:

יט במה דברים אמורים כשדיבר מענינים שאינם לצורך
הנחת תפילין אבל אם הפסיק בענינים שהם נצרכים לו
להנחת התפילין אין זה הפסק וא"צ לברך על תפילין של
ראש אלא על מצות תפילין בלבד:

כ אבל לכתחלה אסור להפסיק בין ברכת תפילין של יד
להנחת תפילין של ראש אפילו בדברים שהן לצורך
הנחת תפילין אלא א"כ אי אפשר בענין אחר ואפילו לקרין
בענינו ולרמוז באצבעותיו אסור בין תפילין של יד לתפילין
של ראש:

כא אם שמע קדיש או ברכו או קדושה בין תפילין של יד
לתפילין של ראש לא יפסיק לענות עם הצבור אלא
שותק ושומע ומכוין למה שהציבור אומרים כמו שיתבאר
הטעם בסימן (ק"ט) [ק"ד] ואם פסק וענה הוי הפסק בין
ברכת תפילין של יד להנחת תפילין של ראש וצריך לברך
על תפילין של ראש ב' ברכות:

כב אסור להפסיק בין תפילין של יד לתפילין של ראש
אפילו במקום שאין גורם לברך ב' ברכות על תפילין
של ראש כגון אותם המניחין תפילין בחול המועד בלא
ברכה וכן המניחין תפילין דרבינו תם צריכים לתכופ
ולסמוך תפילין של יד לתפילין של ראש בלי שום הפסק
שיחה בינתיים שנאמר והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין
עניך ולא נאמר והיו לזכרון בין עניך אלא משמע ששתייהם
נחשבים להוי' ועשיה אחת מחמת שצריך לתכופן זו אחר
זו בלא שום הפסק אבל מכל מקום מותר לענות קדיש
וקדושה וברכו ואמן על כל הברכות בין תפילין של יד
לתפילין של ראש בתפילין דרבינו תם או בחול המועד מי
שאינו מברך עליהם כיון שאינו גורם לברך ברכה שאינה
צריכה על תפילין של ראש:

* * *

כג ויש אומרים שלעולם אין תפילין של ראש טעונה ב'
ברכות כי אם ברכה אחת כשאר כל המצות ולא נתקנה
ברכת על מצות תפילין לתפילין של ראש אלא אם כן
הפסיק בדיבור בין ברכת תפילין של יד להנחת תפילין של
ראש אבל אם לא הפסיק בינתיים אזי עולה ברכת להניח
תפילין שבירך על תפילין של יד גם לתפילין של ראש
והמנהג באלו הארצות כסברא הראשונה ומכל מקום
לירוחא דמלתא טוב לומר אחר ברכת על מצות תפילין
ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שכן צריך לומר אחר
כל ברכה לבטלה כמו שיתבאר בסי' ר"ו וכן אם הוא מברך
ב' ברכות על תפילין של ראש כגון שהשיח בין תפילין של

- 1 עליהן דכיון שנשמטו שלא מדעתו אינו מועיל כלום מה
2 שברעתו לחזור ולהניחן על מקומן ואם אינו מחזיר אלא
3 אחד מהן מברך כמי שאינו מניח אלא תפלה אחת כמו
- 4 שיתבאר בסי' כ"ו אבל אם הוא בעצמו הזיזן ממקומן והיה
5 בדעתו לחזור ולהניחן על מקומן מיד ומחזירן על מקומן
6 מיד א"צ לחזור ולברך:

סימן כה דיני תפילין בפרטות:

לְקוּטֵי תוֹרָה פֶּרֶשֶׁת צו – הַפְרָשָׁה הַחֲסִידִית

לְהַבִּין עֵינֵינוּ מִשְׁמַח חֶתָן וְכֻלָּהּ

- 1 לְהַבִּין עֵינֵינוּ מִשְׁמַח חֶתָן וְכֻלָּהּ² ו"מִשְׁמַח חֶתָן עַם
2 הַכֻּלָּה"³;
3 הִנֵּה חֶתָן וְכֻלָּה נִקְרְאוּ יַעֲקֹב וְרַחֵל, כַּמְבֹאָר בַּ"פְּרִי עֵץ
4 חַיִּים" שֶׁעַר הָעֲמִידָה (בסו"ט).
5 וְהַעֲנִין:
6 כִּי כְּנִסְתָּ יִשְׂרָאֵל נִקְרְאתָ רַחֵל, וְהִיא מַלְכוּת דָּאֲצִילוֹת
7 הַמִּתְלַבֶּשֶׁת בְּבִי"ע; "כִּרְחֵל לִפְנֵי גּוֹזְזִיהָ נֶאֱלָמָה" (ישעיה נג,
8 ז) – הֵם הַנִּבְרָאִים, שֶׁהֵם בְּבַחֲנֵי יֵשׁ, הֵפֶךְ בְּבַחֲנֵי אֵין-סוּף,
9 וּמוֹכְרַחַת לִירֹד וּלְהַשְׁפִּיעַ לָהֶם, וְלִכְךָ נִקְרְאתָ כֻלָּה –
10 שֶׁתְּשׁוּקָתָה לְעֻלוֹת וּלְהַתְכַּלֵּל בְּאוֹר אֵין-סוּף, רַק שֶׁבַע
11 כְּרָחָה יִרְדֶּת "לִפְנֵי גּוֹזְזִיהָ"; "נֶאֱלָמְתִּי דּוּמְיָה"⁴ (תהלים לט,
12 א).
13 וַיַּעֲקֹב נִקְרָא חֶתָן – "חוֹת דְּרָגָא"⁵, "מִבְּרִיחַ מִן הַקְּצָה
14 אֶל הַקְּצָה"⁶ (תרומוה כו, כח), הַמְּשַׁכֵּת אוֹר אֵין-סוּף מִרִּישׁ כָּל
15 דְּרָגִין – בְּבַחֲנֵי רַחֵל, הִיא בְּבַחֲנֵי כֻלָּה הַמְּקַבֶּלֶת הַמְּשַׁכֵּת
16 וְהַשְׁפָּעָה זֶה, וְנַעֲשֶׂה בְּבַחֲנֵי יְחִיד, וְהֵינּוּ הַמְּשַׁכֵּת סוֹבֵב
17 בַּמְּמָלָא.
18 וְהִנֵּה הַמְּשַׁכֵּת זֶה נִקְרָא בְּשֵׁם יַעֲקֹב, עַל שֵׁם כִּי "יַעֲקֹב"
19 אוֹתִיתוֹת "יָבֶקֶע"⁷ – "יָבֶקֶע צוֹרִים בַּמִּדְבָּר" (בתהלים סימן ע"ח,
20 ט"ו), וּבְתִיבֵי: "אֲזִי יָבֶקֶע בִּשְׁחַר אוֹרָךְ" (בישעיה סימן נ"ח, ח)
21 – פִּירוּשׁ: כְּמוֹ הַשְׁחַר שֶׁבּוֹקֵעַ חֲשֶׁכֶת הַלֵּילָה לְהַאֲרִי, וְכְמוֹ
22 שֶׁתּוֹבֵב (וַיֵּרָא יט, טו): "וְכְמוֹ הַשְׁחַר עָלָה" – כִּי בְּבַחֲנֵי יַעֲקֹב
- 23 בּוֹקֵעַ בְּבַחֲנֵי "לִשְׁת חֲשֶׁךְ סִתְרוֹ" (תהלים יח, יב) שֶׁבְּאוֹר
24 אֵין-סוּף, שְׁאִינוֹ לֹא סוֹבֵב וְלֹא מְמָלָא (כִּי גַם סוֹבֵב נִקְרָא
25 אוֹר מְקִיף, מִה שְׁאִין בֵּן מִה שְׁלֻמְעֵלָה מְבַחֲנֵי סוֹבֵב נִקְרָא
26 "לִשְׁת חֲשֶׁךְ סִתְרוֹ"⁸) – לְהִיּוֹת מֵאִיר בְּבַחֲנֵי גִילּוֹי.
27 וְזֶהוּ שְׂאוֹמֵר הַכְּתוּב: "אֲזִי יָבֶקֶע בִּשְׁחַר אוֹרָךְ וְאֵרוֹכְתָךְ
28 מִהֲרָה תִצְמַח"⁹ – פִּירוּשׁ:
29 "אֵרוֹכְתָךְ" – בְּבַחֲנֵי אֶרֶץ-אֲנָפִין – נִמְשָׁךְ בְּבַחֲנֵי
30 מַלְכוּת. וְנִקְרָא "אֵרוֹכְתָךְ" – לְנֹכַח – בְּבַחֲנֵי אֶרֶץ-אֲנָפִין
31 שֶׁבְּכְנִסְתָּ יִשְׂרָאֵל. וְלִכְךָ נִקְרָא אֶרֶץ-אֲנָפִין – שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט
32 לְמַטָּה בְּלִי גְבוּל וְסוּף¹⁰.
33 וּפִירוּשׁ "תִצְמַח": הֵינּוּ כְּמוֹ בְּבַחֲנֵי הַצְמִיחָה, שֶׁהִיא
34 יֵשׁ מֵאִין, כְּמוֹ שְׁמֻלְמַעֲלָה לְמַטָּה – יֵשׁ מֵאִין, כִּי בְּבַחֲנֵי
35 הַצְמִיחָה מִמַּטָּה לְמַעֲלָה, מִכַּח הַצּוּמָח אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ, עַל
36 דְּרָךְ מִשָּׁל לְהַצְמִיחַ הַנֶּרְעִין, הוּא גַם בֵּן כְּמוֹ בְּבַחֲנֵי יֵשׁ
37 מֵאִין, שֶׁהַנֶּרְעִין הַנְּטוּעַ אֵין לוֹ עֶרוֹךְ כָּלֵל לְגִבֵּי הַפְּרִי
38 הַנִּצְמַחַת כִּי.
39 וְכִּי כְּתִיב¹¹: "זֹרַע צִדְקוֹת מִצְמִיחַ יִשׁוּעוֹת": "זֹרַע
40 צִדְקוֹת" הוּא בְּבַחֲנֵי יַעֲקֹב, שֶׁבּוֹקֵעַ וּמֵאִיר הָאֶרֶץ אוֹר
41 אֵין-סוּף מִלְּמַעֲלָה לְמַטָּה, בְּבַחֲנֵי "צִדְקוֹת", שֶׁהִיא
42 בְּבַחֲנֵי מַלְכוּת¹²; וְעַל יְדֵי זֶה "מִצְמִיחַ" מִמַּטָּה לְמַעֲלָה
43 בְּבַחֲנֵי "יִשׁוּעוֹת".
44 וְהֵינּוּ בְּבַחֲנֵי "אֵרוֹכְתָךְ" – שֶׁנִּמְשָׁךְ לְמַטָּה בְּבַחֲנֵי

7. כְּמוֹ שֶׁכְּתִב בַּ"פְּרִי עֵץ חַיִּים" שֶׁעַר ל"א (בְּדֻפּוֹס שֶׁקְלָאוּ תַּק"ס. לְפִנֵּינוּ הוּא שֶׁעַר ל"ב. וְרָאָה עֵץ חַיִּים שֶׁעַר הַכִּלִּים פָּרָק י, סוּף פָּרָק א'.

8. וְעֵינֵינוּ מִה שֶׁנִּתְבָּאֵר מִזֶּה בְּדִבּוּר הַמִּתְחִיל "שְׁחוּרָה אֲנִי וְנִאֲנָה" (לִקְטָן שִׁיר הַשִּׁירִים ד, א).

9. וְעֵינֵינוּ מִזֶּה בְּרִבּוּת, סוּף פְּרִשֶׁת בְּהָר.

10. וְעֵינֵינוּ מִה שֶׁנִּתְבָּאֵר מִזֶּה סוּף דִּבּוּר הַמִּתְחִיל "וְעֵתָה יִגְדֵּל זֶה כִּי אֶרֶץ אֲפִים" (לִקְטָן שִׁיר לט, ב).

11. (בְּרַכַּת יוֹצֵר).

12. (כְּדִפְרִישׁ וּבִיהָר) בְּפִרְשֶׁת אֲחֵרֵי דָף ע"ב, א'. וּפְרִשֶׁת וַיִּקְרָא דָף י"ו, א'.

1. (נֶאֱמָר בַּיּוֹם ה' פְּרִשֶׁת בֹּא, שֶׁשָּׁה יָמִים לַחֲדָשׁ שֶׁכֵּת תַּקַּע"א בְּלֹאדִי, עַל חֲתֻנַּת הַרֵב הַקְּדוֹשׁ רִבִּי יַעֲקֹב יִשְׂרָאֵל מִטְּשַׁעֲרָקָא עִם הָרִבִּית דְּבוּרָה לֵאמֹר בַּת כְּבוֹד קְדוּשַׁת אֲדֹמִיר הָאֲמִצְעִי. נִסְחָאוֹת נִסְפּוֹת מִהֶמְאָמֵר נִדְפְּסוּ בִּסְפֵּר הַמֶּאֱמָרִים תַּקַּע"א עֲמוּד סג וְאֵילֶךְ. אוֹר דְּתוֹרָה צו (וַיִּקְרָא בְּרָךְ ד) עֲמוּד תַּתְּסוּדָה.

2. (סִיּוֹם בְּרַכָּה שְׁשִׁית מִשְׁבַּע בְּרָכוֹת נִשְׁוֹאֵין).

3. (סִיּוֹם בְּרַכָּה אַחֲרוֹנָה מִשְׁבַּע בְּרָכוֹת נִשְׁוֹאֵין). (וְעֵינֵינוּ מִה שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעִיל מַד, ד) סוּף פְּרִשֶׁת וַיִּגְשׁ).

4. (וְעֵינֵינוּ מִה שֶׁנִּתְבָּאֵר סוּף דִּבּוּר הַמִּתְחִיל "אֵת קִרְבְּנִי לְחִמִּי" (לִקְטָן פִּנְחָס עה, ג וְאֵילֶךְ). וּבְדִבּוּר הַמִּתְחִיל "אֵלָה מִסְעִי" (לִקְטָן מִסְעֵי פה, א).

5. (רָאָה יְבֻמוֹת סג, א)

6. (עֵינֵינוּ וּבִיהָר) בְּפִרְשֶׁת תְּרוּמָה דָף קע"ה, עֲמוּד ב'.

דַּרְגָּא" – הוא בְּחִינַת הַשְּׁעִשׂוּעַ וְהַתְּעַנּוּג, וְהַתְּגַלּוּת
הַתְּעַנּוּג הוא בְּחִינַת הַשְּׁמִיחָה²³. וְהַבְּקִיעָה הוּא: "שִׁמַּח
תְּשֻׁמַּח כו' בְּשִׁמְחָה כו' מְקָדֶם" – בְּלִי אֲתַעְרוּתָא־דְּלִתָּתָא,
בְּמִקְדָּם" – בַּתְּחִלַּת בְּרִיאַת הָעוֹלָם, שְׁהִיָּה מִפְּנֵי "כִּי חָפֵץ
חֶסֶד הוּא" (מִיכָה ז, יח), דְּהִינּוּ אֲתַעְרוּתָא־דְּלִעִילָא בְּלִי
הַקָּדֶם אֲתַעְרוּתָא־דְּלִתָּתָא.

כִּי "אֵין עֲצֻבוּת לִפְנֵי הַמָּקוֹם"²⁴, "לִפְנֵי הַמָּקוֹם" דִּיִּיקָא,
מִה שְׁאֵין כֵּן בְּזִמָּן וּמָקוֹם; אָבֵל לְמַעְלָה – "הִנֵּה מָקוֹם
אֲתִי" (תְּשָׁא לֵג, כא) כְּתִיב, "עַז וְחִדּוּהַ בְּמִקְוֹמוֹ" (דְּבָרֵי הַיָּמִים א'
טז, כז).

וְהוּ "כַּחֲתָן וִיכָהן פֶּאֶר" (יִשְׁעִיָּה סא, י):

כִּי הִנֵּה בְּרַכַּת כְּהָנִים הוּא אֲתַעְרוּתָא־דְּלִעִילָא בְּלִי
אֲתַעְרוּתָא־דְּלִתָּתָא, דָּאֵם לֹא כֵן – בְּרַכָּה לְמָה? וְדִי
לְמִכְבִּין. וְהוּ "יִשָּׂא הוּיָה פִּנּוּי אֲלִיךְ" (נִשָּׂא ז, כו): "יִשָּׂא" –
"הִגְבָּה לְמַעְלָה" (יִשְׁעִיָּה ז, יא) – לְמָקוֹם שְׁאֵין אֲתַעְרוּתָא־
דְּלִתָּתָא מִגֻּעַת²⁵.

וְכִמוּ כֵן הִתְחַן הוּא בְּבִחִינַת "וִיכָהן" – שְׁיִהִיָּה הַבְּקִיעָה
בְּשִׁמְחָה יִצִּירָה בְּגֵן עֵדֶן מְקָדֶם" – בְּלִי אֲתַעְרוּתָא־
דְּלִתָּתָא כו'.

וְהִנֵּה הַמְּשָׁכָה זֶה וּבְקִיעָה זֶה, הִיא בְּחִינַת יַעֲקֹב הַגָּ'ל,
בְּזִמָּן הַגָּלוּת נִקְרָא "מְשֻׁמַּח חֶתָן וְכֹלָה" – וְי"ו הוּא
הַמְּשָׁכָה מִבְּחִינַת חֶתָן לְבִחִינַת כֹּלָה. מִה שְׁאֵין כֵּן בְּרַכָּה
ב', "מִהֲרָה יִשְׁמַע" – לְעֵתִיד־לְבָא, אֲזַ תְּהִיָּה "אֶשֶׁת חֵיל
עֹטֶרֶת בַּעֲלָה" (מְשִׁלִּי יב, ד); וְהִיָּה אֹרֹךְ הַלְבָּנָה כְּאוֹר הַחֲמֹה"
(יִשְׁעִיָּה ל, כו) – שְׁוִים בְּקוֹמָתָם, "מְשֻׁמַּח־מְשֻׁשׁ בְּכֶתֶר אֶחָד"²⁶
– אֲזַ הִיָּה "מְשֻׁמַּח חֶתָן עִם הַכֹּלָה" – בְּשִׁמְחָה אַחַת,
מִחֲמַת גִּילּוּי 'סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין' לְמִשָּׁה. וְכִמְשָׁל הַעֵיגוּל,
שֶׁמַּעֲלָה וּמִטָּה שְׁוִים – וְהִיָּה שְׁמַחַת חֶתָן וְשְׁמַחַת כֹּלָה
בְּהִשּׁוּאָה אַחַת, שְׁלֹא יִהְיֶה מַעֲלָה וּמִטָּה כָּלָל²⁷.

אֲרִיךְ־אֲנִפִּין עַד שְׁמִצְמִיחַ מִמְּשָׁה־לְמַעְלָה בִּישׁוּל
וְהַתְּכַלּוּת. (כַּעֲנִין "יִפָּה שְׁעָה אַחַת בַּתְּשׁוּבָה כו"¹³.
וְכִנּוּק בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל "מִה יָפוּ פְּעָמֶיךָ" (לִקְטָן שִׁיר הַשִּׁירִים
מג, ג), בְּפִירוּשׁ וְעֵנִין "יֵשׁ קוֹנָה עוֹלָמוֹ בְּשְׁעָה אַחַת כו"¹⁴).

וְהוּ "וְהִלֵּךְ לִפְנֵיךְ צִדִּיק" (יִשְׁעִיָּה נח, ח): "לִפְנֵיךְ" הוּא
מִלְשׁוֹן פְּנִימִיּוּת, "וְהִלֵּךְ" הוּא לְשׁוֹן הוֹלְכָה וְהַמְשָׁכָה –
שְׁיִמְשִׁיךְ פְּנִימִיּוּת הַלֵּב לַח'¹⁵. שְׁכָל זֶה נִמְשָׁךְ עַל יְדֵי
בְּחִינַת "זוֹרַע צִדְקוֹת" הַג'¹⁶.

ב. אֶךְ הַגּוֹרֵם לְהִיּוֹת בְּחִינַת יַעֲקֹב וְ"יִבְקַע" הַג'ל, הוּא
בְּחִינַת שְׁמִיחָה – גִּילּוּי פְּנִימִיּוּת "יֵאָר ה' פִּנּוּי" (נִשָּׂא ז, כה).
פִּירוּשׁ:

כְּמוֹ עַל דֶּרֶךְ מְשָׁל, עֵנִין "צָהֲבוּ פִּנּוּי שֶׁל רַבִּי אֲבָהוּ
מִחֲמַת שְׂרָאָה תּוֹסֶפֶתָא חֲדָתָא"¹⁷. דְּהִינּוּ, שְׁמִפְּנֵי
שְׁנֵת־מֵלָא תְּעַנּוּג מִהַמְצָאָת שְׁכָל חֲדָשׁ, אֲזַ מִחֲמַת
תְּגִבּוּרַת הַתְּעַנּוּג בְּמוֹחוֹ וּתְבוּנָתוֹ צָהֲבוּ פִּנּוּי לְהֵאִיר
וְלַהֲתַגַּלּוּת בְּפִנּוּי¹⁸;

וְכַף עַל דֶּרֶךְ זֶה יוֹבֵן לְמַעְלָה, כִּי הִנֵּה מִה שְׁכֻתוֹב
(הַאֲזִינוּ לִב, ט): "יַעֲקֹב חָבֵל נִחְלָתוֹ" – הִינּוּ אַחֵר הַבְּקִיעָה,
אָבֵל לְהִיּוֹת הַתְּעוּרוֹרוֹת הַבְּקִיעָה, הוּא עַל יְדֵי בְּחִינַת "עַז
וְחִדּוּהַ בְּמִקְוֹמוֹ" (דְּבָרֵי הַיָּמִים א' טז, כז), "שְׁעִשׂוּעַ הַמֶּלֶךְ
בְּעֲצֻמוֹתוֹ"¹⁹.

(וְעֵנִין זֶה הוּא כַּעֲנִין מִה שְׁנֵת־בְּאֵר בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל "לְסוֹסִית"²⁰
כַּעֲנִין "כַּחֲתָן יוֹצֵא מִחוּפְתּוֹ" (תְּהִלִּים יט, ו), שְׁבִיחַת "כַּחֲתָן
יוֹצֵא" נִמְשָׁךְ "מִחוּפְתּוֹ". עֵיין שָׁם²¹).

וְהוּ "שִׁמַּח תְּשֻׁמַּח רַעִים הָאֱהוּבִים בְּשִׁמְחָה יִצִּירָה
בְּגִי־עֵדֶן מְקָדֶם"²²;

פִּירוּשׁ: "רַעִים הָאֱהוּבִים" הֵן חֶתָן וְכֹלָה הַג'ל, וְ"שִׁמַּח
תְּשֻׁמַּח", הִינּוּ כַּג'ל, שְׁהַגּוֹרֵם הַבְּקִיעָה לְהִיּוֹת "חֹת

21. וּבְדַבּוּר הַמִּתְחִיל "בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצַרְתָּ", גָּבִי "אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתֵינוּ"
(לִקְטָן שְׁמִינִי עֲצַרְתָּ פג, ג).

22. (בְּרַכָּה שְׁשִׁית מִשְׁבַּע בְּרִכּוֹת נִשְׁאוּיִן)

23. (כְּמוֹ שְׁנֵת־בְּאֵר עַל פְּסוּק "שׂוֹשׁ אֲשִׁישִׁי" (לִקְטָן נֶצְבִּים מד, ד)).

24. ("שְׁנֵאֲמַר: 'הוּדוּ וְהִדְרִי לִפְנֵי עַז וְחִדּוּהַ בְּמִקְוֹמוֹ'". חִיגִיָּה ה, ב. וְשֶׁם בְּגִירָה
שְׁלִפְנִיָּה "לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא". וְבוֹדֵר (יוֹצֵא כֶסֶף, א) "לִפְנֵי הַמָּקוֹם").

25. (עֵיין מִה שְׁנֵת־בְּאֵר: סוּף דְּבִירוֹ הַמִּתְחִיל "כֹּה תְּבָרְכוּ" (לִקְטָן נִשָּׂא כו,
ד). וְסוּף דְּבִירוֹ הַמִּתְחִיל "שְׁחוּרָה אֲנִי וְנִאֲוָה" (אוֹלֵי הַכּוֹנֵה לִקְטָן שִׁיר
הַשִּׁירִים ה, ב)).

26. (שְׁוִים בְּקוֹמָתָם, מְשֻׁמַּח־מְשֻׁשׁ בְּכֶתֶר אֶחָד: רֹאה חוֹלִין ס, ב).

27. וְעֵיין בְּ"עֵץ חַיִּים", שְׁעַר מִיעוּט הַיָּרֵחַ, סוּף פֶּרֶק א' וּפֶרֶק ב': "אֲמַנֵם
הַבְּחִינָה כו'". וְעֵיין מִה שְׁנֵת־בְּאֵר בְּבִיאור עַל פְּסוּק (הוֹשֵׁעַ ב, ב) "וְנִקְבְּצוּ
בְּנֵי הַיָּהוּדָה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יַחְדָּיו כו'" (לִקְטָן בְּמִדְרָג ז, ד). וְיִמָּה שְׁנֵת־בְּאֵר מִזָּה
גַּם כֵּן סוּף דְּבִירוֹ הַמִּתְחִיל "וַיִּגְשׁ" (תּוֹרָה אוֹר מד, ד).

13. (אֲבוֹת ד, יז).

14. (עֲבוּדָה זֶה י, ב).

15. (עֵיין בְּ"אֲגַרַת הַקֹּדֶשׁ" סִימָן ד' וְסִימָן ח').

16. (וְעֵיין מִה שְׁנֵת־בְּאֵר: בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל "שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל" (לִקְטָן שַׁבָּת
שׁוּבָה סה, ב), גָּבִי "נִשָּׂא מְשָׁךְ הַזֶּרַע כו'" (תְּהִלִּים קכ, ו). וּבְדַבּוּר הַמִּתְחִיל
"אֲזַ לְשִׁיר כו' עָלֵי בָּאֵר" (לִקְטָן חֶסֶת סב, ב), כַּעֲנִין "מַעֲנִין גָּנִים בָּאֵר מִים
חַיִּים" (שִׁיר הַשִּׁירִים ד, טז). וְעֵיין וְבוֹדֵר/וֹת בְּפֶרֶשׁת׃ שְׁלַח, דָּף קע"א, א', עַל
פְּסוּק (וַיִּבְרָךְ יד, ח) "וַיֵּצֵא מִים חַיִּים כו'").

17. (רֹאה יְרוּשָׁלַיִם שַׁבָּת ח, א)

18. (וְעֵיין מִה שְׁנֵת־בְּאֵר מִזָּה בְּבִיאור עַל פְּסוּק "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם" (לִקְטָן
בְּמִדְרָג יא, ד)).

19. (רֹאה עֵמֶק הַמֶּלֶךְ שְׁעַר זֶה).

20. (לִקְטָן שִׁיר הַשִּׁירִים, יב, ב פֶּרֶק ג).

מקדם – בלי הקדם את ערותא דליתא. ועכשיו מ'שמח
חתן" ואחר כך בלה, ולעתידי לבא "מ'שמח חתן עם
הבלה" – בשמחה אחת:

והיה אור הלכנה

בחנינת הדבור עליון. והו' חש' – לשון שתיקה. וכן "קול דממה
דקה" כו'.

ועיין מה שנתבאר ריש פרשת "במדבר סיני" (לקמן במדבר ב,
ב, שאז נקרא דבר ה' בשם 'מדבר', בתוספת אות מ' פתוחה
כו'³²).

ומה שהמלאכים מקדישים³³ ומעריצים ואומרים
(יחזקאל ג, ב): "ברוך כבוד ה' ממקומו", הרי שנמשך גילוי
"כבוד ה'" בבי"ע, אין זה כי אם כמו שכתוב³⁴: "ואתה
קדוש יושב", פירוש: בחנינת ישיבה, השפלה, שמשפיל
את עצמו בחנינת "קדוש" להיות "יושב" ונמשך למטה
על ידי "תהלות ישראל" דוקא.

(וכמו שנתבאר לעיל על פסוק "לבבתי" הנ"ל, דאף על פי
שנאמר³⁵: "והחיות נושאות את הכסא", היינו הכסא
דוקא, אבל לא נמשך גילוי בחנינת "אדם שעל הכסא"
אלא על ידי "בכל מאדך" שבגשמות ישראל – "מאד" –
אותיות "אדם"³⁶).

והוא ענין יעקב – "יבקע צורים במדבר" (תהלים ע"ח,
טו), שכל בחנינת "צורים" אשר "במדבר" – בוקע ויורד קו
חוט אין-סוף כו'³⁷.

פי בבחינת יעקב כתיב (וישלח לב, לב): "ויזרח לו
השמש", שזרח ובא לו אור אין-סוף. והנה בשמש כתיב
(תהלים יט, ה-ו): "לשמש שם אהל בהם. והוא כחתן"
שבחינת השמש דומה לחתן – "חות דרגא"³⁸. ובחינת
חתן הוא גם בן בחינת יעקב, פי כמה בקיעות יש ביעקב

קיצור. רחל נקראת בלה, ויעקב נקרא חתן על שם "אז
יבקע". "וארוכתך", ו"תצמח" גם בן מלמשה למעלה,
בחנינת "ישועות", ביטול והתבללות. אך התעוררות
הבקיעה הוא על ידי "עוז וחדוה במקומו", והו' "כשמחק

"והיה אור הלכנה כאור החמה, ואור החמה יהיה
שבועתים כאור שבועת הימים וגו'" (בישעיה סימן לו, כח).
הנה "כאור שבועת הימים" פירש במדרש רבה סדר
בא סוף פרשה י"ח: "כאור שבועת הקדוש ברוך-הוא
בתחלה וגנוז בג' עדן".

והנה, שבועת ימי בראשית הם ז' תחתונות דעתיק³⁹,
ו"אור שבועת הימים" – פירוש: האור והחיות של ז'
תחתונות, והיינו בחינת ג' ראשונות דעתיק, פי חכמה
נקרא אור⁴⁰, והוא למעלה מבחינת "שבועת הימים"
עצמן. ועל זה נאמר⁴¹: "המתנשא מימות עולם" – "ימות
עולם" הם שבועת ימי בראשית, שהם ז' תחתונות
דעתיק, ועל הג' ראשונות כתיב: "המתנשא מימות
עולם".

והענין, דהנה אנו אומרים: "מהרה ישמע כו' קול חתן
וקול בלה", כי האינדא ליפא "קול בלה", כמו שכתוב:
"נאלמתי דמיה" (תהלים לט, ג); "וכרחל [...] נאלמה" (ישעיה
נא, ז) – שאין לה בחינת דבור בקול, והיינו שאין גילוי
לכחינת דבור, פי כל העולמות ב"ע – "אין ערוך לך",
והוא קדוש ומובדל, ואין הדבור – שהוא אלקות –
מתגלה בהם כמו שהוא באצילות, בבחינת אין-סוף כו'.

(ועיין ב"עץ חיים" שער מ"ט, פרק ב':
ועל זה החשמל סוכבו הנוגה – הקליפה הרביעית, "קול
דממה דקה" (מלכים א' יט, יב) – בחשאי. והו' סוד חש' מ'חשמל.
עד כאן לשונו.

והיינו, שהסתר והעלם דקליפת נוגה גורמים שלא יתגלה

28. (נאמר ביום ה' פרשת בא, ששה ימים לחדש שבט תקע"א בלאדי, על חגת
הרב הקדוש רבי יעקב ישראל מטשערקאס עם הרבנית דבורה לאה בת כבוד
קדושת אדמו"ר האמצעי, הנ"ל עמוד ח, ד. נוסחאות נוספות מהמאמר נדפסו
בספר המאמרים תקע"א עמוד סח ואילך).

29. כמו שכתב הר"ח, הובא ב"מקדש מלך" סוף פרשת מצורע.

30. וכמו שנתבאר בבאיור על פסוק "לבבתי כו'" (לקמן שיר השירים ל,
א).

31. (ברכת יוצר).

32. ועיין מה שנתבאר בדבור המתחיל "ושבתי בשלום" בפירוש "וילך
חנה" (תורה אור כב, ב).

33. (מקדושים . . . מנאמרו: על פי נוסח ברכת יוצר אור).

34. (תהלים כב, ד: "ואתה קדוש יושב תהלות ישראל").

35. (ראה שמות רבה סוף פרשה כה. במדבר רבה סוף פרשה יד. בחיי תרוקח
כה י בשם פרקי דרבי אלתרן וראה שם סוף פרק ד ובר"ל שם).

36. (ראה זהר חלק ג פנחס רמז, ב).

37. (בפרוש וענין "צורים" – עיין (בוהר) פרשת בשלח דף ס"ד,
עמוד א'. ועיין "מקדש מלך" שם, שהם בחינת גבורות. ופירוש
"במדבר" היינו כמו שנתבאר לעיל).

38. (ראה יקמות סג, א).

שֶׁאֵף עַל פִּי שְׁהוּא בְּבַחֲנֵת "רִגְלוֹ" מִכָּל מְקוֹם טוֹבֵל הוּא
בְּשֶׁמֶן – בַּחֲנִינֵת חֲכָמָה. וּכְמֵאֲמַר רַז"ל⁴⁵: "תִּקְוֶה – אֶלְפָּא
לְשֶׁמֶן"⁴⁶; וְאִשָּׁה חֲכָמָה – "הַתְּקוּעִית" (שְׁמוּאֵל ב' יד, ד);
וְתִקְוֶה הוּא מִנְחַלֵּת שֶׁבֶט אֲשֶׁר. וְלִכּוֹן נֶאֱמַר בְּיוֹסֵף "וְהוּא
נָעַר אֶת בְּנֵי בְלָהָה כו'", וְהוּא בַּחֲנִינֵת נָעַר עֲלִיּוֹן
דְּאֶצִּילוֹת⁴⁷.

וְעֵינֵי בַּחֲנִינֵת "נָעַר" זֶה, הֵינּוּ עַל דְּרָךְ "כְּרוֹב אַחַד מִקְצֵה
מִזֹּד" (תְּרוּמָה כה, יט), הוּא קָצֵה אֹר אֵיין־סוֹף שְׁבוֹן־א. וְנִקְרָא
כְּרוֹב "וְאִנְפִּי זוֹטֵרִי", שְׁהוּא בַּחֲנִינֵת "נָעַר", וְהֵינּוּ כִּשְׁתַּצְמָצֵם
הַשֹּׁפֵעַ בְּבַחֲנִינֵת נַה"ד וְאֵלְתִּלְבֹּשׁ אַחֵר כִּפּ בְּמַלְכוּת)

יֵשׁ בַּחֲנִינֵת נָעַר ב': וְ"יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון נָעַר" (תְּשָׁא לז, יא) –
"פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ כְּפָנָי לְבָנָה"⁴⁸; "חֲנוּךְ לְנָעַר עַל פִּי דְרָבּוֹ" (מְשִׁלִּי
כב, ו); הוּא מִטְ"ט בְּעוֹלָם הַבְּרִיָּאָה וְיִצְיָרָה כו'.

וְעֵינֵי מַה שֶּׁנִּתְבָּאָר מִזֶּה בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל "כֹּכ"ה בְּכֶסֶל" (תוֹרָה
אור כט, ד), שֶׁכָּל זֶה יְהִיָּה בְּבַחֲנִינֵת גִּילּוֹי לְעֵתִיד־לָבָא – בַּחֲנִינֵת
חֲתָנִים וּבַחֲנִינֵת נָעָרִים הִנֵּל. וְהֵינּוּ עַל יְדֵי בַּחֲנִינֵת הַשְׁמָחָה –
גִּילּוֹי הַשֶּׁ"ע נְהוּרִים⁴⁹; "יָאָר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ כו'" (נִשְׁא ו, כה);
וְאִרְוִכְתָּךְ מִזֶּהָה כו"⁵⁰, בְּבַחֲנִינֵת צְמִיחָה כו'.

וְעֵינֵי "חֲתָנִים מְחוּפָּתִים וְנָעָרִים מִמְּשֻׁתָּה נְגִינָתִם":
"חוּפָּתִים" הוּא בַּחֲנִינֵת מְקִיף מְבִינָה. דְּהֵינּוּ בְּעִבּוּדֵת ה' –
עַל יְדֵי הַתְּבוּנָנוּת בְּגִדּוּלֵת אֵיין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא עֲצָמוֹ.

(רוֹצֵה לומר: שֶׁמֶהֵתְבוּנָנוּת עֲצָמָה נולֶדֶה וְנִמְשָׁכָה
הַאֲהָבָה, וְאֵין צָרִיךְ לְנִגְיָה וְשִׁירָה לְעוֹרֵר עַל יְדֵי זֶה הַתְּפַעֲלוֹת
הַמִּדּוֹת, רַק עַל יְדֵי הַהִתְבוּנָנוּת עֲצָמוֹ יִתְפַּעֵל מֵאִד. וְאִם כֵּן,
מִצְדָּהֶלֶת חֲתָנִים, הֵינּוּ הַשְׁמָחָה וְהַתְּפַעֲלוֹת, נִמְשָׁךְ מִזֶּה־חוּפָה
וְהַמְקִיף עֲצָמוֹ, שְׁהוּא בַּחֲנִינֵת הַהִתְבוּנָנוּת – שְׁהִבְיָה נִקְרָא
מְקִיפִים⁵¹.)

(א עמוד 766.)

44. ("דִּירְבָּא אִידוּ לְבַר מְגוּפָא" וְהָר חֶלֶק א תולדות קמו, א).

45. (תִּקְוֶה אֶלְפָּא לְשֶׁמֶן . . מִנְחַלֵּת שֶׁבֶט אֲשֶׁר: מִנְחַת פֶּה, ב בִּמְשֻׁנָה, גִּמְרָא,
רש"י וּבְרַד"ק שְׁמוּאֵל ב' יד, ב. עֲמוּס א, א. "תִּקְוֶה" או "תְּקוּעָה" – רִאָּה הַנִּסְמָן
בְּלִקּוּטֵי שִׁחוּת חֶלֶק כֹּד עֲמוּד 20 הָעֵרָה 5).

46. ("עִיר שֶׁשְׁמָה תִּקְוָה, כְּדִרְכֵּיב (שְׁמוּאֵל ב' יד) וְיִשְׁלַח יוֹאֵב תִּקְוָה; אֶלְפָּא
לְשֶׁמֶן – הַשֶּׁמֶן שֶׁלָּה רֶאשׁוֹן וּמִבְחָר לְשִׁמְנִים כְּאֶלֶף וְזוֹ שְׁהִיא רֶאשׁוֹנָה לְאוֹתִיּוֹת".
– רִבִּי עֻבְדִּיָּה מִבְּרִטְנִיָּא).

47. כְּדִפְרִישׁ וּבִזְהָרָה בְּכָרְשֶׁת וְיִשָּׁב, דָּף קפ"ב, עֲמוּד ב'.

48. (בְּבָא בְּתָרָא ע"ה, א).

49. (וְהָר חֶלֶק א אֲבִהָמָה ד, ב).

50. (יִשְׁעִיָּה נח, ז: "אֵי יִבְקֶע כְּשֹׁחַר אֹרֶךְ, וְאֶרְכָּתְךָ מִזֶּהָה תִּצְמָח").

51. כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּבִיאור עַל פְּסוּק "וְקָבַל הַיְּהוּדִים" (תוֹרָה אור מִגְלַת
אֶסְתֵּר צו, ג) וְלִקְמֵן עַל פְּסוּק "וְהִנֵּף אֶת הַעֲוֹנוֹת" (לִקְמֵן אֲמֹר לו, ב).

1 וְ"יִבְקֶע"; "יִצָּא יִצָּא יַעֲקֹב" (תולדות כו, ל) – כְּמֵה יִצְיָאוֹת³⁹;
2 וְגַם "הַכְּשָׁבִים הַפְּרִיד יַעֲקֹב כו"⁴⁰ (יִצָּא ל, מ).

3 וְלִכּוֹן אֲמָרִים "קוֹל מִצְדָּהֶלֶת חֲתָנִים" – ב' בַּחֲנִינֹת
4 חֲתָנִים, כִּי בְּכָל בַּחֲנִינָה מְעוֹלָם וְעַד עוֹלָם – פְּרָסָא
5 מִפְּסָקָה, וְיַעֲקֹב בּוֹקֵעַ הַפְּרָסָא כו'⁴¹.

6 וּבַחֲנִינֵת כָּלָה – "כָּלְתָה נִפְשִׁי" (תהלים פד, ג), הַמְקַבֵּלֶת
7 אֹר אֵיין־סוֹף – הִיא בְּבַחֲנִינֵת "נֶאֱלָמָה" בְּזִמְנֵי הַגְלוּת, שְׁאֵין
8 לָהּ לְפָנֵי מִי לְדַבֵּר וּלְהַתְגַּלּוֹת, מִפְּנֵי גִשְׁמִיּוֹת הָעוֹלָם לְגַבִּי
9 אֹר אֵיין־סוֹף – שְׁמַעֲלִימִים וּמִסְתִּירִים; מִה שְׁאֵין כֵּן
10 לְעֵתִיד־לָבָא, וְנִגְלָה כְּבוֹד ה' (יִשְׁעִיָּה מ, ה), הוּא אֹר
11 אֵיין־סוֹף הַסּוֹבֵב כָּל עֲלָמִין, שְׁיִהְיֶה גִילּוֹי אֹר אֵיין־סוֹף,
12 אֵיין־יְהִיָּה "קוֹל כָּלָה" – "קוֹל" הִיא הַמְשָׁכָה בְּבַחֲנִינֵת גִּילּוֹי.
13 וְגַם "קוֹל חֲתָן" יִתְגַּלֶּה, כִּי כַּעַת גַּם קוֹל חֲתָן אֵינוֹ גִּילּוֹי,
14 מֵאַחֵר שְׁאֵינוֹ בָּא לְבַחֲנִינֵת גִּילּוֹי בְּאוֹתִיּוֹת הַדְּבּוּר כו'⁴²,
15 וְלְעֵתִיד־לָבָא יִתְגַּלֶּה "קוֹל מִצְדָּהֶלֶת חֲתָנִים" – ב' חֲתָנִים
16 הַנֵּל.

17 (וְהוּא "עַת לְחִשּׁוֹת וְעַת לְדַבֵּר" (קִהֵּלֶת ג, ז): שְׁעִכְשִׁי "עַת
18 לְחִשּׁוֹת", וְהֵינּוּ מִצֵּד חֵשׁ דְּחִשְׁמֵל הַמְסִתֵּר; וְלְעֵתִיד־לָבָא,
19 שְׁיִתְבָּרַר קְלִיפַת נֹגֶה יְהִיָּה "עַת לְדַבֵּר", וְהוּא מל).

20 **ב. וְגַם בְּבַחֲנִינֵת נָעָרִים מִמְּשֻׁתָּה נְגִינָתִם** – ב' בַּחֲנִינֹת
21 נָעָרִים:

22 הָא' הוּא יוֹסֵף, שְׁנִקְרָא "נָעַר" כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (וַיֹּשֶׁב לו, ב);
23 וְהוּא נָעַר אֶת בְּנֵי בְלָהָה וְאֶת בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׁי אָבִיו. כִּי
24 גַם "בְּנֵי בְלָהָה", שְׁהֵם בַּחֲנִינֵת שׁוֹקֵין וְיִרְכִּין, גֵּד – "שׁוֹקָא
25 יִמִּינָא כו"⁴³, "לְבַר מְגוּפָא כו"⁴⁴, עַם כָּל זֶה הֵם מִנְשֵׁי
26 אָבִיו, בַּחֲנִינֵת בְּקִיעָה הַנֵּל.

27 וְלִכְךָ נֶאֱמַר בְּאֲשֶׁר (בְּרָכָה לז, כד): "וְטוֹבֵל בְּשֶׁמֶן רִגְלוֹ",

39. (עֵינֵי בְּ"עֵין חִיִּים", שַׁעַר ל"א).

40. (עֵינֵי בְּ"לִקּוּטֵי תוֹרָה" וְלִהְיָרִי־לו סוֹף פְּרָשֶׁת וַיִּצָּא. וְעֵינֵי מַה
שֶׁנִּתְבָּאָר לְקִמֹן בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל "וְהִנֵּף הַכֶּהֶן אוֹתָם" (לִקְמֵן אֲמֹר לו, ד).

41. (וְעֵינֵי מַה שֶּׁנִּתְבָּאָר לְעִיל עַל פְּסוּק "שִׁיר הַשִּׁירִים" (נִדְפֵס לִקְמֵן שִׁיר
הַשִּׁירִים א, א) בִּיאור עֵינֵי ב' בַּחֲנִינֹת חֲתָנִים).

42. (וְעֵינֵי) וּבִזְהָרָה בְּכָרְשֶׁת תְּזוּרִיעַ דָּף מ"ב, סוֹף עֲמוּד א'; "דְּלָלָא
אוֹרִיָּחִי". וּבְמֵה שֶׁכְּתוּב הַרְמ"ז שֶׁם: וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר כו', דָּאָף
עַל גַּב כו', כִּי אֵין אוֹפֵן כו'.

אוֹ יֵשׁ לוֹמַר, עַל פִּי מַה שֶּׁכְּתוּב וּבִזְהָרָה סוֹף פְּרָשָׁה בְּחִסְתִּי דָּף קט"ו
עֲמוּד ב': "וְהוֹוֹת דִּינִי בְּשׁוֹקָא דְּבִינְסְקִי כו'". וְכִמּוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר סוֹף דְּבּוּר
הַמִּתְחִיל "חֲזִיב אֵינִשׁ לְבִסְנוּמִי בְּפּוֹרִיא" (תוֹרָה אור מִגְלַת אֶסְתֵּר ק, ב), דְּלִקְרָא
אֵין שׁוֹם שֶׁם בְּמִגְלַת אֶסְתֵּר. וְהֵינּוּ שְׁאֵין קוֹל חֲתָן וְכָלָה גִּילּוֹי עֲכָשִׁי, כִּי אִם
מְלֻבָּשִׁים בְּהַעֲלֵם כו'. עֵינֵי שֶׁם).

43. (רִאָּה וְהָר חֶלֶק א וְיָחִי כו, ב: "שׁוֹקָא יִמִּינָא. מִשָּׁה רֹאבוֹן וְתִרְיֵן שִׁבְטִין
עֲמִיָּה". חֶלֶק ב מִשְׁפָּטִים קד, סוֹף עֲמוּד ב: "בִּירְבָּא יִמִּינָא גֵד, וְהוּא יָגוּד עֲקֵב.
וְשֶׁם וְאָרָא כו, א: "גֵד שׁוֹקָא שְׁמֹאֲלָא". וְרִאָּה אֹר הַתוֹרָה וְיָחִי (בְּרַאשִׁית בְּרָךְ

ואינו צריך כלל לזה, אלא שעל ידי ההתבוננות במוחו
תתעורר האהבה ויראה בלבו.

וזהו גם כן ענין "ובל הוא היה אבי יושב אהל כו", ושם אחיו
יובל הוא היה אבי כל תופש בנור כו" (פראשית ד, כ"א); כי "יושב
אהל" זהו בחינת "לשמש שם אהל בהם והוא כהן יוצא
מחופתו", ש"מצהלות חתנים" הוא "מחופתו" – מהאהל והמקיף
עצמו, ואין צריך לכנור ושיר ומנגן כו; אבל בחינת "יובל" הוא
למטה מזה, דהיינו כשאי אפשר להיות התפעלות המדות כי
אם על ידי נגינה ושיר כו. וכענין החילוק בין כהנים ללוים,
שלוים היו בשיר וכהנים בחשאי – ברעותא דלבא כו, שהוא
בחינת פנימית הלב.

ועיין מה שנתבאר בפרשת שמות, בדבור המתחיל "קול דודי"
(תורה אור נא, א), שבחינה הראשונה נקרא "באר שבע" כו, והיינו
"בהיות חכמה ובינה בגדולת ה' בהתרחבות גדול במוחו
ומחשבתו, ועל כן יכול הוא לעורר מדת האהבה ויראה
בהתגלות לבו על ידי עסק המחשבה בלבד, אבל מי שמוחו קטן
כו"⁶⁰. עיין שם. ולכן אתי שפיר דבחינת "נערים", שהיו בחינת
קטנות, צריך להיות "ממשתה נגינתם" דייקא.

ועוד יובן זה: דהנה (בזהר) בפרשת וישב, דף קפ"ב, עמוד ב',
כתוב: "הבא נמי אתקרי איהו בשמא דילה, דכתבי: 'והוא נער'
כו". הרי מוכן, דעיקר בחינת קריאת שם נער בצדיק-עליון
דאצילות, הוא על שם המלכות שנקרא כן. וכמו שכתב
ב"מקדש מלך" שם: "שהמלכות, לפעמים נקרא 'נער' ולפעמים
נקרא 'נערה', ולכך גם ז"א נקרא 'נער' בשמה כו".

ופירוש וענין 'שהמלכות נקרא נער בלא ה', מבואר (בזהר)
בפרשת בא דף ל"ח עמוד ב': ד"כל זמן דלא קבילת דבר אקרי
נער כו". ונתבאר הפירוש על זה בעבודת ה', לקמן ב"שיר

או יש לומר: כשהתבוננות – בגדולת אינסוף ברוך-הוא
עצמו השוכב כל עלמין, אז נקרא התבוננות זו בחינת מקיף⁵²,
וכשהתפעלות נמשך מזה, זהו ענין "מצהלות חתנים
(מחופתו)"

והוא בחינת שמחה – גילוי פנימית "אם הבנים
שמחה" (תהלים קיג, ט), גילוי הש"ע נהורין⁵³ שלמעלה
מהשתלשלות, או ש"ע נהורין⁵⁴.

וזהו "וישם לך שלום" (נשא ו, כו): "שלום" בגימטריא
שע"ו⁵⁵, שהם שע"ה עם הכולל. והוא הגורם להיות
בחינת ה"חתנים" – להיות בחינת יעקב, יבקע כו.

וזהו "קול מצהלות חתנים מחופתו", ש"מצהלות
חתנים" נעשה "מחופתו" עצמן, דהיינו מבחינת גילוי
סוכב כל עלמין עצמו⁵⁶. ובעבודת ה' – מבחינת
ההתבוננות עצמו;

אבל בעת שהם ב' בחינות "נערים" הנ"ל: יוסף –
'והוא נער', ו'יהושע בן נון נער כו' – "ממשתה
נגינתם": נגינה הוא בחינת שירה, שהיו הלוים משוררים
לעורר את האהבה. והיינו, כשהאהבה נמשכה
ונתלבשה למטה, צריך לעוררה בבחינת שירה.

(כענין מה שכתוב (בזהר) פרשת בשלה, דף מ"ה, עמוד א',
לענין נבואה:

"ויני תושבחו הו קמיהו דנביאי למישרי עליהו רוח
נבואה וכו"⁵⁷, 'כנגד המנגן' כו, בר ממשוה וכו'. עיין שם⁵⁸.

ומזה נלמוד ונשכיל גם כן בעבודת ה', לענין גילוי אור
האהבה והיראה בלב האדם: שיש מי שצריך לשיר, וקול
התעורר הכוונה⁵⁹, שעל ידי זה דוקא תתעורר גילוי
האהבה ויראה; ויש מי ששכלו ומדותיו גדולים יותר,

52. וכמו שנתבאר על פסוק "טוב לחסות" (לקמן שמיני עצרת צ, ד).

53. (ראה גם תניא אגרת הקודש סוף סימן ג, 'שועה היא מלשון וישע ה' אל
הכל ואל מנתחו', והוא ירידת האור והשפע דש"ע נהורין שבוהר הקדוש.
ראה הקדמת הזוהר ד, ב. וזה חלק ג ברעיא מהימנא קלג, ב. ועוד. ומספר ש"ע
נהורין: אות ש"ן – כנגד ג' מוחין חכ"ד (ק' פעמים ג'), שבעים – כנגד ז' מדות
(י' פעמים ז') – ראה רמ"ז לזהר בראשית שם).

54. (נתבאר בשער ההקדמות "פרק בערכי הכנויין בשם ב"ן" (רכ, א). וראה
מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית עמוד רפ. רפכ).

55. (מאורי אור אות ש"ן סעיף מג).

56. (ועיין מה שנתבאר בדבור המתחיל "לסוסתין", בענין "כהן יוצא
מחופתו" (לקמן שיר השירים יא, ד ואילך). ובדבור המתחיל "משמח
חתן").

57. ("ויני תושבחו הו קמיהו דנביאי, למישרי עליהו רוח נבואה, כמה דאת
אמר (שמואל א י, ה): ופגעת חבל נביאים יורדים מהבמה ולפניהם בכל ותוף
וגו', וכתבי (מלכים ב ג, טו): ועתה קחו לי מנגן וגו'. וכל שכן חבקוק, דאצטרך

ליה יתיר מכלהו, לנייחא דרוחא, ולבסמא לההוא אתר, לאמשכא עליה רוח
נבואה. וכן כלזה נביאי כהאי גוונא, בר ממשוה דסליק על כל שאר נביאי
דעלמא, ובאה חולקיה

תרגום: מיני תשבחות היו לפני הנביאים להשרות עליהם רוח נבואה, כמו
שנאמר: ופגעת חבל נביאים יורדים מהבמה ולפניהם בכל ותוף וגו', וכתוב: ועתה
קחו לי מנגן וגו'. וכל שכן חבקוק, שזקן לו יותר מכלם. לנחת הרוח, ולבשם
את אותו מקום, להמשיך עליו רוח נבואה. וכן כל הנביאים, פרט למשה שעלה
על כל שאר נביאי העולם. אשרי חלקו).

58. (ועיין (בזהר) בפרשת ויחי דף ר"ו, ב'.

59. (ראשית חכמה שער הקדושה סוף פרק טו. של"ה פב, ב. טור אורח חיים
סימן סא. שלחן ערוך אדמו"ר הזקן שם סעיף ה'. סימן קא סעיף ג).

60. ("הכל התגלות אלהותו במחשבתו לעורר את האהבה, הנה זאת עצתו
אמונה לצעוק אל ה' בתפלה וכמו שכתוב "צעק לבם", כי הקול מעורר הכוונה
והתגלות לעורר את האהבה בהתגלות לבו, ונקרא בחינה זו בחינת "מצרים",
מצר ים החכמה, שייקרה ונתלבשה במצר המצר. וזהו ענין "וצא יעקב מקבר
שבע ולך קרנה", כי בחינת גרין וחרין הכל אחד").

1 "קנין" הוא המִשְׁכָּה מהעלם אֶל הגילוי. ומקור המִשְׁכָּה
2 חֲכֵמָה-וּבִינָה הוא מ'דיקנא דארי' אנפין', 'אבא יונק
3 ממזל השמיני'⁷¹, ואימא ממזל הי"ג. וזהו "זקן שִׁקְנָה
4 חֲכֵמָה" – ש"קנין" וְהַתְהוּוֹת הַחֲכֵמָה נמשך מבחינת
5 "דיקנא".

6 וזהו "וְהַחֲכֵמָה מֵאִין תִּמְצָא" (איוב כח, יב) – מבחינת
7 שאין ערוך, שהוא רק בחינת שְׁעֵרוֹת⁷², וגם שְׁעֵרוֹת אלו
8 הן הן הלכות התורה⁷³; "ושער רישיה כעמר נקא"⁷⁴
9 (דניאל ז, ט); וכמאמר רז"ל⁷⁵: "במתן תורה נדמה להם כזקן
10 כו".

11 והנה, השְׁעֵרוֹת וְהַדִּיקְנָא שְׂרָשָׁה ממוחא-סתימא, אכן
12 נמשכה רק מבחינת ז' תחתונות דמוחא-סתימא, על
13 דרך משל, השְׁעֵרוֹת באדם הן רק בחינת צומח,
14 וצומח הן בחינת ז' תחתונות, שהם המדות כו. ולכן זקנה
15 ושיבה הוא בן ע' שנה⁷⁶ – שהם ז' מדות הכלולים כל
16 אחד מעשרה.

17 והנה, ה"נערים" הם למטה הרבה מבחינת ומדרגת
18 זקן, כמובן על פי הנ"ל; אף לעתיד-לבא, שיהיה עליות
19 העולמות, על זה אמר: "נערים פני זקנים ילבינו", שגם
20 בחינת הנערים יתעלו כל כך עד שיהיו למעלה מבחינת
21 "זקן שִׁקְנָה חֲכֵמָה".

22 (ועל דרך זה אפשר לומר, מה שכתוב שם⁷⁷ "בת קמה
23 באמה", הוא כמו שנתבאר במקום אחר על פסוק (זכריה
24 ב, יד) "רני ושמחי בת כו" (תורה אור לו, א), שיש ג' מדרגות: "לא
25 זו מחבבה עד שקראתה בתי", ואחר כך "אחותי", ואחר כך "אמי"
26 כו. ולענין בתי: "רני ושמחי בת", שבחינת בת תתעלה ביתר
27 שאת, ולהיות "אשת חיל עטרת בעלה" (משלי יב, ד), וזהו "בת
28 קמה באמה". והיינו גם כן ענין ו"כלה בחמותה" (מכה שם).

1 השירים", על פסוק "לִרְיָח שְׁמִינִךְ" (דף ב, ד), דפירוש "עד לא
2 קבילת", היינו, שְׁעֵדִין לא זרח אלקות בתוך הלב, ולבו אטום
3 כבתולה כו⁶¹.

4 ובמקום אחר נתבאר⁶², שזהו אף שגמִשְׁךְ ונתפשט
5 ההתבוננות בלב, אבל הוא בחיצוניות הלב ולא נקלט
6 בפנימית הלב, ונקרא "אירוסין" לכו. וכדאי גוונא
7 נתבאר לקמן בפְּרִשְׁת מְטוֹת (פג, ד), על פסוק (מטות ל, ד)
8 "וְאִשָּׁה בִּי תְדוּר", בפירוש וענין "בנעוריה בית אביה כו" (מטות
9 ל, יז), וזהו ענין "חסד נעוריה" (כו" (ירמיה ב, עיין שם).

10 גם: הנה גבי "חסד נעוריה" כתיב (ירמיה שם): "לְכַתֵּךְ אַחֲרֵי
11 בְּמִדְבָּר", ופירוש "לְכַתֵּךְ אַחֲרֵי" זהו בחינת אֲתַפְּסֵי, אבל עדיין
12 אינו בבחינת "לֹא-הִפָּא חֲשׂוּכָא לְהוֹרָא", שיהיה גילוי פנימית
13 נקודת הלב⁶³.

14 ולכן מכל זה יובן, דבבחינת ומדרגת זו שנקרא "נערים"
15 צריך ליגיעה רבה ועצות לעורר האהבה. וזהו ענין "ונערים
16 ממשטה נגינתם" – שהקול והנעימה מעורר הכוונה. מה שאין
17 בן גבי "חתנים" אין צריך לזה, כי פנימית הלב מתאחדת עם
18 המוח בבחינת "תריין ריעין דלא מתפרשין"⁶⁴

19 ושיירה היא על היין⁶⁵; "נכנס יין יצא סוד"⁶⁶ – מהעלם
20 לגילוי. וזהו "ממשטה נגינתם" – נגינה ומשטה יין, אבל
21 החתנים הם למעלה מבחינת יין, אלא "מחופתם" עצמם.
22 וזהו "אכלו רעים" – לעילא, שְׁתוּ וּשְׁכְרוּ דודים –
23 לתתא⁶⁷, כי לתתא, בבחינת "דודים" צריך להיות "שתו
24 ושכרו", מה שאין כן למעלה בבחינת "רעים" כו⁶⁸ :

25 ג. ואחר כל זה יובן פירוש "וְהָיָה אֹרֶךְ הַלְבָנָה כו":
26 דהנה איתא⁶⁹: "נערים פני זקנים ילבינו", כי הנה
27 "זקנים" הוא כמאמר רז"ל⁷⁰: "איזהו זקן – שִׁקְנָה חֲכֵמָה",

61. "שלא נתפעל בדחילו ורחימו מענין ההתבוננות".

62. (בבבן 4: "על פסוק עיני כל אליך ישברו" ולקמן מטות פה, ב).

63. כמו שנתבאר לעיל (תורה אור פד, ד) באריכות על פסוק "זכור את
אשר עשה לך עמלק כו".

64. (זהר חלק ג וקרא ד, א).

65. (ברכות לה, א).

66. (ערוכין סה, א).

67. (שיר השירים ה, א וזה חלק ג וקרא ד, א ברעא מהימנא. פנחס, רכו, ב)

68. (ועיין מה שנתבאר סוף דבור המתחיל "באתי לגני", בענין רעים
ודודים) לקמן שיר השירים לב, ג. ומה שנתבאר בדבור המתחיל "לבבתני"
מענין בחינת אחותי ובחינת כלה לקמן שיר השירים כט, ג.

ובמקום אחר נתבאר, דשבת הוא בחינת "אכלו רעים",
יוס-טוב הוא בחינת "שתו ושכרו דודים").

69. (משנה סוטה ט, טו: "נערים פני זקנים ילבינו . . . (מכאן ז, ו): 'בת קמה
באמה'").

70. (קדושין לב, א. בראשית רבה פרשה נט, ט).

71. (עץ חיים שער ארי' אנפין סוף פרק ט. שער אבא ואימא סוף פרק ח. שער
היוויון סוף פרק ב. שער הולדת אבא ואימא וז"ן ריש פרק ו. שער העיבורים
פרק ב. שער הנסירה סוף פרק ג.)

72. וכמו שנתבאר בדבור המתחיל "ועשית בגדי קדש כו" (תורה אור
פב, ב).

73. (ערוכין בא, ב: "קווצותיו תלתלים . . . תילי תילים של הלכות").

74. (ראה גם לקמן אחרי כו, ב. שלח מז, ג. האזינו עז, ד. שיר השירים ו, ג. ט,
א).

75. (ראה מכילתא בשלח טו, ג. רש"י יתרו כו, ב).

76. (אבות ה, כא: "בן שבעים לשיבה").

77. (משנה סוטה שם).

35 בחינת ומדרגת זקנים עתה.

36 ופירוש ב' חצאין אלו: היינו, כי הכתר הוא הממוצע⁸²

37 בין המאציל לנאצלים, ויש בו ב' בחינות: הבחינה

38 התחתונה שבו – הוא מה שהוא שרש וראש הנאצלים;

39 והבחינה העליונה שבו – היינו הארת אור אינסוף,

40 בחינה תחתונה שבמאציל כו⁸³.

41 והיינו, כי בחינת "נער", הוא בחינת יוסף, שהוא

42 יסודי"א, יתעלה ביסוד דעתיק וגם למעלה יותר. וכמו

43 שכתוב (ישעיה נב, א): "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה

44 מאד" – אותיות אדם, בחינת "אדם קדמון"⁸⁴.

45 וזהו "והיה אור הלכנה כאור החמה":

46 כי חמה ולכנה הן בחינת ב' נערים הנ"ל. כי "יהושע

47 בן נון נער", ו"פני יהושע כפני לכנה", ויוסף שהוא יסוד

48 נקרא גם בן חמה. וכמו שהחמה משפיע ללכנה כך יוסף

49 "הוא המשביר כו" (מקץ מב, ו). ובפרשת שמות (בזרח דף ג'

50 עמוד ב'): "שמע דא הוא ברית קדישא כו", וגם נאמר (וישב

51 לו, ט): "ודנה השמש והירח כו משתחווים לי".

52 ולעתיד תתעלה המלכות, שהיא בחינת לכנה,

53 שעכשיו "לית לה מגרמה כלום"⁸⁵, רק שמקבלת מאור

54 החמה, הנה לעתיד תתעלה להיות "כאור החמה",

55 שהיה לה אור עצמי כמו אור החמה.

56 "ואור החמה", יסודי"א, יתעלה ביסוד דעתיק

57 ולמעלה יותר (ביסוד דא"ק כו), עד ש"יהיה שבעתים

58 כאור שבעת הימים", פירוש: "אור שבעת הימים" היינו

59 ג' ראשונות דעתיק כמו שנתבאר לעיל, והוא יתעלה

60 "שבעתים כאור שבעת הימים", וכנ"ל בפירוש וגבה

61 מאד".

62 ובפירוש "והיה אור הלכנה כאור החמה" יש ב'

63 פירושים: א' – שאור הלכנה יהיה כמו אור החמה

64 דעתה. הב' – שגם אור הלכנה יהיה כמו אור החמה

65 דלעתיד, שהוא "שבעתים כאור שבעת הימים".

66 (ועיין ב"פרי עץ חיים" סוף שער הפורים, במה שכתב: "וזהו

67 סוד צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם כו"⁸⁶. וזהו שכתוב

68 'והיה אור הלכנה כו', והיו שוין כו, וזה לימות המשיח כו".

69 עיין שם).

1 ועל דרך מה שכתוב (בזרח) בפרשת שלח, דף קע"א, על

2 פסוק (זכריה יד, ח) "והיה ביום ההוא יצאו מים מירושלים

3 חצים אל הים הקדמוני")

4 והענין, כמו שכתוב (בישעיה סימן ס"ה, כ'): "הנער בן

5 מאה שנה ימות", פירוש: שבחינת "הנער" יתעלה כל

6 כך, עד שהיה "בן מאה שנה", שהוא למעלה מבחינת

7 ומדרגת זקנה ושיבה דעכשיו⁸⁷ שהוא בן ע' שנה, והיינו

8 ז' תחתונות דכתר, אבל "בן מאה שנה" היינו גם ג'

9 ראשונות דכתר עם ז' תחתונות, שהם עשר ספירות

10 דכתר הכלולים מעשר.

11 וכמו שכתוב (בזרח) בפרשת חיי שרה דף קכ"ג, עמוד א':

12 "קודשא בריך הוא דאתכליל מאתה עלאה, סתימא

13 דכל סתימא, במאה, ברזא דמאה ברכאן כו"⁸⁸. ואם בן,

14 יהיו אז בחינת נערים למעלה מבחינת זקן דעתה שהוא

15 בחינת ז' תחתונות דמוחא סתימאה.

16 ועיין "פרי עץ חיים", שער חג השבועות, פרק א', מה שכתב

17 שם בפירוש משנה זו – "בן ה' שנים כו עד בן ע' שנה כו" –

18 הוא כשעולה הז"א בדיקנא דארידאנפין כו. ואם בן מובן,

19 ד"בן מאה שנה" הוא בחינה גבוה יותר הרבה, והיינו כנ"ל, ושם

20 יהיה עליות ומדרגת בחינת "הנער כו".

21 וזהו שאמרנו: "קנה חכמה, קנה בינה" (משלי ד, ח) – ב'

22 פעמים "קנה" – גימטריא "יש"⁸⁹. ודנה "יש" הוא חצי

23 מתר"ך – אורות דכתר. ופירוש חצי היינו, כי הכתר

24 שבכל ספירה נחשב הוא לבדו נגד כל הט' ספירות

25 שבהספירה, על דרך "רגלי החיות כנגד כולן כו"⁹⁰.

26 וכן גם בכתר עצמו, שכלול מעשר ספירות:

27 הנה הט' ספירות שבו, מחכמה עד המלכות נחשבים

28 למחצה, והכתר שבכתר הוא לבדו כנגד כולן. ולכן

29 אמר דשרש חכמה ובינה נקרא "קנה חכמה קנה בינה",

30 שהוא גימטריא "יש", והיינו חצי התחתון דכתר.

31 אבל העלייה דלעתיד לבא, שיתעלה הנער להיות

32 בבחינת "בן מאה", דרוצה לומר, לבחינת הכתר שבכתר

33 כנ"ל, אם בן, יתעלה גם בבחינת חצי העליון דכתר,

34 שלמעלה מעלה מבחינת חצי התחתון שהוא שרש

78. (אבות ה, כב).

79. (הקדוש ברוך הוא שנקבל מאתה עליון, נסתר של כל הנסתרים, במאה, בסוד של מאה ברכות ושל כל יוסם).

80. (פרי עץ חיים דפוס קארעץ שער התפלת ראש השנה פרק ג קטז, ד. ובשער יום הכפורים סוף פרק ה קכד, ד).

81. (חגיגה יג, א)

82. (ראה עץ חיים שער מב דרושי אבי"ע סוף פרק א).

83. וכמו שנתבאר: בביאור על פסוק "שחורה אני ונאנה" (לקמן שיר השירים ו, ד). ובדבור המתחיל "יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת" (לקמן ראש השנה נה, א).

84. (ראה עץ חיים שער ג (סדר אצילות להרח"ו) סוף פרק ב).

85. (זהר חלק ב וקהל רטו, א).

86. (ברכות יז, א).

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי תשובה

נפשכם כו' או אין נפשי אל כו' כלומר רצונם וא"כ הרי
גם הארת רצון פרטי לדבר פרטי ה"ז בחי' המשכת חלק
פרטי מן הנפש עצמו וכאשר נמשך עוד רצון בדבר אחר
נמשך עוד חלק מן הנפש וכן בכמה רצונות בכמה
דברים הרי כולן הן חלקי הנפש ונק' זה בשם פיזור
הנפש דהיינו שהנפש עצמה נתפזרה ונתפרדה לחלקים
רבים בריבוי הרצונות האלה שבריבוי הדברים של
חמדת עוה"ז כידוע והנה בחי' קיבוץ ואסיפת כל
חלקים הקטנים שנתפזרו מן הנפש בריבוי הרצונות
האלה שיחזרו כולם למקורם בעצם הנפש, היינו ענין
עקירת הרצון וביטולו מכל וכל מאותו הדבר שנמשך
ונקשר בו עד שלא נשאר בו גם רושם בעלמא הימנו
כמו התשובה האמיתית שהיא ענין חרטה אמיתית
בעצם המשכת התקשרות הרצון מלבד עזיבת החטא
בפ"מ שנק' תשובה תתאה כידוע עד שימאס בדבר ע"ד
דוגמא כשנהפך אדם מאוהב לשונא שזהו עקירת
התקשרות רצון הנפש לגמרי להיות להיפך כו' וכמ"כ
ענין קיבוץ ואסיפת כל הרצונות הזרות שלא לה' המה
שיבוטלו מכל וכל, ישאר מהם גם רושם בעלמא שזהו
ענין קיבוץ של פיזור הנפש כנ"ל וז"ש אם יהיה נדחך
בקצה השמים משם יקבצך ולכאורה איך יתכן ענין נדח
שהוא הפיזור לחלקים באדם א' אך הכונה הוא על בחי'
פיזור הנפש לחלקים ששייך גם באדם א' וכמ"ש במ"א
(וכמ"ש במ"א דבחי' תשובה עלאה כזו לעקור לגמרי
כל הרצון הזר מכל וכל ע"ד תשובה של ר"א בן
דורדייא שיצא נשמתו בבכיה וכה"ג הרי גם מה שהוליד
ממזר מתאו' רעה ימות, כידוע במעשה שהיה בבעל
תשובה א' שצעק בכל נפשו עד שמאס בחייו באמת
והיה קרוב ליציאת הנפש כו' ומתו פתאום באותו הרגע
כל ממזרים הנולדים מעונו כו' לפי שהיה בכח עקירת
הרצון הזה כ"כ לעקור גם מה שכבר נמשך ונשפע
בתאותו להוליד ולד שילקח ממנו החיות כו' וד"ל)
והנה לכאורה יש להבין מאין יבוא בחי' עקירת כל
הרצונות הלא כל רצון ורצון מקושר היטיב במקומו וגם
אין רצון א' יכול למשול על רצון זולתו לבטלו כי כחו
וגבורתו במקומו כמוהו ואם יגבר האחד על זולתו
לפרקים כנ"ל אבל הרי כולם הוא בעניני חמדת העוה"ז
אבל איך ובמה יתעקרו כל הרצונות הזרות שבעוה"ז
לגמרי מכל וכל ולא להיות רק הרצון לה' לבדו וכמ"ש
מי לי בשמים ועמך לא חפצתי כו' כלה כו'. אך הענין
הוא כנ"ל שיש ב' מיני רצון הא' רצון הנולד שיש בזה

1 (לג) וזהו ענין פ' ק"ש שהוא עיקר בחי' העלאת מ"נ
2 מלמטה לעורר רצון העצמות מחדש
3 במחשבה אחת הנ"ל. ולהבין האין יש ביכולת כנ"י
4 למטה בבחי' העלאת מ"נ שלהם בק"ש לעורר לבחי'
5 עצמו' אא"ס שיהיה לו רצון פשוט מחדש במחשבה
6 אחת הכללית הנ"ל. הנה הענין הוא ע"פ הנ"ל בפי'
7 ישראל שר אל כו' שביכלתו ליחד יחוד דה' אלקים וזהו
8 בכח כל ניצוץ האלקי שבכל א' מישראל כו' כי שרשו
9 בישראל דלעילא שהוא בבחי' עצמו' המאציל שמשתרר
10 על בחי' צלם ודמות ה' אלקים שבטהירו עילאה כו' לפי
11 שבחי' העצמות ממש למעלה מבחי' ה' אלקי' שהן
12 בחי' צלם ודמות כו' ובחי' צלם הוא אור המחשבה
13 כללי' שמביא לידי פרטי אותיות מן ההעלם לגילוי כו'
14 אבל ההשתררות גם על המחשבה כללי' איך תהיה
15 בכלל שממילא יבאו הפרטי' כו' תלוי בעצמות הרצון
16 לפי אופן התחדשות הרצון בה ואז ממילא יהיה אופן
17 יחוד ה' אלקים כפי אופן הרצון הפשוט דוקא (וזהו
18 שאמר בקידוש הלבנה חוק וזמן נתן להם שלא ישנו את
19 תפקידם פ' אופן יחודם כי ששים ושמים לעשות רצון
20 קונם לבד כו' וכמ"ש במ"א) וזהו שפ' ק"ש דוקא הוא
21 העיקר בבחי' העלאת מ"נ זה באמרו שמע ישראל דוקא
22 שהוא בחי' שר אל שביכלתו דוקא לחדש רצון פשוט
23 מחדש בכללות המחשבה כו' וגם בכל ניצוץ אלקי
24 שבכאור"א שנק' ישראל יש כח זה לחדש מע"ב במקור
25 הכללי כנ"ל בפי' האמרת כו' דקאי על כאור"א מישראל
26 והטעם הוא כנ"ל שע"י בחי' מס"נ הרצון הפשוט
27 להטות רצון למחשבה כו' הנק' רעותא דלבא כידוע
28 עי"ז מעורר למעלה ג"כ בחי' רצון פשוט להטות רצון
29 מחדש במחשבה אחת הנ"ל וז"ש כי שרית עם אלקי'
30 לחקוק מחדש לבחי' צלם ודמות בחי' הויה אלקים כו'
31 כנ"ל וד"ל. והנה פ"י שמע הוא ענין קיבוץ ואסיפה כמו
32 וישמע שאול את העם כו' הענין הוא כי ידוע שיש ב'
33 מיני רצון א' רצון הנולד כמו מצד השכל והטעם לדבר
34 ובו יש התחלקות רצונות רבות בכמה מיני אופנים
35 שונים לפעמים כך ולפעמים כך וגם יש לרצונות רבות
36 האלה ביטול והפסק מפני שמשנתה מרצון לרצון
37 כשרצון אחר גובר על רצון זה וכה"ג ולפעמים יבוטל
38 רצון האחר לנגד רצון זה וכמו שאנו רואים שבכל שעה
39 ושעה נולדים רצונות זרות רבות מאד בכמה דברים
40 שונים וידוע שהרצון הוא בחי' הארת והמשכת עצמיות
41 הנפש וע"כ הרצון הוא הנק' נפש לפעמים כמו היש את

26 יחפון בחיים כלל עד שיבא לידי חולי מות כמו מעשה
 27 בא' שהעלה בלבו טינא כו' וכמ"ש במ"א) וזהו פי'
 28 שמע ישראל שמע זה לשון אסיפה וקיבוץ כל נדחי
 29 רצונות הזור' של הנפש לעקור אותם מכל וכל כנ"ל
 30 בלתי לה' לבדו שזהו ע"י מס"נ בפנימיות ומקור כל
 31 הרצונו' בבחי' יחידה כנ"ל שזהו הנקרא ישראל שר אל
 32 בחי' המקור והשורש של כל הרצונות המשתרר על כל
 33 הרצונות גם לאחר שכבר נמשכו ונתקשרו הטיב בתאוה
 34 רעה שיתעקרו משם מכל וכל כנ"ל ומכל-שכן שבכחו
 35 להטות רצון לרצון שהרי אנו רואים שאם אין אדם חפץ
 36 באיזה רצון לדבר מה לא ירצה בו כלל ואם חפץ ורוצה
 37 ברצון זה אז ירצה ברצון זה הרי יש מושל בבחי' הטיית
 38 הרצון ברצון להטותו כפי שרוצה ואין זה אלא בבחי'
 39 מקור הרצון שבו תלוי אופן הטיית כל רצון לרצון כו'
 40 והנמשל מזה יובן למעלה שבאתדל"ת במס"נ בחי'
 41 מקור כל הטיית רצון לרצון כו' מעורר למעלה בבחי'
 42 רעוא דכל רעוין הנק' רצון הפשוט שבעצמו' אא"ס
 43 ממש שמשתרר להטות רצון לרצון שזהו להטות רצון
 44 פשוט במחשבה כללית הנ"ל מחדש לחדש מע"ב בכל
 45 יום באופן חדש ביחוד ה' אלקי' צלם ודמות
 46 שבמחשבה א' הנ"ל וכמ"ש כי שרית עם אלקי' כו'
 47 ולכך אין זה אלא ע"י העלאת מ"נ דק"ש דוקא וע"י
 48 ניצוץ האלקי הנקרא ישראל באמרו שמע ישראל למטה
 49 אז נעשה בחי' יחוד חדש במע"ב שהוא הוי' אלקינו
 50 שבעצמות עד למטה מטה כו':

חינוך. להבין הפרש שבין תפלה לתורה. טד"ט

1 בחי' ריבוי והתחלקות בכמה דברים שונים כנ"ל והב'
 2 הוא בחי' רצון הפשוט בחי' נקודת ומקור כל הרצונות
 3 ולא נק' רצון הנולד כלל כי הוא בחי' רצון עצמי ופשוט
 4 בלי מורכב בדבר מה בפרט והוא בבחי' עצמות הנפש
 5 ממש כמו שהיא ולא בבחי' פיזור התחלקותה
 6 בהמשכות והתפשטות עדיין ומבחי' נקודת מקור כל
 7 הרצונות נולדים ומתפשטים הריבוי של כל הרצונות
 8 בכמה מיני אופנים דברים שונים הנ"ל. והנה בבחי'
 9 נקודות מקור כל הרצונות הזה הוא שיש בכחו לעקור
 10 ולהחזיר כל נדחי הרצונות שנדחו ונתפזרו בכל תאוה
 11 רעה שלא ישאר מהם גם רושם בעלמא מאחר שהוא
 12 בחי' מקורם ושרשם הכל נמשך אל העיקר והשורש
 13 כניצוץ הנמשך אל השלהבת כו' וזהו עיקר ענין מסירת
 14 נפש שהנפש עצמה נמסרה לה' לבדו והוא בחי'
 15 פנימיות ומקור כל הרצונות שנולדי' ומסתעפי' מכחו
 16 כו' וברצון כזה א' מי לי בשמים ועמך לא חפצתי כו'
 17 שלא חפץ בשום דבר מפני שעקר כל הרצונות הזרות
 18 בלתי לה' לבדו רצון א' פשוט ועצמי בעצמות הנפש
 19 ממש כו' וזהו בבחי' יחידה שבנפש ובלשון רז"ל היינו
 20 מ"ש לב אחד לאביו שבשמים כו' וכמ"ש במ"א שעי"ז
 21 נתקבצו כל בחי' פיזור הנפש ברצונו' זרות שלא יחפון
 22 כלל וכלל בהם גם בבחיני' רושם בעלמא אלא אדרבה
 23 ימאס בחייו לגמרי מכל וכל כו' רק להויה לבדו ואין זר
 24 אתו כו' (וכדוגמא זו יש בקליפה ברצון זר בחי' נקודת
 25 הרצון הפנימי עד שימאס בכל רצונות נכריות זולתו ולא

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק'

דרך מצותיך

13 וסגולת מלכים אשר עין לא ראתה ויוכל להוציאם
 14 בהוצאות כדי לעמוד בנצחוננו לנצח מלך זולתו מה
 15 שלא הי' מוציאם בשביל שום תענוג שבעולם הרי
 16 נראה בעליל איך שמדת הניצוח מגיע בעצמיות הנפש
 17 למעלה מכל מיני התפשטות התענוג שבכחות הנפש
 18 ובחושיו' והוא הרצון שלמעלה מהחכמה, וכמ"כ יובן
 19 למעלה ענין בחי' נצח דא"ק להשפיע בבחי' ניצוח
 20 לבד כאילו הוא בלי טעם גלוי והוא למטה מהחכמה
 21 והחסד שיש בהם טוב טעם גלוי כנ"ל, אכן הנה שרשו
 22 נעלה בבחי' פנימי' א"ק דהיינו ברצון הפשוט
 23 שלמעלה מעלה מחכמה דא"ק, ובזה יובן מ"ש* כי עם
 24 קשה עורף הוא וסלחת (שמות ל"ד ט'), פי' לפי שהם

1 **ואמנם** אע"פ שהנצח הוא מדריגה היותר אחרונה
 2 כנ"ל מ"מ הנה יש בניצוח מעלה יתירה עד
 3 שבו ועל ידו נמשך מפנימיות המשפיע ולזה ע"י נצח
 4 דא"ק נמשך ג"כ מפנימיותו דייקא וזהו ענין המילה
 5 שהיא התגלות ע' אורות דחסדים שהם ממ"ה דא"ק
 6 כנ"ל ובאים ע"י הנצח דוקא תמן נצח תמן מל. ויובן
 7 עד"מ באדם התחתון שהניצוח מגיע בבחי' פנימית
 8 ועצמות הנפש למעלה מהשכל וכמו שאנו רואים
 9 שענין הנצח הוא להתגבר על השכל שאע"פ שהשכל
 10 יגזור בהיפוך יעמוד כח הנצחון ויגבור על השכל והוא
 11 מצד כחו בבחי' רצון העצמי הפשוט שלמעלה
 12 מהחכמה וגם אנו רואים במלך ב"ו שיש לו מטמונות

מעלה כי סדר ההשתל' הוא דאו"א יונקים ממזלות
 וזו"נ מקבלים מאו"א כו' אמנם ענין המשכת מוחי'
 ובחי' ה"ח הוא ענין הארה למעלה מהשתלשלות והוא
 ע"י בחי' העלאת מ"ן ונמשך מ"ד וידוע דהמ"ן הוא
 מבידורי ניצוצות שבנוגה וה"ז כענין ניצוח המלחמה
 שאזי מתגלים האוצרות והתגלותם ע"י נצח כי משם
 ואילך מתגלים החסדים משא"כ בחו"ג ושליש ת"ת הם
 מכוסים עדיין כדאי' בע"ח וז"ש והנצח זו בנין
 ירושלים (ברכות נ"ח א') וכמ"ש במ"א באורך ע"פ
 צדקת פרזונו בישראל (שופטים ה' י"א) צדקה עשה
 הקב"ה עם ישראל שפיוזן לבין האומי' (פסחים פ"ז
 ב') כדי שיהי' להם בחי' אתכפא וימשיכו בחי' נצח
 והתגלות ה"ח ע"י שגם המה יגלו אוצר של י"ש שלהם
 לצורך הניצוח לאכפא כו' ע"ש היטב ותמצא נחת כי
 הוא ענין א' עם המבואר כאן בענין העברת הערלה
 שהוא ג"כ בבחי' נצח ותמן נצח תמן מל. ע"כ הג"ה.
 אמר הכותב, המאמר הזה נתקבץ מתורה ע"פ אני
 הנה בריתי אתך כו' וביאורה, ומתורה ע"פ
 למנצח על השמיני', ומתורה ע"פ בעת ההיא אמר ה'
 אל יהושע עשה לך חרבות צורים, ומ"ש בח"ב פ"ג
 בטעם שבמצרים לא הי' פריעה לפי שלא הי' הגילוי
 מהארה גבוה כ"כ זהו עפ"י מ"ש בתורה דלמנצח על
 השמיני', אמנם בתורה דחרבות צורים נאמר בע"א לפי
 שדור המדבר היו נשמותיהן גבוהות יותר ע"כ לא
 נצרכו להעביר עור הפריעה כי יכולים לעמוד נגדה
 משא"כ נשמות הנמוכות מהם וכענין ע"ה אסור לאכול
 בשר (פסחים מ"ט ב') ות"ח מותר ואדרבה ר"נ אמר
 עד לא אכילנא בשרא דתורא לא צלילא דעתאי (ע'
 ב"ק ע"ב א', וע' עירובין ס"ד א') לפי שיכול להעלותו,
 ומי שרוצה לעמוד ע"ז בביאור יענין שם, ולא יהיו
 כשני כתובים המכחישים זא"ז כי שניהם אמת ושניהם
 עולים בקנה א' כי הנשמות היו של דור המדבר גבוהות
 יותר אבל הגלוי אלקות בנשמות הי' בביאתם לארץ
 יותר שז"ס אחוזת ארץ כנען כו' וכמבואר ענינה בדרוש
 בהמ"ז בענין ביאור מארז"ל כל שלא אמר ברית ותורה
 בברכת הארץ לא יצא י"ח (ברכות מ"ט א') והדברים
 עמוקים והמשכיל יבין שענין גילוי בחי' הארת א"ק
 שבנפש אדם ע"י המילה שאמרנו הוא ענין א' עם מ"ש
 שם בענין האה"ר שיש בכח בישראל להוציאה אל
 הפועל שזה נמצא בו מחמת הארה דא"ק הנ"ל ודו"ק:
 ענין אליהו שהוא מלאך הברית נת' בתורה ע"פ כי
 תצא למלחמה כו' וגלחה את ראשה כו' יעו"ש:

קשה עורף ממדת הנצח לאכפיי' לסט"א בדרך נצחון
 ע"כ וסלחת שהסליחה היא מבחי' הכתר ארך אפים
 שהנצח שרשו משם וכן אנו רואים גם בגשמיות
 שההילוך שברגלים יבא לתינוק באחרונה אחר היניקה
 הגם שיש לו מעט השכלה קודם והיינו מפני ששרש
 ההילוך שברגלים שהוא בחי' נו"ה תרין סמכי קשוט
 מגיע בעצמות הנפש שלמעלה מהשכל כנ"ל: וז"ס
 למנצח על השמינית דייקא שהוא ענין גילוי בחי' יסוד
 דא"ק כנ"ל שזהו דוקא ע"י בחי' נצח תמן נצח תמן
 מ"ל שע"ז דייקא נמשך השפע מפנימי' א"ק שהם
 ה"ח הנ"ל, ומאירים עד היסוד כו' ולכך מילה בשמיני
 דוחה שבת שהוא למעלה מהשבת וז"ס וביום השמיני
 ימול (ויקרא י"ב ג') וגם זה סוד זאת בריתי כו'
 (בראשית י"ז י') ביני וביניכם ממש כי ע"ז מאיר בכל
 נפש מישראל מבחי' פנימית אלקותו ית' ממש והיינו
 דוקא ע"י העברת הערלה שהיא לבוש שק המסתיר,
 וז"ש החינוך שיהיו מובדלים מהם בצורת גופם כו' כי
 גוף דאומות הוא לבוש שק וחול גמור המסתיר כנ"ל
 משא"כ בישראל החולין הם עטה"ק וע"ז מאיר הארה
 נפלאה זו וד"ל:

הג"ה

כי ודאי פשוט שבאמת אין השפעה זו שמנצח
 באמת רק בחי' ניצוח בלבד ח"ו אלא הענין
 שהתגלותה הוא מבחי' נצח כי למקבלי' א"א להתגלות
 טוב טעמה ונראה כאילו הוא רק בחי' ניצוח בלבד
 להיות כי טוב טעמה הוא למעלה גם מבחי' חכמה
 דא"ק אלא מבחי' גלגלתא דא"ק שהוא בחי' רצון
 הפשוט שלמעלה מהחכמה ובו שורה התענוג הפשוט
 שהוא ענין בחי' עתיק שיש שם כמ"ש לעיל פ"א
 בהג"ה משם הג"ה לאוצ"ח כו' ע"ש, והתגלות בחי' זו
 אינה כ"א בבחי' נצח דוקא להיות נראה כאילו אין בו
 טעם ולמטה מהחכמה וכנודע דנו"ה הם שני בדי
 ערבות שאין בהם טעם וריח, וענין המילה כבר נת"ל
 שה"ח שרש' ממ"ה דא"ק הנמשך ממצחא שבמצחא
 מאיר מבחי' יסוד דעתיק דא"ק כמ"ש באוצ"ח הנ"ל
 שהוא בחי' שעשוע המלך בעצמותו ע"כ הוא דוקא
 ע"י הנצח תמן נצח תמן מ"ל ע' אורות דחסדים הנ"ל,
 ועי"ל בביאור הבנת הענין שע"י הנצח מתגלה פנימי'
 השפע וכי שרש ההשתלשלות הוא מנצח דא"ק והוא
 שענין ניצוח זה הוא לאכפיי' לסט"א וכמשל המלך
 שלצורך נצחונו מבזבז אוצרותיו וכך למעלה בחי'
 האוצרות הם בחי' ה"ח הנ"ל שהם סתומים למע'

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

כששופך מהחביות לכלים הקטנים, אבל ע"י המשפך
לא נשפך לארץ כ"א להכלים, והרי המשפך אינו גורם
שינוי בהמשקה ולא נקלט בתוכו כלום, כ"א שהוא
מצמצם שע"י ילך ההשפעה למקום הראוי. וכן הו"ע
מעבר. ומשל התלבשות יובן מאור הלבנה שהוא בעצם
אור חשוך וא"כ לזה נק' מאור הקטן דהרי נק' עכ"פ
בשם מאור אלא הוא ע"י שמקבלת אור השמש. ולפי"ז
אינו מובן למה נקרא בשם מאור קטן דהרי הוא אור
השמש. אלא הענין שהלבנה מקבלת אור השמש
ונקלט בתוכה והיא משנית האור ומולידה אור אחר
ומה שהיא מאירה הוא אור של עצמה ולא אור השמש.
ובאמת אפי' לבושים ה"ז כמו מעבר דכשאדם לובש
לבוש הרי האדם מרגיש שהוא לבוש בו אבל הלבוש
אינו מרגיש האדם המלוכש בו. ויובן עוד ענין בחי'
התלבשות מכח המוליד שמוליד בדומה לו, והרי בבטן
האם משתנה למהות אחר אלא שאח"כ הוא בדומה לו
וה"ז בהעלם גדול והרי היא מקבלת טיפת הדכר
ומשתנה ע"י שהיית ט"ח בבטן האם למהות אחר.
ולכן באח"פ שהאור דיצי' אינו עובר כ"א דרך מעבר
נתייחס אור המאיר באח"פ ליצי', אבל בשאר
ארצות שמאיר ע"י התלבשות בו"ק דעשי' א"כ מה
שמאיר בעוה"ז הוא אור העשי' ממש ולכן נתייחס לו"ק
דעשי'. ובוזה יובן ג"כ מה דאיתא בכהאריז"ל ששם
המחי' עשי' הוא אל אדנ"י גימ' צו והלא ארז"ל אין צו
אלא ע"ז והאיך שייך לומר ע"ז על שם הקדוש כי הוא
מז' שמות שאינן נמחקין, אלא מפני שבעשי' הוא העלם
והסתר האור לגמרי עד שיכולים לומר כחי ועוצם ידי
כו' ושם זה מחי' אותם לכן הגימט' שלו ג"כ צו אשר
הוא נק' ג"כ ע"ש ע"ז. אך צ"ל מהיכן יומשך הכח הזה
בנפש האדם שיכול לומר כחי ועוצם ידי הלא אנו
מברכים אתה חונן לאדם דעת שהדעת ניתן לאדם,
והכוונה הוא כדי להשכיל ענין חיות אלקות שיש בכל
דבר וענין השגחה פרטיות וא"כ צ"ל שהוא כמ"ש עיניך
פקוחות על כל דרכי בנ"א, וכן גם על כל הברואי' אפי'
על שקצים ורמשים יש גם השגחה פרטי' ואפי' על פרט
עשב אם יוצמח או יורקב ויופסד ה"ז הכל בהשגחה
פרטיות, וע"ז ניתן לאדם דעת לידע ולהבין, כי להבין
הגשמיות כמו שהוא הרי אינו נצרך לזה דעת כ"כ.

ובזה יובן מה דאי' בכהאריז"ל דבאח"פ מאיר ו"ק
דיצירה ובשאר ארצות ו"ק דעשי' ומל' דעשי',
ולכאורה אינו מובן הלא באח"פ צ"ל ג"כ ע"י מעבר
עשי', כי א"א להגלות למטה בלתי העברת העשי' וכן
בשאר ארצות הרי עשי' מקבל מיצי' שז"ע סדר
השתלשלות, אלא הענין דבאח"פ ה"ז עובר רק דרך
מעבר העשי' ועיקר הגילוי הוא ו"ק דיצירה, אבל
בשאר ארצות הו"ק דיצירה מתלבשים בו"ק דעשי'
ועיקר הגילוי הוא ו"ק דעשי' ולכן נתייחס לעשי', והגם
שיש בזה כח היצי' ג"כ מ"מ לא יקרא ע"ש יצירה כמו
שלא יקרא אח"פ אצי' או בריאה הגם שראשית הגילוי
הוא מאצי'.
ולהבין ההפרש בין מעבר להתלבשות, הנה יש ע"ז
כמה משלים, ובפרטיות אין שוים זה לזה
ומ"מ צריכים לכל המשלים. ומשל הראשון כמו אור
גדול שאין יכולים להסתכל בו וע"י זכויות בהירה
הנק' אספקלריא המאירה יכולים להביט בו, וה"ז
הזכויות אינה מסתרת ומעלמת על האור שהרי ע"ז
יראה האור כמו שהוא אלא שבלי הזכויות א"א
לראות, וה"ז כמו מעבר שע"י עובר האור. והתלבשות
הוא כמו ההבטה בשמש שמסתכל ע"י מסך עב, כי בלי
מסך א"א להביט בהשמש מחמת תוקף בהירותו וע"י
המסך יכול להביט, וה"ז מסך מבדיל לגמרי, כי אף
שע"י המסך הוא רואה אור השמש ממש ולא אור אחר,
מ"מ קודם המסך לא הי' יכול לראות בהשמש וא"כ
ה"ז הוראה שהוא בא"א, שהרי בל"ז לא הי' יכול כלל
להביט, אך זה המסך הוא כדי לראות בהשמש שקודם
המסך, אבל לאחר המסך ה"ז אור של תולדה כי הוא
אור חדש לגמרי, והגם שיש אור לאחר המסך ג"כ, אך
זהו ענין אור של תולדה כמ"ש במ"א שאין ערוך
ביניהם. ויובן ד"ז יותר מענין המשל שהמשל הוא
בעצם דבר זר מהנמשל, כמו משלי שלמה לשמרך
מאשה זרה שהכוונה על מי' כו', והמשל מסתיר
ומעלים על הנמשל מ"מ ע"י המשל יכולים להבין
הנמשל והרי כל הנמשל ממש מלוכש בהמשל, אך
בפרטיות אין מכוונים עדיין המשלים. ויובן יותר ענין
דרך מעבר ממשפך ששופכין ע"י משקה מחבית גדולה
לכלים קטנים שבלא המשפך הי' נשפך לארץ המשקה

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

הזעיר אנפין. וכמו שבגשמיות, על ידי שהאדם גודל
ואבריו מתפתחים, מתפתחים גם כוחות נפשו.
והסיבה למספר של רמ"ח²⁵ דווקא, כיון שהזעיר אנפין
נאצל בסוד ט' ספירות²⁶ (ללא ספירת המלכות), וכל
אחד מתשעת הספירות כלול בתוכו מתשעה ספירות
(וכפי שהתבאר לעיל, שבעולם התיקון יש התכללות של
כל ספירה מחברתה), דהיינו ט' פעמים ט' שווה שמונים
ואחת, ובכל אחד משמונים ואחת הכלים של זעיר אנפין
יש ראש תוך וסוף - והיינו, שמכפילים שמונים ואחת
בשלוש, שווה מאתיים ארבעים ושלוש (רמ"ג), וה'
חסדים המגדילים בו', - כלומר, כיון שעוסקים בהגדלת
הזעיר אנפין מוסיפים חמשה חסדים (חמשה דווקא, כפי
שביד ימין - חסד - יש חמש אצבעות) - שהרי ענין
החסד הוא הגדלת וריבוי השפע - ואז מגיעים למספר
מאתיים ארבעים ושמונה (רמ"ח), שהם השורש למספר
של רמ"ח מצוות עשה.
שעל ידי ריבוי הכלים נמשך ריבוי האור בו'. - כלומר,
על ידי עשיית המצוות המגדילים את אברי הז"א
מקטנות לגדלות, נמשך ריבוי אור. כיון שכשיש כלים
מתאימים, יכול להימשך בהם האור, כפי שהתבאר.
שזהו מאמר רבותינו ז"ל²⁷ על הפסוק²⁸ ועשיתם אותם
שדורשים על זה, שלא כתוב "אותם" אלא "אתם"
(בכתיב חסר), והיינו, שהקדוש ברוך הוא אומר, שעל
ידי המצוות מעלה אני עליכם כאלו עשונם, - כאילו עם
ישראל עושים אותו.
דלכאורה - מקשה הרבי נ"ע: מהו כאלו עשונם והלא
רמ"ח פקודין הן רמ"ח אברין בו'. כלומר, גם לפני
עבודת האדם יש לזעיר אנפין רמ"ח אברין דמלכא,

כעת חוזר הרבי נ"ע למה שכתב בתחילת פרק זה,
ומבאר שדווקא ריבוי הכלים ממשיך ריבוי אור:
וברבות הכלים - כאשר הכלים מתרבים, יתרבה האור
וההמשכה ביותר בו' וכמו שכתוב בסיפור עם אלישע
שציווה על אשת עובדיה "כלים ריקים אל תמעיטי",
וככל שהוסיפה בכלים, התמלאו הם בשמן, וכאשר
הגיע לאחר מכן המצב שאין עוד כלי - אז - ויעמוד
השמן²³, - השמן הפסיק להתרבות, ואלו היו עוד כלים
היה עוד ריבוי המשכת האורות בו'.
וזהו גם כן ענין הגדלת הזעיר אנפין - אופן האצלת
הזעיר אנפין (המידות העליונות) בעולם האצילות הוא
מצד עצמו בקטנות, וכשמו - 'זעיר אנפין', כלומר, פנים
קטנות (על דרך ילד קטן שמרגיש בעיקר את מידותיו).
ולכן יש להגדיל את הזעיר אנפין, על מנת שיוכל
להשפיע אל המלכות ומשם אל עולמות הנבראים
בריאה יצירה ועשיה, כיון שכל עוד שהוא בקטנות הוא
אינו יכול להשפיע, בדוגמת קטן שאינו יכול להוליד,
ודווקא על ידי הגדלתו, מתגלה בו כוח ההשפעה²⁴.
כיצד נעשית הגדלת הזעיר אנפין? - מסביר הרבי נ"ע,
שנעשה על ידי המצוות - כאשר מקיימים את המצוות
למטה, מגדילים את הזעיר אנפין למעלה בעולם
האצילות. כיון דרמ"ח פקודין - רמ"ח מצוות עשה -
הם כנגד רמ"ח אברין דמלכא (אברי המלך, הקדוש
ברוך הוא), הבחינת אברין דמלכא היינו בחינת הכלים
דזעיר אנפין, - כפי שאצל האדם בגשמיות, האברים הם
כלים לאור הנפש המתגלה בהם, כך המצוות הם הכלים
בהם מתגלה האור האלוקי. ועל ידי מצוות מעשיות
בעולם הזה שהוא עשיית ריבוי הכלים, מגדילים את

של החסד נגלית ונמשכת למקבל ונק' בחי' ירכין לבר מגופא, פי'
כי גופא הוא בחי' חג'ת בחי' עצמי' השפע, וגילוי השפע לחוץ
שהוא בחי' חיצוני' ההשפעה נק' ירכין כמו הרגלים שמוליכין
לגוף להלאה ממקומו העצמי בו'. וכ"ז בבחי' האור של החסד
עצמו ולגדל ג' אלה יש ג' מיני כלים, הא' בחי' הכלים הפנימי'
שמגבילים לאור הפנימי ביותר והוא לבחי' חב"ד שבחסד, והב'
הכלים האמצעיים שמגבילים לבחי' חג'ת שבחסד, והג' בחי' כלים
החיצוניים שמגבילים לחיצוני' האור שהוא בחי' נה"י שבחסד שנק'
גילוי השפע לחוץ. ומפני שבג' כלים אלה מתגלגל ג"פ כל הט"ס
שבז"א הרי נעשה טפ"ט ג"פ שעולה רמ"ג וה"ח המגדילי' עולה
רמ"ח בו' כמ"ש בע"ח ומבואר כ"ז במ"א באריכות וד"ל.
27. ראה זהר בחוקותי, קיג, סע"א. ויקרא רבה, פרשה ל"ה,
ז. תנחומא פר' תבא, סוף סימן א.
28. ויקרא כו, ג.

23. מלכים ב - ד, ו.
24. ראה מאמר ד"ה "והיה אור הלבנה כאור החמה", תזריע
מצורע ה'תרס"ו.
25. עץ חיים, שער כד (פרקי הצלם) פרק ו. וראה לקוטי
תורה, שיר השירים יח, א.
26. ראה לדוגמא מאמרי אדה"ז תקס"ט, עמוד רלט, וזה
לשונו: וביאור זה הנה ידוע בע"ח דבחי' ז"א עיקרו ט' ספי'
בלבד (רק שמתגדל בג' כלים הנ"ל ונעשה טפ"ט ג"פ) דהיינו
שכל ספי' כלולה מג' מדריגות חב"ד חג'ת נה"י כנ"ל. וביאור זה
עד"מ מבשרי אחזה דאנו רואים מדת החסד באדם שהיא כלולה
מג' אלה בחי' חכ' שבחסד ובחי' חסד שבחסד ובחי' נצח
שבחסד. בחי' חכ' שבחסד הוא השכל והטעם של אותו החסד,
ובחי' חסד שבחסד הוא בחי' עצם מהות ההשפעה של אותו
החסד כמו שהיא, ובחי' נצח שבחסד הוא כאשר אותה ההשפעה

נעשה חיבור הנשמה עם הגוף, על דרך זה הוא גם
הפרנסה למעלה שעניינה הוא שתהיה המשכת
והתלבשות אור אין סוף בהספירות שנקראים בשם
גוף³¹, והמשכת האור לכלים הוא להיות בבחינת ציור
אדם בו³² וכמו שנתבאר במקום אחר,
ומכל מקום - מבחיר הרבי נ"ע: אין זה הכרח ממש חס
ושלום - שהרי לא שייך הכרח אצל הקדוש ברוך הוא,
וכמו שיתבאר בסמוך - בפרק הבא).
וכן ענין המשכת אורות בכלים בעבודה - בעבודת ה',
להיות התגלות אור האהבה בנפש הוא על ידי הכלים
דתורה ומצות דוקא, - אהבת ה' של יהודי היא המשכת
האור, וכדי שתהיה גלויה ומורגשת, הוא על ידי שיש
לה כלים מתאימים, היינו, לימוד התורה וקיום המצוות.
דואהבת בנימטריה ב' פעמים אור³² 414)) - היינו,
שאור האהבה שורה ומתגלה רק כשיש את אור התורה
והמצוות, וכל אור צריך לכלי שיתפעל מהאור - כלומר,
שהאור יפעל בכלי, והיינו שיהיה בבחינת ביטול
ובבחינת קירוב ודביקות באלקות וזה דוקא על ידי תורה
ומצות בו, ולכן בשלא יש (אין) כלים דתורה ומצות
אי אפשר להיות נמשך בו אור האהבה בו³³ כיון שללא
כלים, מסתלק האור למעלה.
דהנה האהבה העליונה ודאי המשכתה הוא על ידי
המצות דוקא, - יש אהבה תתאה (נמוכה), המתעוררת
על ידי ההתבוננות שעל פי טעם ודעת, ויש אהבה
עליונה המתעוררת מלמעלה. ואהבה זו העליונה, כיון
שהיא כאור הנמשך מלמעלה, חייבת כלים שזהו ענין
המצוות.
וכמו שכתוב³³ ויצוינו את כל החוקים האלה ליראה בו,
- שמפסוק זה משמע, שהתורה והמצוות ("החוקים")
הם קודמים ליראה ומהווים הכנה אליה, וידוע³⁴
דהיראה המופיעה בפסוק זה, קאי (מוסבת) על בחינת
יראה עילאה - היראה התחתונה קודמת ומביאה לקיום
תורה ומצוות, וכדי להגיע אל יראה עליונה, מוכרחת
להיות הקדמה של תורה ומצוות, וכן האהבה העליונה
בו, - צריכה כלים של תורה ומצוות.
וגם האהבה ויראה שעל פי טעם ודעת - שהיינו עלולים
לחשוב, שכיון שזו אהבה הנוצרת על ידי התבוננות
האדם בעניינים שבערכו ואינה נמשכת מלמעלה, היא
אינה צריכה כלים, אומר על כך הרבי נ"ע, שגם אהבה
זו הוא דוקא כשיש כלים דתורה ומצות, וכמאמר

וישראל בעבודתם רק מגדילים את האברים (ועל דרך
עובר במעי אמו, שקיימים בו כבר כל האברים
בשלימות, רק שצריכים לגדול ולהתפתח, אבל לא
שבלידה מתוספים בתינוק אברים), ואם כן, כיצד שייך
לומר על עבודת ישראל "כאילו עשוי", שמוזה משמע
שהם עושים את הדבר מתחילתו?
אך הענין הוא לפי שעל ידי המצוות נעשה ריבוי הכלים,
- היינו, שהכלים (האברים כביכול) נעשים גדולים, וזו
היא כוונת חכמים: ומעלה אני עליכם כאלו עשוי לא
את עצם הזעיר אנפין, אלא את הגדלת הכלים. ומדוע
זה כל כך חשוב ומשמעותי, ששייך לומר על זה "כאילו
עשוי"? כיון שהכלים ממשיכים את האור, וכמו
האברים שממשיכים את החיות שצריכים רק לתקן את
האבר וממילא נמשך החיות בו, - שאם האבר נגזם
חלילה, מסתלקת החיות מאותו אבר, אך כאשר מתקנים
את האבר, נמשכת אליו החיות.
ממילא, ופירוש עשוי היינו מפני שבלעדי הכלים לא
היה האור נמשך ואדרבה לא רק שלא היה נמשך למטה,
אלא גם היה בבחינת הסתלקות למעלה כפי שהוא מצד
טבעו, ועל ידי הכלים נמשך האור למטה היפך טבעו,
וזהו שעל ידי המצוות - שעל ידם נעשה ריבוי הכלים -
דוקא עשוי בבחינת המשכת האור בו.
(כמאמר המוסגר אומר הרבי נ"ע: והמאמר כאלו עשוי
הוא מאמר הזעיר אנפין בו. - כיון שללא המשכת
האור, נמצא הזעיר אנפין במצב לא ראוי, כאברים ללא
רוח חיים, אומר הזעיר אנפין, שעל ידי המצוות העושות
את ריבוי הכלים, "כאילו עשוי". ולפי פירוש זה,
המילה "עשוי" היא מלשון עשיית הזעיר אנפין.
ויש לומר גם כן פירוש נוסף: עשוי לשון הכרח כלשון
חכמים²⁹ "מעשין (כופים ומכריחים) על הצדקה", והיינו
כביכול הכריחונו להיות בבחינת ירידה בבחינת ציור
אדם - כלומר, על ידי עשיית הכלים, הוכרחו האורות
לרדת ולהתלבש בכלי הספירות שהם בציור אדם, היפך
טבע האור בו³⁴ שמצד עצמו הוא בטבע העליה
והרוממות,
(ולפי פירוש זה לכאורה, "כאילו עשוי" אינו מאמר של
הזעיר אנפין עצמו, אלא של האור שהוכרח כביכול
להימשך למטה, לזעיר אנפין).
והרי זה על דרך המאמר³⁰ ישראל מפרנסין לאביהן
שבשמים בו³⁵ - "דכמו שפרנסה כפשוטה היא שעל ידה

29. ראה 'בית יוסף' על הטור, יורה דעה סימן רמ"ח.

30. זוהר חלק ג - ז, ב.

31. לשון מאמר "באתי לגני" תשכ"ט, סעיף ח. וראה הנסמן שם.

32. ראה ספר 'פרי עץ חיים', שער קריאת שמע פרק כ"ג.

תניא סוף פרק מ"ג. תורה אור, מגילת אסתר צו, ג. ועוד.

33. במדבר ו, כד. וראה תניא לקוטי אמרים, סוף פרק כ"ג.

לקוטי תורה, במדבר שם. מסעי צו, ג.

34. תניא לקוטי אמרים, פרק כג.

19 האור, ומשום זה גם כן היה בתהו אורות הבלתי
20 מתיישבים מפני שהכלי ממשכת האור וכפי אופן
21 מהותה, משום זה היה הסתלקות האורות, ובתיקון נעשו
22 כלים הראויים לקבל האור, והוא ענין ריבוי הכלים שזהו
23 מצד הביטול,
24 וכמו התחלקות המדות שהוא על ידי שהמוחין עושים
25 ביטול בהמדות, וכן המוחין דהשגה אמיתית הוא בריבוי
26 פרטים דוקא וגם באופנים שונים והפכים, הוא מפני
27 שהמוחין להיותם השגה במה שלמעלה הרי הם בבחינת
28 ביטול (ומוחין דסטרא אחרא הן יש מפני שאינו נרגש
29 הענין המושג ובקדושה העיקר הוא להיות נרגש הענין
30 המושג),
31 וכמו כן הוא בכלים, ובהם נאחו האור, וברבות הכלים
32 יתרבה האור, והוא ענין כאלו עשוני שעושין הכלים
33 ונמשך האור, וכן בעבודה לא עם הארץ חסיד דאהבה
34 ויראה שעל פי טעם ודעת ושלמעלה מטעם ודעת הוא
35 על ידי הכלים דתורה ומצות.

1 רבותינו ז"ל³⁵ ולא עם הארץ חסיד - שמי שאין בו תורה
2 ומצוות (עם הארץ) לא יכול להיות חסיד, דחסיד הוא
3 בחינת חסד ואהבה ולא עם הארץ חסיד בו, וכיון שלא
4 מחלקים באיזו דרגת 'חסיד' מדובר, משמע שמדובר גם
5 על האהבה הרגילה שעל פי טעם ודעת המגיעה מלמטה
6 למעלה, שגם אהבה זו צריכה את הקדמת התורה
7 והמצוות.
8 דתורה ומצות הן כלים שעל ידם יומשך בחינת אור
9 האהבה בו, כמו שראינו לעיל את המקור לכך שאהבה
10 זקוקה לתורה, וכן הוא גם במצוות, דגבי מצות כתיב³⁶
11 אשר אנכי מצוך היום על לבבך - ופירוש הפסוק הוא,
12 שעל ידי המצוה ("אנכי מצוך") יתעורר רצון הנפש אליו
13 יתברך ("על לבבך") בו, וזהו ענין הפסוק³⁷ "כי נר
14 מצוה ותורה אור", כי נר מצוה פירושו, שעל ידי זה -
15 על ידי המצוה - נמשך בחינת נר והארה בנפש היא
16 הארת הרצון והאהבה שבלב בו.
17 קיצור.
18 והראיה מתהו שהכלים לא היו ראויים להתיישבות

שבת פרשת וירא

תער"ג

37. משלי ו, כג.

35. אבות ב, ו.

36. דברים ו, ו.

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים - ה'ש"ת

1 שאלה: מדוע עיקר הנס הוא שנדדה שנת המלך? ומהו ענין שינת מלכו של עולם?
2 כשאדם ער, כל כחותיו וחושיו בגילוי, וניכרות מעלותיהם. בשינה כחותיו בהעלם
3 ובחלישות, ולא ניכרת מעלת המוחין על המדות.

13 עושה עצמו כישן, שנאמר למה תישן ה', וכשעושים
14 רצונו הנה לא ינום ולא יישן. וצריך להבין מהו ענין
15 השנה למעלה, ולמה תלוי זה בעבודת נשמות ישראל,
16 דכשישראל עושים רצונו של מקום אז הוא יתברך
17 כבכול ער, וכאשר ישראל חוטאים לפניו עושה עצמו
18 כישן. והנה ער וישן הוא באופן הגלויים שלמעלה, ער
19 הוא גלוי אור עצמי וישן הוא שהגלוי הוא חיצוניות
20 האור בלבד, ומבשרי ארצה אלקה, כמו שהיא באדם
21 למטה, דבשעה שהאדם ער הנה כל הכחות והחושים

4 "בליילה" ההוא נדדה שנת המלך, ויאמר להביא את
5 ספר הזכרונות דברי הימים. ואיתא במנהגי
6 מהרי"ל, דמ' בליילה ההוא צריכים להגביה את קולו
7 בקריאתו, לפי שנהו עקר הגס. וצריך להבין מהו זה
8 שנדדה שנת המלך והיה ער, הנה זהו עקר הגס,
9 ולכאורה הנה עקר הגס הוא בקשת אסתור ותחניניה "כי
10 נמכרנו אני ועמי" כו'. אך הענין הוא, דהנה איתא
11 בילקוט², "בליילה ההוא נדדה שנת המלך, זה מלכו של
12 עולם. וכי שנה יש לפניו, אלא כשישראל חוטאים

(1) אסתר ו, א. וראה בכל הנ"ל קונטרס פורים, תש"ח.

(2) שמעוני במקומו.

(*) נדפס בספר המאמרים ה'ת"ש ע' 5 ואילך, ההערות ומראי מקומות הם מכ"ק אדמו"ר.

במסירה וניתנה זוכה אשר בעת השנה משיג השגות
גדולות בתורה ומדות טובות, וכן בראיה שמיעה
ומחשבה דבור ומעשה והדומה בכל הכחות, לפי
שהכחות פועלים גם בעת השנה אלא שהוא בתלישות,
ועוד הפרש בין ער לישן, שבשעה שהוא ער אז נכר
מעלת הכחות זה על זה, והלא גם בלבושי הנפש יש
יתרון זה על זה, דלבוש המעשה בא בדבר הנפרד,³
לבוש הדבור בא בדבר הנבדל, מדות הן נעלות יותר
ממחשבה, והמחין חכמה-בינה-דעת הם נעלים ביותר,
ויש להן שליטה על הכחות והמדות, וכמאמר רבינו
[הזקן] נשמתו עדן⁴ שהמח שליט על הלב בתולדותו,
אכל בעת השנה הגה כל הכחות שוין ואין נפר מעלת
המחין על שאר הכחות, ובעת השנה יכול להיות חבור
שני כחות הפכים באופן בלתי מסדר.

וגם לבושי הנפש מחשבה דבור ומעשה הם בהתגלות
והמשכה טובה ופועלים פעלתם כל כח וכח לפי עניניו,
ובעת השנה הגה אז הכחות הם מסתלקים ומתעלמים,
והסתלקות זו איננה סלוק גמור חס ושלום, שהרי גם
אז ישנם הכחות ופועלים פעלתם, אלא שאינו כמו
שהוא פעלתם בעת שהוא ער, דהנה כללות ענין
התלבשות הכחות באברי הגוף שהם בלי אלו כחות
הנפש, הנה אין זה שהכחות מחיים – באלעפן – את
האברים, דהאברים הרי יש להם חיות בפני עצמה
המחיה אותם, והכחות הגה ענינם הוא מה שפועלים
בהאברים, הנה פעלות אלו הרי הכחות פועלים
בהאברים גם בעת השנה, וכמו שאנו רואים במוחש
בעניני החלומות שיש בהם עניני השכלה מדות
ומחשבה דבור ומעשה, ומי שעסקו בתורה ועבודה

שינה ברוחניות: העלם האור ואינו מאיר בגילוי, ונגרמת הגלות שלא ניכרת מעלת ישראל
בעולם, אבל כשהאור מאיר בגילוי, כמו בזמן שלמה המלך – הכל בטלים לפני נשמות
ישראל, כי הם מקור כל ההמשכות בעולם

הנפש מתבטלים לפנייהם והמחין פועלים בהם, וכמו כן
הוא דכאשר האור הוא בגילוי אז נכר מעלת המחין שהם
נשמות ישראל, כמו שכתוב⁷ "השקיפה ממעון קדשך
מן השמים", שהוא ענין התורה, אז "וברך את עמך את
ישראל" שראים לדבר חשוב, וידוע דנשמות ישראל
הם מקור כל ההמשכות בעולם, דזהו ענין נסח הברכות
"ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם", דתחלה הוא
"אלקינו", אלקה שכלנו, ואחר כך "מלך העולם",
ההמשכה בעולם, ואז הכל בטלים לפנייהם, וכמו בימי
שלמה דקימא סיחרא באשלימותא⁸ היו הכל בטלים
לפניו והיה מושל ושולט על עמים רבים, וכן היה בימי
מרדכי ואסתר דכתיב⁹ "ורבים מעמי הארץ מתהידיים כי
נפל פחד היהודים עליהם", אשר כן היה בכל עת וזמן
שהאורות העליונים האירו בגילוי, וכמו בזמן הבית
שהיה גילוי אלקות במוחש, וכמאמר¹⁰ "כדרך שבא
לראות כף בא לראות", וראו הענינים שלמעלה מהטבע
במוחש בהעשרה נסים שהיו בבית המקדש¹¹, וכללות
ישראל עמדו במעלה ומדרגה גבה.

והדגמא מזה יובן למעלה, דענין השנה הוא העלם
האור והסתלקותו, כמאמר⁵ "וכד אנת
תסתלק מנייהו, אשתארו בלהו שממן כגופא בלא
נשמתא". ומה שאומר "תסתלק", אין זה סלוק לגמרי
חס ושלום, שהרי נמשך חיות חדש, שגם בזמן הגלות
מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, שבכל עת
ובכל רגע נמשך חיות חדש, אלא שהוא בבחינת העלם
ואינו מאיר בגילוי, כדגמת פעלת הכחות בעת השנה
שהם בתלישות, וכשם שבעת השנה אינו נכר מעלת
ויתרון המחין, הנה כן הוא דכאשר האור הוא בהעלם
אינו מאיר במחין העליונים, הינו נשמות ישראל⁶, ואינו
מאיר בגילוי בעולם. והגם דלגבי אור אין סוף ברוך הוא
אין זה נוגע כלל אם האור הוא בגילוי או שהאור הוא
בהעלם, הנה זהו לגבי אור אין סוף ברוך הוא [ד]אינו
נוגע כלל, אבל לגבי למטה נעשה מזה ענין הגלות,
וכמו שהוא בגשמיות באדם למטה דכאשר הכחות
מאירים בגילוי ופועלים פעלתם בסדר מסדר אז נכר
יתרון המחין ומעלתם, דכל הכחות וחושים ולבושי

(8) זוהר חלק א קנ, א. וראה גם כן שמות רבה פרשה טו, כו.

(9) אסתר ח, יז.

(10) חגיגה ב, א.

(11) אולי יש לומר בדבוקא נקט אלו, כי הם היו ניסים ידועים
לכל (עיין יומא כא, א) מה שאין כן בזמן הגלות שאפילו בעל
הנס אינו מכיר בנסו.

(3) ראה בראשית רבה פרשה מא, ו. קונטרס עין החיים פרק

ג.

(4) תניא פרק יב, על פי זוהר חלק ג רכד, א.

(5) בסוף הקדמת תיקוני זוהר.

(6) זוהר חלק ב קח, ב.

(7) דברים כו, טו. וראה בזה תורה אור [מאמר] דיבור המתחיל

כי עמך מקור חיים.

כחות הנפש הכלולים במקורם, אינן בהתחלקות אלא בהשוואה גמורה. ולכן בזמן שינה למעלה שהכחות בהעלם, נגרמות הגלות ולא ניכרת מעלת ישראל. אלא הסט"א מקבלת יניקה מהמקיף או מריבוי הצמצומים. כי אין בהם הביטול שבנשמות ישראל המקבלים בפנימיות

פן הנה מזה נמשך ענין הגלות שאינו נפר מעלת נשמות ישראל, ואדרבא¹³ מהמקיף יש להם שיכות יותר לקבל, דנשמות ישראל הן בחינת הפנימיות דוקא, ומבחינת הפנימיות אין הסטרא אחראי יכולה לקבל, כי הפנימיות הוא אור בכלי, והינו שיהיו כלים אל האור, והכלי הוא בחינת בטול, ואין אור אין סוף שורה אלא במקום שהוא בטל, דלכן הנה השקצת אור אין סוף הוא בחינתה, דחכמה הוא כח"מ¹⁴, חקף הבטול, ועל כן נשמות ישראל הם כלים אל האור להיותם בבחינת בטול, כמו שכתוב¹⁵ "כי אתם המעט מפל העמים", דבנשמות ישראל¹⁶ העמים, מה שאין כן הסטרא אחראי הם יש ומציאות ואינם כלים אל האור. וזהו דנשמות ישראל שייכים אל הפנימיות דוקא, להיות הפונה בנשמות ישראל דעל ידם יהיה בחינת גלוי אור; אבל מבחינת המקיף, להיותו למעלה מענין הכלים, הנה שם הוא פחשכה פאורה, ויש להם שיכות יותר לקבל משם, וזהו "אם"¹⁷ תגביהי בנשור, דדרך הנשור בשמים¹⁸ שמגביהים עצמם לקבל מהמקיף העליון, וכאשר האור הוא בהעלם הנה אז יכולים לקבל מהפנימי מהרבו צמצומים, דהנה פאשר האור פנימי הוא בגלוי אז אינם יכולים לקבל מבחינת גלוי אור, דאינם כלים לזה, אבל פאשר האור פנימי מסתלק ומתעלם אז הנה במדרגות התחתונות הוא ברבוי הצמצומים ביותר ויכולים לינק משם, והינו דענין השנה גורם יכלת יניקת החיצונים משתי המדרגות מהמקיף העליון ומרבו הצמצומים, וזהו שאמרו רבותינו ז"ל¹⁹ "מאי טעמא עזי מסגי ברישא וחדר אמרי, ברייתו של עולם, דברישא חשוכא וחדר נהורא", וענין ברישא חשוכא הינו בחינת צמצום הראשון, שהוא סלוק האור שנסתלק במקורו, וזהו עצמו הוא הסבה מה שלמטה עזי מסגי ברישא.

ג) אמנם בזמן השנה כביכול, שהאור הוא בהעלם, אז אינו נפר מעלת הכחות זה על זה, דהנה כחות הנפש הרי ישנם כמו שהם כלולים בעצם הנפש, דכחות הגלויים הרי אין זה דכאן נמצאו כאן היו, הינו שנאמר שהתחלתם של הכחות הם מה שנראים בגלוי, אלא שיש להם מקור בכחות הנעלמים ושרש בעצם הנפש, וכמו בכח השכל שענינו שהוא ממציא השכלות מסבירים ומעמיק בהם עד אשר מולידים הנוש אהבה או יראה כפי מהות השכלים ההם, דכח השכל בשלש חלקיו חכמה בינה דעת נמשך מפח המשכיל, המשכיל המסביר ומעמיק, ואין לומר דזהו התחלת כח השכל, אלא שיש לו מקור בכח נעלם ושרש בעצם הנפש, והכחות כמו שהן כלולים בעצם הנפש הרי הם במדרגה עליונה יותר, שאינן בבחינת התחלקות, וכלם הם שם בהשואה גמורה, דהנה בכחות הגלויים הרי יש בהם התחלקות במהותם העצמי, שישנם כחות שעקרם הם יסוד המים וישנם כחות שעקרם הוא יסוד האש, וכמו מחין ומדות, דהמחין הנה עקרם¹² הוא יסוד המים והמדות עקרם יסוד האש, ובמחין גופא הנה כח החכמה הוא יסוד המים וכח הבינה יסוד האש, ומתחכמה ולמטה הם כחות פנימיים, וכל כח פנימי הוא אור בכלי, שהכלי הוא לפי אפן הכח, דכח החכמה שהוא יסוד המים הנה חלק חמר המוח שהוא כלי החכמה הוא קר ולח, וחלק חמר המוח שהוא כלי הבינה הוא חם ויבש, וכן בכל הכחות שיש להם כלים פריטים ומקומות מיוחדים. אבל בעצם הנפש, דשם הם כחות עצמיים בלא כלים, איך ישקנו כלם יחד? אלא דשם אינם בבחינת מציאות, ועל כן ישקנו יחד וכלם שם בהשואה. והדגמא מזה יובן, דכאשר האור הוא בבחינת העלם במקורו, הרי הם כלם שוים בלי שום התחלקות, על

17) עובדיה א, ד.

18) משלי ל, יט. ועל פי מה שכתוב בעמק המלך שער עולם התווה פרק לב שנאמר במלכות אדום וכמו הפסוק דעובדיה.
19) שבת עז, ב. וראה לקמן [מאמר] דיבור המתחיל ויקם עדות.

12) ראה תניא פרק ג.

13) ראה קונטרס ומעין מאמר ח"י.

14) זוהר חלק ג לר, א. וראה תניא פרק יח, פרק לה ובכמה מקומות.

15) דברים ז, ז.

16) חסרים מס' תיבות - המו"ל.

ג. הצד האחר (המנגד לקדושה). ד. מהו הטעם שהעיונים הולכים בראש ואחר כך הכבשים, כמו בבריאת העולם שבתחילה חושך ואחר כך אור.

בזמן הגלות והשינה יתכן חיבור ב' הפכים באופן לא מסודר, עד שהשקר נדמה לאמת.
המן אמר לאחשוורוש – מלכו של עולם: ישנו עם אחד, שיכולתם להמשיך אחדות ה'
בארץ, היא במצב שינה. כי שוכחים ממצב הביטול שהיה בזמן התפלה, בגלל מחשבות
זרות בעיני עוה"ז

רְקִיעִים וְאָרֶץ, (האות) ד' מוֹרָה עַל אֲרָבַע רוּחוֹת הָעוֹלָם,
וְכַמְאֹמֶר רְבוּתֵינוּ ו"ל²⁶ "בִּינֵן דְּאִמְלִיכְתִּיה לְמַעְלָה
וְלַמָּטָה וְלֹאֲרָבַע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם תּוֹ לֹא צָרִיכְתָּ, וְזֶהוּ
"גוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ", שְׂבִיכְלָתָם לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת אֶחָד גַּם
בְּאֶרֶץ, וְהֵינּוּ לִיחָד כָּל הַדְּבָרִים הַתַּחְתּוֹנִים לְאֱלֻקוֹת. אֲבָל
יָכֻלֶת זֶה הוּא בְּהֵם בְּבִחִינַת שֵׁנָה, שֶׁהֵם כְּחוֹלָמִים בְּשִׁנֵּי
הַפְּכִים, דְּבִעַת הַתַּפְלָה הֵנָּה הוּא קְרוֹב לְאֱלֻקוֹת וְעוֹשֶׂה
הַסֶּכֶם בְּנִפְשׁוֹ לְהִיּוֹת מִתְּנַהֵג בְּהִנְהָגָה טוֹבָה, לְהַתְּפַלֵּל
בְּצִבּוּר וְלִקְבֹּעַ עֵתִים לַתּוֹרָה וְלַהֲיוֹת זְהִיר בְּקִיּוֹם הַמִּצְוֹת
מַעֲשִׂיּוֹת בִּירְאָת שָׁמַיִם וּבְהִדּוּר, וְאֹמֵר ה' אֶחָד בְּכַטּוּל
וּבְיִחּוּד, וְאַחֲרֵי הַתַּפְלָה חוֹלֵף וְעוֹבֵר לְגִמְרִי, וּכְשֶׁהוֹלֵךְ
בְּעֵנְיֵי הָעוֹלָם וּבַעֲסָקִים נִשְׁכַּח מֵאִתּוֹ הַסֶּכֶם וְהַכַּטּוּל
שֶׁהָיָה בְּעַת הַתַּפְלָה, וְסִבַּת הַדְּבָר הוּא דָּגִם בְּעַת הַתַּפְלָה
הוּא רַק דְּמִיּוֹן וְאֵינוֹ בְּאֵמֶת כְּדָבָר לְמִיּוּרִי, שְׁאֵם הָיָה
לוֹ בְּעַת הַתַּפְלָה הַסֶּכֶם חִזָּק וּבְכַטּוּל אֲמָתִי, הֵנָּה אִזּוֹ גַּם
כָּל הַיּוֹם הָיָה "בְּכָל²⁷ דְּרָקִיד דְּעָהוּ", שְׁלֹא הָיָה נִשְׁכַּח
הָאֱלֻקוֹת וְהָיָה בְּזִכְרוֹן כָּל הָעֵנְיָנִים וְהַעֲשִׂיּוֹת, אֲף מִפְּנֵי
שֶׁבְּתַפְלָה הָיָה בְּלִתִּי אֲמָתִי עַל כֵּן כָּל הַיּוֹם נִשְׁכַּח הָעֵנְיָן
לְגִמְרִי, וְזֶהוּ מִסִּירַת הַמֶּן שֶׁהוּא נִחַש הַקְּדָמוֹנִי²⁸ לְפָנֵי
הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ – מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, מִי שֶׁאַחֲרִית וְרֵאשִׁית שְׁלוֹ²⁹, "יִשְׁנֹנוּ עִם אֶחָד מִפְּדֹר
וּמִפְּדֹר", דָּגִם מִדְּרַגַּת עִם³⁰ שְׂבִיכְלָתוֹ לְהַמְשִׁיךְ
בְּחִינַת אֶחָד, אֲבָל הֵם מִפְּדֹר וּמִפְּדֹר בֵּין הָעַמִּים כְּרַבּוּי
הַמַּחְשְׁבוֹת דְּעוֹלָם הַזֶּה, אֲשֶׁר בְּזִמָּן הַגְּלוּת הֵם טוֹרְדוֹת
וּמִבְּלָלוֹת בִּיּוֹתֵר, שֶׁכָּל זֶה הוּא לְסִבַּת הַשֵּׁנָה שֶׁהֵינּוּ
כְּחוֹלָמִים, וְזֶה גּוֹרֵם שֵׁנָה לְמַעְלָה כְּבִיכּוּל.

ד' וְהֵנָּה הַגּוֹרֵם בְּחִינַת הַשֵּׁנָה כְּבִיכּוּל לְמַעְלָה הוּא זְמַן
הַגְּלוּת, וְכַמּוֹ שְׂכָתוֹב²⁰ "אֲנִי יִשְׁנָה", וְאִיתָא
בְּזֵהר "בְּגִלּוּתָא", שֶׁזֶהוּ מִאֲמַר כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְהַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא, "רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי יִשְׁנָה בְּגִלּוּתָא, כְּמֹ
שְׂכָתוֹב²¹ הֵינּוּ כְּחוֹלָמִים", דְּבִעַת הַשֵּׁנָה הֵנָּה שֶׁיִּשְׁנֹם
לְהַכְחֹת וְגַם הֵם פּוֹעֲלִים פְּעֻלָּתָם, אֲבָל הוּא בְּתַכְלִית
הַתְּלִישׁוֹת, אֲשֶׁר לֹא זֶה בְּלִבְדֹּ שְׁאִין נִרְאֶה מַעַלֵּת הַכַּחוֹת
זֶה עַל זֶה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן דְּאֵינוֹ נִרְאֶה מַעַלֵּת הַמַּחֲיָן, אֲלֹא
עוֹד זֹאת שֶׁיִּכּוּל לְהִיּוֹת חִבּוּר שְׁנֵי כַּחוֹת הַפְּכִים בְּאֶפֶן
בְּלִתִּי מְסֻדָּר, דְּבִשְׁעָה שֶׁהָאֵדָם עַר יִשְׁנֹנו חִבּוּר כַּח הִיּוֹתֵר
נִעַלָה עִם כַּח הִיּוֹתֵר תַּחְתּוֹן, כְּמֹ כַּח הַשֶּׁכֶל שֶׁהוּא כַּח
הִיּוֹתֵר עֲלִיּוֹן בְּהַכְחֹת פְּנִימִים עִם כַּח הַתְּנוּעָה שֶׁבְּרִגְלָה
בְּזִרְיָקָה שֶׁהוּא כַּח הִיּוֹתֵר אַחֲרוֹן, דְּהָרִי גַם לְהַכְדִּיל בְּעֲלִי
חַיִּים וּזְרָקִים צְרוּרוֹת וְכַדּוּמָה בְּעַת הַלִּיכָתָם, בְּכָל זֶה הָרִי
חִבּוּר זֶה הוּא בְּסֻדָּר מְסֻדָּר, וְהוּא וְרִיקַת דְּבַר מַה בְּכַנְנָה
שְׂכָלִית, הָרִי דְכַח הִיּוֹתֵר נִעַלָה מִתְּחַבֵּר עִם כַּח הִיּוֹתֵר
תַּחְתּוֹן בְּאֶפֶן מְסֻדָּר. אֲבָל בְּעַת הַשֵּׁנָה, שֶׁהַכְּחֹת הֵם
בְּהֻלָּם וּפּוֹעֲלִים בְּחִלְשׁוֹת, הֵנָּה אִזּוֹ כּוֹל לְהִיּוֹת חִבּוּר
שְׁנֵי כַּחוֹת הַפְּכִים בְּאֶפֶן בְּלִתִּי מְסֻדָּר, וְכַמּוֹ הַחֹלֶם פִּילָא
בְּקוּפָא דְּמַחְטָא²², וְעַקֵּר הָעֵנְיָן בְּהַחֲלוּם הוּא מַה
שֶׁהַשֶּׁקֶר נִדְמָה לְאֵמֶת, וְזֶהוּ דְּאֲנִי יִשְׁנָה בְּגִלּוּתָא הֵינּוּ
כְּחוֹלָמִים, וְזֶהוּ מַה שֶׁאֲמַר הַמֶּן²³ "יִשְׁנֹנוּ עִם אֶחָד", פְּרוּשׁ
"עִם אֶחָד" הֵינּוּ כְּמֹ שְׂכָתוֹב²⁴ "גוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ", דְּעַם
יִשְׂרָאֵל הֵם גוֹי שְׂבִיכְלָתָם לְהַמְשִׁיךְ אֶחָד גַּם בְּאֶרֶץ הַלְזוֹ
הַגְּשֵׁמִית, דְּ"אֶחָד" הוּא רֵאשִׁי תְּבוּתָא²⁵: (האות) א' מוֹרָה
עַל אֵין סוּף, אֲלוּפּוֹ שֶׁל עוֹלָם, (האות) ח' מוֹרָה עַל שְׁבַע

(20) שיר השירים ה, ב. וזהו חלק ג צה, א.

(21) תהלים קכ, א, וראה תורה אור פרשת וישב [מאמר]
דיבור המתחיל שיר המעלות ושם הוא באופן אחר קצת.

(22) ברכות נה, ב. עיין שם.

(23) אסתר ג, ח. וראה תורה אור שם [מאמר] דיבור המתחיל
והנה אנחנו מאלמים פרק ג.

(24) שמואל ב, ז, כג.

(25) סמ"ק הובא בבית יוסף אורח חיים סימן סא.

(26) ברכות יג, ב.

(27) משלי ג, ו. וראה טור ושלחן ערוך אורח חיים סימן רלא
באריכות.

(28) קהלת יעקב ערך המן. וראה גם כן חולין קלט, ב.

ובראשית רבה פרשה טז, ד.

(29) מאמר ר"ל הובא במאורי אור עמוד א אות קפב. וראה
גם כן ערכי הכנויים - לבעל סדר הדורות - ערך אחשוורוש.

(30) ראה שער היחוד והאמונה פרק ז.

כשישראל עושין רצונו של מקום, בב' אופנים: ע"פ טעם ודעת או במסירות נפש, מתגלה אור עצמי. ולכן נדדה שנת המלך, ע"י תלמידי מרדכי שפעלו מס"נ אצל כל ישראל, שנקראו במגילה יהודים ע"ש ההודאה והביטול שלמעלה מטעם ודעת

להיותם יהודים שומרי תורה ומצוות, דזהו מסירת הקן
 "ודתיהם שנות מפל עם", והלשין פי "את דתי המלך
 אינם עשים", וכנתנו היתה לנקם מפל היהודים כמו
 שכתוב³¹ "צורר כל היהודים", שהיה שונא את
 היהודים איזה שהיה והשתדל לפעל להשמיד להרג
 ולאבד חס ושלום את כל היהודים, ואם חס ושלום היו
 לא תהיה היו כופרים, היתה הגזרה בטלה, והם עצמו
 במסירות נפש שהיו מוסרים עצמם להרג חס ושלום
 ולא לעבר על דת, והתעוררות זו היתה על ידי תלמידי
 מרדכי שעמדו במסירות נפש בלמוד התורה ושמירת
 קיים המצות בהדור מבלי שימת לב לגזרות הקן
 הצורר, וכזה פעלו התעוררות גדולה בישראל שעמדו
 כל השנה במסירות נפש, וזהו שבכל המגלה נקראים
 ישראל בשם "יהודים", וכמו שכתוב³² "איש יהודי היה
 בשושן הבירה", והגם שהיה משבט בנימין נקרא איש
 "יהודי", וכן כל ישראל נקראים במגלה זו בשם
 "יהודים" על שם ההודאה וביטול למעלה מטעם ודעת,
 ועל ידי המסירות נפש שלהם הגיעו בבחינת עצמות
 אין סוף להמשיך בחינת גלוי אור עצמי.

ה' והנה בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, אז
 הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל, דאז
 הוא זמן שהוא כביכול ער, והינו גלוי אור עצמי, דהנה
 רצונו של מקום הוא שהתחתונים ימשיכו את האורות
 והגלויים העליונים על ידי העבודה דתורה ומצוות
 בעבודתם, בכח עצמן, והם בשני אפני עבודה, הראשון
 בסדר והדרגה באהבה שעל פי טעם ודעת, והשני
 העבודה דמסירות נפש, דבאפן הראשון הוא עבודת
 הבורים במצוות לא תעשה לרחות את כל דברים
 האסורים על פי התורה ובמצוות עשה לעשות בלי
 לאלקות, ובאפן השני הוא בעבודת הנסיונות שבאים
 במסירות נפש, דעל ידי העבודה דאפן הראשון הוא
 המשכת אורות וגלויים העליונים דסדר השתלשלות,
 ועל ידי העבודה באפן השני הוא המשכת אור עצמי
 שלמעלה מהשתלשלות, וזהו דעקר הנס [ד]פורים הוא
 מה שבבילה ההוא נדרה שנת המלך מלכו של עולם,
 שנמשך גלוי אור עצמי דעצמות אין סוף ברוך הוא,
 והמשכה זו היתה על ידי המסירות נפש שלהם שעמדו
 כל השנה במסירת נפש בפעל ממש, פי הגזרה היתה

המן עשה עץ גבוה נ' אמה, כי רצה לקבל מהמקיף דבינה, שלמעלה מהשגה. אבל
 כשנדדה שנת מלכו של עולם, נמשך גם מהמקיף בפנימיות ובגילוי, ונעשה ישועה לכל
 ישראל

למעלה מהשגה, וזהו³⁷ דספירת העמר סופרים רק מ"ט
 יום, דהינו מ"ט שיערי בינה, שזה יכולים להמשיך
 באתערותא דלתתא, אבל שער הנו"ן הוא מה
 שלמעלה מהמשכה על ידי אתערותא דלתתא, ועל כן
 עשה הקן את העץ גבה חמשים אמה, שהגביה עצמו
 לקבל מבחינה שלמעלה מהשתלשלות שמהמקיף
 יכולים לקבל, דכל זה בעת השנה, אבל כאשר נדרה

וזהו שהמן עשה עץ גבה חמשים אמה, והינו שהפך
 לקבל משער הנו"ן (החמשים) דבינה שלמעלה
 מהשגה, דחמשים³³ שיערי בינה נבראו בעולם, מ"ט
 (49) שיערים נמסרו למשה, ושער הנו"ן הוא מה
 שלמעלה גם מהשגת משה, דכמו שבל"ב (32) נתיבות
 חכמה, הנה נתיב הל"ב³⁴ הוא נתיב לא ידעו עיט³⁵,
 הנה כן בהחמשים שיערי בינה³⁶, הנה שער הנו"ן הוא

לא ידע ולא אתידע, כביכול כאדם שאינו משיג מהות הנשמה
 שבו. - כן יש עיט בלעומת זה (תרגום איוב שם) ונתיב זה לא
 ידעו, כי מפנימיות המקיף אין יכולים לינק (דיבור המתחיל וירד
 העיט בספר בראשית להצמח צדק - שלא נדפס עדיין - ודשנת
 תרנ"ח לאדמו"ר מהורש"ב נשמתו עדן - בארוכה).
 (36) ראה לקמן [מאמר] דיבור המתחיל אז שירי גוי עלי באר
 פרק ג.
 (37) ראה בכל זה לקוטי תורה פרשת במדבר דרוש מעט
 תוספת ביאור על ענין וספרתם.

(31) אסתר ט, כד. וראה שיחת פורים תש"א.
 (32) אסתר ב, ה. וראה מגילה יג, א.
 (33) ראש השנה כא, ב.
 (34) תקוני זוהר תיקון ל בתחילתו. פרדס שער יב פרק ג.
 (נתיב הא' והג').
 (35) איוב כח, ז. - עיט הוא משיח (פרקי דרבי אליעזר פרק
 כח - ובדפוס ורשא תרי"ב נשמט! וראה רש"י בראשית טו, יא),
 פנימיות עתיק שיתגלה לעתיד לבוא. ונתיב - הל"ב, אור הכתר
 שבחכמה, פנימיות אבא פנימיות עתיק - לא ידעו עיט, הוא כענין

12 וּכְמֵאֲמַר³⁹ וְהִמְתַּנְשָׂא מִימּוֹת עוֹלָם, דִּימּוֹת עוֹלָם הוּא
13 בְּחִינַת זְעִיר־אֲנֶפֶיט שֶׁרֶשׁ וּמִקּוֹר הַזְּמַן, אָבֵל אֹר אֵין
14 סוֹף בְּרוּךְ הוּא מְתַנְשָׂא מִימּוֹת עוֹלָם, וּכְמֵאֲמַר⁴⁰ "צוּפָה
15 וּמִבֵּיט עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת", וְכֵלָם נִסְקָרִים בְּסִקְיָה
16 אַחַת⁴¹, וּכְמוֹ שֶׁכְּתוּב⁴²: "בְּרַגְעַ קִטָּן עֲזוּבָתִיךָ, וּבְרַחֲמִים
17 גְּדוֹלִים אֶקְבָּצֶךָ", דְּלִכְאוּרָה אֵיךְ נִקְרָא כָּל אַרְיֵכַת זְמַן
18 הַגְּלוּת "רַגְעַ קִטָּן"? אֵלָּא בְּשִׁיבוֹא מָשִׁיחַ בְּמַהֲרָה וְיִתְגַּלּוּ
19 הַרְחֻמִּים גְּדוֹלִים, אֲזַי הֵנָּה יִרְאֶה כִּי כָּל אַרְיֵכוֹת הַגְּלוּת
20 הוּא רַגְעַ קִטָּן, וְכֵאֲשֶׁר נִדְּדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ אֲזַי וַיֹּאמֶר
21 לְהִבְיָא אֶת סִפְר הַזְּכָרוֹנוֹת דְּבָרֵי הַיָּמִים, שֶׁנִּמְשָׁף גַּם
22 בְּשֶׁרֶשׁ הַזְּמַן, וּמִזֵּה נִמְשָׁף יְשׁוּעָה כְּלִלִית לְכָלֵּל יִשְׂרָאֵל.
פּוּרִים, ש"ת

1 שְׁנַת הַמֶּלֶךְ אֲזַי הֵנָּה גַם הַמִּקְיָה נִמְשָׁף בְּפָנִימִיּוֹת, וּכְמוֹ
2 שֶׁעַר הַנּוֹ"ן דְּבִינָה, הֵגַם שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מַלְהִיּוֹת נִמְשָׁף
3 בְּאַחְצֵרוֹתָא דְלִתְתָּא, מְכַל מְקוֹם נֶאֱמַר "תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים
4 יוֹם", וְהֵלֵא אֵין סוּפְרִים רַק מ"ט יָמִים, אֵךְ זֶהוּ שְׁעַל
5 יְדֵי סְפִירַת הַמ"ט יוֹם נִמְשָׁף מִמֵּילָא גַם שֶׁעַר הַנּוֹ"ן,
6 וְזֶהוּ דְכֵאֲשֶׁר נִדְּדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ, שֶׁנִּמְשָׁף הָאֹר פְּנִימִי
7 בְּבְחִינַת גְּלוּי, אֲזַי גַּם הָאֹר אֵין סוֹף שְׁלִמְעָלָה
8 מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת נִמְשָׁף גַּם כֵּן בְּבְחִינַת פְּנִימִיּוֹת דּוּקָא, וְזֶהוּ
9 "וַיֹּאמֶר³⁸ לְהִבְיָא אֶת סִפְר הַזְּכָרוֹנוֹת דְּבָרֵי הַיָּמִים", דְּהֵינּוּ
10 שֶׁהִמְשִׁיף גַּם בְּבְחִינַת שֶׁרֶשׁ וּמִקּוֹר הַזְּמַן, דְּהֵנָּה עֲצֻמוֹת
11 אֹר אֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא הוּא לְמַעַלָּה מִגְּדָר הַזְּמַן,

(41) ראש השנה יח, א. וראה בכל זה עטרת ראש שער ראש
השנה פרק ד ואילך. לקמן מאמר שלאחר זה [כי עמך מקור חיים]
סוף פרק ג.
(42) ישעיה נד, ז.

(38) אסתר ו, א.
(39) ברכת יוצר אור. וראה לקוטי תורה [מאמר] דיבור
המתחיל להבין כו' מי א"ל כמוך פרק ג.
(40) ברכת זכרונות [במוסף של ראש השנה].

ט. ששת המדות חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד.

ספר השיחות - ה'תש"ב-תש"ג בלה"ק

21 חוגים קטנים של מתנגדים קנאים בלבד, התבטאו
22 מזמן לזמן באימרות חריפות נגד חסידות וחסידים.
23 ספר ה"תניא" של הרבי, "ספר של בינונים", על
24 הסבריו הרבים ועצותיו הקולעות, איך למצוא מומי
25 בני אדם ולתקנם - פתח עיניהם של עשרות אלפי
26 יהודים בכל תפוצות ישראל, בגולה ובארץ ישראל.
27 ספר ה"תניא" היה לספר החיים של גדולים וקטנים:
28 איך הגאון הגדול ביותר מוכרח להיות עובד ה', ואיך
29 היהודי הפשוט ביותר יכול להיות עובד ה'.
30 אז התברר לכולם מה חידשה החסידות לגבי
31 תורת המוסר. עדת החסידים בכלל וחסיד חב"ד
32 ביחוד, שגשגו וגדלו בכמות ובאיכות בהצלחה אלקית.
33 דבר זה עורר שנאה כבושה וקנאה בלב שארית
34 המנגדים לתורת ושיטת החסידות בכלל, ולשיטת
35 חסידות חב"ד ביחוד.
36 * * *

37 ישנו מאמר החכם⁶³: "לכל השנאות יש תקנה חוץ
38 משנאה הבאה מחמת קנאה שאין לה תקנה לעולם".
39 לדאבון לב, כלל מאמר אמיתי זה גם את ארזי הלבנון
40 שבעדת בעלי המוסר.

קטע משיחת בוקר יום ב', ח' שבט, שיקאגא
1 בעולם המתנגדי חידשו לאחרונה את השאלה
2 הנושנה - מה חידשה החסידות לגבי תורת המוסר?
3 היתה תקופה שגאוני התורה סברו שהעיקר הוא
4 לימוד התורה, ולשם תיקוני עבירות ותיקוני המדות,
5 סגפו את עצמם בסיגופים שונים וערכו גלות.
6 באותה תקופה, כשיהודי למד פרק בספר "חובות
7 הלבבות" או מאמר ב"שערי תשובה" לרבנו יונה, או
8 בספר "ראשית חכמה" - היתה לכך השפעה גדולה
9 ביותר שהביאתו ללב נשבר ונדכא ולתיקון המדות.
10 כשהרבי - בעל ה"תניא" והשולחן ערוך - פרסם
11 את שיטתו, תורת חסידות חב"ד, היתה מהלכת בין
12 גאוני ישראל בעולם - במשך עשרים שנה - השאלה:
13 מה מחדשת החסידות לגבי המוסר?
14 כעבור כמה שנים, התפשט מאד ספר ה"תניא"
15 של הרבי בין כל חוגי היהדות, מגדולי הגאונים עד
16 ליהודי הפשוט, ועל אף הדילטוריה של המנגדים על
17 תורת ושיטת החסידות - תפסה שיטת החסידות
18 הכללית ותורת חסידות חב"ד ביחוד, את מקומה בחיי
19 היהדות הכללית, והשאלה "מה חידשה החסידות
20 לגבי מוסר" החלה להחוויר ולהיעלם.

לחלוטין את המגידות הקללנית שהשפילה וקיללה 45
את היהודי הפשוט בדרשותיה המוסריות. 46
גאוני העולם, מנהיגי ישראל, מתנגדי שיטת 47
החסידות, בראותם את הכשלון הקטסטרופאלי של 48
ה"מגידים" הקשים והנרגזים, וברצותם לרומם את 49
דרך המוסר וליצור בעיני ההמונים את הדעה שמוסר 50
מעורר לעבודת הבורא, ושכולם, גם גדולי הגאונים 51
והצדיקים, זקוקים לעזרת המוסר לעבודת הבורא - 52
השתדלו ויצרו כת של "מוכחים". 53
המוכחים הצטיינו בגישתם העדינה 54
וברעיונותיהם הנעלים, כמו המגיד מדובנה במשלו 55
הגאונים שהתאים לכל ענין וענין. 56
דרך המוסר תפסה מקום חשוב אצל גדולי גאוני 57
עולם, ובפרט אחרי שהגאון מוילנה קרא אליו את 58
המגיד מדובנה שיבוא להטיף לו מוסר - היה ענין 59
התוכחה לחלק חשוב בעבודת הבורא. 60
כעבור כמה שנים חזרה דרך המוסר אל פרצופה 61
הנלהב, והמשיכה להסביר בהרחבה את משפט 62
הרשעים ושכר הצדיקים, אבל בלי קללות ובלי 63
הנמכת והשפלת רוח האדם. 64
על כיוון זה במוסר, פעל רבות המגיד מקלם 65
בכשרון ההטפה ולשון הלימודים הבלתי רגיל שלו. 66
כשהיה המגיד מקלם מתאר בדרשותיו המוסריות 67
את הגיהנום וגן העדן, מצייר צורתם של שבעת 68
מדורי הגיהנום ואת ה"אנשים היפים" המתהלכים 69
בהם עם העונשים השונים שמענישים אותם - היו 70
השומעים נתקפים ברגש של אימה ופחד והיו מזילים 71
דמעות ובוכים ומייללים. 72
במיוחד היתה קמה יללה בין הקהל, כשהיה 73
מתאר את הכאבים המשונים ואת צעקותיהם 74
שוברות הלב של האנשים הפשוטים - אז היו רבים 75
מתעלפים מרוב מורא ופחד. 76
גם כשהיה המגיד מקלם מתאר בפיו המפיק 77
מרגליות את היכלות גן העדן על כסאות הזהב שלהם 78
ועל החדרים המשובצים פנינים ומרגליות, כתרי 79
העטרות על הראשים והתענוגים הנעלים שבגן עדן 80
- היה רגש של שמחה מיוחדת מקיף את קהל 81
השומעים. ובמיוחד היה מעורר שמחה גדולה כשהיה 82
מתאר את סעודת הליוות העתידה לבוא עם שור 83
הבר והיין המשומר, וכל זה היה מביא להתעוררות 84
גדולה וליראת שמים. 85
כך הלכה ונמשכה השתלשלות תורת המוסר 86
מדור לדור באופנים שונים, עד שחכמי מוסר 87
מסוימים החלו להשתמש ברעיונות חסידיים, הכניסו 88
את ספר ה"תניא" בארון ספרי המוסר. במיוחד 89

ברשימותיי ישנה רשימה ארוכה על נסיעתו 1
המפורסמת של הרבי הגאון בעל ה"צמח צדק" 2
למינסק ולוילנה, וגדולי גאוני הסביבה ההיא קבלוהו 3
בהדרת קודש. באחת ההתוועדויות המיוחדות אז, 4
שאל אחד מזקני גאוני מינסק את השאלה: "מה 5
חידשה החסידות לגבי מוסר?". 6
הרבי ה"צמח צדק" שאלו אם למד את ספר 7
ה"תניא"? והגאון הנ"ל ענה בשלילה. 8
ויאמר לו הרבי ה"צמח צדק": אכן, אצלו - אצל 9
הגאון הנ"ל - לא חידשה ולא פעלה החסידות כלום, 10
ומסופק הוא - ה"צמח צדק" - אם גם תורת המוסר 11
פעלה בו משהו. 12
בשאלה קנתרנית זו, השתמש לפני חמשים- 13
ששים שנה, אותו חלק רע ומחרחר ריב שבעדת 14
מנגדי החסידות והחסידים, ואלה הם בעלי מעשי 15
התעתועים שהסיתו את החלק הטוב והתמימותי 16
שבעדת מנגדי החסידים והחסידות והביאו לחרפת 17
עולם. 18
אחרי - אומר הרבי ה"צמח צדק" - שחיים יובל 19
שנים בעיר שחלק גדול מתושביה הם חסידים 20
ונפגשים אתם פנים בפנים, בימות החול, שבת 21
ומועדים, ועדיין חוזרים על השאלה הנושנה "מה 22
פעלה החסידות לגבי מוסר" - ספק גדול אם גם 23
תורת המוסר פעלה משהו. 24
חידושה של דרך החסידות - אומר ה"צמח צדק" 25
- לגבי דרך המוסר, הוא: דרך המוסר היא לשבור, 26
להשפיל, להנמיך ולחטט בפסולת. ואילו דרך 27
החסידות היא להסביר, להגביה ולרומם ולמצוא את 28
הכוחות החבויים במה לרפא מומי בני אדם ולעורר 29
שאיפה לנעלה ולמעודן. 30
* * * 31
כל זה אירע לפני כמאה שנה ויותר. במשך 32
הדורות, בחסדי השי"ת, ביארו הרביים שלנו, נשיאי 33
החסידות הכללית ונשיאי חסידות חב"ד בהדרת 34
קדושתם, את תורת החסידות בביאורים והסברים 35
ברורים ובהירים, ואין כבר מקום כלל לשאלה "מה 36
חידשה החסידות לגבי מוסר". 37
גם שיטת המוסר נשתנתה מאד במשך מאת 38
השנים האחרונות ומוסיפה להשתנות מזמן לזמן. 39
שיטת החסידות המפורסמת באהבת ישראל, 40
שמורנו הבעל שם טוב נ"ע יסדה, ועבודת ההסברה 41
הנרחבת שתלמידיו, החבריא קדישא ותלמידיו 42
תלמידיו, עשו לקרב יהודים פשוטים ולשרש את 43
עם-הארצות, בדרכי קירוב והשפעה - עירערה 44

האטעל" (נ.י.) אכסניתי הזמנית - דברתי בהרחבה על
מטרות בואי למדינה זו בשליחות ההשגחה העליונה
- כשליחותו של כל יהודי שההשגחה העליונה
מובילה אותו לשם כוונה רוחנית, ככתוב⁶⁶ "מה'
מצעדי גבר כוננו" - שזה לא רק כדי להשיג, בעזה"י,
עזרה לבני תורה מחוץ למדינה, אלא גם לעשות
ולפעול, בעזה"י, בהרחבת אהלי תורה במדינה זו.
בזמן שעבר מאותה אסיפה, ראיתי והרגשתי באי
שביעת רצונם והתנגדותם של אנשים מסוימים, בכל
זאת התעלמתי מכך, ובלב קשה ושבור מהמצב
הגשמי של אחינו בני ישראל שי' מעבר לים ומהמצב
הרוחני הקשה והמר של אחינו בני ישראל שי'
במדינה זו, התפללתי בדמעות ובתחינה אל אבותי
הקדושים, שיעוררו רחמים רבים על יתומם היחיד,
שלא ייסחף ח"ו בזרם המים הרבים, ויעניקו לו
ולעזריו כוח והצלחה בהרצת תורה ביראת שמים
ובעבודה רחבה בהחזקת היהדות.
שתי שנות העבודה הקשה בפדיון שבויים ובעבודת
הרצת התורה, הניבו ב"ה הפרי הטוב ביותר.
עבודתי, באומר ובכתב, הפריכה את הסיסמה
המזוייפת "אמריקה שונה, באמריקה לא יכולים
להיות אותו יהודי ולנהל אותם חיים וחינוך כמו בבית
העתיק".
במשך כמעט השנתיים שנסדו וקיימים בעזה"ש
כתבים אלה, שורש ב"ה עמוד הקלון של הסיסמאות
האמריקניות: "אמריקה אחרת", "באמריקה הכל
מותר", "הצדקות האמריקאיות מכסות על מצוות"
וכדומה.
שתי שנות עבודה זו בדרך השי"ת בהצלחה
רוחנית, שנראה לכל שזו עזרה אלקית, לא עבודת
אנוש.
זה בודאי רק הזכות והתעוררות רחמים רבים של
הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים, שבנסיבות
קשות כאלו, ולנוכח עבודת התנגדות קשה, כפי
שאתם יודעים בעצמכם,
ברשימותי היום-יומיות רשום הכל, דבר דבר על
אופנו, כל העוזרים רשומים בשער הכבוד והזכות,
וכל המפריעים רשומים בעמוד הקלון.
בכל זאת רואים כולם את ישועת ה', מה
שהצליחו לפעול באופן ישיר ובלתי ישיר בשדה
התורה וחיוק היהדות.

* * *

בחמש-עשרה השנים האחרונות השתמשו גאוני
בעלי המוסר בדרשותיהם ושיחותיהם במרכזי
המוסר שבישיבות הגדולות, בהסברים ודברי
התעוררות חסידיים שונים.
ואחרי כל זה עוד שואלים "מה חידשה חסידות
לגבי מוסר?".
כשאדם העוסק בתורת המוסר עדיין שואל זאת
היום, הרי זה סימן מובהק למדת הפעולה שפעלה בו
תורת המוסר. כשרואים תלמיד ישיבת "תומכי
תמימים", מראהו והנהגתו ביראת שמים - מיותר
כבר להסביר מה באמת פעלה וחידשה תורת
החסידות.
חסידות מחיה את האמונה היהודית האיתנה בה',
את חיבת התורה וקיום המצוות, ואת המדה הנעלית
ביותר של אהבת ישראל המלווה בתוקף הדעת
העקשני של "יהי מה, יהודי אנכי תמיד בכל מקום ובכל
זמן".
השאלה כיום "מה חידשה החסידות" או כפי
הסגנון החדש "לשם מה ללמוד חסידות כשישנה
תורת המוסר" - היא ביטוי של התנגדות עיוורת
הנובעת מספחיו גרעיני מעין נרפש.
* * *
עשר השנים - מתמוז תר"ץ כשנסעתי ממדינה זו
עד אדר שני ת"ש כשחזרתי למדינה זו - הרהרתי
בהקמת התורה ביראת שמים באמריקה. בניתי
בעזה"י את חב"ד על ידי הרבנים ותלמידי "תומכי
תמימים", בתקווה שהם יהיו הצינורות, שיביאו
בעזה"י את המים החיים של תורת החסידות חב"ד
ודרכי החסידות אל בני תורה תלמידי הישיבות, ובני
התורה תלמידי הישיבות הסופגים בקרבם את רוח
"תומכי תמימים ליובאוויטש", יהיו בעזה"י פנס אור
תורה תמימה ברחוב היהודי, שהבתים היהודיים
באמריקה יוארו בעזה"י בקיום מצוות מעשיות.
"רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום"⁶⁴.
נסיעתי מפולין ללטביה⁶⁵ היתה עלי קשה כמו נסיעתי
מרוסיה, וכשם שמרוסיה נסעתי בעל כרחי, כך עזבתי
את פולין - ללטביה - גם כן בעל כרחי. וההשגחה
העליונה הביאתני כעת לאמריקה כדי לפעול ולהנהיג
את עבודת הרבצת תורה ביראת שמים וחיוק
היהדות.
מיד באסיפה הראשונה - במלון "גרייסטאן

(66) תהלים לו, כג.

(64) משלי יט, כא.

(65) ראה "היום יום" ע' 10.

מתביישים בהילוכם היהודי, זקן, פאות וציצית,
דיברתי מנקודת המבט של גאון יעקב. לא דיברתי
ואינני מדבר על נקודת המבט ההלכתי, אם ההלכה
היא כדעת המחמירים או כדעת המקילים, התיחסתי
רק לנקודת המבט של גאון יעקב.

מדוע מחללים את גאון יעקב? - הרבנים - מחוץ
לבתי הכנסת שלהם - מתביישים בתפקידם כרבני
ישראל. בהלכם ברחוב הם רוצים להתערב בין כל
המהלכים ברחוב, הם עושים כל אשר ביכלתם
בהילוכם ובתלבושתם שלא יכירו בהם "חלילה"
שהם נושאים את התפקיד של מנהיגים רוחניים
יהודיים.

הלב היהודי שותת דם כשרואים את המנהיגים
הרוחניים של אומות העולם גאים בלבושם, אין הם
רוצים להתערב עם הולכי הרחוב, הם נושאים את
תפקידיהם הרוחניים ברחוב ובחברה באותה מדה
כמו במנזר, ואילו הרב היהודי - להבדיל באלף אלפי
הבדלות - נחות בתוכו, לפני שהוא יצא לרחוב הוא
בודק את עצמו שלא יהיה ניכר עליו תפקידו הרוחני,
ובכך הוא מחלל את גאון יעקב.

כאמור, נאמר כל זה מתוך נקודת המבט של גאון
יעקב, ואילו חוסר האונים הרוחני של הרבנים, לא זו
בלבד שמראה - במחילת כבודם - על קטנותם ועל
אי הערכתם את תפקידם הרוחני, הרי זה משפיע
מאד לא טוב על העדה, ומביא לאיסורים שונים,
דרבנן דאורייתא.

בודאי אין זה הגיוני, הביטוי של האדם הרגיל
"אם למנהיג הרוחני הדבר מותר - הרי הוא מותר
גם לי" - הרי יש בכך הבדל של להבדיל, בין מה
שהמנהיג הרוחני עושה למה שהעדה שלו עושה.
המנהיג הרוחני עושה כפי שהדבר הוא על פי דין
כדעת המתירים, ואילו אנשי עדתו עושים איסור
דאורייתא. אך, הרוב של הרוב אינו יודע מכך
ומסתכל רק על ההתחזות החיצונית.

לדוגמא:
תגלחת הזקן. הרבנים ובני התורה עושים זאת על
פי דין כדעת המתירים, ואילו חברי העדה עושים
זאת בדרך הפשוטה, וכל פעם שהם מגלחים את
זקניהם הם עוברים על חמשה לאוין, צא וחשוב כמה
אלפי לאוין דאורייתא עוברים ר"ל יהודים בגלל
רשלנות הרבנים.

יתירה מזו: הרבה אברכים אתם דיברתי אודות
טהרת המשפחה, אמרו לי, שזמני הטהרה נשמרים

כעת באתי לשיקאגא לבקש מיהודי שיקאגא את
עזרתם למרכז ישיבות "תומכי תמימים ליובאוויטש".
וברצוני להבהיר בפניכם את עמדתי ועיקרי היסוד
של עבודתי הכללית בכל השטחים הנוגעים לכלל
ישראל הן ברוחניות והן בגשמיות.

תכניות עבודתי בהרבצת התורה ביראת שמים
וחיזוק היהדות, מבוססות על יסודות הקודש שקיבלתי
בעשרים וחמש השנים שזכיתי לשמש את אבי הקדוש
ואת גדולי הרבנים הגאונים בעסקנות הכלל.

הרבי - בעל ה"תניא" והשולחן ערוך - מקדיש
חלק מיוחד באחת מאגרות הקודש שלו⁶⁷ שלא
לכעוס על מנגדים ושלא לשאת עליהם לב, בהסבירו
שהם לא יותר מאשר שלוחים. משמעות הדבר
בעינינו, שאין לכעוס, אלא יש להצטער ולרחם על
אלה שבחרו להם שליחות כזו להיות מנגדים על
הרבצת תורה ביראת שמים והחזקת התורה.

אני דואב רבות על המנגדים על אופן הרבצת
תורה ביראת שמים ברוחה של "תומכי תמימים
ליובאוויטש" והחזקת היהדות ברוחה של
ליובאוויטש, ומצטער אני מאד על נחיתותם
וקטנותם, הרי באמת רחמנות גדולה עליהם.

* * *

אתם, רבנים מיוחדים באמריקה, צריכים
ומוכרחים לחוש ולהרגיש בדרשת חז"ל⁶⁸ על הפסוק
"ואשימם בראשיכם", על רבנים בכלל ויחידי סגולת
הרבנים בפרט, להבין את רצינות המצב הרוחני
היהודי באמריקה, ולקבל על עצמם את העבודה
הנכונה בהרבצת התורה וחיזוק היהדות, כפי שעשו
גדולי התורה ב"בית הישן".

רבנים בכלל ויחידי הסגולה שבהם בפרט! מילא
תפקידכם, את חובכם הקדוש לאלקי ישראל, לתורת ישראל,
לעם ישראל, באומר ובמעש.

זה שנה וחמשה חדשים שאני תובע מהרבנים
ומפנה תשומת לבם, שבתור מורי הדרך, צריכים
ומוכרחים הם לנקוט עמדה תקיפה בענין כשרות
החינוך.

על מה שמכניסים בסירים היהודיים, ישנם
משגיחים ורבנים מכשירים, ואילו במה שמותר
להכניס בראשי ילדי ישראל - אין משגיחים
והכשרים.

לעתים קרובות הבעתי את דעתי בפומבי על אזלת
היד של רבנים ושו"בים מסויימים במה שהם

16 ושש שנות (תמוז תרנ"ה - שבט תש"ב) - עבודת
17 הכלל שלי, עברתי ב"ה הרבה זמנים שונים, התנגדות,
18 עלילות, מאסרים, והשי"ת הצליח לי לבצע את
19 השליחות שהוטלה עלי.
20 בטוח אני בעזרת השי"ת שסוף כל סוף תהיה
21 לעבודתי הקשה ההשפעה הנכונה על הרבנים
22 והישיבות, ובמשך שנה, ולכל היותר שנתיים, יוכר
23 השינוי.
24 מה שנפעל ב"ה בזכות הוד כבוד קדושת אבותי
25 רבותינו הקדושים במשך השנתיים, מחזק את תקוותי
26 שבעוד שנה, ולכל היותר בעוד שנתיים, ידברו
27 המעשים בעזה"י בעד עצמם.
28 בטוח אני, שדגל "תומכי תמימים ליובאוויטש"
29 כבר הורס ב"ה גם באמריקה, ו"תומכי תמימים"
30 צומחת, ובעזרת-השם תוסיף ותצמח מחודש לחודש
31 ומשנה לשנה בגשמיות וברוחניות.

ח' שבט, תש"ב שיקאגא

1 כדן, אך נשותיהם מתביישות ללכת למקוה, באמרן
2 מדוע מתבייש הרב לגדל זקן, אם המנהיג הרוחני
3 מתבייש ביהדות העתיקה, מדוע הן צריכות להתנהג
4 לפי היהדות העתיקה?
5 * * *
6 אין אני מתנצל על מה שאני תובע מהרבנים
7 תיקונים שונים. תבעתי, אני תובע ואתבע יותר ויותר,
8 עד שהרבנים יראי האלקים יהיו בעזה"י ביתר תוקף
9 הדעת, וקרן הרבנות תועמד על מעמדה הנכון.
10 את הדיבור אל הרבנים וראשי הישיבות ותלמידי
11 הישיבות והתביעה מהם לתיקונים שונים ובעיקר
12 בחינוך הכשר - אני מקבל כתפקיד שליחותי שאני
13 מוכרח בעזה"י לבצע בכל הנסיבות.
14 לא מפחידה אותי שום עבודה קשה, כך לא
15 הפרעותיהם של המנגדים. במשך למעלה מארבעים

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז אדי"ש תרצ"ה

פורקערסדארף, אצל ווין

אל ידידינו אני"ש בעי"ת תל אביב יע"א,
ד' עליהם יחיו

1 שלום וברכה.

2 הטע"ג שלהם מהתועדותם בסעודת מצוה אהבת
3 רעים, וברכתם בשמחת פורים וברפואה שלמה קבלתי
4 בשמחה, ועניתי אמן כן יאמר ד', וכל המברך יתברך בכל
5 מילי דמיטב מנפש ועד בשר.

6 השי"ת יחזק בריאותכם ובריאות בני ביתכם יחיו,
7 ויזמין לכם פרנסתכם בריוח ובמנוחה, שתוכלו לקבוע
8 עתים לתורה ועבודה שבלב זו תפלה, ותחזרו אותה

9 העטרה הישנה שעטרו הוד כ"ק אבותינו רבותינו
10 הקדושים זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע את ארץ הקדש ת"ו
11 בלימוד ודרכי החסידות.

12 ולכל לראש להרבנות האהבה והאחדות בתוככי אני"ש
13 שי, איש את רעהו ידברו ואיש את רעהו יעזורו באחוה
14 ובחיבה בעניני הפרט כידידים נאמנים, וכולם יחדיו
15 להשתדל בדבר שמירת קביעות השיעורים בלימוד, ולסדר
16 זמני התועדות ולהתעניין וליטול חלק בכל מוסדי הצבור
17 בחיזוק הדת והיהדות.

18 והנני ידי"ע הדו"ש וטובתם והצלחתם והמברכם
19 בגשמיות וברוחניות

20 יוסף יצחק

אג"ק מוהריי"צ כרך יז

המשך ביאור למס' חולין ליום חמישי עמ' ב

7 תושב] אֶתָּה מְצֻוֶּה לְהַחְיֹתוֹ, שנאמר בו (ויקרא כה לה) 'גֵּר וְתוֹשֵׁב וְחַי
8 עִמָּךְ; וְזֶה (עובד כוכבים) אִי (אין) אֶתָּה מְצֻוֶּה לְהַחְיֹתוֹ.
9 (סימן, שְׁבֶת חוֹרֵשׁ וְכֹלָאֵי זְרָעִים אוֹתוֹ וְאֵת בְּנֵי וְשִׁלּוֹת הַקֶּן).
10 התבאר לעיל שאיסור אכילה בבשר בחלב נלמד מ'לא תאכל כל
11 תועבה'. מקשה הגמרא: אֵלֶּא מַעְתָּה - מאחר שלמדנו שאסרה
12 תורה באכילה כל דבר 'תועבה',

1 הגמרא: אֶמָּר לָךְ רַבִּי מֵאִיר, הָאִי 'א' יֵשׁ לְדִרוֹשׁ מִמֶּנּוּ לְהַקְדִּים
2 נְתִינָה דְגֵר לְמִכְיָה דְעוֹבֵד בּוֹכְבִּים - שאם מצוי גר לתתה לו, לא
3 ימכרנה לעובד כוכבים.
4 שואלת הגמרא: וְרַבִּי יְהוּדָה מַהֵיכֵן יִלְמַד דִּין זֶה. עונה הגמרא: רַבִּי
5 יְהוּדָה סוֹבֵר שֶׁלְהַקְדִּים נְתִינָה דְגֵר לְמִכְיָה דְעוֹבֵד בּוֹכְבִּים לֹא צָרִיךְ
6 קָרָא - אין צריך ללמוד זאת מפסוק, שכן קָרָא הוּא, וְהָאִי-גֵר

ב"ה, י"א אדר ב', תשי"ד
ברוקלין.

הרה"ח הווי"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר שלמה זלמן שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתביו, מכ"ג, כ"ו, כ"ז, כ"ח ולמ"ד אד"ר, וגי', ד', ז' אדר ב' עם המצורפים אליהם, ואחכה לבשו"ט נוספות להענינים שכותב אודותם. כן בטח אם יש אצלו להודיע מה בקשר עם בקור מר שז"ר שי' במחנו, יכתוב גם עד"ז...

נהניתי ממ"ש לי אודות הווי"ח אי"א מוה"ר... ויש להסבירו אשר אין להצטער ממה שלפעמים עוברת שבוע וההכנסה לא היתה כמו ששיער מראש. וכבר ידועה שיטת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקל"ה נבג"מ זי"ע אשר אין לסוחר לעשות באלאנס בכל שבוע ושבוע כ"א מזמן לזמן, כי כמו שבכלל בצד הקדושה צ"ל בחשבון, הרי לאידך גיסא צ"ל זה רק בזמנים המסוגלים, ובפרט שכנראה בהנ"ל הרי זה מבבלל אותו. ומה שעושה החשבון בהנוגע למעשר נכון הוא; אבל ההשפעה מזה על התרחבות והתפשטות והבטחון בהשי"ת, אצ"ל. ונוסף שעל זה גופא נתינת הצדקה סגולה היא הרי אמירת תהלים ג"כ מועיל, ואפשר הי' כדאי שכת"ר ילמוד אותו או יסביר לפניו הענינים המובאים בשער הבטחון דחובת הלבבות.

בהנוגע ללעטערהעד בשביל האגודת נשי ובנות חב"ד, הנה מתעסקים בזה מתאים להצעה שהיתה גם ממקום אחר וכשיתקרב הדבר אל הפועל בודאי יודיעוהו...

ב"ה, י"ב אדר ב', תשי"ד
ברוקלין.

הרה"ג הווי"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ בר אורין ובר אבהן
בנש"ק מוה"ר אברהם שי

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו מכ"ג אד"ר בו כותב ע"ד הביקור במחנה הטי' של הרה"ח איש רב פעלים ובעל מרץ עושה גדולות וכו' מוה"ר שמעון שי' יעקובוביץ אשר הרצה הנ"ל בביהכ"נ וביהמ"ד שלו והשומעים שבעו רצון. שבמילא יש לקוות שיכנסו הדברים ללבם ובמילא תקוים גם הבטחת הכתוב, קרוב אליך הדבר מאד בפ"ך ובלבבך לעשותו. והשי"ת יזכה את כאו"א מאתנו למלאות שליחותו בעלמא דין, כי כל איש הישראלי ה"ה שלוחו כביכול של אדם העליון שעל הכסא, וכמבואר בלקוטי תורה (לרבינו הזקן בעל השו"ע והתניא) ריש פ' ויקרא.

מובן אשר בשליחות זו למלאותה ישנם כמה מניעות ועכובים מגדרו של העולם וחלקו הפרטי של כאו"א, אבל הרי זוהי עצה היעוצה מרז"ל בזה אשר שמחה פורץ גדר, שמחה של מצוה, הן במצות ממש והן בהוראה הכללית שהוא כלל גדול בתורה דבכל דרכיך דעהו, אשר עכ"ז חל מ"ש הרמב"ם בסוף הלכות לולב בענין השמחה. ומסוגלים לזה בפרט ימים אלו ימי אדר דמרבין בשמחה ובפרט בשנה מעוברת שמחמירים (כפסק השו"ע או"ח תקפ"ח סעיף ז') להרבות בשמחה הן באדר ראשון והן באדר שני.

בכבוד ובברכת פורים שמח.

פרשת צו

ו. וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ז. צוֹ אֶת־
 אֹהֶלן וְאֶת־בְּנֵינוּ לֵאמֹר, זֹאת תֹּוֹרַת הָעֹלָה הִוא
 הָעֹלָה עַל־מִקְדָּה עַל־הַמִּזְבֵּחַ כָּל־חִלּוּלָה עַד־
 הַבֶּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תִּקְרָה בּוֹ: ו. וְלִבֶּשׁ הַכֹּהֵן
 מִדּוֹ בֹדֶ וּמִכְנָסִי־בֹדֶ וְלִבֶּשׁ עַל־בָּשָׂרוֹ וְהָרִים
 אֶת־הַדָּשֵׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת־הָעֹלָה עַל־
 הַמִּזְבֵּחַ וּשְׁמֹו אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ: (לוי) ו. וּפָשַׁט אֶת־
 בְּגָדָיו וְלִבֶּשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיא אֶת־הַדָּשֵׁן
 אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה אֶל־מָקוֹם טָהוֹר: ה. וְהָאֵשׁ
 עַל־הַמִּזְבֵּחַ תִּקְרָה בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבֹעֵר עָלֶיהָ
 הַכֹּהֵן עֹצִים בְּבֶקֶר בְּבֶקֶר וְעֵרֶךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה
 וְהַקְטִיר עָלֶיהָ חֲלָבֵי הַשְּׁלָמִים: ו. אֵשׁ תָּמִיד
 תִּקְרָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה: ס (ישראל) ז. וְזֹאת
 תֹּוֹרַת הַמִּנְחָה הַקֹּרֵב אֹתָהּ בְּגִיא־אֹהֶלן לִפְנֵי
 יְהוָה אֶל־פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ: ח. וְהָרִים מִמֶּנּוּ בְּקִמְצוֹ
 מִסֵּלֹת הַמִּנְחָה וּמִשְׁמֶנֶה וְאֵת כָּל־הַלֶּבֶנָה אֲשֶׁר
 עַל־הַמִּנְחָה וְהַקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ רִיחַ נִיחֹחַ אֲזִכָּרְתָהּ
 לַיהוָה: ט. וְהִנֹּתַרְתָּ מִמֶּנָּה יֹאכְלוּ אֹהֶלן וּבְנֵינוּ
 מִצֹּת תֹּאכַל בְּמָקוֹם קָדֹשׁ בַּחֲצֵר אֹהֶל־מוֹעֵד
 יֹאכְלוּהָ: י. לֹא תֹאפֹה חֲמִין חֲלָקֶם נָתַתִּי אֹתָהּ
 מֵאִשִּׁי קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים הִוא כַּחֲטָאת וּכְאֲשָׁם:
 יא. כָּל־זֶכֶר בְּבִנֵי אֹהֶלן יֹאכְלֶנָה חֲקֵעוֹלָם
 לְדֹרֹתֵיכֶם מֵאִשִּׁי יְהוָה כָּל אֲשֶׁר־יִנְעַ בָּהֶם
 יִקְדָּשׁ: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטר שיחות כרך כב ע' 2)

זאת תורת העולה (ו, ב)

והודיעך, שאף-על-פי שתרב בית-המקדש ואין קרבן
 נוגע, אלולי המינוקות שקורין בסדר הקרבנות - לא היה
 העולם עומד. . אם אתם עוסקים וקורים בפרשת עולה
 ושונין בפרשת קרבנות - מעלה אני עליכם כאלו אתם
 מקריבים קרבן עולה לפני, שנאמר "זאת תורת העולה"
 (תנחומא)

מסבך בתורת החסידות, שמעלתה של הקרבת הקרבנות,
 היא לא בעבודה הרוחנית, אלא דוקא שהיא פעלה גשמית

- שחיסת בהמה גשמית ע"ג המזבח. שנה מבטא את
 בחירתו של הקב"ה בישראל, לא מצד מעלותיהם הרוחניות
 של ישראל, אלא מפני רצונו התפשי של הקב"ה. לכן מעשה
 גשמי מביע את הקשר העמוק בין הקב"ה לישראל.
 על-פיה נובל להבין מדוע המדש אומר שאילולי
 המינוקות שקורין בסדר הקרבנות - לא היה העולם עומד,
 כי בשאדם מבגר לומד את תורת הקרבנות, עקר הדגש הוא
 הלמוד והבנת הענין, שנה בעקר פעלה רוחנית. ואלו באשר
 גלד קורא בפרשת הקרבנות, הוא עדן אינו יודע ומבין כלל
 בענין, וכל פעלתו בקריאת פרשת הקרבנות היא רק פעלה
 גשמית.

שני י. וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: י. זֹה קִרְבֵּן
 אֹהֶלן וּבְנֵינוּ אֲשֶׁר־קָרְבוּ לַיהוָה בְּיוֹם הַמִּשְׁחָה
 אֹתוֹ עֲשִׂיתָ הָאֹפָה סֵלֹת מִנְחָה תָּמִיד
 מַחֲצִיתָהּ בְּבֶקֶר וּמַחֲצִיתָהּ בְּעֶרֶב: י. עַל־מִנְחַת
 בִּשְׁמֹן תַּעֲשֶׂה מִרְבַּכַּת תְּבִיאָנָה תִּפְגִּי מִנְחַת
 פִּתִּים תִּקְרִיב רִיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה: יא. וְהַכֹּהֵן
 הַמֹּשִׁיחַ תַּחֲתֵינוּ מִבְּנֵינוּ יַעֲשֶׂה אֹתָהּ חֲקֵעוֹלָם
 לַיהוָה כָּלִיל תִּקְטֹר: יב. וְכָל־מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל
 תִּהְיֶה לֹא תֹאכַל: פ. י. וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
 לֵאמֹר: י. דַּבֵּר אֶל־אֹהֶלן וְאֶל־בְּנֵינוּ לֵאמֹר זֹאת
 תֹּוֹרַת הַחֲטָאת בְּמָקוֹם אֲשֶׁר תִּשְׁחַט הָעֹלָה
 תִּשְׁחַט הַחֲטָאת לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים הִוא:
 י. הַכֹּהֵן הַמַּחֲטֵא אֹתָהּ יֹאכְלֶנָה בְּמָקוֹם קָדֹשׁ
 תֹּאכַל בַּחֲצֵר אֹהֶל מוֹעֵד: כ. כָּל אֲשֶׁר־יִנְעַ
 בְּבָשָׂרָה יִקְדָּשׁ וְאֲשֶׁר יִזֶּה מִדְּמָה עַל־הַבֶּגֶד
 אֲשֶׁר יִזֶּה עָלֶיהָ תִּכְבֶּם בְּמָקוֹם קָדֹשׁ: כא. וְכָל־יֶ־
 חֶרֶשׁ אֲשֶׁר תִּבְשַׁלְּבוּ יִשְׁבֵּר וְאִם־כִּכְלִי נִחֲשֶׁת
 בְּשִׁלָּה וּמִרְק וְשִׁטָּף בָּמִים: כב. כָּל־זֶכֶר בְּכֹהֲנִים
 יֹאכַל אֹתָהּ קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים הִוא: כג. וְכָל־חֲטָאת
 אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדְּמָה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לִכְפֹּר בְּקֹדֶשׁ
 לֹא תֹאכַל בָּאֵשׁ תִּשְׂרָף: פ. ז. וְזֹאת תֹּוֹרַת
 הָאֲשָׁם קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים הִוא: כד. בְּמָקוֹם אֲשֶׁר
 יִשְׁחַטוּ אֶת־הָעֹלָה יִשְׁחַטוּ אֶת־הָאֲשָׁם וְאֶת־דָּמֹו
 יִזְרֹק עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ז. וְאֵת כָּל־חֲלָבֹו יִקְרִיב

חלת בלולת בשמן: ^י על־חלת לחם חמץ יקריב קרבנו על־זבח תודת שלמיו: ^ה והקריב ממנו אחד מב־ל־קרבן תרומה ליהוה לכהן הזרק את־דם השלמים לו יהיה: ^ט ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל לא־יניח ממנו עד־בקר: ^{טז} ואם־נדר ^א או נדבה זבח קרבנו ביום הקריבו את־זבחו יאכל וממחרת והנותר ממנו יאכל: ^{יז} והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישורף: ^{יח} ואם האכל יאכל מבשר־זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אתו לא יחשב לו פגול יהיה והנפש האכלת ממנו עונה תשא: ^{יט} והבשר אשר־נגע בכ־לטמא לא יאכל באש ישורף והבשר כ־ל־טהור יאכל בשר: ^כ והנפש אשר־תאכל בשר מזבח השלמים אשר ליהוה וטמאתו עליו ונכרתה הנפש ההוא מעמיה: ^{כא} ונפש כ־יתגע בכ־לטמא בטמאת אדם או בבהמה טמאה או בכ־שקץ טמא ואכל מבשר־זבח השלמים אשר ליהוה ונכרתה הנפש ההוא מעמיה: ^{כב} וידבר יהוה אל־משה לאמר: ^{כג} דבר אל־בני ישראל לאמר כ־ל־חלב שור וכשב ועז לא תאכלו: ^{כד} וחלב גבלה וחלב טרפה יעשה כ־ל־מלאכה ואכל לא תאכלו: ^{כה} כי כ־ל־חלב מן־הבהמה אשר יקריב ממנה אשה ליהוה ונכרתה הנפש האכלת מעמיה: ^{כו} וכל־דם לא תאכלו בכל מושבתיכם לעוף ולבהמה: ^{כז} כ־ל־נפש אשר־תאכל כ־ל־דם ונכרתה הנפש ההוא מעמיה: ^{כח} וידבר יהוה אל־משה לאמר: ^{כט} דבר אל־בני ישראל לאמר המקריב את־זבח שלמיו ליהוה יביא את קרבנו ליהוה מזבח שלמיו: ^ל ידיו תביאנה את אשי יהוה את־החלב על־החזה וביאנו את

ממנו את האליה ואת־החלב המכסה את־הקרב: ^א ואת שתי הפלית ואת־החלב אשר עליהן אשר על־הבסלים ואת־היתרת על־הכֶּבֶד על־הפלית יסירה: ^ב והקטיר אתם הפתח המזבחה אשה ליהוה אשם הוא: ^ג כ־ל־זכר פִּתְּחָנִים יאכלנו במקום קדוש יאכל קדש קדשים הוא: ^ד כ־חטאת כאשם תורה אחת להם הפתח אשר יכפרו לו יהיה: ^ה והפתח המקריב את־עלת איש עזר העלה אשר הקריב לפתח לו יהיה: ^ו וכל־מנחה אשר תאפה בתנור וכל־נעשה במרחשת ועל־מחבת לפתח המקריב אתה לו תהיה: ^ז וכל־מנחה בלולה בשמן וחרבה לכל־בני אהרן תהיה איש באחיו: ^ח

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר־שיחות כרך כה ע' 134)

והרים את הדשן . . וישמו אצל המזבח. והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל מקום טהור (וי ג'ד)
שרפת חלקי הקרבן על המזבח מסמלת את זכונו של העולם הגשמי, והעלאתו לקדשה. באפן כללי נחלקים הם לשנים: חלקי הקרבן שנושרפים כליל, הם מסמלים את החלקים הנזפים שבעולם, שנוהפכים להיות חלק מהקדשה, כמו תשמישי מצוה. לצמית זאת, האפר שנושא מן הקרבן, מסמל את החלק הנס שבעולם, שאינו יכול לעלות לקדשה, ורק משמש את היהודי לצרכים אחרים.
גם האפר עצמו נחלק לשנים, יש אפר שבו מקימים את מצות 'תרומת הדשן', האפר מסלק מן המזבח, אף הוא נשא "אצל המזבח" - קרוב למזבח, אלו חלקי העולם שאינם הופכים להיות חלק מהקדשה, אף רואים בהם שהם משמשים לענייני קדשה. ואלו יש אפר שבו מקימים את מצות 'הוצאת הדשן', אפר זה מוצא אל מחוץ למחנה, על פניו אינו נראה כלל שמועיל לענייני קדשה, אף גם בו המשרה הסופית היא להביא תועלת לענייני קדשה.

שלישי ^א וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב ליהוה: ^ב אם על־תודה יקריבנו והקריב ^א על־זבח התודה חלות מצות בלולת בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן וסלת מרֶכֶּכֶת

הַחֹהֶה לְהַנִּיף אֹתוֹ תִּנּוּפָה לִפְנֵי יְהוָה: ^א וְהִקְטִיר הִכֵּתָן אֶת־הַחֹלֶב הַמִּזְבֵּחַ וְהָיָה הַחֹהֶה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו: ^ב וְאֵת שֹׁק הַיָּמִין תִּתְּנוּ תְרוּמָה לִכְהֵן מִזִּבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם: ^ג הַמִּקְרִיב אֶת־דָּם הַשְּׁלָמִים וְאֶת־הַחֹלֶב מִבְּנֵי אַהֲרֹן לוֹ תִּהְיֶה שֹׁק הַיָּמִין לְמִנָּה: ^ד כִּי אֶת־חֹהֶה הַתִּנּוּפָה וְאֵת ^ה שֹׁק הַתְּרוּמָה לִקְחֹתִי מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִזִּבְחֵי שְׁלָמֵיהֶם וְאֵתָּן אֹתָם לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וּלְבָנָיו לְחֶק־עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ^ו זֹאת מִשְׁחַת אַהֲרֹן וּמִשְׁחַת בָּנָיו מֵאִשֵּׁי יְהוָה בְּיוֹם הַקָּרִיב אֹתָם לִכְהֵן לַיהוָה: ^ז אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לַתֵּת לָהֶם בְּיוֹם מִשְׁחוֹ אֹתָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתָם: ^ח זֹאת הַתּוֹרָה לַעֲלֹל לַמִּנְחָה וּלְחֻטָּאת וּלְאִשָּׁם וּלְמִלּוּאִים וּלְזִבְחַ הַשְּׁלָמִים: ^ט אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי בְּיוֹם צִוּתוֹ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב

אֶת־קָרְבָּנֵיהֶם לַיהוָה בַּמִּדְבָּר סִינַי: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (2)קוטר־שיחות כרך 12 ע' 1

וּפָשַׁט אֶת בְּגָדָיו וּלְבַשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים (ו, ד)

אין זו חובה, אלא 'דרך ארץ' - שלא ילכלך בהוצאת הדשן בגדים שהוא משמש בהן תמיד (רש"י)

הקשה הרמב"ן: מנין לרש"י שאין זו חובה? ויש לשיב בפשטות, אם היתה חובה להסליף את הבגדים, היה צריך לצוות להכין סט נוסף של בגדים פחות חשובים מהבגדים הרגילים שישמשו להוצאת הדשן. ומזה שאין צווי מיוחד על כך - משמע שהחלפת הבגדים היא 'דרך ארץ' ולא חובה.

רבי ח ^א וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^ב קַח אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו אֹתוֹ וְאֵת הַבָּגָדִים וְאֵת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֵת ^ג פֶּר הַחֻטָּאת וְאֵת שְׁנֵי הָאִילִים וְאֵת סֵל הַמִּצּוֹת: ^ד וְאֵת פְּלִי־הַעֲדָה הַקָּהֵל אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ^ה וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַתִּקְהַל הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ^ו וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעֵדָה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת: ^ז וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־

אַהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו וַיִּרְחַץ אֹתָם בַּמַּיִם: ^ח וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת־הַכֹּהֵנֶת וַיַּחְגֹּר אֹתוֹ בֶּאֱבֹנֶט וַיִּלְבַּשׁ אֹתוֹ אֶת־הַמְּעִיל וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת־הָאֶפֶד וַיַּחְגֹּר אֹתוֹ בְּחֹשֶׁב הָאֶפֶד וַיֹּאפֶד לוֹ בּוֹ: ^ט וַיִּשֶׂם עָלָיו אֶת־הַחֹשֶׁן וַיִּתֵּן אֶל־הַחֹשֶׁן אֶת־הָאֹרִים וְאֶת־הַתָּמִים: ^י וַיִּשֶׂם אֶת־הַמִּצְנֶפֶת עַל־רֹאשׁוֹ וַיִּשֶׂם עַל־הַמִּצְנֶפֶת אֶל־מוֹל פָּנָיו אֵת צִיץ הַזָּהָב נֹר הַקֹּדֶשׁ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ^{יא} וַיִּקַּח מֹשֶ�ה אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּמָּשַׁח אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בּוֹ וַיִּקְדָּשׁ אֹתָם: ^{יב} וַיֵּן מִמֶּנּוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ שִׁבְעַת פַּעֲמִים וַיִּמָּשַׁח אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־כְּלָיו וְאֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כָּנּוֹ לְקֹדֶשׁם: ^{יג} וַיִּצֹק מִשְׁמֵן הַמִּשְׁחָה עַל רֹאשׁ אַהֲרֹן וַיִּמָּשַׁח אֹתוֹ לְקֹדֶשׁוֹ: ^{יד} וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי אַהֲרֹן וַיִּלְבָּשֶׂם כֹּהֲנֵת וַיַּחְגֹּר אֹתָם אֲבֵנֹת וַיַּחֲבֹשׁ לָהֶם מִגְבָּעוֹת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (2)קוטר־שיחות כרך 12 ע' 5

והרים את הדשן . . ושמנו אצל המזבח. ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה (ו, ג)

בגדים שבשל בהן קדרה לרבו - אל ימוג בהן כוס לרבו, לך "ולבש בגדים אחרים" - פחותין מהן (רש"י)

אם הוצאת הדשן היא פעלה פחותה מתרומת הדשן, מדוע אותו בהן עושה את שתי הפעולות? לכאורה מתאים יותר שיעשו על־ידי שני כהנים שונים? ויש לשיב, וללמד מכך הוראה בעבודת האדם: כאשר האדם הוא בבטול גמור לבוּרָא, וכל מטרת פעולתו היא למלא את רצון ה', אין הבדל אצלו אם הפעלה שעושה חשובה או פחותה, אם צריך לעשות - הוא עושה. לכן יכול הבהן לעשות את שתי העבודות, למרות שאחת מהן פחותה במעלה, מפני שמצד נקודת מבטו של הבהן כלפי הקב"ה אין הבדל בין שתי הפעולות.

חמישי ד ^א וַיִּגָּשׁ אֶת פֶּר הַחֻטָּאת וַיִּסְמֹךְ אַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ פֶּר הַחֻטָּאת: ^ב וַיִּשְׁחֹט וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הַדָּם וַיִּתֵּן עַל־קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב בְּאֶצְבָּעוֹ וַיַּחֲטֹא אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־הַדָּם יִצֹק אֶל־יִסּוּד הַמִּזְבֵּחַ וַיִּקְדָּשׁוּ לְכַפֵּר עָלָיו:

מִשֶּׁה מִן־הָדָם עַל־תִּנּוּד אֲזָנָם הִמָּנִית וְעַל־בֶּהֱן יָדָם הִמָּנִית וְעַל־בֶּהֱן רִגְלָם הִמָּנִית וַיִּזְרֹק מִשֶּׁה אֶת־הָדָם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ^ה וַיִּקַּח אֶת־הַחֶלֶב וְאֶת־הָאֵלֶּיָּה וְאֶת־כָּל־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב וְאֵת יִתְרֵת הַכֹּהֵן וְאֶת־שְׁתֵּי הַכֹּהֲלִים וְאֶת־חֶלְבָּהֶן וְאֵת שׁוֹךְ הַיָּמִין: ^ו וּמִסַּל הַמִּצּוֹת אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה לֶקַח חֶלֶת מִצָּה אַחַת וְחֵלֶת לֶחֶם שֶׁמֶן אַחַת וְרִיקִיק אֶחָד וַיִּשֶׂם עַל־הַחֲלָבִים וְעַל שׁוֹךְ הַיָּמִין: ^ז וַיִּתֵּן אֶת־הַכֹּל עַל פְּנֵי אֹהֶרֶן וְעַל פְּנֵי בָנָיו וַיִּנָּף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה: ^ח וַיִּקַּח מִשֶּׁה אֹתָם מֵעַל פְּפִיָּהֶם וַיִּקְטֹרַח הַמִּזְבֵּחַ עַל־הָעֹלָה מִלֵּאִים הֵם לָרִיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה הוּא לִיהוָה: ^ט וַיִּקַּח מִשֶּׁה אֶת־הַחֹהֶה וַיִּנִּיפֵהוּ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה מֵאֵיל הַמִּלֵּאִים לְמִשֶּׁה הָיָה לְמִנָּה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מִשֶּׁה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות חוברת קלד)

וְהָיָה יִתְרֵת הַכֹּהֵן . . . וְהַקֶּטֶר הַמִּזְבֵּחַ . . . וְהַנִּיפָה מִמֶּנָּה יֵאָכְלוּ אֹהֶרֶן וּבָנָיו . . . לֹא תֹאכְלָה חֶמֶץ חֶלֶקֶם (ו, ח"י)
לֹא תֹאכְלָה חֶמֶץ חֶלֶקֶם - אֶף הַשִּׁירִים אֲסוּרִים בַּחֶמֶץ (רש"י)
קָרְבַּן הַמִּנְחָה, הָעֲשׂוּי מִקֶּמֶח, רוּמוֹ עַל צִרְכֵי הָאֵדָם.
הַקֶּמֶץ הַמְיוֹרָם מִן הַמִּנְחָה וּמִקְטֹרֶת עַל הַמִּזְבֵּחַ, רוּמוֹ לְזֶמֶן הַמִּקְדָּשׁ לְתוֹרָה וְתַפְּלָה - שֶׁבִּדְרֹךְ כָּל הַנּוֹ מִקְצַת הַיּוֹם, וְאֵלּוּ שְׁנֵי הַמִּנְחָה - הַמְּתָרִים בְּאֶכֶלֶה - מוֹרִים לְשָׂאֵר הַזֶּמֶן שְׁבוּ עוֹשִׂים בְּעִנְיַי הָעוֹלָם הַזֶּה. כֹּשֶׁם שֶׁהַקֶּרֶב הַקֶּמֶץ מִקְדָּשָׁת וּמִתִּירָה אֶת הַשִּׁירִים, כִּף הַזֶּמֶן הַמִּקְדָּשׁ לְתוֹרָה וְתַפְּלָה בְּמִשְׁךְ הַיּוֹם, מִתִּיר וּמִקְדָּשׁ אֶת שְׂאֵר הַיּוֹם שֶׁהַעֲסוֹק בְּעִנְיַי הָעוֹלָם יִהְיֶה "חֲלִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהֻרַת הַקֹּדֶשׁ". וְכֹשֶׁם שֶׁשְׁנֵי הַמִּנְחָה אֲסוּרִים בַּחֶמֶץ, כִּף גַּם כִּשְׁהָאֵדָם עוֹסֵק בְּשָׂאֵר הַיּוֹם בְּעִנְיַי הָעוֹלָם הַזֶּה, עָלָיו לַעֲבֹד מִתּוֹךְ עֲנוּה וְהַתְּבַשְׁלוֹת לְבוֹרָא הָעוֹלָם.

שְׁבִיעִי וַיִּקַּח מִשֶּׁה מִשְׁמֵן הַמִּשְׁחָה וּמִן־הָדָם אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ וַיִּזְזֵן עַל־אֹהֶרֶן עַל־בְּגָדָיו וְעַל־בָּנָיו וְעַל־בְּגָדֵי בָנָיו אֹתוֹ וַיִּקְדָּשׁ אֶת־אֹהֶרֶן אֶת־בְּגָדָיו וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־בְּגָדֵי בָנָיו אֹתוֹ: ^א וַיֹּאמֶר מִשֶּׁה אֶל־אֹהֶרֶן וְאֶל־בָּנָיו בְּשָׁלוֹ אֶת־הַבָּשָׂר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְשֵׁם תֹּאכְלוּ אֹתוֹ

^ב וַיִּקַּח אֶת־כָּל־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב וְאֵת יִתְרֵת הַכֹּהֵן וְאֶת־שְׁתֵּי הַכֹּהֲלִים וְאֶת־חֶלְבָּהֶן וַיִּקְטֹרַח מִשֶּׁה הַמִּזְבֵּחַ: ^ג וְאֶת־הַפֶּר וְאֶת־עֹרֹ וְאֶת־בָּשָׂרוֹ וְאֶת־פָּרְשׁוֹ שֶׁרָף בָּאֵשׁ מִחוּץ לַמִּחָנֶה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מִשֶּׁה: ^ד וַיִּקְרָב אֵת אֵיל הָעֹלָה וַיִּסְמְכוּ אֹהֶרֶן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאֵיל: ^ה וַיִּשְׁחֹט וַיִּזְרֹק מִשֶּׁה אֶת־הָדָם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ^ו וְאֶת־הָאֵיל נָתַח לְנִתְחָיו וַיִּקְטֹרַח מִשֶּׁה אֶת־הָרֹאשׁ וְאֶת־הַנֶּתְחִים וְאֶת־הַפֶּדֶר: ^ז וְאֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת־הַכִּרְעִים רִחֵן בְּמִים וַיִּקְטֹרַח מִשֶּׁה אֶת־כָּל־הָאֵיל הַמִּזְבֵּחַ עֹלָה הוּא לָרִיחַ־נִיחֹחַ אִשָּׁה הוּא לִיהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מִשֶּׁה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך א' ע' 217)

אֵשׁ תָּמִיד תֹּקֵד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכָּבֶה (ו, ו)
תָּמִיד - אֲפִילוֹ בַשָּׁבָת, תָּמִיד - אֲפִילוֹ בַטָּמְאָה (ירושלמי יומא פ"ד ה')

מִבְּאֵר בְּתוֹרַת הַתְּסִידוֹת שֶׁהַמִּזְבֵּחַ מְרֻמָּה עַל לְבוֹ שֶׁל הָאֵדָם. וְאֵשׁ תָּמִיד רומֶזֶת עַל הַתְּשׁוּקָה וְהַתְּלַבְּבוֹת לְקַבֵּ"ה הַבּוֹעֶרֶת תָּמִיד בְּלְבוֹ שֶׁל כָּל אָדָם. מִדְּבַר ה' יִירוּשָׁלַיִם נָתַן לְלַמֵּד הוֹרָאָה בְּעִבְדוֹת הָאֵדָם: שָׁבַת - מִשְׁמַעוֹתָה הַתְּנַתְּקוֹת מַעֲנִיגֵי הָעוֹלָם, וְהַתְּחַבְּרוֹת אֶף וְרַק לְעִנְיָנִים רִחוּנִים. בְּמַצֵּב כֶּזֶה יָכוֹל לְחַשֵּׁב הָאֵדָם שֶׁאֵינוֹ זָקִיק לְלֶהֱטֵת וְהַתְּשׁוּקָה שֶׁבְּלְבוֹ לְהַתְּקַרֵּב אֶל הַקֶּבֶ"ה. אוֹמֶרֶת הַתּוֹרָה, "אֵשׁ תָּמִיד - אֲפִילוֹ בַשָּׁבָת", גַּם כִּשְׁהָאֵדָם נִמְצָא בְּהַתְּעַלּוֹת רִחוּנִית וּמִנְתָּק מַעֲנִיגֵי הָעוֹלָם, צְרִיכָה לְכַעֵר בּוֹ גַּם בְּחִיצוֹנִיּוֹת הַתְּלַבְּבוֹת וְהַתְּשׁוּקָה. טָמְאָה - הוּא הַמַּצֵּב הַגֵּרוּעַ בְּיוֹתֵר, הָאֵדָם נִמְצָא בְּרַחוּק גְּמוּר מִן הַקֶּדְשָׁה. וְאִם כִּף עֲלוֹל הוּא לְחַשֵּׁב, שֶׁאֲבָד אֶת הַקֶּשֶׁר עִם הַקֶּדְשָׁה, וְלָכֵן אֵינוֹ צָרִיף לְהַרְגִּישׁ תְּמִימוֹת וְהַתְּלַבְּבוֹת בְּדָבָרִים שֶׁבְּקִדְשָׁה. כֹּא הַכְּתוּב וּמִלְּמִדּוֹ, "אֵשׁ תָּמִיד - אֲפִילוֹ בַטָּמְאָה", גַּם בְּמַצֵּב גֵּרוּעַ בְּיוֹתֵר, הָאֵדָם צָרִיף לְעוֹרֵר בְּעַצְמוֹ אֶת 'אֵשׁ הַתָּמִיד' וְהִיא תְּרוֹמֶם אוֹתוֹ מִמַּצְבוֹ הַיָּדוּר.

שְׁשִׁי וַיִּקְרָב אֶת־הָאֵיל הַשְּׁנִי אֵיל הַמִּלֵּאִים וַיִּסְמְכוּ אֹהֶרֶן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאֵיל: ^א וַיִּשְׁחֹט וַיִּקַּח מִשֶּׁה מִדְּמוֹ וַיִּתֵּן עַל־תִּנּוּד אֲזֹנ־אֹהֶרֶן הִמָּנִית וְעַל־בֶּהֱן יָדוֹ הִמָּנִית וְעַל־בֶּהֱן רִגְלוֹ הִמָּנִית: ^ב וַיִּקְרָב אֶת־בָּנֵי אֹהֶרֶן וַיִּתֵּן

ולא תודה לה' סתם? וגם אם הפננה על גס, מה הקרבת לומר שהם דוקא ארבעה נסים אלו בלבד? ויש לומר: אלו קרבן תודה הוא הודאה לה', היו צריכים להביא קרבן תודה כל יום, שהרי הקב"ה עושה חסדים בכל רגע ורגע עם כל אדם. וזה אינו מתקבל על הדעת. לכן רש"י מפרש שקרבן תודה מביאים על ארבע חריג – גס, ודוקא ארבעה נסים אלו, פי הצווי להביא קרבן תודה נאמר לדור המדבר, שם קרו נסים גלויים כל יום – ורידת המן, ענני הכבוד, באר מרים וכו', ואם הפננה בקרבן תודה היא על גס סתם, היה דור המדבר צריכים להביא קרבן כל יום. לכן רש"י מפרש דוקא ארבעה נסים הללו, שהיו בדור המדבר.

מפטיר **וּמִפֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצְאוּ שִׁבְעַת יָמִים עַד יוֹם מְלֹאת יְמֵי מַלְאִיכֶם פִּי שִׁבְעַת יָמִים יִמְלֵא אֶת־יִדְכֶם:** **וְכִפֹּר עֲשֵׂה בַיּוֹם הַזֶּה צֹוֹה יְהוָה לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם:** **וּפִתַּח אֹהֶל מוֹעֵד תֵּשְׁבוּ יוֹמָם וְלַיְלָה שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְהוָה וְלֹא תָמוּתוּ בִּיָּכֶן צִוִּיתִי:** **וַיַּעַשׂ אֶהָרָן וּבָנָיו אֶת פְּלִי־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: ססס**

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם – תפארת לוי יצחק, ס' ויקרא ע' מ)

ויצק משמן המשחה על ראש אהרן וימשח אותו לקדשו (ח, יב)
יש להבין בפנימיות הענינים, מדוע משיחת אהרן נעשתה על־ידי משה, אף שכהנחו של משה פחותה בדרגתה מכהנחו של אהרן. בתורת הסידות מבאר שמשה ואהרן הם כנגד תורה ותפלה. משה כנגד תורה – 'זכרו תורת משה עבדי'. אהרן כנגד תפלה – 'תפלות כנגד קרבנות תקנום'. לכן משיחת אהרן היתה על־ידי משה, היות שכל הענינים שבעולם שרשם מן התורה, לכן גם התפלה (אהרן) צריכה לבוא על־ידי תורה (משה).

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר־שם משה לפני בני ישראל:

עניינים היא למחזיקים בה, ותמכיה מאשר. דרכיה דרכי־נעם, וכל־נתיבותיה שלום. ארץ ימים בימינה, בשמאלה עשר וכבוד. יי חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר:

וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר בַּסֵּל הַמִּלֵּאִים כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי לֵאמֹר אֶהָרָן וּבָנָיו יֹאכְלֻהוּ: **וְהַנּוֹתֵר בַּבֶּשֶׂר וּבַלֶּחֶם בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ:** **וּמִפֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצְאוּ שִׁבְעַת יָמִים עַד יוֹם מְלֹאת יְמֵי מַלְאִיכֶם פִּי שִׁבְעַת יָמִים יִמְלֵא אֶת־יִדְכֶם:** **וְכִפֹּר עֲשֵׂה בַיּוֹם הַזֶּה צֹוֹה יְהוָה לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם:** **וּפִתַּח אֹהֶל מוֹעֵד תֵּשְׁבוּ יוֹמָם וְלַיְלָה שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְהוָה וְלֹא תָמוּתוּ בִּיָּכֶן צִוִּיתִי:** **וַיַּעַשׂ אֶהָרָן וּבָנָיו אֶת פְּלִי־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: ססס**

צ"ו פסוקים, צ"ו סימן.

♦ ♦ ♦

חצי קריש

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה. אמן בחיכוך וביומיון ובחיי דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מבדך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך: יהא שמה רבא מבדך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך, וישתבח, ויתפאר, ויתרומם, ויתנשא, ויתחדר, ויתעלה, ויתהלל, שמה דקדשא בריך הוא. אמן לעלא מן כל ברכתא ושירתא, תשבחתיא ונחמתיא, דאמירן בעלמא, ואמרו אמן: אמן

♦ ♦ ♦

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי משיחות כרך יב ע' 20)

אם על תודה וקריבנו (ז, יב)

אם על דבר הודאה על גס שנעשה לו, כגון יורדי הים והלכי מדבריות וחבושי בית האסורים וחולה שנתרפא (רש"י) יש להקשות: מנין לרש"י שקרבן תודה הוא על גס דוקא,

מדדיקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחויז. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרות כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

פָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם
הַנֶּאֱמָרִים בְּאֵמַת פָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבִמְשָׁה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל
עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדֵּק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

שי למורא

(כד) בַּמַּעֲצוֹת, בַּעֲצוֹת שְׁלָהֶם, לֹא בַּעֲזָתִי, וּכְפִי שִׁמְשִׁיד "בַּשְּׂרִירֹת לִבִּם
הָרַע". בַּשְּׂרִירֹת לִבִּם, כְּפִי שְׁלָבִם רוֹאֵה. מִלְשׁוֹן "אֲשׁוּרֵנוּ" (במדבר כד.יז).
פְּרוּשׁ אַחֵר, בְּתַקְהָ לִבִּם, מִלְשׁוֹן "שְׂרִיר וְקִים". וּבִתְרֻגּוֹם יוֹנָתָן בֶּן עֻזִּיאֵל,
בְּהִרְהוּר לִבִּם. וַיְהִי לְאַחֲרֵי, בְּלוּמָה, בְּכָל יוֹם הָיוּ פֹּחֲתִים וְהוֹלְכִים עֲבוּדֹת
הָ, וְלֹא לְפָנִים, וְלֹא הָיוּ מוֹסִיפִים
וְהוֹלְכִים. (כה) יוֹם הַשֶּׁשֶׁם וְשִׁלְתָּ,
מִדֵּי יוֹם בְּיוֹם הַשֶּׁשֶׁם וְשִׁלְתָּ.
(כח) וְנִכְרְתָה מִפִּיהֶם, וְנִפְסְקָה
הַזִּקְרָתָה בְּפִיהֶם.

עטרת מרים

כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֲלוֹתֵיכֶם שְׁהִמּוּ בָנִים בָּלִיל סֶפֶן הוֹסִיפוּ אוֹתָם עַל־זִבְחֵיכֶם עַל זִבְחֵי שְׁלָמִיכֶם וְתִקְרְבוּ אוֹתָם וְאִכְלוּ הַבָּשָׂר שְׁתֵּרֵי אֵינִם לָרֹצֵחַ לָפָנַי וְלִפְנֵי תַּפְסִידוֹ הַבָּשָׂר: כֹּה כִי לֹא־דַבַּרְתִּי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם וְלֹא צִוִּיתִים בְּיוֹם הוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם

עַל־דְּבָרֵי עוֹלָה וְזֶבֶח כִּי תַחֲתַל
תִּנָּאֵי לֹא הִיָּה אֵלָּא אִם שָׁמְעוּ תִשְׁמְעוּ
בְּקוֹלִי וְשָׁמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי וְהִיָּיתֶם לִי
מִגִּילָה (שְׁמוֹת יט'): כֵּן כִּי אִם־אֵת־
הַדֶּבֶר הַזֶּה צִוִּיתִי אוֹתָם לֵאמֹר
שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי וְהִיָּיתִי לָכֶם
לֵאלֹהִים אֲנִי בַעֲצֻמִּי אֲשַׁפֵּעַ לָכֶם
מוֹכֵחַ בְּזוֹלַת אֲמַצְעִי וְאַתֶּם תַּחֲוִילִי
לְעַם זֶה הַעֲקִיר, וְהִבָּאת הַקִּרְבָּנוֹת הַיֵּאֱכָל
מִכָּל הַמִּצְוֹת שָׁאֵן נָחַת בָּהֶם
בְּזוֹלַת שְׁמוֹעַ בְּקוֹל ה' וְהִלַּכְתֶּם
בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲצַוֶּה אֹתְכֶם
לֹא יָבוֹא לִי תוֹעֵלַת מִנֶּה רַק לְמַעַן
יִיטֵב לָכֶם: כִּד וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא־
הָמוּ אֶת־אֲזֵנָם אִף וַיֵּצְאִי מִצִּירִם,
וַיִּלְכְּדוּ בְּמַעֲצוֹת בַּעֲצָה שֶׁלָּהֶם
בַּשָּׁרָרוֹת לָכֶם הָרַע מִה שֶׁחֲמָדוּ
וַהֲתַאֲזֹרוּ וַיִּהְיוּ לֶאֱחָזֹר הִלְכוּ לֵאחֹזֵר
בְּכָל יוֹם הָיוּ פוֹחֲתִים וְהוֹלִכִים עֲבֹדוֹת
ה' וְלֹא לְפָנָיִם: כֵּחַ לְמִן־הַיּוֹם
אֲשֶׁר יֵצְאוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה הָמָּה

הפטרת פרשת צו ירמיה פרק ז

כֹּה כָּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
עַלֹּתֵיכֶם סָפוּ עַל־זִבְחֵיכֶם וְאָכְלוּ
בָּשָׂר: כֹּה פִי לֹא־דִבַּרְתִּי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם וְלֹא צִוִּיתִים בַּיּוֹם
הוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל־דִּבְרֵי עֹזָה וְזִבְחָה: כֹּה פִי
אִם־אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה צִוִּיתִי אוֹתָם לֵאמֹר שִׁמְעוּ בְּקוֹלִי וְהִיִּיתִי
לָכֶם לֵאלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לִי לְעָם וְהִלַּכְתֶּם בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר
אֶצְוֶה אֶתְכֶם לַמַּעַן יִיטֵב לָכֶם: כֹּה וְלֹא שִׁמְעוּ וְלֹא־הִטּוּ
אֶת־אָזְנוֹם וַיֵּלְכוּ בְּמַעֲצוֹת בְּשָׂרֹת לִבָּם הֲרַע וַיִּהְיוּ לְאַחֲזֹר וְלֹא
לִפְנֵימָם: כֹּה לְמוֹן־הַיּוֹם אֲשֶׁר יֵצְאוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד
הַיּוֹם הַזֶּה וְאֲשַׁלַּח אֵלֵיכֶם אֶת־כָּל־עֲבָדֵי הַנְּבִיאִים יוֹם הַשָּׁפָם
וְשִׁלַּח: כֹּה וְלֹא שִׁמְעוּ אֵלַי וְלֹא הִטּוּ אֶת־אָזְנוֹם וַיִּקְשׁוּ אֶת־
עַרְפָּם הֲרַעוּ מֵאֲבוֹתָם: כֹּה וּדְבַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים

[illegible]

עטרת מרים

לִרְמִיָּהוּ וְדַבְרָתָּהּ כַּאֲשֶׁר תִּדְבֹּר אֲלֵיהֶם אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה יִדְעָמִי אֲשֶׁר וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֵלַיָּךְ וְיִכְרְזוּ לָהֶם וְקָרָאתָ וְאִם תִּקְרָא אֲלֵיהֶם יִדְעָמִי וְלֹא יִעֲנוּכָה כִּי לֹא יַעֲנֵה לָךְ: כֹּחַ אִין וְאִמְרַתְּ אֲלֵיהֶם אִין אֵלֶּה מִכֵּנִי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שָׁמְעוּ דְּבַר ה' בְּסִינִי, אֵלֶּה זֶה הַגּוֹי אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיוּ וְלֹא לָקְחוּ מוֹסָר מֵעוֹלָם אֲבָדָה הָאֱמוּנָה אֲמוּנַת הָאֵל אֲבָדָה מִלָּכֶם וְנִכְרַתְהָ מִפִּיהֶם וְלֹא תִזְכְּרוּ בָּהּ: כֵּן כֹּה | אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי־הַחֵלֶל חֲכָם בְּחֻכְמָתוֹ כִּי לֹא תוֹעִיל לוֹ בֵּין שְׂלֹא

יִדַּע אֵת ה' וְלֹא תִלָּךְ בְּדַרְכָּיו וְאֵל־

יִתְחַלֵּל הַגִּבּוֹר בְּגִבּוֹרָתוֹ שׂוֹכֵל

לְהַצִּיל נַפְשׁוֹ מִן הַמָּוֶת אוֹ מִן הַשָּׁבִי

אֱלֹהֵי־הַחֵלֶל עָשִׂיר בְּעִשְׂרוֹ לַפְדּוֹת

בּוֹ נַפְשׁוֹ מִן הַמָּוֶת אוֹ מִן הַשָּׁבִי: כֵּן כִּי

אִם־בְּזֹאת יִתְחַלֵּל הַמִּתְחַלֵּל

יִשְׁבַּח אֶת עֲצֻמוֹ הַשֹּׁפֵל בְּמַה שֶׁהַשֹּׁפֵל

וְיִדַּע אוֹתִי בִּי אֲנִי יְהוָה וְאִין עוֹד,

וְאִין הוּא הַעֲשֵׂה חֶסֶד לְאוֹהֲבֵי

וְלְשׂוֹמְרֵי מִצְוֹתַי, וְעוֹשֶׂה מִשְׁפָּט

לְהַפְרֵעַ מִן הַרְשָׁעִים וְצִדְקָה בְּאֶרֶץ

לְקַבֵּל אֶת הַשֹּׁבִים כִּי־בֹאֵלָה חַפְצָתִי

נֶאֱמַר־יְהוָה:

הָאֵלֶּה וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֵלַיָּךְ וְקָרָאתָ אֲלֵיהֶם וְלֹא יִעֲנוּכָה: כֹּה וְאִמְרַתְּ אֲלֵיהֶם זֶה הַגּוֹי אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיוּ וְלֹא לָקְחוּ מוֹסָר אֲבָדָה הָאֱמוּנָה וְנִכְרַתְהָ מִפִּיהֶם: כֵּן כֹּה | אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי־הַחֵלֶל חֲכָם בְּחֻכְמָתוֹ וְאֱלֹהֵי־הַגִּבּוֹר בְּגִבּוֹרָתוֹ אֱלֹהֵי־הַחֵלֶל עָשִׂיר בְּעִשְׂרוֹ: כֵּן כִּי אִם־בְּזֹאת יִתְחַלֵּל הַמִּתְחַלֵּל הַשֹּׁפֵל וְיִדַּע אוֹתִי בִּי אֲנִי יְהוָה עֲשֵׂה חֶסֶד מִשְׁפָּט וְצִדְקָה בְּאֶרֶץ כִּי־בֹאֵלָה חַפְצָתִי נֶאֱמַר־יְהוָה:

לְאַחֵר שְׂמִסִּיִּים הַהִפְטָרָה יֹאמַר הַמַּפְטִיר בְּרֻכּוֹת אֱלֹ

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שֹׁפֵל דְּבָרָיו אֶמֶת וְצִדְקָה: נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל דְּבָרָיו: רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׂמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאֵלֵיהֶם הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וְיַגְל לִבְנוֹ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחֲלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בָשָׂם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׂלֵא יִכְבֶּה גֵירוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מֶגֶן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתְתָּ לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ לְקֹדֶשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרֶךְ שְׁמֲךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

קריאת התורה למנחת שבת-קודש
 ט. וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן
 וּלְבָנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר אֶל-אַהֲרֹן קַח-לָךְ
 עֵגֶל בֶּן-בָּקָר לְחֻטָּאת וְאֵיל לְעֹלָה תְּמִימִם
 וְהִקְרֵב לִפְנֵי יְהוָה: וְאֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבֹּר
 לֵאמֹר קָחוּ שְׁעִיר-עִזִּים לְחֻטָּאת וְעֵגֶל וְכֶבֶשׂ
 בְּנֵי-שָׁנָה תְּמִימִם לְעֹלָה: וְשׁוֹר וְאֵיל לְשִׁלְמִים
 לִזְבֹּחַ לִפְנֵי יְהוָה וּמִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן כִּי הַיּוֹם
 יְהוָה נִרְאָה אֵלֵיכֶם: וַיִּקְחוּ אֶת אֲשֶׁר צִוָּה
 מֹשֶׁה אֶל-פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּקְרְבוּ פְּלִי-הָעֵדָה
 וַיַּעֲמֵדוּ לִפְנֵי יְהוָה: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדָּבָר
 אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה תַּעֲשׂוּ וַיֵּרָא אֵלֵיכֶם בְּכּוֹד יְהוָה:
 (לוי) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-אַהֲרֹן קְרֵב אֶל-הַמִּזְבֵּחַ
 וַעֲשֵׂה אֶת-חַטָּאתְךָ וְאֶת-עֹלֹתְךָ וְכַפֵּר בְּעֵדָךְ
 וּבְעֵד הָעָם וַעֲשֵׂה אֶת-קֶרְבַּן הָעָם וְכַפֵּר בְּעֵדָם

כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה: וַיִּקְרֶב אַהֲרֹן אֶל-הַמִּזְבֵּחַ
 וַיִּשְׁחַט אֶת-עֵגֶל הַחֻטָּאת אֲשֶׁר-לֹ: וַיִּקְרְבוּ בְנֵי
 אַהֲרֹן אֶת-הַדָּם אֵלָיו וַיִּמָּבֵל אֲצַבְעוֹ בְּדָם וַיִּתֵּן
 עַל-קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת-הַדָּם יָצַק אֶל-יִסּוֹד
 הַמִּזְבֵּחַ: וְאֶת-הַחֶלֶב וְאֶת-הַכֶּלֶי' וְאֶת-הַחֵיתָר
 מִן-הַכֶּבֶד מִן-הַחֻטָּאת הִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ כַּאֲשֶׁר
 צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה: (ישראל) יא וְאֶת-הַבֶּשֶׂר וְאֶת-
 הָעוֹר שָׂרָף בָּאֵשׁ מִחוּץ לַמִּחָנֶה: יב וַיִּשְׁחַט אֶת-
 הָעֹלָה וַיִּמָּצְאוּ בְנֵי אַהֲרֹן אֵלָיו אֶת-הַדָּם וַיִּזְרְקוּהוּ
 עַל-הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: יג וְאֶת-הָעֹלָה הִמָּצִיאוּ אֵלָיו
 לְנִתְחִיהָ וְאֶת-הָרֹאשׁ וַיִּקְטֹר וְעַל-הַמִּזְבֵּחַ: יד וַיִּרְחֹץ
 אֶת-הַקְּרֵב וְאֶת-הַכֶּרְעִים וַיִּקְטֹר וְעַל-הָעֹלָה
 הַמִּזְבֵּחַ: טו וַיִּקְרֶב אֶת קֶרְבַּן הָעָם וַיִּקָּח אֶת-
 שְׁעִיר הַחֻטָּאת אֲשֶׁר לָעָם וַיִּשְׁחַטְהוּ וַיַּחְטֹאֵהוּ
 כְּרֹאשׁוֹ: טז וַיִּקְרֶב אֶת-הָעֹלָה וַיַּעֲשֵׂה כַּמִּשְׁפָּט:

סוף זמן קידוש לבנה:
 יום רביעי בערב, י"ג אדר ב'

אגרות קודש

בי"ה, כ"ב אדר שני, תשכ"ב
 ברוקלין.

הווי"ח אי"א נו"נ עוסקים בצ"צ

מו"ה יצחק שי' מו"ה שלום יהודא ליב שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת ההודעה ע"ד ההתעסקות שלהם באפיית המצות בכפר חב"ד, מיסודו
 ובהנהלתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל, בהשתדלות כל המעוניינים בזה והשייכים לזה.

ויהי רצון שתהי' בהצלחה בכל הפרטים והמובנים,

ושיעשו בהאמור מתוך שמחה וטוב לבב, שגם זה יוסיף בהצלחה האמורה.

בברכה לבשו"ט בכהנ"ל

מ. שניאורסאהן

ג. ב. בודאי עוסקים בהנ"ל באופן שלא יגע בשאר התפקידים שלהם בקדש, ובפרט שתפקיד
 הקודם (בזמן וגם במעלה) קודם בכל.

לוח זמנים לשבוע פרשת צו בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ה ז											
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ח)	5:49	5:42	8:14	8:09	8:47	8:43	9:49	9:46	12:19	12:18	17:50	17:54	18:16	18:20	17:33	18:30
חיפה (ח)	5:48	5:41	8:12	8:07	8:47	8:42	9:49	9:45	12:18	12:17	17:52	17:56	18:15	18:20	17:26	18:30
ירושלים (ח)	5:47	5:40	8:12	8:07	8:46	8:41	9:48	9:44	12:18	12:16	17:53	17:57	18:14	18:18	17:16	18:29
תל אביב (ח)	5:49	5:42	8:13	8:08	8:47	8:43	9:49	9:46	12:19	12:18	17:50	17:54	18:16	18:20	17:33	18:30
אוסטריה, וינה (ח)	6:05	5:52	8:18	8:10	9:02	8:55	10:04	9:59	12:33	12:32	18:02	18:11	18:35	18:44	17:52	18:58
אוסטריה, מלבורן (ק)	7:20	7:25	9:45	9:47	10:22	10:24	11:25	11:26	13:59	13:57	19:38	19:29	20:05	19:56	19:13	20:07
אוקראינה, אודסה (ח)	6:07	5:55	8:22	8:15	9:04	8:58	10:06	10:01	12:36	12:34	18:05	18:13	18:37	18:45	17:54	18:58
אוקראינה, דונייצק (ח)	5:39	5:27	7:52	7:45	8:36	8:29	9:38	9:33	12:07	12:06	17:36	17:45	18:09	18:18	17:26	18:31
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ח)	5:50	5:38	8:03	7:55	8:47	8:40	9:49	9:44	12:18	12:17	17:47	17:56	18:21	18:30	17:37	18:43
אוקראינה, ז'יטומיר (ח)	6:16	6:03	8:27	8:19	9:13	9:06	10:15	10:09	12:44	12:43	18:13	18:22	18:47	18:57	18:03	19:11
אוקראינה, קייב (ח)	6:08	5:55	8:19	8:11	9:06	8:58	10:07	10:02	12:36	12:35	18:05	18:15	18:40	18:50	17:55	19:04
איטליה, מילאנו (ח)	6:33	6:22	8:49	8:42	9:31	9:24	10:32	10:27	13:02	13:01	18:33	18:41	19:03	19:11	18:22	19:23
אקוודור, קיטו (ח)	6:19	6:17	8:50	8:49	9:19	9:17	10:21	10:20	12:53	12:51	18:26	18:24	18:48	18:46	18:06	18:55
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	6:54	6:59	9:21	9:23	9:56	9:58	10:59	11:00	13:33	13:30	19:10	19:02	19:36	19:28	18:45	19:38
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	7:44	7:51	10:08	10:11	10:47	10:49	11:50	11:51	14:24	14:22	20:02	19:52	20:31	20:21	19:36	20:33
ארה"ב, בולטימור (ק)	7:15	7:05	9:35	9:30	10:13	10:07	11:15	11:11	13:45	13:44	19:15	19:21	19:44	19:50	19:02	20:01
ארה"ב, ברוקלין (ק)	7:04	6:55	9:24	9:18	10:02	9:57	11:04	11:00	13:34	13:33	19:04	19:11	19:33	19:40	18:52	19:51
ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)	7:05	6:55	9:25	9:18	10:03	9:57	11:05	11:01	13:35	13:34	19:05	19:11	19:34	19:41	18:52	19:52
ארה"ב, דטרויט (ק)	7:41	7:31	9:59	9:53	10:39	10:33	11:41	11:36	14:11	14:09	19:41	19:48	20:11	20:18	19:28	20:29
ארה"ב, האוסטון (ק)	7:29	7:22	9:54	9:50	10:28	10:23	11:30	11:26	14:00	13:58	19:32	19:35	19:56	20:00	19:17	20:10
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	7:00	6:52	9:23	9:18	9:58	9:53	11:00	10:56	13:30	13:29	19:01	19:06	19:28	19:32	18:47	19:43
ארה"ב, מיאמי (ק)	7:28	7:22	9:55	9:51	10:27	10:23	11:29	11:26	13:58	13:59	19:31	19:34	19:55	19:58	19:15	20:08
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	7:00	6:50	9:20	9:13	9:58	9:52	11:00	10:56	13:30	13:29	19:00	19:07	19:30	19:36	18:48	19:48
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	7:29	7:19	9:48	9:42	10:27	10:21	11:29	11:24	13:58	13:57	19:29	19:35	19:58	20:04	19:16	20:16
ארה"ב, שיקגו (ק)	6:59	6:49	9:18	9:12	9:57	9:51	10:59	10:55	13:29	13:28	18:59	19:06	19:29	19:36	18:47	19:47
בוליביה, לה-פס (ח)	6:36	6:37	9:07	9:06	9:36	9:36	10:39	10:38	13:11	13:09	18:46	18:41	19:09	19:04	18:24	19:13
בלגיה, אנטוורפן (ח)	6:53	6:39	9:03	8:54	9:50	9:42	10:52	10:46	13:21	13:20	18:50	19:00	19:25	19:35	18:40	19:49
בלגיה, בריסל (ח)	6:53	6:39	9:03	8:55	9:50	9:43	10:52	10:46	13:21	13:20	18:50	19:00	19:25	19:35	18:40	19:49
ברזיל, סאן פאולו (ח)	6:09	6:11	8:39	8:39	9:10	9:10	10:13	10:13	12:46	12:43	18:25	18:19	18:45	18:39	18:02	18:48
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	5:57	5:59	8:27	8:27	8:58	8:58	10:01	10:01	12:34	12:31	18:09	18:03	18:33	18:27	17:46	18:36
בריטניה, לונדון (ח)	6:11	5:57	8:20	8:12	9:08	9:00	10:10	10:04	12:39	12:38	18:09	18:20	18:43	18:54	18:03	19:08
בריטניה, מנצ'סטר (ח)	6:20	6:05	8:27	8:18	9:17	9:09	10:18	10:12	12:47	12:46	18:16	18:27	18:53	19:05	18:10	19:19
גרמניה, ברלין (ח)	6:17	6:03	8:25	8:17	9:14	9:06	10:16	10:10	12:45	12:44	18:15	18:26	18:50	19:01	18:06	19:15
גרמניה, פרנקפורט (ח)	6:36	6:23	8:47	8:39	9:33	9:26	10:35	10:29	13:04	13:03	18:33	18:43	19:07	19:17	18:23	19:31
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:09	6:12	8:38	8:39	9:10	9:11	10:13	10:13	12:46	12:44	18:28	18:22	18:46	18:40	18:05	18:50
הודו, מומבאי (ח)	6:46	6:41	9:14	9:11	9:44	9:41	10:47	10:44	13:17	13:16	18:49	18:50	19:12	19:13	18:32	19:23
הודו, פונה (ח)	6:42	6:37	9:10	9:07	9:40	9:37	10:43	10:40	13:13	13:12	18:45	18:46	19:08	19:09	18:28	19:19
הונגריה, בודפשט (ח)	5:54	5:42	8:07	8:00	8:51	8:44	9:53	9:48	12:22	12:21	17:51	18:00	18:24	18:33	17:41	18:46
טורקיה, איסטנבול (ח)	6:10	6:00	8:29	8:23	9:07	9:01	10:09	10:05	12:39	12:38	18:09	18:15	18:38	18:44	17:56	18:56
יוון, אתונה (ח)	6:34	6:25	8:55	8:49	9:32	9:26	10:34	10:30	13:04	13:02	18:34	18:39	19:02	19:07	18:20	19:18
מולדובה, קישינב (ח)	6:15	6:03	8:29	8:22	9:12	9:05	10:14	10:09	12:43	12:42	18:12	18:21	18:45	18:53	18:01	19:06

רעט

לוח זמנים לשבוע פרשת צו בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז											
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:43	6:37	9:11	9:08	9:41	9:38	10:44	10:41	13:14	13:13	18:46	18:48	19:09	19:11	18:29	19:20
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ (ח)	6:27	6:35	8:48	8:51	9:30	9:33	10:34	10:35	13:09	13:06	18:49	18:37	19:20	19:09	18:21	19:21
נפאל, קטמנדו (ח)	6:12	6:05	8:38	8:33	9:10	9:06	10:12	10:09	12:42	12:41	18:13	18:16	18:38	18:41	17:58	18:51
סין, בייג'ין (ח)	6:24	6:14	8:43	8:37	9:21	9:16	10:23	10:19	12:53	12:52	18:22	18:29	18:51	18:57	18:08	19:09
סינגפור, סינגפור (ח)	7:10	7:08	9:41	9:39	10:10	10:08	11:12	11:10	13:43	13:42	19:16	19:15	19:38	19:37	18:57	19:45
פולין, ורשא (ח)	5:47	5:33	7:55	7:47	8:44	8:36	9:46	9:40	12:14	12:13	17:43	17:54	18:19	18:30	17:34	18:44
פרו, לימה (ח)	6:12	6:12	8:43	8:43	9:12	9:12	10:15	10:14	12:47	12:45	18:21	18:17	18:43	18:40	18:00	18:48
צרפת, ליון (ח)	6:50	6:39	9:06	8:59	9:48	9:41	10:50	10:45	13:19	13:18	18:49	18:57	19:20	19:28	18:37	19:41
צרפת, פריז (ח)	7:01	6:48	9:13	9:06	9:58	9:51	11:00	10:55	13:29	13:28	19:00	19:09	19:32	19:41	18:49	19:55
קולומביה, בוגוטה (ח)	6:02	5:59	8:33	8:31	9:01	8:59	10:04	10:02	12:35	12:33	18:08	18:07	18:30	18:29	17:49	18:37
קנדה, טורונטו (ק)	7:27	7:16	9:44	9:37	10:24	10:18	11:26	11:22	13:56	13:55	19:29	19:36	19:56	20:04	19:17	20:16
קנדה, מונטריאול (ק)	7:03	6:52	9:19	9:12	10:01	9:55	11:03	10:58	13:33	13:32	19:04	19:12	19:34	19:42	18:52	19:55
קפריסין, לרנקה (ק)	6:54	6:46	9:17	9:12	9:52	9:47	10:54	10:50	13:24	13:23	18:54	18:59	19:21	19:26	18:40	19:37
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	7:07	6:52	9:12	9:03	10:04	9:56	11:06	11:00	13:35	13:34	19:03	19:15	19:41	19:53	18:55	20:09
רוסיה, מוסקבה (ח)	6:41	6:25	8:44	8:35	9:38	9:29	10:39	10:33	13:08	13:07	18:39	18:52	19:16	19:28	18:32	19:44
רוסיה, ורסטוב על-הדון (ח)	6:31	6:19	8:45	8:38	9:29	9:22	10:30	10:25	13:00	12:59	18:29	18:37	19:01	19:10	18:18	19:23
שווייץ, ציריך (ח)	6:36	6:24	8:50	8:42	9:33	9:26	10:35	10:30	13:04	13:03	18:38	18:46	19:06	19:15	18:27	19:28
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:25	6:21	8:55	8:52	9:24	9:21	10:26	10:24	12:57	12:55	18:29	18:29	18:51	18:52	18:11	19:01

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משניות י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התוועדות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצעדנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל-אויב ואורב ולסטים וחיזות רעות בדרך ומכל-פונעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחי

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל – P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: www.DvarMalchus.Org

www.otzar770.com • www.lahak.org • www.Chasidut.TV

...

הנרות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: office@chazak.co.il – www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00672
17/03/2019

P.P.
שולם
1949
תל אביב

הורידו את יישומון
דבר מלכות
מחנות היישומים

